

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

ŞİFÂ 'Ü'L-KULÛB VE ZİYÂ 'Ü'L-KUBÛR
(METİN VE DİL ÖZELLİKLERİ)

Nerma ZAİMOVİC

141101001

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Musa DUMAN

İSTANBUL 2018

TEZ ONAY SAYFASI

FSMVÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı doktora programı 141101001 numaralı öğrencisi Nerma Zaimovic'in ilgili yönetmeliklerin belirlediği tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “ŞİFÂ'Ü'L-KULÛB VE ZİYÂ'Ü'L-KUBÛR (METİN VE DİL ÖZELLİKLERİ)” başlıklı tezi aşağıda imzaları olan jüri tarafından **06.09.2018** tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Musa DUMAN

(Jüri Başkanı-Danışman)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Prof. Dr. Kemal YAVUZ

(Jüri Üyesi)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Doç. Dr. Dursun Ali TÖKEL

(Jüri Üyesi)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa BALCI

(Jüri Üyesi)

İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Feryal KORKMAZ

(Jüri Üyesi)

İstanbul Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Nerma ZAIMOVIĆ

İmza

TEŞEKKÜR

Bu doktora çalışmasında birçok kişinin emeği ve katkısı bulunmaktadır. Öncelikle tez danışmanım ve ilmi rehberim Prof. Dr. Musa Duman ve tezimin tüm bölümlerine verdiği çok değerli katkılarından dolayı Prof. Dr. Kemal Yavuz'a teşekkür ederim. Tez konusunu araştırırken hangi döneme ait ve hangi konu üzerinde çalışma yapabileceğim konusunda bana yardımcı olan Prof. Dr. Fikret Turan'a şükranlarımı sunarım. Eserin müellifi ve dönemi ile ilgili fikirlerini söyleyip yardımcı olan Prof. Dr. Hayati Develi'ye teşekkür ederim. Süleymaniye Kütüphanesinde *Şifâ'ü'l-Kulûb* ve *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eserler üzerine araştırma yaparken İstanbul Medeniyet Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Doktora öğrencisi, eğitimci ve yazar sayın İbrahim Öztürkçü Beye yardımları için minnettarım. Saraybosna Devlet Üniversitesi Türkoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Kerima Filan'a bana verdiği teşvik ve destek için teşekkürü bir borç bilirim. Akademisyen, türkolog, edebiyatçı, yazar Saraybosna Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsünde çalışan Dr. Amina Şilyak Yesenkoviç'e teşekkür ederim. Metinde bulunan Arapça ayet ve hadislerin anlaşılması ve çevirilmesinde yardımlarını esirgemeyen Hacettepe Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okuyan Doktora öğrencisi, Yüksek Lisans döneminden sınıf arkadaşım, Suudi Arabistanlı Hamed Khan'a şükranlarımı sunarım. İstanbul Üniversitesinde Yüksek lisans tez danışmanım Doç. Dr. Uğur Gürsu'ya teşvikleri için teşekkür ederim. Sözlük–dizin için hazırladığı özel programıyla sözlük çalışmamı kolaylaştıran İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde çalışan okutman Ahmet Pekşen'e müteşekkirim. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde çalışan Bülent Uçan'a destek ve yardımları için teşekkür ederim. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türk Hava Yolları Kütüphanesi Bilgi ve Belge Yönetimi Uzmanı değerli arkadaşım Hacer Açıkalin'a tüm yardımları için minnettarım. Her zaman sevgisini ve desteğini arkamda hissettiğim Minela Zerdo'ya çok teşekkür ederim. Türkiye'ye geldiğimden beri her zaman çalışmam için beni motive edip teşvik eden değerli arkadaşım Ezibe Zengin'e müteşekkirim. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tarih Bölümünde Yüksek

Lisans yapan Arap-Boşnak arkadaşım hafize Amina Lila'ya destekleri için teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca her konuda bana destek veren annem Aida ile babam Reşat'a, erkek kardeşim Amer ve anneannem Munira'ya çok teşekkür ederim.

Nerma Zaimovic, İstanbul, 2018



ŞİFÂ'Ü'L-KULÛB VE ZİYÂ'Ü'L-KUBÛR

(METİN VE DİL ÖZELLİKLERİ)

ÖZET

Bu çalışmada, Şeyh Bekir tarafından Hicrî 1143, Miladî 1731 tarihinde yazılan ve Hicrî 1167, Miladî 1754 tarihinde Abdullah isminde bir zat tarafından istinsah edilmiş *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eserin tahlili yapılmıştır. Detaylı bir şekilde araştırma yapıldıktan sonra *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eserin başka nüshalarına ulaşılamayıp elimizde 1754 tarihinde Abdullah'ın istinsah ettiği ve ulaşabildiğimiz tek nüshanın bu olduğu anlaşılmıştır.

Bu eser, İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü'ne bağlı Atatürk Kitaplığı'nda K.657 demirbaşı, 297.85 BEK yer numarası ile kayıtlıdır. Eser, nesih yazı türü ile yazılmış dinî konuları anlatan bir ilmihâl kitabıdır.

Dört bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eser hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Eser imlâ ve dil özellikleri bakımından değerlendirilmiştir. Ayrıca müellifi farklı olan ve Türkiye'deki kütüphanelerde bulunan diğer *Şifâ'ü'l-Kulûbler* hakkında da bilgi verilmiştir. İkinci bölümde *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* metnin transkripsiyonu verilmiştir.

Üçüncü bölümde metinde geçen kelimelerin anlamlarının ve geçtiği yerlerin belirtildiği bir dizin-sözlük hazırlanmıştır.

Dördüncü bölümde metinde geçen özel isimler ve geçtiği yerlerin gösterildiği özel isimler sözlüğü hazırlanmıştır. Son olarak sonuç bölümü ve kaynakçayla beraber çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr*, Şeyh Bekir, Abdullah, Osmanlı Türkçesi, İlmihal kitabı.

Shifâ'u'l-Qulûb And Ziyâ'u'l-Qubûr (Text And Language Examination)

ABSTRACT

In this dissertation, the work on *Shifâ'u'l-Qulûb and Ziyâ'u'l-Qubûr* written by Sheikh Bekir in H. 1143 (AD 1731) was examined. This work was taken over in H.1167 (AD 1754) by Abdullah, who made a copy of the work.

After a detailed research, it is understood that another copy of *Shifâ'u'l-Qulûb and Ziyâ'u'l-Qubûr* cannot be reached, and that it is the only copy that Abdullah made and it dates from 1754.

This work is registered with K.657 fixture, 297.85 BEK place number in the Department of Libraries and Museums within the Ministry of Culture and Social Issues of the City of Istanbul (Atatürk Library). The work is a book of knowledge telling religious subjects written in a *nesih* type of writing.

The dissertation consists of four chapters. The first chapter informs about the composition of *Shifâ'u'l-Qulûb and Ziyâ'u'l-Qubûr*, evaluation of the work in terms of spelling and language features, life and work of the author. This chapter also contains information about the works found in libraries in Turkey which have the same name as the original *Shifâ'u'l-Qulûb*.

The second chapter consists of the transcribed texts of *Shifâ'u'l-Qulûb and Ziyâ'u'l-Qubûr*.

The third chapter consists of a full dictionary which is composed of words from the work and it also contains an index helping a reader locate these words in the text.

The fourth chapter determines and classifies proper names in the text. These proper names are represented as a dictionary with an index which helps a reader locate them.

The last part of the dissertation consists of a conclusion and bibliography.

Key words: *Shifâ'u'l-Qulûb and Ziyâ'u'l-Qubûr*, Sheikh Bekir, Abdullah, Ottoman Turkish, Islamic catechism,

ÖNSÖZ

Osmanlı döneminde ilmin her alanında yapılmış çalışmalarının çoğunu dil açısından incelemek mümkündür. Bu dönemde yazılmış bir eserden hareketle, eserin yazıldığı veya istinsah edildiği dönemin ses ve şekil özellikleri, anlam farklılıkları, konuya ve metne göre kullanım biçimleri hakkında bilgi edinilebilir. Bu yüzden geçmişte yazılmış bu tür eserler, ister telif ister tercüme olsun bir sonraki dönem ve gelecek nesiller için büyük önem arz etmektedir.

Dinin üç temel unsuru olan inanç, ibâdet ve ahlâk konuları hakkında İslam âlimlerinin emir ve tavsiyeleri, yorum ve önerileri sebebiyle ilmihâl kitapları ortaya çıkmıştır. İlmihal çalışmaları üzerine sadece Türkiye’de değil, dünya üniversitelerinde de değişik bölümlerde ve farklı alanlarda bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de bu konuda, Osmanlı Türkçesi metinleri üzerinden (tenkitli neşir, dil incelemesi ve dizin-sözlük) birçok çalışma yapılmaktadır.

Osmanlı Türkçesi metinlerinde, çoğu zaman Arapça ifadeler, bunun yanında Kur’an ve hadisten uzun cümleler, paragraflar şeklinde yer almaktadır. Böylece metin üzerine dil çalışmalarının, özellikle metin neşrinin dikkatli ve sağlam bir şekilde yapılması gerekmektedir. Çoğu müstensih, mevcut bir eseri yeniden yazarken bazı eklemeler yapmaktadır.

Şifâ’ü’l-Kulûb ve Ziyâ’ü’l-Kubûr adlı eser, Klasik Osmanlı Türkçesinde (18. yüzyıl) harekeli ve nesih yazı türü ile yazılmış 276 varaklık mensur bir eserdir. Kitap ilmihâl şeklinde çıkarılmıştır. Bu çalışmada kullanılan söz varlığı, kelime kadrosu ve diğer unsurlar, dilin ifade zenginliğini en güzel şekilde göstermektedir.

Çalışma, eserin tanıtımı, imlâsı ve dil özellikleri bakımından değerlendirilmesi, müellif hakkında ve Türkiye’de bulunan *Şifâ’ü’l-Kulûbler* hakkında bilgi verilmesi, *Şifâ’ü’l-Kulûb ve Ziyâ’ü’l-Kubûr’un* tenkitli neşri ve dizin-sözlük bölümlerini kapsamaktadır. Bugüne kadar eserin başka nüshasına ulaşamadığımızdan elimizde bulunan tek nüsha üzerinden tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın bundan sonraki çalışmalara öncülük etmesi amaçlanmıştır.

Bu hacimli çalışmada, öncelikle tez danışmanım, çalışmanın her aşamasında fikirleriyle beni yönlendiren sayın Prof. Dr. Musa Duman'a sonsuz şükranlarımı sunarım. Metnin okunması, sözlük çalışması, dil incelemesi, ayrıca eser ve müellif ile ilgili araştırmalar (dinî kitaplar ve ilmihaller) hakkında beni yönlendiren "Hocaların Hocası" sayın Prof. Dr. Kemal Yavuz'a tüm katkıları için sonsuz teşekkür ederim.

Nerma Zaimovic, İstanbul, 2018



İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
SİMGE VE İŞARETLER.....	x
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. ŞİFÂ'Ü'L-KULÛB VE ZİYÂ'Ü'L-KUBÛR.....	5
1.1. ESERİN TANITIMI.....	5
1.2. ESERİN İMLÂSİ VE DİL ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	7
1.2.1. Eklerin Yazılışı.....	8
1.2.2. Kelimelerin Yazılışı.....	10
1.3. ESERDE DİKKAT EDİLECEK BAZI FONETİK ÖRNEKLER.....	12
1.3.1. İ/E Değişmesi.....	12
1.3.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu U,Ü>İ.....	12
1.3.3. Ünlü Düşmesi.....	12
1.3.4. Kaynaşma.....	12
1.3.5. Ünsüz Değişmeleri.....	12
1.4. MÜELLİF ŞEYH BEKİR.....	13
1.5. TÜRKİYE'DEKİ KÜTÜPHANELERDE BULUNAN ŞİFÂ'Ü'L- KULÛB NÜSHALARI.....	14
İKİNCİ BÖLÜM.....	28
2. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM.....	28
2.1. HÂZÂ KİTÂBU ŞİFÂ'İ'L-ĞULÛB VE ZİYÂ'İ'L-ĞUBÛR.....	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	307
3. DİZİN-SÖZLÜK HAZIRLANIRKEN TAKİP EDİLEN USUL.....	307
3.1. DİZİN-SÖZLÜK.....	310

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	611
4. ÖZEL İSİMLER SÖZLÜĞÜ	611
SONUÇ	625
KAYNAKÇA	627
ÖZGEÇMİŞ	636



SİMGE VE İŞARETLER

□	Metinde varak numaralarını belirtmek için kullandığımız işaret.
()	1. Metne yapılan ilaveler. 2. Metinde satır numarası 3. Dizin-Sözlükte (Kelime hangi dile ait) ve (Kelime sıklığı) için kullanılmıştır.
(?)	Okunamayan kelimeler için kullanılan işaret.
+	Dipnotlardaki isme gelen ek için kullanılan işaret.
(...)	Dizin-sözlük bölümünde devam eden örnekler için kullanılmıştır.
-	1. Şekillerin ayrılması için 2. Ekleşen şekiller için 3.Fillere gelen ekler için kullanılmıştır.
" "	Alıntı cümlelerde bu işaret kullanılmıştır.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	A, a, Ā, ā, E, e
ب	B, p
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṣ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ṣ, ṣ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ẓ, ẓ/ḍ
ط	T, t
ظ	Z, z
ع	'
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k/ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v/ U, u/ Ū, ū/ Ö, ö, Ü, ü
ه	H, h, E, e
ی	Y, y/ İ, i/ ĩ, I, ı

KISALTMALAR

a.e.	Aynı eser/yer
a.g.e.	Adı geçen eser
Ar.	Arapça
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
H	Hicri
Lat.	Latince
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
s.	Sayfa/sayfalar
t.y.	Basım tarihi yok
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TDK	Türk Dil Kurumu
yay.	Yayın
y.	Yaprak
yy.	Yüzyıl
Yun.	Yunanca

GİRİŞ

İslâmiyetin her döneminde mezheplerin farklı bölgelere yayılmasıyla her bölgede farklı bakış açılarının ön plana çıktığı görülmektedir. Mezhepler içinde oluşan farklı görüşlerin temelinde yer alan sahih ve sözü geçen söylentiler, daha çok halkı eğitmek, onlara bilgi vermek amacıyla kaleme alınan metinlerin temel dayanağını oluşturmaktadır. Böylece her mezhepte müslümanlığı öğrenmek ve yaşamak, güven ortamını sağlamak ve dine uygun olan/ olmayan ve bilinmesi gereken temel dinî bilgilere sahip olmak belli bir mezhep geleneğine bağlı kalınarak kaleme alınan bu muhtasar eserler sayesinde olmuştur.

Alimlere hitap eden, dinî konuları ele alan ve hocanın merkezde olduğu bu eserde; şifahi geleneğe uygun olarak ezberlemeyi kolaylaştıran sade bir dil ve basit bir anlatımla halkı eğitmenin tercih edildiği görülmektedir.¹ İlmihal kitapları, İslamiyet'in kural ve kaidelerinin halk tarafından gündelik hayatta uygulanabilmesi için din alimleri tarafından kaleme alınmıştır. İlk olarak ilmihâl kitaplarında, akaid, ahlâk, amal-ı zahire gibi konular anlatılmış ve az sayfalı olan bu ilmihâller yanında Hz. Muhammed'in hayatı, münâkehât ile ilgili bölümler, helâl-haram ve günlük hayatta karşılaşılan meseleler örnekler ile anlatıldığından hacimli ilmihâl kitapları vücuda gelmiştir. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmalarına göre ilmihâl geleneğinin IX-X. yüzyıllarda oluşmaya başlamıştır.² Bazı rivayetlere göre Arapça yazılmış kimi eserlerin Türkçeye çevrilmesi, hatta bazı bölümlerin eksik olduğu düşünülerek konuların tamamlanmasıyla ilmihâller ortaya çıkmıştır.

Klasik Osmanlı Türkçesi devresine ait olan Birgivî Muhammed Efendi'nin Türkçe olarak telif ettiği Vasiyyetnâme adlı eseri önemli eserlerden biridir. Kısa cümleli, ezberlenmesi kolay ifadelerle dolu olan, halkı eğitme amaçlı³ mensur bir eserdir. Böylece, o dönemde kurulan ibtidâiye ve rüşdiye mekteplerinde Birgivî'nin

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Birinci, Mehmed İlmî Efendi, "İlmihal", TDVİA, İstanbul, C. 22, 2000, s.139.

² A.g.e.

³ "Fâ'idesi 'âm olsun için Türkice yazdı". (Ayrıntılı bilgi için bkz. Musa Duman, Birgili Muhammed Efendi Vasiyyet-name, Risale Yayınları, İstanbul, 2000, s.11. Bu sayfada geniş bilgi için Şeyh Ali es-Sadrî el- Konevî, **Şerh-i Vasiyyetnâme**, vr. 4a. 4. kaynak olarak verilmiştir.)

Vasiyyetnâmesi okutulmaya başlanmıştır.⁴ Demek ki ilmihâl kitaplarına din öğretiminde faydalı olacağı düşünüldüğü için ihtiyaç duyulmaya başlanılmıştır.

Birgivî'nin kısa ilmihâl olan Vasiyyetnâme'si, iki asır sonra yazılan hacimli "*Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr*" adlı eserin de en önemli kaynaklarından biri olduğu söylenebilir. Şifâ' -hastalıktan kurtulma, iyi olma, iyileşme; Kulûb- kalpler, gönüller; Ziyâ'-aydınlık, ışık; Kubûr- kabirler, mezarlar anlamındadır. Eserin adı "Kalplerin Şifası ve Kabirlerin Aydınlanması" olarak çevirilebilir.

Kalp sevgi yeridir ve insanı Allah'ın rızasına, sevgisine kavuşturan bir yoldur. Nur feyzdir, kalbi temizler. Böylece, insanın ahlakı güzel olur. Tarikatlarda en önemli olan şey kalbin çeşitli hastalıklardan temizlenerek şifâ bulması ve kalbin güzel sıfatlarla süslenerek Cenâb-ı Hakk'a yaklaşmasıdır.

Bu dünya fânîdir, ahiret ise sonsuzdur. Fânî dünyada sıfât-ı zemîme, yani kötü sıfatlardan (kibir, hased, riyâ, buğz, kin, ucb gibi) mümin kalbinin uzak durması gerektiği *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr*'de bahsedilir. Bu yüzden kalp; imân nuru, takva, huşu, rıza, tevekkül, kanaat gibi duyguların ana yeridir. Ehl-i sünnete göre iman ve salih amel sahipleri için kabir rahat olur, kafirler için ise büyük bir sıkıntı ve ızdırıp içinde kalacakları bir yer olacağı söylenir.

İslam dininin temel esaslarından biri olan iman, Hazreti Peygamberin Allah Teâlâdan vahiy yoluyla getirdiği ve imanın esasları olan şeyleri kalbin tasdik etmesidir. Meleklerin varlığı, insanların yaptığı çeşit çeşit davranışlar ve söylediği her sözün kaydedilmesi gibi konular ahirette bir hesabın ve sorgulamanın olacağı çokça vurgulanmaktadır.

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr adlı eser Hicrî 1143, Miladî 1731 tarihinde Şeyh Bekir tarafından yazılmıştır. Eser Hicrî 1167, Miladî 1754 tarihinde Abdullah tarafından istinsah edilmiştir. Önerilen tez konusu ile ilgili ayrıntılı bir şekilde araştırma yapılmıştır. Türkiye'nin ve dünyanın önemli kütüphanelerin katalogları incelenip *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eserin başka nüshalarının bulunmayıp eldeki nüsha, 1754 tarihinde yani Abdullah'ın istinsah ettiği ve ulaşabildiğimiz tek nüsha olduğu anlaşılmaktadır. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez

⁴ Ahmet Turan Arslan, Vasiyyetnâme, TDVİA, İstanbul, C. 42, 2012, s. 556.

Merkezi Veri Tabanında eser hakkında ayrıntılı tarama yaptıktan sonra hiçbir kaydın bulunmadığını anlaşılmıştır.

276 sayfa olan *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eserde insanlara iyilik etme ve kötülükten uzak kalma, Allah'a inanma ve O'na yakın olma gibi konulardan bahsedilmektedir.

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr, nesih yazı ile yazılmış dinî konuları anlatan bir ilmihâl kitabıdır. Eserde bazı yerlerde Arapça ayetler ve hadisler verilerek Türkçe tercümesi yapılmıştır. Böylece yazar dinî konuları ele almış, halkı bilgilendirme amacıyla, yani müminlere vasiyet ve nasihat tarzında bir eser vücuda getirilmiştir.

Farklı konular içeren, hacimli, örnekleri detaylı ve sözlük çalışması gerektiren bir özelliğe sahip *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı kitabı doktora çalışmamıza konu olarak seçtik.

Çalışma dört bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* eseri tanıtılmıştır. Şeyh Ebu Bekir kitabın başında *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eserinin 10 fasıldan oluştuğunu söyler. Birgivi'nin yazdığı Vasiyyetname kitabı gibi *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı kitap da yazar aynı konuları ele almış, halkı bilgilendirme amacıyla, vasiyet ve nasihat tarzında bir eser vücuda getirmiştir. Yazar hakkında bilgileri bulabilmek için nasıl araştırma yapıldığına ve hangi kaynaklara bakıldığına dair bilgiler verdik.

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr eserinden geçen önemli kişilerin ve onların eserlerinden geçen konular ve düşüncelerden faydalanarak insanlara öğüt miras bırakılmıştır. Önerilen tez konusu *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* ile ilgili detaylı araştırma yaptıktan sonra başka nüsha ortaya çıkmasından dolayı Türkiye'de bulunan kütüphanelerin kataloglarından geçen sadece *Şifâ'ü'l-Kulûb* ismi üzerinde araştırma yapılmıştır. Bulunan eserlerin isimlerinin yanında yazarı, yayın tarihi ve yeri varsa, fiziksel nitelik, konu, bölüm gibi özellikler ve demirbaşları verilmiştir.

İkinci bölümde eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Üçüncü bölümde metnin–dizin sözlüğü yer almaktadır. Dizin–sözlük kısmında, metinde geçen bütün kelimelerin anlamları metne göre verilmiştir. Metinde onlarca dinî, tasavvufî terim yer almaktadır. İşlenen metin çok hacimli olduğu için kelime sayısı 75 000’e kadar ulaştığı gözlemlenmiştir. Bu yüksek rakamdan dolayı bu bölümün hazırlanma fazla emek ve zaman harcamaya sebep olmuştur.

Dördüncü bölümde metinde geçen özel isimler (şahıs, eser, yer isimleri gibi) dizini hazırlanmıştır. En son olarak genel bir durum değerlendirmesi yapılarak çalışma sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.



BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞİFÂ'Ü'L- KULÛB VE ZİYÂ'Ü'L KUBÛR

1.1. ESERİN TANITIMI:

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr önerilen tez konusu Hicrî 1143, Miladî 1731 tarihinde Şeyh Bekir tarafından yazılmıştır. Aynı eser Hicrî 1167, Miladî 1754 tarihinde Abdullah tarafından istinsah edilmiştir. Eser İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)'nda K. 657 demirbaşı, 297.85 BEK yer numarası ile kayıtlıdır. 276 yapraklı olan *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* eseri nesih yazı türü ile yazılmış dinî konuları anlatan bir ilmihâl kitabıdır.

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr adlı eserde insanlara iyilik etme ve kötülükten uzak kalma, Allah'a inanma ve O'na yakın olma gibi konulardan bahsedilmektedir. Yani eser boyunca Allahu teâlânın zati ve subuti sıfatları, esması örnekler verilerek eşi ve benzerinin olmadığı açık ve kesin bir şekilde ortaya konmuştur.

Eserde, İhlas süresi Arapça verilmiş ve açıklaması yapılmıştır. Kuvvet ve kudreti sonsuz olan Allahu teâlânın eşi, benzeri, dengi yoktur. Ehad olan Allahu teâlâ ezelîdir, yani başlangıcı olmayan ilmin kuşatıcı ve ezelî konumuna uygun olarak geçmiş-gelecek – bütün hâlinde yansıtılmaktadır.

İslam dininin temel esaslarından biri olan iman, Hazreti Peygamberin Allahu teâlâ'dan vahiy yoluyla getirdiği ve imanın esası olan şeyler kalbin tasdik etmesidir. Her olayın arkasında Allah'ın isim ve sıfatlarını görmek ve anlamak gerektiği üzerinde durulmakta. Eserde meleklerin varlığı, insanların yaptığı her çeşit davranış ve söylediği her sözün kaydedilmesi gibi konular ahirette bir hesabın ve sorgulamanın olacağı önemle vurgulanmaktadır.

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr eserinde müellif Şeyh Bekir, Allahu teâlânın bu dünyada yasak ettiği şeylerden uzak durmamız gerektiğini söyler. En büyük günah olarak şirki ele alır ve şirkin sadece büyük günah değil, aynı zamanda küfür

olduğunu da belirtir. Şirki terk etmeyen, yani şirkten tevbe etmeyen kişiyi Allahu teâlâ bağışlamaz. Hatta eserde dinini bırakan kişilerin cahil olduğunu söyler. Kulların kalpleri bu dünyada bazen karanlıklarla kaplanabilir. Ama insan imanını arttırmaya gayret ederse karanlık bulutlar kalbini terk eder, nur yeni başlar: ve kalp yeniden aydınlamaya başlar.

Şeyh Ebu Bekir kitabın başında *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eserinin 10 fasıldan oluştuğunu söyler. Birgili'nin yazdığı Vasiyyetnâme kitabı gibi *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı kitap da aynı konuları ele almıştır.

Eser, ilk fasılda neden iman etmek gerektiğinin yanında farz-ı ayn olarak her Müslümanın bizzat kendisinin yapması ve sakınması emredilen hükümlerin öğrenilmesini anlatır.

İkinci fasılda cimrilik (buhl), kıskançlık (hased), müsriflik (israf) ve düşmanlık (kin) ile ilgili örnekler verilip herkesin kalbinin işlediği zararı göreceği ve kendini koruması gerektiği söylenmiştir. Fasılın devamında kibirden bahsedilip huy kavli üzerinde kalbin zarar göreceği açıklanmıştır. Küfür meselesini ele alıp cehalet ile karşılaştırarak yorumlamıştır.

Üçüncü fasılda bazı vücut (lisan, kulak, göz, el, ayak) afetleri ile ilgili hususlar örneklerle anlatılmıştır.

Özellikle “kulak” ile ilgili bölümde kulağa hoş gelenleri dinlemek ya da dinlememekten bahsedilmiştir.

Dördüncü fasılda yemek ve içmek ile ilgili örnekler verilmiştir. Beşinci fasılda Allah'a ait haklar bazı hikayelerle beraber açıklanmıştır.

Altıncı fasılda temizlik, yedinci fasılda peygamberlerin isimleri ve gökten inen kitapları ve suhurları bildirir, fakirlerden, hastalardan, Ömer bin Abdulaziz'den ve asırmızın hakimlerinden bahsedilmektedir.

Sekizinci fasılda erkek ve hanım ilişkisi ve evlilik, dokuzuncu fasılda tekrar Allahu teâlânın bu dünyada haram ettiği şeylerden uzak durmamız gerektiği hususu

açıklanmıştır. Öte yandan bu dünyada izin verilen-helal şeylere yaklaşmamız da tavsiye edilmiştir. En son olarak zikir, vacib ve sünnet üzerinde durulmaktadır.

Eserde Arapça dua metinleri (Ayetler ve hadisler) de yer almaktadır. Bu yüzden transkripsiyonu yaparken metinde bulunan ve Arapça yazılan duaların transkripsiyonu yapılmadan Arap harfleriyle gösterilmiştir. Ayetler ve hadisler Arapça olduğundan Türkçesi için Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali'ne müracaat edilmiştir. Eserin bazı bölümleri Arapça yazılıp Türkçe tercümesi verilmiştir; bazı bölümleri ise Arapça yazılıp geçilmiştir. Bu bölümleri Türkçe çevirisi dipnotta verilmiştir. Eserin bazı kısımlarında manzum parçaların varlığını zikretmek yerinde olacaktır.

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr adlı eserde bir Müslüman'ın doğru yola gidebilmesi, şeytanlardan ve düşmanların kurduğu tuzaklarından uzak durması ve Cennet'e girebilmesi için önemli kişilerin ve onların eserlerinde geçen düşüncelerden faydalanarak insanlara nasihat şeklinde mesaj bırakılmaya çalışılmıştır. Şeyh Bekir, eserinde İmâm-ı Âzam'ın Fıkhu'l-Ekberi, İmâm-ı Şiblî, Alî Kârî ve Mişkât Şerhi, Ebû'l-Leys es- Semerkandî, İmâm Suyûtî, İmâm Kurtubî'nin Tezkiresi, Tarîkat-ı Muhammediyye, Fetâvâ-ı Zahîriyye, Hulâsatü'l- Fetâvâ vs. âlimlerin yazdığı eserlerdeki düşünceleri verilmiştir. En son olarak İmâm Birgivî Mehmet Efendi ve eseri Vasiyyet-nâme'nin en sık kullanılan kaynak olduğunu söylemek mümkündür.

1.2. ESERİN İMLÂSİ VE DİL ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr elimizdeki nüshasındaki imlâ konusunda karışıklık göstermektedir. Bu nüshadan müellifin ya da istinsah eden kişinin yazma işlerini bir an önce bitirmek için mi acele ile yoksa Arapça ve Farsça kelimelerin halk arasında değişik şekillerini doğru kabul ederek mi yazdığı anlaşılamamaktadır. Arap ve Fars gramerlerindeki kullanılış şekillerine bakmaya zaman bulmadığından dolayı mı her ne sebep olmuşsa ortaya hatalı bir metin çıkmıştır. Bu durumda halkı bilgilendirme amacıyla, onların anlayabileceği ve iletişimin normal sağlanacağı bir

seviyede dinî konuları anlatan ilmihâl kitaplarını yazanların daha tahsilli kişiler olmadığını söylenebilir.

Çalıştığımız *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* adlı eser hacimli olduğu için, imlâ meselelerini, ilk başta Eski Anadolu Türkçesi ve daha sonraki dönemlerde önemini koruyan eklerin ve kelimelerin yazılışlarını bu çalışmada ele almayıp sadece **farklı yazılış şekillerinin** hem eklerin hem de kelimelerin yazılışında görülen yazım farklarından bazı örnekler gösterilecektir.

1.2.1. Eklerin yazılışı

Çekim Ekleri

İsim Çekimi

İyelik ekleri

a. Birinci teklik şahıs: م ve م

Eserimizde bu ekin klişeleşmiş imlası olan م yanında bazı örneklerde م şekli de görülmektedir.

25a/1 *Rabbum* رَبُّم , 66b/7 *kabrüm* قَبْرُم , 88a/12 *komşumuñ* قَوْمِشَوْمُك , 235/7 *evim* اوم

b. Üçüncü teklik şahıs: *kesre* yanında *ötre* şekli de görülmektedir.

110a/15 *yüzi* يُوزِي , 115a/1 *yüzine* يُوزِينَه , 137a/2 *yüzüne* يُوزُنَه

c. Birinci çokluk şahıs: موز ve مز. Metinde bu ekin klişeleşmiş موز yanında مز şekli de geçmektedir.

225b/13 *hayatımızda* حَيَاتِمَزِدَه , 11b/14 *suçumuz* صُوجُمَز , 226b/8 *zamānımızda*

قُورْبَانِمَز 253a/6 *kurbānımızda* زَمَانِمَزِدَه

Hâl Ekleri

Vasıta durumu eki: -la,-le, ıla, ile.

Metnimizde vasıta hâli ekinin (له) ve kesreli (يله) şeklindeki yazılışına da oldukça çok rastlamaktayız.

8b/14 *olmağ-ıla* أولمغله , 3b/5 *selâmetle* سلامتله , 66b/15 *‘azamet-ile* عَظْمَتِيْلَه , 66a/10 *günâhlar ile* كُنَاهَلْر اَيْلَه

Bildirme Eki

DUR:  ur-ur’dan gelişmiş olan  cnc şahıs bildirme ekinin hem -dur hem de -dır ġekline rastlanmaktadır.

21b/3 *yokdur* يَوْقُدُر , 99a/4 *vardır* وَارِدِر , 77b/4 *vardur* وَارْدُر

Fiil  ekimi

Zaman Ekleri

Görülen geçmiş zaman eki –dı, -di, -du, -d.

İkinci teklik şahıslarda iki farklı ġekli görülür.

240a/9 *alduñ* الدُك , 240a/11 *aldın* الدين

Emir Eki

a. Birinci teklik şahıs emir:

Metinde -ayın, -eyin ġeklinde görülmektedir.

245b/4 *kılayın* قِلَايِن , 267a/2 *olayın* اُولَايِن , 157a/4 *kaçmayın*

b. Birinci  okluk şahıs emir:

Eserde sık grlr اَلْم ve اَلْمُ ġeklinindedir.

68b/7 *oynayalım* اوينايَلُوم , 209b/13, *taşalım*, طاطه اَلْم , 209b/13 *alalım* الالْم , 209b/13 *idelm* ايدلْم , 209b/14 *olalım* اولالْم , 209b/13 *gidelim* كيديلم

1.2.2. Kelimelerin Yazılışı

Eserimizde aynı kelimelerin farklı yazılış şekilleri aşağıda gösterilmiştir.

91a/7, eşitse اِشْتَسَه , 212b/11 işitse اِشْتَسَه

59a/10 ziyāde زِيَادَة , 270b/14 ziyāde زِيَادَة

191b/5 zekāt زَكَاة , 191b/5 zekāt زَكَاة

112b/14, hutbe حُطْبَة , 104a/6 hutbe حُطْبَة

205b/15 haṭībe حَطِيب , 112b/15 haṭīb حَطِيب

200a/8 hiṭāb حِطَاب , 147a/9 hiṭāb حِطَاب

170a/13, hatun حَاتُون , 14a/14 hatun حَاتُون

132b/5 harc حَرَج , 144a/5 harc حَرَج

132b/4 vaẓīfe وَضِيفَة , 132b/9 vaẓīfe وَضِيفَة

136b/4 harāb حَرَاب , 142b/9 harāb حَرَاب

140b/14 koñşu قَوَكْشُو , 140b/15 komşu قَوْمَشُو

115b/2 rişvet رِشْوَت , 165b/2 rüşvet رِشْوَت

126b/14 yakında يَاكْنَدَة , 206b/15 yakında يَاكْنَدَة

8b/6 avratların عَوْرَتْلَرِين , 8b/5 avratlarıñ عَوْرَتْلَرِك

179b/9 şimdi شَمْدِي , 213b/12 imdi اِيْمْدِي

101b/1 oḫumak اَخَوْمَق , 104a/6 oḫumaḫ اَخَوْمَق

25a/13 degildür دِكْلُدُر , 25b/7 degüldür دِكْلُدُر

9a-12 cā'iz جَائِز , 228b-15 cāyiz جَائِز

19a-14 cebir جَبْر , 27a-4 cebr جَبْر

182b-8 deliginden دَلِكْنَدَنْ , 46a-4 delügenden دَلْوَكْنَدَنْ

50b-15 deriler دَرِيلُر , 64a-10 derü دَرُو

54b-14 digil دِكْل , 20a-13 degil دِكْل

233a-13 *egerçe* أَكْرَجَه , 268b-5 *egerçi* أَكْرَجِه

165a-6 *eksük* أَكْسُك , 48a-9 *eksik* أَكْسِك

173a-4 *faķır* فَكَّر , 173b-7 *fakr* فَكْر

118a-15 *gaşb* غَصْب , 115a-2 *gaşıb* غَائِب

104b-9 *gayb* كَرُو , 17b-8 *gāyib* غَائِب

18a-12 *gerü* كَرُو , 127a-15 *geri* كَرِي

47b-4 *girü* كَرُو , 127a-15 *geri* كَرِي

101b-13 *gıybet* غَيْبَت , 76a-1 *gaybet* غَائِب

79a-11 *gine* كَنَه , 25b-8 *gene* كَنَه

51a-6 *hırsuz* حَرْسُوز , 82b-1 *hırsız* حَرْسِز

77b-1 *ilerü* اِلْرُو , 80b-14 *ileri* اِلْرِي

Elimizdeki *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* nüshasındaki **ünlü ve ünsüz türemeleri örnekleri**, bu metnin en çok dikkat çeken örnekleridir. Bu tür ses olayları, özellikle de iç sesteki ünlü türemesi örnekleri metnimizde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

('aķıl < 'aķl, buğuz < buğz, buħul < buħl, cebir < cebr, cehil < cehl, devir < devr, emir < emr, faşıl < faşl, hüküm < hük̄m, 'ilm < 'ilm, ķabir < ķabr, ķavil < ķavl, küfür < küfr, mediħ < mediħ, rızık < rızķ, şabır < şabr, şavım < şavm vb.)

Ünsüz türemesi örnekleri (cāyız < cā'iz, gāyib < gā'ib, sāyir < sā'ir, sāyim < sā'im vb.) metnimizde görülmektedir.

1.3. ESERDE DİKKAT EDİLECEK BAZI FONETİK ÖRNEKLER

1.3.1. İ/E Değişmesi⁵

it- 58a/7 > *et-* 56b/14, *iriş-* 43b/2 > *eriş-* 195/10

biş 8b/1 > *beş* 178a/10, *bişinci* 17a/9 > *beşinci* 174a/10, *gice* 274b/1 > *gece* 273b/9, *yi-*176a/3 > *ye-*27b/13, *yir* 70a/15 > *yer* 2a/4, *girü* 40a/9 > *gerü* 18a/12, *gine* 24b/12 > *gene* 25b/8.

1.3.2. Düzlük -Yuvarlaklık Uyumu U,Ü >İ⁶

delük 231b/3 > *delik* 231a/10, *eksük* 165a/6 > *eksik* 169b/4, *ilerü* 202a/10 > *ileri* 195b/6, *berü* 169a/4 > *beri* 260b/10, *gerü* 18a/12 > *geri* 127a/15, *kendü* 47a/1 > *kendi* 42a/12, *degül* 25b/7 > *degil* 25a/13, *rüşvet* 165b/2 > *rişvet* 115b/2.

1.3.3. Ünlü Düşmesi⁷

şimden 224b/1 > *şimdiden* 213b/7.

1.3.4. Kaynaşma⁸

ne için 57b/10 > *neçün* 111b/2.

1.3.5. Ünsüz Değişmeleri⁹

⁵ Musa Duman, ‘‘Klasik Osmanlı Türkçesi Devresinde i/e Meselesine Dair’’, **İlmî Araştırmaları** 7, İstanbul, 1999. s.65-103.

⁶ Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2009, s.101.

⁷ Muhammed Efendi Birgili, **Vasiyet-name (Dil İncelemesi, Metin, Sözlük, Ekler İndeksi ve Tıpkıbasım)**, haz. Musa Duman, İstanbul, Risale Basın Yayın, 2000, s.71.

⁸ Birgili, *a.g.e.*, s.83.

a. k > h değişmesi

oķumak 104a/6 > *oķumak* 101b/1.

b. ñ > m değişmesi

ķoñşu 140b/14 > *ķomşu* 140b/15.

c. y > g değişmesi

yine 67b/5 > *gine* 24b/12

1.4. MÜELLİF ŞEYH BEKİR

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr adlı eser Hicrî 1143, Miladî 1731 tarihinde Şeyh Bekir tarafından yazılmıştır. Aynı eserin Hicrî 1167, Miladî 1754 tarihinde Abdullah tarafından istinsah edildiğini, metnin en son sayfasındaki kayıttan öğrenmekteyiz. Eserin yazarı hakkında, Sicill-i Osmanî¹⁰, Osmanlı Müellifleri¹¹, Şakâik-i Numâniye ve Zeyilleri¹², İslâm Ansiklopedisi¹³, Dünya Kütüphanelerinde Mevcut İslâm Kültür ve Tarihi ile İlgili Eserler Ansiklopedisi¹⁴, Mevlana Müzesi Yazarlar Kataloğu, gibi kaynakları inceleyip araştırmamıza rağmen, eserle ilgili hiç bir bilgiye rastlamış değiliz.

Müellif Şeyh Bekir eserini (6a) sayfasında insanların Arapça bilmemesinden dolayı eseri Türkçe yazmayı tercih ettiğini ifade etmektedir:

“Eger (3) derseñüz bu kitâb niçün Türkçe taşnîf olundu (4) Arapça taşnîf olunmadı. Aşlı budur ki nâsuñ (5) ekşeri ‘ Arapça bilmez nef’ -i ‘âmm olsun için, (6) Türkçe taşnîf olmağa sebep budur.”

⁹ Özkan, *a.g.e.*, s. 107-108.

¹⁰ Manuel Serrano Y. Sanz, **Türkiye'nin Dört Yılı 1552-1556**, Türkçe tercüme: A. Kurtuluşoğlu, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1974, s. 81.

¹¹ Mehmet Süreyya, **Sicill-i Osmanî**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2000.

¹² Şakâik-i Numâniye ve Zeyilleri, (haz. Abdülkadir Özcan), **Çağrı Yayınları**, İstanbul, 1989.

¹³ **İslâm Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1988, C.1, 39.

¹⁴ Ali Rıza Karabulut- Ahmet Turan Karabul, Dünya Kütüphanelerinde Mevcut İslâm Kültür ve Tarihi ile İlgili Eserler 5. Cilt, Mektebe Yayınları, İstanbul, 2006.

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr metnin Hicrî 1167, Miladî 1754 tarihinde yazıldığı ve ulaşabildiğimiz tek nüshaya dikkatli bir şekilde bakarsak onlarca imlâ hatası bulduğunu görürüz.

Müellif ve eserini istinsah ettiği kişilerin hayatları, yazdığı eserler ve yaşadığı yerler hakkında hiçbir bilgiye rastlayamadığımızdan dolayı kesin bir tesbitte bulunamıyoruz.

1.5. TÜRKİYE'DEKİ KÜTÜPHANELERDE BULUNAN ŞİFÂ'Ü'L-KULÛB NÜSHALARI

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr ile ilgili ayrıntı araştırma yaptıktan sonra başka nüsha ortaya çıkmadığından dolayı Türkiye'de bulunan kütüphanelerin kataloglarında geçen sadece *Şifâ'ü'l-Kulûb* ismi üzerinde araştırma yaptık. Süleymaniye Kütüphanesi kataloglarındaki başlıkta geçen *Şifâ'ü'l-Kulûb* adını taşıyan yaklaşık 20 eser bulunmaktadır. Bu eserlerin çoğu Arapça, bazıları Türkçe ve birkaç tanesinin de Farsça olduğu görülmüştür.

Süleymaniye Kütüphanesi yanında İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, İSAM Kütüphanesi, Nevşehir Devlet Kütüphanesi ve Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan mezkur başlıklı ya da başlıklardan geçen isimlerden biri olan tüm *Şifâ'ü'l-Kulûb* adlı eserler üzerinde çok geniş araştırma yaptık. Böylece İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde 4, İSAM Kütüphanesinde 5 ve yukarıda isimlerini verdiğimiz kütüphanelerde bu konu ile ilgili birer eserin mevcut olduğu görülmüştür. Bu eserler ile ilgili yazar, yazılış tarihi, fiziksel nitelikler, konu başlıkları muhtevaları bakımından karşılaştırma da yapılmış olup sonuçlar şöyledir:

Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr, diğer kitaplara göre fiziksel yönden en hacimli eserdir.

Süleymaniye Kütüphanesi

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Zeynelabidin b. Halil el- Eyyubi el – İstanbuli, Reisü'l – Ettiba

Yayın Tarihi: 1233

Fiziksel Nitelik: 12 yk., 17.st.

Konu Başlığı: Tıp

Bölüm: Bağdatlı Vehbi

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 01357

E-yazma: Var

Şifaü'l Kulub Likäu'l – Mahbub

Yazar: Yok

Yayın Yeri: İstanbul

Yayın Tarihi: 1317

Fiziksel Nitelik: 70-101 yk.

Bölüm: Arslan Kaynardağ

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 00110 – 008

E-yazma: Yok

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Seyyid Abdullah

Fiziksel Nitelik:1- 82yk. (254 yk var)

Konu Başlığı: İslam, Ahlak

Bölüm: Çelebi Abdullah

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 00387 – 001

E-yazma: Var

Şifaü'l Kulub

Yazar: Muhammed b.Hasan b. Abdurahman

Yayın Tarihi: 1133

Fiziksel Nitelik: 175-183 yk, 15 st.

Konu Başlığı: Fıkıh

Bölüm: Fatih

Özellikler: Talik: Arapça

Demirbaş: 05388 – 018

E-yazma: Yok

Şifaü'l Kulûb bi- Kelâmi'n – Nebiyyi'l – Mahlub

Yazar: Es- Sayyadi, Ebü'l – Huda Muhammed b. Hasan Vadi er-Rifaî

Yayın Yeri: Yayınlayan Matbaatü'ş – şark

Yayın Tarihi: 1313

Fiziksel Nitelik: 68 s. 35 yk.

Konu Başlığı : Hadis

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 01799

E-yazma:Var

Şifaü'l Kulub bi- Kelami'n – Nebiyyi'l – Mahlub

Yazar: Es- Sayyadi, Ebü'l – Huda Muhammed b. Hasan Vadi er – Rifaî

Yayın Yeri: Mısır: Ceride- i Felah Matbaası

Yayın Tarihi: 1313

Fiziksel Nitelik: 55 s.

Konu Başlığı : Hadis

Bölüm: Hasib Efendi

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 00061

E-yazma: Var

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Seyyidi

Yayın Tarihi: 1146

Fiziksel Nitelik: 171 yk.

Konu Başlığı: Tasavvuf

Bölüm: Kılıç Ali Paşa

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 00558

E-yazma: Var

Şifaü'l – Kulub ve İrşadü'l – Muztarr ve'l Mehrub

Yazar: El – Medeni, Abdurrahman Paşa b. Ahmed İlyas

Yayın Yeri: Yayınlayan İstanbul: Matbaa-i amire

Yayın Tarihi: 1334

Fiziksel Nitelik: 28 s.

Konu Başlığı: Tasavvuf

Bölüm: Tahir Ağa Tekke

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 00674

E – yazma: Var

Şifaü'l – Kulub ve İrşadü'l – Muztarr ve'l Mehrub

Yazar: El – Medeni, Abdurrahman Paşa b. Ahmed İlyas

Yayın Yeri: Yayınlayan İstanbul: Matbaa-i amire

Yayın Tarihi: 1334

Fiziksel Nitelik: 28 s.

Konu Başlığı: İslam Ahlakı

Bölüm: Tırnovalı

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 00939

E – yazma: Var

Şifaü'l – Kulub ve İrşadü'l – Muztarr ve'l Mehrub

Yazar: El – Medeni, Abdurrahman Paşa b. Ahmed İlyas

Yayın Yeri: Yayınlayan İstanbul: Matbaa-i amire

Yayın Tarihi: 1334

Fiziksel Nitelik: 28 s.

Konu Başlığı: İslam Ahlakı

Bölüm: Tırnovalı

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 00939M

E – yazma: Var

Muhtasar Risale Şifaü'l – Kulub

Yayın Tarihi: 1187

Fiziksel Nitelik: 119 – 127 yk, 36 st.

Konu Başlığı: Tasavvuf

Bölüm: Yazma Bağışlar

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 00547 – 002

E – yazma: Var

Şifaü'l – Kulub Mine'l – Ahzan ve'l – Kutub

Yazar: Es- Se'alibi, Abdülmelik b. Muhammed b. İsmail en- Nisaburi

Basım Bilgileri: Ali b. Ahmed

Fiziksel Nitelik: 154 – 167 yk.

Konu Başlığı: Ahlak İlmi

Bölüm: Şehid Ali Paşa

Özellikler: Nesih: Arapça

Demirbaş: 02705 – 007

E- yazma: Yok

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Raşid Efendi Giridli

Yayın Yeri: Yayınlayan İstanbul, Abhinav Publications

Yayın Tarihi: 1307

Fiziksel Nitelik: 221s.

Konu Başlığı: İslam Tarihi

Bölüm: Atıf Efendi Eki

Özellikler: Türkçe

Demirbaş: 00172

E-yazma: Yok

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Seydi

Yayın Tarihi: 1163 H

Fiziksel Nitelik: 130 yk.

Konu Başlığı: Tasavvuf

Bölüm: Kemankeş

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 00213

E – yazma: Var

Şifaü'l – Kulub

Fiziksel Nitelik: 111 yk., 15.st.

Bölüm: Hacı Mahmud Efendi

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 01796

E-yazma: Var

Şifaü'l – Kulub

Fiziksel Nitelik: 90 yk, 15 s.

Bölüm: Fatih

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 02582

E-yazma: Var

Şifaü'l – Kulub Mine'l – Ehzeni ve'l – Kurub

Yazar: Ed- Dimyati Ebu Abdullah Muhammed b. Muhammed

Basım Bilgileri: Muellif Hattı

Yayın Yeri: Yayınlayan Dimyat

Fiziksel Nitelik: 242-243 yk.

Bölüm: Reisü'l – Kuttab

Özellikler: Arabi: Arapça

Demirbaş: 01162 – 019

E-yazma: Var

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Nazif

Fiziksel Nitelik: 56a – byk, bb s.

Bölüm: Hacı Beşir Ağa

Özellikler: Talik: Arapça

Demirbaş: 00351 – 002

E-yazma: Yok

Şifaü'l - Kulub

Yayın Tarihi: 1130

Fiziksel Nitelik: 1-107 yk, 19 s.

Bölüm: Yazma Bağışlar

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 03932 – 001

E-yazma: Var

Şifaü'l – Kulub

Fiziksel Nitelik: 147 yk, 13 s.

Bölüm: Nuruosmaniye

Özellikler: Nesih: Türkçe

Demirbaş: 02480

E – yazma: Var

Hallu'r – Ruyab fi Şifau'l – Kulub

Yazar: Salih Muhlis b. Mehmed

Yayın Tarihi: 1332 H

Fiziksel Nitelik: 347 s.

Bölüm: Necib Erdem

Özellikler: Türkçe

Demirbaş: 00277

E-yazma: Yok

Şifau'l – Kulub bi Kelami'n – Nebiyyi'l Mahbub

Yazar: Muhammed Ebu'l Hüda b. Ebi'l Berekat Hasan Vedi Efendi

Yayın Tarihi: 1313 H

Fiziksel Nitelik: 68 s. Not: (2 sahife eksiktir)

Bölüm: Ali İhsan Yurt

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 00404

E- yazma: Yok

Şifau'l – Kulub

Basım Bilgileri: El- Hace Süleyman b. Abdullah

Yayın Yeri: Yayınlayan Konstantiniyye

Yayın Tarihi: 1161 H
Fiziksel Nitelik: 132 yk, 15 s.
Bölüm: Yazma Bağışlar
Özellikler: Nesih: Türkçe
Demirbaş: 07320
E-yazma: Var

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Şifaü'l – Kulub ve Rahatü'l – Kurub

Yazar: Bedreddin b. Rüstem b. Enu Şirvan b. Salih , Ebu Abdullah

Yayın Yeri: Şam

Yayın Tarihi: 944

Fiziksel Nitelik: 77 vr.

Konu Başlığı: Tasavvuf

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 000999

Şifaü'l – Kulub Şerhu Cilai'l – Kulub

Yazar: Abdülfettah b. Abdüsselam el – Kaysari

Fiziksel Nitelik: 143 vr.

Konu Başlığı: İslam Ahlakı

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 001040

Şifaü'l – Kulub Bi – Kelami'n – Nebiyyi'l – Mahbub

Yazar: Es- Sayyadi, Ebü'l – Hüda Muhammed b. Hasan Vadi b. Ali

Yayın Tarihi:1328/1909

Fiziksel Nitelik: 29 vr.

Konu Başlığı: Tasavvuf

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 001804

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Seydi Bilgali

Fiziksel Nitelik: 90 vr.

Konu Başlığı:Tasavvuf

Özellikler: Osmanlıca

Demirbaş: 002207

İSAM Kütüphanesi

Hallü'r – Ruyub fi Şifai'l - Kulub

Yazar: Salih Muhlis b. Muhammed Erzurumi

Yayın Yeri: Dersaâdet : Matbaa-i Osmaniye

Tarih:1332

Fiziksel Nitelik: 343 s.

Konu Başlığı: İslam Ahlaki

Özellikler: Osmanlıca

Demirbaş: 044288

Tasnif Numarası: 2.kat Genel Koleksyon 297/8 SAL.H, 25

Şifaü'l – Kulub fi Menakibi Beni Eyyub

Yazar: Ebü'l Berekat Ahmed b. İbrâhim Hanbeli, thk. Nazim Reşid

Yayın Yeri: Bağdat

Tarih: 1978

Fiziksel Nitelik: 494 s.

Konu Başlığı: Ortadoğu _ Tarihçe

Özellikler: Arapça

Demirbaş:003905K

Tasnif Numarası: 3.kat Genel Koleksyon 956.3 HAN.Ş, 19

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Muhammed Konyevi, Şeyh, yay.haz. Yakup Kadri Şafak

Yayın Yeri: İstanbul: Özkevser Vakfı

Tarih: 1997.

Fiziksel Nitelik: 487 s.

Konu Başlığı: İslâm Dini _ Çeşitli Yazılar

Özellikler: Türkçe

Demirbaş:102507 YA

Tasnif Numarası: 3.kat Yavuz Argıt Koleksyonu, 297.541 KON.Ş, 29

Şifaü'l – Kulub ve Tecevhüri'l- Ecsâm

Yazar: Gıyaseddin Mansur b. Sadreddin Muhammed Deşteki Şirazi, tahkik ve tashih Ali Ucebi

Yayın Yeri: Tahran: Kitabhane, Müze ve Merkez-i İsnad-ı Meclis-i Şura-yı İslami

Tarih: 1390/ 2012

Fiziksel Nitelik: 275 s.

Konu Başlığı: Felsefe, İslam

Özellikler: Farsça

Demirbaş: 205460

Tasnif Numarası: 2.kat Genel Koleksyonu 181.2 DEŞ.Ş, 3

Şifaü'l – Kulub ve İrşadü'l - Muztar ve'l – Mekrub

Yazar: Abdurrahman b. Ahmed İlyas Medeni

Yayın Yeri: İstanbul

Tarih: 1334

Fiziksel Nitelik: 28 s.

Konu Başlığı: İslam Dini_ Dua Kitapları

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 151985

Tasnif Numarası: 3. Kat Kasım Küfrevi Koleksiyonu, 297.73 MED.Ş, 38

Nevşehir Devlet Kütüphanesi

Kamus Şifaü'l – Kulub

Yazar: Muhammed b. Yakub Fürüzabadi

Fiziksel Nitelikler: 773. 1 -2 C. (227 – 297 vr.)

Konu Başlığı: Biyografya

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 000155

Manisa İl Halk Kütüphanesi

Şifaü'l – Kulub

Yazar: Ebi'l – Ganayim b. Salim

Fiziksel Nitelikler: 110 vr, 21 st.

Konu Başlığı: Hadis

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 001114

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi

Şifaü'l – Kulub ve İrsadü'l – Muztarr ve'l Mehrub

Yazar: El – Medeni, Abdurrahman Paşa b. Ahmed İlyas

Yayın Yeri: Yayınlayan İstanbul: Matbaa-i amire

Yayın Tarihi: 1334

Fiziksel Nitelik: 28 s.

Konu Başlığı: İslam Ahlakı

Özellikler: Arapça

Demirbaş: 000344

Buna göre yapılan çalışmada aynı veya benzer ismi taşıyan *Şifaü'l-Kulub adlı* eserlerin on beşinin Türkçe, on sekizinin Arapça ve birisinin de Farsça olduğunu görmekteyiz. Bu eserler arasında Arapça yazılmasına rağmen konu başlıkları Türkçe olan yazma ayrıca dikkat çekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM

1. *Şifâ'ü'l-Kulûb ve Ziyâ'ü'l-Kubûr* metni çalışılırken daha önce söylendiği gibi 1754 tarihinde Abdullah tarafından istinsah edilmiş tek nüsha kullanılmıştır.
2. Metin 276 yapraktan ve her yaprak 15 sıradan oluşmakta, fakat 267a sayfası, olarak 14 sıradan oluşmaktadır.
3. Her sayfa başında varak numarası köşeli parantez ile şu şekilde gösterilmiştir: [1a], [1b], [2a]... Satır numaraları () ile kullanılmıştır.

(Bk. Metin) [1a] ... (5) İmdi ey mü'minîn ü mü'minât ma' lûmuñuz (6) olsun ki ' Alî Kārî Mişkât Şerhinde ve sâyir (7) kütüb-i mu'teberelerde beyân itmişler ki kıyâmete (8) yakın olduğda halk nefsi havâsına tâbi' (9) olup emr-i dîni terk itseler gerekdür ve çoğı (10) fezâ'ile meşğûl olup farz-ı ' ayn olan (11) emr-i dîni terk itseler gerekdür.
4. Cümle ve paragrafları ayırmak için noktalama işaretleri kullanılmıştır. Okunamayan kelimeler için üç nokta işareti (...), şüpheli olan kelimeler için soru işareti (?) kullanılmıştır.
5. Sayfa kenarında bulunan cümleler metne konulurken parantez () içine alınmıştır.
6. Metinde yer alan özel isimler büyük harfle gösterilmiştir.
7. Ayetler, hadisler ve dinle ilgili bazı Arapça ifadeler Arap harfleriyle yazılmış, dipnotta ise mealleri verilmiştir. Ayetler için Kur'an'daki geçtiği yeri ve suresi dipnotta verilmiştir.
8. Metinde fi beyani ile ilgili başlayan alt başlıklar koyu renkle gösterilip dipnotta manası verilmiştir.

9. Metinde geen harf veya kelime yanlışı varsa dzelterek doğrusu dipnotta gsterilmiştir.
10. Cmlenin sonunda bir kelime nl harfiyle bitiyorsa ve onun devamı satırda bulunuyorsa onu birleştirmek iin araya (-) işareti kullanılmıştır.
11. Metinde kullandığımız punto 12'dir.
12. Transkripsiyonu yaparken Oktay fondu kullanılmıştır.



2.1. HĀZĀ KĪTĀBU ŞĪFĀ 'İ'L-ḲULŪB VE ZĪYĀ 'İ'L-ḲUBŪR

[1b]

(1) Hāzā Kitābu Şifā 'i'l-Ḳulūb ve Ziyā 'i'l-Ḳubūr

(2) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(3) الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی

(4) سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰی آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِیْنَ¹

(5) İmdi ey mü'minîn ü mü'mināt ma'lūmuñuz (6) olsun ki 'Alī Kārī Mişkāt Şerhinde ve sāyir (7) kütüb-i mu'teberelerde beyān itmişler ki kıyāmete (8) yakın olduğda ḥalḳ nefsi ḥavāsına tābi' (9) olup emr-i dīni terk itseler gerekdür ve çoğı (10) fezā 'ile meşgūl olup farz-ı 'ayn olan (11) emr-i dīni terk itseler gerekdür.

Emr-i dīn[i]² beyān (12) iden 'alīmleri sevmeyüp buğuz u 'adāvet [2a] (1) itseler gerekdür ve ma'şiyet eşkāre olsa (2) gerekdür ve şarīḳat-i Muḥammediyye'de beyān itmiş ki (3) evvel zamānda bir mes'eleden ötüri kırk günlük (4) yola giderlerdi. Yā anlaruñ bu kadar yere (5) gıtdükleri neden ötüri idi. Kemāl mertebe (6) Ḥaḳḳ te'ālādan ḳorḳduḳlarından ötüri idi. İmām (7) Ebü'l-Leys beyān itmiş ki bir vaḳıt olsa (8) gerekdür 'ilim bu ḥalḳuñ ayağına gelüp anlar 'ilmden (9) ḳaçup Allāhu te'ālā Kerīm'dür deyüp cāhillik (10) içinde ḳalup kendi 'aḳıllarıyla Ḥaḳḳ te'ālāya (11) ḳulluḳ itseler gerekdür. Bid'atlara tābi' olup (12) Ḥaḳḳ te'ālānuñ ḥarām ḳıldığı şeylere 'ibādet (13) diseler gerekdür. Şimdiki zamānda dīnini (14) ḥıfız iden Ḥaḳḳında Peyğamberimiz Muḥammed 'aleyhi'- (15) -ş-şallātu ve's-

¹ "Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla. Ey Allah'ım! Efendimiz, büyüğümüz Muhammed'e, evladu iyaline ahabına salatu selam eyle."

² + i eki eksikti, ilave edildi.

selām buyurmuş ki: " بسنتي عند فساد أمتي فله أجر مائة شهيد (2) Bu [2b] من تمسك (1) Bu hadis-i şerîf tariķāt-ı Muhammediyye'dedür (3) ve bu hadis-i şerîf'ün ma' nāsı budur ki: "Her kim (4) erkekden ve dışından benüm sünnetime iktidā itse, (5) ya' nî, baña uysa ne vaķitde ümmetimün fesādı (6) vaķtinde, ya' nî her biri bir yol tutup azduķları (7) vaķitda ya' nî farz-ı 'ayn olan emr-i dînî terk (8) idüp cehil içinde ķalup cehil ile ya' nî (9) bilmezlik ile bātıla haķ deyüp haķa bātı (10) deyüp tariķ-ı haķ'dan ķıķup azduķları (11) vaķitda her kim baña uyarsa ol kimse için (12) yüz şehid şevābı vardır." İmdi ey mü'min (13) ķarındaş bu hadis-i şerîf mūcibince 'amel (14) olunursa bu devlet ve sa' ādet muķarrerdür.

Eger (15) bu hadis-i şerîf ile 'amel olunmazsa şekāvet [3a] (1) ve rüsvāylıķdur; velākin şimdi bunlar görünmez (2) ölüm vaķtı geldükde cān boģaza geldükde (3) āhiret 'amelleri göründükde ol vaķıt (4) meydāna ķıķar, cennet ve cehennem görünür (5) ve 'azāb melekleri gelüp ey āşî dünyāda (6) bu ķadar 'ömür sürdüñ, Haķķ te'ālānuñ (7) mülkinde gezüp yürüdün ve Haķķ te'ālānuñ (8) yaratduğı ni' metleri yedün, içdün. Bir gün āhiret (9) fikrin hātırāña⁴ getirüp Haķķ te'ālā, beni dünyāya (10) ķulluķ itmege gönderdi; Haķķ te'ālāya ķulluķ (11) 'ilim ile olur, 'ilimsiz Haķķ te'ālāya ķulluķ (12) olmaz dimedün, didükde; ol vaķıt bilür añlar, (13) āmmā fā'ide itmez. Pes imdi böyle bilüp inandum (14) diyen kimseler azğunlara uymayup āhiretin tefekkür (15) ider. Zīrā Rabbü'l-'ālemîn kelāmında buyurur: [3b]

(1) مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا (2) وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ⁵

ya' nî Allāhu te'ālā (3) buyurur Kelām-ı münzelinde. "Her kim 'amel-i şālih işler (4) -se kendi nefsi için ider ğayrı için (5) degildir." Ya' nî kıyāmet gününde

³ "Ümmetimin fesadı zamanında kim sünnetime temessük ederse, ona yüz şehid ecri veya sevabı vardır. "

⁴ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

⁵ "Kim yararlı iş işlerse kendi lehinedir; kim de kötülük işlerse kendi aleyhinedir. Rabbin, kullara karşı zalim değildir. " (Kur'an, Fussilet 46.)

selâmetle cennete (6) girmege sebep ‘amel-i şâlih’dür. Lâkin cümleden (7) evvel îmândur. ‘Amel-i şâlih îmâna merbûtdur, (8) ya‘nî baġludur. Bir kimsede ‘amel-i şâlih bulunsa (îmân bulunmasa)⁶ (9) ‘amel-i şâlih fâ’ide itmez. (?) Ya‘nî Allâh te‘âlâ buyurdı ki (10) *"Her kim günâh işlerse işlediği günâhuñ (11) zararını kendüyedür, ġayrıya degildir."*⁷ *"Rabb’uñ (12) kullarına zulüm idici degildir."*⁸ Ya‘nî her kimse (13) günâh işleyüp tevbesiz âhirete varduġda (14) ol işlediği günâh kıyâmet gününde Hâġġ te‘âlâ (15) ‘afiv itmezse ‘azâba sebep olur ve bir âyet-i [4a] (1) kerîmede daġı buyurur ki: *وَلَا تَبْنُونَ إِلَّا مَنۢ أَتَىٰ اللَّهُ بِقَلۢبٍ (2) ۙ يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ ۙ*⁹ Ya‘nî (3) Allâhu te‘âlâ kelâmında buyurur ki: *"Añuñ¹⁰ ol (4) günü ki ya‘nî kıyâmet gününü ol gün (5) mâl fâ’ide itmez ve daġı evlâdlar fâ’ide itmez, (6) illâ fâ’ide ider; ol kimse Allâhu te‘âlânuñ (7) dergâh-ı ‘izzetine ġalb-i selîm ile vara."* Bu âyet-i (8) kerîmelerden bilindi ki Hâġġ te‘âlâ bizi dünyâyâ (9) ġulluġ itmege gönderdi. ġulluġ ise (10) ‘ilim ile olur, ‘ilimsiz olan ‘ibâdetlerüñ (11) çoġı fâsiddür. Eger ben günâh iderim tevbesiz (12) gidersem Allâh Kerîmdür. Hâġġ te‘âlâ ol günde (13) şuçlarımı ‘afiv ider dirseñ âmennâ gerçektür. (14) Lâkin murâd itdüğü ġullara olsa gerektür.

Nitekim (15) Hâġġ te‘âlâ kelâmında buyurur:

*وَيَعۢفِرُ لِمَنۢ يَّشَاءُ [4b] (1) يُعَذِّبُ مَنۢ يَّشَاءُ*¹¹ buyurur: "İmdi müessirler (2) virdüğü ma‘nâ budur ki günâh ile gelen ġulunu (3) Hâġġ te‘âlâ diledüğü için maġfireder ve diledüğü (4) için ‘azâb ider." Bu âyet-i kerîmeden ‘ulemâ (5) ma‘nâ alup günâh idüp tevbesiz ölen mü’min (6) Hâġġ te‘âlânuñ meşiyetinde olur dilerse fazlıyla (7) ‘afiv ider ve dilerse ‘adlıyla ‘azâb ider. (8) İmdi bu mes’elede ‘ulemâ beyân

⁶ Sayfa kenarına ilave edilmiş.

⁷ (Kur'an, Nisâ 111.)

⁸ (Kur'an, Enfal 51.)

⁹ "O gün, paranın ve çocukların yararı olmayacaktır. Allah'a mükemmel bir kalp ile gelenler hariç." (Kur'an, Şuara 88/89.)

¹⁰ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

¹¹ "...diledüğü baġışlar, diledüğüne azap eder. Allah'ın gücü her şeye hakkıyla yeter." (Kur'an Bakara, 284.)

itdiler ki (9) çünkü günâh ile varan kul Hakk te'âlânun (10) meşîyyetinde olur kime 'afv edecek ve kime (11) 'azâb edecek ma'lûm degildir.

Ancak Hakk te'âlâ (12) kendi bilür gayrı kimse bilmez. Öyle olduğda (13) kula lâzım geldi ki âhîret tedârikinde buluna. (14) Zîrâ ol günde mu'tî' lere korku yokdur. Ya'nî (15) bu kitâbda vesâyir kitâblarda beyân olunan [5a] (1) emr-i dîni öğrenüp 'amel idenler kıyâmet gününde (2) selâmetle cennete gidenler ile bile haşır (3) olsa gerekdür, aından ötürü bu kitâbuñ (4) ismî *Şifâ'i'l-Kulûb ve Ziyâ'i'l-Kubûr* deyü ad (5) konuldu.

Zîrâ bir kimse bu kitâb ile 'amel ider- (6) -se kabri nûr olur. Ya'nî kabir 'azâbından (7) ve kıyâmet gününde olan 'azâblardan kurtulmağa (8) sebep olup şâlihler ile bile haşır olsa (9) gerekdür. Bu 'abd-i za'îf dañı çünkü Hakk te'âlâ (10) Kur'an'da nice yerde fâsıklar ve âhîret yollarını (11) bilmeyüp öğrenmeyenleri ve 'amel itmeyenleri zemm (12) itdüğünü gördüm. Ve Kur'an'da ve dañı hadîs-i (13) şerîflerde nice yerde âhîret yollarını arayup (14) 'amel idenleri gördüm. Huşûşa hemân yedi (15) biñ hadîs-i şerîf kadar vardır.

Emr-i [5b] (1) dîni öğrenüp 'amel idenleri medih itmişdür. (2) İmdi gördüm ki dünyâ dâr-ı belâdur, dâr-ı miñnetdür (3) bunda aşlâ sürür yokdur. Sürür cennet'de olur (4) bu 'abd-i Şeyh Bekir Hakk te'âlâdan yardım taleb idüp (5) hâlişen li-vechihî ve en yekûne zahîreten yevme'l-kıyâmeti (6) ve sebeben li-mağfireti mâ şannefet li-medhî'n-nâsi velâ (7) li-zemmi'n-nâsi li-ennehumâ min 'alâmeti'r-riyâ' ve'r-riyâ' (8) harâmu ve in kulture lime şannefet hâze'l-kitâbi (9) bi't-Türkiyyeti kulture ekşerü'n-nâsi lâ ya'lemüne bi'l-'arabiyyeti (10) li-eceli hezâ şannefe bi't-Türkiyyeti yâ maşere'l-'ulemâ' (11) izâ raeytum hâze'l-kitâbi ve vectedümü galağan (12) fe'-emhuhu velâ-tenzurü kuşûriyye li-enne min taşnîfi (13) hâze'l-kitâbi an-yehşeruni Rabbi ma'a min Naşareddin (14) ya'nî bu kitâbi

te'lif ve taşnif hâlişen Allâhu (15) te'âlânın rızâsını [kazanmak]¹² için taşnif olundu yohsa [6a] (1) halkuñ medhi ve zemmi için degüldür.

Zirâ (bu)¹³ (2) bu ikisi riyâ' 'alâmetidür, riyâ' ise harâmdur. Eger (3) derseñüz bu kitâb niçün Türkçe taşnif olundu (4) 'Arapça taşnif olunmadı. Aşlı budur ki nâsuñ (5) ekseri' 'Arapça bilmez nef'-i 'âmm olsun için (6) Türkçe taşnif olmağa sebeb budur. Yâ 'ulemâ (7) bölügi bu kitâbda beyân olunan mesâ'il-i şer'iyeye (8) nazar itdügüñüz vaqıtta niyâz olunur ki (9) ba'zı gâlağ bulduğda işlâh idesin geçüp (10) gitmeyesin ve bu kitâbda ne kadar mesâ'il-i i'tikâdiyye (11) ve dağı ahlâka müte'allik ve a'mâle müte'allik ekseri' (12) tarikat-ı Muhammediyye'dendür ve kimisi Senûsi'dendür (?) (13) ve dağı ba'zı meşhür tefsirlerdendür kitâb (14) taṭvîl olmasun, deyü kitâblaruñ isimleri (15) ekseri yazılmadı.

İmdi ey mü'min karındaşlar, [6b] (1) bu kitâbı okuduğça bizi du'âdan unutmayasız¹⁴ (2) üçer İhlâş okuyup rûhuma hibe idesiz¹⁵ (3) ve bu kitâb on faşıl kılındı. Evvelki faşıl mü'menün (4) bihi altı şey'e nice imân getürmek gerekdür (5) anı bildirür ve herkese farz-ı 'ayn olan (6) 'ilmi bildirür ve insânda olan toğuz â'zâsınuñ (7) zararın bildirür. Dağı sekiz â'zâsınuñ (8) işlemek ile ve işlememek ile olan (9) zararın bildürür ve dağı 'ilm-i bâṭın dimek ne (10) dimekdür ve başka ma'nâ ne (?) koyanlaruñ aḥvâllerin (11) bildirür. Dağı iştilâhlarınca şer'i'at, (12) tarikat, Haḳḳikat, ma'rifet ne dimekdür; anı (13) bildürür dağı ḳalbüñ birbir ba'zı 'âlimlerüñ taḳḳiki (14) üzre zararın bildürür dağı küfri bid'atı bildürür (15) dağı mü'min kime beñzer münâfik kime beñzer anı [7a] (1) bildürür.

İkinci faşıl kibri bildürür ve hūyu ve cumhūruñ (2) ḳavli üzere ḳalbüñ zararın bildürür. Buḳlı (3) ve ḳasedi ve isrâf bildürür ve dağı 'umüm üzere (4)

¹² Kelime ilave edildi.

¹³ "Bu" tekrar yazılmış.

¹⁴ ج yerine ح yazılmış, düzeltildi.

¹⁵ ج yerine ح yazılmış, düzeltildi.

qalbũn zararın bildürür ve dilũn cürmin ve pek (5) qorqacaq ve aşıl söylemeyüp söylemek soñradan olan (6) altmış zararı bildürür.

Dağı aşıl söylemeyüp (7) söylemek soñradan olan yigirmi dört zarardan (8) ma' aş aña lāzım olmayan altı zararı dağı geçinmek (9) aña muhtāc olan on bir zararın bildürür dağı hem (10) fā'idesi dīne ve hem toyana olan dö[r]t¹⁶ zararın (11) dağı fā'idesi ancak dīne olan üç zararın (12) bildürür. Dağı sükūt ile olan on zararın (13) bildürür.

Üçüncü faşıl kulaqda diñlemek ile olan (14) altı zararı dağı diñlememek ile olan sekiz zararı (15) bildürür dağı gözde baqmaq ile olan dört [7b] (1) baqmamaq ile olan beş zararı vesāyir (2) şeyleri dağı elde yapışmaq ile olan seksen (3) sekiz zararı bildürür. Dağı yapışmamaq ile olan (4) on toquz zararı bildirür.

Dördüncü faşıl yemek, içmek (5) ile olan otuz zararı bildürür dağı yemek ile (6) içmemek ile olan dört zararın bildürür dağı (7) buña münāsib ba' zı şeyleri dağı ferde işlemek (8) ile olan on toquz zararı dağı işlememek (9) ile olan üç zararı dağı buña münāsib ba' zı (10) şeyleri bildürür dağı ayakda giymek (?) ile olan (11) otuz sekiz zararı bildürür dağı gitmemek ile (12) olan on sekiz zararı dağı buña münāsib ba' zı (13) şeyleri bildürür dağı bütün beden ile olan toqsan (14) zararı bildürür dağı buña münāsib ba' zı şey'leri (15) bildürür.

Beşinci faşıl on üç hūqūku'llāh'ı bildürür [8a] (1) dağı on iki kul haqqı, sekiz hayvān haqqını bildürür (2) dağı āhiret dostı olmanuñ altı şartın bildürür (3) dağı buña münāsib ba' zı şey'leri bildür ve dağı (4) dostda ve düşmānda olan sekiz emri bildirür (5) ve ba' zı buña münāsib şey'leri bildirür.

¹⁶ +r eksikti, ilave edildi.

Altıncı faşıl (6) Şeyh Şiblî'nün kelâmin dağı şeytân ile fir'avnuñ (7) dağı aĥvâlin bildirür ve ba'zı buña münâsib şeyleri (8) bildirür dağı tahâretün bölügin (?) ve fâ'idesin bildirür.

(9) Yedinci faşıl peygamberlerün isimleri ve gökden inen (10) kitâbları ve şuhufı bildirür dağı ĥulefâtuñ ĥilâfetlerin (11) bildirür dağı faķır marâzın def'iden dört ĥaşleti (12) bildirür dağı su'âlsiz altı kimsenün cehenneme gitmesin (13) bildirür dağı ĥabir her gün yedi kerre çağırsın (?) bildirür (14) dağı ta'âm üzerinde olan mes'eleleri bildirür dağı (15) 'Ömer bin 'Abdu'l-'azîzüñ ve 'aşrımızuñ ĥâkimlerin [8b] (1) aĥvâllerin bildirür dağı biş ĥafnün aĥvâlin (2) bildirür.

Sekizinci faşıl faķruñ kırk dört sebebin (3) bildirür dağı evlenmenün şartın bildirür dağı (4) 'avratlaruñ on ĥüyların bildirür. Biri maķbül toķuzu (5) bâtıl dağı Ĥazret-i Faķıma Raķıy'allâhu 'anhâ'nuñ cihâzın (6) ve zamâne 'avratlarıñ¹⁷ bâtıl niyâzın bildirür dağı (7) erkek 'avrat üzerinde olan otuz beş ĥaķķın (8) dağı 'avratuñ er üzerinde olan kırk beş ĥaķķın (9) bildirür dağı Beni İsrâ'il de 'avrat sözine uyan (10) aĥvâlin bildirür.

Toķuzuncı faşıl ĥinzîr eti ĥarâm (11) olup ĥorûs eti ĥelâl olmanuñ ĥikmetin bildirür (12) dağı yigirmi altı şıfat bulunan (?) maķbüle 'avratı (13) ve yigirmi şıfat bulunmayacak 'avratı bildirür dağı (14) nikâĥuñ beş fâ'idesin bildirür dağı evlâd olmağ-ıla (15) dört fâ'ide bildirür dağı nefsi ĥahır itmede olan [9a] (1) ĥikâye-i 'acîbeyi bildirür dağı Ĥaķķ te'âlânuñ ve Resûlinün (2) ve Cebrâ'il'ün ve dört ĥalîfenün buyurduķları (3) mes'eleleri bildirür ve nikâĥuñ üç âfâtın bildirür.

(4) Onuncı faşıl zikirde cehri vâcib ve sünnet olanı (5) ve mâ'adâsı iĥfâsı sünnet olanı bildirür (6) dağı otuz üç yerde selâmün mekrûh olduĥın (7) on bir kitâbdan dağı her şabâĥ beş melekün beş (8) yerde inüp naşîĥat itmelerin bildirür dağı

¹⁷ Kelime yanlış yazılmış (ى yerine ü yazılmış) düzeltildi.

günāhuñ (9) sebebi olan altı şey'i bildirür dağı günāhdan (10) baqmaq ile yā işlemek ile fecmeyāne olan (11) on zararını bildirür dağı ehl-i cennetüñ ve altı (12) maḥallde cā'iz olan ğaybeti bildirür dağı teğannīnūñ (13) on beş isimle müsem mā olan dağı ehl-i (14) cehennemūñ yedi nişānıñ bildirür dağı dünyāyı (15) büsbütün zabt iden dört kimseyi bildirür. İki [9b] (1) mü'min ikisi kāfir dağı her bir insānda dört ni'meti (2) dört belā yüzmesin (?) bildirür dağı 'amel yedi olmasın (3) bildirür. Dağı Hāzret-i Allāh'ı severim diyenūñ dört (4) şāhidin bildirür dağı 'arş gölgesinde olan (5) yedi kimseyi bildirür dağı 'acele yaramaz illā beş yerde (6) değıl anı bildirür dağı 'ibādetden men' iden dört (7) marazı bildirür dağı imāmetūñ sekiz şartın bildirür (8) dağı bir kimse dā'imā sünnet ile 'amel eylese dört (9) devlete nā'il olduğın bildirür dağı du'ā'nuñ (10) ḳabūlinūñ 'alāmetin ve du'ā'nuñ miftāh idügin (11) bildirür dağı imānsız gitmenūñ yigirmi bir sebeblerin (12) bildirür dağı her bir mü'minūñ ḳalbinde imān şem'asın (13) bildirür dağı ba'zı şeyleri bildirür.

Evvelī faşıl (14) mü'menün bihi hangi şey'e nice imān getürmek gerek dinmiş- (15) -idi. Āmentü bi'llāhi ben Allāhu te'ālāya imān [10a] (1) getürdüm. Cemī' nokşān şıfatlardan münezzehdür, kemāl (2) şıfatlar-ıla muttaşıdır.

İkinci ve melā'iketihı dağı meleklere (3) imān getürdüm. Üçüncü ve kütübihı Allāhu te'ālānuñ kitāblarına (4) inandum. Dördüncü ve Rüsūlihı ve dağı peygamberlere (5) imān getürdüm. Beşinci ve'l-yevmi'l-āḫiri ve dağı ölüp (6) yine dirilseñ gerekdür. Cennet ve cehennem ḫaḳdur (7) ḫālā mevcūdlardur. Altıncı ve *bi'l-ḳaderi ḫayrihi ve şerrihi (8) min Allāhi te'ālā* ma'nāsı ben fā'ide ve zararını Allāh te'ālādan (9) bilürem bilmesiyledür işte imān-ı icmālī budur.

(10) Erden ve 'avratdan bir kimse bunları böylece icmāl (11) üzere bilüp dil-ile ikrār itse ve ḳalb-ile taşdıḳ (12) itse mü'min olur ve küfürden ḳurtulur. İbtidā'-i (13) imānda kāfidür, tafşīli lāzım değıldür. Böylece icmāl (14) üzere bilüp inanan

kimse ile tafşilen bilüp inanan (15) kimse ile ĩmān yönünden ya' nĩ inanmak cihetinden [10b] (1) mü'min olmada berāberdür. Lākin bilmek yönünden mertebeler (2) -leri bir degildir. Nitekim Hāḡḡ te'ālā kelāmında buyurur: قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ¹⁸ Ya' nĩ (4) Hāḡḡ te'ālā buyurur ki: "*Bilenler ile bilmeyenler bir midür? Ya' nĩ;* (5) 'Ālim ile cāhil bir degildir." Cehil deyü neye dirler (6) bir şey'ün ḡaḡıḡatini bilmemege dirler. İmdi ĩmām-ı Ā'zam (7) Fıḡḡ-ı Ekberi'nde beyān itdi ki bir ādem gerek, erkek (8) ve gerek 'avrat Hāḡḡ te'ālānuñ zātında veyā esmāsında (9) šekk itse veyā tevaḡḡüf itse veyā tereddüd itse (10) meşelen zātından su'āl olunsa ve yāḡūd šıfatlarından (11) su'āl olunsa ve yāḡūd esmāsından su'āl (12) olunsa bunlaruñ evveli ve āḡiri var mıdır, dĩnse (13) ĩmān-ı icmālīde olan kimse bilmem dise ve (14) yāḡūd evveli ve āḡiri 'aceb var mıdır, yok mıdır dise (15) veyā inkār itse veyā bunlardan birini redd eylese [11a] (1) kāfir olur.

Bundan bilindi ki ĩmān-ı icmālī (2) kāfĩ olduḡı ibtidā'-yı İslām'da imiş ve bir daḡı (3) ĩmān-ı icmālī tafşil lāzım gelmeyen yerdedür ve bir daḡı (4) ĩmān-ı icmālī kāfĩ olduḡı olunca bir şeyi ḡāḡırına (5) getürmezse dir. Birgili Efendi Risālesi'nde ĩmān-ı (6) icmālī kāfĩdür, tafşilī lāzım degildir didügi (7) yetmiş iki fırḡadan bir fırḡa vardır, Mu'tezilī (8) dirler anlar dirler ki bir ādem ĩmān-ı icmālīde bulunsa (9) mü'min olmaz tā ki ĩmān-ı tafşilī'yi bilmedükçe (10) Ehl-i sünnet ve'l-cemā'at der ki ĩmān-ı icmālī (11) ile kiši mü'min olur tafşilī lāzım degildir, (12) deyüp anları redd içündür. Zĩrā Peyḡamberimiz Muḡammed (13) 'aleyhi'š-šalātu ve's-selām ba'zı kimselere ibtidā'-yı (14) ĩmānda icmālen ta'līm buyurdılar. Ḥarĩḡat-ı Muḡammediyye'de (15) ĩmān bahşında beyān olunmuşdur.

¹⁸ "Ešit olur mu bilenlerle bilmeyenler? Bunu ancak akılı başında olanlar düşündür, bundan ancak onlar öḡüt alır." (Kur'an, Zümer 9).

İmānı [11b] (1) hıfız itmek için küfrden ve şir[k]lerden¹⁹ (2) ölünceye dek öğrenmek farzdur. Nitekim Hakk te'ālā (3) buyurur:

فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ²⁰

(4) İmām-ı Ebü'l -Leys Bostānı'l- 'arīfnde beyān (5) itmiş ki Hakk te'ālā buyurdu ki "Emr-i dīnden ne kadar (6) bilmediğiniz var-ısa chl-i 'ilm kullarımdan öğrenün," (7) diyü buyurdu ve İmām Ebü'l-Leys buyurdu ki (8) "Fes'elü emri vücüb içündür ve yevm-i kıyāmet (9) gününde 'özl maqbül olmaduğına bu āyet delīldür."

(10) Nitekim Hakk te'ālā kelāmında buyurur: لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ (11) أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ²¹, ya' nī "Kıyāmet (12) gününde bir tã'ife'i cehenneme sürseler gerekdür". Anlar (13) ol vaķıt diseler gerekdür ki: "Ey 'azāb melekleri (14) bizüm suçumuz nedür, bizi cehenneme sürüp getürürsüz". (15) Melekler cevāb virüp diseler gerekdür ki: [12a] (1) "Siz dünyāda Allāhu te'ālāya 'āşī olup emr-i dīni (2) terk idüp haka bātıl bātıla haķ didünüz, (3) siz bilmediünüz mi? Hakk te'ālānuñ hem muvaķķat hem (4) mü'ebbed 'azābı ('azābı)²² vardur," didüklerinde anlar cevāb (5) virüp diseler gerekdür. "Ey melekler eger biz ol (6) didüğünüz şeyleri beleydük ve yāhūd işitmiş (7) olayduk şimdi aşhāb-ı sa'īrden olmazduk, (8) ya' nī cehenneme girüp 'azāb çekmezduk." İmām (9) Ebü'l-Leys bunuñ ma'nāsında beyān itmiş ki Hakk (10) te'ālā haber virde ki bu tã'ifenün böyle didükleri (11) cehilden oldu. İmdi işitmeyenler kıyāmet (12) gününde kırtulmayup rüsvāy olduķda yā İslām (13) şehrnde olup emr-i dīnī farz olduğını bilüp (14) ihmāl idenleriñ hālī nice olsa gerekdür. Eger (15) derseñ ba'zı 'ulemā kavlinde cehil 'özür olur [12b] (1) bu kavıl za'īfdür didiler.

¹⁹ - ك harfi eksikti, ilave edildi.

²⁰ „ ... o takdirde zikir eline (daimi zikir sahiplerine) sorun!" (Kur'an, Nahl 43.)

²¹ "Eğer biz işitmiş veya akıl etmiş olsaydık, alevli ateş halkı arasında olmazdık." (Kur'an, Mülk 10)

²² Kelime tekrar yazılmış.

Zīrā evvelki kavıl kavīdür (2) ve bir daḥı bu ki cehil ‘özür olduğda İslām diyarı (3) olmayup aṣlā ‘ulemā ol ʔarafda bulunmaya dimişler. (4) Lākin İmām Ebü'l-Leys Āyet-i Kerīme mücībince cehil (5) ‘özür olmaz didügi kavı-ı kavīdür. İmdi böyle (6) olduğda herkese farz-ı ‘ayn olan ‘ilim kaçdır, (7) üçdür. Evvelkisi ĩmān ‘ilmi, ĩmān-ı icmālinüñ ‘ilim (8) ve ĩmān-ı tafşilinüñ ‘ilmi.

İkinci aḥlāk ‘ilmi, ya‘nī eyü (9) ve kötü ḥūylaruñ ‘ilmi. Üçünci a‘māl-ı zāhirenüñ (10) ba‘zısınüñ ‘ilmi. A‘māl-ı zāhire nedür? Ābdest, namāz, (11) oruç, hac, zekāt, ğusül, istincā’, teyemmüm, ḥayız, (12) nīfās, alım şatım ve sāyır ḥallerüñ ‘ilmi gibi. (13) Taḥt-ı teklīfde olan a‘zā ʔokuzdur, göz (14) kulaḥ, dil, el, ayak, qarın, ferc, ḳalb büsbütün (15) a‘zā bundan soñra ĩmān-ı icmālī ve ĩmān ‘ilmi [13a] (1) beyān olundu.

İmān-ı tafşiliyye şürü‘ olundu. (2) Āmentü bi’llāhi, biz²³ (?) Allāhu te‘ālāya ĩmān getürdük. (3) Kaç şıfat-ıla, üç şıfat-ıla; evvelki vācib, ikinci muḥāl, (4) üçüncü cā’iz. Muḥāl ve cā’iz şıfatları çokdur, (5) şayılmaz, yā niçün şayılmaz. Muḥāl aña dirler ki: "Her ne ḳadar (6) Allāhu te‘ālāya lāyık olmayan şıfatlar varsa aña (7) muḥāl dirler." Ya‘nī, [Allāhu]²⁴ te‘ālā yerde degildür ve gökde (8) degildür, şağda ve şolda, üstde ve altda, öñde (9) ve artıda degildür. Ve Ḥaḳḳ te‘ālā için şağ ve şol, (10) üst ve alt, öñ ve art olmaz. Bu altı (11) ʔaraf maḥlūḳda olur. Ḥaḳḳ te‘ālā maḥlūḳa beñzemek (12) muḥāldür. Zīrā Ḥaḳḳ te‘ālā eger maḥlūḳa beñzemek lāzım (13) gele-y-idi ‘āciz olmaḳ lāzım gelürdi. ‘Āciz olan (14) Allāh ola mı, olmaz. Ve daḥı zāt-ı Şerīfī ḥāḥıra ve fikre (15) gelen şeylerden münezzehdür. Zātından baḥiṣ küfürdür. [13b] (1) Ve daḥı yemedden ve içmeden ve yatmadan ve uyuma- (2) -dan ve ḳorḳmadan ve ḥasta olmadan ve (3) ğuşşalanmadan ve eşvāb geymeden ve şüretten ve şekilden (4) ve renkden ve baş ve göz ve kulaḥ ve dil ve el ve ayak (5) gibi nesnelere münezzehdür.

²³ Metinde "ben" yazılmış, fakat getürdük fiilinden dolayı "ben" yerine "biz" olarak düzeltildi.

²⁴ Kelime ilave edildi.

Bu şifatlar maḥlūḳda olur. (6) Ḥaḳḳ te‘ālā maḥlūḳa beñzemek muḥāldür ve Ḥaḳḳ te‘ālā (7) maḥlūḳāta beñzemedügi gibi şifatları da beñzemez. (8) Ve cümle ‘ālem yoğ iken Ḥaḳḳ te‘ālā var idi. Kendünüñ (9) evveli ve āhiri yoḳdur, varlığı kendüdüdür, ğayrıdan (10) degildir. Bu şifatlar Ḥaḳḳ te‘ālāyı tenzīh, ya‘nī arı (11) ve berīdür deyü īmān getürmek erkege ve ‘avrata (12) farzdur. Böyle īmān getürmeyen mü’min olmaz.

(13) Zīrā İmām-ı Ā‘zam Fıḳh-ı Ekber’inde beyān itmiş ki bu (14) yer ehlinüñ ve gök ehlinüñ īmānı birdür. Ya‘nī (15) gökde olan melekler ne kadar varsa ve daḫı yerde [14a] (1) olan maḥlūḳāt ne kadar varsa ya‘nī Ḥazret-i (2) Ādem ‘aleyhi’s-selāmdan bizüm Peyğamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’s-şalātu (3) ve’s-selāma gelince, ne kadar peygamberler geldiyse ve (4) ol peygamberlere īmān getürenler ne kadar geldiyse (5) cümlesi *إِلَى يَوْمِنَا هَذَا وِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ilā-yevminā (hāzā ve ilā-yevmi’l²⁵)- kıyāmet* cümle- (6) -si böylece īmān getürdiler. Mü’menün bih altıdır (7) hiç anda ihtilāf yoḳdur. İhtilāf şerī‘atlarda (8) Tefsīr-i İbn ‘Ādil nezele bihi Rūḫu’l-emīn didügi (9) āyetde böylece beyān itdi. Andan ötüri İmām-ı (10) Ā‘zam ḥazretleri ‘amelde dimedi. İmānda yer ehli (11) ve gök ehli birdür didi. Ve daḫı oğuldan kızdandan (12) munezzehdür ve şāhibe ittiḥāz itmeden munezzehdür. Netekim (13) Ḥaḳḳ te‘ālā kelāmında buyurur: ²⁶مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا

(14) Ya‘nī Ḥaḳḳ te‘ālā ḥatun tutunmadı, daḫı evlād (15) tutunmadı, daḫı Ḥaḳḳ te‘ālā cemī‘i noḳşān şifatlardan [14b] (1) munezzeh olduğına sūre-i İhlās delīldür.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ الصَّمَدُ (2) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ²⁷ (4)

²⁵ (hāzā ve ilā-yevmi’l-) satır kenarına yazılmış. Bugünümüz ve kıyamet gününe dek, anlamındadır.

²⁶ "O'nun, bir sahibe (eş) ve oğul edinmediğine (īmān ettik)." (Kur'an, Cinn 3.)

²⁷ "Rahmān ve Rahīm olan Allah'ın adıyla. De ki: "Allah eksiksiz, sameddir (Bütün varlıklar O'na muhtaç, fakat O, hiç bir şeye muhtaç değildir). Doğurmadı ve doğurulmadı. O'na bir denk de olmadı." (Kur'an, İhlās Suresi)

İmdi şıfât-ı (4) selbiyyenüñ ve şıfât-ı şübütiyyenüñ ma' nâsı ekşeri (5) bu sürededür, didiler. Sürenüñ ma' nâsın yazmaduğ. (6) Zîrâ kitabuñ evvelinden bu araya gelince, anuñ ma' nâsıdur (7) ve dağı bundan aşığı beyân olunan mes'elenüñ ma' nâ- (8) -sıdur. Zîrâ Hâkğ te' âlâyı hem delîlî nağl-ıla bilmek (9) lâzımdur ve hem delîlî ' ağl-ıla bilmek lâzımdur. Tâ ki (10) muğallidlikden mü'min mü'mine ħalâş ola gerçi Ehl-i (11) sünnet ve'l-cemâ'at mezhebinde muğallidüñ²⁸ imanı şahîhdür. (12) İ'tikâdımız böyledür ve lâkin istidlâli terk itdüğü (13) için kişi âşim olur. Ya' nî günâhkâr olur, böyle (14) olduğundan ötüri bir kimse bir kimseye su'âl itdükde (15) Hâkğ te' âlâ cemî' noğşân şıfatlardan münezzeğ oduğına [15a] (1) Ķur'an'da delîlüñ nedür ve kemâl şıfatlarla muttaşif olduğına (2) didükde ol dağı süre-i İğlâş oğuya ma' nâsı (3) kitabuñ evvelinden şıfât-ı şübütiyyenüñ ve şıfât-ı (4) lâzimenüñ âğirine varınca beyân olunan (5) mes'elelerüñ ma' nâsıdur deyü cevâb virdükde (6) muğallidlikden ħalâş olur dimişler. Ve dağı delîl-i (7) ' ağıyye nedür, budur ya' nî yerlere ve göklere bağup (8) bunuñ bir rabbisi vardur deyü iğrâr itmekdür. ' Ağl-ıla (9) Hâkğ te' âlâyı bilmek nice olur? Bir binâyı görürsüñ, (10) dersin ki bu kadar küçük şey'i kendüden olmadı, (11) elbette bir bânîsi vardur. Ve ol bânîñüñ bânîsi (12) dağı vardur. Bu binâ kendüden olmağ muğaldür.

Böyle (13) olduğda yâ bu kadar ' âlem-i kübrâ, ya' nî yedi Ķat (14) gökler ve yedi Ķat yerler ve ' âlem-i şuğrâ, ya' nî (15) görünen ve görünmeyen mağlûğât cüz'î ve küllî ne kadar [15b] (1) var-ısa kendüden olmağ mümkün midür, degildür, (2) deyince ve böyle i'tikâd idince ya' nî cümle (3) ' âlemî yoğdan var iden Hâkğ te' âlâdur didükde (4) delîlî ' ağl-ıla dağı Hâkğ te' âlâyı bilmiş olur, (5) dimişler muğğalid dimenüñ ma' nâsı nedür, deyü (6) su'âl olunursa Hâkğ te' âlâ ħağğında vâcib (7) olan şıfatları ve muğâl olan şıfatları ve câ'iz (8) olan şıfatları, vâcibine vâcib deyü ve muğâline (9) muğâl deyü ve câ'izine câ'iz deyü, ' ulemâ'dan veyâ anasından (10) ve Ķul ise efendisinden oğrenüp (11) böyle i'tikâd itmiş ve lâkin

²⁸ Kelime yanlış yazılmış, 'ك' yerine 'ك' yazılmış, düzeltildi.

Qur'an'dan (12) bir delil su'al olundukda asla bilmemiş (13) ve öğrenmek kaydında dağı değil.

Lâkin beyân olunan (14) mes'eleleri böylece i'tikâd itmiş hılâfindan (15) hâzer itmiş, işte muqallid buña dirler 'îmân [16a] (1) şahîhdür didügi 'ulemâ'nuñ budur, yoğsa (2) Hâk te'âlâ hakkında vâcib olan şıfatları (3) muhâl i'tikâd itse ve muhâli câ'iz i'tikâd (4) itse kâfir olur muqkalid olmak kanda kaldı, (5) mü'min olmak 'Alî Kârî Fıkh-ı Ekber Şerhinde böyle (6) beyân itmiş, zamâne halkına îmân bahşini (7) öğren, 'akâ'idini şahîh eyle didükde muqallidüñ (8) îmânı şahîhdür dirler; Ve lâkin muqallid neye dirler (9) bilmezler.

İmâm-ı Birgivi Muhammed Efendi Türkî Vaşiyet- (10) -nâme'sinde muqallidüñ îmânı şahîhdür didügi, (11) bu kitâbda vesâyir kitâblarda şıfat-ı selbiyye (12) ve şıfat-ı şübütiyye ve sâ'ir îmâna müte'allik olanları (13) beyân olunduğı üzere bilüp inandı.

Lâkin delilî (14) naklin öğrenmedi, lâkin böylece i'tikâd itdi. İmân-ı (15) şahîhdür didügi budur. Böylece ma'lûm ola ve dağı [16b] (1) Hâk te'âlâ hakkında câ'iz olan çokdur, sayılmaz (2) yâ neçün sayılmaz. Câ'iz aña dirler ki: *"Hâk te'âlâ (3) dilerse bir kulunu ğani' ider ve dilerse fakîr ider (4) ve dilerse hasta ider ve dilerse sağ ider (5) ve dilerse evlâd isteyene evlâd virür ve dilerse (6) virmez ve dilerse yağmur yağdurur ve dilerse (7) yağdırmaz ve dilerse bolluk virür ve dilerse (8) kıtlık virür ve tevbesiz giden mü'mine 'âşîye (9) 'azâbı adlıyla ider. Mü'min mü'tiye şevâbı (10) fazl-ıla virür dağı bâkîsin buña kıyâs (11) eyle."* İmâm-ı Birgivi Risâle-i Vaşiyet'de hiç (12) aña nesne lâzım ve vâcib degildür didügi ma'nâ (13) budur.

İmdi Hâk te'âlâya göre bu şey'i vâcib yokdur. (14) Ancağ bizüm böylece bilmemüz vâcibdür ve dağı Allâhu (15) te'âlâ hakkında vâcib olan şıfatlar yigirmidür. Ol [17a] (1) dağı üç kısımdur. Evvelki nefsiyye, ikinci şübütiyye, (2)

üçüncü lâzime nefsiyye şifatları altıdır. (3) Vücūd, ma' nāsı var olmak, delîlimiz kul hüv- (4) -allāhü eḥad ikinci kıdem, ma' nāsı Haḫḫ te' ālā ezelîdür. (5) Delîlimiz hüve'l-evvel, üçüncü beḳā', ma' nāsı Haḫḫ ta' ālā (6) ebedîdür, ya' nî āhîri yoḫdur. Delîlimiz hüve'l-âḫîr, (7) dördüncü kıyām-ı bi-nefsîhi, ma' nāsı bir tıracaḫ (8) mekāna (?) degildür.

Delîlimiz اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ²⁹ (9) bişinci muḫālefeṭün li'l-ḫavādis, ma' nāsı (10) Haḫḫ te' ālā eşyādan bir şey'e beñzememek ya' nî (11) yaratduḡı eşyādan bir şey'e beñzemez delîlimiz:

(12)³⁰ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ Altıncı (13) vaḫdāniyyet ma' nāsı Haḫḫ te' ālā birdür. Delîlimiz (14) ilāhiküm ilāhün vāḫîdun şifāt-ı şübūtiyye yedidür; ḫayāt, (15) ' ilim, semî', başar, irādet, ḫudret, kelām, tekvîn [17b] (1) cā'iz olan şifatlardandır.

ḫayāt ma' nāsı (2) diri olması ya' nî ḫayydur. Bu şifāt-ı lâzimesidür (3) ya' nî Haḫḫ te' ālā diri olıdır. Diriligi (4) bizcileyin etiyle ḫanıyla degildür. Etden ve ḫandan (5) berîdür, diriligi ezelîdür, ebedîdür. ' İlm bilmesi (6) olmak, Haḫḫ te' ālā ' alîmdür. ' Alîm ' ilmün lâzimesidür, (7) ya' nî Haḫḫ te' ālā ' alîmdür, her nesneyi bilür. Ya' nî (8) Haḫḫ te' ālā gizlülere ve āşikāreleri bilür, ḡayıbları (9) ve ḫāzırları, gelmişleri ve gelecekleri bilür (10) ve ādemün gönlüne geleni ve gelenden evvel geleceḡi (11) cümle bilür. Dünyāda ne ḫadar mü'min, fāsıḫlar vardır, (12) ya' nî üç bölük ' ilm-i ḫālî bilüp ' amel itmeyenleri (13) ve daḡı muṭî' ler ya' nî üç bölük ' ilm-i ḫālî bilüp (14) ' amel idenleri cümle bilür.

İmdi ey mü'minler çünki (15) böyle inandıḡı derseñüz yā niçün cehilde ḫalup [18a] (1) farz-ı ' ayn olan emr-i dîni ihmāl idersiz, (2) kıyāmetde Haḫḫ te' ālā nice kimselere dise gerekdür (3) ki yā ' āşî, sen bilmez midün? Ben senün içini (4)

²⁹ "Allah ki, O'ndan başka ilah yoktur. O hayydır, kayyûmdur..." (Ayetü'l Kürsi)

³⁰ "O'nun benzeri hiç bir şey yoktur. O, hakıyla iştendir, hakıyla görendir." (Kur'an, Şûrâ 11.)

ve taşını³¹ bilürem ve her ne tarafa teveccüh iderdün (5) bilürdüm. Yâ benüm emânetlerimi neçün zâyi' eyleyüp (6) emrimi tutmaduñ ve nehyi bilüp kaçmaduñ deyüp (7) eşedd-i 'azâb ile 'azâb itse gerekdür dimişler.

(8) Öyle olduĝda ecel gelmezden evvel bu kitâbda ve sâ'ir (9) kitâblar beyân olunan emr-i dîni öğrenesin. (10) Kıyâmetde böyle 'azâblar çeküp pişmanlık fâ'ide (11) itmez. Ve daĝı Hakk te'âlânun bu 'alîm şıfâtı ezeldür, (12) ebedidür, soñradan olma degildir ve şimden gerü (13) daĝı dükenür degildir. Semî' işitmesi olmak, (14) semî'dür, işidicidir. Her âvâzı işidür. (15) Bu şıfât-ı lâzimesidir. Gizlü âvâz olsun [18b] (1) âşikâre âvâz olsun.

Lâkin işitmesi bizcileyin kulaĝ-ıla degildir, (2) ve işitmesi ezeldür, ebedidür. Soñradan olma degildir. Hattâ (3) karañu gicede kara karıncanuñ kara taş üzerinde (4) yürüdüĝünü ve ayaĝınınuñ tapırdısını eşidür ve görür. (5) Başar görmesi olmak, ya'nî Hakk te'âlâ görücidür. (6) Bu şıfât-ı lâzimesidir. Ya'nî Hakk te'âlâ her (7) şey'i görücidür, görmesi ezeldür ve görmesi (8) bizcileyin göz ile degildir. İmdi ey mü'min (9) i' tikkâdımız böyledür ki âhîret yollarını arayanları (10) ve aramayanları görür, çünki böyle bildük ve inanduk. (11) İmdi ihmâl itmeyesin, soñra kıyâmet gününde (12) 'aşîler bölüğünde bulunup rüsvây olup, 'azâb (13) görmeyesin. İrâdet daĝı Hakk te'âlânun dilemesi (14) olmak, müriddür. Mürîd-i irâdet şıfâtun lâzimesidir (15) ya'nî Hakk te'âlâ dileyicidir. Her nesne kim [19a] (1) 'âlemde vardur, anuñ dilemesiyle olmuşdur. Hakk te'âlâ (2) dilemedükçe vücûda gelmez. Mü'minun imânın ve mu'tî'un (3) t'âtin dilemişdür dilemiş imisse, mü'min, mü'min (4) olmazdı ve mu'tî', mu'tî' olmazdı.

Kâfirun küfrini (5) ve fâsıkuñ fıskını dilemişdür dilememiş imisse (6) kâfir olmazdı ve fâsık fâsık olmazdı. (7) İmdi ey mü'min karındaş, bu bahîş ayaĝlar ve kayıcaĝ (8) yerdür. Zîrâ bununuñ zâhir ma'nâsı cebriyye (9) i' tikkâduna çeker.

³¹ ك yerine ن yazılmış, düzeltildi.

Cebriyye i' tikiādında olan gerek (10) erkek ve gerek ' avrat āhirete öyle giderse (11) ebedī cehennemde varacağı, zīrā küfre irmişdür. Zīrā (12) İmām-ı Ā' zam Fıkh-ı Ekber'inde beyān itdi ki, Hāḡḡ te' ālā (13) ḡalkı küfrden ve širkden sālīm ḡalk eyledi ve daḡı (14) kimseye küfr-ile cebir itmedi. Benī Ādem evlādlarını (15) ḡalk eyledi ve anlara ' aḡıl virdi ve ba' de ĩmān-ıla [19b] (1) ve resūline ve sā'ir peyḡamberlere ve daḡı ĩmāna müte' allıḡ (2) olan šey'ler ne ḡadar var-ısa anlara inanmaḡ ile (3) emr itdi. Netekim kelāmında buyurur: "*Āminū bi'llāhi ve resūlihi*"³² (4) ve daḡı mü'min fāsıḡlara emr itdi ki ey ĩmān getüren (5) mü'min ḡullarım siz tevbe-i našūḡ ile tevbe idūn", (6) deyü emir itdi. Netekim Hāḡḡ te' ālā kelāmında buyurur: (7) *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا*³³ (8) ve daḡı cāhillere emir itdi ki *emr-i dīnden bilmediḡūñüz* (9) ne ḡadar var-ısa ehl-i ' ilm ḡullarımdan öğrenūñ," (10) deyü buyurdu. Netekim kelāmında ḡaber virdi. *أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَنَا فَاسْأَلُوا* (11) ve daḡı ḡuluñ ḡāḡat (12) getürmedüḡi šey'i teklīf eylemez. Netekim kelāmında (13) Hāḡḡ te' ālā ḡaber virdi *لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا* (14) ve daḡı Hāḡḡ te' ālā buyurdu ki: "*Ben ḡullarıma (15) zulum itmem*".

Netekim kelāmında ḡaber virdi: *لِلْعَبِيدِ [20a] (1) وَمَا أَنَا بِظَالِمٍ*³⁶ ve daḡı İmām-ı Ā' zam Fıkh-ı Ekber'inde beyān (2) itdi ki Hāḡḡ te' ālā ḡullarınıñ aḡvāllerini levḡ-i (3) maḡfūzda vašf-ıla yazdı, ḡüküm-ile yazmadı, ya' nī (4) ' Amir Küfri iḡtiyār-ıyla kendi iḡtiyār iderse (5) Hāḡḡ te' ālā da diler ve yaradur, ve lākin rāzī olmaz (6) Hāḡḡ te' ālā nušreti terk itmeḡe kāfirūñ iḡtiyār-ı (7) cüz' iyyesi sebeb oldı.

Eger Zeyd ma' šiyeti (8) iḡtiyār iderse mü'min fāsıḡ olur. Hāšıl-ı (9) kelām her kim kāfir oldı, kendi iḡtiyār-ıyla kāfir oldı. (10) Hāḡḡ te' ālānuñ nušreti

³² "Ey iman edenler! Allah'a Peygamber'ine..." (Kur'an, Nisâ 136.)

³³ "Ey âmenû olanlar (Allah'a ulaşmayı dileyenler)! Allah'a Nasuh Tövbesi ile tövbe edin! " (Kur'an, Tahrim 8.)

³⁴ "... o takdirde zikir elinde (daimi zikir sahiplerine) sorun!" (Kur'an, Nahl 43.)

³⁵ "Allah, kimseyi gücünün yetmeyeceği bir şeyle mükellef tutmaz." (Kur'an, Bakara Suresi 286.)

³⁶ "... ve kullarım için bir kötülük veren değilim." (Kur'an, Kâf 29.)

kendiye olmaduğı kâfirün (11) kendi ihtiyâr-ı cüz'iyyesi sebep oldu. (12) Ya'nî çünkü kâfir küfrî diledi, Hakk te'âlâ dağı (13) diledi ve yarattı ve lâkin râzî degil ve dağı çünkü (14) mü'min imânı ihtiyâr itdi. Hakk te'âlânun nuşreti (15) ya'nî yardımını aña irişdi, mü'mine Hakk te'âlânun [20b] (1) nuşreti imân-ı ihtiyârî sebep oldu.

Ya'nî, (2) çünkü mü'min imânı ihtiyâr itdi, Hakk te'âlâ (3) dağı diledi ve yarattı ve imânı Hakk te'âlâ sever (4) ve râzî olur ve eger su'âl olunur ki İmâm-ı Birgivi (5) Türkî Vaşiyetinde demiş ki: "Mü'minün imânın (6) dilemişdür ve mu'tî' un tã'atin dilemişdür dilememiş, (7) imisse mü'min, mü'min olmazdı ve mu'tî', (8) mu'tî' olmazdı. Kâfirün küfrini dilemişdür dilememiş, (9) imisse kâfir, kâfir olmazdı ve fâsıkuñ fısıqını (10) dilemişdür, dilememiş imisse fâsık, fâsık (11) olmazdı", diduğı iki fırkayı redd içündür. Biri (12) Kaderiyyedür ol dir ki: "Kul kendi fi'linün (13) hâlıkıdır ve Hakk te'âlâ küfri sevmez ve sevmeduğı (14) şey'i dileyüp yaratmaz ve kâfir kendi dilemesi-y-ile (15) kendi kâfir oldu. Hakk te'âlânun dilemesi-y-ile [21a] (1) direktmesi-y-ile degildür", dirler.

Bu kavli redd için (2) İmâm Birgivi Vaşiyetnâme'sinde: "Kâfirün (3) küfrini dilemişdür, dilememiş imisse kâfir olmazdı" (4) didi. Lâkin Hakk te'âlâ küfri ve şirki sevmez (5) ve lâkin diler ve yaradır ve kıyâmetde kâfire hitâb (6) olunur. Niçün küfri ihtiyâr idüp imânı (7) terk eyledün dinilür. Ammâ kâfir diyemez ki: "Yâ Rabbi, (8) ben diledükde sen beni güç-ile imâna getü[r]mege³⁷ (9) kâdir idün", böyle dimege kul kâdir degildür. (10) Ve fâsık dağı dimege kâdir degildür: "Yâ Rabbi, ben (11) günâh itmege murâd itdükde sen itdürmemege kâdir (12) idün", diyemez.

Ammâ Hakk te'âlâ der ki: "*Yâ 'âsî, (13) ben saña ihtiyâr-ı cüz'î virdüm. Seni dünyâya (14) kulluk itmege gönderdim. Niçün emrimi bilüp (15) tutmadun ve nehyi*

³⁷ +r eksikti, ilave edildi.

mi bilüp kaçmaduñ", dir. Ve biri [21b] (1) dañı Cebriyyedür, ol dañı der ki: "Hak̄k te'ālā küfri (2) ve űirki ve sã'ir günãhları diler ve yaradır. Bizüm (3) elimizde bir űey' yokdur", deyüp ihtiyãr-ı cüz'iyi (4) inkãr iderler. Bu sebebden bu iki fırka ya'nĩ (5) Kãderiyye ve Cebriyye kãfir olmuřlardur. Kãderiyye kãfir (6) olduđı Hak̄k te'ālãya ortak iřbãt itdüđünden (7) kãfir oldu. K̄ul iřini yaradır didüđünden oldu.

(8) Zĩrã Hak̄k te'ālãnuñ zãtında ve űıfãtında ve ef'ã- (9) -linde űerĩki yokdur. Netekim Hak̄k te'ālã kelãmında buyurur: (10) ³⁸ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ya'nĩ her űey'i yaradan Hak̄k (11) te'ālãdur. Pes imdi Hak̄k te'ālã kullarına ihtiyãr-ı (12) cüz'iyi virdi. Hãyra űarf iderse hãyrı (13) yaradır. űerre űarf iderse űerri yaradır. K̄ula (14) bundan cebirledim gelmez. Cebriyyenũñ kãfir olduđı (15) ihtiyãr-ı cüz'ĩ inkãr idüp Hak̄k te'ālãyı [22a] (1) noķřãn űıfatla űıfatladıđından ötüridür.

(2) Zĩrã Hak̄k te'ālã kullarına zulüm itmez. Zĩrã K̄ur'an-ı (3) 'azĩminde kãfire imãn-ıla emir itdi ve mü'min fãıřa (4) günãhlardan tevbe itmekle emir itdi ve cãhile emr-i (5) dĩni öğrenmekle emir itdi ve mü'min olanlara imãn (6) üzere turmağ-ıla emir itdi. Netekim kelãmında buyurur: (7) ³⁹ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ dañı K̄ur'an'da ihtiyãr-ı (8) cüz'ĩ haķķında áyetler çokdur. Eđer cümlesi yazılmaķ (9) lãzım gelse kitãb tařvĩle mü'eddĩ olur. İmdi (10) her ere ve her 'avrata lãzımdur ki ehl-i sũnnet (11) ve'l-cemã'at i' tiķãdını bilüp űãbit ola.

Zĩrã (12) 'amelere ehl-i sũnete bađlıdur, ya'nĩ i' tiķãdını (?) dũrũst (13) idüp üzerine űãbit olursan ve 'amelin (14) dañı űer'-i űerĩfe uydurursãñ 'amelin maķbũl (15) olur ve eđer 'amelin⁴⁰ űer'-i űerĩfe uydurduñ [22b] (1) i' tiķãduñ ehl-i sũnnet ve'l-cemã'ata, ya'nĩ Peyđamberimiz (2) Muħammed 'aleyhi'ř-řãlãtu ve's-selãm ve ařhãb-ı i' tiķãdına (3) uymaduķda 'amel fã'ide itmez. Zĩrã imãn

³⁸ "Her űeyi yaratan Allah'dır." (Kur'an, Zumer 62.)

³⁹ "...Ve sakın siz, (Allah'a) teslim olmadan ölmeyin!" (Kur'an, Ali İmran 102.)

⁴⁰ ك yerine ن yazılmış, düzeltildi.

temeldür. (4) ‘Amel binâdur. Temelsiz binâ тұрмаз. Ma‘lûmdur [ki]⁴¹ imdi (5) zamâne halkı ekseri Cebriyye i‘tikâdında gezer. Bu (6) i‘tikâd Ehl-i sünnet ve‘l-cemâ‘at i‘tikâdıdır deyüp (7) Allâh ve Resûlina iftirâ iderler. Böyle söyledikleri (8) cehl sebebiyledür. Cebriyye-i i‘tikâdı neye dirler (9) bilmedüklerinden ötürüdür. Mişâli neye beñzer dirseñ. (10) Bir adam bir günâh iden adama: "Ey mü'min qarındaş, (11) bu günâha tevbe eyle", didükde ol dağı der ki: (12) "Du‘â‘ eyle Hakk te‘âlâ kırtara elimde degildür, elimde (13) olaydı çoğdan tevbe iderdüm ve bu kadar du‘â‘ (14) iderim. Yâ Rabbi, beni bu günâhdan kırtar deyüp (15) yalvarırım, du‘â‘mı kabûl idüp kırtarmaz. Yâ nice [23a] (1) idelüm elim[de]⁴² degildür".

Allâhu te‘âlâdan tevfiķ yokdur, (2) dirler, ammâ tevfiķüñ ma‘nâsı nedür bilmezler. Bunlaruñ (3) böyle didükleri neden ötüri böyledür kim ba‘zı (4) ‘alîm va‘z iderken veyâ ders okudurken va‘zında (5) veyâ dersinde: "Ey mü'min günâhıña⁴³ tevbe eyle ve ‘ilm-i (6) hâlini öğren", dir. Şoñra der ki: "Hoş Allâhu te‘âlâdan (7) hidâyet ve tevfiķ olmaduğça kıul nice eylesindir (8) ve ba‘zı müteşâbih âyetlerüñ zâhir ma‘nâsın (9) söyleyüp ‘aķâ‘ide taṭbîķ itmez. Öyle müşâbih (10) âyetler geldükde ‘alîm olanlara lâzımdır ki müteķaddiminden (11) olan müfessirler ve müte‘ahḥirinden olanlar ol (12) âyetlere nice ma‘nâ virdiler.

Eger anuñ-ıla dağı (13) müşkil hâll olmazsa ‘aķâ‘ide taṭbîķ ideler. İmâm-ı (14) Â‘zam Fıķh-ı Ekber’inde ve sâ‘ir ‘aķâ‘id kitâblarına (15) nazâr oluna andan şoñra halka beyân oluna. [23b] Tâ ki halk Cebriyyeye talup câhilikde ve ma‘şiyetde (2) kıalmayalar ve eger su‘âl olunursa Allâhu te‘âlâdan (3) tevfiķ olmaduğça kıul günâhıña⁴⁴ tevbe itmege (4) kıadir olur mı? Cevâb oldur ki Hakk

⁴¹ +ki ilave edildi.

⁴² +de – bulunma hali eki ilave edildi.

⁴³ كى yerine ن yazılmış, düzeltildi.

⁴⁴ -كى yerine ن yazılmış, düzeltildi.

te'ālādan (5) tevfiķ olmaduķça kul gūnāhdan tevbe idemez (6) ve 'ibādeteye çalışamaz. Belī böyledür, i'tikād-ı (7) ehl-i sūnnet budur ve lākin tevfiķ niye dirler, bilmek (8) gerekdür.

İmdi Fıķh-ı Ekber Şerhi'nde beyān ider (9) ve Sevād-ı Ā'zam adlu kitābda ve dağı Baħr-ı Kelām'da ve dağı (10) sā'ir 'akā'id kitāblarında beyān itmiş ki tevfiķ (11) Allāh'dan, 'azim kuldan, kaşd kuldan, i'tā' Allāh'dan (12) kabūl kuldan, bildirmek 'Allāh'dan, bilmek kuldan, (13) emir Allāh'dan, emir tutmak kuldan, nehy Allāh'dan, (14) nehyinden kaçmak kuldan, hidāyet Allāh'dan, (15) hidāyet istemek kuldan, hidāyeti kul [24a] (1) ihtiyār-ı cüz'iyyesi sebebiyle kabūl iderse, Haķķ (2) te'ālā hidāyet ider. Hidāyet deyü neye dirler. Kul (3) Haķķ olanları sevüp, seve seve kabūl iderse (4) Haķķ te'ālā dağı sevüp kabūl itmesini ihsān ider. (5) Ve bātıll olan şey'lerden ikrāh itmege dilerse (6) Haķķ te'ālā dağı ikrāh itmegi halk ider, yoħsa kul (7) gūnāhdan kaçmaz ve muşırr olup işler. Ba'de dir ki (8) Allāh'dan hidāyet yoķdur deyüp Haķķ te'ālāya (9) iftirā' iderler. Dağı tevfiķ ma'a'l-fi'ldir lāķablehü (10) ve lā ba'dehu, ya'nī tevfiķ işle bile işden evvelde (11) degildür, şoñra da degildür. İş-ile bile eger işden (12) evvel olur dirse Kaderiyye olur. İşden şoñra (13) olur dirse Cebriyye olur.

Türkçe tevfiķūñ (14) ma'nāsı budur ki: "Eger kul hayr kapusın açmak (15) üzere kaşd iderse, Haķķ te'ālā dağı kuluñ [24b] (1) kaşd-ıla ma'an hayr kapusın açmaklığı ihsān (2) ider ve şerr kapusın kapamak kaşd iderse (3) kaşd-ıla bile ol sā'at Haķķ te'ālā şerr kapusın (4) kapamaklığı halk ider." İşte bu mes'elelerden (5) bilindi ki halkuñ ekseri Cebriyye i'tikādına düşüp (6) Haķķ te'ālāya ve Resūline iftirā' iderler. Bir kimse bir kimseye (7) "İlm-i hālını öğren", didükde bir kaç gün hocaya (8) varur şoñra ferāğat ider su'al olunduķda; "Niçün (9)

oğumaduñ⁴⁵ ferâgat eyledüñ", dindükde cevâb ider (10) ki: "Çok çalışdım, ammâ Hakk te'âlâ baña 'ilim şunmadı."

(11) Ol su'âl iden aña dir ki: "Yâ ben senden dağı (12) ağımağım gine öğrendim", ammâ su'âl iden gice ve gündüz (13) çalışur ol 'ilme çalışmayup ferâgat iden (14) kimse aña dir ki: "Sen Hakk te'âlânuñ sevgülü kulu imişsin (15) ki Hakk te'âlâ saña⁴⁶şundı, baña şunmadı. Yâ nice [25a] (1) idelüm cenneti de Hakk cehennemi de Hakk, beni Rabbüm böyle (2) câhil koda dilerse cennete kosun ve dilerse (3) cehenneme kosun", dir. 'Ulemâ bunda üç mes'ele beyân (4) itdiler. Biri bu ki Hakk te'âlâyı bahîllik şıfâtıla (5) şıfâtlamış oldı. Hakk te'âlâ saña 'ilim şundı, (6) baña şunmadı. Hiç bilmez ki Hakk te'âlâ kelâmında (7) buyurdu ki: "*Ben 'ilm-i cidd ü sa'y idüp çalışanlara (8) ihsân iderim*" didi. Netekim buyurdu: وَالَّذِينَ (9) جَاهِدُوا⁴⁷ فِيْنَا لَنُهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ve bir dağı budur (10) ki bu sözden Allâhu te'âlânuñ rahmetinden ümîdin (11) kesmek lâzım (?) gelür, rahmetinden ümîd kesmek ise (12) câ'iz degildir. Ve biri dağı bu sözden ğazabından (13) emîn olmağ lâzım gelür. Bu dağı câ'iz degildir. Kula (14) lâzım olan budur ki havf-ıla recâsında ola. Bu (15) ise emr-i dîni öğrenüp 'amel itdükden sonra [25b] (1) olur, ya'nî bildügi ile 'amel ide, bilmedüğini öğrene (2) ve anlamadüğünü anlamğa çalışup yolunda buluna, ihmâl (3) itmeye ve ba'zı günâh vâki' olduğda tevbe ide. (4) Bir dağı itmeye. Benüm işim bitdi, deyüp ümîdi (5) kesmeye ve dağı cümle günâhlardan kaçup aşlâ günâh (6) itmese ve cümle emrini bilüp tutsa dâ'imâ 'ibâdet (7) tâ'at üzere olsa câ'iz degildir.

Şimden sonra (8) baña kôrku yokdur, dimeyüp (?) gene günâhkâr gibi kôrku (9) üzere olmağ gerekdür. İşte havf-ıla recâ beyninde (10) olmanuñ ma'nâsi budur. Bu ma'nâyâ göre zamâna (11) halkı ekşeri emîn üzerinedur, nicesi küfr

⁴⁵ ك yerine ن yazılmış, düzeltildi.

⁴⁶ Kelime ح harfiyle yazılması gerekiyor.

⁴⁷ "Ve bizim uğrumuzda (nefsleri ile ve Allah'ın düşmanları ile) cihad edenleri, mutlaka bizim yollarımıza (Sırâtı Mustakîmler'e) hidayet ederiz (ulaştırırız)." (Kur'an, Ankebut 69.)

söyler (12) ve anuñ üzerine qarār kılar. Belki kendi dağı bilmez. (13) İmdi mü' min olan kimseye lâzımdur ki bu kitābda (14) olan mes'eleleri ve dağı sâ'ir kitāblarda olan (15) mes'eleleri öğrenüp 'amel ide. Tā ki dünyādan [26a] (1) pāk gide bu bağı̄ bu mertebe tafşıl olunduđunuñ (2) aşlı budur ki ayaklar kayacak yerdür. Hađđ (3) te'ālā cümlemüzi ehl-i sünnet ve'l-cemā'at i'tikādı (4) üzere şābit eyleye ve Qadriyye ve Cebriyye i'tikādından (5) hıfız eyleye ve dağı Hađđ te'ālānuñ bu (6) irādet şıfātı qādımdür, ezeli'dür, ebedi'dür. (7) Şoñradan olma degildür. Qudret dağı Allāhu te'ālā (8) qādirdür, her mümkün olanı yaradır, ölüyi diriltmege (9) ve taş ve ağacı söyletmege qādirdür. Qadırün qudret (10) şıfātunuñ lâzimesidür. Bir kulunu bir sâ'atda yedinci (11) kat göge iletmege ve gerü getürmege qādirdür.

Bir kulunu (12) bir şā'atda maşrıqdan mağribe ve mağribden (ve mağribden)⁴⁸ (13) maşrıqa getürmege qādirdür. Qudretinüñ ta'alluķı cümle (14) mümkünāta berāberdür. 'Acizden beridi'dür hāşıl-ı kelām (15) her ne murād iderse vücūda getirmege qādirdür. [26b] (1) Qudreti qādımdür, ezeli'dür, ebedi'dür. Şoñradan (2) olma degildür. Kelām dağı Hađđ te'ālānuñ söylemesi (3) olmak, ya'nī Hađđ te'ālā mütekellimdür. Mütekellim, kelām (4) şıfātınıñ lâzimesidür. Ya'nī Hađđ te'ālā söyler, (5) ba'zı kullarına vāsıtasız söyler. Mūsā (6) 'aleyhi's-selāma Tur tağında söyledüği gibi (7) ve Peyğamberimiz Muhammed 'aleyhi's-salātu ve's-selāmu Leyle-i (8) Mi'rāc'da söyledüği gibi ve ba'zısına vāsıta (9) ile söyler, ekşeri Enbiyā'ya böyle olmuşdur. Lākin (10) söyledüği bizcileyin harf-ıla, şavt-ıla degildür, söylemesi (11) ezeli'dür, ebedi'dür. Şoñradan olma degildür ve biri (12) dağı şıfāt-ı fi'liyedür. Tekvīn ve dağı Allāhu te'ālā hālıkdur, (13) her şey'i yaradan oldur.

⁴⁸ Tekrar yazılmış.

Netekim Allāhu te‘ālā kelāmında buyurur: (14) ⁴⁹ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ deyü buyurdu. Ya‘nī, her şey’i yaradan (15) oldur, kāfirün küfrini fāsıkuñ fısqını yaradan oldur.

[27a] (1) Lākin küfri ve şirki sevmez ve fısqı dağı sevmez ve lākin kuluñ (2) ihtiyārıyla diler ve yaradır. Kul küfri ihtiyārıyla (3) qabül itmedükçe, Haqq te‘ālā kula cebir idüp (4) halk itmez fāsıka dağı fısqı cebr idüp halk (5) itmez ve lākin fāsık ihtiyārını fısqı şarf itdükde (6) Haqq te‘ālā dağı diler yaradır ve lākin sevmez ve işleyenden (7) dağı rāzī olmaz. Ancak anları bilür, ĩmānı ve tā‘atı (8) ve hayırları sever ve diler ve yaradır ve işleyenden rāzī (9) olur. Hāşıl-ı kelām cümle ef‘allerimizi ve ‘amellerimizi (10) ve qarın toymağı yaradan oldur. Ta‘ām degildir, ta‘ām (11) sebebdür. Eger Haqq te‘ālā toymak yaratmasa ev tolusı ta‘ām (12) yeseñ toymazduñ. İmdi ta‘ām yidükde ‘adetullāha (13) böyle carī olmuş ki Haqq te‘ālā toymak (14) yaradır. Yemedükde acıkmak yaradır ve şu içdükde qanmak yaradır. (15) Şuşadan ta‘ām degildir. Ta‘ām sebebdür, Haqq te‘ālā diledüğü [27b] (1) kula ta‘ām sebep ider, añlamak murād iden, bundan (2) añlaya ki bir şofraya biş on ādem birden oturup (3) ta‘ām yerler. Yidükleri ta‘ām bir dürlü, içlerinde bir adam (4) veyā iki adam şu içer. Eger haqqıkatde şuşadan ta‘ām (5) olaydı cümlesi şu içerdi. Bundan bilindi ki Haqq te‘ālā (6) diledüğüne ta‘āmı sebep kıilup şuşamak halk idüp (7) şu içdükde qanmak halk ider ve sā’ir sebebler dağı (8) böyledür.

Bu tekvīn şifātı İmām-ı Maşūrī Mātürīdī (9) qatında qadīmdür. Zīrā İmām-ı Ā‘zam Fıkh-i Ekber’de (10) beyān itdi ki cümle ‘ālem yoğ iken Haqq te‘ālā var- (11) -idi. Ve hālīk şifātıyla muttasif⁵⁰-idi ve rızık yeyenler (12) yoğ iken Haqq te‘ālā rızık idi ve bu cümle ‘ālem (13) yoğ iken ve rızık yeyenler yoğ iken yetmiş biñ yıl (14) evvel qullaruñ rızığın taqdir eyledi ve rızık deyü (15) boğazdan

⁴⁹ "Her şeyi yaratan Allah'tır." (Kur'an, Zümer 62.)

⁵⁰ فیه yerine و yazılmış, düzeltildi.

içerü ve gidene dirler. Ol artmaz, eksilmez. [28a] (1) Ammā māl artar ve eksilür, çalışmağla artar ve çalışmamağla (2) eksilür.

Ammā rızık çalışmağ-ıla ve çalışmamağ (3) ıla artmaz ve eksilmez. Ehl-i sünnet ve'l-cemā'at (4) i' tiqādı budur. Hısta iden ve sağ iden ve (5) (ve)⁵¹ hastaya şifa' viren oldur. Şifa' viren devā degildür. (6) Devā sebebdür, mü'eşşir-i haqıķı Haqq te'ālādur. Her kim (7) mü'eşşir-i haqıķı devādür, ya'ni 'ilaçdur dirse, (8) kāfı olur, zamāne halkı ekşeri bu mes'eleden (9) gāfildür. Baħr-ı Kelām'da böyle beyān olundu. İmān-ı (10) tafşilinüñ, ikincisi vemelā'iketihı daħı melekler İmān (11) getürdüñ. Nice İmān getürdüñ, melekler yemezler içmezler, (12) yatmazlar, uyumazlar. Anlarda erkeklik ve dişilik (13) olmaz. Anları Haqq te'ālā nürdan halk itmişdür. (14) 'Aqıl virdi, şehvet virmedi. İçelerinde mükarrebler (15) ve peygamberler vardır. Peygamber olan dört melekdür. [28b] (1) Cebra'ıl, Mıkā'ıl, İsrāfıl, 'Azrā'ıl 'aleyhimü's-selām, (2) Cebra'ıl 'aleyhi's-selāmı vahy için halk itmişdür.

(3) Mıkā'ıl 'aleyhi's-selāmı yağmurlara ve rüzigārlara (4) müvekkel kılmışdur. İsrāfıl 'aleyhi's-selāmı şūr urmağ (5) için halk itmişdür. Şūr didükleri bir büyük nesnedür. (6) Ne kadar yaratılmış maħlūkāt var-ısa anlarıñ (7) cānları sağışınca delikleri vardır. Şimdi (8) İsrāfıl 'aleyhi's-selām elindedir. Ağzını deligine (9) komşıdır. İzne bağar, izin olduğda üfürse (10) gerekdür. Üfürdükte andan bir berk āvāz çıkısa (11) gerekdür. İşidenler cümle ölse gerekdür. Üç kerre (12) şūra ursa gerekdür, biri ihtilāfıdır. İkisi ittifağıdır. (13) İmām-ı Suyütı Būduri's-Sāfire fı Umüri'l-Āhıret (14) adlu kitābda böyle beyān itmişdür. Bu ikisi Qur'an'la (15) şābitdür.

Evvelki şūrda cümle halk ölse gerekdür. İllā [29a] (1) Haqq te'ālānuñ diledüğü kimseler degil. Anlar ol vağıt ölmezler. (2) Anlar Cebra'ıl, Mıkā'ıl, İsrāfıl

⁵¹ Ve tekrar yazılmış.

ve ‘Azrā’īl ‘aleyhimü’s- (3) -selâmdur ve ba‘zılar hamele-i ‘arşdur, didiler. Ba‘dehu (4) Hâkķ te‘âlâ dise gerekdür. "Yâ ‘Azrâ’îl ‘aleyhi’s-selâm maḥlûkâtdan (5) kim ḳaldı?" ‘Azrâ’îl ‘aleyhi’s-selâm dise gerekdür. "Yâ Rabbi (6) sen bilürsün kim ḳaldığını Cebrâ’îl ve Mîkâ’îl ve İsrâfîl (7) ve bu za‘îf ḳuluñ ‘Azrâ’îl ḳaldı." Hâkķ te‘âlâ dise (8) gerekdür. "Anlaruñ rûḥlarını daḥı ḳabız", eyle. ‘Azrâ’îl daḥı: (9) "Anlaruñ rûḥlarını ḳabız itse gerekdür". Andan şoñra (10) Hâkķ te‘âlâ dise gerekdür. "Yâ ‘Azrâ’îl, kim ḳaldı?" "Yâ Rabbi, (11) sen bâḳî, ebedî, ezelîsin. Ben za‘îf ḳuluñ kaldı." (12) Hâkķ te‘âlâ dise gerekdür. "Sen işitmedüñ ben kelâm münze- (13) -limde buyurdum ki külli nefsin zâ’ıḳatu’l-mevt."⁵² Böyle (14) didükde ‘Azrâ’îl ‘aleyhi’s-selâm daḥı gelüp ‘arş (15) altında teslîm-i rûḥ itse gerekdür. Andan şoñra [29b] (1) bu ‘âlem kırķ yıl ıssız ḳalsa gerekdür. Bunuñ tafşîli (2) inşâ’allâhu te‘âlâ ve’l-yevmü’l-âḥir baḥşinde beyân olunur, (3) ve ‘Azrâ’îl ‘aleyhi’s-selâmı cân almaḡa ta’yîn itmişdür.

(4) Cümle cânları alañ oldur. İmâm-ı Ḳurtubî Tezkiresi’nde (5) ve daḥı sâ’ir kitâblarda beyân olunmuş ki ‘Azrâ’îl ‘aleyhi’s- (6) -selâm ululuḡı ol ḳadardur ki yedi ḳat gökler (7) ve yedi ḳat yerler iki ayaḡı arasında bir yumurta (8) ḳadar gelür. Her gün, günde üç yüz altmış kerre deryâda (9) ve ḳarada olan maḥlûkâta nazar ider. Her kimüñ (10) ‘ömri tamâm oldu ise Hâkķ te‘âlânuñ izni ile (11) rûḥını ḳabız ider. Mü’mîn muḫî’cün aḥsen şüretde (12) gelüp ḳorḳma mü’mîn deyüp Rabbü’l-‘âlemîn (13) senden râzî oldı.

Ve lâkin ‘Azrâ’îl ‘aleyhi’s-selâm (14) gelmezden muḳaddem raḥmet melekleri Cennet’den beyâz (15) ḥarîrler misk ‘anber ḳoḡulu rûḥını içine [30a] (1) şarup getürmek için başı ucunda ḫurup (2) ol mü’mîn-i muḫî’c e dirler ki: "Ey mü’mîn-i muḫî’c, (3) ḳorḳma, Hâkķ te‘âlâ ‘amellerini⁵³ ḳabûl itdi ve ḳuşurlarını⁵⁴

⁵² "Her nefis ölümü tadacaktır." (Kur’an, Ankebut 57.)

⁵³ كى yerine ن yazılmış, düzeltildi.

⁵⁴ كى yerine ن yazılmış, düzeltildi.

(4) ‘afv itdi. Şimden şoñra saña qorqu yoqdur (5) ve ol melekler yüzleri güneş gibi berq urur. (6) Melekler müşde idüp böyle didükden şoñra ‘Azrā’îl (7) ‘aleyhi’s-selām gelüp ey pāk cān pāk bedenden (8) çık.

Haqq te‘ālā senden hoşnūd oldı deyüp (9) rûhını qabız idüp ol hāzır olan meleklerle teslīm (10) ider. Melekler dağı ‘Azrā’îl ‘aleyhi’s-selām’dan rûhını (11) alup ol beyāz harīrlere şarup alup göklere (12) getürseler gerekdür. Dünyā gökine geldükde rahmet (13) melekler ile ol āhıretde giden kimsenüñ anası, babası (14) ve evlādları ve aqrabāları ve qomşuları rûhları (15) dünyā gökünde qarşulayup hoş geldüñ didükden **[30b]** (1) şoñra qomşularından veyā aqrabālarından olan (2) cānlar dünyāda qalan analarından veyā babalarından (3) veyā evlādlarından veyā qarındaşlarından, (dünyāda)⁵⁵ kendülerinden (4) şoñra kim qaldıysa ol gelen cāna su’āl iderler. (5) Eger ol su’āl itdükleri kimseler evvelden mü’min-i fāsıq (6) olup şoñra günāhlarına tevbe idüp oqumağa (7) başlayup emr-i dīni öğrenmek üzere olup (8) ‘amele sa’y ider didükde anlar sevinüp dirler ki: (9) "Yā Rabbi, dünyādan anları çıkarma tā-emr-i dīni bilüp (10) ve tıutup ve nehyini bilüp qaçup pāklanmaduqça" ve eger (11) evvelden Haqq te‘ālāya muṭī‘ olup anlar āhırete (12) gitdükden şoñra āhıret yollarını terk itdiler itse yine (13) anlar dirler ki: "Aqrabālarıñuz ve analarıñuz ve babalarıñuz (14) ve evlādlarıñuz günāhlar işleyüp āhıret yollarını (15) terk itdiler".

Bundan varan cānlar böyle didükde **[31a]** (1) anlar āh idüp aqlayup dirler ki: "Yā Rabbi, anları öldürüp (2) dünyādan çıkarma, yā āhıret tedārikin görüp pāk- (3) -lanmaduqça" ve eger analarından ve atalarından ve evlādlarından (4) veyā qaradaşlarından biri varan cāndan evvel āhırete gitdiyse (5) ol varan cān dir ki: "Yā anlar benden evvel āhırete (6) gitdiler size gelüp qavuşmadılar mı/ kavuşmadılar mı?" Anlar aqlayup dirler (7) ki: "Gelmediler hāy meded anlar ehl-i cehennem bölüğünde olmuşlar."

⁵⁵ Sayfa kenarına yazılmış.

(8) Andan ötüri: "Biz anları görmedük", deyüp maḥzūn (9) olurlar. Ḥaḫḫ te‘ālā cümlemizi bu ḳorḳulardan ḫıfız (10) idüp ömrümüz tamām olduḳda āḫirete selāmetle (11) göçmek müyesser eyleye ve eger kāfir veyā fāsıḳ āḫirete (12) gitmek yaḳın olduḳda ‘azāb melekleri gelüp ve cehennemden (13) pelāslar alup ya‘nī ateşli pelāslar-ıla ve ḳorḳulu (14) heybet-ile dirler ki: "Yā ‘āşī, dünyāda Ḥaḫḫ te‘ālāya (15) ‘āşī olup bir gün āḫiret fikrin idüp günāhlarıña⁵⁶ [31b] (1) tevbe idüp āḫiret umūrın öğrenüp ‘amel itmedüñ". (2) Böyle yüz ḳarasıla ḳalduñ.

Ḥaḫḫ te‘ālā senden rāzī (3) olmadı ve senüñ içün selāmet yoḳdur, dirken ‘Azrā’ıl (4) ‘aleyhi’s-selām daḫı ḳorḳulu heybet-ile gelüp dise (5) gerekdür. Ey murdār cān murdār bedenden çık didükde (6) ol kāfir bu aḫvālleri gördükde ĩmān getürmedigine (7) pişīmān olsa gerekdür. Ammā pişīmānlık fā’ide itmese [gerekdür]⁵⁷. (8) Zīrā āḫiret ‘ālemleri göründükde kāfir ĩmāna gelse (9) ĩmān maḳbūl olmaz. Zīrā maḳbūl olan ĩmān ĩmān-ı (10) ḡaybīdür. ĩmān-ı ‘aynī degildür. ĩmān-ı ‘aynī maḳbūl degildür (11) ve tevbe daḫı ol vaḳıt maḳbūl degildür. Mü’min ‘āşī (12) daḫı ‘avrat olsun, erkek olsun.

Ol vaḳıt bu aḫvālleri (13) gördükde günāhlarına tevbe itmedigine pişīmān (14) olsa gerekdür. Ammā pişīmānlık fā’ide itmese gerekdür. (15) Bu mes’eleler delīli ḳaṭ‘ī ile şābitdür.

İmdi her mü’min [32a] (1) olanlara lāzımdur ki ölüm gelmezden muḳaddem āḫiret (2) tedārikin görüp üzerine farz-ı ‘ayn olan emr-i dīni (3) öğrenüp ‘amel ide. Tā ki āḫirete yüzi aḳ gide. Zīrā (4) ihmāl idenler ölüm vaḳtinde pişīmānlık kendülere fā’ide (5) itmedügin bildük ve añladuḳ ĩmām-ı Ebü’l-Leys Daḳāīḳ adlu (6) kitābda beyān itmiş ki ḳaçan bir kimsenüñ eceli yaḳın (7) olup ölür olduḳda dünyāda ol kimse āḫiret (8) yolların arayup farz-ı ‘ayn olan emr-i dīni öğrenüp (9) ‘amel itmedi. Allāh kerīmdür deyüp ihmāl idüp (10) dünyā

⁵⁶. ك yerine ن yazılmış, düzeltildi.

⁵⁷ +gerekdür eklendi.

cem'ine düşdi. Ol cem' itdügi dünyā ölüm (11) vaktinde kendüye gelüp dise gerekdür. "Yā āṣī, beni (12) bilmedüñ mi ben cem' itdüğüñ helâlden ḥarâmdan olan (13) dünyâyım, benden ötüri." Ḥaḳḳ te'âlâya: "Yā 'āṣī olup, âḥiret (14) umûrın öğrenüp 'amel itmedüñ. Şimdi benden ayrılıp (15) gidersin. Ben eller eline düşüp giderim, sen âḥiretde [32b] (1) ḥisâb u su'âlin virmege gidersin," didükde ol (2) kimse dünyâdan ve mālından bu cevâbları işidükde nâdim (3) olup kendüye pişimânlık gelüp âḥ idüp dise (4) gerekdür. N'olaydı dünyā cem'ine düşüp âḥiretimi yıkmaya- (5) -idim. Bî-çâre âdem oğlanı böyle deyüp ağlaya (6) ağlaya dünyâdan dâr-ı beḳâ'ya gitse gerekdür.

Ḳanḳı derdine (7) ağlasın evlâdından ve ehlinden ve mālından ve anasından (8) ve atasından veyâ evinden veyâ sevgülü dostlarından (9) veyâ akrabâlarından ayrıldığına mı ağlasın, veyâ ḳabirde (10) olan 'azâblara veyâ ḳiyâmetde olan 'azâblara mı ağlasın? (11) İnsâna bundan müşkül ḥâl yokdur. Kişi ğam yemez bunlardan (12) ayrıldığına, eger âḥiret tedârikinde ya' nî bu kitâbda ve sâ'ir (13) kitâblarda beyân olunan emr-i dîni öğrenüp 'amel itdi. (14) Böyle olan kimse ḳabre girdükde Ḥaḳḳ te'âlâ dir ki: "*Ey ḳulum, (15) seni ḳabirde yalıñuz ḳoyup gıtdiler, çünkü sen dünyâda baña [33a] (1) muṭî' olup emrûmi bilüp tutduñ ve nehyimi bilüp (2) ḳaçduñ. Dünyâdan böyle böyle geldüñ, ben seni ḳabirde⁵⁸ (3) yalıñuz ḳoyup ḳorḳutmam deyüp ve ḳabir su'âlini âsân (4) idüp ḳabrin Cennet bağçelerinden bir bağçe itse (5) gerekdür ve nûrdan döşekler ve dürlü ni'metler gelüp ḳabrini (6) bol itse gerekdür.*"

Kâfir ḳabire girdükde Münkir ve Nekîr (7) adlu iki melek gelüp Rabbüñ kindür, didükde cevâb (8) virmege ḳâdir olmayup dürlü 'azâblar görüp ḳabir şıḳup (9) eyegüleri biri birine geçüp 'azâb-ı şiddetle ḳalsa (10) gerekdür. Ḥaḳḳ te'âlâ aña toḳsan toḳuz yılan ezderhâsı (11) ta'yîñ idüp 'azâb itse gerekdür. Mü'min (12) fâsıḳ olup tevbesiz olan anlara cevâba ḳâdir olsa (13) gerekdür.

⁵⁸ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Ve lâkin su'âlleri gâyet heybetlü olup cevâb (14) virmede gâyet zahmet çekse gerekdür ve dahı kabir (15) 'azâbı olsa gerekdür. Haqq te'âlâ kabir 'azâbından cümle [33b] (1) ümmet-i Muhammedî hıfız idüp ve anları gafletden (2) uyandırurup âhîret tedârikin görüp öyle (3) kabire girmek müyesser eyleye, hemân yalñuz du'â ile (4) iş bitmez. Tedârikde dahı bulunmağ gerekdür.

Zirâ (5) zamâne⁵⁹ halkınuñ ekseri küfür neye dirler ve imân (6) ne ile tûrur bilmez ve sâ'ir farzların çoğın (7) bilmez ve aramaz, böyle du'âları çok iden 'âlimi (8) sever. Filân filân 'âlimüñ du'âsı boldur deyüp (9) emr-i dîni oğudan 'âlimi zemm ider ve zan ider (10) ki yalñuz du'â ile kabir 'azâbından ve kıyâmet (11) korkularından kurtulup toğrı 'ırzı yıkılmadan (12) cennete girilür. Belî du'â haqdur ve du'ânüñ fâ'idesi (13) çokdur ve lâkin i'tikâdın ehl-i sünnet ve'l-cemâ'at (1) i'tikâdına uydurduğdan soñra olur ve emir olunan (15) farzları bilüp yerine getürmek-ile ve nehy olunan [34a] (1) haramları bilüp kaçmağ-ıla olur.

Andan soñra Haqq (2) ta'âlâ yalvarup diye ki: "Yâ Rabbi, tevbemi kabül eyle (3) ve kuşurlarımı ve günâhlarımı 'afv eyle ve kabir 'azâbından (4) ve kıyâmet korkularından hıfız idüp selâmetle (5) cennete gidenler ile bile haşır eyle", diye. Zirâ İmâm-ı (6) Kurtubî Tezkiresi'nde beyân itmiş ki ne kadar kul 'ibâdeti (7) ve tã'âtı çok iderse ve cümle günâhlardan kaçarsa da, (8) ve ihtiyârî cüz'î elinde ise de 'ameline ve 'ibâdetine (9) mağrûr olup 'ucba düşmeye i'tibâr hâtimedür. (10) Çünkü ahvâl böyledür.

Dâ'imâ Haqq te'âlâdan hüsn-i hâtime (11) bize taleb itmek lâzımdur. Ve dahı meleklerüñ her birini bir hizmete⁶⁰ (12) komuşdur, kimi adam oğlanlarına müvekkeldür, 'amellerin (13) yazarlar. Zirâ her bir insâna ikişer melek ta'yindür, biri şevâb (14) yazar, şevâb yazan melek insânüñ sağ omuzunda tûrur.

⁵⁹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

⁶⁰ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

(15) Bir rivāyetde insānuñ ağız içinde sağ tarafında тұrur. [34b] (1) Ve biri günāh yazar. Ol şol omuzunda тұrur. Bir rivāyetde (2) ol dağı ağızınuñ içinde şol tarafında тұrur. Her ere (3) ve ‘avrata bu ikişer melek ta‘yindür⁶¹. İmdi her mü’mine (4) lāzımdur ki anlara çirkin қоқу-ile ezā itmeye, İmām Süyūfī (5) ve İmām-ı Kırṭubī ve ‘āmmē-i ‘ulemā’ beyān itmişler ki insān (6) her ne-ile müte’ezzi olursa melekler dağı ol şey’ (7) ile müte’ezzi olurlar. Bu ‘abd-i za‘if Mişkāt Şerhi (8) ‘Alī Kārī’de gördüm ki Hāzret-i Resūl-i muhterem faḥr-ı (9) ‘ālem serveri Ben-i Ādem Muḥammed Muştafa şallallāhu te‘ālā ‘aleyhi (10) ve selām.

Bir gün süd yidi, mübārek ağızın yudı, aşḥāb (11) su’āl itdiler. Böyle itmede ḥikmet nedir yā Resūlullāh. Cevāb (12) itdi ki *"Südde yağ vardır. Belki dış arasında kalur. (13) Yanımızda olan Kirāmen Kātibīn meleklerine ol yağ (14) қоқусу gelüp eziyyet virmesün"*, deyü yudum didi. İmdi (15) ey mü’mın qarındaş, Şemā’il-i Nebī Şerh’inde beyān [35a] (1) itmiş ki Peyğamberimizün bütün vücūd-ı şerīfi misk ü ‘anberden (2) güzel-idi. Bütün içi ve taşu pāk-idi ve bevlī (3) dağı pāk-idi. Böyle-iken süd yedükde mübārek ağızın (4) yudı meleklerle eziyyet olmasun deyü, zīrā bu melekler insāndan (5) ayrılmaz.

Hāḳḳ te‘ālānuñ emriyle ‘āmillerdür. İmdi gāfil (6) insān bundan ‘ibret alur. Gice ve gündüz çirkin (7) қоқулар-ıla melekleri ve sā’ir mü’mın qardaşlarına (8) eziyyet idenlerün ḥālī kıyāmetde nice olsa (9) gerekdür. ‘Āḳıl olan tevbe ider ve dağı meleklerün kimi (10) yerde ve kimi gökde ve kimi kıyāmde ve kimi rükū‘da ve kimi (11) sücūdda ve kimi tesbīḥ iderler. Cümle melekler Hāḳḳ te‘ālānuñ (12) emriyle ‘āmillerdür. Emrinden zerre miqdārı ayrılmazlar, (13) emriyle ‘āmil olduklarına delīl qavlehü te‘ālā:

⁶¹ Kelime yanlış yazılmış, ū yerine ʿ yazılmış, düzeltildi.

لا يَعْتَصُونَ (14) الله ما أَمَرَهم وَيَفْعَلُونَ ما يُؤْمَرُونَ⁶²

deyü buyurdu. (15) Ya' nî melekler şimdiki hâlde ve gelecekte Allâhu te'âlâya [35b] (1) 'aşî olmazlar ve şimdiki hâlde ve gelecekte Haqq te'âlâ (2) her ne emr iderse işler(ler)⁶³ ve 'amellerimizi yazmağa (3) ta'yîn olduğına delîl budur. *عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ*⁶⁴ *كِرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ* (4) *وَإِنَّ* *قَاصِدَهُ* te'âlâ ve (5) deyü buyurdu. Ya' nî, taḥkîk sizün üzerinüze (6) ta'yîn hafaza melekleri vardur. Anlar Allâhu te'âlâ (7) atında mukerremeldür, günâhlardan ve şevâblardan her ne (8) işlerseñüz anları Haqq te'âlânun bildirmesiyle bilürler (9) ve anları gözlerler. İmdi su'âl geldi ki 'aleyküm ḥiṭâbı (10) hem müslime ve hem kâfire 'âmîdür. Cevâb oldur ki 'âmdur (11) ve eger su'âl olunursa kâfirlerde imân yokdur ki (12) 'amelleri maqbûl ola. Ne şevâb yazıla bir kimsede imân (13) bulunmadukça, dünyâ tolu 'amel işlese fâ'ide yokdur. (14) Öyle olduğda meleklerün biri küfrün ve şirkün⁶⁵ günâhlarını (15) ve sâ'ir günâhları yazar ve bir melek yine yazar [36a] (1) Şerḥ-i 'Aḳâ'id şerḥinün şerḥi Qalâ'i'de beyân (2) ider ki melekün biri küfri ve şirki ve sâ'ir günâhları (3) yazar. Biri daḥı ol işledügi küfürler ve şirkler üzerlerine (4) şâhid olur, daḥı tafşîli çokdur.

Lâkin (5) iḥtişâr olundu. İmân-ı tafşîlînün üçüncisi (6) ve kutubihi ve daḥı kitâblara imân getürdük. Nice imân (7) getirdük, cümlesi yüz dört kitâbdur. Dördü bütün (8) kitâbdur. *Qur'an-ı 'azîmü's-şâni* Haqq te'âlâ âḥir zamân (9) Peyğamberi 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm üzerine Ka'be-i (10) Mukerreme de indirdi. Az az yigirmi üç yılda indi. (11) On üç yıl Mekke'de, on yıl Medine'de. Mekke'de inene (12) Mekî dirler. Medine'de inene Medenî dirler. *Qur'an-ı 'azîmü's-şân* (13) tamâm oldu. *Âḥir zamân* Peyğamberi Muhammed 'aleyhi's- (14) -şalâtu ve's-

⁶² "Allah'a isyan etmezler ve emir edildikleri her şey yerine getirirler." (Kur'an, Tahrim Suresi 6. ayet).

⁶³ + ler eki tekrar yazılmış.

⁶⁴ "Ve muhakkak ki, sizin üzerinizde mutlaka (hıfzeden) hafaza melekleri vardır. Şerefli yazıcılar (kaydediciler) olarak. Yaptığımız şeyleri bilirler." (Kur'an, İnfîtar Suresi 10.)

⁶⁵ ك yerine ن yazılmış, düzeltildi.

selāmu āhirete intikāl eyledi. Hakk te'ālā (15) şefā' tin müyesser eyleye. İncil 'İsā 'aleyhi's-selāma, [36b] (1) Tevrāt Mūsā 'aleyhi's-selāma, Zebūr Dāvūd 'aleyhi'- (2) -s-selāma indi. Cümlesi Hakk'dur.

Bu üçü birden (3) indi, yüz şahifenün ellisi Şit⁶⁶ 'aleyhi's-selāma, (4) otuzı İdrīs 'aleyhi's-selāma, onı Ādem 'aleyhi's-selāma, (5) onı İbrāhīm 'aleyhi's-selāma indi. Cümlesi Hakk'dur (6) ve cümlesi Allāhu 'azīmü's-şānuñ kelāmıdır. Lākin Qur'an-ı 'azīmü's-şān (7) cümleden mu'ahhar inmişdür. Hükmi kıyāmete degin bākīdür. (8) Nesihden ve tebdīlden beridür. Evvel inen kitāblaruñ (9) ba'zı hükmin nesih itmişdür. Şimdi anlar ile 'amel cā'iz (10) degildür.

Bu zikir olunan kitāblaruñ birin inkār iden mü'min (11) degildür. Kāfirlerün kāfir olduğı kitāblaruñ ba'zısına inandılar (12) ve ba'zısını inkār itdiler. Andan ötüri kāfir oldılar. (13) Evvel gelen peygamberlere ve anlara gelen kitāblara hāşıl-ı kelām cümle (14) kitāblara ol vaqıt imān getirüp ve ol kitāblar ile (15) 'amel idüp imān-ıla giden mü'minler anlardur. Peygamber-ile [37a] (1) hāşır olup kıyāmet gününde selāmet bulacağ yoğsa (2) Peygamberimüz Muğammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selām cümle inse ve cinne (3) gönderildi ve aña inen Qur'an-ı 'azīmü's-şān iyledür, 'ameli (4) böyle inanmayan kimseler mü'min olmadı (?). İmān-ı tafşilinün (5) dördüncüsü ve rusülihi ve dağı peygamberlere imān getürdük. (6) Nice imān getürdük, üç şıfatla evvelki vācib, ikinci (7) muğāl, üçüncü cā'iz peygamberler hakkında vācib olan (8) şıfatlar beşdür.

Evvelki şiddik ma'nası cemī' sözleri (9) toğrı olmağ, ya'nı peygamberler halka söyledükleri gerçektür. (10) Halkı dīn-i İslām yolına da'vet itdiler (11) ve ol itdükleri da'vet İslām'da aşlā hilāf (12) itmediler. Rabbi'l-'ālemīn anlara Cebrā'il 'aleyhi's-selām ile (13) her ne gönderdi-ise kullarıma söyleñ küfri şirki (14) terk idüp imāna gelüp kıyāmetde selāmet bulsunlar (15) didüğü şey'leri halka beyān

⁶⁶ Kelime yanlış yazılmış (سَع yerine ث yazılması gerekiyor) düzeltildi.

itdiler. Halkdan korkup [37b] (1) yalan söylemediler. Peygamberlerün doğru söylemeleri (2) vâcib, yalan söylemeleri muhâl, ikinci 'işmet ma'nâ-yı (3) zâhirlerin ve bâtınların haramlardan ve mekrûhlardan (4) şaklamak, ya'nî peygamberler büyük günâhlardan, dahı küçük (5) günâhlardan berilerdür.

Kur'an'da Hakk te'âlâ nice yerde (6) anlar günâhlardan berilerdür deyü haber virdi. Huşuşen (7) ve's-Saffati sûresinde tafşilen beyân olunmuşdur (8) ve İmâm-ı Â'zam Fıkh-ı Ekber'inde tafşilen beyân itmişdür. (9) Peygamberler günâh itmeleri muhâl, itmemeleri vâcib, üçüncü (10) emânet ma'nâsı kendüleri vahy olunan şey'lerde (11) ziyâde ve nokşân itmediler, kendülere vahy olunan şey'lerde (12) ziyâde ve nokşân itmeleri muhâl itmemeleri vâcib. (13) Dördüncü teblîğ ma'nâsı peygamberler hep emir olunduıkları (14) nesnelere halka teblîğ itdiler, ya'nî hiç bir şey'i (15) gizlemediler, vahy olunan şey'leri, ya'nî Hakk te'âlâ kullarıma [38a] (1) sizlere ne buyurdumsa beyân idün, didüğü şey'leri (2) halka söylediler.

Vahy olunan şey'leri teblîğ itmeleri (3) vâcib, itmemeleri muhâl. Beşinci fe'ânet, ma'nâsı peygamberler (4) sâ'ir nâsdan 'akıllı olmak. 'Ömer Nese'fî Bahru'l-Kelâm'da beyân (5) itmiş ki bizüm Peygamberimiz Muhammed 'aleyhi's-salâtu ve's-selâm (6) cümle nâsdan ve cümle peygamberlerden a'kaldur ve Sevâd-ı (7) Â'zam adlu kitâbda beyân itmiş ki Hakk te'âlâ 'aklı biñ (8) bölük kıldı, bir bölüğünü cümle nâsa virdi. To'kuz yüz (9) to'kuz yüz bölüğünü habîbi Muhammed Muştafa 'aleyhi's-salâtu (10) ve's-selâma virdi. Ve dahı üç şifât ziyâde bizüm Peygamberimiz (11) Muhammed 'aleyhi's-salâtu ve's-selâma ma'şûşdur. Zîrâ bir kimse (12) bizüm Peygamberimiz Muhammed 'aleyhi's-salâtu ve's-selâmı evsâfi (13) cennetde bu üç şifâtle sâ'ir peygamberlerden fark idüp (14) ayırmasa ol kimse Müslimân degildür, dimişler. Ol üç (15) şifât budur. Evvelki cümle ma'hlûkâtdan efdaldur.

İkinci [38b] (1) inse ve cinne mab'ütdür⁶⁷. Üçüncü hâtemü'l-enbiyâdur. (2) Bu üç şıfât icmâ' iladur. Ve dahı peygamberler yediler, (3) içdiler, evlendiler, oğulları ve kızları oldı-ısa (4) insândandur, cinden, melekden degildür. İçlerinde bize (5) Peygamber olan ahîr zamân peygamberi Muḥammed 'aleyhi's-şalātu (6) ve's-selâmdur. Hâşimîdür, Kûreyşîdür, babasınıñ adı (7) Abdullâh, dedesiniñ adı 'Abdü'l-Muḥtalib, anuñ babasınıñ (8) adı Hâşim, anuñ babasınıñ adı 'Abdü'l-Menâf, Hâzret-i (9) İbrâhim'den Hâzret-i İsmâ'il'e varınca evvel gelen (10) peygamberleriñ her biri bir tâ'ifeye gönderilmişdür.

(11) Ahîr zamân Peygamberi Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selâm inse (12) ve cinne gönderilmişdür. Hâkḫ ta'âla aña ahkâm-ı şer' iyye (13) gönderüp Cebrâ'il 'aleyhi's-selâm ile kırk yaşında (14) nübüvvet gönderdi. Mekke-i Mükerreme'de toğdı ve Mekke'de (15) nübüvvet geldi ve Mekke'den Medîne'ye hicret idüp [39a] (1) anda altmış üç yaşında vefât itmişdür.

Cümle peygamberler (2) dört melekden efđaldur, dört melek sâ'ir melekden (3) efđaldur. Allâhu ta'âlanuñ emrini tıutup nehyinden (4) kaçan insân sâ'ir melekden efđaldur ve dahı Peygamberimiz (5) Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selâmuñ mu'cizeleri çokdur. (6) A'zamı Qur'an 'azîmü's-şândur, katı kışa süresiniñ (7) nazîrini getürmeden 'âlem ḫalkı 'âciz olmuşdur. Zirâ (8) Allâh kelâmıdur, maḫlûḫ aña nazîre getürmek muḫâldur. (9) Mi'râc ve dahı Peygamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selâm (10) bir gicede Mekke'den Kudus'a varup andan soñra (11) Mescid-i Akşâ'da enbiyâ ervâhı⁶⁸ cem' olup anlara (12) imâm olup iki rek'at namâz kılvirüp andan (13) soñra göklere çıkup Hâkḫ te'âlâ murâd itdügi yere dek (14) varup cenneti ve cehennemi görüp mekândan münezzeḫ (15) olan Allâh ta'âlayı görüp söyleşdi.

⁶⁷ Kelime yanlış yazılmış, (ث yerine سَع yazılmış), düzeltildi.

⁶⁸ Kelime yanlış yazılmış (ح yerine ج yazılmış), düzeltildi.

Lâkin dünyâda [39b] (1) andan ğayrı Hâkķ te‘âlâyı görmiş yokdur. Mūsâ (2) ‘aleyhi’s-selâm T̄ur tağında Hâkķ te‘âlâya münâcât (3) idüp söyleşdi. Mūsâ Peyğamber mekânda (4) Hâkķ te‘âlâ mekândan münezzeh didi ki: "Yâ Rabbi, seni (5) görmek isterim", didükde Hâkķ te‘âlâ didi ki: "*Yâ Mūsâ, (6) sen beni dünyâda göremezsın.*"⁶⁹ *Bu mes’eleler delîl-i (7) kaṭ‘î ile şâbitdür. İmdi ey mü’min karındaş, (8) Hâkķ te‘âlâyı dünyâda uyanıklığı hâlinde baş (9) göziyle görmek bizüm Peyğamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’s-şalâtu (10) ve’s-selâma maḥşûşdur, ğayrıya degildür."* Mūsâ ‘aleyhi’- (11) -s-selâma: "*Sen beni dünyâda göremezsın*", didükde (12) böyle ulu’l-‘azm Peyğamber-iken aña böyle didi. (13) Ba‘zı kimseler dirler ki: "Bizüm şeyḫimiz Hâkķ te‘âlâyı (14) âşikâre görür ve bize daḫı gösterür", dirler. Yâ bunuñ (15) Şeyḫi Mūsâ ‘aleyhi’s-selâmı geçdi mi?

Ehl-i sünnet [40a] (1) ve’l-cemâ‘at i‘tikâdı budur ki velîler nebîler dere- (2) -cesine yetişemez. Böyle olduĝda falân şeyḫ (3) ve filân evliyâ’ Hâkķ te‘âlâyı âşikâre görmek nice (4) olur. Bu i‘tikâd küfürdür. Lâkin âhîretde mü’minler cennetde (5) Hâkķ te‘âlâyı neteliksiz görürler. Ya‘nî, öñde veyâ altda (6) veyâ üstde veyâ sağda veyâ solda veyâ artda degildür. (7) Bu baḫış ‘aqlî degildür, naḫlîdür. Böyle îman getürmek (8) gerekdür ve andan soñra, ya‘nî mi‘râc tamâm olduĝdan (9) soñra daḫı şabâḫ olmadan girü Mekke’ye itmişdür. (10) Ka‘be’den Kudüs’e geldiĝi Ku‘rân-ıla şâbitdür. Kudüs’den (11) göklere gittiĝi haber-ile ya‘nî ḫadiş-i şerîf-ile (12) şâbitdür ve daḫı mu‘cizeleri çokdur.

Bu kitâba yazılsa (13) kitâb ğâyet taṭvîle mü’eddî olur ve daḫı ‘alâmet-i (14) kıyâmet ḫakķdur olsa gerekdür ve küçük ‘alâmetleri (15) çokdur ve ekşeri olmuşdur. Mişkât şerḫi ‘Alî Kârî’de [40b] (1) beyân itmiş ki bu vaķıt olsa gerekdür. Müslimânlıķuñ (2) adı kalsa gerekdür. İslâm’uñ resmi kalsa (3) gerekdür. Ya‘nî adı Müslim ve kıyâfeti Müslim kıyâfeti, (4) ve lâkin Müslimânlıķ

⁶⁹ (Kur’an, A’raf Suresi 7.)

ne-ile olur. Su'âl olunduğda (5) bilmez ve aramaz. Nice kerre küfür söyler kâfir olur, bilmez (6) ve ol küfürden tevbe dağı itmez. Bilmez nice tevbe itsün.

(7) Evvel zamānda olan erler ve 'avratlar, 'ağā'id, ahlāk (8) ve a' māl-ı zāhire olan 'ilimler öğrenüp 'amel itmedükçe (9) boğazlarına ş u ve etmek geçmezdi ve gözlerine uyku (10) dağı girmezdi. Şimdiki zamāne halkı farz-ı 'ayn olan (11) emr-i dīni terk idüp müsteħabb olan 'ilimlere (12) meşğül oldılar. Ekserī farz-ı 'ayn olan 'ilimlere mühim (13) itmediler ve bu 'ilmi beyān iden 'ālimlere buğuz⁷⁰ itdiler (14) ve dağı fışk u fücür aşıkāre olup edeb hayā erlerden (15) ve 'avratlardan kalğup Hakk te'ālā korkusu dillerinde [41a] (1) olsa gerekdür, kalblerinde olmasa gerekdür. Ve dağı bunun (2) gibi 'alāmetler çokdur. İmdi bu küçük 'alāmetlerde tedārük, (3) ya' nī āhiret emr-i dīni öğrenüp ve tevbe (ve tevbe)⁷¹ itmek mümkündür (4) ve tevbe dağı mağbūldur.

Ve lākin ol büyük 'alāmetler zuhūr (5) itdükde evvelden tevbe üzere bulunmayan ol vağıt tevbe (6) itse, tevbesi kabūl olmaz. Kāfir imāna gelse imānı (7) kabūl olmaz. Zīrā ol vağıt tevbe kapısı kapanur. Ol (8) tevbe kapısı kapandığı gün Mağrib'den toğduğı vağıt olsa (9) gerekdür. Tefsīr-i Yansīr'de sā'ir tefsīrlerde beyān itmiş ki (10) her gün güneş tolunduğda, 'arş altına varur, secde (11) ider ve der ki: "Yā Rabbi, nereden toğuyım." Hakk te'ālā der ki: (12) *"Her gün nereden toğarsan ol yerden toğ dir."*

Her gün (13) böyle izin taleb ider. Hakk te'ālā izin virür, ammā dünyānuñ (14) müddeti tamām olduğda kıyāmet vağıti geldükde, bir gün (15) güneş tolunup 'arş altına varup secde itdükde [41b] (1) ve izin taleb itdükde, Hakk te'ālā izin virmeyüp toğmasa (2) gerekdür.

⁷⁰ "gayn" üzerindeki nokta eksikti, ilave edildi.

⁷¹ Tekrar yazılmış.

Bir gün bir gece ve bir rivâyetde üç gün, üç gece (3) ol vakıt halk feryād idüp bunuñ aşlı nedür deyüp (4) ‘ulemāya segirdüp anlar dağı kıyāmet ‘alāmetlerüñ birisi (5) gün Mağrib’den toğsa gerekdür, deyü kitāblardan beyān (6) olunan budur, didüklerinde kāfirler ĩmāna gelmek murād (7) itseler gerekdür. Ammā ol vakıt ĩmān fā’ide itmez. Zīrā (8) tevbe kapısı kapanır ve birisi dağı deccāluñ ĩurūcı gibi (9) deccāl didükleri kāfirdür ve alında kāfir deyü yazılır. Hāğğ (10) te‘ālā aña istidrācen nice istedüğü şey’ler virse (11) gerekdür. Yerden māl istedükde Hāğğ te‘ālā yerden māl çıkarsa (12) gerekdür ve nice kimseler dünyā içün, ya‘nī māldan ötüri (13) aña uyup tañrı diseler gerekdür.

Zīrā ol deccāl ol (14) vakıt tañrılık da‘vāsı itse gerekdür. Ol vakıt ehl-i (15) dünyā ögüp dünyāyı pek sevenler dīn ü ĩmān lezzetin [42a] (1) almayanlar, bu tañrı bize mālı çok virür. Evvelki tañrı bize böyle (2) çok virmez deyüp, ol deccāla tañrı deyüp, kāfir (3) olsalar gerekdür. Hāğğ te‘ālā cümlemizi ol vakta yetişmeden (4) ĩfız eyleye. Dağı buña göre çok istidrāclar virilüp (5) ammā bu kitāba yazılmak lāzım gelse, kitāb tatvīle mū’eddī (6) olur. Murād idenler ‘Alī Kārī’nüñ Mehdī Risālesi’ne nazār (7) ideler, tafşīlī andadur. Ve dağı Mehdī-Āl-i Resūl’dan olup (8) çıkması gibi babasınıñ adı Abdullāh ve kendü ismi Muĩammed (9) ve anasınıñ ismi Emine Peyğamberimüz Muĩammed ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selām (10) buyurdu ki Mehdī’nüñ pederinüñ ismi benüm pederim ismine (11) uysa gerekdür ve anası benüm vālidem ismine uysa gerekdür (12) ve kendi ismi benüm ismine uysa gerekdür, didi. Lākin velīdür, (13) Peyğamber degildür. Dünyāyı ‘adl-ıla toldursa gerekdür, zamānında (14) koyun, kırt ile yürüse gerekdür ve uşaklar, yılanlar ve ‘aķrebler (15) ile oynayup şoķmasa gerekdür.

Zamānında emn ü emān [42b] (1) olsa gerekdür. Çıkduğı senede ba‘zı ‘alāmetler olsa gerekdür. (2) Biri budur ki bir Ramazān-ı şerīfde ay iki kerre tutulsa (3) gerekdür. Ol senede çıkısa gerekdür, dağı ‘alāmetler beyān (4) olunmuşdur. Murād idenler Mehdī Risālesi’nde ‘Alī Kārī (5) tafşīlen beyān

itmişdür. Aña nazar ideler ve ‘İsā ‘aleyhi’s- (6) -selām gökden inüp deccālî katıl idüp Peyğamberimiz (7) Muḥammed ‘aleyhi’s-şalātu ve’s-selām şerī‘ atıyla ‘amel itmesi gibi (8) ‘İsā ‘aleyhi’s-selām gökden indükde Şām-ı şerīfde aḳ (9) menāreye iki melek getürüp indirseler gerekdür. Deccāl (10) tuz gibi erimege başlasa gerekdür.

Haḳḳ te‘ālā Deccāl’uñ (11) katlını aña virse gerekdür ve andan şoñra Mehdī ile (12) ḳavışup Mehdī’ye sen imāmet eyle dise gerekdür. (13) Mehdī daḳı namāzı sen ḳılıvir dise gerekdür ve lâkin ‘İsā (14) ‘aleyhi’s-selām Cāmi‘-i Ümmīyye’de olan menāre-i beyzaya (15) indükde cum‘a günü şabāḥ namāzı vaḳtinde olsa gerekdür. [43a] (1) Şabāḥ namāzınuñ farzına iḳāmet olunmazdan evvel (2) mināreden inüp cāmi‘e girse gerekdür. Ol sâ‘at (3) farza ḳalḳduḳlarında ‘İsā peygamber Mehdī-ile görü- (4) -şüp Mehdī’ye işāret idüp namāzı ḳılıvir (5) dise gerekdür. Mehdī daḳı geḳüp imām olup (6) ‘İsā ‘aleyhi’s-selām aña uyup şabāḥ namāzın ḳılsalar (7) gerekdür. Ba‘dehü ‘İsā ‘aleyhi’s-selām imāmet itse (8) gerekdür. Mehdī itmese gerekdür. Ḳaviller daḳı çoḳdur.

Lâkin (9) kitāb taṭvīle mü’eddī olur, deyü yazılmadı ve Dābbetü’l- (10) -arz ḳıḳması gibi ḳıḳdıḳda Ka‘be’de Merve ile Şafā (11) arasında ḳıḳsa gerekdür. Faşīḥ lisān-ıla söylese gerekdür. (12) Dābbetü’l-arz didükleri bir ḥayvāndur. Ḥuzeyfe raḳıyallāhu (13) ‘anh dir ki: "ḳıḳdıḳda ibtidā’ başı ḳıḳsa gerekdür." (14) Ḥazret-i ‘Alī raḳıyallāhu ‘anhu dir ki: "Üç gün ḳıḳar (15) ḥalḳ aña nazar iderler. ḳıḳmaz illā üç günde üç bölügünden [43b] (1) bir bölügi ḳıḳar ve bir rivāyetde başı ḳıḳar tā göge (2) ve yāḥūd buluṭa irişür".

Ebi Hureyre raḳıyallāhu ‘anhu (3) dir ki: "Dünyada her ne dürlü renkler varsa anda mevcūd- (4) -dur. İki boynuzınuñ arası atlu yürümesiyle bir fersaḥ (5) yoldur ve lâkin Mehdī’den evvel ḳıḳsa gerekdür. Üç (6) kerre ḳıḳsa gerekdür. Bir kerre Yemen’de ve bir kerre daḳı Bādiyye’de, (7) üçünci kerre de Şafā ile Merve

arasında çıksa gerekdür." (8) İbn-i 'Ömer rađıyallāhu 'anh dir ki: "Üç kere çağırsa gerekdür. (9) Bir kerre Mağrib'de gelüp çağırsa gerekdür ve andan soñra (10) Şām'a gelüp anda da bir kerre çağırsa gerekdür ve andan (11) soñra Yemen'de gelüp anda da bir kerre çağırsa gerekdür." Cümle (12) dinler bâtıldur. İllā dīn-i İslām hağdur dise gerekdür. (13) Cümle halk bu āvāzları işitse gerekdür. Cümle halk hayrān (14) olsa gerekdür ve bunuñ için bir boyun vardur. Maşrıķ'da (15) olan ve Mağrib'de olan görse gerekdür ve yanında [44a] (1) Hāzret-i Mūsā'nuñ 'aşāsı ve Süleymān 'aleyhi's-selāmuñ (2) yüzügi bile olsa gerekdür.

Mü'min olanlara 'aşā ile (3) alınlarına tokunsa gerekdür. Tokundukda Hađđ te'ālānun (4) izniyle yüzi yıldız gibi berk urup mü'mindür (5) ve ehl-i cennetdür deyü kıdretten yazılsa gerekdür. Mü'minler (6) bu hāli gördükde sevinsele gerekdür ve kāfirlerüñ (7) alınlarına ol yüzük ile ursa gerekdür, urdukda (8) yüzi kara olup alnına kāfir deyü yazılır ve ehl-i (9) cehennemdür deyü beyān olunur. Ol vaķıt Dābbetü'l-arz (10) Hađđ te'ālānun izniyle kāfir-ile Müslim'i ayırsa gerekdür. (11) Ve dağı Maşrıķ'da bir şehir yere geçse gerekdür ve bir şehir dağı (12) Mağrib'de yere geçse gerekdür ve bir şehir dağı Cezīre-i 'Arab'da (13) yere geçse gerekdür.

Andan soñra Yemen'den bir ateş çıkup (14) halkı maşer yerine sürse bu 'alāmetler hağdur, (15) olsa gerekdür. Zīrā bunlar ekşerī Qur'an-ıla ve hadīş-i [44b] (1) şerīf ile ve icmā'ile şābitdür ve ehl-i sünnet ve'l-cemā'at (2) i'tikādı budur ve dağı Ye'cüc ve Me'cüc çıkması gibi (3) 'İsā 'aleyhi's-selām gökden indikden soñra bunlar sedd-i (4) İskender'den çıkup 'ālemi fesād-ıla taldursalar (5) gerekdür. Bunlar iki şınıfdur; bir bölügi gāyet büyük, bir şınıfı (6) gāyet küçükdür. Boylar kāfirlerdür ve çoklukda ol kadar (7) çokdur ki Buheyre ve Taberiyye deryāsına gelüp şuların (8) içseler gerekdür. Soñra gelenler şu bulmayup, bir zamān (9) bunda şu var-ımuş dise gerekdür. Anlar çıkdıkda (10) 'İsā 'aleyhi's-

selām mü'minleri alup Kudüs'de cebel-i hamurda (11) olsalar gerekdir. Ol kadar kağıt olsa gerekdir. Bir öküz (12) başı yüz altuna olsa gerekdir.

Zirā Ye'cūc ve Me'cūc (13) dünyayı taldursalar gerekdir. Ancak 'İsa aleyhi's-selāmuñ (14) olduğı tağa izin olmayup ol tağa varmasalar (15) gerekdir. Bunlar dünyayı fesād-ıla taldursalar gerekdir. [45a] (1) Ol mertebe olsalar gerekdir ki yer yüzünde olanları (2) katil itdük gelün gökde olanları dağı katil idelüm dise- (3) -ler gerekdir. Andan sonra oğların göge atsalar gerekdir.

(4) Mekāndan münezzeh olan Allāhu te'ālā, bunların oğların kan (5) renginde gönderse gerekdir. Bunlar kan şanup⁷² gökde (6) olanları dağı katil itdük deyüp sevinse gerekdir. Anlar (7) bu hâlde iken mü'minler 'İsā 'aleyhi's-selāma yalvarup, amān (8) yā 'İsā 'aleyhi's-selām Hakk te'ālāya niyāz eyle bunları (9) helāk eyleye. 'İsā 'aleyhi's-selām dağı du'ā itdükde cümlesini (10) Hakk te'ālā birden helāk itse gerekdir.

Mü'minler-ile 'İsā (11) 'aleyhi's-selām tağdan inüp bunlaruñ ölüsün gördükde (12) ikrāh itseler gerekdir. Mü'minler tekrār 'İsā 'aleyhi's-selāma (13) yalvarsalar gerekdir. Du'ā iyle diseler gerekdir: 'İsā (14) 'aleyhi's-selām dağı du'ā itdükde Hakk te'ālā deve boynı gibi (15) kuşlar gönderse gerekdir. Anlar gelüp bunları alup Hakk te'ālā [45b] (1) emir itdüğü yere Ye'cūc ve Me'cūc atsalar gerekdir. Andan (2) sonra Hakk te'ālā gökden yağmur gönderüp yer yüzün pāk (3) itse gerekdir. Andan sonra ol kadar bereket olsa (4) gerekdir ki bir enarı bir bölük cemā'at dükedemeseler (5) gerekdir. Andan sonra yigirmi yıl kadar hacca varup hacc itseler (6) gerekdir. Andan sonra 'İsā 'aleyhi's-selām vefāt idüp (7) mü'minler namāzın kıilup def'in itseler gerekdir. Andan sonra (8) kâfirler kalup yüz yıl kadar kelbler gibi şoşaklarda (9) çatışsalar gerekdir. Ol vakıt ašlā bir mü'min kalmasa gerekdir.

⁷² Kelime yanlış yazılmış, ب yerine ن yazılmış, düzeltildi.

(10) Hemān kāfirler-ile münāfiqlar ҡalsa gerekdür, ҡıyāmet anlaruñ (11) üzerine ҡopsa gerekdür. Bu mes'eleler delīl-i ҡat'ī ile (12) ve Һadīs-ile ve icmā' - ıla şābitdür. Īmān-ı tafşīlinüñ beşinci (13) ve'l-yevmi'l-āhiri ve dağı ҡıyāmet günine Īmān getürdük nice (14) Īmān getürdük. Һaqq te'ālā ibtidā' Īsrāfīl'i dirildüp andan (15) şoñra Īsrāfīl'e: "Yā Īsrāfīl, sūrı üfür halk maşşere cem' [46a] (1) olsunlar" dise gerekdür.

Lākin bundan evvel, ya'nī Īsrāfīl (2) dirilmezden evvel Һaqq te'ālā bir rüzigār gönderse gerekdür. (3) Adına riħü'l-‘aķīm dirler, ‘ad ҡavmini Һaqq te'ālā ol rüzigār (4) ile helāk itdi. Bu rüzigārdan igne delüğinden (5) ıkaçaq adar rüzigār gönderüp bu tağları yerinden (6) oparup havāda uş gibi uça gerekdür. Mağrib'de (7) Maşrıq'da aşlā tağ depe omayup pāre pāreitse (8) gerekdür. Bu dünyā düpdüz olsa gerekdür, aşlā iniş [ve]⁷³ yoquş, (9) almasa gerekdür, ve aşlā cānlı ısmında kimse almasa (10) gerekdür.

Andan şoñra Һaqq te'ālā dise gerekdür ki fānī dünyā (11) benüm diyen cebbārlar ve benüm mülkimde oturup rızķımı yeyüp (12) gönderdigim kitāblara ve peygamberlere inanmayup ğayre ‘ibādet (13) iden Yahūdi ve Naşāra böyle didükde, aşlā cevāb (14) virür bulunmasa gerekdür. Gene Һaqq te'ālā kendi ‘azametiyle (15) cevāb virüp mülk benimdür, ben ezeli, ebedi baķiyem dise [46b] (1) gerekdür. Bu mes'eleler dağı delīl-i ҡat'ī-ile şābitdür. Bundan (2) şoñra nice zamān geçdikden şoñra, Һaqq te'ālā Īsrāfīl'i dirildüp (3) şūrı üfür deyü emritse gerekdür. Īsrāfīl dağı (4) eline şūrı alup ey tağılmış kemükler ve ey (5) ürümiş etler ve ey tağılmış ıllar deryālar dibinde ve (6) ayvānlar urşağında olan insān dirilüñ, bugün (7) ‘arz-i ekber günidür. Her bir kimse ne itdi-ise bugün (8) bulsa gerekdür, didükde şūrda olan cānlar, şūrdan (9) ıķup havāda arı ovanı gibi urup tenlerine girmege (10) ‘azim itseler gerekdür.

⁷³ +ve eklendi.

Yerler hareket idüp içinde (11) olanı taşra atsa gerekdür. Cānlara emir olunsa (12) gerekdür, bedenlerinüze girün, mü'min muṭī^c olanlar bedenlerine (13) dise gerekdür. Ey bizüm bedenimüz, devlet saña ve hem (14) baña dünyāda Ḥaḫḫ te^cālāya muṭī^c olduk. Bugün sen (15) selāmet bulduñ ve hem ben selāmet buldum deyüp [47a] (1) sevinüñ, rūḥ kendü bedenine girse gerekdür.

Ammā mü'min (2) 'āsiler ve münāfiḳlar ve kāfirler cānları bedenlerine girmek (3) istemeyüp bedenlerine diseler gerekdür. Ey 'āsī, bedenler (4) dünyāda siz Ḥaḫḫ te^cālāya 'āsī oldıñuz. Bugün 'azāb (5) bize, sizüñle olsa gerekdür, deyüp girmek istemeseler (6) gerekdür. Ḥaḫḫ te^cālā anlara ḫiṭāb idüp bugün nizā^c (7) itmenüñ fā'idesi yoḫdur.

Ben dünyāya kitāblar ve peygamberler (8) gönderdim. İmān getürmeyüp veyā imān getürüp muṭī^c (9) olmayanların ḫālī bugün nice olsa gerekdür. Size beyān (10) olundı. Siz 'amel itmeyüp dünyādan böyle geldiñüz. Bugün (11) pişimānlıḡuñ fā'idesi yoḫdur. Girüñ, tenleriñüze (12) bugün 'azābım sizüñ üzeriñüzdür, didükde anlar daḫı (13) aḡlayuraḫ bedenlerine girseler gerekdür.

Andan şoñra (14) maḫşere cem^c olsalar gerekdür. Mezārlarından ḫalkdıḫlarında (15) yalın ayak başı ḫaba ḫopsalar gerekdür. Enbiyā'ya, ya' nī [47b] (1) peygamberlere ve 'ilmī ile 'amel idüp dīni ihyā' iden (2) 'alīmlere ve şuleḫāya, cennetden ḫulleler ve burāḫlar gelüp (3) ḫulleleri geyüp ve burāḫlara binüp 'arş gölgesine (4) otursalar gerekdür.

Girü ḫalan ḫalā'ik aç ve şusuz (5) maḫşerde derler içine batup kimi depesine dek (6) ve kimi dizine ve kimi boḡazına dek der içinde güneş (7) başlarına bir mil ḫadar inüp beyinleri ḫaynasa (8) gerekdür. Elli biñ (yıl)⁷⁴ bu 'azāb üzere olsa (9) gerekdür.

⁷⁴ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Mîzân ve daḥî terâzû mîzân ḳuruluḫ şevâblar (10) ve günâhlar tartılsa gerekdür. Şevâbı ağır gelenler cennete (11) emir olunsa gerekdür ve günâhı ağır gelenler cehennemem emir (12) olunsa gerekdür. Meger Ḥaḳḳ te‘âlâ fazlıyla şuçundan (13) geçe veyâ Enbiyâ’dan veyâ ‘ulemâdan veyâ şuleḫâdan biri (14) Ḥaḳḳ te‘âlânüñ izniyle şefâ‘at ide. Andan şoñra (15) cennete gide.

Eger îmâ‘ile gitdiyse ve eger küfr söyleyüp [48a] (1) ve ol küfrden daḥî rucû‘ itmeden âḫirete gitdiyse (2) veyâ ölüm vaḳtinde îmânsız gitdiyse ne‘üzü bi’llâhi (3) te‘âlâ min sũ‘i’l-ḫâtimetri ya‘nî sũ‘-i ḫâtimeden Ḥaḳḳ (4) te‘âlâya şıḡınuruz. İmdi ey mü‘min ḳarındaş, cümlemüze (5) vâcibdür, sũ‘-i ḫâtimeye sebep olan şey’lerden (6) ḳaçmak, sũ‘-i ḫâtimeye sebep olan şey’ler yigirmi birdür. (7) Anları bilüp ḳaçmak gerekdür.

Bu kitâbuñ aşaḡasında (8) beyân olunur, îmânla gidüp şefâ‘at ve maḡfîret (9) irişmezse, günâhı miḳdârı veyâ daḥî eksik yanup (10) andan şoñra çıkup cennete girse gerekdür. Mü‘min (11) olan kimse, ebedî cehennemde ḳalmaz ve lâkin cehennemem girmege (12) sebep, dünyâda işledügi günâhdur, çünki âḫirete (13) tevbesiz gitti. Şefâ‘at ve maḡfîret irişmedi. (14) Ḥaḳḳ te‘âlâ ‘adlıyla ‘azâb ider.

Andan şoñra çıkırup (15) cennete ḳor mü‘minüñ cehennemem yanması pâk olmadan [48b] (1) ötüridür. İntikâm için degildür ve cehennememden çıkmaḡa (2) sebep îmândur. Kâfirüñ cehennemem girmesine sebep küfürdür. (3) Ve ebedî cehennememde ḳalmaḡa sebep niyyet-i küfürdür. Mü‘minüñ (4) cennete girmesine sebep îmândur. Ve ebedî cennetde ḳalmaḡa (5) sebep niyyet-i îmândır ve derece yükselmege sebep nedür, (6) ‘ameldür. Ḥavz ve daḥî maḫşerde her Peyḡamber’üñ bir ḫavzı vardır.

(7) Bizüm Peyḡamberimizüñ ḫavzı cümleden büyükdür. Bir aylık yoldur. (8) Kenârında bardaḳları yıldızdan çokdur. Şuyı baldan tatlıdur (9) ve şekerden

lezîzdür. Südden aqdur ve qardan şovukdur. (10) Andan bir kerre içen ebedî şuşamaz. Mü'min muṭîc olanlar (11) andan içerler, yaramaz olanları ve ehl-i bid'at olanları (12) men'iderler. İmdi mü'min qarındaş, zamâne halkı ekserî (13) 'aqlıyla bir yol tutup bu yol şer'-i şerîfe uyar mı (14) uymaz mı?, deyüp aramazlar ve şeyhimiz böyle didi. "Biz iderüz, (15) günâhı var-ısa şeyhimüz çeker bize zarar yokdur, deyüp kendi [49a] (1) 'ağıllarıyla yevm-i kıyâmetde halâş oluruz", deyüp (2) her biri bir bâṭıl i'tikâdda bulunup haqqı beyân (3) iden 'âlimlere buğuz 'adâvet iderler. Hiç bilmezler (4) ki Haqq te'âlâ haqqa teslîm olanları ve olmayanları (5) cümlesi bilür.

Nitekim Buḥârî hadîşlerinde beyân (6) itmiş ki Peyğamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm (7) dir ki: "Ümmetimden bir bölük tâ'ifeyi Haqq te'âlâ (8) havzımdan kovup içirmese gerekdür. Ben disem gerek. (9) Yâ Rabbi, bunlar benim ümmetim degil midür? Haqq te'âlâ dise gerekdür (10) ki habîbim bilmezsin, bunlar senden şoñra kıyâmete (11) yakın gelenlerdür. Ümmetim deyü da'vâ iderlerdi ve lâkin senüñ (12) gitdügüñ Qur'an yoluna sünnetiñe uymadılar. Bunlaruñ (13) itdüklerin ben bilürem dise gerekdür."

İmdi ey mü'min (14) qarındaş, ol gün havz-ı Resûlullâh'dan içmek istersen (15) i'tikâdını ve ef'âlini ve cemîc'-i umûrını şer'-i şerîfe [49b] (1) uydur. Emr-i dîni beyân iden 'âlimlerden bu kitâbda beyân (2) olanlar emr-i dîn mes'elelerin öğrenüp ve sâ'ir kitâblarda (3) olanları öğrenüp 'amel itmek gerekdür.

Şırât ve daḥı Şırât (4) köprüsi haqqdur. Cehennem üzerine qurulsa gerekdür. (5) Qıldan ince ve kılıçdan keskindür. Biñ⁷⁵ yıl yoquş ve (6) (ve)⁷⁶ biñ yıl iniş ve biñ yıl düzdür daḥı ziyâde (7) rivâyetler vardır. Tefsîr-i Mu'âlim'de beyân itmiş ki (8) anda köprü üstünde yedi yerde su'al vardır. (9) İbtidâsında îmândan şorarlar, eger dünyâda öğrendise (10) inanup üzerine turdınsa nidâ gelse

⁷⁵ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

⁷⁶ Ve tekrar yazılmış.

gerekdür. (11) Dünyâda ĩmānı öğrendi ve inandı, ateş üzerinde (12) тұrmasun, geçsün denilür. Ammā eger ĩmānı bilup (13) inanmadınsa anda biñ yıl тұrup andan cehenneme (14) düşüp ebedī ҡalsa gerekdür. Zīrā, çünki ĩmān (15) bulunmadı. Selāmet yoқdur. Eger ĩmānı olanlar ol [50a] (1) yerde selāmetle geçdikden şoñra ikinci ‘aқabeye geldükde (2) namāz ҡılduñ mı ve şer‘-i şerīfe uyduñ mı, dirler, uydurdısa (3) yıldırım gibi geçer. Eger uydurmadısa biñ (4) yıl һapis olur.

Hāşıl-ı kelām her bir ‘aқabede sū’al (5) olunacaқ, mes’eleleruñ çoğı bu kitābda beyān olunmuşdur. (6) Selāmetle ol şırātı geçmek murād iden bunları (7) öğrenüp ‘amel ider. Zīrā cümle һalk şırātı üzere (8) uғrayup andan geçerler. Kimi yıldırım⁷⁷ gibi ve kimi segirdir (9) at gibi ve kimi yel gibi ve kimi günāhuñ arқasına yüklenmiş. (10) ⁷⁸ İmekleyü imekleyü giderken cehenneme düşse gerekdür.

Cennet (11) ve cehennem һaққdur, һālā mevcūdlardur. Cennet ehli anlar ki (12) mü’minlerdür. Cennete girdiklerinde ebedī ҡalurlar, anda (13) ҡocamaқ ve ҡarımaқ ve ayaқ yoluna varmaқ ve tebevül (14) ve taқavvūt yoқdur. Ve anda olan һūrīler ve ‘avratlar (15) һayzdan ve nifāsdan ve yaramaz һūylardan berīlerdür. [50b] (1) Bināsınuñ bir kerpüci altun ve birisi gümüşdür, toprağı (2) miskden ve ‘anberdendür. İmām-ı Ҷurāibī Tezkiresi’nde beyān (3) itmiş ki cennet ehlinuñ ednāsı oturduğı yerden (4) maқāmlarına nazār itdükde iki biñ yıl ҡadar yer olsa (5) gerekdür ve seksen biñ һızmetkārı, ya‘nī һūrīleri (6) ve ғılmānları ve vildānları olsa gerekdür.

Cennet ehlinuñ (7) ednāsı böyle olduқda evsatı veyā a‘lāsı nice olsa (8) gerekdür. Buña ‘aқıl yetmez. Cennet baһşini murād idenler imāme (9) ‘alāimī Aһvāl-i Ehl-i Cennet ve Ehl-i Nār adlu kitābda (10) beyān olunmuşdur ve cehenneme giren kāfirler ebedī anda ҡalurlar (11) һiç çıқmazlar. Anlara daһı ölüm

⁷⁷ +r eksikti, ilave edildi.

⁷⁸ Kelime yanlış yazılmış, l eksikti, düzeltildi.

yoğdur. El-‘iyāz bi’llāhi (12) te‘ālā ve dürlü dürlü ‘azāblarla ‘azāb iderler. Beserek (13) deve boynu gibi yılanlar ve semerlü kaçır gibi ‘akreb ile (14) ve ıssı şuyla ‘azāb iderler.

Gövdeleri yanup kömür olduğda (15) Hakk te‘ālā taze deriler bitürüp böyle ebedi ‘azāb olurlar, [51a] (1) ‘azābları hiç dükenmez. Ey mü’min kaçırdaş, küfrün zararını (2) bildiñ mi ve imān devleti ulu devlet olduğını añladuñ mı? (3) İmdi dünyā devleti elime girmedi, deyüp gam yeme imān (4) devleti bir devletdür, dükenmez devletdür.

Ammā dünyā devleti (5) tez zā’il olup dükenür. İmdi böyle olduğda dīn (6) hırsuzı şeytāndan ve insān şeytānından imānı (7) hıfız itmek gerekdür. Yā bunlardan imānı hıfız itmek (8) nice olur. Elfāz-ı küfri bilüp kaçırınmağ-ıla olur, imān-ı (9) tafşilinün altıncısı ve bi’l-kaderi hayrihi ve şerrihi min Allāhi (10) te‘ālā kaçā vu kader hayr ve şerr Allāhu te‘ālānuñ taqdiriyle (11) ve kaçāsıyla ve dilemesiyle ve bilmesiyle ve yaratmasıyla (12) olduğına imān getürdüñ, kaçā ve kaderinden Hakk te‘ālā (13) her olup olacağı ezelde, taqdīr eyledi ve Levh-i (14) Maḥfūz’a yazdı.

Aña muḥālif hiç nesne olmaz. (15) Kalem halk eyledi ve kalem didi ki: "Yā kalem, yaz". Kalem didi ki: [51b] (1) "Yā Rabbi, ne yazayım"? "Dünyānuñ ibtidā’sından intihā’sına (2) dek olup olacağı yaz", didi. Kalem daḥı yazdı, (3) lākin vaşf-ıyla yazdı, hükmiyle yazmadı. Eger ‘Amr kendi (4) ihtiyarıyla küfri kaçır iderse kāfir olur (5) ve eger Zeyd kendi ihtiyarıyla imānı kaçır iderse (6) mü’min olur, deyü kalem bu tarzı yazdı, hükmile yazmadı. (7) Eger hükmile yazsa cebir lāzım gelür. Hakk te‘ālā cebirden (8) münezzehdür, hüküm dimenün ma‘nāsı nedür. Ya‘nī filān (9) kimse kāfir olsun. Böyle yazsa kāfir olsun, (10) didügi kimse imāna gelmek mümkün olmaz.

Zîrâ öyle (11) yazıldı. Ma' nâ dimek oldu ki falân biñ kerre îmâna (12) gelmekle ihtiyârını şarf itse îmâna gelmek mümkün (13) olmaz. Zîrâ ol kimse küfür-ile hüküm olundu, (14) dimek olur. Dağı filân kimse fâsık olsun (15) veyâ câhil olsun deyü hüküm olunmadı. Böyle hüküm [52a] (1) olunsa câhil câhillikten çıkmak ve fâsık fışkından (2) çıkmak mümkün degildir, dimek çıkar hâşâ Hakk te'âlâ (3) bunları böyle yazdırmadı.

Zîrâ Hakk te'âlâ kâfire (4) îmân-ıla ve fâsıka fışkından tevbe itmeg-ile ve câ- (5) -hile câhillikten çıkup emr-i dîni öğretmek-ile (6) emir itdi. Böyle olduğda vaşf-ıla levh-i mahfûza (7) yazıldığı 'ayân oldu. İmâm-ı Â'zam Fıkh Ekberi'nde (8) böyle beyân itdi. Bunun tafşîli irâdet bahşında (9) tafşîl olundu. Andan ötürü bunda icmâl üzere (10) yazıldı. Mü'menün bih ki altıdır.

Bir miqdâr tafşîl (11) olundu. Farz-ı 'ayn neye dirler, bir adam işlemeg- (12) -ile âhardan düşmeye beş vakıt namâz kılmak (13) gibi hükmî nedür. İşleyene fazlen şevâb, 'özürsüz (14) terk idene 'adlen 'azâb, inkâr iden kâfir olur (15) ve dağı îmân gibi ki mü'menün bihdür. Kitâbuñ evvelinden [52b] (1) bu araya gelince dağı aşığa varıncadır, farz-ı kifâye (2) neye dirler: Bir adam işlemek ile âhardan düşe, cenâze (3) namâzı gibi ve selâm almak gibi hâşıl-ı kelâm taht-ı teklîfde (4) olan â'zâ tokuzdur.

Kalb âfâtı altmış, dil (5) âfâtı toksan dört, kulağ âfâtı on dört, göz âfâtı (6) tokuz, el âfâtı yüz yedi, qarın âfâtı otuz dört, (7) ferc âfâtı otuz iki, ayak âfâtı elli altı, cümle beden (8) âfâtı toksan, cümle cümle dört yüz toksan altı. (9) İmdi ey mü'min qarındaş, bunları ağızdan veyâ kitâbdan (10) öğrenüp hıfız itseñ dağı bu mes'elelerle 'amel itseñ (11) hem dünyâda ve hem âhîretde yüzüñ aq olup mahşerde (12) şâlihlerle haşır olmağa sebeb olurdu.

Zîrâ bu (13) mes'eleleri ihmâl idüp 'amel itmeyenler dünyâda ve âhîretde (14) ziyân içindedür ve kıyâmetde fâsıklar ile haşır (15) olmağa sebebdür. İmdi

bize bu huşuşda ihmâl zarardur. [53a] (1) K̄alb āfātı üç bölük a' lāsı altmış, evsatı, (2) yedi, ednāsı dört; dil āfātı, altı bölüğü evveli aşıl (3) söylemeyüp, söylemek 'arız olan altmış söylemek, (4) aşıl olup söylememek, 'arız olan dört bölük; (5) Evvelkisi ma' āşa ya' nī geçinmege nef' ī yok, altı mes'ele- (6) -dür. İkinci nef' ī ve fā'idesi var, on bir mes'eledür. (7) Üçüncü 'ibādāt-ı muta'addiyye, ya' nī hem diyene ve hem (8) duyana fā'idesi var, dört⁷⁹ mes'eledür. Dördüncü (9) fā'ide, ya' nī ancak nef' ī dīne ola. Üç, altıncı sükūt (10) ile on, cümlesi toğsan dört mes'ele, k̄ulağūñ (11) āfātı on dört - dinlemegile altı, dinlememegile (12) sekiz, gözūñ āfātı toğuz - bakmağıla dört, bakmamağ- (13) -ıla beş, eliñ āfātı yüz yedi; yapışmağıla seksan (14) sekiz, yapışmamağıla on toğuz, k̄arın āfātı otuz dört (15) yemegile otuz, yememegile dört, fercūñ [53b] (1) āfātı - otuz iki, itmegile yigirmi toğuz, itmemeğile (2) üç, ayağūñ āfātı elli altı, gitmeğile otuz sekiz, (3) gitmemeğile on sekiz, cümle beden āfātı toğsan.

(4) İmdi ey mü'min k̄arındaş, gice ve gündüz bu mes'ele- (5) -leri fikir eyle. Bu dünyānuñ fikrin terk eyle. Bu (6) mes'eleleri öğrenüp 'amel itdenler, āhıretde (7) 'ālī maqām̄lar bulsalar gerekdür. Ammā bu mes'eleleri (8) ihmâl idüp veyā bu kitābı yazdırup (9) içinde olan mes'eleleri öğrenmeyenler yarın (10) maḥşerde rüsvāy olup n'o-laydı dünyāda-iken (11) bu āhıret yolların öğrenüp ve 'amel idüp dār-ı (12) beḳā'ya böyle geleydük. Şimdi muḫī'ler-ile bile (13) ḥaşır olup selāmet bulurduḳ, diseler gerekdür.

(14) Ammā böyle demek fā'ide itmese gerekdür ve bundan (15) şoñra ma'lūm ola ki taḥt-ı teklīfde olan toğuz [54a] (1) ā'zānuñ ikişer ḥālī var, bātını a'mālde olan (2) k̄albde ḥūylanacak ḥūylanmayacak, dilde söyleyecek (3) söylenmeyecek, k̄ulağda dinleyecek dinlemeyecek, (4) gözde bakacak bakmayacak, elde yapışacak yapışmayacak, (5) k̄arında yemeyecek yeyecek,

⁷⁹ +r eksikti, ilave edildi.

fercede itmeyecek (6) idecek, ayakda gitmeyecek gidecek. Bu cümle (7) ā'zā ile itmeyecek idecek.

Bu toköz ā'zāda (8) kaçacak marazlar her biri Türkçe beyān olunacak ve tafşilen (9) bu zikir olunan mes'eleleri her bir aşağıda beyān (10) olunur, inşa'allāhu te'ālā, sekiz ā'zāda ictināb (11) ta'bīr olunur, kaçacağı, imtişāl ta'bīr olunur, tutacağı. (12) Kalbde olan iki hāle taḥliyye ta'bīr olunur. (13) Hüylanmayacağı⁸⁰ taḥliyye ta'bīr olunur, huylanacağı (14) 'ulemā-yı selef ve hayrū'l-halef kalb 'ilmine 'ilim-i aḥlāk (15) dirler ve 'ilm-i bāṭın dirler.

Ġāyet hıfız idüp zabṭ [54b] (1) eyle ve bilmeyenlere söyle ve ba'zı 'aḳā'id-i fāsīd 'ālim (2) ve aña uyan cāhil şūfīler kibār ḳapularına varup (3) emr-i dīnden, ya'nī 'aḳā'id-i ehl-i sünnet ve'l-cemā'at (4) ve daḥı aḥlāk 'ilmīni ve daḥı a'māl-ı zāhireyi bu 'ilimleri (5) bilmeyenlerün ḳapularına varup hem ni'metlerin yerler ve hem (6) dīnlerin yerler ve 'ilim ikidür dirler.

Biri 'ilm-i zāhir ve biri (7) 'ilm-i bāṭın dirler. Eger murād bāṭılları ḥāşā şümme ḥāşā (8) emīn-i vaḥy olan Ḥāzret-i Cebrāmālī⁸¹ şalavātu'llāhu (9) 'alā nebiyyi ve 'aleyhi ile Ḥāzret-i Muḥammed Muşṭafa şallallāhu (10) te'ālā 'aleyhi ve's-selām üzerine yirmi üç yılda inzāl (11) olunan 'alā' rivāyetin altı biñ altı yüz altmış altı (12) āyetün ḡayrı bir 'ilim daḥı vardur dirse, diyen (13) ittifaḳī kāfir olur diyen kimse cehil 'özürdür, diyen (14) ḳavle nazār-ile ḥalāş olur digil diyene göre işi (15) tamām olur.

İmdi her ere ve 'avrata gerek ḡanī ve gerek [55a] (1) faḳīr ḥāşıl-ı kelām mü'min olanlara lāzımdur ki bu mişillī (2) 'aḳā'id fāsīd 'ālim-ile ve cāhil şūfīler-ile (3) dost olup āḥiretin yıḳmaya ve ḥuşūşen farz-ı (4) 'ayn olan emr-i dīni öğrenüp namāzda ihmāl (5) itmeye tā ki ṭaşlar-ıla ḳıyāmetde dögünmeye.

⁸⁰ "Gayn" üzerindeki nokta eksikti, ilave edildi.

⁸¹ eksikti, ilave edildi.

Zîrâ (6) bu emr-i dîni bilmeyenler öyle ‘aķā’idi, fâsid ve cāhil (7) şūfîlere mülâķî olduķda dînlerin yıķanlar ve illâ (8) ‘aķā’idi, aķlâķ ve a‘mâl-ı zāhîre olan ‘ilimleri (9) bilüp ‘amel idenler dînin hıfız ider. İmdi (10) bu ‘ilimleri bilen t̄alib-i ‘ilimden birisi ol cāhil (11) şūfînūñ biriyle dost olur, ĥattâ bu ‘abd-ı (12) za‘îfe kendi naķil eyledi. "Bir yıl dost olup (13) görüřdüm, bu cāhil şūfî ne i‘tikâddadır bilmedüm," (14) didi. Bir gün bir yerde ol cāhil şūfî ile otururdum. (15) Baña didi ki: "Bir yıldur senūñ-ile dost oldum [55b] (1) ve seni cānım ġāyet-ile sevdi. Benüm bir sırrım var. (2) Saña diyecek seni ulu devlete iriřdüreyim ve lâkin (3) řaķınup bu sırrı her âdeme dimeyesin", didükde (4) ben daķı ‘aceb bu sırr nice sırrdur ki, baña bu ķadar (5) tenbîh ider.

"Luţuf eyle, baña söyle", didüm. Ol (6) daķı dir ki: "Benüm řeyĥim her gice Ĥaķķ te‘âlāyı görür". Ben daķı (7) didim ki: "Düşünde mi görür", didüm. Ol eyitdi: "Āřikāre, (8) görür", ve baña daķı gösterir. "Ĥaķķ te‘âlā nūra beñzer", (9) didi. Ben daķı didim ki: "Sırr didüġüñ bu mıdır?" "Bellî (10) budur", didi. Ben daķı didim ki: "Sen de ve řeyĥiñ de (11) kāfir olmuř. Eger bu i‘tikād-ıla âĥirete giderseñüz (12) ebedî cehennemde ķalursız. Zîrâ kāfir olup tevbe (13) itmeden âĥirete giden ebedî cehennemde ķalur", didüm. (14) Ol daķı eydür ki: "Şeyĥim baña dirdi ki bu sırrı bilmeyenlere (15) söyleme. Zîrâ inkâr iderler", deyü söylerdi. "Āķibet [56a] (1) didiġi çıķdı", didi. Ben daķı didim ki: "Senūñ (2) řeyĥūñ Mūsâ ‘aleyhi’s-selâmi geçdi mi?" Mūsâ ‘aleyhi’- (3) -s-selâm Tūr taġında Ĥaķķ te‘âlā ile kelâm iderken: (4) "Yâ Rabbi, seni görmek isterim", didükde: "Yâ Mūsâ, sen (5) dünyâda beni göremezsın", didi. Bir Peyġamber cümle velîden (6) efdâldür, velîler nebîler derecesine yetişmek muĥâldür. (7) Peyġamberi geçmek ķanda ķaldı. Ancak dünyâda Ĥaķķ te‘âlāyı (8) gören bizüm Peyġamberimiz Muĥammed ‘aleyhi’ş-řalâtu ve’s-selâmdur. (9) Andan ġayrı kimse görmedi ve bir daķı Ĥaķķ te‘âlā bir şey’e (10) beñzemez. Sen ve řeyĥūñ dir ki: "Ĥaķķ te‘âlā nūra beñzer, (11) dersiñüz. Bu sözler küfürdür. Bu i‘tikâddan rücū‘ eyle", (12) didüm. Ol daķı

eyitdi ki: "Ben şeyhim gitdügi yoldan (13) dönmem, zararı varsa ol çeker deyüp baña buğuz u (14) ‘adāvet eyledi. Ol vaqıt bu hāli gördükde emr-i dīni (15) beyān iden ‘ālimlere dağı ziyāde maḥabbet idüp anlara [56b] (1) du‘ā eyledim. Eger emr-i dīni beyān iden ‘ālimlere mülākī (2) olup bu ‘aḳā’id mes’elelerin öğrenmeye idüm. (3) Böyle cāhil sūfīlere veyā ‘aḳā’idi bozuḳ ‘ālime (4) mülākī olduğum vaqıtta ol cāhil sūfī gibi benüm (5) dağı dīnim yıḳardı", didi.

İmdi her ere ve her ‘avrata (6) lāzımdur. Bu mes’eleleri ögrene tā ki böyle azğunlara (7) rāst geldikde ĩmānların hıfız idüp yıḳmayalar (8) ve hālbuki kibār-ı Evliyādan ĩmām-ı Kuşeyrī ḫazretleri (9) iştilāhımızda aḫkām-ı farza şerī‘at ve aḫkām-ı nevāfile (10) ṭarīḳat ve bu ikisinden ḫāşıl olan zevḳ ve (11) şevḳa ma‘rifet ve māsivāullah maḥabbeti çıkarmağa (12) ḫaḳīḳat dirüz buyurmuşlar-iken bir mü’mīn fāsıḳ (13) fāciri bir mü’mīn kāmīl naşşile ḫürmeti şābit bir ma‘şiyetde (14) gördükde ve etme buñı bu ḫarāmıdır deyüp nehy-i münker itdükde (15) bir dīn yıḳıcı ‘ālim veyā bir cāhil sūfī bu ‘ilm zāhirde [57a] (1) ḫarāmıdır.

‘İlm-i bātında ḫarām degıldür. ḫāşā ḫāşā (2) ḫelāldür, diyen dīn yıḳıcıya küfr-ile ḫüküm itdiler. (3) Bunlar dirler ki: "Siz kitāb-ile ḫelāli, ḫarāmı bilirsiz. (4) Biz rüyā ile bilürüz ve siz ‘ilmi ustāddan alursız. (5) Biz bi’z-zāt Allāh’dan aluruz. Eger ḫarām olsa biz (6) vāḳi‘ada teşbīh olunurduḳ ve ḫelāli ve ḫarāmı vāḳi‘a (7) ile bilürüz, deyenler ḫaḳḳında ‘ulemā kitāblar taşḫīf eylediler. (8) Ve anlara bu sözler-ile kāfir olduklarıñ beyān itdiler (9) ve anlarıñ gitdügi yola ‘aceb ḫaḳmıdır, degil midür, diyenler (10) dağı kāfir olur", deyü beyān itdiler. İmdi ‘aḳıbetin (11) fikir idenler. Anlarıñ bātıñ sözlerine uyup dinlerin (12) yıḳmazlar.

Fī-beyāni āfāt-ı efrādi’l-ḳalb⁸²

Ḳalbuñ āfātı (13) üç bölük; ednāsı dört⁸³ küfür, bid‘at, riyā, kibir; bu dört (14) kötü ḫūy altmış, kötü ḫūyuñ başıdır. Bir adem gerek (15) er ve gerek ‘avrat,

⁸² Kalbin afetleri açıklamasında.

bu dört kötü hūyları aşlı ile [57b] (1) bilme ve lâkin bu ‘ ilimde haber-dâr olan ‘ âlimden bunları (2) öğrense ve kalbini bunlardan pāk itse cümle kötü (3) hūylardan arınmış olur. Zīrâ bu dört kötü hūyları aşlı (4) ile bilenler, elli altı kötü hūyları dađı öğrenüp kaçarlar. (5) Ammâ bu dört kötü hūyları aşlı ile bilmeyenler cümlesini (6) bilmez ve pāklanmada ihmâl iderler. Küfr mes’alesi yigirmi (7) yedi ma‘ nâ bir nev’i üç sebep, on yedi hükmi, altı küfür deyü (8) neye dirler. Mü’min olmak şânından olan kimsede îmân (9) olmamak insân, cin gibi; o da üç kısımdur.

Evvelki (10) cehlen küfür sebebi bir nedür, ne için halk olunduğını fıkır (11) itmeyüp meclis-i ‘ ilme varmamak. Bunuñ ma‘ nâsı budur ki (12) toğduğdan soñra İslâm şehrinde ‘ ulemâ içinde ‘ âkıll (13) bâliğ olup îmân neye dirler bilmez ve ‘ ulemâdan dağı varup (14) öğrenmez ve nice kerre dağı küfür söyler ve ol küfri ‘ aklı-ıla (15) îmân zan ider.

Bilmezlik ile öyle cehil ile kendüyi [58a] (1) mü’min şanup gezer. Öyle ölünce kalursa, öldüğde (2) tıyar, ammâ hiç fâ’ide itmez, cehlen küfür didüği budur. İkinci (3) ‘ inâden küfür sebebi üç, evvelî manşıb sevmek, ikinci eliñ (4) zemminden korqmak, üçüncü kibir itmek, ‘ inâden küfür (5) dimenüñ ma‘ nâsını budur ki haqqı ‘ ayânen bilür, (6) şüphesi yokdur ve lâkin manşıb sevdiğinden (7) haqqı kabûl itmez.

Fir‘avnuñ inkârı gibi, Hâzret-i (8) Mūsâ’nuñ Haqq Peyğamber olduğını bildi ve lâkin (9) çünkü uluhiyyet da‘ vâsın itdi, halkuñ zemminden (10) korqdı. Bir adam imiş, bu da bizim gibi imiş (11) dirler. Halkuñ gözünden düşüp evvelki gibi baña (12) ta‘ zîm itmezler deyüp, dünyâ için dîni kabûl (13) itmeyüp küfür içinde kaldı. İmdi şimdiki (14) zamânda dağı, ba‘ zî kimseler manşıbda olup eliñ (15) zemminden korqup emr-i dîni beyân iden ‘ âlimi [58b] (1) yanına getürüp îmân niye dirler ve îmân ne-ile (2) tırar ve hidâyet neye dirler ve delâlet neye dirler?

⁸³ +r eksikti, ilave edildi.

(3) Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selāma ne ile ümmet olur (4) ve ümmetem dimenüñ ma‘ānası nedür, ögreneyim dimezler. (5) Kendüyi ğayrıdan eyü görüp kibir idüp cehilde (6) kalur. Ammā bilür kim emr-i dīni bilmedükçe kişi kıyāmetde (7) selāmet bulmaz. Hıfız küfri bilmedükçe ĩmānı (8) hıfız itmek güçdür.

Haḳḳ te‘ālā cümlemüzi ‘inādden (9) ve kibirden hıfız idüp ölmezden evvel emr-i dīni (10) öğrenüp ‘ameller müyesser eyleye. Evvel zamānda olan (11) devletlüler, ya‘nī manşıb şāḫibi olanlar birer fāzıl (12) ‘ālim, ustāḍ idinüp ‘aḳā’id, aḫlāk, ā‘māl-ı zāhire (13) ki bu üç ‘ilim ‘ırzı yıkılmadan cennete giden yolları (14) beyān ider. Böyle ‘ilimleri beyān iden ‘ālimleri sevüp (15) yanlarından ayırmazlardı. Dirlerdi ki dünyā devleti ve manşıbı [59a] (1) göz yumup açınca gelür geçer, ammā āḫiret devleti ebedīdür. (2) Āḫiret devleti ise bu ‘ilimleri bilüp ‘amel itmek (3) ile olur. Cehil ile āḫiret devleti ele girmez deyüp (4) hem hizmetkārların ve hem oğulların ve kızların ve (5) ḫatunların oḳudurlardı.

Āḫiret tedārikü görüñ (6) ustāḍlarımız olan ‘ulemā bize böyle beyān itdiler (7) deyüp anlara üç bölük ‘ilm-i ḫālī ögredürlerdi. (8) Bu ḫadīş-i şerīf ile ‘amel iderlerdi. ḫadīş-i şerīf (9) Buḫārī ḫadīşlerindendür. Netekim Peyğamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’ş- (10) -şalātu ve’s-selām buyurur ki: **كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ** (11) ⁸⁴ ya‘nī cümleñüz siz rā‘isiñüz ve her biriñüz (12) kıyāmet gününde ra‘yesinden su‘āl olunur. ḫadīş-i (13) şerīf ‘āmdur her şey’e didiler.

Lākin ba‘zı ma‘nāsı (14) beyān oluna, ya‘nī eliñüz altında olan cāriyeñüz ve köleñüz (15) ve oğluñuz ve kızıñuz her kimler var-ısa anlaruñ ḫākimi, ya‘nī hıfız [59b] (1) idicilerisiz, ya‘nī anlara emr-i dīni ögredüñ, (2) kıyāmetde su‘āl olunursız ve anlar daḫı da‘vācı olup (3) bize āḫiret yolların ögretmedüñ, dirler. Bu korḳudan (4) anlara emr-i dīni ögrediler ve bir daḫı siz ḫükmüñüz altında (5) olan

⁸⁴ "Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz". (Buharî, Nikah, 91)

toğuz ā' zānuñ ḥākimisiz, ya' nī toğuz ā' zāda (6) emir olanan şey'leri bilüp tutuñ ve nehy olunan (7) şey'leri bilüp kaçuñ dimekdür.

Anlar bu ḥadiş-i şerif (8) ma' nāsın düşünüp hem kendüleri öğrenüp 'amel (9) itdiler ve hem anlara öğretdiler ve 'alimlerün itdükleri ikrām (10) atalarından, babalarından, ziyāde idi. Bu 'alimler bizi (11) āḥiretde ebedī devlete irişdürmege sebebdür, dirlerdi. (12) Ta' līm-i Mütea' līm Şerhinde İskender-i Zü'l-ḳarneyn ustāḍına (13) nice ikrām idermiş, murād idenler, aña nazār ideler. (14) Şimdiki zamānda ḥāl neye vardı. Cehil nice şāyi' olup (15) emr-i dīni aramaz oldılar ve ekşerī müsteḥab olan 'ilme [60a] (1) meşğül oldılar. Emr-i dīni ḳayırup arayanları ğāyet (2) az ḳaldı. Evvel zamānuñ ḥalkı araduḳları mes'elelerün (3) çoğu bir kitāb içindedür.

Hükmen küfür sebebi on üç, evveli (4) bir gözüñ gördükde ḥāşā vaḥdehu lā şerīkeleh demek gibi (5) şey'ler ile zarāfet ḳaşıd itmek gibi, ikinci bu sözler-ile (6) belāğat ḳaşıd itmek, üçüncü emr-i ğarīb ḳaşıd itmek, (7) dördüncü meclisi güzel ideyin demek, beşinci hezeli hüner-ile (8) ḥāzır olanları güldürmek, altıncı hüner-ile, yedinci laḫife (9) ile güldürmek, sekizinci şiddet ile ğazablanup (10) darılmaḳ, toğuzuncı ḥıffet ā' nī, yeyneceklilik itmek, onuncı (11) söze ve ḥikāyeye ḥariş olmaḳ, on birinci dilini, on ikinci (12) ā' zāsını ḫıfız itmemek, on üçüncü emr-i dīni ḳayırmamaḳ cümle (13) sebep, on yedi hükmi altı, evveli dili ḫayanmaḳsızın söylese (14) cümle 'ameli gitmek, ikinci nikāḫı⁸⁵ var-ısa gitmek 'avratdan da (15) şadır olursa, lākin 'avrat islāmuñ tazeledükde nikāḫı⁸⁶ [60b] (1) üzere cebir olunur. Erkekden şadır olduḳda er 'avrat (2) olur, 'avrat er olur, er 'avrat olur dimenüñ ma' nāsı (3) erkekden şadır olduḳda er islāmıñ tazelezükde 'avrat (4) dilerse erine tekrār varur.

⁸⁵ Kelime yanlış yazılmış, خ yerine ج yazılmış, düzeltildi.

⁸⁶ Kelime yanlış yazılmış, خ yerine ح yazılmış, düzeltildi.

Nikâh ile dilerse varmaz. (5) Ne'üzü bi'llâhi te'âlâ zabta lâyıķ olan mes'elelerdendir (6) ve tevbeden sonra İmâm-ı Âzam ve İmâm-ı Ebü Yûsuf hazretleri (7) katında tecdîd-i nikâh kifâyet ider. İmâm Muhammed hazretleri katında nikâh üçe bâliğ olursa zevc âharsız olmaz. (9) 'Âkıll olan elfâz-ı küfri diline almaz.

Üçüncü boğazladuğı (10) murdâr olmak, dördüncü kıati helâl olmak, beşinci tevbeye cebir olunur. (11) Tevbe itmezse cennet harâm olmak, altıncı namâzı kılmamak (12) mü'min olan kimse günâh itmeg-ile kâfir olmaz, helâldür, dimezse (13) helâldür dirse kâfir olunur. Bu altı hüküm üzerine cârî (14) olur. İmdi ey mü'min karındaş, bir adam bu elfâz-ı küfürleri (15) bilmedükçe kendüyi elfâz-ı küfürden hıfız etmek mümkün midür?

[61a] (1) Vaķit olur ki ağızından küfür çıkar, küfür idügin bilmez kâfir (2) olur. Kendüyi mü'min sanup ol hâl üzere 'ibâdetler (3) ider, fâ'idesi yok, öyle olduķda mü'min olanlara lâzımdır. (4) Elfâz-ı küfürleri öğrenüp, imânların hıfız ideler inşâ'allâh (5) te'âlâ. Elfâz-ı küfürler aşığıda beyân olunur. İkinci (6) bid'at mes'elesi on iki ma'nâ sebebe, üç maħalli, (7) üç aħkâmı, dört luğâtda bid'at niye dirler. Muṭlaķ (8) soñradan ola. (?) Gerek, 'ibâdetde ve gerek i'tikâdda ve gerek (9) 'âdetde şer'ide niye dirler. Dinde ziyâde ve noķşân (10) ki soñradan olalar. Şahâbe-i kirâm rızvânu'llâhi te'âlâ (11) 'aleyhim ecma'inden sonra şari'den kavlen ve fi'len (12) ve şariħan ve işâreten izinsiz ola.

Bunuñ sebebi üç (13) evveli ittibâ'-ı hevâ, ya'nî naķşî havâsına tâbi' olup (14) bu 'amel şer'-i şerîfe uyar mı uymaz mı, aramaz ve i'tikâd-ı (15) ehl-i sünnet ve'l-cemâ'ata uyar mı uymaz mı aramaz hemân [61b] nefsi hevâsına uyar. Ehl-i bid'at olur. İkinci 'ucub (2) a'nâ 'amelin kendinden bilmek Hâķķ te'âlânun tevfiķi-y-ile ve ihsânıyla (3) olduğından ğaflet ider.

Üçüncü hüccetsiz ve delîlsiz. (4) Bir adama taqlîd itmek, ya' nî bir adama uymak. Zamâne halkı (5) ekserî böyledür. Bu bid' atıñ maḥalli üç, evveli ḳalb (6) anda bulunan bid' at, iki evveli küfür şefa' tuñ, cennetüñ, (7) naruñ, ḥisābuñ, ḥaşruñ, mîzānuñ, şırātuñ, şaḥāyif-i (8) ḥisābuñ ḥilāfin i' tiḳād itmek gibi, ya' nî her kim bunları (9) inkār iderse kāfir olur.

Zîrā bunlar delîl-i ḳat' î ile (10) sâbitdür. İkinci bölügi küfürden aşağı bid' at cennet-i nāruñ (11) elān vücūdın ve ' azāb-ı ḳabruñ vuḳū' inuñ ve erbāb-ı (12) kebā' ir muḥalled ḳalurlar, deyü i' tiḳād itmek gibi ma' lūm (13) ola ki bu mişillî bid' atıñ günāhı ḳatilden ve ziyāndan ve sâ' ir (14) kebā' irlerden eşeddür, ya' nî bu i' tiḳādlar ile āhirete (15) varırsa ve îmān-ıla giderse zîrā bu i' tiḳādlar îmānsız [62a] (1) gitmege sebebdür, dimişler. Eger îmān-ıla giderse ' azābı (2) bunlardan eşedd olsa gerekdür, dimişler. Rabbü'l- ' ālemîn (3) cümlemizi bu i' tiḳāddan ve bu i' tiḳādda bulunan azğunlara (4) mülākî olup anlara tâbi' olmadan ḥıfız eyleye.

İkinci (5) maḥallî ' ibādet, üçüncü maḥallî ' ādet ḥükmi, dört evvelki (6) küfür, ikinci zinādan ve ḳatilden eşedd bid' at ile ḥüküm, (7) üçüncü ' ibādetde ḳalālet-ile ḥüküm, dördüncü ' ādetde (8) terki evvelā evlā ile ḥüküm, ya' nî ' ādetde olan şey' leri (9) ḥelālden ve mübāḥdan olursa işlemeşi cā' iz, (10) ḥarām ve mekrūh degildür, işleyene ' azāb ve ' itāb olmaz.

(11) Ancaḳ terk iderse şevāb olur, ḳaşıḳı ḥāş buğday (12) etmegi, yemek gibi ve elek gibi ve daḥı buña beñzer ne ḳadar şey' ler (13) var-ısa işlemek gibi ' amelde olan bid' at daḥı iki (14) kısımdu. Biri bid' at-ı seyyi' e ve biri bid' at-ı ḥasene, (15) bid' at-ı seyyi' e ikindüden soñra nāfile namāz ḳılmaḳ, reğāyib [62b] (1) namāzı, berāt namāzı, ḳadır namāzı ḳılmaḳ gibi. Bid' at-ı (2) ḥasene menāre, kitāb taşnîf itmek ve medrese yapmaḳ (3) ve daḥı buña beñzer ne ḳadar bid' at-ı ḥasene var-ısa imdi (4) ey mü' min ḳarındaş, daḥı bid' at-ı seyyi' e çoḳdur.

Ba'zısı (5) beyân oluna tegannî-ile mevlüd oğumak ħarâmdur, tegannî (6) olmazsa câ'izdür ve lâkin tegannî neye dirler bilmek gerekdür. (7) Andan şağınmak gerekdür. Şimdi zamâne ħalkı ekserî ezânda (8) ve mevlüd-ı şerîf oğumada tegannî iderler ve tegannî idüğün (9) bilmezler ve tegannî ħarâmdur dirler. Biz tegannî ideni sevmezüz ve itmeyüz. (10) dirler. İmdi tegannî Tâtârħâniye'de ve sâ'ir fıkh kitâblarında (11) tafşîlen beyân olunmuşdur. İhmâl itmeyüp âħiret ümürin (12) beyân iden 'âlimlerden öğrenmek gerekdür. Âħiretde selâmet-ile (13) cennete gidenler-ile bile ħaşır olmak murâd idenler öğrenüp (14) 'amel ider.

Dünyâdan âħirete pâk gider. Üçüncü riyâ mes'elesi (15) otuz ma'nî bir sebep bir ħileyidi, aqsâmı a'nî belügi beş [63a] (1) mâbihisi a'nî riyâ ne-ile olacağlar. Beş emmâresi (2) a'nî riyânun 'alâmetleri ve mâlehu a'nî ne maşlahat için (3) olması dört ħükmî iki riyâ neye dirler. Â'mâl-ı âħiretten bir 'amel (4) ile veyâħüd 'amel-i âħirete delâlet ider. Bir şey' ile veyâ bir (5) ħarâz-ı şer'îsiz muktezâ yok iken âħiret i'lâm ile (6) evveli bükâ evsatı 'anâ ve âħirî fenâ ve pür'anâ dünyâyı murâd (7) itmek ve erbâb-ı ħîle yoluna gitmek ve dîni dünyâya şatmak (8) Allâhu 'azîmü's-şâna şıgınuruz. Ĥağğ te'âlâ bizi ve evlâdlarımızı (9) ve aħbâblarımızı riyâdan ve sum'adan ħıfız eyleye. Bu (10) zamânda riyâ ve ħulûş şahibleri seçilmeden ħaldı. İmâm-ı Ġazâlî (11) ihyâ'-i 'ulûmında beyân itmiş ki mezra'a-ı 'ibâdet ve tâ'at (12) olan arz-ı ħalbe toğum mişâli olan loğmayı ħarâmdur. (13) Ġayrı degildür.

Zîrâ ħalbe giren ta'âm, eger ħarâm ise (14) ħalbi ħatı olmağa sebep olur. Ĥalb ħatı olduğda (15) âħiret yolların unudup dürlü dürlü riyâlar idüp [63b] (1) dünyâya düşer âħiretin ħarâb ider ve eger ħalbe (2) giren ta'âm ħelâlden olursa ħalbi ol kimsenün (3) müleyyen olur, ya'nî yumuşak ħalb yumuşak olduğda âħiret (4) yolların arayup işledügi 'ibâtleri ve tâ'atları riyâdan (5) ve sum'adan ħıfız idüp ihlâş üzere ider ve (6) Ĥuşeyrî Ĥâşiyesi'nde Râsım Ĥakemî raħmetü'llâhi 'aleyhi

(7) riyāsız ve sum‘asız ‘ibādet iden mü‘minleri Küheylān (8) ‘ata ve mürā’ileri tavuğa teşbīh idüp buyururlar ki (9) Küheylān ‘Arabistān kışra‘ğı toğurur қа‘ā feryād u fiğān (10) itmez.

Toğān tayr ednāsı beş yüz ğuruş ider a‘lāsı (11) biş biñ ğuruşlukdur, tavuq, yumurtalar ednāsı beşi (12) bir aqçaya a‘lāsı biri bir aqçaya feryād ve fiğānından turulmaz (13) ve tavuğa beñzeyenler murādınuz nedür, şorulmaz, su‘āl olunduqda (14) murādımız Rabbü’l-‘ālemīne eşitdürmekdür dirse hāşā kāfir (15) olur. Zīrā Haqq te‘ālā işitmekem, aġnā şaġırlıqdan munezzehdür, [64a] (1) pek çağırmadan murādımız ğayrı adamları ğafletden (2) uyandıрмаqdur dirse niceye dek uyanmazlar.

Hālbuki (3) erhamu’r-raħimīn olan Allāhu te‘ālā sūre-i A‘rāf’da (4) buyurur:⁸⁷ وَأَذْكُرُ وَإَذْكُرُ رَبِّكَ تَضَرُّعًا 88 (5) رَبِّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً إِنَّهُ 89 ve bize birden eşfağ ve erham şıdğ ve emānet (7) tebliğ, feṭānet ile muttaşif resūl-i ekrem ve ḥabīb-i (8) muḥterem faḥr-ı ‘ālem Muḥammed Muştafa şalla’llāhu ‘aleyhi ve’s-selām (9) رَبِّكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً 90 (10) buyururlar iken derü nice ṭālib mağfıret ve rācī-i (11) şefā‘at olan kavlen ve fi‘len muḥālefet idemez ve ḥilāf-ı (12) sünnete gidemez.

Bir adımcık adımın atamaz, ḥarām mālı (13) yudamaz. Zīrā işitdük ki Haqq te‘ālā kullarına emir (14) itdi. Du‘ā itdüklerinde nefesüñ içinde tazarru‘la gizlüce (15) du‘ā ile deyü tenbīh eyledi ve ḥadış-i şerīf’de Haqq te‘ālāyı [64b] (1) gizlü zikir itmek āşıkāre zikir itmeden yetmiş iki (2) derece ziyāde şevābı vardır, didi. Ba‘zı ‘ibādeti (3) şer‘-i şerīf āşıkāre itmek ile ta‘yīn itdi. (4) Ezān ve iḳāmet gibi neden ötüri pek itmek, ya‘nī (5) āşıkāre itmek ezānı ta‘yīn itdi. Muḥammed

⁸⁷ "Ve sabah ve akşam vakitlerinde Rabbini kendi kendine, korkarak..." (Kur'an, A'raf 205.)

⁸⁸ "...Muhakkak ki O, haddi aşanları sevmez." (Kur'an, A'raf 55.)

⁸⁹ "Rabbimize yalvara yalvara ve gizlice dua edin..." (Kur'an, A'raf 7/55.)

⁹⁰ Gizli zikir herkese açık zikirden yetmiş iki kez daha üstün bir mertebedir.

ezānı (6) eşidüp, namāzda Ümmeti hāzır olup cāmi‘a gelüp vaḫtiyla (7) namāzı kıllalar. Daḫı evinde olanlar ḫatunlar vaḫti bilüp (8) namāzı kıllalar ne ḫadar pek çağırssa sevābı ol ḫadar (9) ziyāde olur. Velākin teḡannī-ile olan ezānlarda şevāp (10) yoḫdur. Belki şevāp umarsa dīnin yıḫar fıḫıḫ kitāblarında (11) beyān itmiş ki teḡannī ile oḫunan ezāna bir adam (12) bu mü‘ezzīn güzel ezān oḫudu, dise ne‘üzü bi’llāhi (13) te‘ālā kāfir olur. Zīrā ḫarāma güzel diyen kāfir olur. (14) ‘Ālī Kārī Mişkāt Meşābīḫ Şerhi’nde tafşīlen beyān ider. (15) Ezānda on yerde küfr vardır. Mü‘ezzīn olup ezān [65a] (1) oḫuyanlara bu on mes‘eleyi ‘ulemādan öğrenmek gerekdür. Tā ki (2) dīnine zarar itmeye ve iḫāmet daḫı āşikāre olduḡı ḫalk (3) eşide, namāzda ḫalkup cemā‘at olalar. Velākin ḡayrı ‘ibādetler (4) zikrū’llāh gibi ve Ḳur‘ān oḫumaḫ bunları ve bunlara beñzer (5) ba‘zı ‘ibādetler daḫı vardır. Āşikāre itmek bunları cā‘iz. Velākin (6) bu ‘ibādetleri gizlü itmek şevābı yetmiş iki ḫatdur. Zīrā gizlü (7) olduḡda riyādan ḫurtarmaḫ mümkün olur. Ammā āşikāre (8) ḫurtarmada riyādan ḫaylı zaḫmet vardır, zamāne mü‘ezzīnleri (9) du‘ā olunurken teḡannī ile āmīn deyüp çağırlar, daḫı ba‘zı (10) bid‘atlar iderler. ‘Aceb bunları nice iderler, aşlā bir kitābda (11) bunlar yoḫdur. Öyle giderlerse yarın maḫşerde görürler.

(12) Bir ādem bir ‘ibādet işledükde fuḫahā beyān itdiler ki ol (13) ‘ibādeti işlemenün üç şartı vardır. Evvelkisi itdüḡi (14) ‘ibādet farz mı, vācib mi, sünnet mi, müsteḫab mi‘ bile. İkinci itdüḡi ‘ibādet (15) Allāhu te‘ālā için ola. Üçüncü İmām-ı Ā‘zam ḫazretlerinün [65b] (1) ‘ameline muvāfiḫ eylemek, ya‘nī ictihādına muvāfiḫ ola.

Bunlara (2) muḫālif olduḡda ol ‘amel ne ḫadar çok olursa fā‘idesi (3) kendüye olmaduḡından mā‘adā ḫıyāmetde ḫazen ḫapusına (4) ḫorlar. Zīrā Ḥaḫḫ te‘ālā ol ḫapuyı riyā ile ‘amel idenler (5) için ḫazırladı. Ḥaḫḫ te‘ālā cümlemizi ol ḫapunun (6) şerrinden ḫıfız eyleye. Zīrā Peyḡamberimiz Muḫammed ‘aleyhi’s-şalātu (7) ve’s-selām buyurmuş ki: "*Ümmetüm aşḫābım ḫazan ḫapusından (8) siz*

Allāhu te‘ālāya şıgınuñ⁹¹, didi. Aşhâb didiler ki: (9) *"Yâ Resûlullâh hazen kapusı didükleri nedür?"* Peygamberimiz Muhammed (10) ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selām buyurdu ki: *"Cehennemde bir kapudur şa’îr (11) cehennemler gününde dört⁹² yüz kerre Allāhu te‘ālāya şıgımur."* Aşhâb (12) didiler: *"Yâ Resûlullâh, ol kapuya kimler girür?"* Buyurdılar ki: (13) *"Amelinde riya idenler girür,"* deyü buyurdu.

İmdi her ere ve ‘avrata (14) lâzımdır ki riya niye dirler ve ‘alâmetleri nedür ve sebebi nedür (15) ve ‘ilacı nedür. Zîrâ bunları bilmeyincek riyaadan hâlâş mümkün [66a] (1) degildir. Riyanuñ sebebi nedür? Hubb-ı dünyâdur, a‘nî kıadr-ı (2) hâcetden ziyâde sevmek, zevk için âhirete yardım olsun (3) için degil, ‘ilacı hubb-ı dünyâyı terk itmektür. Dünyâ (4) sevenler âhiretin hârâb iderler. Dünyâ maḥabbeti kalbimden çıksın, (5) diyenler ölümü fikir ide, daḥı kabri fikir ide. Dünyâya (6) gönül virüp bu mes‘eleleri öğrenüp ‘amel itmeyenler. Ölüm (7) vaḳtinde cem‘ itdüğü dünyâ gelüp, yâ ‘âşî, işte sen (8) beni terk idüp gidersin, beni eller için cem‘ idüp (9) Rabbiñe ‘âşî olup âhiret tedârikinde bulunmaduñ. Dâr-ı fenâdan (10) bu kadar günâhlar ile gidersin.

Benimle eller zevk ider. (11) Sen su‘âlin ve hisabuñ virmege gidersin didükde derdümend-i (12) bi-çâre insân mâlından bu cevâbı işitdükde âh idüp (13) ağlar âh n’olaydı. Bu dünyâya gönül virüp âhiretim böyle (14) yıḳup böyle yüzi kıara kabre girmeyeyüm der. Kabre (15) girdükde kabir daḥı dir ki: *"Yâ ‘âşî, dünyâda bir gün fikir idüp [66b] (1) kabre girdüm, dimedüñ. Dünyâya düşüp âhiretin hârâb (2) idüp böyle geldüñ",* deyüp şıksa gerekdür. Şıḳduḳda (3) eyegüleri biri birine geḳse gerekdür. Ol vaḳıt feryâd (4) idüp çağırsa gerekdür. İnsân, cin feryâdını eşitmez, (5) sây’ir maḥlûkât eşidür, dir ki: *"N’olaydı bu kabir ‘azâbların (6) ve kabir ahvâllerin dünyâda düşünüp âhiret yolların öğrenüp ‘amel (7) idüp yüzi aḳ böyle kabire gireydüm. Kıabrum cennet baḳçelerinden (8) bir*

⁹¹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

⁹² +r eksikti, ilave edildi.

bağçe olup devlete ve sa'ādete irüp⁹³ böyle 'azāb (9) görmezdim", deyüp ḥasret çeker, ammā fā'idesi yoğdur. İmdi (10) 'ākıl olanlar erden ve 'avratdan bunları fikir idüp āḥiret (11) tedārikin görüp ḳabre pāk gider. Ḥ⁹⁴ilesi yedi. Evvelkisi şeytān (12) 'ibādetden men' ider. Allāhu te'ālā kerīmdür, deyüp āḥiret (13) umūrından alıḳor Rabbü'l-'ālemīn 'ḳışmet⁹⁵ iderse (14) ḳul daḫı 'ākıbetin fikir iderse şeytāna cevāb virüp (15) dir ki: "Ben muḥtācım ḫālbuki Rabbüm 'azamet-ile buyurur ki: " بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَتَزُودُوا فَإِنَّ خَيْرَ التَّقْوَى (67a) أُغُوذُ " (2) diyü buyurdu, ya'nī ḳullarım siz tezevvüd idüñ. Zīrā taḫḳīḳ (3) (?) ḫayrulusı taḳvādur. İmdi taḳvā deyü günāhlardan (4) ḳaçmağa dirler. Ya'nī üç bölük emr-i dīni öğrenüp 'amel itmege (5) dirler.

İmdi ben bunları bilüp 'amel itmedükçe muttāḳi' olmak (6) mümkün olmaz deyüp şeytānı men' ider. Emr-i dīni öğrenmege (7) ve 'amel itmege sa'y ider. Şeytānuñ ikinci ḫīlesi tesvīf (8) ile emir, ya'nī te'ḫīr ile emir ider. Mü'min kāmil olup (9) 'ākıbetin fikir ider, gerek er ve gerek 'avrat aña cevāb virüp (10) dir ki: "Yā mel'ün, şeytān ecel benüm elimde degildür ki senüñ (11) didügüñ ola. Ecel insānuñ gözi içinde olan beyāz ile (12) siyāhuñ arası ne ḳadardur, ölüm insānla andan yaḳındur. (13) 'Ömrüm daḫı var dirken añsuzın ecel geldükde ben nice itsem (14) gerekdür, gün bugündür", deyüp āḥiret tedārikin görüp şeytānı (15) men' ider. 'Avn-i Bārī [67b] (1) olduḳda anuñ üçüncü ḫīlesi 'acele ile emir ider. Bu cevābuñ men' idüp dir ki azacuḳ 'amel (2) tamāmca olup 'acele üzere çok işlenen 'amelden ḫayırludur. (3) Zīrā 'acele üzere olan 'amel yerlü yerine gelmez, deyüp men' (4) ider. Dördüncü ḫalḳ içinde itmām ile emir ider. Ḥalḳ seni zemm (5) ider. Zīrā görürler, 'amelini noḳşān itme tamām eyledir. Yine (6) 'avn olursa mü'mine lāzımdur ki yā mel'ün şeytān (7) Rabbümüñ görmesi kifāyet ider.

⁹³ د yerine ر yazılmış, düzeltildi.

⁹⁴ Kelime yanlış yazılmış, ح yerine خ yazılmış, düzeltildi.

⁹⁵ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

⁹⁶ "Kovulmuş şeytandan Allaha sığınırım. Takva hayrını edinin."

Zīrā nāfi‘ zār ancak oldur. (8) A‘nī fā‘ide ve zarar Rabbü’l-‘âlemînden olur, ğanî iden ve fakîr (9) iden oldur. Maḥlûḳ-ı ‘âcize ḥâcetim yokdur, demek ile men‘ (10) ider. Şeytānuñ beşinci ḥîlesi ‘ucbâ şalar ne ‘âkıll âdemsin. (11) Ğayrılarıñ bilmedüĝin bilirsin, muṭṭali‘ olmaduklarına muṭṭali‘sin (12) ve bu kadar ‘ibâdetler ve tâ‘atlar idersin, oḳursun. Ḥalkuñ (13) çoĝu oḳumaz, sen oḳursun ve oḳuduĝuñ tez añlarsın (14) dir, yine iḥsân olursa minnet Rabbüme tevfiḳ iḥsân (15) anuñdur.

Ben bir ŷeye kâdir degilem. Rabbüm tevfiḳ itmese ben [68a] (1) kendimden böyle ‘ameller ve böyle ‘ibâdetler ve tâ‘atlar (2) idemezdüm. Anuñ maḥabbet virüp ve kuvvetler iḥsân itmesiyledür, (3) deyüp ŷeytānı men‘ ider. Şeytānuñ altıncı ḥîlesi (4) gizlü ‘amel it. Rabbüñ bir gün anı ḥalka gösterür ve seni (5) beyne’n-nās ŷerîf ider. Yine ‘avin olursa ḥālîkımdur (6) dilerse izḥâr ider ve dilerse gizlü ider ve dilerse ‘azîz (7) ider ve dilerse zelîl ider, demek ile men‘ ider.

İmdi (8) ey mü‘min qarındaŷ, tefekkür eyle. Ḥaḳḳ te‘âlâ ata ile anadan (9) gelen menîden erkek ile diŷi ḥalk ider. Bir ölü menîden bir aḥsen ŷüretde insân ḥalk ider. Böyle (10) ḥālîka qarŷu nice kor añlaması olan kâh olur. (11) Bir menîden ol yaradur çifte kiŷi ‘aḳlını al, gelmeden ‘Azrâ’îl (12) uyan, ṭurma Ḥaḳḳ yolunda itme ‘inâd. Bir gün ‘Azrâ’îl (13) añsuzın uzadır ḳanâd. ‘Azâb melekleri geldükde (14) âḥiret tedârikin görmedüñ gördüñ mi ni’tdi saña ‘inâd. (15) Eger âḥiret yolların arayup ‘amel ideydüñ [68b] (1) olurduñ, sen ḥayrü’l-‘ibâd, böyle didükde dertmend nâ-çâre (2) insân nice biñ kerre piŷimân olup âḥiret (3) yolların öĝren, ‘amel et, dünyâdan âḥirete pāk git. (4) Ölüm vaḳtinde ve ḳabirde piŷimân olup ŷoñra (5) dögünmeyesin, dirlerdi. Ben anları düŷmân idindüm. (6) Gel ‘ilim meclisinden ferâĝat eyle. Allāhu te‘âlâ kerîmdür, (7) daḥı zamân çoĝ, bir kaç gün gülüp oynayalum, (8) ŷoñra her ŷey’e tevbe iderüz.

‘İlim meclisine varuruz. (9) Āhîret yolların öğrenüp ‘amel iderüz. Beş on gün (10) şu fānî dünyāda nefsin murādın virelüm, diyenleri (11) dost şanduk. Meger anlar bize düşmānlar imiş. Bize (12) Hāḫḫ söyleyenlere, dost anlar imiş. Günāh ‘işyān içinde (13) iken ‘Azrā’îl geldi. Tevbe tedārikin idemedük, farzları (14) ḫazā idemedük ve sāyir umūr-ı dīni daḫı bilüp ‘amel (15) idemedük. Böyle uzun şanular bizi yabanda ḫoyup [69a] (1) ‘azāblara sebep oldı, deyüp ağlar. İmdi her ere her (2) ‘avrata lāzımdur ki dostın ve düşmānın bile şoñra (3) böyle ḫabirde ve ḫıyāmetde ‘azāblara mülākî olduḫda pişimānlık (4) fā’ide itmez, ḫişiye aşıl dost ve aḫrabādan ilerü kimdür. (5) Her kim seni āhîret yollarına aramaḫa sebep olursa (6) aşıl dost didikleri budur. Ammā seni āhîret yollarından (7) men‘ idüp cāhillikde ḫoyup ve ḫabirde ‘azāba ve ḫıyāmetde (8) ‘azāba sebep olup āhîret umūrın öğrenmekden men‘ (9) ider. Aḫrabāñ ve belki ḫardaşuñ ve vāliden daḫı olursa (10) düşmāndur. Seni geydirüp ve saña dünyāda dürlü dürlü ikrāmlar⁹⁷ (11) iderlerse de mādem ki āhîret umūrın öğrenüp ‘amel (12) itmeden men‘ iderler düşmāndür.

Yedinci ḫīlesi ḫāşā (13) senüñ ‘ameline ḫacet yoḫdur. Sa‘īd ḫalḫ olundun ise (14) terk-i ‘amel zarar virmez. Şaḫî ḫalḫ olunduñ ise ‘amel (15) nef‘î virmez, dimek ile mü’min olanı yoldan çıkup [69b] (1) cāhillikde ḫomaḫ ister. Eger yine İmām-ı Ā‘zam biñārından (2) şu içmiş ise ve eyüler ile ḫonmuş ve göçmiş ise (3) tamāmen ‘avn-ı Bārî olursa ben ḫulam ḫula imtişāl (4) emri lāzımdur. *أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ* *الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ* يحكم ما يشاء (5) *ويفعل ما يريد*⁹⁸ amelden zarar görmüş yoḫdur. Hālbuki Rabbüm (6) va‘dinde şadiḫdur, müsebbibatıñ ḫuşūlı esbābına merbūtdur, (7) ya‘nî baḫludur, evlenmeyene evlād, ekmeyene maḫşūl olmaduḫı (8) gibi, biz sebebe yapışmaḫdan ayırlamazuz. ‘İbādet ile gitmek (9) ‘işyān ile gitmekden ḫayırlı idüḫini aḫmaḫ daḫı anlar.

⁹⁷ Kelimede l eksikti, ilave edildi.

⁹⁸ Kovulmuş şeytandan Allaha sığınırım. İsteddiğini yapar ve hüküm eder.

Hālbuki (10) sūre-i Ā'raf'da Rabbü'l-âlemin buyurur ki: ⁹⁹ الْجَنَّةُ أَنْ تَلْكُمُ (11) أورثتموها بما كنتم تعملون sūre-i Nūn'da:

الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ¹⁰⁰ (12) أَفَنَجْعَلُ

Evvelki āyetüñ (13) ma'nası Hāḫḫ te'ālā buyurur ki: "Ol cennet ki mü'minlere (14) virilür. Ol cennet maḫāmlarına siz vāriş oldıñuz, (15) ne sebeb-ile vāriş oldıñuz şol şey'i sebeble ki siz [70a] (1) şālih işlediñüz, ya'ni [Hāḫḫ]¹⁰¹ te'ālānuñ emrini bilüp tutdıñuz (2) ve nehyini bilüp qaçdıñuz."

İkinci āyetüñ ma'nası Hāḫḫ te'ālā (3) buyurur ki: "Müslimānları biz mücrimler gibi kılar mıyuz (4) kılmazuz, mü'min olanlara cennetde 'ālī maḫāmları gibi virürüz, (5) kāfirlere 'azāb iderüz", deyü haber virdi. "Bizüm (6) imānumuz böyledür," deyüp şeyṭānuñ vesvesesini (7) men' ider.

Fī-beyāni aḫsāmi'r-riyā.¹⁰² Riyā beş kısımdur. (8) Evvelī şırf riyā, ikinci gālib riyā, üçüncü müsāvī (9) riyā, dördüncü maḡlūb, beşinci bir qarçaşık (?) āḫara i'lām (10) ile riyā.

Fī-beyāni aḫkāmi'r-riyā. Riyānuñ ḥükmi¹⁰³ ikidür. (11) Evvelki şırf riyāda ve gālib ve müsāvī riyāda 'ameli (12) iptāl itmek, ikinci āḫara i'lām ile olanda ve maḡlūbda (13) ecrini eksimek.

Fī-beyāni mābihi'r-riyā,¹⁰⁴ ya'ni riyā ne şey'i (14) ile olacaḫ. Başı dönmiş-idi (?). Evvelkisi beden ile (15) tudaḡın depretmekle az yir ancaḫ disünler, deyü zebūnluk [70b] (1) göstermek ile sesin alçaḫ itmek ile riyā ehl-i (2) dінде ve ehl-i dünyāda cemī' eşyāsın güzel göstermek (3) ile riyā ider. İkinci kıyāfetle riyā şof geymek ile

⁹⁹ "Yapmış olduklarınızdan dolayı varis kılındığınız cennet işte budur." (Kur'an, A'raf 43.)

¹⁰⁰ "İşte böyle, müslümanları (teslim olanları), mücrimler (suçlular) gibi kılar mıyız (bir tutar mıyız) ? Size ne oluyor? Nasıl hüküm veriyorsunuz?" (Kur'an, Kalem 35/36.)

¹⁰¹ Kelime eklendi.

¹⁰² İkiyüzlülük açıklamasında.

¹⁰³ İkiyüzlülük hükmü konusunda.

¹⁰⁴ Kendi ikiyüzlülüğün konusunda.

(4) ve kalın ve yamalı geymek ile halk baña teveccüh itsünler, (5) deyü taylasan ve kirlü ve yırtık esbâb geyer.

Bu zikir (6) olunanlaruñ hilâf-ı teklîf olunsa geymez, pek büyük (7) muşîbetdür. Rabbüm, cümlemüzi bu ulu marazdan hıfız (8) eyleye. ‘Âkıle bu yetmez mi? Böyle bî-vefâ fâhişe ‘avrat (9) mişâlî pür melâla vuşul için irtikâb idesin. Añ (10) ol günü ki halk mezârdan kalkdıķda gözlerin göge (11) diküp hayrân ser-gerdân. Kalalar kıyâmet heybetinden (12) baba oğula, oğul babaya, ana kızına, kız anaya, kardeş (13) kardeşe bakmaya. Dünyâda ‘amelinde riyâ idenler hakkında (14) fahr-i ‘alem server-i benî Âdem Muhammed Muştafa şallallâhu (15) te‘âlâ ‘aleyhi ve selâm dört ism-ile maşşerde çağırsalar [71a] (1) gerekdür.

Biri yâ kâfir ve biri yâ gâdir ve biri yâ hâşır Hakk te‘âlâya (2) şıgınuruz, böyle isimler-ile çağırılmağdan imdi (3) böyle aḥvâllere taḥkîk olsa gerekdür. İmdi böyle inandum (4) diyenlere lâzımdur ki bu mes’eleleri öğrenüp ‘amel ider. Dünyâdan (5) âhirete pek gider.

Üçüncü kavıl ile riyâ va‘z ve hikmet ile (6) söyler ve aḥbâr ve aḣâr ile keşret-i ‘ilmi izhâr için kendinüñ (7) ‘ilmi çoğluğın¹⁰⁵ bildürmek için ve halk arasında emr-i ma‘rûf (8) ve nehy-i münker ider ve nehy-i münker idükde ğazab izhâr ve aḣrânından (9) ba‘zı kimseleri zemm ider. ‘İlimleri azdur ve naḣlinde (10) ba‘zı kuşûrlar bulup falân mes’ele dost beyân idemedi (11) dir.

Böyle demekden murâdı halk disünler ki bu ‘âlim (12) sāyir ‘âlimlerden ‘ilmi çoğ-imiş. Halk baña muḣabbet itsünler. (13) İkrâmlar ve ta‘zîmler eylesünler, deyü. Yoḣsa murâdı halk (14) baña uysunlar degil. Eger âḣiret murâdı olursa, ya‘nî âḣiret (15) yollarını arasınlar, kıyâmetde selâmet bulsunlar, deyü söylerse [71b] (1) ve kalbinden daḣı ikrâh iderse, ya‘nî halk kendüye ta‘zîm (2) itdüklerinde ‘ucba ve kibre düşmezse.

¹⁰⁵ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Zirā hadīş-i şerīfde (3) buyurulmuş ki ‘ameller degildir. İllā niyyet iledür. Böyle olduğda (4) riyā olmaz ve illā riyā olur. Ehl-i dīnün riyāsı budur ve ehl-i dünyānuñ (5) riyāsı eş‘ār ile ve izhār-ı belāgat ile ve feşāhat (6) ile, ya‘nī dürlü dürlü şiirler ve dürlü dürlü belāgatlar söyler, ne (7) şerīf adamdur; kemāl-ı ma‘rifeti var, ancak disünler de bana ikrāmlar (?) (8) itsünler, deyü ider. Rabbüm, cümle ümmet-i Muhammedi bu şey’lerden hıfız (9) eyleye. Dördüncü ‘amel ile riyā namāz kılan adam rükū‘ ve sücüd ve ta‘dīl-i (10) erkānı uzatmağ ile ve başın egüp şağa ve şola (11) iltifātı terk itmekle vağar izhār idüp yürümesini (12) ve kıyāfetini halk gördüğü yerde berāber idüp tenhāsında (13) hilāfin itmek-ile ve sâyir ‘ibādeti buña kıyās (14) ile. Meşelā cümleden biri nāfile, oruç tutduğda ya‘nī (15) kimseler su‘āl ider. Ahşām yakın mıdur uzak mıdur? ‘Acabā kaç [72a] (1) sāt at kaldı, ğayrı vağıt su‘āl itmez, oruçlu olduğda (2) su‘āl ider ve söyledükde za‘yif söyler, işidenler bu ādem (3) oruçludur, disünler şofī taqva şāhibi ancak deyüp (4) ikrām ideler, deyü ider. Dağı riyā çok. Emr-i dīni oğudan (5) ‘ālimlerden öğrenmek gerekdür. Bu ehl-i dīn geçinen kimselerin (6) riyāsıdur.

Ehl-i dünyānuñ riyāsı şalınmağ ve kibir itmek (7) ve yürüdükde adımın yap yap atup indükde ve bindükde (8) eteklerin tutmağ ile olur. Cümlemizi cümlesinden (9) hıfız eyleye. Beşinci çok tevābi‘ ile riyā ve çok riyā (10) ziyāretçiler ile riyā. Ol kimseler gibi ferağ olur, mesrūr olur. (11) Çok adamlar-ıla cum‘aya ve cāmi‘e gitdükde tevābi‘ eñsesinde (12) gitmeleri ile iftiħār ider, yalñuz gidememeg-ile (13) halk ne çok etbā‘ şāhibi mürşid-i kāmil, ancak disünler, (14) diyü. Murādı dünyā için olup baña ikrāmlar ve ihsānlar (15) eylesünler. Ve yāhūd dünyāya ihtiyācı yok imiş. Ancak [72b] (1) halkuñ mediħini umup ve yāhūd zemminden korpup ve halkuñ (2) kıyāmını sevdiğinden ötüri iderse bu dağı riyādur. Zirā (3) kibirdür, kişi kendüyi ğayrıdan eyü tutmağ kibirdür. Kibir bahşinde (4) tafşilen beyān olunur.

Ehl-i dīnūn riyāsıdır. Dünyāda ne (5) çok kudret ve kuvvet şāhībīdür disünler, deyü ider. ‘Āqıl (6) olan tevbe ider. Dünyādan āhirete rāhatla gider ve riyānuñ (7) ‘alāmeti beşdür. Evvelkisi nāsuñ ‘ibādāt ve tātına itlālarını (8) ve mediḥ itmelerini ğayrılaruñ semt-i ‘ibādāt ve tātāta raġbet iktidā (9) itmelerini ve muṭī‘e muḥabbet itmelerini ve Rabbü’l-‘ālemīnūn güzel sun‘ını (10) ki ḳabīhi setr idüp cemīli izhār itmesi mülāḫazasız, (11) sevmek, ya‘nī bir kimse Ḳur‘ān okuduğda veyā farz-ı ‘ayn olan (12) ‘ilimleri öğrendükde veyā farz-ı ‘ayn olan emr-i dīni beyān (13) itdükde ḫalk daḫı ne güzel ‘ilim okur ve ne güzel ‘ilim okudur. (14) Taḳvā şāhibi ancak didükde okudan ‘ālim daḫı Ḥaḳḳ te‘ālānuñ (15) şun‘ını fikir itmeyüp ve Rabbüm ḳabīḫ ef‘āli setr idüp, cemīl [73a] (1) ef‘ālimi ḫalka gösterüp ve beni ḫalka sevdürüp ‘ilim meclisine (2) gelüp baña uyarlar. Ya‘nī āhiret yollarını benden öğrenürler, (3) ‘amel iderler. Bu şeyler Rabbü’l-‘ālemīnūn baña luṭıfıdır ve iḫsānidür (4) diyemez. İkinci ‘alāmeti nāsuñ tevḳīr ve şenā idüp ve ḫacātını (5) ḳazāda, ya‘nī ḫalkuñ işlerini bitürmede mesrūr (6) olup bey‘ ü şirāda musāmaḫa itmelerini sevmek. Bir (7) kimse bu mezkūrātuñ ḫilāfin itse şıḳılmak, ya‘nī (8) bir adam dostuna varsa ol varan adama bir yüksek (9) yer gösterdükde mesrūr olur, aşığa oturduğda (10) ḫalk içinde kendüye maḫzūnluk gelür.

Bunlar riyā (11) ‘alāmetidür. Ḥāşıl-ı kelām nefsi bilse ki ‘ibādetine (12) insān muṭṭali‘ olmaḳ ile ḫayvān muṭṭali‘ olmaḳ berāber (13) olmaya kemāl üzere riyādan ḫalāş olamaz. Meger muḳaddem (14) geḫen nef‘ī mülāḫaza eyleye. İmām Ebū’l-Leys Tenbihü’l- (15) Ġafilī’nde riyā bahşinde beyān itmiş ki kişi riyādan [73b] (1) ḫalāş olamaz. Tā ol çobān gibi olmaduḳça çobān (2) ber yabānda ḳoyun içinde namāz kılar ve sāyir ‘ibādetleri (3) ider, ḫiç ol ḳoyunlardan mediḫ umar mı ve zemlerinden (4) ḳorḳar mı? İşte böylece ḫalk yanında ‘ibādet iderse (5) ḫalkı ḳoyun ḫisābına ḳorsa işlediği ‘ibādeti riyādan (6) ḫalāş itmiş olur. İmdi zamānede böyle ‘ibādeti ider, (7) ğāyet az bulunur. İmdi başiret üzere olmaḳ gerekdür. (8)

Zirā ḥadis-i şerīfde buyruldu ki: لا يخفى عليه قليل ولا صغير (9) فإن الناقد بصير 106 ya' nī Rabbüm her şey'i görür, (10) ḳalīl şaġīr aña gizlü degildür, cümlesini hem bilür ve hem görür. (11) Üçüncü 'alāmeti oldur ki bir ademün iki dostı olsa (12) biri ġanī ve biri faġīr. Ġanī geldükde faġīrden ziyāde ḥaz (13) itmek, meger ġanī 'ālim ola ve ehl-i vera^c 107 ola. Ve yāḥūd evvelden (14) dostluġları ola. Ol riyā olmaz. Dördüncü vā' iz efendilere (15) ve şeyḫ efendilere maḥşuş olan riyādandır.

Her biri nev'ide ve [74a] (1) va'zında ve te'sīrde 'ilimde tedrisinde ve 'ilm-i aḥlāḳda tezhīb (2) murād iden ismün şāhibleri degil, belki murād idenleri, (3) ya' nī āḥiret yollarını beyān iden 'ālimleri işitükde ḥased (4) idüp anları zemm ider. Ḥalḳ anları terk idüp baña gelüp (5) ikrām ideler, yoḥsa emr-i dīni beyān ideyim. Ümmet-i Muḥammed kıyāmetde (6) selāmet necāt bulalar. Murādı degil, ancak murādı dünyā olduġda (7) ḥased olur.

Meger ġıbtā ola. Bu cā'iz, ya' nī bende ol ni' metden (8) ḥişşe-dār olsam dimek güzeldür. Riyānuñ beşinci 'alāmeti meclise (9) ekābir gelse her ḥālini degşirmek. Meger luḫf-ıla ve rıfḳ-ıla ṭarīḳ-ı (10) ḥaġḳa irşād niyyeti ola. Velākin İblīs'ün fırsat bulacaġı yerdür. (11) Ṭab'ın zabṭ idemezse cümle ḥalḳa bir gün-ile baġsın. (12) Ya' nī ḥāṭır üzere söylemeye Ḥaġḳ te'ālā rızāsı için söyleye, (13) tevbe eyleye, riyā ve sum'a için söylemeden. Zirā Ḥaġḳ te'ālā (14) birdür, şerīki yoġdur. İmdi farz vācib, sünnet müsteḥab işlerüz. (15) Cümle Ḥaġḳ te'ālānuñ rızāsı için işlerüz. Öyle olduġda her bir adama [74b] (1) gerek ġanī ve gerek faġīr bir göz ile baġmak gerekdür. Tā ki kişi riyādan (2) ḥalāş ola.

Dünyādan āḥirete rāḥat-ıla gide ve māla, ya' nī ne (3) şey'i için olacaġ. Riyā dört[tür]¹⁰⁸. Evvelkisi 'ibādet ile zühd¹⁰⁹ü (4) irşād ve mezīd çoġluġı ile meşhūr

¹⁰⁶ "Allah'a ne küçük ne az bir şey gizlenir, o ki her şeyi gören."

¹⁰⁷ ع yerine غ yazılmış, düzeltildi.

¹⁰⁸ +tür eki eklendi.

¹⁰⁹ Kelime yanlış yazılmış, ج yerine ح yazılmıştı, düzeltildi.

olmaqlığı kaşd iden (5) kimse gibi. Ya' nī ba' zı 'ālim çok şākirdlerim olsa halk içinde (6) meşhūr olsam, halk baña ikrām iderlerdi. Murādı çok şākirdlerim (7) olsa belki nice cāhiller görüp yanıma gelüp emr-i dīni öğrenüp (8) dīn 'ālī ola. Halk cāhillikden halāş ola ve yevm-i kıyāmetde dīne (9) yardım idenler ile bile haşır olmağ murād ider, yoħsa halk (10) içinde şöhret virmek için şākird çoğluğımı istemezse (11) devlet ve sa'ādet ol 'ālime ve illa 'aksī olursa helāklık (12) ol, 'ālime dünya için āhiretin hārāb ider.

Yüzü karasıyla (13) dünyādan öyle gider. Ne'ūzu bi'llāhi te'ālā min fitneti'd-dünyā (14) ve daħı şol kimse gibi şāyim olacağ. Günlerde şāyim olmağ (15) istedükde vālidesi ilhām idüp bugün bizüm hātırımız [içün]¹¹⁰ [75a] (1) isterseñ şāyim olma didükde, ol daħı anların sözlerin (2) minnet görüp bugün oruç tutmak murādımız var idi, vālidemüz (3) hālimize kōmadı, za' ifsin oğul, bu oruç ise nāfiledür (4) deyüp bizi men' eyledi, deyüp özür bahāne ider, yoħsa (5) gerçekten degil, üşendüğinden halkı ancak böyle dimek ile (6) aldar. Hağğ te'ālā cümlemüzi böyle şey'lerden hıfız eyleye. İkinci (7) 'ibādetin gösterüp taqvwā vera' şüphelü şey'lerden ictināb (8) göstermek gibi emānet ve diyānet olmağ ile (9) biline de kādı ola veyā bir evkāfa mütevvelī ola. (10) Ve daħı şol kimse gibi ki hağğatde erbābı kıyāfetine (11) girür ve huşu' gösterür. 'Alī Sebīli'l-va' zı (?) nice (12) 'ākile hatunlar ve nice tāze uşaklar-ıla fesād (13) ve fucūr itmek için ve nice şüret-i meclis-i zikre (14) nisvān ve şıbyān seyri için varan kimseler gibi (15) zamānımızda hadd-ı haşrı: kabül itmeden kaldı. Rabbümüz [75b] (1) halāş eyleye.

Üçüncü 'ibādetin gösterür māl bezil oluna (2) ve hatunlar nikāhına rağbet ideler ve cümle halk hıżmetine (3) gideler. Ya' nī halk diyeler ki mālı çoğ imiş (4) ve hem cömerd imiş diye ve nice hatunlar daħı işitdükde (5) bizi nikāh-ile alaydı, deyü eydür.¹¹¹ Yoħsa cömerdliginden (6) degil ve mālı çoğluğundan daħı degil ve

¹¹⁰ +içün ilave edildi.

¹¹¹ "ider" şeklinde yanlış yazılmış, düzeltildi.

dağı şol kimse (7) gibi ki namāz kılar, Qurʾān oğur tehlīl ider. Māl için (8) ve telezzüz için bunlar cümlesi riyādur ve dağı şol kimse (9) gibi ki tenhāsında namāzı taḥfīf ider.

Taʿ dīl-i erkānı (10) ve ādābı terk ider. Ve ḥalā arasında taʿ dīl-i erkānı (11) ve ādābı yerine getirür. Zemm itmelerinden kırtulmağ için (12) mediḥ itmeleri murādı degil. Şevāb ḥāceti degil ancak (13) şūfī diyeler, dünyā vireler, faḳīr ise ḡanī ise ancak (14) zemmlerinden kırkır. Andan ötüri namāzı ḥalk için ağır (15) kılar. Dördüncü namāzı yeyni kılar, taʿ dīl-i erkānı terk ider.

[76a] (1) Ğarāzı nāsı maʿşiyetden ve zemm-i ḡıybetden şıyānet itmek bilmez (2) ki kendü itdüğü iş şerʿa muḥālifdür. Zīrā namāzı taʿ dīl-i (3) erkān-ıla kılmak şerʿīdür. Böyle olduğda ḥalkı maʿşiyetden (4) ve ḡıybetden menʿ itmek. Nā-şerʿī işde olur. İmdi ḥalkı kıyırmak murād (5) itdükde namāzı taʿ dīl-i erkān-ıla kılmak gerekdür ve dağı şayir (6) günāhlardan dağı kaçmak gerekdür. Böyle olduğda hem kendüyi (7) ve hem ḥalkı kıyırmak olur ve dağı şol öğrenici ki öğredene (8) ʿibādetin ve tāʿātin gösterir. Yanında rütbesi ola da (9) ʿilm-i nāfiʿ öğrene ve dağı ol evlād ki babaya anaya ʿamelin (10) gösterür. Yanlarında maḳbūl olayın dir ve aḡniyāya (11) gösterür. Māllarına nāʿil olayın da ʿibādete ālet olsun (12) dir ve ümerā ve vüzerāya gösterür ve kızāta gösterür. Cāh (13) ve manşiba nāʿil olayın da kelāmın nāfiʿ olsun ve şevāḡılım (14) defʿ olsun ve zūlmüm meniʿ olsun için bu mertebe (15) riyā ehl-i dīnūndür. Ve ehl-i dünyānuñ riyāsı izḥār-ı şecāʿat- [76b] (1) -ile ve ḡayrılar ile ʿālī manşiblara nāʿil olayım. Aḥkām-ı (2) şerʿī tenfīz ve nāsı işlāḥ ve zūlmi defʿ için dimek.

(3) Velākin bu niyyetler taḥkīk olsa ve manşib olduğda bu şeyʿler (4) icrā olsa ne devlet ve saʿādetdür. Velakin öyle degil. (5) Manşib olduğda bu şeyʿleri unudup zūlme başlar. Rabbüm (6) cümle ümmet-i Muḥammedi böyle mühlükātdan

hıfız eyleye. Riyānuñ (7) otuz mes'alesi tamām oldu. Lākin icmāl üzere beyān olundu. (8) Tafşīli tarīkat-ı Muḥammediyye'dedür.

İmdi ey mü'min qarındaş (9) şofılık bu şey'leri bilüp qalbini arıtmaq ile olur. 'İlm-i (10) bāṭın didükleri bu zemīmeleri bilüp qaçmaq ile olur. (11) Kıyāmet gününde şālihler ile ḥaşır olmak murād idersen (12) bu aḥlāk-ı zemīmeleri öğrenüp qalbinden çıkar ve illā tāc, (13) ḥırqa virdü. Tesbīḥ fā'ide virmez. Zīrā bunları işlemek, ya' nī (14) virdleri oqumak ve şāyir nāfileleri işlemek müsteḥabdur. (15) Müsteḥabb 'amel 'ırz yaqılmadan cennete girmekle sebep olamaz.

[77a] (1) Kötü ḥūyları qalbinden çıkarmak farzdur ve şāyir farzları daḥı (2) bilüp 'amel itmek farzdur. Ḥuşūşen cümleden evvel 'aḳā'id-i (3) ehl-i sünnet ve'l-cemā'at 'ilmini bilüp 'itikādın muḥkem kılmak (4) gerekdür. Ve illā seksen yıl ve belki yüz yıl ömrüñ olup gündüzi (5) şāyim ve giceyi qāyim olsañ. Mādāmki küfre irişen 'itikādın (6) yirinde bulunup dünyādan öyle giderse ebedī cehennemde (7) qalup çıkmaz ve ol 'ibādetlerüñ fā'idesi olmaz. 'İbādetlerüñ (8) fā'idesi imān ile olur, küfr ile olmaz.

İmdi ey şofī, (9) bu kötü ḥūylar qalbde necāsetdür çıkarmamak ḥabāsetdür, çıkar. (10) Var-ısa inşāfuñ, Ḥaḳḳ te'ālā ve Resülī bu kötü ḥūyları beyān (11) itmedi midi? Āmennā ve şaddaḳna ve daḥı sā'ir emr-i dīni ve ne qadar getürdigi (12) şey'ler var-ısa cümle ḥaḳḳdur, bilüp 'amel idenler kıyāmet (13) gününde selāmet bulması muḥaḳḳaḳdur. İkinci faşıl kibir mes'elelerin (14) beyān ider ve daḥı sāyir şey'leri bildür[ür]¹¹².

Kibir mes'alesi (15) yigirmi ma'nāsı. Bir kibrüñ sebebi yedi 'alāmeti on iki kibir neye [77b] (1) dirler. Nefsüñ büyüklendügi kimseden ilerü olmasına meyl (2) idüp ve rāḥatlanmaḡa dirler, sebebi yedidür. Ya' nī, büyülenmege (3) sebep

¹¹² +ür eki ilave edildi.

olan şey'ler yedidür. Evvelkisi 'amelsiz 'ilim, ya'nî benüm 'ilmüm (4) vardır, deyüp halkı techîl idüp horluk gözi ile bakar. (5) Halbuki kendü yüregın yakar.

Zîrâ 'amel itmez, 'âlim olana lâzımdur (6) ki 'ilmi ile 'amel ide, dağı kendüyi halkdan ednâ bilüp halka (7) merhamet göziyle nazır idüp anları esirgeyüp 'aceb bunlar emr-i (8) dîni öğrenmeden âhirete 'amel itmeden giderlerse hâlleri (9) nice olur, deyüp anları toğrı yola getürmege say' eyleye (10) ve kendü hakkında korğa. 'Aceb dünyâdan ne hâl üzere giderim. (11) 'Acabâ ma'siyet üzere bulunup tevbesiz yüzi kara öyle (12) mi giderim, yoğsa âhîret tedârikinde bulunup âhirete bâkî mi (13) giderim diye fikirde olan 'âlim kendi hâline meşgûl (14) olup kimseyi horlamaz ve 'âlim olmayanlara lâzımdur ki 'âlim (15) olanalara horluk göz iyle bakmaya, tâ ki dînini yakmaya.

Velâkin [78a] (1) azğun 'âlimleri sevmeye ve anlarıñ işledükleri nâ-şeri' (2) işleri terk eyleye. Tâ ki şer'-i şerîf yolundan ol (3) dağı çıkup anlar gibi azğun olmaya. Dînde şıka olan (4) 'âlimler meclislerinden ayırılmaya ve anlara ikrâmlar eyleye [ve]¹¹³ 'adâvet (5) buğuz itmeye. Kibrüñ ikinci sebebi şartına ve erkânına ri'âyetsiz (6) ve fâsid idici ve mekrûh idici şey'lerden kaçmaksız ve ihlâşsız (7) ve takvâsız 'ibâdet vera', ya'nî kibrinden bir 'âlim yanına (8) varup âbdest almak nice olur ve namâzı fâsid idenler (9) ve mekrûh idenler ve îmân dimek nedür ve îmânı harâb iden (10) nedür? Ve îmân ne-ile turur gelüp bir emr-i dîni beyân iden (11) 'âlimden öğrenmekle 'âr ider ve kendi 'aqlıyla 'ibâdet (12) ve fâ'at ider, öğrenmege 'âr itmek kibirdür. Üçüncü sebebi (13) Hâzret-i Âdem 'aleyhi's-selâmuñ oğlı Kâbil nâkili ve Hâzret-i (14) Nuh 'aleyhi's-selâmuñ oğlı Ken'an-ı bî-iż'âni fikirsiz (15) haseb neseb Hâzret-i Âdem 'aleyhi's-selâmuñ Ebû'l-Beşer iken [78b] (1) ve ol Peyğamber iken oğlı Kâbil Hakk te'âlânuñ emrine teslîm (2) olmayup Hakk te'âlâyaya maraza itdüğinden haseb fâ'ide (3) virmeyüp helâkde kaldı ve Hâzret-i Nuh 'aleyhi's-selâmuñ (4) oğlı dağı Ken'an dirler. Ol dağı

¹¹³ +ve eklendi.

helâkde aldı. Haseb fâ'ide (5) virmedi. İmdi sen dağı bunlardan 'ibret alup haseb (6) neseb ile kibir itme.

Senüñ hesâbuñ ne adar ulu olur ise (7) de peygamberlere yetişmek mümkün degildir. Bir Peygamber cümle evliyâlardan (8) efdâldur. Her Peygamber böyledür, işitdüñ ābil ile Ken'an (9) ađvāllerini tefsīrlerde ve hadişlerde beyān olunmuşdur ve Hā te'ālā (10) buyurur ki ıyāmet günü olup İsrāfīl 'aleyhi's-selām şürü (11) urup cümle hā mağşere birikdükde ol gün aralarında haseb (12) ve neseb şorulmaz. Haseb neseb ĩmān ile ve 'amel-i řālih ile (13) dünyādan āhirete vardısa selāmet bulan oldur. Netekim (14) Hā te'ālā kelāmında buyurur:

114 بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ (15) فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ

Āyetinüñ ma' nāsı muaddem beyān [79a] (1) olundu. İmdi mü'min olanlara gerek erkek ve gerek hatun (2) büyüklenüp kendüyi kimseden ilerü tutmaya, tā ki mezāra girdükde (3) abir dağı şımaya, bu huşuşda ihmāl itmeye. Dördüncü (4) kibrüñ sebebi şıtmayı ve envā'ı emrāzı fikirsiz güzellik (5) bu ekşeri hatunlara olur. Erine eziyyet idüp benüm güzelligim (6) vardur deyüp tefahürlenüp ve erinüñ başına aar. Ammā hı (7) dimez ki Hā te'ālā dürlü dürlü marāzlar gönderür ve ol güzelligi (8) tebdīl ider. Kibrüñ sebebinüñ beşincisi fıli fikirsiz (9) uvvet, ne adar bir adamuñ uvveti o olursa filden uvvetlü (10) olmaz. Hāyvānlarda uvvetlü olan fildür. Öyle olduda (11) fâ'ide nedür, gine hāyvāndur.

İmdi uvvet neye dirler? Aşıl (12) uvvet oldur ki her anđı 'ālim emr-i dīni oudursa uzak (13) yaın dimeyüp meclisine varup emr-i dīni andan öğrenüp (14) 'amel iderse uvvet aña dirler. Eger ihmāl iderse aña (15) hāyvāndan aşıl dirler.

114 "İzin günü sur'a üfürüldüğü zaman, artık onların aralarında bir neseb (soy bağı) yoktur. Ve (birbirlerine hal hatır sormazlar)." (Kur'an, Mu'minun Suresi, 101).

Altıncı Kararını fikirsiz hâl u hâleti [79b] (1) nev' i fikirsiz mâl ile telezzüz, ya' nî lezzetlenmek ölüm neye (2) dirler bilmedükinden ölümün âsânı yedi yüz kerre kılıç ile (3) urmadan eşedddür. Ve dağı İmâm Kurtubî Tezkiresi'nde beyân (4) eyitmiş ki ölen ademün bir filün dibinden çıkan acıyı yerlerde (5) ve göklerde olan mahlûkât üzerine kosalar cân (6) teslim iderlerdi. Bu ahvâlleri bilenler dünyâ mâlıyla nice lezzet (7) bulup zevk ider ve dağı ol günü aınmak gerekdür ki dâr-ı fenâdan (8) dâr-ı beka'ya göçersiñ seni teneşir üstine korlar.

Ol vakıt (9) gökden bir melek çağırıp der ki: "Ey âdem evlâdı kanı ol (10) bülbül gibi dilüne, epsem olmuşsun. Hiç bu günleri fikir (11) itmez miydün? Eger âhiret yolların arayup 'amel itdün ise (12) ve dünyâdan öyle âhirete geldün ise devlet ve sa'âdet (13) saña, eger âhiret yolların aramayup tevbe itmeden geldün (14) ise helâklik senün için dir." Bî-çâre âdem oğlanı (15) ol vakıt nâdim olur. Ammâ hiç zerre kadar fâ'ide itmez. Yedinci [80a] (1) selefde geçen tevâbi' ve levâhik şâhibilerin fikirsiz çok (2) tevâbi' ve levâhik, ya' nî çok tevâbi' im var deyüp kimseyi begenmez (3) ve selâm dağı virmez, nice oldu evvel gelenler tevâbi' leri ve (4) kendüleri yerler altına girdi, her ne itdiler ise (5) buldılar. Kendi hâllerin bildiler.

Nâdim oldılar, ammâ fâ'ide (6) bulmadılar. Fir'avn ve Şeddâd ve Nemrûd ve Karun gibi dağı (7) bunlara beñzer ne kadar var-ısa nice oldu, tefekür-ile. Zîrâ (8) İmâm Suyûtî Budürü's-Sâfireti Fî Umûri'l-Âhireti adlu kitâbda beyân (9) itmiş ki Haqq te'âlâ kibir şâhibleri için cehennemde bir dere (10) yaratmışdur adına Bolas dirler. İçinde ateşden tâbütler vardır. (11) İçi tolu yılanlar ve akreblerden ve ol tâbütün kapağı dağı ateşdür. (12) Dünyâdan kibir ile varanları ol ateşden olan tâbütün (13) içine korlar ve ol kapağı-ıla dağı kaparlar, dağı ol tâbüt (14) içinde olan yılanlar ve akreblere sağdan ve soldan şokup (15) 'azâb iderler ve 'azâb melekleri dağı dirler ki: "Ey mütekebbirler, [80b] (1) dünyâda sizlere Haqq te'âlâ

kitâblar ve peygamberler gönderdi. Kibri (2) ve sâyir emr-i dîni bildirdi. Sen ‘amel itmeyüp her biriñüz bir (3) şey’i ile kibir itdi. Çeküñ imdi bu ‘azâbları’, dirler.

Fî-beyâni’l- (4) –‘alâmât-ı kibir¹¹⁵ on iki: Evvelkisi nefsenden kerâhetsiz, (5) kendüye kıyâmın sevmek, ikinci yalıñuz yola gidememek.

(6) Üçüncü fâ’ide var ise de ğayrılar ziyâret itmek. Dördüncü (7) bir Âdem’üñ yakın oturmadan ‘âr itmek. Beşinci hastalar ile (8) ve marâzlular ile oturmamak. Altıncı kendi eliyle evine malzemesin, (9) ya‘nî çârşûdan bâzârlığın alamamak. Yedinci metâ‘ın evine (10) getürememek. Sekizinci alçağ ve yamalı eşvâb geymemek. Toğuzuncı faķır (11) da‘vetine gidememek. Onuncı aķrabâsıñ ve refîklerinüñ hâcetin (12) kazâ itmekden ‘âr itmek. Huşûşen alçağ ‘add olunan şey’ler (13) ki şâbün ve hınnâ ve saķız ve tavuğ gibi nesnelere alamamak. (14) On birinci kendi aķranı ileri geçsene şıķılmağ. On ikinci ğınâdan (15) ve istiħkâren ve sefâhетен ve mükâbereden zâlime intisâbı hayyen ve meyyiten [81a] (1) ya‘nî ölüsine ve dirisine intisâbı olmayan fuķarâdan Hâķķı (2) kabûl itmek. Kibir mes’eleşi yigirmi ma‘nâ bir sebep yedi, ‘alâmât (3) on iki.

İmdi ey mü’min ķarındaş, bu mes’eleleri ihmâl (4) itme tâ ki dünyâdan kibr ile gitme, kibirle gidüp kendüni (5) ķabirde ateşe yaķma, dağı yevm-i maĥşerde ayaklar altında ķalma, (6) dağı maĥşerde ‘afv olunmazsa cehenneme girüp yanma. Gel imdi (7) bunda iken terk eyle kibri, tâ ki kıyâmetde diyeler saña gel (8) beri.

Fî-beyâni’l-ĥulķı’l-ĥuluķu. Meleķehu taşdır ‘anhâ’l-efâli fa‘ilü’n-nâs (9) neye suhûlet min ğayrı rüyetin ki ma‘nâsı ĥüy neye dirler¹¹⁶. (10) Herkesde bir meleķedir ki andan fikirsiz suhûlet ile nefse (11) mensûb bir iş çıkar, şer‘e uyarısa

¹¹⁵ Kibir işaretleri açıklamasında.

¹¹⁶ Huy açıklamasında, huy öyle bir kabiliyet ki ondan nefsanî davranışlar kolayca ve plansız çıkar.

hamīde uymazsa zemīme, (?) (12) ya‘nī erde ve ‘avratda hūy didükleri bir nesnedür ki ańsuzdan (13) erüñ ve ‘avratuñ albinden zuhūr ider.

Eger řer‘-i řerīfe (14) uyarsa ahlā-ı hamīde, řer‘-i řerīfe uymazsa ahlak-ı zemīme. (15) İmdi her bir ere ve ‘avrata lāzımdur albine ańsuzdan gelen [81b] (1) řey’i eyü hūy mıdur, kötü hūy mıdur bile, eger kötü hūy-ise anı albinden (2) ıkarup ata. Zırā ol kötü hūy insānı cehenneme omaa sebep (3) olur. Öyle olduda anı bilmedükçe er olsun ve ‘avrat olsun (4) andan řaınmak mümkün degildir. Eger albe gelen řey’i ahlā-ı hamīde olursa (5) anuñla hūylanmak gerekdür. Zırā ahlā-ı hamīde insānı cennete (6) omaa sebebdür.

İmdi ahlā-ı hamīdeyi daı insān (7) bilmedükçe hūylanmak mümkün degildir. Anı bilmek lāzımdur, (8) tā ki anuñ üzerine řābit¹¹⁷ ola. Bu dördüñ üzerine (9) řazreti merhūm Birgivi Efendīñüñ diati bereātıdır. (10) Bu dört didüi muaddem geen dört kötü hūy küfür, bid‘at, (11) riyā, kibir-idi. İmdi cumhūruñ avli yedi olur. Bu dördüñ (12) üzerine bulı ve isrāfi ve řasedi zamm itmek ile (13) řazreti cumhūra ri‘āyet idüp bu üçü daı inřā’allāh (14) te‘ālā tertīb üzere beyān iderüz.

Bāı alan elli (15) üç kötü hūyı itiřārınca beyān iderüz, Rabbüm ‘avn iderse.

[82a] (1) Fī-beyān-ı buıl¹¹⁸:

Buıl mes‘elesı altı ma‘na bir zārarı bir (2) ‘ilacı bir buıluñ sebebi üç buıl neye dirler. إمساك المال بحيث يجب بذله بحكم الشرع أو المروءة (3) البخل ملكة¹¹⁹ (4) Türkī ma‘nāsı: "Her bir insānda bir meleke dir ki hūkm-i řer‘ (5) ve mürüvvet ile virmesi vācib olan mālı virememek buıluñ (6) zārarı birünedür." Kıyāmet gününde boazına

¹¹⁷ ت yerine سُ yazılmıştı, düzeltildi.

¹¹⁸ Cimrilik konusunda.

¹¹⁹ Cimrilik (malı tutma) bir kalıcı sıfattır. Malı şeriata ve mürüvvette göre tutulması gerek.

mālî toq olup (7) maḥşerde ḥalāyîk arasında rüsvāy olsa gerekdür. Ateşden (8) tahta tahta idüp alnına ve yanına kızdırup başdırsalar (9) gerekdür. Gör imdi ay zekātını virmeyenler ṭāquñ ‘azābı (10) deyüp ‘azāb itseler gerekdür.

Nice biñ kerre peşimān olsa (11) gerekdür. Ammā fā’ide itmez. Buḥluñ ‘ilācı birdür, nedür kendüni ve evlādını (12) ve aḳrabāsını ḥalk iden Ḥālîk rızķında bile ḥalk itmişdür, (13) deyü ‘itîkād itmekdür. İmdi zekātını virmekle māl eksülmez, (14) bilki ziyāde olur. İmdi mālınıñ zekātın virmeyenlerüñ (15) mālî yedi belānuñ birine (birine)¹²⁰ uğrar. Yā deryāya ğarķ olur [82b] (1) yā hırsız yāḥūd Ḥaḳķ te‘ālā kendüye bir derd virür, ḥakīm̄lere ‘ilāc (2) itmege virür, fā’idesin bulmaz. Aḳça hemān öyle zāyı‘ olur, (3) yāḥūd bir dolandırıcıya ḳapdurur, ele almaz. Böylece mālî zāyı‘ (4) olur gider. Aña binā’en Peyğamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selām (5) buyurmuş ki: حَصِّنُوا أَمْوَالَكُمْ بِالزَّكَاةِ وَاسْتَقْبِلُوا أَمْوَالَ الْبَلَاءِ بِالصَّدَقَةِ¹²¹ Ya‘ nî mālîñuzı zekātı virmekle ḥıfız idüp (7) ya‘ nî, eger mālîñuzuñ zekātını virüseñüz Ḥaḳķ te‘ālā mālîñuzı (8) ḳorķduğunuz şey’lerden ḥıfız ider dimekdür ve mevcler gibi (9) belāları ḳarşulayın şadaḳa-ile, ya‘ nî şadaḳa viren kimseyi (10) Ḥaḳķ te‘ālā ḥıfız ider.

Böyle olduğından ötüri şeyṭān faḳîr (11) olursuñ deyüp zekātı virme ve şadaḳa virme der, hem (12) dünyāda hem āḥiretde rüsvāy olup ‘azāba uğrasın dir. (13) Ādem oğlanı ḥîlesin bilmeyüp aldanur, buḥluñ sebebi (14) üçdür. Evvelkisi dünyā sevmek, ikinci evlād ve aḳārib sevmek, (15) üçünci ölümden evvel aña ulaşmaḳ olamaz. İllā māl ile olan [83a] (1) lezzet ve şehvet sevmek, ḥubb-ı dünyā didükleri oldur. Bu (2) üç maḥabbeti terk iden kişi mālıyla ḥayır itmege ḳādir olur. (3) Eger terk itmezse ḥayırı degil. Belki farz-ı ‘ayn olan zekātı (4) virmeye ḳādir olamaz. Ḳanda ḳaldı ki nāfile ḥayır ide. (5) Rabbüm cümlemüzi ḥıfız ide. Buḥluñ

¹²⁰ Kelime tekrar yazılmış.

¹²¹ "Malınızı zekat ile koruyun, belaları sadaka ile karşılayın." (Buhari, Zekat 10).

‘ilâcın ide. Tâ ki dünyâdan (6) âhirete yüzi aq gide. ‘Îlâcî dünyâ maḥabbetiñ kaldırup (7) dürüstce mâlınuñ zekâtın daḥı üzerine sâ’ir vâcib (8) olan şey’leri virmekdür. İsrâf mes’eleleri altmış (9) iki ma’ nâ sebeb altı ‘ilâç üç fardı elli iki isrâf (10) neye dirler. إمساكه بحكم الشرع أو المرأة (11) الإسراف ملكة بذل المال بحيث يجب¹²²

Türkî ma’ nâsı: "İnsânda (12) bir melekedür ki ḥükm-i şer’ ile yâ mürüvvet ile imsâki vâcib (13) olan mâlı bezil itmek, ‘ilâcî üç evveli ‘ilim â’ ni zararını (14) bile ki isrâf erbâbı fir’avn ile ve şeyṭân-ıla ve kavm-i (15) Lût ile ve emsâli ile müşterek olmaḥ ne dimek.

İkincisi [83b] (1) ‘amel a’ nî bâṭıl yere bezil itmeden tekellüf iyler ve bir günci (2) kıya’et ide. İsrâf itdükte ve isrâfuñ âfâtını (3) fikir ide. Kıyâmet gününde isrâf idenleri nice fir’avn ile (4) ve şeyṭânla cehenneme sürseler gerekdür ve şiddet-i ‘azâblar ile (5) ‘azâb olsa gerekdür, anı fikir ide. İsrâf mes’elelerin (6) tafşilen öğrenüp ‘amel ider. Dünyâdan âhirete râhatla gider.

(7) Üçüncü ḳal’î, a’ nî isrâfuñ sebeblerini bilüp kökinden ḳaldurmaḥ. (8) İsrâfuñ sebebi ḳaçdur, altıdur. Evvelî sefe, a’ nî ‘aḳlı (9) eksik olup ḥafîf olmaḥ, ya’ nî ‘âḳibetin tefekkür idüp (10) kıyâmet gününde isrâf idenlerüñ ḥâlleri nice olsa gerekdür. (11) Anı fikir itmemek. İkinci isrâf ma’ nâsına câhil olmaḥ, ya’ nî (12) isrâf neye dirler bilmez ve öğrenmekde daḥı ihmâl ider. Üçüncü (13) riyâ ve süm’a ider. Dördüncü kesel ve beṭâlet, ya’ nî üşenüp (14) ihmâl ider.

Beşinci za’ f-ı nefis ‘avâm ḥâşâ ḥayâ dirler. Dünyâdan (15) yüzi ḳara giderler. Tevbe itmezlerse, anda itdüklere bulurlar. [84a] (1) İmdi ḡaniye ve faḳîre lâzımdur ki bu mes’eleleri ögrenen, (2) daḥı ‘amel ide. Ḥattâ ki dünyâdan yüzi aq gide. Altıncı za’ f-ı- (3) -dîn â’ ni ihtimâm itmez ve isrâfdan ḳurtulmanuñ ‘ilâcına (4) yapışup öğrenmez. Ḥazret-i Rabbü’l-‘âlemin ḥıfız eyleye, ṭab’a (5) mensûb

¹²² İsrâf (malı harcama) bir kalıcı sıfattır. Malı şeriata ve mürüvvette göre harcanması gerek.

süfuheden zīrā ‘ilācı ‘asīrdür didiler, ya‘nī güçdür. (6) Hâzret-i Rabbü’l-‘âlemīn luṭf-i maḥşinden ḥalâş eyleye.

Fî-beyân-ı (7) efrâdı’l-isrâf:¹²³

İsrâfûñ fardı elli iki. Evvelkisi fâ’idesiz yere (8) virmek, mes’ela zināya ve livāṭaya ve maymūncıya ve ayucıya ve (9) muḍḥike daḥı bunlara beñzer kimselere virmek isrâfdür. İkinci (10) helāk itmek, üçüncü zāyi‘ itmek. Zīrā kendüye lâzımdur (11) ki mālını ḥıfız ide, ḥattâ isrâfdan ḥalâş ola. Dördüncü deryāya (12) bırakmak ol daḥı isrâfdur. Beşinci kapuya, eger kapu içinde ḥıfız (13) için olmazsa ḥıfız olursa helāk olmazsa māni degildür. (14) Altıncı ateşe bırakmak, yedinci otı, sekizinci ekinin, toḫuzuncı (15) meyvesin ḥıfız itmemek, onuncı yırtmak, on birinci kırmak, on ikinci [84b] (1) kesmek, on üçüncü eti, on dördüncü etmegi, on beşinci çorbanı, (2) on altıncı beynir, on yedinci mercimegi, on sekizinci erigi, on toḫuzuncı (3) inciri, yigirminci üzümü, yigirmi birinci buḡdāyı, yigirmi ikinci (4) arpayı, yigirmi üçüncü qarbuza ve kavunu, yigirmi dördüncü soğanı, (5) yigirmi beşinci balı ḥıfız itmemek, yigirmi altıncı bindügi ḥayvānuñ levāzımın (6) görmemek, yigirmi yedinci çanaḡın, yigirmi sekizinci kaşığı, yigirmi toḫuzuncı (7) elini yalamadan yıkamak, otuzuncı üstüne düşeni, otuz birinci (8) sofraya üzerine düşeni devşüre ‘ār itmeyüp parmaḡını (9) ve çanaḡını ve kaşığı yalamada sekiz devlet beyân itdiler.

Evveli (10) isrâfdan ḥalâş olur, ikinci ta‘ām üzere ḥayra vâşıl (11) olur. Üçüncü ni‘meti rabṭ, a‘nī bağlamak, dördüncü ni‘meti celb itmek, (12) beşinci mefḥar¹²⁴-ı kâ’inata şallallāhu te‘ālā ‘aleyhi ve’s-selāma iktidā itmek, (13) altıncı kibiri, yedinci riyâsı gitmek, sekizinci ḥayırda ve iḥsānda (14) sünnetde müktedā olmak, ya‘nī ḥayrı işlemede baş olmuş (15) olur ne kadar kimseler ol ḥayırda uyarı anlara ne kadar şevāb [85a] (1) virilür ise. Ol kimseye daḥı ol kadar şevāb

¹²³ İsrâfın ferdi açıklmasında.

¹²⁴ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

virilür (2) ve anlarıñ şevābı dağı eksilmez ve bir ādem dağı bir bid'at-ı seyyie (3) kosa ol bid'at uyanlara ne kadar günāh yazılır ise (4) ol bid'atı koyanlara ol kadar günāh anlarıñ günāhları dağı (5) eksilmez. Kütüb hadīşlerinde böyle beyān olundu.

Otuz ikinci (6) nohūdi, otuz üçüncü, pirinci yıķarken hıfız itmeyüp yere döküp (7) süpürüp atmak, meger bir köşeye koya, tavuķları veyā uçan kuşlar (8) veyā karıncalar yesünler, deyi iderse isrāf olmaz, yabana atarsa (9) isrāf olur. Zīrā zāyi' olur, otuz dördüncü şaruğın, otuz (10) beşinci bapucun hıfız itmemek. Otuz altıncı eşvābın hıfız itmemek, (11) otuz yedinci şābūnı, otuz sekizinci yağı çok istihāl etmek, otuz tokuzuncü yakacak yağı ziyāde etmek¹²⁵ (12) kırkıncı noķşan ile satmak niyyetsiz, kırk birinci ziyāde icāre (13) virmek, kırk ikinci kefende ve kıymetde ziyāde etmek.

İmdi (14) kefeni orta bezden etmek gerekdür. Orta bez didiği insānuñ (15) hāl-i hayātda geydüğü esbāb üç dürlüdür. Biri her günlük [85b] (1) ve biri cum'alık ve biri dağı bayramlık. Bu üçüñ orta (2) bezinden ideler. Bundan aşığı olan yamalardan olan (3) bezden dağı itseler cāyizdir. Bahāda çok olan kefeni (4) etmek ile vefāt iden mü'min ol bahālu esbāb ile (5) kabre girmeg-ile anuñ ile kabir 'azābından kurtulmaz. Belki imān ile gidüp dağı 'amel-i şāliħ ile varursa (7) kişi 'azābdan hālāşa sebep bunlardur.

İmdi çünkü (8) bildüñ ahvāl böyledür. Hāl-ı hayātda iken bu kitābda beyān (9) olunan emr-i dīni mes'elelerin huşušen bu kitābda çoğı (10) beyān olunmuşdur. Ustād, fāzıl, 'ālimlerden öğren, kendüm (11) ben bu kitābı okuram, 'ālime varmağa hācet yokdur dime. (12) Zīrā bunda çok mes'eleler vardur ki ustād 'ālime muhtāçdur (13) ki senüñ müşkülüñ fetħ ide. Kırk üçüncü bezinde ziyāde (14) etmek ol dağı isrāfdur.

¹²⁵ Cümle sayfa kenarına yazılmış.

Ba'zı cāhiller getürecegi budur, (15) degildür deyüp isrâf iderler. Bilmezler ki anuñ getürecegi îmân- [86a] (1) -ile 'amel-i şâlih'dür. Ve illâ ne'üzü bi'llâhi te'âlâ bunuñ hilâfi (2) olursa fâ'ide itmez. Eger su'âl olunursa ki hadîs-i şerîfde (3) vârid oldı ki kefenleriñüzi gökcek idüñ. Zîrâ mezârda (4) ölüler, biri birinüñ yanında tefâhür iderler. Benüm kefenüm güzeldür (5) dirler, beli böyledür.

Lâkin 'ulemâ hadîs-i şerîfi te'vîl idüp (6) didiler ki bundan murâd kefeni helâlden idün, dimekdür. Kırk (7) dördüncü karnı toyunduğdan soñra yemek, kırk beşinci her günde (8) iki kerre yemek, eger bir ağır hizmetde olmazsa veyâ za'îfü'l-mizâç (9) olmazsa veyâ uzak yola gidüp şıkmazsa eger bunlarda (?) (10) zahmet olursa ol vaqıt isrâf olmaz. Kırk altıncı (11) her gönli istedügin yemek bunuñ ancak te'vîli vardır. 'Âlimden (12) öğren, ihmâl itme.

Kırk yedinci çok ta'âm yemek. Zîrâ vücûda (13) zarar virür. Kırk sekizinci ta'âmıñ eyü 'ade itdügin yeyüp (14) mâ'adâyı terk itmek, meger kalanı gerüde yer bulunursa ol (15) vaqıt mâni degildür bulunmayup zâyi' olursa isrâf olur.

[86b] (1) Kırk toközuncü süm'a, ellinci şöhret için, (elli birinci riyâ ile zâyi' etmek)¹²⁶. Elli ikinci me'nâhi (2) ve ma'âşiye harç¹²⁷ etmek. İsrâfuñ altı sebebi üç 'ilâcı bir ma'nâsı, (3) elli iki fardı isrâfuñ ne çok derdi beyân olundu.

(5)Fî-beyâni'l-ḥased¹²⁸:

Ya'nî mes'elesin beyân ider. Ḥased (5) mes'elesi on sekiz ma'nâ bir sebebi, altı zararı (6) sekiz 'ilâcı üç, cümlesi on sekiz. Ḥased neye dirler. (7) Âhirete zararsız şalâh-ı dîni ve dünyeviyesi olan (8) bir âdemden Rabbü'l-'âlemînüñ ni'metinüñ zevâlin istemek, (9) veyâhüd ol ni'mete vâşıl olmasını

¹²⁶ Sayfa kenarında yazılmış.

¹²⁷ Kelime yanlış yazılmış ح yerine ح yazılmış), düzeltildi.

¹²⁸ Kıskançlık konusunda.

istememek ve vâsıl (10) olamayup zâ'il olduğunu istemek ve sevmek mes'elen (11) bir âdeme Hakk te'âlâ çok ni'met vermiş, helâlınden (12) olan âdem dağı ol mâl ni'metinün şükürini bilüp ma'âşiye, (13) ya'nî günâh olan yerlere harc itmez. Ya'nî zinâyaya ve levâtaya (14) virmez ve ol mâl kuvvetiyle dağı kimseye zulüm itmez (15) ve dağı fuqarâlar üzerine mâlıyla tekebberrük itmez. Yıl tāmamında [87a] (1) zekâtın azğunlara virmez ve bunları dağı sevmez. Zekâtını (2) 'âlimlere ve taleb-i 'ilim kaydında olan talîb-i 'ilimlere virüp (3) ve anlara muhabbet ider ve âhiret yolların öğrenüp 'amel (4) ider.

Böyle olan kimselerün ni'metlerin ellerinden zâ'il (5) olmasını istemek veyâ ol ni'metlere nâ'il olmasını istememek (6) ve sâ'ir şey'ler ne kadar varsa meş'elen manşıb gibi hakk (7) icrâ iderse 'âlimlere ve sayir nâs üzerine manşıb (8) sebebi ile kibr itmezse bu zikir olunan kimselerün (9) ni'metlerin zâ'il olmasını istemek haseddür. Eger ğıbta (10) iderse hased olmaz, ya'nî bende dağı ol ni'metler olsa (11) deyüp zevâlin istemezse bu câ'izdür.

Ammâ eger anlar bu (12) ni'metlerin şükürin bilmeyüp fışk-u fucûra âlet iderlerse (13) öyle olduğda anlarun ni'metlerin zâ'il olmasını ve vâsıl (14) olmamasını istemek, hased degıldür. Ğayret-i dîndür ve 'âlim (15) olanlar dağı 'ilmün şükürin bilüp ol 'ilmi âhirete harc [87b] (1) iderlerse, ya'nî hem kendüleri 'amel idüp ve hem halkı (2) esirgeyüp 'akâ'id, ahlâk, a'mâl-ı zâhire olan 'ilimlerin (3) halka beyân idüp öğredürlerse halkı fazâ'il (4) ile ya'nî yalnız müsteħab olan 'ilimler ile câhillikde (5) komazlarsa, zîrâ tefsîrlerde ve hadîşlerde farz-ı 'ayn (6) olan 'ilimleri terk idenleri ve ol 'ilimleri gizleyen (7) 'âlimleri zemm itmişdür.

Bu 'ilimleri öğreden 'âlimleri (8) mediğ itmişdür. Böyle olduğda anlara ya'nî emr-i dîni (9) ümmet-i Muhammed'e öğreden 'âlimlerun ni'metlerin zevâlin istemek (10) haseddür. Zîrâ bu bir şıfatdur ki şeytân-ı la'în (11) fir'avn-i mehîn ile

görüſüp didi ki senden benden (12) yaramaz dünyâda kim vardur didükde, ikimizden yaramaz, erbâb-ı (13) ĥaseddür deyüp beyân itdi. Bir dostum var-ıdı. Her ne (14) dirsem sözüm tutar idi. İmdi şeytânun dostı kimdür (15) şeytânun sözün tutup Hakk te'âlânun didüğini tutmayanlardır.

[88a] (1) Şeytânun düşmânı kimdür? Hakk te'âlânun didüğini tutup (2) şeytânun didüğini tutmayanlardır. İmdi emr-i dîni öğrenüp (3) 'amel idenler, Hakk te'âlânun dostıdır. Zîrâ sözün redd itdi. (4) Hakk te'âlânun didüğini redd itmedi. Emr-i dîni öğretmeyüp 'amel (5) itmeyenler Hakk te'âlânun didüğünü bilüp 'amel itmedi, şeytânun (6) sözün tutup câhil kaldı. Hakk bâtıllı seçmeyüp ehl-i bid'at (7) yoluna meyl itdi. Ol sebebden şeytânun dostı oldı. (8) Hâşıl-ı kelâm şeytân fir'avna didi ki ol dostum olan (9) âdema didüm ki bu kadar zamândur sözümden çıkmadı. (10) Her ne didümse sözüm tutdu, iste benden saña (11) bir şey'i vireyim didüm. Ol dağı didi ki senden istediğim (12) budur ki ſu komſumuñ bir ſağılır inegi vardur, anı öldür (13) didi. Ammâ ol komſusu bu âdem fuĥarâdandır, anuñ almağa (14) ĥudreti yoĥdur deyüp her ſabâĥ ve aĥşam inegini ſağduĥça (15) yoğurdan ve südden aña virür-idi; hibe iderdi. Hâşıl [88b] (1) ziyâdesiyle virür-idi. Ol dostum olan âdeme didüm ki: (2) "Gel bu sevdâdan ferâġat eyle, saña beſ inek ſatun alayım", (3) didüm. Cevâb eyitdi ki: "On inek dağı virürseñ istemem, (4) benüm yoĥdur. Anuñ dağı olmasın", didi. Ol âdemün aña borcu (5) yoğ iken gice ve gündüz anuñ ni' metiyle ni' met getirürken ni' metün (6) inkâr idüp ol âdemün ſoñunda ni' metin helâk olmasın (7) istedi.

Ol dostum olan âdem benden ve senden dağı (8) bu ĥased ĥuſuſında yaramazdur, didi. Ĥasedün zararı (9) ĥaĥķında ĥadîsler ve âyetler çoĥdur. Yazılmaĥ lâzım gelse bu (10) (bu)¹²⁹ kitâba ſıġmaz, ya' nî taṭvîl olur ve lâkin ĥasedün (11) zararı sekizdür. Anı beyân idelüm, ĥattâ her mü'min, mü'mine (12) andan iĥtirâz ide.

¹²⁹ Ve tekrar yazılmış.

Ol sekiz zararũ evvelkisi ğaybete (13) ve yalana çeker. İkinci ifsād-ı t̄ā' ata çeker. Üçüncü şefā' atdan (14) maħrũm olmaĝa çeker. Dördüncü cehenneme girmeye çeker. Beşinci her mü'mine (15) zarara çeker. Altıncı çok zahmete çeker. Yedinci ħalbi ħararmaĝa [89a] (1) çeker. Sekizinci cemī' maħşũdından maħrũm olup hızlana (2) çeker.

Ĥasedũn ' ilācı üç evveli Ĥasedũn dīn-i dũnyāya (3) zararını ve Ĥased idüĝi mü'mine nef'ini bilmek, dīn (4) zararı ve Rabbũni ĝazaba getürüp ħısmetini ve 'adlını kerīh (5) görüp āşikāre itmek. Ve mü'min ħarındaşına naşīhat (6) farz iken ħarām olan şıfat-ı ĝışşı irtikāb itmek. Ya' nī (7) mü'min ħarındaşına ħayır şanmayup şer ħaşd itmek. Dũnyā (8) zararı ĝamm ve hemm çekmek ve ĥüzünden bir an ĥāli olmamak, (9) Ĥased olunan ādemde bu mezkũratũn, aşlı terk (10) ideĝör. Faşlı isterseñ cennete vaşlı olma, ĥalĝ (11) içinde yaşlı. İkinci ' amelīdür, ya' nī nefsũnũn ĥilāfı (12) zemm itmek isterken medih eyleye, (kibir itmek isterken tevāzũ' e eyleye)¹³⁰, ihānet murād itdükde (13) i' ānet eyleye. Beddu' ā idecek yere ĥayr du' ā ide, (14) ' amelen ' ilāc budur. Meger aşlı alçaĝ ola. Sen murād itdükde (15) fesādın artura. Ol vaĝıtta cā'iz degildür. Kendi ĥālinde [89b] (1) koyup nefsũn işlāhına meşĝul olmaĝ gerek. Zīrā (2) İmām Şāfī'yi ĥazretleri buyurur ki: "Şelāsetũn in ekremtehũm (3) ehānũk ve in ahentehũm ekremũk el mer'atu ve'l- ĥādimu ve'n-nabŕı." (4) Tũrkī ma' nāsı: "Ekşer ' avratlar ve ekşer ĥizmetkārlar ve ekşer aşlı (5) alçaĝ olunanlar. Bu üç kimseler ikrām iderseñ saña ihānet (6) iderler ve eger ihānet iderseñ saña ikrām iderler."

Beyt:

(5) Ferīd-i rũzigār olsa fũnũn-i ' ilim-ile bir tũrk

Mizācından (8) anũn olmaz eşeklik zerrece eksũk.

Beyt: Kemāl (9) Paşa-zāde

¹³⁰ Cümle sayfa kenarına yazılmış.

Her kimüñ var-ısa albinde Őerāret-i kűfri (10) iŐilāhāt-ı ulűm ile műselmān olmaz, tűtiyā (11) Őeker eyleseñűz, talīm edā'-yi kelimāt sűzi insān olur. (12) Ammā űzi insān olmaz. Ger ara taŐı ızıl an ile (13) rengin itseñ gűni tagyīr olur, lal-i BedaŐŐān (14) olmaz, açan alā maāma irse ednā ulaėı Őaėır (15) olur. Gűzi amı ondurur,¹³¹ gűz gűre, yarı adīmī ider. [90a] (1) Belki aña buėz-ı azīmi beyza-i zāėı osañ tāvus-ı (2) udusuñ altına dűrlű nimetle aña biz ālī seken eyleseñ, (3) dāne-i hűŐ eyleye hem sűkker ile besleseñ zāėdur. (4) Beydā olan biñ kerre tedbīr eylesűñ. İmdi āŐlı (5) alaqlara Kemāl PaŐa-zāde bűyle Őey'lere teŐbīh eyledi. (6) Zīrā ehl-i dīne olan kimsenűñ āħiret fikri olmaz. Netekim (7) İmām Zendűsī Ravza-i Kebīr'de beyān ider. Peyėamberiműz Muħammed (8) aleyhis'ŐŐalātu ve's-selām buyurmuŐ ki: "Yā ĀiŐe, Őaın (9) űlűlerle oturma". ĀiŐe-ı Őıddıka raıyallāhu anhā (10) demiŐ ki: "Mevtāler kimlerdűr, yā Resűlullāh"? Cevāb itmiŐler ki: (11) "Yā ĀiŐe, gānīlerdűr". İmdi Resűlullāh Őallallāhu aleyhi (12) ve's-selām, anları mevtīlere teŐbīh eyledi.

Zīrā anlaruñ (13) albleri dűnyā ile meŐėűl olup āħireti unutműŐlardur. (14) Anlara her kim āħiret uműrın aarsa ve sűylerse anlara (15) adāvet idűp buėuz iderler. Zīrā dűnyā maħabbeti anları [90b] (1) kűr eyledi ve ulaqlarını Őaėır eyledi. Ol sebebden haı (2) beyān iden alimleri gűremezler ve haı istemezler. Bűyle olan (3) gānīlerden iħtirāz lāzımdur. Āħiret uműrın arayup ve amel (4) iden gānīler medih olunmuŐdur. Eyle gānīler ki zemm olunan (5) gānīleri anlar daħı sevmezler.

¹³¹ Beytin doğru Şekli aşağıda verilmiştir.

1. Her kiműñ var ise zatında Őerāret kűfri
İŐilāhāt-ı ulűm ile műselmān olmaz.
2. Ger ara taşı ızıl an ile rengin itseñ
Tāvā taėyīr virűp lal-i BedaŐŐān olmaz.
3. Eyleseñ tűtiye talīm-i edā-yı kelimāt
NuŐı insān olur ammā űzi insān olmaz.
4. Her uzun boylu Őecā'at idebilmez davī
Her ağa kim boy atar serv-i hīrāmān olmaz.

(Abdullhakim Kılın, Fuzűlī'nin Tűrke Divanı Edisyon Kritik ve Konularına Gűre Fuzűlī Divanı, İstanbul űniversitesi Sosyal Bilimler Enstitűsű Tűrk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Tűrk Edebiyatı Bilim Dalı (YayınlanmamıŐ Doktora Tezi), İstanbul 2017.s.1106.)

İmdi âhîret tedârikinde olan (6) ğanîler şimdiki zamânda az bulunur. Belki ol kadar nâdirdür ki (7) kibrit-i aħmer nice nâdir ise âhîret ğanîleri dahı böyle nâdirdür, (8) bulunmaz. ‘Âķıl olan ğanîler bu mes’eleleri gördükde ıslâh olup (9) evvelki zamânda olan müttakî ğanîler gibi mütteķî olurlar. Ķabirde râhat (10) bulurlar ve illâ rüsvây olup nâdim olurlar. Şoñra pişimânlık (11) fâ’ide itmez bilürler.

Üçünci ‘ilâcı ħal’î, ya’ nî ħasedüñ sebebini (12) bilüp kökinden izâle itmek, ya’ nî ħasedi kökinden ħaldırmaķ (13) sebebi kaçdur, altıdur. Evvelki ta’ azzüzüne dimek, üzerine şaķıl olmak. (14) Ba’ zı emsâli ‘ ilmen ve vilâyeten ve mâlen ilerü gitse vazı’larına (15) mutaħammel idememek, ya’ nî bunlar beni ilerü geçdi. Ben gerüde ħaldum, [91a] (1) deyüp taħammül idememek. İkinci sebebi tekebürlük ne dimek? (2) Bildügi adamlardan biri bir ni’mete vâşıl olsa câ’iz ki (3) mutâb’at itmez ve ħidmet itmez.

Ol ecilden zevâlin (4) ister. Üçünci ğayrınıñ ni’meti kendinüñ maķşudınıñ (5) fevtine sebeb olmak. Dördünci sebebi mücerred ħubb-ı riyâset (6) benim mişlim olmasun, her ħâldedir ve hem kendine mişil (7) ‘ ilmen ve mâlen bir adam eşiťse ħazı itmeye, aķşây-ı ‘ âlemde (8) ya’ nî ne kadar uzakda ölürse de mevtinden ħazı ider. (9) Ehl-i menâşib gibi Rabbüm bu ħased şıfatından ħâli ve berî (10) olanları ‘âlî maķâma çıkara ve illâ layıkınca her birini bir meķâna (11) çökere. Beşinci ħabîşü’n-nefs olmak ve baĥıl olmak, ğayruñ (12) ni’meti añılsa ħazı itmez. Ħasedüñ aķbeĥidür ve ‘ ilâc yönünden (13) ve giderme yönünden ğayet güçdür.

Velâkin ħabr ‘azâbın (14) ve kıyâmetde olan şiddet ‘azâbları ve şırâtda olan (15) ħorķuları fikir iden kimseler ħalbinden bu kötü ħüyları çıkarup [91b] (1) redd ider. Ķalbinde birin ħovmaz, dünyâdan âhîrete yüzi (2) ħara gidemez ħasedüñ. Altıncı sebebi ħıķıddur, ya’ nî kîn tutmakdur. (3) Ħasedüñ altı sebebi üç ‘ilâcı ve bir ma’ nâsı beyân olundu. (4) Bu yedi aĥlâķ-ı zemime küfr, bid’at, riyâ,

kibir, buhul, isrâf, hâsed, (5) cumhûr-ı ‘âleme buydı. Âhlâk zemîme beşdür. Bunları (6) terk iden dînde ra‘nâdur. Bundan şöra icmâlen (7) elli üç kötü hūylar beyân olunur. İhmâl itme, dünyâdan (8) âhirete anlar ile gitme. Tâ ki anda ‘azâb çekme, (9) küfrü bilindi cehil neye dirler, ‘âlim olmak şânından (10) kimsede ‘ilim olmamağ, ya‘nî ‘ağâ’id, ahlâk, â‘mâl-ı zâhire (11) olan ‘ilimler ere ve ‘avrata öğretmek farz iken öğrenmemek (12) cehildür.

Bu kötü hūydur havf-ı zemm elin zemminden (13) korkmağ ya‘nî halkı zemm iderler, dağı ‘ilm-i hâlin öğrenmemiş (14) dirler. Kur‘ân’ı öğrenmemiş, şimdi öğrenmeğe başladı (15) dirler, deyü câhillikte kalur ve dağı sayir ‘ameller ne kadar var-ısa [92a] (1) gerek mâlıyla ve gerek bedenle anları terk itmek veyâ halkuñ (2) zemmi korkusından işlemek veyâ ‘ilim öğrenmek. Hâkğ te‘âlâ (3) kelâmında buyurdu ki: "Kullarım nâsuñ zemminden korkmañ (4) benden korkuñ," didi. Netekim buyurdu kavlehü te‘âlâ: (5) ¹³² **إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ** Ma‘nâsı muğaddem beyân (6) olundu. İmdi halkuñ zemmi insânı cehenneme komaz ve halkuñ (7) medhi dağı cennete komaz. Kişiyi cennete ve cehenneme koyan Hâkğ (8) te‘âlâdur, çünki böyle inanduk mü’min olanlara lâzımdur (9) ki Hâkğ te‘âlâdan korkup emr itdüğü şey’leri bilüp ‘amel (10) ide. Ve nehy itdüğü şey’leri bile kaçça, muñi‘ olduğı hâlde (11) âhirete gide. Zîrâ Hâkğ te‘âlâ kelâmında haber virdi ki muñi‘ (12) olan kulları mı mezârdan kaldırdıkda burâğa bindirüp (13) selâmetle cenneti ihsân iderim, didi. Netekim buyurdu: (14) ¹³³ **يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ** فدا إلى الرحمن ¹³⁴ **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ** [92b] (1) ya‘nî tağkiki Hâkğ te‘âlâ muttakîn olan kulları sever, ya‘nî (2) razı olur. İmdi tağvâ hağğında olan âyetler çokdur (3) ve dağı hadîş-i şerîfler çokdur.

¹³² "Eğer siz Allah’a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder."
(Kur’an, Muhammed Suresi, 7.)

¹³³ "O gün, çekinenleri bölük bölük, rahmanın huzurunda haşrederiz." (Kur’an, Meryem Suresi 85.)
(Ayet yanlış yazılmış, düzeltildi).

¹³⁴ "Allah (hainlikten) sakınanları elbette sever." (Kur’an, Tevbe Suresi 7.)

Lâkin ihtîşâr olundu, (4) riyâ bilindi, kibir bilindi. Cez' musîbete taḥammül idemeyüp kavlen (5) ve filen izhâr itmek ve ḥâlen ki muşîbetlere şabır idenlere (6) sayısız şevâb virilüp eger cez' idüp kimseye şikâyet (7) itmezse netekim Ḥaḳḳ te'âlâ buyurdu: *إِنَّمَا يُؤَقِّبُ الصَّابِرُونَ* (8) ¹³⁵ *أَجْرُهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ* Ma'nâsı muḳaddem beyân olundu. Emn-i (9) 'azâb saḥaḩdan ḥalâş oldum, bilmek mü'min olan kimse (10) dünyâ ḩolusı 'ibâdetler ve tâ'atlar eylese ğazabından (11) emîn olmak câ'iz degildir. Ḵanda ḩaldı ki emr itdüĝi şey'leri (12) bilüp tutmaya ve nehy itdüĝi şey'leri bilüp ḩaçmaya, ḩula (13) layıḳ olan ḩavfila recâ arasında ola. Tehevür iḳdâma (14) lâyıḳ olmayan emre iḳdâm itmek; ye's, ümîdin kesmek (15) bu daḩı câ'iz degildir. Dünyâ ḩolusı ğünâhı olsa raḩmetden [93a] (1) ümîdi kesmek câ'iz degildir.

Meger kâfir ola, ya'nî ol (2) âdemde meger küfrü ola. Küfürde olan kimse raḩmet umsa (3) aña fâ'ide yoḩdur. Zîrâ Ḥaḳḳ te'âlâ küfri ve şirki yarlıĝamaz. (4) Ba'zı kimseler vardur ki küfri ve şirki ve öğrenmek daḩı (5) ḩâceti degil, küfri söyler ve söyledüĝi daḩı bilmez ve tevbe (6) daḩı itmez. Ben raḩmetden ümîdi kesmem, didüĝi fâ'ide (7) itmez; imâni olan mü'min fâsıḩlara ĝoredür. (8) İmdi mü'min fâsıḩ olan kimse beşeriyet ḩasebiyle (9) ğünâh itleri, oldu. Baña olacaḩ deyüp ümîdi (10) kesmeye, ancaḩ itdüĝi ğünâha tevbe ide, bir daḩı (11) itmeye. 'Aceb 'amel kendüden bilmek isrâf bilindi. (12) Saḩḩ ḩazâya tazaccur itmek, ya'nî şıḩılmaḩ; cübün (13) lâyıḳ olan işe mübâşeret idememek. Meşelâ (14) tâlib-i 'ilim olup emr-i dîni öğrenmek ve yolunda bulunmaḩ (15) mümkün iken terk ve daḩı buña beñzer şey'ler iḳdâma mümkün [93b] (1) iken iḳdâm idüp mübâşeret idememek. Şemâtet (2) 'adunuñ muşîbetine sevinmek, niyyetsiz, ya'nî düşmâni (3) belki işlâḩ ola ve ğünâhlarına tevbe bir daḩı kimseye zulum (4) itmeye. Bu niyyet olursa mâni' degildir. Dünyâ için (5) olursa kötü ḩüydür. Ğadır, izin i'lämsiz 'ahdin (6) bozmaḩ; 'ahd, deyü iki taraḩdan olana, dirler. Va'd deyü (7) bir

¹³⁵ "Yalnız sabredenlere mükafatları elbette hesapsız olarak verilir." (Kur'an, Zümer 10.)

tarafdan olana, dirler. Zamāne halkı va‘di ve ‘ahidi (8) bozmağı biz şey’i yerine kıomazlar.

Ammā bilmezler ki bunlarıñ (9) hakkında va‘id-i şedidi vardır. Münāfiķ alametidür dimişler, (10) meger unutmuş ola veyā bir ‘özü-i şerī ola. Lākin (11) mümkün olduķda i‘lām lāzımdur, didiler. Sū-i zann itmek, (12) fazāzat-ı gıll ü gışş itmek, hırş-ı dünyā cem‘ine pek çalışmak; (13) sefā, yeyincek olup za‘if olmak. Sū-i zann ‘alānetsiz (14) āher kimseyi kötü bilmek. Fazāzet kalbi kalın olmak, gıll ü gışşı (15) nefesine ve ğayrıya işābet iden şerden elem çekmeyüp naşihāt [94a] (1) almamak. Fitne nefsinin fitneye ve belāya ilkā itmek. Bu kötü (2) hüylarıñ ma‘naları çokdur. Lākin ba‘zıları tafşil olundu.

(3) Ba‘zıları icmāl üzere beyān olundu, cümlesi tafşil¹³⁶ olursa (4) kitāb muṭavvel olur. Murād idenler her birinün ma‘naların (5) tafşilen bilmek. Emr-i dīni beyān iden ‘ālimler meclislerine (6) varup bu kitābı okuyalar veyā dinleyüp ‘amel ideler. (7) Beṭālet, lāzım ve mühim olanı taḥşilde¹³⁷ tekāsül itmek; veķāhet (8) Hāzret-i Allāhu te‘ālādan ve Resūl-ı Ekrem şallallāhu ‘aleyhi ve’s-selāmdan (9) utanmamak. Tezellü, şer‘an mertebesinden alçaķ temellük itmek, (10) kemāl-i tezellül sāgird ustāđına ne kadar temellük iderse (11) cā’izdür. Ve şerikler biri birine, zīrā anlar biri birine ‘ilmi (12) ta‘līm iderler. Hıķıd ahire şer ve buğuz murād itmek. Hıbb-ı māl (13) ğarāz-ı dünyā için māl sevmek, tama‘ muḥātaralı ḥarām şey’i (14) murād itmek; ta‘liķ-i kalb, Allāhu te‘ālādan ğayrıya gönül virmek, (15) huve ḥased-i insānda mevzi‘-i mu‘ayyeni olmayan biḥārdan ‘ibāret [94b] (1) olan nefsün şer-i şerifden izinsiz her lezzet olana (2) meyle dirler.

Üns, maḥlūk metā‘-ı dünyā ile ünsiyyet, ya‘nī (3) dāim dünyāya gönül virüp ve cem‘ine meşğül olup (4) āhireti unutmak, ya‘nī emr-i dīni terk idüp aramak büyük (5) muşibetdür. Dīni dünyāya değişmek Rabbüm cümlemüzi hıfız

¹³⁶ ف yerine ج yazılmış, düzeltildi.

¹³⁷ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

(6) eyleye. Selef¹³⁸, nefsi tezkiye idüp lâf urmağ ya' nî (7) ben şâlih adamım taqṣām var. Emr-i dīni bilürüm, 'ilmim var (8) 'ālim-ü fāzılıym deyüp kendüyi mediğ itmek ve kendüyi ğayrılardan (9) eyü bilmek; meger taḥdīş-i ni' met ola. Cā'iz, ammā taḥdīş-i (10) ni' met nice olur, cümle emr-i dīni öğrene ve anuñ ile (11) dağı 'amel ide. 'Amelim var deyüp kendüyi mediğ itme, ancak (12) Rabbüm baña iḥsān itdi.

Emr-i dīni öğrendüm, ḥağla bağılı (13) anladum, diye ve murādı böyle dimekten taḥdīş-i ni' metden (14) mā' adā ğayrılar dağı esidüp ğafletten uyanup 'amel (15) ideler. Tā ki dünyādan āḥirete yüzi ağ gidüp ḳabirde [95a] (1) ve ḳiyāmetde rahat iderler. 'Azāb görmeyeler, eger böyle (2) ümmet-i Muḥammedi ḳayıрмаğ ve esirgemek niyyetle ḳalbinden (3) böyle geçerse devlet ve sa' ādet ol kimseye ve illā pek (4) şaḳınmağ gerekdür. Zīrā şeyṭānuñ fırsat bulacağ yeridür. (5) Bu mes'eleleri bilmeyen kendüyi kötü ḥūylardan ḳurtarmağ (6) mümkün degildür. Hemān 'ilācı öğrenmekdür, ḥıffet her geleceye (7) nağar her su'āl [ve]¹³⁹ cevāba 'acele ile lāzım olmayandan (8) su'āl, ya' nî fā'idesiz sözlere ve fā'idesiz şey'lere (9) nağar idüp ve yāḥūd su'āl itmek, ḥuṣūşen ki (10) ma' şiyete müte'alliğ olan şey'ler ola.

Anlardan iḥtirāz (11) lāzım iken; nifāğ, ḳavlinde ve fi'inde bāḫını zāhire (12) uymamağ; 'inād, şey'ün ḥaḳıḳatin bilüp kibren ḳabül (13) itmemek, ya' nî ḥaḳḳı anlayup ḳabülinden 'ār itmek. Cerbeze, (14) kendüye lāzım olmayandan su'āl idüp ḥağ (15) itmek. Küfrān-i ni' meti Rabbü'l-'āleminüñ ni' meti ḳarşusunda [95b] (1) şükr itmemek. Bunuñ tafşīli çoğdur ve lākin şükr nice olur. (2) Bir miğdār beyān oluna, bedenüñ şükr emr-i dīni öğrenüp (3) 'amel itmek; güzel, şükr emr-i dīni oğunan meclislere (4) bağup dağı kitāblara bağup öğrenmek. Ve ḳulağıñ şükr emr-i dīni diñleyüp 'amel itmek. Elüñ şükr kitāblara yapışup (6)

¹³⁸ yerine ص yazılmış, düzeltildi.

¹³⁹ +ve eklendi.

oğumak. Diliñ şükri emr-i dîni öğrenmek, ayagũ şükri (7) ‘ilim meclisine yürümek, mâluñ şükri üzerine efrac ve vâcib (8) olanları virmek ve dağı mürüvvet itmek. Yoğsa yâ Rabbi, (9) şükr saña bu kadar ni‘ metler virdũn dimek ile yalıñuz olmaz. (10) Bu zikir olunan gibi olursa şükr olur ve illâ olmaz.

Bunuñ (11) delîlleri Tenbîhi'l-Gâfili'nde ve tefsirlerde beyân olunmuşdur. (12) Murâd idenler anlara nazâr ideler, ya‘nî ‘âlim olanlar ol kitâblara (13) bakup tafşîlen göreler. Zîrâ bu kitâbda icmâl üzere beyân (14) olundu. Medâhene dîni kayırmamak ya‘nî, münkeri gördükde vücud ile (15) kâdir iken def itmemek gibi. Zîrâ Meşâbih hadîşlerinde beyân [96a] (1) olmuş ki Peyğamberimiz Muhammed ‘aleyhi’s-şalâtu ve’s-selam buyurmuş ki: (2) *"Sizden biriñüz bir münker gördükde ol münkeri men‘ itmege kâdir (3) ise eliyle men‘ itsün ve eger eliyle kâdir olmazsa diliyle (4) men‘ itsün ve eger diliyle men‘ idemezse qalbiyle men‘ itsün. (5) Bu âz‘af-ı îmândür"*, deyü buyurdu.

İmdi bu hadîş-i şerîfũñ (6) şerhinde mefâtiğ emr-i bi'l-marûf ve nehy-i ani'l-münker üç kısımdur, (7) didi. Diliyle nehy-i münker itmek; hâkimlere mağşüşdur. Eliyle (8) nehy-i münker itmek; hâkimlere mağşüşdur. Qalbiyle nehy-i münker (9) itmek şâlihler mağşüşdur, hâşıl-ı kelâm bir adam diliyle (10) ve yâğũd eliyle nehy-i münker itmege kâdir olmadukda qalbiyle (11) kâdirdür. Qalbiyle nice kâdir olur diñilürse aña buğuz (12) ider, sevmez veyâ Rabbi bu münkeri sen sevmedüğün gibi (13) ya‘nî bu münkerden razı olmadüğün gibi dağı râzî (14) değılim, deyüp anlara buğuz ider. Anlara qarışup anları (15) sevmez. Böyle olduğda qalbiyle nehy-i münker olmuş olur. [96b] (1) Tenbîhü'l-Gâfili'nde beyân itmiş ki Hâkğ te‘âlâ Yuşa‘ ‘aleyhi’s- (2) selâma vahy itdiği qavminden kırğ biñ şerlüsini, (3) altmış biñ hayrusını helâk itsem gerekdür, didükde (4) Yuşa‘ aleyhi’s-selâm didi ki: "Yâ Rabbi, şerlü olanlar yerindedür, (5) ya‘nî anlara layıkdur, yâ muğî‘ qullaruñ helâk itmekde hükümet (6) nedür," didükde Hâkğ te‘âlâ didi ki: "Yâ Yuşâ, ol muğî‘ olanlar (7) anlara mağabbet idüp anlar ile büyüp

içdiler. Münkerlerini (8) gördiler, men' kâdir iken men' i itmediler, qalbleriyle bile buğuz (9) idüp nehy-i münker idüp anları terk itmediler." Bundan (10) bilindi ki nehy-i münker qalbiyle dağı olmaduğda ve anlara maḥabbet (11) itdükde ma'şiyetlerine râzî olmuş, olur. Öyle olduğda (12) ol dağı günâhda dâhil olur. Temerrüd, ya'nî nüşhi qabûl (13) itmemek bid'at bilindi, taqlîd zarrın bilmeksizin. Ben mücerred (14) ḥüsn-i zan ile ahire uymağ şerre eger ḥarâm ve eger ḥelâl (15) hırş-ıla el uzatmağ, ḥumûd-ı nef arzûsına el uzatmağ [97a] (1) ve lâzım olana el uzatmamağ, ya'nî emr-i dîni öğrenmek (2) farz iken el uzadup farz-ı 'ayn olan emr-i dîni beyân kitâbları eline alup oğumamağ. Ve ḥelâl (4) şey'lere yapışmayup ḥarâma yapışmağ, ba'zı şâlih (5) 'âlimleri ve şâlihleri sevmemek. Zîrâ Ḥaqq te'âlâ 'âlimleri (6) kelâmında mediḥ eyledi. "Benden qorqmaz, illâ ulemâ qullarım (7) qorqar", didi. Netekim buyurdu: **إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ** (8) **الْعُلَمَاءُ** ¹⁴⁰ didi. Ma'nâsı muqaddem beyân olundu. Ḥulâşatu'l- (9) Fetevâ'da beyân itmiş ki; Bir adam bir 'âlîme sebep, zâhirsiz (10) buğuz itse küfür qorqulur. 'Âlî Qârî Bedrû'r-Reşid (11) Şerḥi'nde kâfir olur, didi.

Zîrâ anuñ buğzu 'âlîme (12) degildir. Söyledüğü şer-i şerîfedür. Şer-i şerîf buğuz (13) küfürdür, didi ve dağı İmâm Ebû Leyş Tenbîhü'l-Gâfilî'nde (14) beyân itmiş ki dîn yollarını beyân iden 'âlimleriyle oturmağ (15) Peyğamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm buyurmuş ki: [97b] (1) "Emr-i dîn yollarını beyân iden 'âlimlerle oturmağ, güyâ (2) benimle oturmağ gibidür." Dağı buña beñzer ve fazîletleri çokdur. (3) Ravza-i Kebîr'de ve sâyir ḥadîş kitâblarında ve tefsîrlerde (4) beyân olunmuşdur. Ḥubb-ı câh nâsuñ qulûbinde maḥabbetlü (5) olmağı sevmek, meger saḥîḥ niyetti ola. Ḥubb-ı mediḥ ğayruñ (6) medḥini sevmek, izrâr-ı ma'şiyetde dâ'ima qaşd olmağ, (7) ömrinde bir kerre işlerse de 'adâvet-i dünyâ için üç (8) günden ziyâde küsmek, meger 'adâvet-i dîn için ola.

¹⁴⁰ "...Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar." (Kur'an, Fatır Suresi, 28.)

(9) Hüzün fi'd-dünyâ, ya'ni dünyâ ni'metiniñ gitdüğine 'elem çekmek, (10) belâdet hayrı ve şeri seçmemek, ya'ni emr-i dîni mes'elelerin (11) aramayup harâm¹⁴¹ helâl küfri ve şirki hidâyeti ve dalâleti (12) ve imân bahişlerini bilmemek ve öğrenmemek teşâ'üm bir şey'i (13) şerre i'lâmât kılmak, meşelâ yolcu olanlar böyle giderken (14) önlerine kurd ve âhü çıktıkda oğurdur gidelim, dirler. (15) Ve eger önlerine tavşan ve gayrı şey'i çıkarsa hâşâ [98a] (1) oğur degildür, girü dönelüm dirler. Bunuñ aşlı yoqdur; (2) bātıldur dağı evlerde buğu kuşu ötdükde ev kapanur, (3) dirler, bu dağı bātıldur. Zîrâ eceli birdür. Ömür tamâm olmadukça (4) yüz biñ buğu kuşu ötse ve yüz biñ kelb ulusa (5) kimse ölmez ve andan kimseye zarar gelmez.

Tariqat-ı Muhammediye (6) Şerhi'nde beyân itmiş ki Hazret-i Süleymân 'aleyhi's-selâm (7) bir gün baykuşa su'âl itdi ki: "Yâ baykuş, sen ekşere (8) adamlaruñ evinde turursuñ ve gice olduğda çağırırsın. (9) Ol hânelerüñ halkı saña buğuz idüp sökürlersen (10) çağırduğda ne dîrsen?" Baykuş: "Yâ nebiyyallâh, ben ol (11) hânelerüñ şâhiblerine Haqq te'âlâ izniyle naşîhat (12) idüp dedim ki anı bu hânelerde oturanlar nice oldı, (13) hep âhîrete gitdiler. Siz dağı gidüp bu hâneleri birağup ve âh (14) gidersiz. İmdi acel gelmedin, 'aқıl başda iken âhîret (15) tedârikin görüp qabre pāk girmeye sa'y idüñ. Zîrâ [98b] (1) dünyâ fânîdür, soñı yoqdur. Bunda gülüp oynayup (2) âhîret tedârikin görmeden qabre girenler, şiddet-i 'azâbı gördükde (3) nice biñ kerre pişimân olur ve ağlarlar. Neçün âhîret (4) tedârikin görüp dünyâdan pāk çıkmaduk, dirler. Ammâ fâ'ide (5) itmez. İmdi fırsat aldı-iken fırsat-ı fevti itmek. Zîrâ (6) ecel añsuzın gelür, deyüp böyle naşîhat iderdüm," (7) didükde Hazret-i Süleymân ağlayup âh (ide)¹⁴² idüp (8) didükde, ne güzel naşîhat ider. Âdem oğlanı bu naşîhatdan (9) 'ibret almayup dünyâyâ düşüp âhîret umûrın terk (10) idüp kuşa buğuz ider, 'âqîbet dünyâdan yüzü qara (11) eli boşa emânetü'llâh olan emr-i dîni terk idüp (12) qabre girdükde

¹⁴¹ Kelime yanlış yazılmış, ح yerine خ yazılmış, düzeltildi.

¹⁴² Kelime yanlış yazılmış.

yılanlar akrepler içinde kaldıkda n'olaydı. (13) Dünyâda âhîret umûrın öğrenüp ve 'amel idüp kabre (14) öyle gireydüm. Şimdi bu 'azâbları görmezdüm. Kabrim (15) cennet bağçelerinden bir bağçe olurdu, deyüp ağlar, ammâ [99a] (1) hiç fâ'ide itmez. Hubb-ı dünyâ, dünyâ zevkîni isteyüp çoğaltmağa (2) çalışmağ. Hubb-ı zâlimleri sevüp mertebesince (3) buğuz izhâr itmemek. Havfun fi'd-dünyâ, ya'nî dünyâ belâsı (4) işâbet itdükde korkmağ, tesvîf 'amel dağı gençliğüm vardır, (5) deyüp âhîret 'amelin te'hîr itmek, zîrâ hadîşde vârid (6) olduğı tevbeyi te'hîr idenler helâk oldu.

Zîrâ ihmâl (7) ile ölüm gelir, âhîret tedârikin görmeden göçer. (8) Ol vağıt kabirde pişimân olur, ammâ fâ'idesi yoğdur. (9) Helâk oldu, diyemenüñ ma'nâsı budur. Tesvîf-i emel (10) hayra niyyetsiz uzun ömr istemek, dünyâ zevki için (11) olduğda ammâ 'ibâdeti artacağ ideyim dirse güzeldür. (12) Zîrâ Peyğamberimiz Muğammed 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâma (13) su'al olundu ki hayr u nâs kimdür? Ömri uzun olup (14) 'ameli güzel olandır, didi. Şerr-i nâs kimdür? Denildi, (15) ömri uzun olup 'ameli çirkin olandır, didi.

İmdi [99b] (1) dünyâ zevki için uzun ömür istemek, bundan ötüri (2) kötü hûy oldu. 'Acele qalbde şâbit bir ma'nâdır ki (3) murâdınıñ tezce huşûluna sebep olur, ve yâhûd (4) bir nesnenüñ zararın fikir itmeksizin iğdâma sebep (5) olur. Ve yâhûd bir hağğını ve şartını vefâ itmeksizin fi'liñ (6) tamâmına bâ'ış ve sebep olur. İcmâl üzere elli üç (7) kötü hûy ki qalb âfâtıdur. Yedi dağı tafşîlen beyân (8) olundu. Cümlesi altmış kötü hûy oldu. Rabbü'l-'âlemîn (9) cümle ümmet-i Muğammed'e ictinâb müyesser eyleye. Dağı âhîrete îmânla (10) küçük dağı kıyâmet güninde kevşeri fağri cihân (11) Muğammed Muştafa şallallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellemüñ havzından (12) içmek dağı andan şırâtı geçüp selâmetle cennete girmek (13) müyessir eyleye. Âmîn.

Faşlun fī-āfāti'l-lisān¹⁴³

Tafşīlen şürū' dan (14) (şürū' dan)¹⁴⁴ dil āfātınūñ (dil āfātınūñ)¹⁴⁵ içinde beş ki küfür (15) havf-ı küfür ve haṭā-yı küfür ve kızb ve ğıybet bu beşinūñ içinden [100a] (1) selef-i şālihin ihtimāmları küfri ve şirki bilüp kaçdıkdan soñra (2) kızb ile ğıybetden ziyāde ihtişār iderlerdi. Netekim ḳalb āfātından (3) riyā ile kibirde olduđı gibi yalan söylemenūñ, zararı beyān (4) olunsa terceme muṭavvel olmaḳ lāzım gelür. Bu ḥadış-i şerīf (5) 'āḳıl olana yetişür. Bir kimse Peyğamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selāma (6) geldi. Yā Resūlullāhi, üç şey'i işlemek murād iderim, biri zinā (7) itmek ve biri yalan söylemek ve biri hırsızlık itmek. Peyğamberimiz (8) Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selām buyurdi ki: *"Yalan söylemeyi terk (9) ile beni ğāyet severseñ,"* didi. Ol adam dađı yalan söylemeyi (10) terk eyledi. Ammā bu adam zinā itmek murād itdi, tefekkür itdi. Şimdi (11) ben zinā itsem Resūlullāh şallallāhu 'aleyhi ve sellem baña su'āl (12) itdükde zinā itdüđi didükde itdüm, disem kendi dilimle ikrār (13) itmiş oluram. Baña bu kerre recm iḳtizā ider. Zīrā nikāhlım vardır. (14) Nikāhlım olmasa yine yüzdegneñ yemek iḳtizā ider ve hem (15) ḥalḳ içinde rüsvāy olmaḳ iḳtizā ider. Yalan söyleyüp [100b] (1) zinā itmedüm, disem Resūlullāh şallallāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem (2) ile olan 'ahdi bozup münāfiḳ ḥūy ile ḥūylanmış (3) oluram münāfiḳ ḥūy ile ḥūylanmađı ḳabūl itmem deyüp zināyı (4) terk eyledi. Hırsızlık itmek murād itdi, tefekkür itdi ve Resūlullāh (5) te'ālā 'aleyhi ve sellem su'āl itdükde hırsızlık itdüđin mi (6) itmedim disem yalan söylemiş oluram, Resūlullāh şallallāhu te'ālā (7) 'aleyhi ve sellem ile olan 'ahdi bozmuş oluram.

¹⁴³ Dilin afetleri konusunda.

¹⁴⁴ şürū' dan – tekrar yazılmış

¹⁴⁵ dil āfātınūñ –tekrar yazılmış.

Yine münāfık (8) hūyı ile hūylanmış oluram, toğrı söylesem elim kesilmek (9) iktizā ider ve halkı içinde yine rüsvāy olmak iktizā ider (10) deyüp dağı hırsızlığı terk itdi.

Bu hadīs-i şerīfde bilindi ki (11) bir adam yalan söylemeyi kabūl itdükde her günāhı ider. Günāhdan (12) şıķınmaz, ammā yalanı terk itdükde aşlā günāh itmez. Zīrā su'āl (13) olunduğda emr-i dīni bilür misin? Ve yāhūd öğrenmege sa'y ider misin, (14) dindükde bilmese ve öğrenmeğe dağı alışmasa bilürem veyā öğrenmeğe (15) sa'y iderim diyemez. Zīrā yalan söylemiş olur.

İmdi [101a] (1) yalanı terk iden cümle günāhları terk ider. 'Aķā'id-ı ahlāk (2) a' mālı olan ' ilimleri öğrenüp ' amel ider, dünyādan āhirete (3) rāhatla gider. Dil āfātı altı dürlü dinmiş idi. Evvelkisi (4) aşıl sevilmeğü sevilmesi ' arz olan altmış (altmış)¹⁴⁶ (5) āfāt-ı lisānuñ evveli küfrine neye dirler. Sebk-i lisānsız fuķahā-yı (6) a' zāmuñ küfür didükleri sözlerüñ birini söylemek ne' üzü (7) bi'llāhi te' ālā hükmi altı bu beyitte mezkürdür.

Beyit:

Çaçmasa (8) bu küfrüñ envā'ından ol fāsık kişi

Cümle tāt' atı nikāhı (9) gide bel aña kişi

Her ne boğazlarsa yenmez, hem olur (10) cennet harām

Olmadı lāzım, kılinmaz aña ve's-selām.

İkinci sebb (11) ya' nī sögmek; bir adam bir adama kāfir dise ba' zılar deyen (12) kāfir olur, ba' zılar olmaz, didiler. Ta' zīre müsteħāk olması (13) bi'l-ittifāk.

Üçüncü tāt'n, ya' nī ' ayıplamağ. Dördüncü merā, ya' nī ğayruñ (14) kelāmına ' arz-ı şahīřsiz bahāne bulmağ her vechile. Beşinci (15) ifşā-yı sır dīni bu adamuñ sırrını

¹⁴⁶ Kelime tekrar yazılmış.

āhere tıyurmak rızāsı [101b] (1) yok iken altıncı ğinā, ya' nī teganni ile şey'i oħumak ne olursa (2) olsun mü'min-i kāmil olan Peyğamberimiz Muhammed 'aleyhi'ş-şalātu (3) ve's-selām sözünü tutar, nefsüñ havāsını terk ider.

(4) Yedinci nifāk, ya' nī kalbinde olanıñ ħilāfın söylemek. (5) Sekizinci kizb, ya' nī yalan söylemek, ya' nī mā hūve'l-vaķi' üñ (6) ħilāfuñ söylemek. Tokuzuncu ğıybet, ya' nī bir adamıñ (7) ardınca incinecegi sözi söylemek ve lākin altı (8) maħalde söylense ğünāh yazılmaz. Evvelkisi saña veyā (9) ğayrıya zulum itse ħākime bildirmek ħaķķında gelsün, (10) deyü. İkinci saña veyā ğayrıya zararı kaşd itdükde ol (11) adama bildirmek şerrinden ihtirāz itmek için. (12) Üçüncü ol adamıñ kendi künyesi ile, ya' nī laķabı ile (13) añmak, eger adıyla bilinmezse eger adıyla bilünürse ğıybet (14) olur. Dördüncü işlāħ niyyeti ile fışķını söylemek, ħalk (15) içinde işidüp tevbe itdiydi.

Dünyādan āhirete pāk [102a] (1) gideydi, deyü söyleye ğıybet ğarāz-ı dünyā olursa ğıybet (2) olur. Beşinci, altıncı daħı bunlar gibidür. Onuncu suħriye, ya' nī (3) maşħaralık. On birinci ta' riż, ya' nī sözden zāhiren (4) añlananıñ ğayrı şey'i murād itmek. On ikinci su'āl-ı menfa' at, (5) ya' nī zarüretsiz ve şer' iden izinsiz dünyā istemek. On (6) üçüncü la' in, ya' nī bir adama mel' ün demek, diyenen adam mu' ayyen (7) olduķda cā' iz, zırā altmış nefer kimseye la' net vardır. On (8) dördüncü ğilzete, ya' nī yedi maħalüñ ğayrıda pek söylemek. (9) Ĥuşuşen¹⁴⁷, ğarāz-ı fāsıd ile ħalk içinde söylemek, ya' nī (10) pek söylemek dilin āfātidür, illā yedi yerde degil. Evvela ħarācı (11) (ħarācı)¹⁴⁸ kāfir edāsız pek söylemek, getir ħarācını vir. (12) Yā 'aduvvu'llāh, ya' nī yā Allāh düşmānı diye niyyeti söyledükde (13) kāfir imāna geleydi. Kāfirlik alçaķ şey' olmaya idi.

(14) Allāh düşmānı dimezdi, deyüp belki islāma gele. İkinci (15) 'aşr-ı faħr-ı kā'inātdan ve 'aşr-ı aşħābdan şoñra [102b] (1) dінде ziyāde noķşān ile

¹⁴⁷ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ħ yazılmış), düzeltildi.

¹⁴⁸ Kelime tekrar yazılmış.

bilinen bid'at şāhibine. (2) Üçüncü münkeri nehy itmede rıfqla olmazsa. Dördüncü (3) zālîmlere rıfqla söylemek fā'ide virmezse. Beşinci ta'zîr de. (4) Altıncı āhara edeb öğretmede. Yedinci cümle hıfız ide Hakk (5) te'ālā hudūdda hadd-ı zinā şürb-i hamr ve kağıf gibi. On (6) beşinci di'l-lisāneyn, ya'nî iki diliyle dünyā için bir adama (7) bu yüzden bir āhar adama gayrı yüzden söyler, inci taşına (8) uymaz, ke'nnehu halkı şoymaz hālbuki şoyundan eşeddür.

(9) On altıncı emr bi'l-münker, ya'nî cā'iz olmayan şey'i ile emr (10) itmek münāfik şıfatıdır. On yedinci cidāl, ya'nî hakkı (11) izhār, ya'nî hakkı āşikāre idüp meydāna çıkarmak murādı (12) degil, mezhebe muhālif çekişmek. On sekizinci havf-ı (13) küfür, ya'nî fuḡahā-yı 'izāmuñ¹⁴⁹ küfür korğulur didükleri (14) sözi söylemekdir. Dört hatunı ve biñ cāriyesi olan (15) adam bir cāriye dağı almak murād itdükde ol adamı ayıplamak [103a] (1) gibi. İmdi dört hatunı olup ve biñ cāriyesi olanı (2) 'ayıpladukda küfür korğusu oldukda, yā bir hatunı olup (3) birini olmak dağı murād itdükde 'ayıplayan adamuñ hāli nice (4) olur, gāfil olan fikir ider. 'Ayıplanmağdan tevbe ider.

Zîrā (5) şer-i şerîf güzel didüğü şey'i horlamak gibidür. Ne'üzü bi'llāhi (6) te'ālā min zalike. İmdi ey mü'min karındaş, Hakk te'ālā (7) mü'min kullarına dört hatuna dek nikāhla almak (8) ve cāriye aqçasıyla veyā birinüñ hibe itmesi ile (9) ne kadar çok olursa da velākin bu hatunları hakkın (10) getürmek şart ile, zîrā bir adamuñ iki hatunı olsa (11) ikisi arasında 'adālet itmese, yarı teninde cānı (12) var ve yarı teninde cānı yok. Böyle rüsvāylik ile (13) kıyāmetde Enbiyā-yı mürselîn ve bu kadar maşşer halkı (14) içinde rüsvāy olsa gerekdür. Alduğı hatunlar genç (15) olsun, koca olsun, ta'āmlarında ve libāslarında [103b] (1) ve gice nöbetlerinde berāber itmek gerekdür ve 'ālim hāllerin (2) 'aqā'id-ı ahlāk, a'māl-ı zāhir olan emr-i dīni 'ilimlerin (3) öğrenmek gerekdür.

¹⁴⁹ Fetha yerine kesre yazılmış, düzeltildi.

Hatunların ve erlerin tafsilâh hakları (4) bahşinde bunda aşağıda gelir, onların ellerinden kıyâmet (5) gününde kurtulmak isteyenler bulur, ‘amel eder. On toktuzuncu (6) havz fî’l-bâtil, ya‘nî ğarâz-ı şahîhsiz, geçmiş günâhı (7) söylemek, ya‘nî niyyeti kendi gibi günâhı işlemeyen adamı uyararak (8) için ol dağı benim gibi tevbe itsün, dünyâdan tevbe (9) ile gide. Kabirde râhat ide ve kıyâmetde selâmet bula. (10) Böyle olursa mâni‘ degildir.

Ammâ murâdı ğarâz-ı (11) dünyâ olursa günâhdur. Yirmincisi nemîme, ya‘nî bir (12) meclisten bir meclise fesâd tarîkiyle söz taşımak (13) îmânsız gitmege sebebdür. Havf-ı Hâtîme Risâlesi’nde (14) ‘Alî Kârî beyân itmişdür. Yirmi birinci namâzda ve ğayırda (15) ya‘nî Kur’ân ‘azîmden ve ezkâr-ı meşrû‘adan ve ğayrı namâz [104a] (1) kılcı söz söylemek. Yigirmi ikinci hutbede¹⁵⁰, yirmi üçüncü (2) sünnet üzere okunan ezânda söz söylemek, (3) huşûşen haţîb¹⁵¹ hutbeye¹⁵² çıkkduğda aşlâ dünyâ kelâmı (4) söylemek câ’iz degildir. Zîrâ hutbenün¹⁵³ farzı ikidür. (5) Biri sünnet üzere hutbe¹⁵⁴, ya‘nî tegannîsiz okunduğda (6) hutbe-yi diñlemek, ikinci sükût Kur’ân okumak (7) ve şalâvât-ı şerîfe getürmek ve ğayrı ezkâr okumak, (8) hutbe okunurken bunları bile itmege izin¹⁵⁵ yokdur. (9) Ancak hutbeyi bunları işlemek câ’izdür.

İmdi zamâne (10) mü’ezzinleri ekşeri bu iki farzı terk itmişlerdür. İmdi (11) şalâvât-ı şerîfe ve dağı Kur’ân okumak ve ezkâr okumak, (12) haţîb hutbeye çıkkmadan ve sâyir vakitlerde olur. İmâm (13) Şa‘fî kifâyesinde böyle beyân itdi. Yigirmi dördüncü (14) umûr-ı kabîhe adınca añmak fâreye sıçan ve necîse (15) boş demek ve ferci ve zekeri ve dübüri adınca demek [104b] (1) gibi, lâkin bunları

¹⁵⁰ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ç yazılmış), düzeltildi.

¹⁵¹ Kelime yanlış yazılmış (çyerine ç yazılmış), düzeltildi.

¹⁵² Kelime yanlış yazılmış (çyerine ç yazılmış), düzeltildi.

¹⁵³ Kelime yanlış yazılmış (çyerine ç yazılmış), düzeltildi.

¹⁵⁴ Kelime yanlış yazılmış (çyerine ç yazılmış), düzeltildi.

¹⁵⁵ Kelime yanlış yazılmış, (ş yerine ş yazılmış), düzeltildi.

edince demek haram degildir. Ve lakin edebdur, (2) salihler isi degildir. Yigirmi beşinci su'al 'ani'l-müşkilât (3) ya'ni 'aklı irmedügi şey'lerden su'al itmek.

Yigirmi altıncı (4) ta'birde haṭā üzüme kerem dime gibi kerem, deyü recül (5) müslime dirler. Ve daḥı māṣā'allāh ve ṣā'-a fülān dime gibi (6) ve du'asında bi-haḥḳḳi nebbiyke dime gibi. Yirmi yedinci şefā'at-ı (7) seyyi'e, ya'ni şefā'at itmek gibi. Yigirmi sekizinci su'al (8) 'an günü zātihi, ya'ni Bārī'den su'al vazīfesi (9) degil iken şormak.

Yigirmi üçüncü ğayb nāsdan su'al (10) itmek niyyetsiz, ya'ni akrabaları ve dostları var imiş, (11) anları su'al ider ki ba'zı günāhlara mübtelā olmuşlar, 'aceb (12) tevbe itdiler mi, murādı iślāh oldılar mı, yoḥsa ol (13) 'ayıp içinde kaldılar mı, deyü anları esirge düğünden ötüri (14) su'al ider, yoḥsa kendüyi anlarda demez, eyü görüp horlamak (15) niyyeti ile degildir. Öyle olduḳda su'al itmede be's yoḳdur.

[105a] (1) Otuzuncı yence, ya'ni ölü üzerine sesinin çıkarmak ile (2) ağlamak ve arasında nā-şeri' sözler söylemek gibi. İmām-ı Qurṭubī (3) Tezkiresi'nde beyān itmiş ki; Bir adamuñ ömri tamām (4) olduḳda 'Azrā'ıl 'aleyhi's-selām gelür, rüḥını kabz ider (5) ve ol meyyitüñ evi kapusunda ṭurur. Ol eviñ içinde (6) olanlara nazar ider. Ol anları görür, lakin anlar görmez. (7) Eger göreler idi kendü meyyitlerinüñ ağlamasını koyup (8) kendüleri için ağlardı ve anlara oḒlum ve āh kızım (9) ve āh ḥelālim ḥatunum deyüp āvāz kaldurup yaḳaların (10) yırtup saçların ve şaḳalların yolup feryād idüp (11) āvāzlarıyla ağladuḳlarında 'Azrā'ıl der ki: "Feryād idüp (12) ağlayanlar eger ölen adam için feryād ider sekiz ol (13) kendi rızasıyla dünyādan çıkmadı. Ömri tamām (14) oldu, ol sebebden dünyādan āhirete göçdi. Eger (15) feryādıñuz benden ise neçün rüḥını kabz idüñ [105b] (1) derseñüz, ben anuñ rüḥını kendiligimden gelüp almadım, (2) Haḳḳ te'ālānuñ izniyle aldım. Eger şikāyetiñüz ḥaḳlıydan (3) ise Haḳḳ te'ālānuñ

emrine teslīm olmamış olursañuz (4) öyle olduḡda Ḥaḡḡ te‘ālāya ‘āṣī oldıñuz, (5) bilũñ. Taḡḡĩḡ sizi daḡı bir bir ‘ömriñüz tamām olduḡda (6) gelür, aluram. Ḥaḡḡ te‘ālānuñ izniyle cümleñüzi alup (7) dökedirim."

İmdi ey mü‘min ḡarındaṡlar, bu aḡvāleri (8) tefekkür idüp āḡiret tedārikin görmek gerekdür. Otuz (9) birinci ḡüṡümet ile söyleṡmek. Otuz ikinci mesācidde (10) dũnyā kelāmı söyleṡmek. Otuz üçünci cimā‘ vaḡtinde (11) söylemek. Otuz dördünci ḡirā‘at vaḡtinde. Otuz beṡinci (12) ḡelā‘da¹⁵⁶. Otuz altıncı ḡulū‘l-fecirden ṡoñra, ya‘nĩ ḡañ (13) yeri aḡardıḡdan ṡoñra fā‘idesiz söz söylemek. Otuz (14) yedinci redd-i ‘özür, ya‘nĩ bir mü‘min adam ḡünāhdan tevbe-i (15) ṡaḡĩḡa ile tevbe itmiş, kendi ḡaḡḡında olan ḡuṡūrınuñ [106a] (1) ‘afven recā itmiş ola. Anı ḡabũl itmemek, meḡer (2) ‘afven¹⁵⁷ ḡabũli ziyāde-i münkere sebep olursa ol ‘afv (3) itmememek ile muṡāb ve me‘cür olur ve āḡiretde ḡoḡ (4) derece bulur.

Otuz sekizinci ḡā‘ide-i ‘Arabiyye nāsiḡi (5) ve mensũḡi ve mezheb-i ehl-i sũnneti bilmeksiz kendi re‘y ile (6) ḡur‘ānı tefsĩr itmek. Otuz ḡoḡuzuncı zālime yol ḡöstermek (7) ya‘nĩ zulum itmenũñ yolını ḡöstermek. ḡırḡıncı ḡerḡek (8) yere ḡoḡ yemĩn itmek. ḡırḡ birinci üç adamũñ ikisi (9) fısilḡaṡup üçüncü ve ḡüme dũṡürmek. ḡırḡ ikinci (10) pāk niyyetsiz ve ḡıyānet ḡavfı var iken vaḡıf ve tevliyet (11) istemek pāk niyyet nedür? Mütevvellĩ olayım, vaḡfı ihyā ideyim (12) murādı böyle olduḡda ecir daḡı vardur.

ḡırḡ üçüncü (13) ‘ālimũñ ve fāzılıñ yanında cāhile ve ustāz yanında (14) ṡākirde izinsiz söz söylemek. ḡırḡ dördüncü bir mü‘mini (15) ḡorḡutmaḡ. ḡırḡ beṡinci ma‘ṡıyyete izin virmek ecānibe [106b] (1) ve münkerāt-ı keṡĩreli dũn belekli ve ḡenkli dũḡüne ehli içün (2) izin, ikisi daḡı ḡünāhdā berāberdür. Zĩrā rızā-yı ma‘ṡıyettür. (3) ḡırḡ altıncı kāfire ve zālime islām ve iṡlāḡsız du‘ā (4) itmek. ḡırḡ yedinci ma‘ṡıyetsiz müslime beddu‘ā itmek. (5) ḡırḡ sekizinci

¹⁵⁶ Kelime yanlıṡ yazılmıṡ (ḡyerine ḡ yazılmıṡ), düzeltildi.

¹⁵⁷ Kelime yanlıṡ yazılmıṡ, düzeltildi.

‘alâmet-i zâhiresi yok iken bu şey’üñ (6) hîllinden ve hürmetinden şormak. Kırk
toğuzuncu kötü lağab (7) komak.

Ellinci kâfire selâm virmek. Elli birinci tebevül idene selâm virmek.¹⁵⁸ Elli
ikinci âherüñ kelâmın (8) kesmek. Elli üçüncü şer‘ an ihtiyâcsız nâ-mağrûm ile
söyleşmek. (9) Elli dördüncü nefesine beddu‘ â itmek. Elli beşinci hükümet taleb
(10) itmek, zülme emni yok iken. Elli altıncı yetimlere ve şâyet (11) taleb itmek,
ya‘ nî vaşî olmak, istemek hıyânetden¹⁵⁹ emni (12) yok iken. Elli yedinci Rabbü’l-
‘âlemînüñ ğayrıya yemin itmek (13) gibi mûm Hakk içün, gök Hakk içün, yer
Hakk içün itmek. Hakk içün (14) başınuñ içün dağı bunlara beñzer şey’ler ile
yemîn câ’iz (15) degildir.

Elli sekizinci tâbi‘ metbû‘ inüñ kelâmın redd itmek [107a] (1) şer‘ muvâfık
olan yerde. Elli toğuzuncu hağâ, ya‘ nî hilâf-ı (2) şer‘ ta‘ bîrler itmek, hükmi ancak
tevbe ve istiğfârdur. (3) Altmışıncı yalan yere yemîn itmek, işte altmış âfât-ı (4)
lisân beyân olundu. Altı dürlü âfât-ı lisânüñ ve evvelkisi (5) altmış mes’ele idi,
beyân olundu. Bu mes’elelerüñ, (6) ya‘ nî beyân olunan âfât-ı lisânüñ kiminüñ
söylemesi (7) haram ve kiminüñ söylemesi mekrûh ve kiminüñ söylemesi (8) terk
edeb ve ba‘ zısı tafşîl olundu ve ekşeri (9) icmâl üzere beyân olundu. Cümlesi tafşîl
olunsa (10) terceme ğâyet muğavvel olmak lâzım gelür. Tafşîlen bilmek (11)
murâd idenler emr-i dîni beyân iden ‘âlimlerden öğreneler. (12)

Fî-beyâni’l-âfâti elleti’l-âşlı fîhi’l-izni ve’l-men‘i (13) li‘ârıd ve lâ yeta‘llekü
‘aleyhime el ma‘âşi ve hiye sitteten.¹⁶⁰ Âfât-ı (14) lisânüñ altı dürlünüñ, ikincisi
aşıl söyleyüp söylememek, (15) soñradan olup geçinmek, aña muğtâç olmayan, altı
evveli fazla [107b] (1) söz, ya‘ nî kâdr-ı hâcetden ziyâde söz söylemek. İkinci (2)

¹⁵⁸ Bir satır sayfa kenarına ilave edilmiş.

¹⁵⁹ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ç yazılmış), düzeltildi.

¹⁶⁰ Serbest ve engelden dolayı yasak, telafi gerektirmeyen afetlerin açıklamasıdır. O da altı afettir.

mālen, ya' nī söz¹⁶¹, ya' nī fā'idesiz söz hem dünyāya ve hem (3) āhirete, üçüncü medih, ya' nī öğrenmek, aşıl cā'iz beş şarta (4) ri'āyet olunursa evveli kendi nefsinı ögmek bulunmaya. (5) Meger Rabbü'l-ālemīnūñ ni' metini haber virmegi murād ide veyā beyitü'l-māldan (6) haqqını almak için 'ilmini bildirmek ve āhire baña (7) uysun, ya' nī gelüp emr-i dīni öğrenüp ve 'amel idüp (8) dünyādan āhirete pāk gide.

Ol günde selāmet bulanlarla (9) bile haşır olalar, deyü kendüyi ögse qalbinde ikrāh (10) itse bu cā'izdür ve kendinden zūlmi def' etmek murād ide. İkinci (11) yalana ve riyāya ve mu'ayyen olmayan mertebeye çekmeye. Üçüncü (12) ögülen adamuñ fıskı olmaya var iken ögene adam 'arş-ı (13) Raḥmānı diterdir. Zīrā Haqq te'ālā fāsıķı zem itdi. Sen medih (14) idersen anlar buğuz etmek lāzımdur. Dördüncü ögeni adama (15) 'aceb kibir getirmeye. Beşincisi ögmek bir ğaraż bāṭıl¹⁶² için [108a] (1) olmaya ve yāḥūd fesāda çekmeye ecnebī içinde güzel ḥatun (2) ve emred oğlan müzākeresine itme gibi. Dördüncü şi'ir (3) kızbden sālīm olursa ve teğannī ile olmazsa ne (4) vaķıt āfātı'l-lisān olur, bir mertebe meşğul ola ki (5) ba'zı farz ve vācibi terk sebep ola.

Beşinci sec'at (6) tekellüfsiz olursa ednā tekelluf ile olursa qalbde (7) te'sirde idḥāl olmağ-ıla va'z¹⁶³ u ḥuṭbede müsteḥabbdur didiler. (8) Altıncı mizāh, ya' nī laṭife etmek, yalana ve biz müslimānı qorqutmağa (9) varmazsa āfāt-ı lisānuñ altı dürlünüñ ikisi (10) beyān olundu. Üçüncü dürlü āfāt-ı lisānuñ şürü'na (11) başlandı.

Fī-beyāni mā yat'alluķu 'aleyhi'l-ma'āş ve hiye aḥade (12) 'aşere:¹⁶⁴ Ya' nī geçinmek aña muḥtāç olan on birdir. Evveli (13) icāre, ya' nī bir şey'i ücret ile virmek gibi. Ya' nī bir kimsenüñ (14) dükkānı ve yāḥūd ḥānesi, ve yāḥūd tarlası ve yāḥūd (15) bağçesi var, hem daḥı ihtiyācı var, aña lāzımdur ki ḥalka [108b] (1)

¹⁶¹ Kelime yanlış yazılmış, ج yerine ذ yazılmıştı, düzeltildi.

¹⁶² Kelime yanlış yazılmış, ب yerine ي yazılmıştı, düzeltildi.

¹⁶³ Kelime yanlış yazılmış, ع yerine غ yazılmıştı, düzeltildi.

¹⁶⁴ On bir maddeden oluşan geçinmek ile ilgili açıklamada.

söyleye, böyle şey'lerim var icâre ile virürüm, diye. (2) Zîrâ halk ğâybi bilmezler, anlara bildürmek gerekdür. Tâ ki anlar dağı (3) bilüp içlerinden murâd idenler icâre ile toğup (4) kendüye fâ'ide ola ve zarûreti anuñla def' ola. Anı (5) söylemekde âfât-ı lisân olmaz.

Zîrâ niyyet ile hem dünyâya (6) ve hem âhirete fâ'idesi var. İkinci bey', ya' nî bir şey'i şatmak, (7) üçüncü rehin, ya' nî bir şey'e muķābelesinden bir şey'i rehin (8) kıomak, ya' nî ihtiyâc vaktinde bir adamdan ödünç, akça (9) aldıkda muķābelesinde rehin virüp rehin kıoduğı adama, (10) şu şey'i saña rehin kıodum, deyüp söylese âfât-ı lisân (11) olmaz.

Zîrâ ol sözi söylemege muhtâçdur. Dördüncü (12) nikâhı şer'ice kıatun almak. Beşinci ticâret-i şer'iyyeden (13) kıaşıl olan ribh, ya' nî fâ'ideye müte'allık kelâm. Altıncı şirket, (14) ya' nî ticâretde ortaķlık. Yedinci idâ', ya' nî emânetler. Sekizinci (15) kıalâķ, ya' nî kıatunı istemekde boşamak. Toğuzuncü hibe, (109a) (1) ya' nî bir adama bir şey'i hibe itdükde: "Şunu saña hibe itdim", (2) dimege söz söylemek. Onuncü 'āriyet, ya' nî bir adama bir (3) şey'i 'āriyeten virmek istedükde aña söylemek: "Şunu saña (4) 'āriyeten virdüm, deyü söylemek." On birinci 'i' tāk, ya' nî bir göle (5) veyâ bir cāriye āzād itmek, murâd itdukde āzād itdüm. (6) Şu cāriyeyi dimege söz söylemek. İmdi bu on bir dürlü (7) şey'lerde söz söylemege muhtâçdur ve kıadr-i kıacetden (8) ziyâde söylenürse âfât-ı lisân olur.

İmdi ere (9) ve 'avrata lāzımdur ki bu on bir mes'eleyi bile ve aña göre (10) 'amel ide, tâ ki âhirete kıisâbı ve su'ālî āsân ola. (11) Ya' nî fâ'idesiz sözler söylemeye dünyâya ve hem âhirete (12) fâ'idesiz olan sözler 'abeşdür. Hemân ömr-i hevâya (13) zāyi' itmiş olur. Dünyâya fâ'ideli olan söz dağı (14) kıaderi kıacetden ziyâde olmaya âfât-ı lisânıñ, üçüncüsü (15) tamâm oldu. Dördüncü dürlü âfât-ı lisân beyân olunmağa [109b] (1) şürü' olundu.

Fî-beyāni ‘ibādātı’l-müte‘ addiye:¹⁶⁵

Ya‘nî (2) ‘ibādāt-ı müte‘ addiye beyān ider, ya‘nî fā’idesi hem dīne (3) ve hem tıyana ola. Dört evveli ta‘līm ya‘nî öğretmek, ya‘nî (4) emr-i dīni öğredene ve hem öğrenen kimseye şevāb vardır, (5) dimekdür. İkinci tezkīr, ya‘nî tārīk-i hākkı bātıldan, temyīz idüp (6) göstermek. Üçüncü imāmet; eger dürüst iderse ta‘dīl (7) erkāna ri‘āyet iderse ve sāyir farzları yerine getürürse (8) imāmetüñ şevābı hem kendüye ve hem cemā’ata olur. (9) Dördüncü ezān; eger tegannīsiz olursa ve hem ezān okuyana (10) ve hem ezānı dinleyenlere şevābı var, ammā tegannī ile olursa (11) okuyana şevāb yokdur, günāh vardır. Eger işidenler dağı (12) tırup dīnlerlerse günāhkār olurlar.

Fî- beyāni ‘ibādātı’l- (13) kâşire:¹⁶⁶

Ya‘nî fā’idesi ancak kendüye ola. Üç evveli zikir, (14) ya‘nî evāmir ve nevāhī mişlinden şoñra, ya‘nî ‘ağā’id, ahlāk, (15) a‘māl-ı zāhire olanları bilüp ‘amel itdükden şoñra nāfile [110a] (1) ezkār meşrū‘a vüçübıyyet ve süniyyet.

Fî’l-cehri ve’l-hafā’ (2) bî-āyāt-ı hālīkū’l-gammı ve’ş-şafā:¹⁶⁷

Ve bî-ḥadīş-i Muḥammed El Muştafa şallallāhu (3) te‘ālā ‘aleyhi ve sellem, ya‘nî nāfile olan ezkārı vācib (4) ve sünnet olan oldur ki cehirde ve ihfāda, ya‘nî gizlü (5) okuya gamı ve şafāyı halk iden Hākk te‘ālānuñ gönder, (6) āyāt ile ve dağı ḥadīş-i şerīfle şābitdür. İkinci tilāveti (7) Qur’ān, ‘azīmü’ş-şāni ya‘nî kendi okuyup kimse dīnler (8) bulunmadukda şevāb yalnız okuyana olur. Üçüncü öyle (9) ictinābsız du‘ā, ya‘nî sünnet üzre du‘ā itmek fiḫ-ı (10) kitāblarında yazduğı üzere ihmāl itme öğren.

¹⁶⁵ Sınırimi açan ibadetler konusunda.

¹⁶⁶ Ufak tefek ibadetler konusunda.

¹⁶⁷ Açık ve gizli gam ve sefa ayetleri ve Hz. Peygamber Muhammed’i Mustafa sallallahu ve selamın hadisi.

Fî-beyāni (11) āfāti'l-lisān min hayşu's-süküt:¹⁶⁸

Ya' nî söylemek ile (12) olan āfāt-ı lisān on. Evveli terk-i ta' llum, ya' nî farz-ı (13) 'ayn olan emr-i dīni öğrenmeli, terk itmek üzerine öğrenmek (14) farz iken ihmāl idüp öğrenmeyüp terk itmek. (15) İmdi ihmāl itme, dünyādan yüzi kıra gitme şoñra [110b] (1) pişimānları yeme 'azāb-ı kabri çekme, dañı kıyāmet gününde (2) cāhiller-ile haşır¹⁶⁹ olup rüsvāy olma.

İkinci naşihat, (3) ya' nî ğayrıya hayr murād itmegi terk itmek, hasedūñ (zid-)¹⁷⁰ (4) zıddıdır. Rabbüm cümleye böyle kötü hūylarla hūylanmadan (5) hıfız eyleye. Mü'min karındaşına hayr şanmak lāzım iken (6) zīrā Peyğamberimiz Muħammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selām buyurmuş ki: "*Kişi (7) mü'min-i kāmil olamaz, tā kendüye şandüğını mü'min karındaşına (8) şanmadukça.*" İmdi bu hadiş-i şerifden bilindi ki (9) mü'min karındaşına hayrı şanmak lāzımdır ve aña zarar (10) kaşd itmeden şaķınmak lāzımdır. Ammā hayr ve şer (ve)¹⁷¹ ne (11) dimekdür. 'Ülemādan öğren, aña göre 'amel eyit. Üçüncü (12) fetevā kendüye münhaşır iken terk, ya' nî fetevā taleb idene, (13) fetevā virmemek, ya' nî müşkül mes'eleye cevābı terk itmek, (14) gerek dīn mes'elesi olsun ve gerek dünyā mes'elesi (15) olsun. Bunları setir idüp bu mes'eleleri beyān itmeyin, [111a] (1) 'ālimlerūñ hāli kıyāmetde bellü olsa gerekdür.

Halkı açıķda (2) koyup 'akā'id, ahlāk, a' māl-ı zāhire olan 'ilimleri beyān (3) itmeyüp hemān fezā'il ve kaşāşen-ile ancak böyle (4) itdüğinden ötürü 'Alī Kārī Mişkat Şerhi'nde anlaruñ (5) aḥvāli nice olsa gerekdür, beyān itmişdür. Rabbüm cümlemüzi (6) hubb- ı dünyādan hıfız eyleye. Āmīn.

¹⁶⁸ Söyleniş açısından lisanın afetleri konusunda.

¹⁶⁹ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ğ yazılmıştı), düzeltildi.

¹⁷⁰ Kelime tekrar yazılmış.

¹⁷¹ +ve fazla yazılmış.

Dördüncü bir (7) murād için kâdı hüküm ü şer'î terk. Beşinci mahrem olanlar (8) ile söyleşmegi terk. Altıncı sünnete murâfık selâm virildikde (9) selâmı terk, ya' nî selâm virildükde almak lâzım (10) iken terk itmek, illâ otuz üç yerde selâmı terk (11) eylese mâni' degildir. Yedinci kâdir iken zâlim elinden mazlûmı (12) kurtarmağa terk idüp söylemeyüp terk itmek. (13) Sekizinci muhtâç iken bildüğün ve eşitdüğün i' lâmda (14) şehâdeti terk. Zîrâ şehâdet itmedükde ol adamuñ (15) haqqı zâyi' olur. Kıyâmet gününde su'âl olunur, [111b] (1) çünkü şahid olduñ ve gördüñ ol adam haqqını inkâr (2) itdi. Sen neçün şahidlik itmedüñ, haqqını zâyi' (3) eyledüñ, deyü su'âl olunur. Böyle olduğda hâl müşkil (4) olur.

Doğuzuncı Rabbü'l-âlemînün ismi pâki añılduğda ta' zîmi (5) terk, ya' nî celleşânühü yâ ' azze şânehu veyâ tebâreke ve te' âlâ (6) dime gibi bunlaruñ birini dimeyüp terk itmek. Zîrâ eşidden (7) adama ve söyleyen adama ta' zîm vâcibdür. Onuncı (8) şer'an bir günlük nafağa ve ' avratı yeri örtecek eşvâbı (9) ve ' alâ kavlin kazanç itmege, iktidâri olmayan adam istemegi (10) terk itmek, ammâ bir günlük nafağası olursa istemek (11) câ'iz degildir. Cürmi küçük, cürmi büyük âfât-ı lisânüñ (12) altı nev' olmak üzere toğsan dört âfât-ı lisân (13) beyân olundu. Bî-avni'llâhi te' âlâ şimdi sekizden, (14) ya' nî â' zâdan biri âfât-ı lisândır beyân olundu. Yedi (15) â' zâ kaldı, anun da âfâtın beyâna tevfiğ ide.

Rabbüm ve dağı [112a] (1) bu kitâbı okuyup ' amel idenlere ve dağı okudan ' âlimlere (2) ve şahîha ile yazanlara Haqq te' âlâ dünyâda ve âhîretde (3) her ne murâdları her ne ise hâşil¹⁷² ide. Dünyâdan (4) âhîretde bizi ve anları îmânla göçüre. Dağı şırâtı selâmetle (5) geçire ve havzı Resûlullâhı şallallâhu te' âlâ ' aleyhi ve sellemeden (6) içre.

Üçüncü faşıl kulağ âfâtın bildirür.

¹⁷² Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Fî-beyâni âfâtî'l- (7) üzni min hayşî'l-istimâ' :¹⁷³

ulaĖuñ âfâtı iki bölük (8) dimiş idi. Diñlemek ile olan altı; Evveli melâhî, ya' nî (9) çalĖu ve çağâna her ne ise anı diñlemek, eger çalanlara (10) ve dağı diñleyenler tevbesiz giderlerse Hâk te'âlâ dağı (11) 'adlıyla mu'âmele iderse (iderse)¹⁷⁴ şiddet ile (12) 'azâb olunurlar ve marâzdan kâkduğda çalanlar çalarâk (13) ve diñleyenler diñleyerek öyle yüz karasıyla mekândan (14) münezze olan Hâk te'âlânun Dîvân-ı Ma' neviyyesine (15) gelse gerekdür. Nice biñ pişimânlık fâ'ide virmese [112b] (1) gerekdür. 'Âkıl olan tevbe ider dünyâdan râhatla (2) gider.

İkinci teğannî diñlemek iztirârsız, ya' nî komşusunuñ (3) biri teğannî itmiş men'a kâdir olmadı. Öyle (4) olduğda 'zr oldu. Ancak kulağ urup diñlemeye, (5) nc lağin ve hağâ ile oğunan ur'ân 'azîmü'ş-şâni (6) diñlemek, dördüncü ol söz ki âfât-ı lisân ola, anı (7) diñlemek. Beşinci muğtezâ yok iken ecnebiye Ėatun ile (8) söyleşmek, ya' nî dünyâ ve âğiret işlerine mute'allik şer'an (9) bir iş yok iken kelâmın diñleyüp ve hem söyleşmek âfât-ı (10) zn olur. Altıncı biraz kavmñ kelâmın diñleyesin kim (11) rızâları olmaya, meger nefesine ve mâlına zararları ola, (12) ol vağıt câ'izdir.

Fî- beyâni âfâtî'l-zn min hayşî'l- (13) -' irâz:¹⁷⁵

Ya' nî diñlememek ile âfâtı sekiz; Evveli sünnet (14) zre oğunan ĖuĖbe diñlememek. Meger teğannî ile ola, (15) ĖaĖîb¹⁷⁶ olanlara lâzımdur ki ĖuĖbe oğurken teğannî idüp [113a] (1) Ėalkı günâhkâr itmeyeler. Zîrâ teğannî Ėarâmdur. Belki teğannî (2) câ'iz zan iderlerde âğiretlerine zarar iderler.

İkinci (3) tecvîd üzre Hâzret-i ur'ân oğunduğda diñlememek. İmdi (4) tecvîd üzre oğunduğda diñlemek gerekdür. Eger âğiret in (5) oğunursa, nc tâbi'

¹⁷³ Dinleme aısından kulağın afetleri konusunda.

¹⁷⁴ "İderse" tekrar yazılmıştı.

¹⁷⁵ İsteksizlik aısından kulak afetleri aıklamasında.

¹⁷⁶ Kelime yanlış yazılmış ( yerine ç yazılmış), düzeltildi.

olanlar maṭbū‘ sözün diñlememek, (6) ya‘nî ri‘âyâ ḥâkim sözün köle ve câriye, âgâ ve kadın (7) sözün ve şâkird ustâd sözün ve evlâd, baba ve ana (8) sözün diñlememek, şer‘a muvâfiğ olan yerlerde illâ (9) şer‘a muḥâlif olursa ana ve baba sözi daḥı diñlenmez. (10) Zîrâ Peyğamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalâtu ve’s-selâm buyurur ki:

(11) ¹⁷⁷ لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق ya‘nî maḥlûka (12) itâ‘at câ’iz degildir. Ma‘şiyeti ḥâlîkda, ya‘nî ana ve baba (13) evlâdına emr-i dîni öğretme ve daḥı ‘aḳâ’id, aḥlâğ, (14) â‘mâl-ı zâhire olan ‘ilimleri ere ve ‘avrata öğrenmek (15) ve öğrendükde ‘amel itmek farzdur.

Bu ‘ilimleri beyân iden [113b] (1) ‘âlimler meclisine gitme, rızâmuz yokdur didüklerinde ve daḥı (2) evlerinde bu ‘ilimleri okudur. Hocaları olmaduğça (3) ve eri, daḥı dürüst ḥatununa bu zikir olunan emr-i (4) dîni öğretmege kâdir olmaduğda ve bu emr-i dîni evvelden (5) öğretilmedükde ve eri ve daḥı izin virmedükde eski ferâce (6) ile tebdîl olup farz-ı ‘ayn olan emr-i dîni beyân (7) iden ‘âlimler meclisine varup ‘ırzıyla muḳayyed olsa (8) izinsiz varup öğrense câ’izdür.

Hulâşatu’l-Fetevâ’da (9) nikâḥ baḥşinde beyân olunmuşdur ve ‘âlim olanlara lâzımdur (10) ki bu maḥallere bakup ümet-i Muḥammed’i esirgeyüp ğafletden (11) uyandırıp bu mes’eleleri, ya‘nî bu zikir olunan üç (12) ‘ilmi ta‘lîm ideler. Zîrâ bu ḥalkuñ çoğı cehilledür. Bunları (13) (bunları) ¹⁷⁸ ğafletden uyandırmada ecir çokdur. Zîrâ dünyânuñ (14) şoñu yokdur. Zîrâ ‘aḳıl olan kişi dünyâyı fikir ider (15) mi, zâ’îl olacağdır. Her adam ol günde itdüğün bulacağdır. [114a] (1) Aña göre ‘amel ider.

¹⁷⁷ Yaratana yaratılmıştan ötürü günah işlenmemelidir.

¹⁷⁸ "Bunları" tekrar yazılmış.

Dördüncü kâdı haşmuñ kelâmın diñlememek (2) şer‘a muvâfık iken redd idüp diñlememek. Beşinci müftî (3) müstefti, ya‘nî fetvâ viriciye emr-i dîni dânişup fetvâ (4) isteyicinüñ sözün diñlememek. Altıncı muhtâc olan kimselerüñ (5) ağnyâ ve kibâr sözlerini diñlememek, şer‘an sâ‘il olduğı hâlde. (6) Sekizinci vâlî olanlar fuçarânuñ şikâyetlerin diñlememek üzerelerine (7) lâzım iken anlaruñ şikâyetlerin diñleyüp her birinüñ (8) haqların yerine getürmek. Zîrâ kıyâmetde anlardan su‘âl (9) olur. İmdi bu kulağ mes‘eleleri on dört mes‘eleyi (10) bilmek gerekdür. Tâ ki bu kulağ günâhlardan hâlâş olalar.

(11) Fî-beyâni âfâti min haşsu’n-nazar.¹⁷⁹

Ya‘nî bakmaq ile âfât (12) dört; Evveli fuçarâya¹⁸⁰ taḥkîr nazâr ile, ikinci münker ve ma‘şiyet (13) olan şey‘lere bakmaq. Üçüncü ilüñ evi içine bakmaq, (14) dördüncü inkiżâz kevkebe, ya‘nî düşen yıldıza bakmaq.

Fî- (15) beyâni âfâti‘l-‘ayn min haşsu‘t-tağmîz:¹⁸¹

Ya‘nî yumağ ile [114b] (1) olan beş evveli namâz içinde ve sâyir nazarı vâcib (2) olan yerde gözünü yumamak. Ya‘nî farz-ı ‘ayn oқunan ‘ilim (3) meclisine bakmaq üzerene lâzım iken bakmayup câhillikde (4) qalmaq. Ya‘nî Haqq te‘âlâ ol gözleri aña virdi ki farz-ı (5) ‘ayn olan emr-i dîni kitâblarına bakup ‘amele ide, bakup (6) oқumağa qâdir ise qâdir degilse her ne yerde (7) oқunursa ol yere bakup yürüye ve öğrenüp ‘amel (8) ide. Tâ ki dünyâdan âhirete râhatla gide.

İkinci cum‘a (9) namâzına hâzır olmağla nazarı terk ‘özü-i şer‘ (10) yok iken, üçüncü cemâ‘ata hâzır olmağı nazarı (11) terk ‘özü-i şer‘i yok ise, dördüncü kâdı hüküm (12) için nazarı terk. Beşinci şehâdet için nazarı (13) terk itmek.

Fî-beyâni âfâti‘l-yed min haşsu‘l-aḥd (14) ve‘l-mes:¹⁸²

¹⁷⁹ Bakma açısından bakışın afetleri konusunda.

¹⁸⁰ Kelime yanlış yazılmış, düzeltilmiş. (Ötre yerine kesre yazılmıştı)

¹⁸¹ Gözün afetleri ve göz kırpmamanın zararı ile ilgili açıklamasında.

Ya' nî yapışmak ile olan āfāt seksen (15) sekiz. Evveli bî-ğayr ḥaḥ ḳatıl itmek, ikinci cürümsüz yaralamak [115a] (1) üçüncü cürümle yüzine urmak. Dördüncü ilüñ (2) mālını ğaşıb itmek, beşinci kehle ve ḳarınca ve ' aḳreb (3) mişlli şey'leri ateş-ile veyā ḳaynar şuyula yakmak, meger (4) anuñ ğayr ile mümkün olmaya. Altıncı ğanīmet ve zekāt (5) mişlli emānete ḥıyānet itmek, ya' nî bir mü'min adam (6) bir mü'min adama emānet itse şu zekāti falān (7) kimse vir dise ol daḥı didügi adama virmese ḥıyānet (8) itmiş olur. Yedinci murdār olmuşsa, zārüretsiz (9) yapışmak. Sekizinci zārüretsiz sidüğe yapışmak. (10) Toḳuzuncı ḳana, onuncı necāsete yapışmak zārüretsiz. (11) On birinci bunlardan birini getürmek, kedisine kelbine virmek (12) için olursa da, on ikinci def'-i zelle, ya' nî (13) nevāle getürmek, şāḥibi izinde virürse ḥikmeti ğālibā (14) ḥicāben ve yāḥūd riyā'en virdügi için. On üçüncü ğamz-ı a' zā' (15) ya' nî āḥaruñ gövdesini uğmak ihtiyāc yoğ-iken ve şehvet [115b] (1) ḥavfi var iken ve illā cā'izdi, eger şehvetden emīn olurlarsa. (2) On dördüncü rişvet almak alana virene de (3) Ḥaḳḳ te' ālā la' net itdi.

On beşinci istizā'-ı¹⁸³ ğarīb, ya' nî (4) bir ecnebī adam bir adamuñ āḥar adamdan almak üzere iken (5) mā beyinlerine girüp borçlu adamı yā şey'ini alacak. Şāḥibi (6) adamuñ elinden almak zülümdür ve ta'zīre müsteḥaḳdur, mādāma (7) şey'i telef idüp ve zāyi' itmedükçe zamān lāzım gelemez, ya' nî (8) ödemek lāzım gelmez. On altıncı riyā'en virmek. On yedinci (9) ma'şiyet için virmek. On sekizinci santranç oynamak oynayanlar, (10) güyā elini ḥinzīr ḳanı ve eti içine şoḳmuş gibi olur. (11) Ne'üzü bi'llāhi te' ālā, on toḳuzuncı āḥaruñ mālını seriḳa itmek, (12) ya' nî, gizlü almak. Yirminci 'uşri, yirmi birinci nezri, yirmi ikinci (13) fiṭra'ı, yirmi üçüncü keffāreti, yirmi dördüncü zekveti ḥācet-i (14) aşılyyesinden, yirmi ikinci buçuḳ ğuruşluk şey'i olan adama (15) almak ve ḥumusdan ḥişşesi virilür ise sādāta almak, [116a] (1) virilmezse ve faḳīr ise nişāba

¹⁸² Yapışma açısından elin afetleri konusunda.

¹⁸³ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi ,ح yerine Ğ yazılmış.

mâlik degil ise almak (2) câ'izdür. Yigirmi beşinci bakmasını mekrûh olana yapışmak, hâcet (3) yok iken ' avratuñ yüzine ve eline ve ayağına bakmak gibi.

Yirmi (4) altıncı bir şey'i helâk itmek, yirmi yedinci naşş itmek, ya' nî (5) ba' zı yeri kâmil iken ba' zı yeri eksimek. Yigirmi sekizinci (6) ğarazsız ta' yîb itmek, ğaraż-i şer' i hitân¹⁸⁴, ya' nî sünnet (7) itmek gibi. Yigirmi toközuncü sağ eyleye istincâ' itmek. Otuzuncü (8) sağ eyleye sümkürmek. Otuz birinci nâfile ihsân. (9) Otuz ikinci hidâyâ almak viren adama ' âlim ve şâlih faķîr (10) müttakî şâhib-i kerâmet i' tiķâd ile virse alan hilâfin (11) bildükde almak. Fî-zamânına bu mes'ele ile ' âmil olmak pek (12) gücdür.

Eger ' amel olsa fikarâ¹⁸⁵ râhat bulurdu. İstedügin (13) alurdu, ' amel itseñ ne olurdu, pek güzel olurdu, (14) herkes murâdın bulurdu, kişi kendini bilürdi. Hâķķ (15) te' âlâ cümlemüzi tûlî emelden hıfız-ı âmeller müyessir eyleye. [116b] (1) Otuz üçüncü vâķıf bâtıldan şer' -i şerîfe ri' âyetsizdir (2) hem ve dinâr vaķfi gibi. Otuz dördüncü şâhîh vâķıfdan (3) vâķıfuñ şürûtına muķâlif almak. Otuz beşinci maşraf degil (4) iken ya' nî müsteħaķ degil iken Beyitü'l-mâldan olmak.

Otuz altıncı (5) müsteħaķ iken hâcet miķdârından ziyâde almak. Otuz yedinci (6) gögercin oynatmak. Otuz sekizinci melâhı, otuz toközuncü (7) ŧanbûra, kırkıncı darb-ı kağîb, pirinç üzerine bir çubuk (8) ile maħşûş bir oyun mübtelâ olan bilür, anı oynamak. Kırk (9) birinci nerd oynamak. Kırk ikinci rav' -ı müslim, ya' nî bir adamı (10) kırkutmak. Kırk üçüncü lehv, kırk dördüncü suçsuz (11) birini urmak. Kırk beşinci tama' için müsteħaķ degil iken (12) düşen şey'i almak. Kırk altıncı taşaddukı vâcib olan (13) şey'i almak. Kırk yedinci mişle, ya' nî ' uķûbet itmek ve â' zâsından (14) bir birini eksimek bî-namâz ile şâhiddür, (15) ya' nî şey'i yalan şâhidinüñ ğayrı kimselerüñ yüzine [117a] (1) kara sürmek .

¹⁸⁴ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ç yazılmış), düzeltildi.

¹⁸⁵ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

İmdi bî-namâz ile şâhidinüñ yüzlerine (2) kıra sürmek gerekdir. ‘Âlim halkı anlardan ‘ibret (3) alup bî-namâzlar tevbe ideler ve yalan şâhidi olanlar (4) tevbe idüp işlâh ola. Ve dünyâdan âhirete râhatla (5) gideler ve yevm-i kıyâmetde ‘azâbdan hâlâş olup selâmet (6) bulalar. Zîrâ bu iki kimseye olan ‘azâblar dilleriyle vaşf-ı (7) kâbil degildir. Kırk sekizinci öğünmüş adamdan. Kırk tokuzuncu (8) şağirden, ellinci mecnûndan, elli birinci ma‘tûhdan, ya‘nî (9) kelâmında gâhî gâhî hâlî iden adamdan bir şey’i almak, (10) âfât-ı yeddür. Zîrâ öğünmüş adam ve ma‘tûh adam mecnûn (11) gibidir. Ol sebebden mecnûndan bir şey’i almak izin olmadığı (12) gibi anlardan dağı almak izin yokdur.

Elli ikinci perçem komağ. (13) Zîrâ ğusül iktizâ itdükde ihtimâldur ki şü geçmeye, (14) şü geçmedükde ğusül yerin bulamaz. Böyle olduğda cünüb (15) namâz kılmış olur. İmdi anı kıoyanlar tırâş itmek gerekdir. [117b] (1) Tâ ki ğusülleri dürüst olup cünüblükden hâlâş olup (2) (olup)¹⁸⁶ kıyâmetde bî-namâzları ile haşır olmaya. Ammâ (3) hatunlaruñ saçları zînetdür, örülü olduğda ve ğusül (4) itdüklerinde örülü olan saçlaruñ dibi işlanduğda (5) ba‘zı yerine şü geçerse ve geçdüğini dağı bilmesee ancağ (6) mümkün olduğda kadar yusa ğusülleri dürüstdür, çözüp (7) yumağ hâcet degildir. Ammâ saçları çözülmüş olsa (8) cümlesine şü geçmek lâzımdur. Zîrâ anda güçlük yokdur. (9) Tafşîlî bu mes‘elelerüñ İbrâhîm Halebî’dedür. Murâd idenler (10) bulur. Elli üçüncü şağal kıazıtmağ bunuñ¹⁸⁷ dağı zararı ne kıadar (11) itdüğü yazılsa kıtâb muţavvel olur. Ancağ bir zararın (12) işit aña göre ‘amel iyit.

Eger şağalı şalıyuvirmeden (13) âhirete giderse kıabirde yüzi kıbleden dönmeğe sebeb (14) olur, dimişler. ‘Âkıll olan fikir ider, şağal kıazıtmağı terk ider. (15) Zîrâ şağal sünnetdür. İmdi Resûlullâhi sallallâhu te‘âlâ [118a] (1) ‘aleyhi ve sellemden şefâ‘at umanlar (?) ve havzından içmek, (2) murâd idenler şağal

¹⁸⁶ Olup tekrar yazılmış.

¹⁸⁷ ك yerine ح yazılmış, düzeltildi.

qazıtmağı terk ider. Elli beşinci şolından (3) (şolından)¹⁸⁸ geymek, elli altıncı şağından çıkarmak. Zīrā (4) esbāb geydükde sünnet olan ibtidā' şağından (5) geymekdür ve çıkardukda şolından çıkarmakdur. Ayakqabı (6) dağı böyledür.

Elli yedinci ħoros gibi ve qoç gibi (7) olan ħayvānı bir birine urdurmak idenler. Kıyāmet (8) gününde görürler ħalleri 'āqıl olan tevbe ider. (9) Elli toquzuncı ħaşıb itdügin bilürken hidāyā almak, meger (10) bilmeye ol vaqıt viren adam çeker günāhını. Altmışıncı (11) taşadduk olunandan zīrā ol şey'i fuqarāya virüsün, (12) deyü virilmiş virmeyüp şatmak āfātı, zīrā fıkrā ħaqqıdır (13) bunu dağı böyle idenler. Yarım maşşerde fuqarā yapışduklarında (14) görürler, ħāllerini nice olsa gerekdür.

Altmış (15) birinci şatılan eşyādan bir şey'i almak yakınan ħaşb ve ħarām [118b] (1) itdügin bilürken. Altmış ikinci rişvet virmek, meger (2) virmedükçe şer'-i maşşüdi fevt ola, ya'nī işi (3) bitmeye. Öyle olduqda virmek cā'iz olan mel'ün. (4) Altmış üçüncü muşdeşe ya'nī ābdestsiz. Altmış dördüncü (5) cünübe, altmış beşinci ħāyıza, altmış altıncı şāhib-i nifāsa (6) yazı yazmak. Bunlardan murād Qur'an yazmak olursa, zīrā (7) ħayızlı iken Qur'an oqunmaz ve Muşşaf'a yapışılmaz. Nifāsa (8) dağı böyledür ve cünüb olan dağı böyledür. Ammā ābdestsiz (9) olan adam Muşşaf'a yapışmazsa yazmak māni' degildür. (10) Lākin efđalı ābdest ile yazmakdur. Zīrā ta'zīm lāzımdur. (11) Altmış yedinci āyete, altmış sekizinci tefsīre yapışmak. Altmış (12) toquzuncü cānlu şey'i pota, ya'nī nişāngāh itmek. Yetmişinci (13) bir maşbüsu bir ağaç veyā taş ile maşhallinde ħayrıda (14) qatıl itmek. Yetmiş birinci söylemesi āfāt olan sözi (15) yazmak. Yetmiş ikinci ālāt-ı ħarb ile bir mü'mini qorqutmak. Yetmiş [119a] (1) üçüncü nazarı ħarām olana yapışmak. Yetmiş dördüncü tırnağın, (2) yetmiş beşinci ā'zāsından biraz kılını kenefe atmak. (3) Yetmiş altıncü āħaruñ mālını almak virmek için. Yetmiş (4) yedinci qabzadan az şağaldan. Yetmiş sekizinci Muşşaf-ı

¹⁸⁸ solından tekrar yazılmış.

şerîfi (5) pek şağîr üzere yazmağ. Zîrâ kemâl-ı ta' zîm bulunmaz ve nice (6) gözi za' if olanlar oğumağa kâdir olamaz. Ol (7) sebebden Muşhaf oğunmadan kalur. İmdi bârî orta (8) yazı ile yazmağ gerekdür. Tâ ki oğuyanlara âsân ola. (9) Yetmiş toğuzuncı ferce, sekseninci dübür parmağın idhâl¹⁸⁹ (10) itmek. Seksen birinci teşbîk, ya' nî parmağın birbirine geçirmek (11) mescidde. Seksen ikinci mescide giderken geçirmek. Seksen (12) üçüncü ğayruñ delüğinden mâl almağ. Seksen dördüncü şûret (13) yapmağ, kuş hayvân şûreti gibi bunlara kıyâmet güninde (14) eşedd-i 'azâb ile ğazab olsa gerekdür, ya' nî yapanlar 'azâb (15) olsa gerekdür ve tîz bunlara cân, ya' nî şûretlere cân virüñ [119b] (1) denilse gerekdür. Anlar dağı virmege kâdir degil eyüz diseler (2) gerekdür. Hakk te'âlânüñ izniyle melekler dise gerekdür. (3) Çünkü cân virmege kâdir degil idiñüz. Niçün yapıñüz? (4) deyüp eşedd-i 'azâbla, 'azâb itseler gerekdür. Seksen (5) beşinci kabir üzerinden yaş ot koparmağ. Zîrâ tesbîhüñ (6) kesilmesine sebep olur. Bunuñ tafşîlini isteyen (7) bulur, yapılan torbadan 'ibret alur.

Seksen (8) altıncı gümüşüñ gayrıdan yüzük tağınmağ ve gümüşden de (9) bir buçuğ dirhemden ziyâde olmaya taşı ne kadar kıymetli (10) olursa zarar virmez. Seksen yedinci kâfir ile (11) muşafağa itmek. Seksen sekizinci ğayrınıñ mâlını ğabis (12) itmek. İmdi ere ve 'avrata lâzımdur ki bu seksen (13) sekiz âfât-ı yed. Mes'elesin bile ve bunlaruñ ba' zınıñ (14) tafşîlen ma' naları beyân olundu ve ne dimekdür bilindi. (15) Ammâ çoğınuñ ma' naları beyân olunmadı.

Zîrâ gördüm [120a] (1) ki kitâb ğâyet muğavvel olur. Ol sebebden (2) ekşeri icmâl üzere beyân olundu. Ve âfât-ı yed (3) mes'elelerinüñ ba' zıları ğarâmdur ve ba' zıları mekrühdür (4) ve ba' zıları edebdür. İmdi kıyâmet gününde (5) 'azâbda ve dağı 'itâbdan ğalâş olmağ murâd idenler. (6) Bu mes'eleleri oğrenüp 'amel itmek gerekdür, oğrenmeyüp (7) 'amel itmeyenler nice biñ kerre pişimân olsa gerekdür. (8) Ammâ zerre kadar fâ'ide itmese gerekdür.

¹⁸⁹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Fî-beyâni âfâti'l- (9) yedi min hayşü't-tağmîz ve'l-imsâk:¹⁹⁰

Ya' nî yapışmamağ (10) ile olan âfât on toğuz. Evveli mazlûm-ı (11) zâlim elinden şart mevcûd iken kırtarmamağ. İkinci (12) öğrenmiş iken oğ atmağı terk itmek. Üçüncü tırnağın (13) kesmemek. Dördüncü yine şart mevcûd iken şarâbın dökmemek. (14) Beşinci şüreti mağv itmemek, büyük ise, ya' nî bozmamağ. (15) Altıncı mümi söndürmemek. Yedinci kapuyı kapamamağ. Sekizinci [120b] (1) hayvânâtın zabt itmemek. Toğuzuncü şbyânı, ya' nî ufacık (2) ma' şüm ve ma' şümları ağşâmdan şoñra hıfız (3) itmemek. Onuncü bile mân'î tanbûr görmüş kırmamağ. On birinci (4) melâhı görmüş men' itmemek. On ikinci luğağa ki (5) mâldan yola düşmüş. Eger az eger çok helâk (6) kôrğusu var iken anı kıaldırmamağ. On üçüncü (7) lağîta yol üzerine atılmış yüz'î¹⁹¹ şey'ler meyve dânesi (8) gibi anı kıaldırmamağ. On dördüncü zâlime zulümden (9) def' itmemek.

On beşinci insi ve hayvânı harğdan, ya' nî (10) yañmağdan. On altıncü garğdan hıfız itmemek. On yedinci (11) bir kapuñ ağızını örtmemek. On sekizinci tekne ve emsâlini (12) hamırlı komağ. On toğuzuncü bir hayvân helâke karîb ola, (13) hıfzında musâmağa ide.

İmdi âfât-ı yed mes'alesi (14) cümlesi yüz yedi mes'ele oldu. Seksen sekizi (15) yapışmağ ile on toğuzü yapışmamağ ile. İmdi bu on [121a] (1) toğuz mes'ele ki yapışmamağ ile beyân olundu. Anlar dağı (2) kıyâmet gününde, ya' nî bu on toğuz mes'elede mü'min (3) olanlara su'âl olunur. Üzerine yapışmağ lâzım iken (4) niçün yapışmadım deyü kiminden ötüri ' azâb ve kiminden (5) ötüri ' itâb var.

İmdi olanları lâzımdur ki (6) bu kitâbda zikir olunan emr-i dîn mes'elelerin kendi bildüğü (7) gibi itmeye. Biz 'âlimden öğrene, tâ ki ol 'âlim aña (8) beyân

¹⁹⁰ Elin afetleri ve yapışma konusunda.

¹⁹¹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

ide. Şu mes'ele ile 'amel ile, 'amel itmezseñ (9) saña¹⁹² 'azāb var. 'Amel iderseñ sevāb var, diye. Dahı (10) mes'ele ile 'amel itmezsen saña hāşılı 'amel itmeyene (11) 'itāb ve şefā' atdan maħrūm olmaħ var, diye. Ve şu (12) i'tikād ehl-i sūnnet ve'l-cemā' atdur diye ve bunuñ (13) ħilāfi i'tikād-ı bātıldur. Hāşılı bu kitābda olan (14) emr-i dīn mes'elelerin dürüst beyāna kādır olan (15) 'ālimden ögrene. Tā ki ħaħķla bātılı añlamıř ola.

[121b] (1) Dördüncü faşıl.

Fī-beyāni āfāti'l-baħm¹⁹³ yememeg-ile ve (2) ve içmemeg-ile olan āfāt dört. Yemeg-ile ve içmeg-ile (3) olan āfāt otuz. Yemeg-ile ve içmeg-ile olan otuzdan (4) evveli ħarāmlığına yemek ve içmek, ya' nī hem şāħibine (5) ve hem ġayrıya ħarām ola. Şarāb ve meyyte gibi, ikinci (6) ħarām li ġayrihi, ya' nī şāħibine ħarām degil. Ammā izinsiz (7) ġayrıya ħarām toruħ ħīleden bir ħīle ile elin (8) mālını yemek ve içmek gibi. Üçüncü mekrūh olanı, ya' nī (9) at eti gibi eşinde ve dişinde şer'a uymaksız (10) mülk-i ħabiř ile mālın olup teřadduķu vācib (11) olanı yemek ve içmek gibi. Dördüncü yolda. Beřinci maħberelerde, (12) ya' nī mezārlarda yemek ve içmek. Sekizinci ħabāřete¹⁹⁴ (13) yaķın olanı yemek. Toķuzuncı altun ħapdan (içmek)¹⁹⁵. Önüncü (14) gümüş ħapdan yemek ricāl ve nisāya, ya' nī erkeklere (15) ve ħatunlara yemek ve içmek. Bu ħaplardan cā'iz degildür.

[122a] (1) On birinci altun ħapdan içmek. On ikinci gümüş ħapdan (2) içmek. On üçüncü şol eliyle yemek. On dördüncü (3) řoķaķda yemek. On beşinci toyduķdan řoñra yemek, ħaddiminde (4) bozulacaķ kadar. On altıncı lehiv, ya' nī lehvi ol (5) oyuna dirler ki lezzeti ola fā'idesi olmaya. (6) Öyle olan yerde ta'ām yemek. On yedinci lu' b-ı lehvi (7) mişili olan ta'āmı yemek. On sekizinci teġannī.

¹⁹² ك yerine ى yazılmış, düzeltildi.

¹⁹³ Karın afetleri konusunda.

¹⁹⁴ Kelime yanlış yazılmış, ħ yerine ç yazılmış, düzeltildi.

¹⁹⁵ İçmek fiili ilave edildi.

On (8) toktuzuncu bunlar mişili def gibi, düdük gibi Şey'ler olan (9) yerde ta'm yemek.

Yigirminci mbht içün, ya'ni (10) iftir içün ne mükellef ta'mı var disünler, diyü. Yigirmi (11) birinci riy içün. Yigirmi ikinci sm'a içün olan ta'mı (12) yemek. Eger riy ve sm'a ve iftir içün olduğını (13) bilrsen yemek ft-ı baındandır, yemek izin (14) yoğdur. Amm bu Şey'leri bilmezsen yemek mn'ı degildir. (15) Yigirmi nc itilf üzere merz içün bahser, [122b] (1) karışmış Şey'i yemek. Yigirmi dördüncü ġayrun gnden (2) yemek. Yigirmi beşinci kedin ankdan yemek, kedi yediginden. (3) Yigirmi altınc Őafrsı olana bal yemek. Yigirmi yedinci (4) ta'mun ortasından yemek, illeti berektun perişn (5) olmasına sebep olur.

Zr hadş-i Őerfde vrid oldu. (6) Semdan berekt ta'mun ortasına nzilen. Yigirmi (7) sekizinci tbiyyen mevte zrarı Őbit olanı yemek. Yigirmi (8) toktuzunc bismi'llhi terk eylemek. Bu maalle mnsib (9) her günde yenilen ta'm üzerinde Tatarneye yazduğına (10) göre yigirmi iki mes'ele keşretinde altı zarar üzerinde (11) farz, dört sünnet msteabb, dört deva, iki mekrh, (12) iki farzn; Evvelkisi ellinden yemek, ikinci ta'mun (13) kuvveti gidince Hk te'lya 'ş olmamak. nc (14) toyruran Hk te'lya ta'm degildir. Ta'm sebebdür. (15) Dördüncü i'tikd ide ki ta'm olmasa gene Hk te'l [123a] (1) toyrurmağa kdirdr. Velkin 'det'llah böylece (2) cr oldu ki ta'm yedükde toymak yaradur. (3) Yemedkde ackk yaradur. Snnetn evvelkisi elin (4) yumak ta'mdan evvel. İkinci tuz yemek, nc (5) ta'mdan Őora bir dağı elin yumak. Dördüncü (6) ta'ma başladuğda bismi'llhi demek, msteabbları (7) mekrhları ve altı zrarı beyn olunmadı. (8) Ancağ snnetn zıddı mekrhdur. Ta'm mes'elesı (9) hkında bir kitb vardur. Adına Zr'et'l-Ta'm (10) dirler. Ol kitbda ta'mun yedi farzı vardur (11) ve yigirmi yedi sünneti vardur ve kırk beş mekrhı (12) vardur. On yedi msteabbları vardur ve dbları (13) ve altı

zararı anda beyân olunmuşdur. Ve ol kitâb (14) ‘Arabîdür, Türkî degildür. Murâd iden bulur.

Otuzuncı (15) şer‘ an müsteħaḳ olmayanlara peçe ve sincâp görüñ [123b] (1) ve ğāyet buruñ ile fuḳarāya maḥşūş ta‘āmında (2) yemek. İmdi fuḳarānuñ ḥaḳḳını ekşer, ğanīler ḳabız itdi, (3) ḳoyundı. Bir ḳaç gün şalınsun, bir gün ölüme gelür, (4) ol vaḳıt nitdüĝin bulur. Ḥarām yeyenlerüñ ḥālî nice (5) olur görür. İmdi ey mü‘min ḳarındaş, ḥāl-ı ḥayâtta (6) iken ḥarāmlara tevbe itmek gerekdür. Yevm-i ḳıyāmetde gizlüler, (7) āşikāre olduḳda pişīmān olmayasın.

Fî-beyāni (8) āfāti’l-baṭın min ḥaysü’l-imsāki¹⁹⁶

Cümlesi dördtür; (9) Evveli ‘ibādāt-ı lāzime meşrū‘at-ı edā idemeyecek (10) ḳadar yememek, ya‘nî ol ḳadar aç olmaḳ ki farz-ı edāya (11) ḳādir olmaya buña izin yoḳdur. Farz-ı edā idecek (12) ḳadar yemek farzdur. İkinci içmemek, üçüncü babası, (13) dördüncü ana rāzî degiller iken yememek, içmemek. Āfāt-ı (14) baṭnuñ otuz dört mes‘elesini tamām oldı. (15) Bu [o]tuz¹⁹⁷ dört mes‘elenüñ kimisi ḥarāmdur ve kimisi mekrūhdur [124a] (1) ve kimisi terk edebdür. Ba‘zısı tafşıl olundı (2) ve ba‘zısı olunmadı, tercüme pek mütevel olur, deyü. Velākin (3) ‘ālim-i fāzıldan bu kitābı oḳuduḳda murādine idüĝin (4) saña beyân ider¹⁹⁸. Hemān ihmāl itme.

Fî-beyāni āfāti’l-ferc¹⁹⁹ (5) cümlesi otuz iki; işlemek ile yigirmi ṭoḳuz; Evveli (6) zinā. İkinci ḥayvāna varmaḳ. Üçüncü livāṭa. Şer‘ -i şerīfde (7) üç ḥayvānuñ kārīdür, didiler. Biri maymūn, ikinci ḥınzır, (8) dört ḥarreden bî-ḥisāb cevārī Rabbü’l-‘ālemīn ḥelāl (9) idüp هُنَّ لِيَّاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِيَّاسٌ لَهُنَّ²⁰⁰ buyurmuş (10) iken ḥilāfin irtikāb idenler. Ülfet ve muşāhibet (11) iden süfehā’ bā‘iş-i hedim dīn mübīn olmuşlardur

¹⁹⁶ Kabızlık açısından karın afetleri açıklamasıdır.

¹⁹⁷ O harfi eksikti, ilave edildi.

¹⁹⁸ Kelime yanlış yazılmış, ر yerine ز yazılmış, düzeltilmiştir.

¹⁹⁹ Cinsi organın afetleri konusunda.

²⁰⁰ "Onlar sizin için, siz de onlar için birer elbisesiniz." (Kur’an, Bakara Suresi, 187.)

ve şahrâ-yı (12) safahâtda ser-gerdân ve hayrân kılmışlardır. Rabbüm habîbi (13) Ekrem şallallâhu ‘aleyhi ve sellem hürmetine ıslâh eyleye ve (14) (ve)²⁰¹ illâ lâyıqları ile mücâzât eyleye, büyük muşibetdür. (15) Hâkık te‘âlânun helâl kıldığı hatunları ve câriyeleri koyup [124b] (1) ne‘üzü bi’llâhi livâta eyleye. Ne cür’etdür, yevm-i kıyâmetde Hâkık (2) te‘âlâ anlara hitâb itdükde helâl kılduğum hatunları ve câriyeleri (3) terk idüp livâta meşğûl olduğun siz Lût (4) kavminün helâk olmalarına sebep livâta idi, bilmediñüz (5) mi çünkü dünyâda anların ‘amelin işlediñüz bugün anlar (6) ile girün cehenneme didükde hâl nice olsa gerekdür. (7) ‘Âkıl olan tevbe ider ve ömri oldukça itdüğüne (8) pişimân olup bir dağı böyle iş itmez ve belki hâtırına²⁰² (9) dağı getürmez, işlemek kanda kaldı. Bu livâtanun günâhı (10) ne kadardur. Tebyînü’l-Mehârim’de ve tefsîrlerde tafşîlen beyân (11) olunmuşdur. Murâd idenler aña mürâca‘at ideler ve ne kadar günâhı (12) var itdüğün bileler ve kıyâmetde ‘azâbları nice olsa (13) gerekdür anlayalar. Aña göre tedârük idüp dünyâdan yüzi (14) ağı gideler, tâ ki kıyâmetde ol şedîd ‘azâbları görüp (15) çekmeyeler âfât-ı fercün.

Dördüncüsü nüfesâya varmak. Beşinci [125a] (1) hâyıza varmak. Altıncı istimtâ‘ ya‘nî göbek ile diz (2) mabeynine taqarrüb. Zîrâ kurbî feredür, kuru kenârına yakın (3) olandan girme, havfı olduğu gibi. Bundan şer‘-i şerîf (4) men‘ eyledi ki helâke bâ‘iş olmaya, zîrâ helâldür (5) deyenler kâfir olur didiler.

Yedinci şağîreye, ya‘nî (6) cimâ‘a taḥammüli olmayan şağîre hatuna varmak. Sekizinci (7) bir şahş yanında cimâ‘ itmek. Toğuzuncu hastaya varmak. (8) Onuncu istibrâdan evvel cimâ‘ itmek. On birinci devâ (9) ‘îs itmek, ya‘nî öpmek ve mu‘âneka ki Türkçe kucaqlamak. (10) On ikinci kıbleye. On üçüncü güne. On dördüncü (11) aya karşı oturmak. On beşinci bu mezkûrâta arḡasın (12) dütmek. On altıncı bol içine oturmak, ya‘nî (13) tebevül ve tağavvüt itmek. On

²⁰¹ Ve tekrar yazılmış.

²⁰² Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ç yazılmış), düzeltildi.

yedinci gölgeye tebevül veyâ tağavvüt (14) itmek. On sekizinci yanan şey'i ile silinmek. On üçüncü (15) ta' zîm olunacak şey'i ile silinmek.

Yirminci şırça [125b] (1) ile. Yigirmi birinci hayvânât tersiyle isticâ itmek. Yigirmi (2) ikinci muvârede, ya' nî uğrağ halkı ziyâde cem' olunacak (3) yerde oturmak, ya' nî tebevül veyâ tağavvüt itmek. Yigirmi üçüncü (4) gûsûl hânına tebevül itmek. Yigirmi dördüncü taş üzere tebevül (5) itmek. Zîrâ belki üzerine şıçrayup esbâbını murdâr ider.

(6) Yigirmi beşinci naķî' -1 bevl, ya' nî hâbsi yol itmek, yâhûd (7) maħalline ilkâ itmeyüp hâne²⁰³ içinde eli kımak. Yigirmi altıncı (8) kendüyi hâtim itmek. Yigirmi yedinci ayak üzere tebevül itmek. (9) Meger belli ağrıya hammâmda ayak üzere tebevül itmek ile yetmiş marazuñ def' olması 'Alî Kârî Mişkât (10) Şerhi'nde 'Alî Kârî taşrih itmişdür. Ğaflet olunmayup (11) freñk kâfirlerine teslîm kabzı itmeye, tevbe ide ve (12) dükkânına gitmeye. Mübtelâ olan kibâr sözün tutmaya, (13) maraz hâlinde kabz teslîm degil.

Muşâhabât itmeye hattâ (14) müşevveş gitmeye, zîrâ anlardan ihânet mümkün iken (15) Müslimân'a icrâsı küfürler cüz' olması kitâblarda [126a] (1) meşûrdür. Ne' üzü bi'llâhi te'âlâ bir zamâne geldük ki (2) semti ve şalâhda ve tertîbde olan âtibbâ'-1 Müsliminuñ (3) dükkânları hâli kefer ve efreñç dükkânları tolu innâli'llâhi (4) ve innâ ileyhi râci' ün. Yigirmi sekizinci râkid,²⁰⁴ ya' nî turur (5) şuya tebevül. Yigirmi üçüncü cârî, ya' nî aķar şuya (6) tebevül itmek.

Fî-beyâni âfâti'l-ferc min hayşu'l- imşâk²⁰⁵

(7) Efrâdı üç evveli iki, üç hatunı²⁰⁶ olup beyinde (8) ' adâlet itmez. İkincisi hâķķı kalur, cimâ' itmez. Üçüncü bevilden (9) ictinâb itmez, ' azâb-ı kabre sebebdür.

²⁰³ Kelime yanlış yazılmış (خ օ yerine ح yazılmış), düzeltildi.

²⁰⁴ Kelime yanlış yazılmış, ۛ yerine ۛ yazılmıştı, düzeltildi.

²⁰⁵ Kabızlık açısından cinsi organın afetleri açıklamasıdır.

Āfāt-ı fercüñ otuz (10) iki mes'eleşi beyân olundu. Bunlaruñ kimisi haramdur (11) ve kimisi mekrûhdur ve kimisi terk edebdür.

İmdi haram (12) olanları bilüp kaçmak gerekdür. Kıyâmetde 'azâbdan kurtulmak (13) için ve mekrûhdan kaçmak gerek, şefâ'atdan (14) mahrûm olmamak için böyle olduğda bu mes'eleleri (15) bir ustâd 'âlimden okumak gerekdür. Ve bu 'ilimde haber-dâr [126b] (1) olmak gerekdür. Hattâ haramları ve mekrûhları ayırıp saña (2) dürüsce beyân ide. Ve ere ve 'avrata bunları öğretmek (3) lâzımdur.

Zîrâ bunları bilmedükçe bunlardan kaçmak mümkün olamaz. (4) Hemân ihmâl itme, öğren. Zîrâ bizi Hakk te'âlâ kulluk itmek (5) için gönderdi. Kulluk ise bunları bilüp 'amel itmek (6) ile olur.

Fî-beyâni âfâti'r-ricl.²⁰⁷

Cümlesi elli altı yüremeg-ile (7) olan otuz sekiz evveli anasından, babasından (8) izinsiz cihâda gitmek. İkinci meclis 'işyâna gitmek. Bir adam (9) 'işyândan kaçmasa gerek gitmeg-ile ve gerek itmeg-ile on (10) belâya mübtelâ olur, didi. Şer' -i şerîf evvelki sebebi ğazab (11) ider.

İkinci şeytân mesrûr olur. Üçüncü cennetden uzak (12) olur. Dördüncü şeytâna yakın olur. Beşinci cehenneme yakın olur. (13) Altıncı nefesine şakâ itmiş olur. Yedinci nefisini murdâr itmiş (14) olur ve ravza yakında²⁰⁸ Resûlullâhı şallallâhu 'aleyhi ve sellemi (15) maẖzûn itmiş olur. Toğuzuncı gice ve gündüzi şahid [127a] (1) tutmuş olur. Onuncı cümle halka hiyânet itmiş olur. (2) İmâm Ebü'l-Leys Tenbihü'l-Ġâfili'nde böyle beyân itdi. (3) Üçüncü yakmağa gitmek. Dördüncü aña baba nafağaya, beşinci hizmetine (4) muhtâc iken gitmek, ya' nî ana, nana, evlâduñ

²⁰⁶ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ح yazılmış), düzeltildi.

²⁰⁷ Ayağın afetleri konusunda.

²⁰⁸ ق yerine ك yazılmıştı, düzeltildi.

hiğmetine ve nafağasına (5) muhtāc iken hiğmetin ve nafağasın kudreti (6) yetdügi kadar getürmek, kādır iken getürmek. Altıncı (7) ol sefere gitmek ki ebede helāk hafī ağlap iken (8) hāşıl şer^c-i şerīfden ruḥşat²⁰⁹ olmaya. Yedinci t̄ā^cundan (9) kaçmak. Sekizinci olanı yere za^cif olanlara girmek. Velākin (10) eger i^ctikād ile içinde ise kaçmayup ve dışında (11) içerü ve girüp otursa ecel vāciddür, ya^cnī birdür. Eger (12) ömrüm tamām oldıysa kaçmak fā^c'ide itmez.

Ölümden kırtulmak (13) mümkün degıldür. Ve ömr artmaz ve eksilmez ve bir sâ^c at (14) ilerü gitmez ve bir sâ^c at dağı girü gitmez ve belki bir nefes (15) ileri ve geri gitmez, deyüp Hakk te^cālānuñ rızāsını [127b] (1) taleb için kaçmayup otursa İmām Suyūḫī Et-Ṭā^c in (2) ve 't-Ṭā^c ün Risālesi'nde beyān itmiş ki eceli geldiyse (3) şehīdlik mertebesi virilür ve eger eceli gelmediyse t̄ā^c ün (4) içinde şabır idüp oturduğundan ötüri gāzīlik mertebesi (5) virilür, deyü tafşīlen beyān itmişdür. Ve kaçmanuñ (6) zararın dağı beyān itmişdür ve t̄ā^c ün olduğunuñ (7) sebeblerin bildürür, murād itden bulur.

Ṭođuzuncı eline, onuncı (8) bađa, on birinci bostāna, on ikinci eve, on üçüncü (9) sorulmuş yere girmek. On dördüncü kitāba, on beşinci (10) Muşhaf'a, on altıncı kıbleye karşı uzatmak. On yedinci (11) kitāb üzere, on sekizinci Muşhaf üzere kımak. On (12) toğuzuncı ekmek üzere kımak. Yigirminci da^cvet olunmayan (13) yere gitmek. Bunuñ dağı 'aşırımızda keşireti var, ya^cnī çokluğu (14) var, hırsız olduğı hālde girür, yağmacı olduğı hālde çıkar, (15) didi.

Resül-ı Ekrem şallallāhu ^caleyhi ve sellem, yigirmi birinci [128a] (1) ğayra ihtiyāc yok iken yürimek. Yigirmi ikinci ^cavratlar meyyite (2) teba^c iyyet itmek, ya^cnī meyyit ardına düşüp gitmek. Her adımına (3) la^c net vardur varup gelince. Yigirmi üçüncü yine ^cavratlar kıbre (4) gitmek, kıbre gitmek dağı izin yokdur. Huşūşen bu ^caşırda (5) hiç ruḥşat yokdur, deyü. İmām-ı Kırtubī Tezkiresi'nde (6) tafşīlen

²⁰⁹ Kelime yanlış yazılmış, ğ yerine ç yazılmış, düzeltildi.

beyān itmişdir. İmdi her mü'min lâzımdur (7) ki hatunını²¹⁰ zabt ide. Mezāra şalıvirmeye tā ki (8) şoñra kıyāmetde pişimān yemeye.

Zirā bu vaqtuñ 'avratları (9) ekşeri zinetle gider. Hakk te'ālā işlāh eyleye, işlāh (10) olmazlarsa Hakk te'ālā lāyıqların vire. Yigirmi dördüncü (11) nüfesa'. Yigirmi beşinci cünüb. Yigirmi altıncı hāyıza hatunlar (12) mesācide ve cāmi'e gitmek. Yigirmi yedinci kubūr üzere (13) oturmak. Yigirmi sekizinci bir āharı ayağı ile urmak. Yigirmi (14) toközuncü bir āharuñ mālını telef itmek.

Otuzuncü beglere, (15) otuz birinci kādīlara iktizāsı yok iken gitmek. Otuz [128b] ikinci zülüm erbābına gitmek. Otuz üçüncü şerif yerlere (2) şol ayağına girmek. Otuz dördüncü sağ ayağ ile çıkmak. (3) Otuz beşinci çizmesin ve mest veyā pabuç şoldan giymek. (4) Otuz altıncı bu mezkūrātı sağdan çıkarmak. Otuz yedinci (5) şaff evveli de ferce yok iken nāsuñ omuzların (6) çeynemek. Otuz sekizinci i'lämsüz añsuzın seferden (7) evine girmek yürümeğ-ile olan āfāt-ı riclüñ. Otuz (8) sekiz mes'eleleri tamām oldı. Bunlaruñ dağı kimisi yürümesi (9) haram ve kimisi mekrüh ve kimisi terk edebdür.

İmdi her mü'min (10) mü'mine lâzımdır ki bu mes'eleleri ögrene haramları (11) bile kaçmak için. Zirā haramları bilmedükçe kaçamaz. Öyle (12) olduğda kıyāmetde 'azābdan kurtulmak murād iden (bu)²¹¹ (13) bunları bilür, ögrenür ve mekrühler bilür, kaçar, şefā' atdan (14) mahrüm olmadan kurtulmak için. Zirā mekrühü terk (15) itmeyüp işleyenler kıyāmetde şefā' atdan mahrüm olmağa [129a] (1) müsteħak olup 'itāba dağı lāyık olurlar.

İmdi (2) bunları dağı bilmedükçe kaçmak mümkün degildür ve lākin bunları (3) neçün, ya'ni haramları ve mekrühleri başka (başka)²¹² beyān (4) itmedüñ, deyü. Su'āl olunursa kitāb mütevel olur, (5) deyü beyān olunmadı. Hāşıl 'ālimlerden

²¹⁰ Kelime yanlış yazılmış, ç yerine ç yazılmış, düzeltildi.

²¹¹ Önce "bu" yazılmış, sonra "bunları" olarak değiştirilmiş.

²¹² Başka tekrar yazılmış.

öğren, saña harām (6) olanları ve mekrūh olanları bu otuz sekiz mes'elelerden (7) ayırıp beyān ider. Hemān ihmāl itme, dünyādan (8) yüzi kıra gitme.

Fī-beyāni āfāti'r-ricli min hayṣū'l- (9) –' ademiyyeti:²¹³

Ya' nī yürümeğ-ile olan āfāt-ı ricil (10) cümlesi on sekiz. Evveli farz cihāda gitmemek. İkinci (11) farz-ı hacce 'aḳā'id, ahlāk, a' māl-i zāhire olan ' ilimleri (12) bilüp ' amel itdükden ṣoñra gitmemek. Zīrā 'aḳā'id bozuk (13) olduğda ' amel fā'ide itmez. Cümleden evvel i'tiḳādīn (14) düzüp andan ṣoñra ḳudreti olup gitmese ayaḳda (15) günāhlarından olur. Üçüncü üzerine farz-ı ' ayn olan [129b] (1) 'aḳā'id, ahlāk, a' māl-ı zāhire-i ' ulemādan varup (2) öğrenmek. İmām-ı Ebū Leys Tenbīhi'l-Gāfili'nde beyān (3) itmiş ki bir adam farz-ı ' ayn olan emr-i dīni, ya' nī (4) 'aḳā'id, ahlāk, a' māl-ı zāhire olan ' ilimleri beyān (5) iden ' ālimler meclislerine varup öğrense, ammā hiç (6) bir şey' añlamasa velākin ' ilim meclisine hāzır olduğda Hāḳḳ (7) te' ālā ḳorḳusundan diñlese ḥalḳuñ zemmi ḳorḳusundan (8) degil ve medḥini umuduğundan degil. Velākin bir şey'i zabṭ (9) idemedi, gene ol diñleyen mü'min için yedi fā'ide vardır. (10) Evvelkisi ṭālib-i ' ilim fazlına nā'il olur. Ya' nī, ṭālib-i (11) ' ilim olup öğrenüp ' amel idenlere ne ḳadar ṣevāb virilür- (12) -ise aña daḳı ol ḳadar ṣevāb virilür. İkinci mādām ki (13) ' ilim meclisinde oturur, günāhlar ve ḥaṭālardan²¹⁴ ḥıfız olur. (14) Üçüncü menzilinden çıkup yürüdükde üzerine raḥmet (15) iner. Ammā ḥatunlar ince ṣerbeti maḥremeler ile ve ṣıḳma [130a] (1) ferāceler ile ve daḳı hörgüci büyük başlar ile ' ilim (2) meclislerine böyle giderlerse anlara la' net vardır. (3) Ve daḳı İmām Süyūṭī Dürri'l-Menṣūr'da Süre-i Muḥammed'ün Tefsīri'nde (4) ol ḥatunlar ḥaḳḳında, ya' nī bu zikir olunan ḳıyāfetler ile (5) ṣoḳaḳlara çıkup veyā ' ulemā meclislerine varup ümmet-i (6) Muḥammed'i yoldan çıkararak ve cehenneme²¹⁵

²¹³ Yokluk açısından ayak afetleri açıklamasıdır

²¹⁴ Kelime yanlış yazılmış, ḳ yerine ḫ yazılmış, düzeltildi.

²¹⁵ "he" eksikti, ilave edildi.

sebebi olan ‘avratlar. (7) Ve anlara bu kıyâfetler ile izin viren erlerine ve analarına (8) ve babalarına kıyâmet gününde nice ‘azâb olup rüsvây (9) olsalar gerektür.

Netekim Peyğamberimiz Muğammed ‘aleyhi’s-şalâtu ve’s-selâm (10) buyurdu:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ²¹⁶ Hâdiş-i (11) muğaddem kitâbunuñ evâ’ilinde bunuñ ma’nâsı beyân olundu. (12) Hâşıl-ı kelâm bu hatunlar tevbesiz gittüklerinde ve kıyâmetde (13) ol ‘azâbları gördüklerinde diseler gerektür ki: "Yâ Rabbi, erlerimiz (14) bizi böyle nâşer‘ işlerden men‘ itmediler ve böyle şey’lere (15) râzî oldılar. Anamız ve babamız dañı râzî oldılar emr-i [130b] (1) dînde câ’iz olan ve câ’iz olmayan şey’leri, ya‘nî ebedî (2) ‘azâbdan ve mu’aqqat ‘azâbdan ile kırtulur, anları (3) bize ta‘lîm itmediler. Hağğımız alıvir, diseler gerektür. Ol (4) vağıt anaları ve babaları ve erleri hacîl olup kıyâmete (5) bu kadar mağlûkât içinde rüsvây olsalar gerektür".

Alî (6) Kârî Mişkât Şerhi’nde deyyüşler, ya‘nî bu kıyâfetler ile (7) hatunları²¹⁷ şoğaklara şalıvirüp zabt itmeyen erler (8) cennete selâmetle giremez, deyü hadîş-i şerîfler vârid, (9) olmuşdur.

Murâd idenler ol kitâba nazâr ideler göreler. (10) Ağvâl nice olsa gerektür. Hülâşatü’l-Fetevâ’da beyân (11) itmiş ki erlere lâzımdur ki hatunlarına bu kitâbda zikir (12) olunan emr-i dîni ta‘lîm ideler ve eger öğretimege kâdir (13) degiller ise emr-i dîni beyân iden ‘âlimler meclislerine (14) izin virüp varun.

Emr-i dînde lâzım olanı öğrenüñ, (15) kıyâmetde bize yapışup bizi mağşerde rüsvây itmeyesin [131a] (1) demek gerektür. Velâkin zikir olunan kıyâfetler ile varmağ (2) câ’iz degildür. Eskice bol ferâceler ile ve ihtiyâr (3) hatunları, kıyâfetinde tâ ki ümmet-i Muğammed’e anları gördükde (4) şehvet gelmeye. Belki anlardan ikrâh ide ve dağı analarına (5) ve babalarına ve dağı sâ’ir

²¹⁶ "Hepiniz çobansınız ve hepimiz elinizin altındakilerden sorumlusunuz."

²¹⁷ Kelime yanlış yazılmış, ç yerine ç yazılmış, düzeltildi.

akrabalarına gitdükde (6) gene böyle tebdîl-i kıyâfet ile gitmek gerekdür. Şoqaqlara (7) zînetler ile çıkmğa ašlâ izin yoqdur. Ammâ (8) evüñ içinde dört dîvâr arasında isterlerse (9) dîbâ ve şibler ve dürlü dürlü renklü libâslar Hâkķ te‘âlâ (10) ne ihsân itdi ise geyeler mâni‘ degildür.

(11) Velâkin erleri řâķat götürmedükleri libâslar istenmeyeler (12) erlerine ve ezâ ve cefâ idüp Allâhu te‘âlâya ‘âšiyeye (13) olmayalar tâ ki kıyâmetde ‘azâb görmeyeler. Ve eger eri emr-i (14) dîni öğretmege ķâdir olursa řařa çıkmğa izin (15) olmaduķça çıkmâķ (izin yoqdur. Ammâ öğrenmezlerse öğrenmege daķı izin virmezlerse)²¹⁸ eski bol [131b] (1) ferâceler geyüp tebdîl-i kıyâfet ‘ırzı ile muķayyed olup (2) Şâliħa ĥatunlar ile yollara emîn ise gitse mâni‘ (3) degildür. Ammâ akrabalarına izin erinden almaduķça (4) gidemez. Hâşıl-ı kelâm nâ-şeri‘ olan yerler ĥatunların (5) şalıvirmeyüp ĥıfız ideler, tâ ki kıyâmetde rüsvây (6) olmayalar.

‘İlmüñ fażîletinüñ dördüncisi ‘ilim meclisinde (7) oturduķda anda olanlara raĥmet indükdē²¹⁹ aña daķı (8) iner. Beřinci mādâmki ‘ilim meclisinde oturuz. Aña şevâblar (9) yazılır. Altıncı melekler ‘ilim meclislerine giderken ķanadların (10) döşeyüp aña ta‘zîm iderler. Yedinci birâdimüñ (11) ķaldırduķda şevâb yazılır ve birâdimüñ ķaldırduķda (12) günâhlara keffâret olur. Ya‘nî küçük günâhlara ve daķı (13) ziyâde dereceler, ya‘nî cennetde yüksek dereceler virilür.

(14) İmdi ĥıfız idüp öğrenmege ķâdir olmayup źabt idemeyüp (15) (hemân böyle (?) bir şey’i źabt)²²⁰ idemedim, deyüp maĥzûn ‘ilim meclisinden ķalkıp gitdüginden [132a] (1) ötüri Hâkķ te‘âlâ bu yedi devleti ihsân idüp (2) zâyî‘ itmedükde añlayanlara řevâb daķı ziyâde olur, didi.

²¹⁸ Sayfa kenarına yazılmış.

²¹⁹ ت yerine ُ yazılmıştı, düzeltildi.

²²⁰ Sayfa kenarına ilave edilmiş.

İmdi Allāh te‘ālā kerīmdür, didügi bildigi ile ‘amel ide, (4) bilmedüğini ögrenne. Añlamaduđınıñ yolunda buluna añlamazsa (5) añlayup ‘amel ideyim, deyüp ‘ilim meclisine geldüğinden ötüri (6) Hāḫḫ te‘ālā zāyi‘ itmeyüp bu yedi devleti iḥsān ider.

(7) Ammā zamāna cāhilleri ĩmān ne-ile ṭurur ve ne-ile (8) gider. Ekşeri bilmez ve ögrenmek ḫaydında daḫı olmaz ve nice (9) kerre ittifaḫı olan küfür ağzından çıkar. Kāfir olur bilmez (10) ve gene Allāhu te‘ālā kerīmdür. Cennet bizimdür, dirler. Ḥaberleri (11) yoḫ ki bu sözüñ fā’idesi kendülere yoḫdur. Emr-i (12) -dīn yolunda bulunup ĩmānı ḫıfız idenlerdür. İmdi (13) ‘ākıl olan bu mes’eleler ile ‘amel iden dünyādan āḫirete (14) pāk gider. Dördünci şerā’iṭ mevcūd-iken cum‘aya gitmemek.

(15) Beşinci āḫiri ta‘līm kendüye münḫaşır iken, ya‘nī ücreti [132b] (1) ḫademiyye-ile ve yāḫūd anası babası olup anlara ta‘līm (2) emr-i dīn ve yāḫūd vāḫıf ta‘yīn itdügi mevzi‘e gitmemek. (3) İmām ve mü’ezzin veyā ders-i ‘ām veyā şeyḫ olup vāḫufuñ (4) şartı üzre ḫıdmetlerin edāya gitmekde ihmāl idüp vaḫıfelerin²²¹ (5) eksik almayup tamāmladuđda ve ḫarc²²² idüp yedüklerinde (6) ‘aceb ḫelāl i‘tiḫād ile ve yāḫūd ḫarām i‘tiḫād ile mi (7) yerler. Zīrā edā-yı ḫıdmet olmaduğda fuḫahā beyān itdiler (8) ki bir vāḫıf şart itdügi gibi edā-yı ḫıdmet itmezlerse (9) vaḫıfesin almak daḫı cā’iz degıldür. Tafşīlen (10) bilmek murād idenler fıḫıḫ kitāblarına nazar ideler.

Altıncı (11) cemā’āta namāz ḫılmaḫ mevān‘-ı şeri‘et yoḫ iken (12) gitmemek. Zīrā cemā’atla namāz ḫılmaḫ bizüm mezḫebimizde, ya‘nī (13) İmām Ā‘zam mezḫebinde sünnetdür ve ba‘zılar vācibdür. (14) Ğayri mezḫeblerüñ ba‘zısında farzdur, didiler.

²²¹ ط yerine ض yazıldı, düzeltildi.

²²² Kelime yanlış yazılmış (خ ً yerine ح yazılmış), düzeltildi.

İmdi (15) dört mezhebinde sünnet-i mü'ekkededen aşağı kavil yokdur. [133a] (1) Hattâ Ravza-ı Kebîr'de İmâm-ı Zendüsî cemâ'ati 'özü (2) şer'iyyesiz terk idenler hakkında 'azîm tehdîdler (3) beyân itmişdür. Ve cemâ'ate müdâvemet idenler hakkında (4) kemâl-ı fazîletler beyân itmişdür. Bu bahişleri bu kitâbda (5) yazmaduk mütevel olur, deyü. Velâkin murâd idenler (ravza)²²³ (6) ravza-ı kebîre fezâ'il-i cemâ'ata ve târikü'l-cemâ'ata didügi (7) yere nazar ideler. Tâ ki cemâ'ata müdâvemet itmenüñ fazîleti (8) ne itdügin bileler. Ve târikü'l-cemâ'at olanuñ aḥvâlin (9) bilüp ḥazer ideler.

Yedinci münkersiz da'vete gitmemek. Münkerli (10) da'vete gitmek izin bu kadar, ya'nî câ'iz degildir. Sekizinci (11) emir ma'rûfdan. Toḫuzuncı nehy-i münkerden ku'ûd itmek, ya'nî (12) oturmak. Hîlâf-ı ḥâkime lâzımdur, dimek. Onuncı çobân fetevâyı şerîf kavline tâbi' olup²²⁴ (13) koyun veyâ 'ayrı ḥayvânâtı terk itmek, ya'nî ḥayvânâtı (14) gütmeyüp ve gözetmeyüp zâyi' itmek. On birinci evlâd ana (15) baba sözün tutmayup i'râz idüp gitmemek. Şer'-i şerîfe [133b] (1) uyduğı yerde, zîrâ nâşer' işler ile emr itse ol daḥı (2) sözün tutmasa günâhkâr olmaz. Meşelen çenkli düğüne (3) kist ve namâzı kılmadıysa, ya'nî beş vaḳıt namâzı (4) kıлма ve yâḥûd Qur'ân oḫuma ve yâḥûd farz-ı 'ayn (5) olan emr-i dîni öğrenme dise, ananuñ ve babanuñ (6) bu sözlerin tutmasa günâhkâr olmaz. Ammâ mübâḥ (7) olan ya'nî şer'-i şerîfe uyan sözlerin tutmasa (8) günâhkâr olur. Zîrâ Ḥaḳḳ te'âlâ Qur'ân'da nice (9) yerde ve ḥadîş-i şerîflerde ana baba ḥaḳîn tenbîh eyleye. (10) Ve evlâddan ana baba râzî olmadukça Ḥaḳḳ te'âlâ daḥı râzî (11) olmaz.

İmdi ana baba beddu'âsından ḡâyet ḥazer itmek (12) gerekdür. On ikinci helâke yakın olan insânı elinden (13) gelürken kırtarmak varup kırtarmamak. On üçüncü (14) mâlî, on dördüncü mazlûmı ḥelâşa sa'y idüp gitmemek. (15) On

²²³ Kelime tekrar yazılmış.

²²⁴ Sayfa kenarına yazılmış.

beşinci ‘ācizūn hācetin def a gitmemek. Hācet [134a] (1) bitirmede bu kadar şevāb vārdır, olmuşken yine gitmemek. Hādīş-i (2) şerīfde beyān olmuş ki: "Bir adam bir adamūn şer‘-i şerīfe (3) uyar, hācetin bitirse Hāḳḳ te‘ālā anūn dūnyāda ve āhīretde (4) uyan hācetlerin bitüre". On altıncı muhtāç iken mevī (5) def ine gitmemek. Meyyit getürmekde daḥı çok şevāblar (6) vārdı olmuşdur, eger dūnyāda için olmazsa.

On (7) yedinci kendüye münḥaşır iken ğāsıl meyyite gitmemek, ya‘nī (8) kendüden ğayrı meyyit ğāsıl idici yok ise, ammā (9) eger var-ısa gitmese mānī‘ degildir. On sekizinci ırġād (10) āġāsı işinden beş vaḳıt namāzı edādan ğayrı (11) mu‘tād vaḳti gelmeden oturmak, ayaġul elli altı āfātı, (12) otuz sekizi yürümeġ-ile. On sekizinci yürümemeġ-ile tamām (13) oldu. Rabbüm, cümlemüz zaḃītin ve hem ‘amelin müyessir eyleye. (14) Bu on sekiz āfāt-ı riclūn yürümemeġ-ile olanlarıñ kimisi (15) ḥarāmdur ve kimisi mekrūhdür. İhmāl itmeyüp öğrenmek gerekdür. [134b] (1) Tā ki kıyāmet gününde neçün öğrenüp ‘amel itmedūñ, ya‘nī (2) bunlardan ḳaḅsına ‘azāb ve ḳaḅsına ‘azāb ve ḳaḅsına ‘itāb ve şefā‘ atdan, (3) maḥrūm olmak, vardur bilüp ‘amel itmedūñ, deyü erkege (4) ve dişiye su‘āl olunsa gerekdür.

Ol vaḳıt peşimānlıġ (5) fā’ide itmez. Hemān cān tende-iken fırsat elde iken bu mes’eleleri (6) emr-i dīn beyān iden ‘ālimlerden öğrenmek gerekdür (7) ve öğrendükde ‘amel itmek gerekdür.

Fī-beyāni āfāt-ı beden ğayrı (8) muhtāşşat.²²⁵

Ya‘nī boyun ā‘zā ile olan āfāt-ı beden, toḳsan (9) bilmeyen, noḳşān Rabbū’l-‘ālemīn cümlemüz cümlesinden kaçmak (10) müyesser eyleye. Ve bilüp ‘amel idenler bilmeyenlere söyleye: "*Ey mü’min (11) ḳarındaş, kıyāmet gününde şālihlerle ḥaşır olmak isterseñ (12) ya‘nī kıyāmetde elli biñ yıl maḥşerde aç ve*

²²⁵ Bedenin afetleri ile ilgili belli olmayan hastalıklar konusunda.

şüsisiz (13) tırup ateş içinde, ya' nî 'azâb ıssısında güneş (14) bir meyl kadar inüp beyner kaynasa gerekdür. Dağı buña beñzer (15) 'azâblardan kırtulmak ısterseñ hâşıl-ı 'ırzı yıkılmadan cennete [135a] (1) gıdenler ile bile haşır olmak ısterseñ, bu toksan (2) âfât-ı beden, mes' elelerin ve dağı bundan evvel beyân olunan (3) mes' eleleri ve dağı bu kitâbuñ âhırine varınca olan (4) mes' eleleri 'âlimlerden öğren."

Bu kitâbı idinüp dâ' imâ (5) içinde olan mes' eleleri bilüp 'amel ile diye. Toksan (6) mes' elenüñ evveli Hâzret-i Mûsâ şalavâtullâhi 'alâ nebiyyına ve 'aleyhi (7) hâzretlerinüñ vaktinde Mûsâ'yı bî-'ışâmât²²⁶ hâyinen (8) ve hâsiren ile'ş-şubhi ve'l-mesâ didükleri bî-dînüñ itdügi diyen, (9) ya' nî sâmiri didüklerinüñ itdügi raş müstehillini, ya' nî (10) helâl dîn kâfir olur, diyen kitâblar ve fetvâlar, ya' nî fıkh (11) kitâbları ve dağı tefâsîrler bu kadar şayısız kitâblar beyân (12) 'ayân itdüğinden mâ' adâ imâm hammâm hâzretleri Kırtubî (13) Tefsîrleri'nde raş-ı mezkûr erbâbınuñ ve aşhâbınuñ ve (14) ahhâbınuñ Mûsâ-yı mesfûr birleri olduğın taşrih (15) itmişdür.

Zerre imâni ve Hâkka meyleri, ya' nî hâkka teslîm [135b] (1) olanlar nazâr itsünler. Kırtân-ı 'azîmü'ş-şâni ve hadîş (2) fahr-ı cihân tıtsunlar ve fıkh-i Nu'mân'da ne beyân olundu (3) ise 'amel itsünler. Hâcetleri ise ve illâ tıtmazlarsa (4) yevm-i kıyâmetde ne olacaqlardur görürler. Kırtarım Hâzret-i (5) Zebânî elinde kalurlar. Zîrâ devr-i raş dört mezhebde (6) hâramdur. 'İbâdetdür ve helâldür deyen kâfir olur, dimişler.

Kemâl (7) Paşa'nuñ ve Ebü's-Su'üd Efendînüñ fetâvâlarında ve sâyir (8) kütüb ü fetâvâlarda bu bahişler mestürdur. Kırtâmetde selâmet (9) bulmak murâd idenler, tevbe iderler varup seyretmege bile (10) câ'iz degıldür. İşlemek kıanda kıaldı. Bunı añlayanlar 'aceb (11) nice işlerler dünyâ için dînlerine nice zarar idüp

²²⁶ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

(12) āhiretin cevāb iderler. ‘Ākıl olanlar fānī dünyāyı ebedī (13) bākī olan āhirete tebdīl itmez.

İkinci sihir, ya‘nī bir şey’i (14) dögüp ve üzerine tükürmek gibi ve Allāhu te‘ālādan ğayrı (15) bir şey’e qalbin baqlamaql gibi. İmdi bu sihir haramdur iden [136a] (1) mü‘min fāsıkdur. Eger te’sīri Hakk te‘ālādan bilüp bu sihiri (2) sebep bilürse mü‘min fāsıq olur, işledüğinden ötürü (3) ammā eger te’sīri muqlak Hakk te‘ālādan bilmeyüp sihiriden (4) bilürse ol vaqlt kāfir olur. Zīrā Hakk te‘ālāya şirk (5) koşmuş oldu.

Hakk te‘ālāya şirk iden ise kāfir (6) olur. Ammā eger haram i‘tikād ile itse velākin şer‘de (7) ta‘zīmi lāzım, gelen şey’i taḥkīr itse meş‘elen Muşhaf-ı şerīfi (8) necis içine atsa, ve yāhūd ba‘zı āyetleri yazup (9) ayak altına koyup çeynese ol vaqlt daḡı kāfir (10) olur, dimişler. Ammā taḥkīr itmezse ve haram i‘tikād- (11) - ile iderse ve te’sīri Hakk te‘ālādan bilüp sihiri (12) sebep bilürse, mü‘min fāsıq olur. Zālimlerden olur, (13) zīrā mü‘min qarındāşına zarar kaşd itdi. Eger anuñ (14) ile helāllaşmazsa ve ol meşhūr olan daḡı sihiri (15) sebep bilüp te’sīri Hakk te‘ālādan i‘tikād iderse [136b] (1) mażlūm olur. Kıyāmet güninde ol sāhiriden haqqımı (2) alır. Meger ol sāhir tevbe ide ve anuñ ile helāllaşup (3) ‘özür iderse devlet ve sa‘ādet, eger anuñ (4) ile helāllaşmazsa işi harāb²²⁷ olup yalıñuz tevbe (5) ile kırtulmaz.

Zīrā haqqı ‘Abd Ta‘lluql [eyitdi]²²⁸: "İmdi (6) bu halk arasında bir söz söylerler. Sihir haqqdur iden (7) kāfirdür, dirler ve ekşeri bu sözi söyleyenler ‘ulemā hey‘etindedür. (8) Halk anlardan işidüp i‘tikādların bozarlar. Hāşā (9) sihiri haql degildür, bātıldur. Bātıl olan şey’ haql olmaz, (10) velākin sihir vāki‘dür. Böyle dimek gerekdür. Tarīqat-ı (11) Muḡammediyye’de tafşīlen beyān

²²⁷Kelime yanlış yazılmış (ح Ö yerine ح yazılmış), düzeltildi.

²²⁸Eyitdi ilave edildi.

olunmuşdur. İmdi haram (haram)²²⁹ (12) i' tikād iden ve işleyen mü'min fāsık olur. Eger haramı (13) helāl i' tikād iderse ol vaqıt kâfir olur. Ve yâhūd (14) şer'ide ta'zīm lâzım gelen şey'i taḥkîr iderse ol (15) vaqıt daḥı kâfir olur. Bu iki şey'i bulunmazsa kâfir olmaz, [137a] (1) mü'min fāsık olur. İmdi bu maḥalli bir hoş zabṭ eyle (2) ve bilmeyenlere söyle.

Üçüncü veşim, ya'nî koluna veyâ yüzüne (3) igne dürdüp ba'dehu mürekkeb döküp ben mişâlli idende (4) (idende) (?) ve itdurende şer'-i şerîfde la'net vardır, (5) olmuşdur. Ne'üzü bi'llâhi te'âlâ akıl olan terk ider, (6) la'neti kabûl itmez.

Dördüncü 'ayne, ya'nî hîle ile âhara (7) aqça virmek ziyâdelik üzere. Beşinci riyâ, ya'nî izn-i (8) şer'isiz aqça fâ'idesiz almak. Yetmiş iki zarar var- (9) -dur. En ednâsı anası ile zinâ itmiş gibidür. İmdi (10) mü'min olanlara lâzımdur ki bey'-i fāsîd ve bey'-i bâṭıl (11) ve ribâ neye dirler. Anları öğreneler, tâ ki yedikleri helāl (12) mıdır veyâ haram mıdır bileler ve andan soñra haramdan ictinâb (13) ideler. Zîrâ bunları bilmedükçe ribâdan kurtulmaq mümkün (14) olmaz.

Altıncı ihtikâr, ya'nî 'ümet-i Muhammed ve ḥayvânât için (15) zaḥâyiri bilâ zarar ḥabıs idüp pek kıymete, ya'nî [137b] (1) bahâya çıkısında şatayın demek. Pîrleri bitüp (2) dünyâya mâlik olan nemrûddür.

Yedinci aḥşam ile yatsu (3) beyninde. Sekizinci gündüzüñ evvelinde, toquzuncı gündüzüñ âḥirinde (4) uyumaq. Bu üçü ṭayyibendür, ya'nî bedene zarar ve terk edebdür. (5) Ve yâhūd evvelinde uyumaq, ya'nî gün toquncaya dek uyumaq. (6) Ya'nî, şabâḥ namâzı każâya kılmak ve yâhūd âḥirinde uyumaq, (7) ya'nî ikindü namâzın kılmayup każâya komaq. Uyku sebab ile (8) aḥşam ile yatsu beyninde uyumaq, aḥşama yakın (9) uyumaq ile aḥşâm namâzı każâya kılmak.²³⁰

²²⁹ Kelime tekrar yazılmış.

²³⁰ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi. (kılmak yerine kalmak yazılmış, düzeltildi).

Bu üçü (10) bu taqdirce āfāt-ı beden olup günāhkār olur. (11) Ammā eger bu üç vakıtlar da uyanup namāzı alup (12) ılmazsadur.

Onuncu fıtra, on birinci uhiyye, on (13) ikinci keffāreti virmemek, eger bu şey'ler üzerine vācib[dir]²³¹. (14) On üçüncü aceti itmemek, eger üzerine farz oldu (15) ise. On dördüncü zekātı vrmemek. Eger zekātı üzerine [138a] (1) farz olup virmezse mezāra girdükde a te'ālā (2) ol mālı bir kel yılan ıyāfetine oyup ve ol kimsenüñ (3) boazına dolanup azını (azını)²³² alup (4) bir kerre şosa gerekdür. Ve ol kimse feryād idüp (5) ĩmān dese gerekdür. Ol yılan aña dese gerekdür. (6) Ne feryād idüp alarsın, senüñ sevgilü mālınudum (7) dünyāda beni ıkarup virmedüñ. Tat imdi (8) Şimdi 'azābı dise gerekdür. Buārĭ adĭŐlerinde (9) böyle beyān olundu ve daı cehennemde olan 'azāblar diller (10) ile vaŐfı ābil degildür.

On beŐinci nezri yerine (11) getürmemek. On altıncı cihād itmemek. On yedinci cum' aya (12) gitmemek. On sekizinci ĩād -ı Őümü', ya' nĭ abr üstine (13) mūm yamak daı mescid itihād itmek. On touzuncu (14) tevessüd, ya' nĭ ıfız niyyetsiz kütüb fıha ayanmaq. (15) Yirminci orucu utmama, ya' nĭ farz olan orucu 'özrü [138b] (1) Őer'ĭ yok iken utmama, 'özr-i Őer'ĭ tamām olduda (2) azā itmemek. Yigirmi birinci usul terk itmek, ve yāūd Őer'-i (3) Őerife uydurmama. İmdi usülün farzları bilmek (4) gerekdür. attā usul dürüst ola.

Bu kitābdan evvel yüz on (5) dört isimle müsem mā bir kitāb taŐnĭf olundu. 'Amele (6) mütē'allı olan farzlar her gün lāzım olan farzlar ile (7) bir kerre lāzım olan farzlar ve ömrinde bir kerre lāzım olan (8) farzlar ve 'aā'ide, mütē'allı ve daı icmāl üzere alā (9) anda beyān olunmıŐdur. Murād iden bulur ve murādın (10) aŐıl ılır. Yigirmi ikinci ābdesti alma veyā dürüst (11) itmek. Yigirmi üçüncü 'özri Şer'ĭ yok iken cemā'ati terk (12) itmek. Yigirmi dördüncü Őafı berāber

²³¹ +dır eki ilave edildi.

²³² Kelime tekrar yazılmış.

itmegi terk etmek. Yigirmi (13) beşinci altı ‘özünden hâli iken bir vakıt namâzı kılmayup (14) kazâyâ komak. ‘Avratlara dört ‘özürden hâli iken (15) erlere secde-i vâhidüñ târiki şeytândan ‘ibret [139a] (1) alsun. Aña göre tedârük görsün. Bu namâzı terk (2) itmez. İllâ dîni imâni bilmeyenler terk ider.

Zîrâ üç (3) mezhebde hükümü katıldür. Ba‘zılar katında²³³ küfren ve ba‘zılar (4) katında²³⁴ hâdden bizüm mezhebimizde, ya‘nî İmâm ‘Â‘zam katında²³⁵ (5) dört ta‘zîr ile ta‘zîr olunur, habs-ı medîd darb-ı (6) şedîd kan çıkınca[ya]²³⁶ dek, üçüncü yâ kıla yâ ölünceye (7) dek deginek. Dördüncü cümle mālını hâkimler ala dağı namâzı (8) kılduğda vire. Hılâf-ı şer‘î ğayrı vecîhle ümmet-i Muḥammed’üñ (9) mālını almadan t̄arikü’s-şalavātuñ bî-tamām alsalar, andan (10) soñra kılsalar ve ümmet-i Muḥammed’i la‘netden hâlâş itseler, (11) olmaz mıydı, olur. Ammâ dünyâ cem‘ itmeden el (12) degmez. Hâḳḳ te‘âlâ cümlemüzi işlâḳ eyleye. Evvel zamânda (13) kılmayanları ve cemâ‘ata gelmeyenler tafdîş idüp şer‘an (14) hâḳḳlarında gelürlerdi ve şimdiki ‘aşruñ imâmları (15) hâkimlere bildirmezler ve ekşeri kendüleri dağı gelüp edâ-yı [139b] (1) hizmet itmezler.

Hâḳḳ te‘âlâ kendü fazlından hâkimleri (2) ğafletten uyandırıp bu cemâ‘ati terk idenlerüñ hâḳḳlarından (3) gelüp dîn-i ‘alî eyleye. Ve eger Peyğamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’s-şalātu (4) ve selâmuñ havzından içmek isterlerse ve şırâtı (5) selâmetle geçmek isterlerse ve şefâ‘atı Resûlullâhı (6) umarlarsa bu huşûşen sa‘y ideler. Zîrâ dîni ihyâ’ (7) idenleri Hâḳḳ te‘âlâ Kur’an’da medḫ itdi ve didi ki: "Kullarım, (8) eger siz dîne yardım iderlerseniz, ben dağı size yardım iderim", (9) didi. Nitekim buyurdi: **يَنْصُرْكُمْ** (10) **قَوْلُهُ تَعَالَى** **إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ** ²³⁷ kim dağı dîni ihyâ’ idenler hâḳḳında âyetler ve hadîşler (11) çokdur. Kitâb muḫavvel olur, deyü terk

²³³ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi . (katında yerine kıtında yazıldı)

²³⁴ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi . (katında yerine kıtında yazıldı)

²³⁵ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi . (katında yerine kıtında yazıldı)

²³⁶ +ya eki ilave edildi.

²³⁷ "Eğer siz Allah'a yardım ederseniz, O da size yardım eder." (Kur'an, Muhammed 7.)

olundu. Ve imāmları (12) tenbīh olunan ki ta‘dīl erkānla kılalar. Bunuñ (13) tafşılı fiqh kitāblarında beyān olunmuşdur.

İmdi ba‘zı (14) maħalle vardır ki üç yüz - dört yüz evi vardır. (15) Cāmi‘e gelen bir adam veyā ikin adamdur veyā üç adamdur [140a] (1) ne günlere yetişdün? Haqq te‘ālā beterinden hıfız eyleye (2) ve ba‘zı cāmi‘ler kapanup ezān oqunmaz.

Bu ‘abd-ı (3) za‘īf bunlara muṭṭali‘ olduğumdan yazdum. Ben daħı (4) bu sevābda müşterek olayım. Belki ‘amel olunduğda (5) yigirmi altıncı keşf-i ‘avret itmek. Huşūşen ḥammāmlarda çoğdur. (6) Ednā ‘azābı bilenler bu işi itmez.

Beyit:

İñen ednā (7) ‘azāb olan iki na‘lin geye oddan
Başında kaynaya, (8) beyni kıazan kıaynar gibi eyyām.

Yigirmi yedinci şıla-ı raḥim (9) terk işrāṭ-ı sâ‘atdendür, ya‘nī kıyāmet ‘alāmetlerindendür. (10) Kıyāmete yakın hışım akrabā birbirini terk itseler (11) gerekdür. Şılanuñ vaḳti ‘örf-i nāsa mebnīdür ve (12) ḥalkuñ ta‘nlarına didiler. Şıla, deyü niye hışım akrabā (13) anmağadır. Mektüb iyle veyā selām göndermeg-ile (14) veyā hedāyā göndermeg-ile veyā varmağ-ıla işkāt itmezse, (15) ya‘nī şıla itmenüñ olduğu meclise raḥmet itmez, [140b] (1) didiler.

Yigirmi sekizinci vālideyne ‘aḳ olmağ, ya‘nī (2) ‘āşī olmağ. Bir evlāddan aña babaya rāzī olmaduğda ḥāl (3) gāyet müşkil olur. Şer‘-i şerīfe uyan yerde şer‘-i (4) şerīfe uymayan yerde degil, velākin şer‘-i şerīfe uyar (5) mı uymaz mı, anı ‘ulemādan öğrenmek gerekdür.

Yigirmi üçüncü (6) iḳtinā-yı kelb, ya‘nī ev için yāḥūd koyun için (7) yā ev beklemek için olandan kilāb ki çarşu kılābıdır (8) anı beslemek izin yoğdur.

Otuzuncı namāz kılmaz. (9) ‘Avratı evde kılamak, hıznir ile yatmak, andan ehvendür, (10) didiler. İmdi ‘ākıl olan bī-namāz ‘avratı evde kımaz (11) ve bir loğma ekmek dağı virmez. Hakk te‘ālā ümmet-i Muhammed’i bī-namāz (12) ‘avratlardan hıfız eyleye. Otuz birinci esnedükde ağzın (13) açmak. Otuz ikinci koñşuya ezā itmek. Huşušen ki (14) ‘ālim koñşu ola ve ehl-i sünnet ‘ulemāsı ola veyā şālih (15) koñşu ola. Envā‘-ı fısq-ı fücür ile ezā idenlerün [141a] (1) hāli neye müncer ola, çokdur. İmānsız gitmege sebebdür, (2) didiler. İmānsız gitmekden derece çok havf²³⁸ idenler (3) koñşuya ezā itmez. Otuz üçüncü yaramaz adamlar (4) ile söyleşmek. Zīrā öyle adamlar ile mü‘min mu‘ī‘ (5) olanları yoldan çıkarup kendüleri gibi ‘āşī (6) ider zamāne de ekşer halkuñ azdukları yaramaz (7) ile konuşmağdan olur.

Otuz dördüncü yüzmek (8) bilmeyen adam deryāya binmek. Otuz beşinci harām māl (9) ile alınan evde oturmak. Otuz altıncı harāma yapışmak. (10) Otuz yedinci selām virdükde egilmek, ekşeri zātı (11) ‘ulemādan olanları mübtelādur. Rabbüm cümlesini halāş²³⁹ eyleye, (12) bilenler bilmeyenlere söyleye el ile güne güne işāretler (13) ve öpmeler ve iki büklüme bu şey’leri idenler haqqında İmām (14) Faḥrū’d-dīn rāzī ne yazmışdur. Hāceti olan mürāca‘at (15) itsün, āhirete pākçe gitsün, şefā‘at umduğı [141b] (1) faḥr-ı kā’ināt sözün bilsün ve tutsun ve kabirde (2) rahatla²⁴⁰ yatsun. ‘Ālim olanlar idince ‘avām ne itsün, (3) ne yapsun, Hakk te‘ālā cümlemüzi işlāh eyleye.

Otuz (4) sekizinci kuş habiṣ itmek zamāne halkı ekşer buña mübtelādur. (5) Tevbe itmeyüp bu hāl üzre giderlerse kabirde görürler. (6) Otuz tokuzuncı şarımsak yemek, meger zarūrı ola. (7) Şafrāyı def itmek gibi. Deryāda bī-izni Allāhu te‘ālā (8) şafrāyı def ider. Hāşılı deryāda gemi ile giderken yemek (9)

²³⁸ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ğ yazılmış), düzeltildi.

²³⁹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

²⁴⁰ Kelime yanlış yazılmış, ç yerine ç yazılmıştı, düzeltildi.

def -i şafrayı için ba'is yokdur, didiler. Kırkıncı hibeden (10) rucū' meger şer'an iktizā ide.

Kırk birinci nā-maḥrem ile ḥālī (11) mekānda cem' olmak, ya'nī yalñuz ikisi oturmak. Zīrā şeytān (12) yalñuz olduğda azdırmağa sa'y ider. Fuḫahā-yı 'izām rahmetü'llāhi (13) te'ālā cemī' fūrū' ā'mālimiz de mezhebimiz şāhibleri iken (14) ḳabirde çıkan çürümüş 'avrat kemüğine bakmak cā'iz degil, buyurmuşlar (15) iken tāze ḫatunlara virüp envā' ḥīle [142a] (1) ile bacılar peydā iden şūreti şeyḫ olanlarıñ işleri (2) tamām, ammā du'āsın itmek erbāb-ı ḡamāmuñ mişāli neye (3) münce olacaḫ. O meyyitūñ ḫālī ne olacaḫdur. Böyle dürlü (4) ḥīleler peydā idüp tāze ḫatunları yoldan çıkarmağa (5) sa'y iderler. إنا لله وإنا إليه يا'nī وسيعود غريبا²⁴¹ (7) فليبك على الاسلام وغربته فإن الإسلام بدأ غريبا (6) راجعون من كان باكيا her kim ağlarsa pes. İmdi İslām (8) üzere ağlasun ve dīn ḡarīb olduğına ağlasun. (9) Zīrā İslām ḡarīb zāhir oldı ve ḡarīb 'avdet itse (10) gerekdür.

İmdi zamāne ḫatunları ekşeri kibāruz ve sultānız (11) ve ḫanımlarız deyüp tefāḫür iderler, ammā ḥiç mezārī fikir (12) itmezler. Tūtalım dünyāda dībālar ve şibeler ve fāḫir libāslar (13) giydiler ve yüksek müzeyyen sarāylarda oturdılar. Şoñra 'āḳibet (14) nice oldılar. Kefene şarınup ḳara yere girdiler. Ḥāllerin (15) kimse nice oldılar, ya'nī 'azābda mıdurlar, yoḫsa rāḫatda [142b] (1) mıdurlar. Kendileri bilürler, eger 'āḳā'idlerin yoḫlayup (2) ehl-i sūnet ve'l-cemā'ata uydurlar ise ve kötü ḫūyları (3) bilüp ḳalblerin pāk itdilerse ve aḫlāḳ-ı ḫamīdeleri, (4) ya'nī eyü ḫūyları bilüp ḫūyladırsa ve sā'ir ā'zāların (5) 'ilmiñ bilüp 'amel itdilerse ve ā'māl-ı zāhireyi bilüp (6) 'amel itdilerse devlet ve sa'adet buldılar. Ya'nī umuduḫları, (7) yine nā'il oldılar ve illā bu zikr olunan emr-i dīni terk idüp (8) emānetü'llāhi ḫıyānet itdilerse 'āḳibetlerin ḫarāb itdiler, (9) 'āḳıl olan bunları fikir ider.

²⁴¹ "Hepimiz Allah'tan ve hepimiz Allah'a döneriz." (Kur'an, Bakara suresi, 156.)
"Ağlayan varsa İslam'ın haline ağlasın, zira İslam garip başladı, garip bitecek."

Dünyâdan âhirete tedârük (10) ile gider. Zamâne halkınıñ ekşeri bu zikir olan mes'elelerüñ (11) çoğunu bilmez ve belki dîni yıkar, haberi olmaz. Tavla ve satranç (12) ve (?) ve sâ'ir oyunları oynarlar ve tevbe idüp 'ilim meclisine (13) gelüp imânların yoqlayup âhiretin tedârikin görmezler ve cennet (14) bizimdür, dirler. Ve Allâhu te'âlâ kerîmdür, deyüp diyenlerin yapmadan (15) cennet umarlar. 'Aceb bunı kanķı kitâbda buldılar, hatunlar [143a] (1) dağı böyle dirler. 'Ulemâyı begenmeyüp her biri bir söz söylerler. Kâbre (2) bu hâl ile girürlerse bu kitâbda ve sâyir kitâblarda beyân (3) olunan emr-i dîni terk idenler. Kâbirde 'azâb nice olur (4) görürler. Ve maşşere varduķda elli biñ yıl kıyâmet ıssısında (5) ve andan şoñra şırâtda yedi yerde bu kitâbda zikir olunan (6) mes'elelerden su'al itdüklerinde cevâba kâdir olmaduklarında (7) her bir 'aķabe de biñ yıl'azâb olunduķda, ya'nî habıs olunduķda, (8) ol vaķıt emr-i dîn oķudan 'âlimler kâdrin bilürler. (9) Ve bu mes'eleleri öğrenüp 'amel idenler ol yedi 'aķabe (10) de tırmayup kimi yel gibi ve kimi sığırdır, at gibi böyle (11) âsânlıķla geķdüĝin görürler. Āh n'olaydı dünyâda biz dağı (12) bunlar gibi Haķķ te'âlâya muķi' olup, ya'nî âhiret tedârikin (13) görüp bu mes'eleleri öğrenüp 'amel ideydük.

Şimdi (14) anlar ile şırâtı böyle selâmetle geķüp anlar ile 'ırzı (15) yıkılmaķdan cenneti bulurduķ, dirler. Ammâ zerre kadar ol vaķıt [143b] (1) pişimânlık fâ'ide itmez, görürler. Kırķ ikinci inbiṭâh, ya'nî karnı (2) üzerine yatmaķ, 'özürsüz. Kırķ üçüncü terk-i velîme, ya'nî (3) münker atsız düĝün da'vetine icâbet itmemek. Kırķ dördüncü (4) üçden az adam ile sefere gitmek. Kırķ beşinci ta'dîl-i (5) erkânı terk itmek. İmâm Yūsuf kavlinde farz iken (6) ve imâmen kavlinde vâcib, sünnet-i mü'ekede olduĝı ittifâķ (7) iken terk idenlerüñ hâli nice olacaķdur.

İmâm Birgivi (8) Mu'addeli's-Şalâvât adlu kitâbda otuz zararın beyân (9) itmişdür. Murâd idenler bulsunlar ve ol otuz zarar (10) nedür görsünler? En şoñ zararı imânsız gitmege sebebdür.

(11) Kırk altıncı seferde lehv için gelüp taşımak. Kırk sekizinci (12) sevim ‘alā sevim, ya‘ nī bir adam ile bāzār itmişken ve bahāsın (13) bulmuşken artırmak. Kırk toktuzuncı ğaflet ile alınan (14) şey’den intifā‘, ya‘ nī deĝer bahāsız var iken almak (15) ve ŧatmak bir mü’min bilmezlik-ile aldandugın gördük. [144a] (1) Bir kaç aqça virüp aldanmışsın. Mü’min deyüp hātırın (2) yap, tā ki dünyāda ve āhıretde yüzüñ aq ola.

Ellinci bıyıĝın (3) sünnete uydurmamak. Elli birinci mescide sā’ile, ya‘ nī dilenciye (4) ihsān itmek. Elli ikinci müsrife, ya‘ nī ŧer‘-i ŧerīfden (5) izinsiz yere māl harc idene ihsān itmek. ŧimdi (6) ihsānı ekŧeri böyle isrāf idenlere virürler. Yarın (7) kıyāmetde zararın görürler. Māl isrāf yere ĝitmesin, (8) diyenler emr-i dīn beyān iden ‘ālimlere sū’al ideler. Andan (9) ŧoñra ihsān idüp hayır ideler. ‘Aqā’id-i pāk (10) ve aqvālin kimselere bildirmeyen ‘ālimleri ve tālīb ‘ilimleri (11) gözetmeyüp ‘aqā’idi bozuk azĝunlara zekātların ve fiṭraların (12) ve sāyir ihsānların virenler kıyāmetde isrāf idenler (13) ile haŧır olduqda görürler. Bunuñ tafŧilin, ya‘ nī isrāf (14) yere ihsān idenlerüñ hāllerini ŧarīqat-ı Muḥammediyye’de beyān (15) itmişdür, aña nazār ideler.

Elli üçüncü iŧtirāmın mükrihin, ya‘ nī [144b] (1) rızāsı yoq iken bey‘e cebr olunan adamdan şey’i (2) almak. Elli dördüncü ikrāz-ı baqqāl, ya‘ nī biraz aqça virüp (3) levāzım iktizā itdükçe aqçası tamām oluncaya dek (4) eŧyāsın almak. Elli beŧinci terk-i ḥalq-ı re’s ve terk-i (5) ĝāyete, ya‘ nī pāk itmesi lāzım, ‘avrat yerini pāk itmemek (6) ve baŧın qurutmamak. Elli altıncı maṭl-ı ĝanī, ya‘ nī vireceĝi deynin (7) qudreti var-iken, virmemek. Elli yedinci cenkden izni ŧer‘ī (8) yoq-iken firār itmek.

Elli sekizinci Qur’ān-ı ‘azīmü’ŧ-ŧāni (9) unutmak. Elli toktuzuncü ḥalqa içinde oturmak. Altmışıncı (10) imāmına uymamak. Altmış birinci sefere çıqduqda bir adamı (11) emīn itmesizin yola ĝitmek. Altmış ikinci farz-iken zekāta (12)

virmemek. Altmış üçüncü ricâldan iken harîr giymek hatunlara (13) cā'iz, erlere harâm. Altmış dördüncü bıyığın. Altmış beşinci (14) tırnağın kesmemek. Altmış altıncı koltuğu kılin gidermemek. (15) Altmış yedinci bu zikir olunan şey'leri te'ḥîr itmek, ya' nî [145a] (1) vaḳtila itmemek.

Altmış sekizinci ḥuṭbe 'aliyyü'l-ḥuṭbe, ya' nî (2) bir adamuñ nişân koduğu hatuna şâhib çıkmak, evvela (3) rızası virilmiş-iken, meger küfri olmaya. Ol sebebden (4) bölerse şevâb olur. Zîrâ kâfide bu bahşi gâyet (5) tafşîl itmişdür. Hemân câhile kız virmekden gâyet şaşınmak (6) gerekdür. Şimdiki vaḳtuñ hatunları hemân mâlı (7) olsun, dirler. Müslimânlık aramazlar, hiç bilmezler ki ve (8) kıyâmetde başlarına ne gelse gerekdür. 'Aḳâ'idi bozuk (9) küfür sözler söylerler ve tevbe daḥı itmezler. Nice yılda (10) dîne iderler. Kıyâmetde böyle erlerinüñ mâllarına tama' (11) idüp bu kadar yıllar zinâ olunduñuz âḥiretleri yıkup (12) dünyâdan böyle geldiñüz, didükde bilmezem ne cevâb virürler.

(13) İmdi böyle olduḳda hatunlara lâzımdur. Âḥiret yolların (14) arayup i' tîkâdı ehl-i sünnet ve'l-cemâ' ata uyan adamlar (15) bulursa varmak gerekdür ve daḥı kızın virenler daḥı böyle [145b] (1) aramak gerekdür. Tâ ki kıyâmetde rüsvây olmayalar. Mürşîd-i (2) Müte'hilî kitâbına bakup anuñ ile 'amel ideler. Altmış (3) toḳuzuncu tefriḳ, ya' nî qarâbetleri olan iki esbîri (4) yâḥūd biri kebîri ve biri şağîri, ya' nî biri büyük ve biri (5) küçük ayırmak. Yetmişinci talâḳ-ı celb, ya' nî ehl-i beldeye gelen (6) zaḥîreye karşı çıkmak, şehre girsün, bazar kunsun. (7) Ol vaḳıt olmak lâzımdur.

Zîrâ ehl-i beledüñ ihtiyâcları (8) vardur. Yetmiş birinci yolda, yetmiş ikinci alaca gölgede (9) oturmak, ya' nî kazâyı ḥâcet itmek. Yetmiş üçüncü ḥayvân (10) üzerinde ziyâde turup inmemek. Yetmiş dördüncü nisâ tâ'ifesi (11) egerli ataya binmek. Yetmiş beşinci ricâle ve nisâyâ halkı²⁴² (12) ve çağana âletin şaklamak

²⁴² Kelime yanlış yazılmış (Ç yerine ج yazılmış), düzeltildi.

(?). Yetmiş altıncı yağlı ta'âm yedükden (13) sonra elini yumadan yatmak. Yetmiş yedinci kul ve cāriye āgāsına (14) ve kadınına 'işyān itmek. Yetmiş sekizinci nisā (15) ricāle, ricāl nisāya kendüyi beñzetmek. Yetmiş toközuncü [146a] (1) zevce zevce haqqına ri'āyet itmemek, ya'nī er 'avrat (2) haqqına ri'āyet itmemek.

Sekseninci zevce zevcün, ya'nī (3) 'avrat kocanuñ haqqına ri'āyet itmemek. Tafşilen (4) taleb iden Mürşid-i Müteāhili'ye nazār itsün. Seksen (5) birinci ta'līk temīme, ya'nī bir marāz def' olsun için (6) bir şey'i asmağ ve bileğine ip tağmak. Şıtma def' olur dime (7) gibi, hudūd-ı imān ve mevāhibü'd-düniyyede küfür olmasına (8) zāhib olmuşlar ve (?) Ebū Bekir hālāl huẓife (9) İbnü'l-Yemānī'den isnād-ile bir adama didi ki: "(Senün bileğinde bu ip var iken kebirseñ), senün²⁴³ (10) namāzını kılmam", didi. Tayansın mürtekib olan haṭibler (11) kıyāmet gününde görürler hāllerini, böyle giderler ve bunu (12) dağı böyle itdürenler, böyle giderlerse. Seksen ikinci (13) nesil-i zāyi' itmek, ya'nī harāmlara varmak. Seksen üçüncü (14) mesācidde kār-ı kesb itmek. Seksen dördüncü ğayrınıñ (15) yerine oturmak. Seksen beşinci perdesiz ta'âm üzerinde [146b] (1) oturmak.

Seksen altıncı ehl-i kıryeye şehirde müzāyağa (2) var-iken şey'i şatmak. Seksen yedinci babanuñ (3) ve 'alimün ğayrıya Kıur'an-ı 'azīm oğunurken kalkmak. Seksen (4) sekizinci bir adama şefkat itmemek. Seksen toközuncü (5) aḥz-ı vekīl-i kenefsini, ya'nī bir adam biraz aqça ehline (6) vir deyü, vekīl itmiş. Vekīl tam' idüp kendü için (7) birazını almak. Toğsanıncı bir harf yazılan şey'i ta'zīm (8) itmemek. Nice harf olursa olsun bundan sonra (9) toğsan āfāt-ı beden, mes'ele tamām oldu. Bunlaruñ (10) dağı kimise harāmdur ve kimise mekrühdür ve kimise terk-i edebdür (11) ve kimise tıbbendür, beyān olundu. Bunları emr-i dīni beyān (12) iden 'ālimlerden öğren, ihmāl itme.

²⁴³ Bir satır sayfa kenarına ilave edilmiş.

Zîrâ harâm olanları (13) işleyenlere ‘adlen ‘azâb var. Harâmdan ihtirâz idüp (14) kaçanlara fazlen şevâb var. İmdi bunları bilmedükçe gerek (15) hatun ve gerek erkek kaçmak mümkün degildir ve kıyâmetde niçün [147a] (1) harâmlardan kaçmaduñ denildükde bilmedüm. Yâ Rabbi, dimek (2) fâ’ide itmez. Zîrâ Hakk te‘âlâ bildirdi ve bilmeyenlere öğrenüñ, (3) deyü emir itti. Ve emr-i dîni dünyâda oğudan (4) ‘âlimleri ve anları gelüp dinleyenleri ve emr-i dîni oğuyanları (5) ve oğumayanları ve hakk kabûl itdenleri ve itmeyenleri (6) cümle bilür. Bunları bilmez diyenler, kâfir olur. Böyle inandum, (7) diyenler ne cür’etle câhillikde kalup öğrenmez. Böyle (8) yüzi kara dünyâdan âhirete nice gider.

Hakk te‘âlâ (9) kendü ‘azametiyle hitâb idüp didükde: "Ey fâsık, (10) benüm mülkimde oturup yaratuğum dürlüdür. Ni’metleri yedüñ, (11) benüm emânetlerimi zâyi‘ kılduñ, ya’nî emir itdüğüm farzları (12) bilüp yerine getürmedüñ ve nehy itdüğüm farzları (13) kaçmaduñ", didükde hâl nice olur. Tefekkür itmek gerekdür (14) ve meger mekrûhlar dañ bilmedükçe kaçmak mümkün degildir.

Zîrâ (15) mekrûhları işleyen, şefâ’atdan mahrûm olup ‘itâba [147b] (1) lâyıq olur. Böyle olduğda ihmâl itmek ahmaqlıkdur. (2) Āfât-ı beden-ile sâ’ir â‘dâlaruñ²⁴⁴ âfâtları cümlesi (3) dört yüz toksan altı ‘akâ’id, ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘at (4) mes’elelerinden ğayrı ve bundan soñra beyân olunan (5) mes’eleler huķûkullâh ve huķûķ-ı ‘ibâd mes’eleleri beyân (6) olunur. Dört yüz toksan altı mes’eleden ğayrı mes’eledür, (7) beyân olunacak kitâbuñ âhîrine varınca. İmdi ihmâl (8) itme, çalış, öğren, ölünce kabirde râhat bulasın, (9) girince.

Beşinci faşıl.

²⁴⁴ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Fî-beyâni hukûku's-selâsi ve's-selâsin (10) selâsetün 'aşere fî -Hakki Allâhu te'âlâ ve isnâ 'aşere fî-Hakki'l-ibâd (11) ve semâniyetün fî-Hakki'l-hayvân hukûku'l-ahdan.²⁴⁵

Evvelli ricâle, ya'nî (12) erlere dörtden uyuya kalmak, unutmak, oğunmak deli olmak, (13) nisâya hayız ve nifâs görmeden biri yok-iken bir vakıt (14) namâz geçirmek. Hâlbuki aşhâb-ı 'izâm riğvânu'llâhi te'âlâ (15) aleyhim acma'yin. İçinden altı biñ altı yüz menber ve minâre [148a] (1) yapılmış vilâyet fetih iden halîfe-i şânî Hazret-i 'Ömer Fârûk (2) rağiyallâhu 'anhu ve beş biñ üç yüz yetmiş hadîs-i şerîf (3) rivâyet iden Hazret-i Ebû Hüreyre rağiyallâhu 'anhu ve Hazret-i (4) 'Abbâs ibn 'Ammi seyyidi'n-nâs ve Hazret-i Se'id ve Hazret-i (5) Mu'âz bin Cebel ve Hazret-i 'Abdür'-rahman ve Hazret-i Ebû Derrdâ (6) ve Hazret-i Câbir rağiyallâhu te'âlâ 'anhumu'l-kâdir ve tâbi'iden (7) Hazret-i Nec'î ve Hazret-i Eyyüb ve Hazret-i Hakem ve Hazret-i (8) İshâk ve Hazret-i 'Abdullâh ve Hazret-i Dâvud ve Hazret-i Aḥmed (9) bin Ḥanbel raḥimuhu'l-llâhi te'âlâ bi-ğayr 'özrin mezkûr bir vakıtden (10) târikinde küfr-ile hüküm itdiler. Ve Hazret-i Şâf'î ve Mâlikî (11) ve Ḥanbelî raḥimuhu'llâhu te'âlâ katıl olunur. Ba'zılar katında²⁴⁶ küfren (12) ve ba'zılar katında²⁴⁷ hadden imâmımız İmâm Â'zam raḥimuhumu'l-llâhu ta'âlâ (13) Kâşıfu'l-Humûm ve Râfi'ü'l-Ġumûm Hazret-i Nu'mân bin Şâbit (14) rağiyallâhu 'anhu katında²⁴⁸ kâfir olmaz.

Velâkin dört ta'zîr (15) ile hüküm ü habs-ı medîd darb-ı şedîd. Üçüncü kılincaya oluncaya [148b] (1) dek darb.

Dördüncü cümle mâlî alına taḥılincaya dek. Ba' dehu (2) virile hattâ 'Uyun-ı Fetevâ'da beyân itmiş ki her ayda beş (3) dirhem harâc nâmiyla âlalar ve bir sâl

²⁴⁵ Otuz üç hukukun açıklamasıdır. Bunların on üçü Allah'a karşı, on ikisi insanlara karşı ve sekizi hayvanlara karşı sorumlu haklardır.

²⁴⁶ Kelime yanlış yazılmış, düzeltilmiş. (katında yerine kıtında yazıldı)

²⁴⁷ Kelime yanlış yazılmış, düzeltilmiş. (katında yerine kıtında yazıldı)

²⁴⁸ Kelime yanlış yazılmış, düzeltilmiş. (katında yerine kıtında yazıldı)

üzerine yüklediler. (4) Olduğı memleketi gezdüreler ve yüzine tükürerek şahid duruñ (5) ğayrı hem dövüp ve hem merkebe²⁴⁹ bindürüp gezdürmek, (6) yok-iken târiki'sş-şalâta dağı cevâzına K̄uhistân'ı 'ümnden (7) ĥazretlerinden nağıl idüp ve nişâbu'l-ihtisâb târikü'sş-şalâtu (8) fâsık olup şehâdeti mağbûl olmayup ĥazâ vir. (9) Şâyeten ve emânete şâlih olmayup zâtî ve ĥâtil ve şâdıĥ (10) gibi şâhib-i kebîre olup ve İmâm Â'zam ĥazretlerinden (11) üç gün terk idenüñ ĥatla müsteĥâĥ olur. Ķavlı (şerîfini) (12) şerîfini beyân 'ayân itmişdür.

Kütüb ü mufaşşalâtda ĥürmeti (13) naşşla şâbit olan kebâyir ve şaĝâ'irüñ müsteĥilli, (14) ya'nî ĥelâl deycisi nice kâfir olursa dağı kezâlik (15) buyurmuşlar. Ya'nî, bir günâh ki ĥarâm olması naşşla [149a] (1) şâbit ola, gerek şaĝîre ve gerek kebîre anı işleyen (2) adam elem çekmeyerek ve ĥayırmayak işlese ne'üzü (3) bi'llâhi te'âlâ ĥelâl deyen gibi kâfir olmasın. (4) Çelebî ve 'Alî Ķârî ve ğayrılar taşrîĥ itmişlerdür. Ve târikü'sş- (5) şalâtuñ dağı ĥaĥĥında ĥadîs-i şerîfler çoĥdur ve (6) (ve)²⁵⁰ anları sevenlerüñ vây ĥâline her kim bî-namâzı severse (7) anuñ ĥalbinde nifâĥ vardır, didiler. Zîrâ bî-namâzlar (8) Ħaĥĥ te'âlâ anuñ düşmânlarıdır. Anları her kim severse (9) Ħaĥĥ te'âlâ anları sevmez, ya'nî anlardan râzî olmaz.

(10) Zîrâ aşĥâbdan sekiz kimse tâbi'iden, yedi kimse (11) küfrine zâhib oldılar. Kimisi küfren ĥatıl olunur, (12) didiler ve kimisi ĥadden ĥatıl olunur, didiler. Eger bu mes'eleler (13) ile 'amelitse â'yân-ı kibâr ve farz-ı 'ayn olan (14) 'aĥâ'id, aĥlâĥ ve a'mâl-i zâhire olan 'ilimleri cümle (15) a'lâ ve ednâ öğrenüp 'amelitseler. Kâfirler bölük [149b] (1) bölük olup gelürlerdi, elân dirlerdi, cenksize (2) fetih olurdu. Ol zamânda böyle-idi. Ol sebebden (3) bunca memleketler fetih itdiler. Mes'ela²⁵¹ İmâm Â'zam'da (4) beyân ider ki ol zamânda aramaĝ-ıla bir

²⁴⁹ Kelime yanlış yazılmış, ı yerine ı yazılmış, düzeltildi.

²⁵⁰ Ve tekrar yazılmış.

²⁵¹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

cāhil bulunmazdı (5) ve her maḥalde emr-i dīni beyān olunup ‘ilme ḥāzır (6) olurlardı.

Ama ŧimdi yigirmi otuz maḥallede bir dīn (7) ‘uleması bulunup beyān itmez ve bulunsa daḥı kimse (8) gelmez. Bu ‘aŧırda olan ‘ulemayı ehl-i dūnyā olup (9) iŧlerinde āḥiret ‘uleması az ḳaldı dūnyā ‘ulemāsınun (10) ‘alāmetleri nedür? Farz-ı ‘ayn olan ‘aḳā’id, aḥlāḳ, a‘māl-ı (11) zāhire olan ‘ilimleri beyān itmezler. Yā niçün itmezler? (12) Görürler ki ḥalk ehl-i havā emr-i dīnden ḥazḳ itmezler (13) ve meclislerinden ḥalk ḳaçarlar ve buḡuz iderler ve ehl-i ḥayr olanlar (14) itdükleri vazīfeleri riyā-ile ve süm‘a ile iderler. (15) Hīç demezler ki niyyetü’l-mü’mīn ḥayr min ‘ameli, ya‘nī mü’mīnün [150a] (1) niyyeti ‘amelinden ḥayırludur, buyurdu.

Peyḡamberimiz ‘aleyhi’ŧ- (2) -ŧalātu ve sellem eger ḥayrāt idenlerün mürādı dīni (3) ihyā’ olaydı ve mālını ḥayırlu olaydı, kendüleri (4) bir ‘ālim ta‘yin itdükte dilerlerdi ki farz-ı ‘ayn olan ‘aḳā’id, (5) aḥlāḳ, a‘māl-ı zāhire olan ‘ilimleri beyān eyle. (6) Meclisinde isterse bir adam ḳalsun, ben ḥayrātımı ḳatı‘ (7) itmeyim, ammā eger bu ‘ilimleri beyān itmezseñ müsteḥab olan (8) ‘ilimler ki fezā’il-i ‘ilmidür, ya‘nī va‘d-ı v‘ad-ı va‘īd, ḳaŧaŧ (9) fezā’il ‘ilimleridir.

Bunların cümlesi ḥaḳḳdur ve lākin (10) bu zikr olunan ‘ilimler farz-ı ‘ayn olan üç ‘ilimden (11) ŧoñradur. Ḥaḳḳ te‘ālā yevm-ı ḳıyāmetde farz-ı ‘ayn olan (12) ‘ilimleri öğrenüp niçün ‘amel itmediñüz, deyü su’āl (13) ider. Müsteḥabb olan ‘ilimleri niçün öğrenüp ‘amel (14) itmediñüz? deyüp su’āl itmez ve ‘azāb daḥı itmez. Ancak (15) zikr olunan emr-i dīni beyān iderken arasında va‘di [150b] (1) va‘īdi beyān itmek gerekdür.

Bu üç ‘ilmi öğrenüp (2) ‘amel itmeyenler ḥaḳḳında Ḥaḳḳ te‘ālā kelāmında ve Resüllallāhı (3) ŧallallāhu ‘aleyhi ve sellem ḥadıŧinde böyle buyurdu. (4) Ve bu zikr olunan emr-i dīni öğrenüp ‘amel idenler, (5) ḥaḳḳında böyle buyurdu, deyü

beyān itdi ki mes'elelere münāsib (6) āyetler ve ḥadīşler beyān itse ḥalk eşitdükde (7) emr-i dīni öğrenüp 'amel itmeyenlerün ḥālī böyle olacaq, (8) deyü ve öğrenüp 'amel idenler. Bu devlete nā'il olacaq, (9) deyü terġīb-i terhīb itmek māni' degildür. Evvel (10) zamānuñ 'ālimleri böyle iderlerdi. Ammā şimdiki (11) ḥalk ekşeri müsteḥab olan 'ilimlere düşdiler. (12) Ve ḥālā' müsteḥab olan 'ilimleri farz-ı 'ayn zan itdiler. (13) Ve ḥālā' farz-ı 'ayn olan 'ilimleri müsteḥab zan itdiler. (14) Ve niceleri daḥı inkār itdiler, bize eger bu 'ilimleri farz (15) olaydı, her bir 'ālim bu 'ilimleri beyān iderdi.

İmdi [151a] (1) çünki beyān itmez, bize farz olmaduġı andan bellü oldı, (2) dirler ve dīnlerin yıkarlar böyle gezerler, ammā yıkdıkların (3) bilmezler ne günlere kalduġ. Ḥaqq te'ālā cümlemüzi işlāḥ (4) eyleye. İmdi eger şāḥib-i ḥayrāt olanlar eger bu 'ilimlerden (5) ḥaber-dār olalardı. Beyān iden 'ālimlere elbette bu (6) 'ilimleri isterüz. Eger bu 'ilimleri beyān itmezseñüz ḥayrātı (7) kaṭ'ī idüp beyān iden 'ālimleri bulup ḥayrātı (8) anlara iderüz, dirlerdi. Cümlesi emr-i dīni kitāblarına (9) baġup temelinden beyān idüp ḥalk böyle cāhillikde (10) ħalup her biri bir yol tutmazlardı.

Peyġamberimüz Muḥammed 'aleyhi'- (11) -ş-şalātu ve's-selām zamānında ve aşḥāb zamānında ve tābi'īn (12) zamānında nice ise gine öyle olurdu. Ammā bu vaqtuñ (13) şāḥib-i ḥayrātları bu 'ilimleri bilmedüklerinden bu 'ilim, (14) bu emr-i dīn 'ilmini söyledükde hem ḥayrātını kaṭ'ī ider ve hem (15) kendi terk iden ve der ki eger bu 'ālim olaydı, ḥalk [151b] (1) meclisinden kaçmazdı. Görmez misin ki ħulan (?) 'ālimüñ meclisi çok (2) ol 'ālim olduġından ḥalk aña cem' olurlar. Ol 'ālim fülān (3) du'āyı oġu ve iki rek'at fülān vaġtinde namāz ħıl. Cümle (4) günāhlarıñ dökülür, hemān anadan toġmış gibi olursuñ (5) ve su'ālsiz ve ḥisābsız cennete girirsin dir. Ammā bu 'ālim (6) bilmem, şunu bil, tut ve bunu bil, kaç bunu bilüp tutmayınca (7) ve bunu bilüp kaçmayınca 'arz yıķılmadan cennete gidenlerle (8) ḥaşır olamazdır. Daḥı buña beñzer bilmem neler söylerdi, deyü. Ve farz (9)

olan emr-i dīni inkār idüp ve ol ‘ālīme buğuz idüp (10) terk iden dünyādan ol hāl-ile gitdükdē kabirde (11) pişīmān olup döğünür, ammā fā’idesi yoğdur.

İmdi (12) müsteħabb olan ‘ilimleri öğrenmek ve öğretmek farz-ı ‘ayn (13) olan ‘ilimleri bilüp ‘amel itdükden şöıra olur. İmdi (14) ‘ālimlere gerekdür ki halk-ı ğafletten uyandırıp farz-ı ‘ayn (15) olan ‘ağā’id, ahlāk, a‘māl-ı zāhire olan ‘ilimleri beyān [152a] (1) ideler. Kıyāmetde dīni ihyā’ idenler ile haşır olmağ (2) dilerlerse, zīrā evvelki zamānuñ ‘ālimleri böyle iderlerdi. (3) İkinci ta‘dīl-i erkānsız kıılınan namāz rükū‘ndan (4) ve sücūddan kalkduğda Sübhāna’llah diyecek kadar hağğında (5) imāmlarımızdan üç kavıl vardır. Muğaddem beyān olunmuş- (6) –idi. Lākin ğāyet lāzım olan mes’elelerden olacağından (7) tekrār bu mağhali münāsib olduğundan beyān (8) olundu.

Ta‘dīl-i erkān İmām Ebū Yūsuf hağretleri (9) katında²⁵² farzdur. Terk idenüñ namāzı bātıl olur. (10) İmām Muğammed, İmām-ı Ā‘zam hağretlerinüñ katında²⁵³ iki (11) kavıl vardır. Bir kavilde vācibdür, terk iden günāhkar (12) olur ve döndürmek lāzım olursa ve bir kavlide sünnetdür. (13) Terk idene, otuz zarar vardır. Evvelkisi Peyğamberimiz (14) Muğammed ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selāmuñ şefā‘atıdır. (15) Mağrūm olmağā müsteħağ olmağ. İkinci cümle mağlūğātuñ [152b] (1) kendü üzerinde hağğı olup kıyāmetde hağğ taleb itmek. (2) Üçüncü rükū‘dan ve secdeden kalkduğda subhāna’llah (3) diyecek kadar turmağı terk iden zī-‘ulemādan (4) ve şūfī şūretinde olursa anlara biñ adam uysa (5) cümlesine yazılan günāhdan zerre kadar eksilmez. Sebeb (6) olanlara yazılır. Kendüleri olup kıyāmete dek günāhları (7) defterleri kapanmamağ mağşūş. Bunuñ delīli kütüb ü eħādīşde (8) Müslim ve Nesāyī ve İbn-i Māce ve Tirmīzī cerīr hağretlerinden (9) merfū‘an taħrīc buyurdıkları hağdīş-i şerīf (10) ki: مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِيمَوْتٍ وَيَبْقَى وَزْرُهُ إِلَى آخِرِ (12) وَزْرَهَا وَوَزَرَ مَنْ عَمَلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَوْزَرَاهُمْ (11)

²⁵² Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi. (katında yerine kıtında yazıldı)

²⁵³ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi. (katında yerine kıtında yazıldı)

الدهر²⁵⁴ Bununı ma' nāsını (13) añlayup bilenler ne kadar bid'at-ı kabīhe var ise (14) terk ider.

Zirā olur günāhı kalur kıyāmete dek otuz (15) zararūñ üci beyān olundu. Yıgirmi yedisi Mu' addili'ş-Şalāvāt'da [153a] (1) beyān olunmuşdur. ' Āqıl olanlara bu dağı yeter. Üçüncü hūkūğ (2) ' ibād ta' llūğ itmezse şarāb içmek ta' llūğ iderse (3) iş müşkül olur. Hağ şāhibi helāl itmezse, imdi (4) şarāba ümmü'l-ḥabā'is didiler.

Zirā bir adam şarāb içdükde (5) günāhlardan şaşınmaz. Ne' ūzü bi'llāhi te' ālā Hazret-i ' Alī raḍıyallāhu (6) ' anhu dir ki: "Şarābdan bir kaçre deryāya (7) düşse dağı ol deryā kırsa yerine ot bitse (8) ve ol otı koyun yese ve ol koyunu boğazlarsalar etini (9) yemezdüm", deyü buyurdılar. "Dağı bir yere düşse üzerine (10) bir uzun mināre yapışsalar, üzerine çıkup halkı hağğa (11) da' vet için üzerine çıkup ezān okumazdum," (12) didi. Tāb' in ne mertebe şarābdan ikrāh iderlerdi. "Yā sen (13) içenlere nice dost olup maḥabbet idersin."

İmām-ı (14) Şa' fī kifāyesinde beyān itmiş ki şarāb içenler dünyādan (15) āhirete tevbesiz çıkdūğda kadehi elinde destesi [153b] (1) boğazında mekāndan münezzeh olan Hağğ te' ālānuñ Dīvān-ı (2) Ma' neviyyesi'ne şağına ve şolına yıkılarak maşşer (3) içinde rüsvāy olup ' azāb-ı diller ile şedīde uğrasa gerekdür. (4) ' Azābı diller ile vaşfi kâbil degildür. Cehennem içinde cehennem, (5) ehlinūñ edeb yollarından ağan kan ve iriñ ve ne kadar (6) murdār şey'ler varsa anlara içerseler gerekdür. Dağı tafşilin (7) murād idenler. İmām Zendūsī'nūñ Ravza-i Kebiri'nde şarāb (8) ḥarāmdur, didiği bağşe nazar ideler, göreler. Şarāb içenleri (9) ateşden tābūta koyup cehennem içinde atup nice ' azāb iderler. (10) Dördüncü hınzır merkeb ve ' alā rivāyetin maymūn işi olan livāta (11) hağğ-ı ' abid ta' llūğ

²⁵⁴ "Kim Müslümanlık'ta güzel bir sünnet yolu tutturursa onun sevabı ve onu uygulayanların sevabını eksiksiz bir şekilde kazanır ve bu şey kıyamete kadar devam eder."

itmezse Rabbü'l-âlemîn mübtelâ olanları (12) hâlâş eyleye ve olmayanları ibtilâdan hıfız eyleye. Beşinci (13) kizib tafşîli üzere yukarıda beyân olundu. Altıncı nezîr kaçd (14) ile vefâ itmemiş. Yedinci zekât virmemiş, diğkât idüp (15) mağhallini şormamış. İmdi zekât ve emşâli farzen ve nâfileten tohum [154a] (1) âhîretdür. Bundan eçalli on, evsatı yedi yüz, a' lāsı (2) dağı ziyâde olucağ. Yer yoklamağun nef'î ekinedür. (3) Dünyâ tahmînin kadar âhîret tahmînün halk katında²⁵⁵ kaderi (4) kalmadı.

Beyit

Begim etmek gerek lütfi yerine
Ekilen (5) dâne kim itmez degildür.
Birine biñ virür düşse (6) yerine.

İmdi zâhîrenün mağhalli dördtür. Şoğla a' nî (7) bitegen yer kırâç a' nî şusuz yer kulluk, a' nî mecma' almaz (8) ya' nî süpürtdi olan yere.

Dördüncü ateş kezâlik ma' nâ (9) da tohumun mağhalli dördtür. Şâlih şâlihâyı istemez ister, fâsık fâsıkâyı (10) istemez ister. Bir günlük nafağa ve satır ' avrat idecek. (11) Şevâbı²⁵⁶ olana istemek haram idügi yazduklarından (12) mâ' adâ (?) Şerh-i Zeyli'de kâne kudreti (13) olana istemek haramdur, buyurdılar. ' Âlim ' âmillere (14) halkı böyle kayurlar, bilmeyenlere toyururlar. Hakk te' âlâ (15) dîni ihyâ'ya sa'y iden ' âlimleri ziyâde eyleye. [154b] (1) Sekizinci kefareti lâzım olan şavm edâ itmemiş. (2) Toğuzuncu kaçâsı lâzım şavm kaçâ itmemiş. Onuncu (3) şerî'atı câmi' iken hac itmemeğ. On birinci zinâ itmek (4) hâşâ olacağ olur. Kimsesi olmayan ' avratla, on (5) ikinci fitra virmemek.

²⁵⁵ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi. (katında yerine katında yazıldı)

²⁵⁶ Eksikti, ilave edildi.

On üçüncü yigirmi iki buçuk guruşa (6) hâceti aşliyyetlerinden ğayrı ziyâde mâla mâlik (7) olanlar dağaya, ya' nî kurbân²⁵⁷ olmağa mân' ı ' ayıplardan (8) sâlim bir yaşın tamâm itmiş. Bir koyun veyâ bir keçi kurbân (9) itmemek. Koyundan altı aylık kuzu dağı cā' izdür. Yedi (10) adama cā' iz olan iki yaşın tamâm itmiş. Şığırda (11) yaşın tamâm itmiş. Deve koyunla keçiden erkegin deve (12) ile şığırdan dişisi efzâldur. İslâmbol şehrinde (13) kurbandan²⁵⁸ az kimse hâlâş olur. Huşuşen nisâ tâ' ifesi, (14) zirâ anlaruñ şiyâbi üçden ziyâde ve altın ve gümüşe (15) müte' allik zînetleri hisâb oluna.

Yigirmi iki buçuk guruşluk [155a] (1) şey'leri bulunmaya pek güçdür. Eger güçlerine gelürse (2) Resûl Ekrem ve Nebîyi muhterem şallâllahu te' âlâ ' aleyhi (3) ve sellem buyurur ki: "Bir kimsenüñ üzerine fitra (4) vâcib olsa virmese ve kurbân vâcib olsa (5) itmese, dilerse Yahüdî Naşrânî olduğı (6) hâlde olsun. Ne' ūzü bi'llâhi te' âlâ ' ibâduñ haqqı on iki (7) üç bölüğü, altısı mâl ile üçü bedende, üçü (8) kalbde mâl ile olan altınuñ evvelkisi âharuñ (9) mälını zâlime gammâzlık ile telef etmek. İkinci (10) eliyle telef etmek. Üçüncü yalan şehâdet ile telef (11) etmek. Dördüncü ğaşab a' nî güç ile çeküp almak. Beşinci (12) hırsızlayup almak. Altıncı rızâsız âharuñ mälını (13) yemek, bedenle olan üç haqquñ evvelkisi izni (14) yok iken hizmetlenmek sıtmâ bâliğ olmadan şabî ola, cā' iz (15) degil. Meger terbiye için ola. Huşuşen fuğarâya ve lâkin mubâh [155b] (1) olan eşyâdan şuya ve oduna ve una kendi (2) mälın ola. Ğayrıya cā' iz olmaz, ekşer nâs mübtelâdur.

(3) Huşuşen mekteb hâceleri ekşer yâ mekteb uşaklarına (4) şu getürdiler. Cā' iz degildür. Tafşîli eşbâh-ı nazâr (5) da murâd idenler görsünler ve tevbe itsünler. (6) Tenbîh-i vâcib olan mes'eledendür. İkinci bi-ğayr haqqın (7) urmağ. Üçüncü yaralamağ kalbde olan üç haqquñ evvelkisi (8) istihzâ' a' nî horlamağ ve

²⁵⁷ Ve fazla yazılmış.

²⁵⁸ Ve fazla yazılmış.

alçaqlamak. İkinci sögmek. Üçüncü (9) ne‘üzü bi’llâhi te‘âlâ iftirâ itmek. A‘nî bir adam dimedügin (10) ve yemedügin yedi ve geymedügin geydi ve şoymadügin (11) şoydı, dimek ile tevbesinüñ şartı üçdür. Evvelkisi (12) devrünü tevbe idüp bir dağı itmemege ‘azîme memeden (13) çıkan südüñ, girmesi nice güç ise ol (14) meretebe rücū‘ eyleye.

İkinci şāhibi ile helāllaşa. (15) Üçüncü itdügi iftirā, ancak iki adama dimiş. Biri [156a] (1) cānib-i ġarbe gitmiş ve biri cānib-i şarğa gitmiş. (2) Yā mektūbla yā kendüsi her ne hāl ile olursa ol (3) iki adama fülān kimseye fülān yerde söyledigim iftirā (4) idi. Ben rücū‘ itdüm, tevbe itdüm, siz de bilmiş oluñ. (5) İftirā itdüğünü dimedükçe tevbesi kemāla gelemez ve (6) (ve)²⁵⁹ hūkūki hayvāndan olan sekizden evvelkisi ürküde (7) yüzine urmak. İkinci suçsuz ġayrı yerine urmak. (8) Şuç hayvānda ürkemkdür, sürçmek degildir. Üçüncü (9) taħammülden ziyāde yok urmak. Dördüncü ota, beşinci şuya (10) ihmāl itmek. Altıncı yaz gününde ağır çul, yedinci kış (11) gününde yufka çul. Sekizinci her zarar viren şey’lerden (12) hıfız itmeyüp müsāmaħa itmek. Ammā şaħınup havāclara (13) al şunu veyā şu hedāyayı oqu, kurdüñ aġzın baġla, diler. (14) Bu şey’ler bātıldur, itmeyeler Rabbüm ‘ulemā-yı ‘āmilin ziyāde (15) eyleye. Eger ‘ulema olmaya idi, haġķı bātıllı bātıllı [156b] (1) haġ zan iderlerdi. Ne‘üzü bi’llâhi te‘âlâ.

Fî-beyāni şurūḫı’1- (2) muħabbet. ²⁶⁰

Bir adam dünyāda bir kiři ile dost olayın (3) ki dünyāda ve hem āhiredde baħa fā’ide ola (4) الْأَخْلَاءُ²⁶¹ Āyet-i kerīmeyi (5) taħtına dāhil olayın dirse şartı altıdır. Evelkisi (6) merħūm Taħiyyüdüñ Birgivi Efendi’nüñ taħķķi uzun. (7) Seksen toġuz mes’ele cāmi‘ küfür ve bid‘at ve riyā (8) ve kibirden birde ġalkuñ ma‘nāsı ve cumhūra göre buħl (9) ve isrāf ve ġased ki yüz altmış altı mes’ele

²⁵⁹ Ve tekrar yazılmış.

²⁶⁰ İmam ve amir olması gereken şartlar açıklamasında.

²⁶¹ "O gün Allah'a karşı gelmekten sakınanlar dışında, dost olanlar (bile) birbirlerine düşman kesilirler." (Kur'an, Zuhuruf 67.)

cāmi‘, (10) dört ‘alā kavil, yedi ‘alā kavli’l-cumhūr, ahlāk rezīleden (11) pāk olup zıddı ahlāk-ı hamīde ile muttaşif (12) olup hüsn u hulķī olan adamla āhīret qarındaşı (13) ve āhīret dostı ola. İkinci ‘aķıl ola, aħmaķda (14) ĥayr yok. Üçüncü şādık ola. Kāzibde ĥayır yok (15) selef-i şāliħin āyet ihtimāmları yalan söylemeden [157a] (1) ebedī. Zīrā yalandan kaçan kimseler cümle günāhlardan (2) kaçar. Aña benā āhīret qarındaşı ve āhīret dostı (3) dīni ihyā iden ‘ālimlerle olmak gerekdür.

Zīrā cāhil (4) olanlar ekşeri kızbden beden kaçmaz. Kızbden beden kaçmayın, sāyir (5) günāhdan daħı kaçmaz. Dördüncü vefāsı ola. Eyü gün (6) dostı olmaya ve fāsık da ĥayr yok. Vefāda devām (7) üzere maħabbetde ancak şābit olmağa dirler. Böyle (8) maħabbet ancak Allāh te‘ālā için olur ve münķatı‘ (9) olmaz. Rabbüm cümlemüze böyle āhīret qarındaşı (10) ve āhīret dostı iħsān eyleye.

Beşinci ferādis (11) ve vācibāti ve sünen ve müsteħibbātı bilmiş tutmaķ (12) için muħarremātı ve müfsidātı ve mekrūhātı bilmiş (13) kaçmaķ için, böylece şāliħ olabilmeyen ve kaçmayan (14) fāsıkda ĥayır olamaz. Altıncı şecā‘ atı ola ve hemī (15) ġālib tavşan tab‘ olan adamın dostluğı [157b] (1) buz üzere bināya fenāda ‘ināye sürürda ‘ināye (2) beñzer ĥattā muşaddaķ olan ĥikāye-i ‘acībdendür. ‘Alī (3) Kārī Raħmetü’llāhi te‘ālā ‘aleyhi Nüzhetü’l-Ĥātir-Nāme²⁶² (4) telīfinde ‘Aħmed bin Şāliħ bin Şāfi‘ nāmında ‘ilmiyle (5) ‘āmil vechile kāmil Diyār-ı Mışır’da Medrese-i Nizāmiyye’de (6) bir mecma‘ ‘azīmede kaçā ve kadar baħşı iderken saķf-ı (7) medreseden bir ‘azīm yılan düşer. Ol sā‘ at (8) maħabbete şādık ve yār muvāfiķ izleyenler²⁶³ bi’t-tamām (9) firār itdiler. Ol devletlü kať‘en ĥareketin bozmaz. (10) Taķrīr-i evvel üzere iken ‘Arap diyārında ĥarāretün (11) keşretinden ekşeri gömlek eşi giyemezler. Çıplaķ gövdesinden (12) yürür, boynuna tavķ olur, dilin diline yakın (13) ider. Kať‘a tağayyür teğayyür gelmez. Yine

²⁶² İslam Ansiklopedisinde Nüzhetü’l-Ĥātiri’l-Fātir olarak eserin ismi geçmektedir.

²⁶³ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

evvelki gibi iner, koyduğı üzere (14) alar ve soyler. Yalan soyler, yalınuz alan ve lakin pek (15) uzak amışlar, fehim idemezler, ya' ni soyleduğini anlamazlar [158a] (1) idi. Yılan gittuğekten Őnra env-1 i' tizar ile yine (2) cem' olup bu halat-1 garibeden ve ef' ali 'acibeden (3) su'al olunduğda cinnilerden iz izin Rabbu'l-' alemin (4) cumlemuği bila 'amelin avilden hıfız eyleye (5) ile 'ulema-yı imtian itdum. Ve lakin sen mişili i' tiadi (6) butun kimse gormedum, didi. Ve sen bu hayvancıksın ayaqsız (7) purden ve cumle yoğdan var iden Hazret-i Allahdur. (8) Ve bahşimuz aza ve aderdur, ma' ada gibi firar itsem, halk şehre (9) varur. Fi' lim avilme mualif olmamağı, murad itdum, dir (10) buyurmışlar. Rametu' llahi rameten vasi' eten .

Beyit

Yese (11) ' alimler haramı kafir olur ademmier

t gibi uşmez, (12) harama

dini batıl zimmiler dinmişdur.

Allahu te' ala (13) cumlemuği bila 'amelin avilden hıfız eyleye. Ve ahbablarımızı (14) ve sayir mu'minleri dağı uzun şanulardan (15) ve bu hikaye-i garibe iinde hariku'l-' adeti zikir olundu. [158b] (1) Ca' iz ki ba' zı iz' an-1 aşıra, ya' ni ' aıllı irmeyenlere hilaf (2) gorune. İmdi anvağın beyan idelum, tafşilen vaıf (3) olalar. Maşud haı bulalar, bilmeduğklerin bileler, ta ki selamet (4) gideler.

Fi-beyani env' hevariku'l-' adat; ²⁶⁴

Ya' ni ' adete mualif (5) herkes ta' accub idecek. Eşya sekizdur a' dadan, ya' ni (6) duşmanlar da olanun. Evveli sihirbazlar elinden zuhur (7) ide. Batılıqlarına delalet ider, sihir neye dirler. Bir emir (8) ki anun sebebi gizluo la, nev' i beşdur, tilsim neberin, ruye (9) halkitirat şeveyde mezhebimuzde te' şiri Ha te' ala (10) halkı

²⁶⁴ Garip tur adetler konusunda.

iledür. Vech-i hikmetin kendi bilür, hikmetinden su'âl (11) olunmaz. Delilümüz lâ yuselu, 'ammâ yef' al ve hüm yes'lün dir.

(12) İkinci istidrâc. Ol emr-i hârika dirler ki da'vâ idenüñ (13) murâdı ve ğaraızı üzere ola. İmâna ve 'amel-i şâlihe (14) muķānetsiz, ya'nî imānı ve 'amel-i şâlihe yok. Üçüncü ihānet (15) ol emr-i hârika dirler ki imāna ve 'amel-i şâlihe mufâriķ [159a] (1) ola. Velâkin da'vâ idenüñ murâdı üzre olmaya. (2) Yalancılar ve ğayıbdan haber viriciler ve dürlü dürlü (3) fâlcılar yedinden zuhûr iden gibi sehħârlaruñ pîrileri (4) 'Aħmed bin Ā'zam'dır. Resûl Ekrem şallallāhu 'aleyhi (5) ve sellem on bir dögüm ile kapu içine ķomşular (6) vâfir zamān ve zaħmet çekdiler. Rüyâda iki melek haber virdiler. (7) Hâzret-i 'Āli rađıyallāhu ķuyu içinden çıkardı ve mu'avvizeteyn (8) nüzulî ile def' oldu. İmdi havf iden mü'minler (9) ol sûrelere meşğul olup okuyalar. Bî-izni Allāhu te'âlâ (10) def' ola ve daħı kâfirlerden ve münâfiķlerden ve zâlimlerden murâdlarına (11) göre zuhûr ider.

Bu sebep ile maĝrûr olup kendilerini (12) eylikde, zu'm iderler. Aña binâyı çok selef-i şâliħin Rabbü'l- (13) -'âleminden kerâmet istemezlerdi. Şûrete ğayrılara müşterek olduĝı (14) için 'aşrımızda kerâmet da'vâ idenlerüñ hâli yaķın da (15) zıkr olunur ve ne idügi bilenür. Hâzret-i Mehdî rađıyallāhu 'anha [159b] (1) gelürse intikâm şer'-i şerîf alınur ve illâ 'âdetâ (2) pek güç görünür. Zîrâ çok fâsık ve fâcir kerâmete sürünür. (3) Namâz ķılmaz, ķanda ķaldı, arınur. Ehl-i Hâķķ ise derüninden (4) bürinür. Hâķır-ı 'âķıla huķûr itmesün ki hâşâ süm'a hâşâ kerâmeti (5) münkir ola, iner kerâmet evliyâ dünyâda vardur.

Az zamânda (6) bir aylık yola böyle veyâ daħı ziyâde bir laħza da vara. Gele ve taşlar (7) altun ve ķumlar cevâhir olması gibi. Şâdir olan kimse mü'min (8) olup Hâķķ te'âlâ vâcib ve muħâl ve câ'iz şıfâtlar ile bilüp (9) vâcibine vâcib deyü. Ve muħâline muħâl deyü ve câ'izine câ'iz (10) deyü i'tikâd iderse ve Peyĝamberler

haqqında vâcib olan şifatları (11) ve muḥāl olan şifatları ve cā'iz olan şifatları bilüp vâcibine (12) vâcib deyü. Ve muḥāline muḥāl deyü. Ve cā'izine cā'iz deyü. İ' tikkād (13) iderse ve kezālik melekleri daḥı ve kitābları ve yevm-ı kıyāmeti (14) ve mizānı ve kıyāmetde olan ehvāleri ve şırāṭı ve cenneti (15) ve cehennemi każā ve kağeri ve sāyir 'aḳā'ide müte'alliḳ olan mes'eleri [160a] (1) bilüp i' tikkād itdi ise ve kötü ḥūyları bilüp (2) pāk itse ve güzel ḥūyları bilüp ḳalbini bezedi ise ve a'māl-ı (3) zāhireyi bilüp 'amel itdi ise kendüden şādır (4) olan kerāmetdür.

Altıncı faşıl İmām Şiblī böyle beyān (5) itdi: Bu da'vāda olan adamuñ önünde Qur'an yoḡsa ve (6) ve şolunda tefsir-i tibyān yoḡsa daḥı aḥādīs-i şerif (7) ve fiḳh-ı şerif yok ise hezar eylesün ve cümle ümmet-i (8) Muḥammed ehl-i zalāldur. Ya'nı ümmet-i Muḥammedi azdıрмаḡa (9) sa'y ider. Bu da'vāyı iden ḳatı çoḡdur. İmān ve İslām (10) ne idüġin bilmez ve ne i' tikkāda da ve ne mezhebbe (11) olduġın bilmez. Tefsir ve ḥadīs-i bilmek ḳanda ḳaldı.

(12) Bir adam ise ādāb-ı şer'iden bir şey'i terk itse (13) veli olmadı, ya'nı andan şādır olan şey'i kerāmet (14) degildür, didiler. Zamānımızda ekşer-i kibār böyle adamları (15) veli itihād itmişlerdür. Hālbuki anlar şeytāndan yaramazdur [160b] (1) itsün. Şeytāndan yaramaz olduġına delil Ḥaḳḳ te'ālānuñ (2) bu ḳulu şerifdür. Kavlehü te'ālā: شَيْطَانِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوجِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفٌ (3) وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا كَافِرًا (4) وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا كَافِرًا (5) الْقَوْلُ 265 ve Resul-i Ekrem şalāllāhu 'aleyhi ve sellem (5) buyurur ki:

قرناء السوء شر من شياطين الجن²⁶⁶

Ve Mālik ibn Dīnār buyurmuşlar ki: "İnsān şeytānı (7) cin şeytānından yaramazdur. Zīrā bir kerre ta'avvüz itdüġde (8) cin şeytānı ḳaçar, ammā insān şeytānı ḳaçmaz. Dürlü dürlü (9) günāhlara çeker ve leṭāyif İblis'de Fıḳh-i Ekber

233 "Ve böylece peygamberlerin hepsine, insan ve cin şeytanları düşman kıldık. Onlar, birbirlerine aldatarak güzel (süslü) sözler fısıldarlar." (Kur'an, En'an 112.)

266 Kötü karındaşlar şeytan cinlerden daha beterdir.

Şerhi'nde (10) 'Alī Kārī ḥazretleri fir'avn ile şeyṭānuñ farkı (11) bahşinde ne yazmuşdur. Hülāşa-i kelām fehmi olan (12) nesl-i benī ademden büyük Tañrım deyüp kâfir oldı. (13) Neslī cinnden şeyṭān secdeyi terk ol daḥı kâfir (14) oldı. İmdi 'aqlıñı ki başına al, fikrini etegine şāl (15) gelüp geçmededür.

Yıllar imdi fırsat elde iken bu kitābda ve sāyir [161a] (1) kitāblarda olan emr-i dīni mes'elelerin öğrenüp (2) 'amel eyle. Konuşduḡuñ fāsıqları terk eyle (3) ve günāhlarına tevbe eyle ve bī-namāzları sevme aḡrabāñ (4) daḥı olursa zīrā kişi kimi severse anuñ (5) ile kıyāmetde bile ḥaşır olsa gerekdür. Ḥaḡḡ te'ālā ḥiṭāb (6) itdükde benüm emānetlerimi zāyi' idüp, ya'nī farz-ı 'ayn (7) olan emr-i dīni terk idüp fişḡ-u fucūre ṭalup (8) baña 'āşī olanları benüm rızām için terk itmedüñ, (9) sevdüñ, maḡabbet itdüñ didükde nā-cevāb virseñ (10) gerekdür. Anlaruñ işlerini işlemeyüp maḡabbet idenlerüñ (11) ḥāli müşkil olduḡda yā anlar ile günāhları berāber idüp (12) anlar gibi azup dünyādan öyle varduḡda nice olsa (13) gerekdür.

Ol günde nidā olduḡda şālihler arasından (14) azḡun olup fāsıḡ olanlar ayrılısun. Dünyāda (15) anları sevmezdiñüz ve anlar gibi muṭi' olmaḡa şa'y [161b] (1) itmezdiñiz. Şimdi anlaruñ arasında ne ararsın şuçılıḡ (2) anlardan dendükde ol vaḡıtta pişimān olup ne (3) olaydı. Biz bunları terk idüp sevmeye idük (4) anlar ile konuşup anlar gibi azḡun olmaya idük (5) ve (ve)²⁶⁷ şālihleri ve 'aḡā'idi pāk 'ālimleri sevüp ve anlardan (6) emr-i dīni, ya'nī üç bölük 'ilim ḥāli öğrenüp 'amel (7) ideydüm.

Şimdi ben daḥı anlar ile kıyāmetde olan (8) 'azābları görmeden ve şırāṭda olan ḡorḡuları (9) ve 'azābları ne ḡadar var ise anları görüp 'azāb (10) çekmeden selāmetle cennete giderdüm, deyüp ve erkek (11) ve ḡatun pişimān olsa gerekdür. Ammā ḥiḡ fā'idesi (12) olmasa gerekdür. İmdi çünki böyle olsa (13) gerekdür ins

²⁶⁷ Ve tekrar yazılmış.

şeytânına, ve cinn şeytânına uyup (14) cāhillikde alup āhiretin arāb²⁶⁸ itme. Dördüncü meger (15) ibtilā neye dirler, şūreti niğmet, bātını niğmet. Ya' nī [162a] (1) muşībet azret-i Rabbū'l-ālemīn ıfız imāye eyleye ve (2) (ve)²⁶⁹ abābda olan ya' nī a te'ālānuñ dostlarından olan (3) dört evveli irhāşāt Enbiyā-yı 'izāme²⁷⁰ nūr-ı nübüvvetden (4) il'at-ı rif'at devlet-i 'izzet gelmezden evvel oluna (5) dirle.

İkinci nūr-ı mu'cizāt-ı nübüvvetden şoñra muābele-i ā'dāda, (6) ya' nī dūşmān arşusunda şırāda ve zırrāda şehrūstān (7) ve şaħrāda her ne yerde olursa olsun ol Peyğamber (8) da'vā-yı nübüvvet idüp alkı dīne da'vet itdükde ol (9) alk daı sen Peyğamberlik da'vāsın idersin. Mu'cizāt (10) göster götürelim didüklerinde ol Peyğamber olduun bilüp īmān (11) getürelüm didüklerinde ol Peyğamber daı a te'ālānuñ dilemesiyle (12) ve yere itmesiyle her ne isterlerse arşularında gösterdüi (13) şey'lere mu'cizāt dirler. Cümlesinden azret-i Faħr (14) kā'inātuñ çodur. Hī nazīri yodur. Lākin ağır yoldur, (15) ri'āyet iden todur ve dūşmānlar yüreğine oudur. a [162b] (1) üzere pekdür. a te'ālā cümlemüzi a üzere şābit eyleye. (2) İmdi bu ikisinüñ vücūdı, ya' nī irhāşāt ve mu'cizātı (3) Peyğamberler āhirete gitdükden şoñra bunlar kimse de (4) olmaz. Evliyā'dan kerāmet Enbiyā'ya mu'cizedür demek (5) te'vīl olunmuşdur, aldı ki kerāmet i'ānet kerāmet da'vāsın (6) itmeden nizā'sın 'ālim 'āmilden şādır olan (7) aridür. İ'ānāt bu mişili 'ālimden cemī' ferā'iz (8) ve vācibāt ve sünen ve müsteħibbātı yerine getüre ve arāmlardan (9) ve mekrūhlardan ve namāzı bozanlardan ve sāyir bātıl (10) i'tikādlardan ictināb eyleye. Ve emr-i dīni öğrenüp (11) 'amel iden 'avām mü'minden şādır olan aridür. (12) ulāşāt-ı kelām bir adem de alel-i dīni ve i'tikādi ola. Andan (13) şādır olan ari 'ādetā i'tibār yodur.

²⁶⁸ Kelime yanlış yazılmış ( yerine  yazılmış), düzeltildi.

²⁶⁹ Ve tekrar yazılmış.

²⁷⁰ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Ya' nî, (14) ol şey'i kerâmet degildir. Mekr-i sihir ve istidrâcdur (15) Kible'ye karşı tükürse ve eşref-i mekâna solıyla [163a] (1) girse ve sağıyla çıkısa velî olmaz. Ya' nî, andan (2) şâdır olan kerâmet olmaz. Kanda kaldı ki günâhı (3) kebâ'ir iķifâķi aķış ola ve şaġâ'iri istimrârisi (4) ola. İ' lām idene izhârî huşûmet ve belki helâkine (5) şaġı olanlaruñ evliyâyı şeytân olmalarına şüphe yoķdur. (6) Ya' rifü men yuceribe, ya' nî bilür ol kimse ki tecrîbe ider bir (7) kimse böyle azġunları gördükde bunları evliyâdur dirler. Bu 'âlim-i (8) fâzıl anlarda evliyâlık yoķdur. Anlar Müslimânlık nedür (9) bilmezler.

Kanda kaldı ki evliyâlık dise ol 'âlîme (10) haķķı söyledüğinden ötürî buġuz iderler. Mümkün olsa (11) helâk iderlerdi. Haķķ te'âlâ cümle ümmet-i Muhammedi (12) böyle adamlara musâhib olup ezmeden hıfız (13) eyleye. Amîn.
Fî-beyâni envâ' -ı tahârât.²⁷¹

Tahârât (14) beş nev' idür, anı zabıķ itmege it raġbet, biri (15) farz ile vâcib, sünnet müsteħab bid'at farz [163b] (1) dirhemden ziyâde ola. Anı giydermek farz vâcibi (2) dirhem miķdârı ola. Anı giydermesi vâcib sünneti (4) müsteħabbî hiç olmaya. Anı yumaķ musteħab, yumasa (5) bir şey'i lâzım gelmez. Bid'atî yel hurûcından çıķmak ile (6) ya' nî bir adam ħelâda veyâ taşrada yelense kendüye şurmaķ (7) bid'atdur.

Fî-beyâni favâ'idihâ²⁷²

Ĥazreti gözin, ya' nî 'Ömer (8) rağıyallâhu 'anhu âġirete gitdüġi gece seksen kerre âbdest (9) aldı. Ola ki âbdest ile rûġumı teslîm iden, deyü. Zîrâ (10) Resûl Ekrem ve Nebbî muġterem şallallâhu 'aleyhi ve sellem Enes ibn (11) Mâlig'e buyurdılar.
Ya' nî, yâ Enes, eger saña ölüm ²⁷³لَمْ تَعْنُكَ الشَّهَادَةُ(12) إِنَّ أَتَاكَ مَلَكُ الْمَوْتِ وَأَنْتَ عَلَى وُضوءٍ

²⁷¹ Temizlik türleri konusunda.

²⁷² Faydalar konusunda.

²⁷³ Abdestli isen sana ölüm meleġi gelirse şehadetsiz ölmezsin.

gelüp (13) melekü'l-mevt gelürse hâlbuki sen âbdest üzere olasin. (14) Seni şehâdet fevt itmez.

Hülâşa-ı Kelâm 'âbdest ile (15) gücü bilmek şehâdet-i 'azîmdür. Cümlemüz ol vaqıt geldükde [164a] (1) şehâdet üzere göçmek müyesser eyleye. Ve Hâzret-i (2) Ebü'l- Leys rahmetü'llâhi te'âlâ Bostānu'l-'Ārifī'nde (3) beyān itmiş ki Hâzret-i Rabbü'l-'âlemin Mūsā 'aleyhi's- (4) selāma hitāb idüp buyurdu ki: "Yā Mūsā (5) 274 ya' nî: "Yā Mūsā, kaçan masāyibden saña (7) bir muşîbet irişse hâlbuki sen âbdestsiz (8) bulunasin." Bir kimseyi levmi itme illâ nefsüki levmi (9) ve ba'zı selef dağı buyurmuşlar ki bir adam dā'ima (10) âbdest ile gezerse Hâkık te'âlâ ol kimse yedi (11) hâşletle ikrām ider.

275 Āyet-ı Kerîmesi ile (13) mediğ olunan pāk melekler muşâhib olmağa rağbet (14) itmek. İkinci şevâbı yazmağda kalem zâ'il olmamağ. Üçüncü (15) cemî' cerâriğ tesbîhde olmağdur. Dördüncü tekbîr-i iftitâh [164b] (1) şevâbı kendüni fevt itmemek. Beşinci şifât-ı (2) mezkûre ile mevşûf olan melekler uyuduğda (3) ins-i cin şidenden fermân huvâ ile hıfız itmek. (4) Altıncı hâlet-i nez'ide, sekerât-ı mevt âsân olmağ. (5) Yā Rabbî, âsân ile âhir menzilizimiz, cinân eyle, bu münâsebetle (6) ecnebî şey'i ile faşıl degildür. Müsâferet-ı (7) hâkîkî ile cümlemüz müsâfirüz menzilizimiz altı, evveli (8) babamız belli.

İkinci anamız çarnı, üçüncü sevdiñimiz dünyâ, dördüncü menfüremüz, ya' nî kaçtıdığımız çabir. Beşinci (10) keşîrü'l-âlâm ve'l-ekdâr ve'l-yevm-i haşır, yevm-i cezâ, yevm-i sürür, (11) yevm-i edâ, yevm-i 'adıl yevm-i çazâ, yevm-i nedem, yevm-i necât (12) yevm-i hayât, hâzret-i yevmi'l-'erşâz, hâşıl-ı kelâm kıyâmetüñ (13) bir rivâyetde yetmiş adı vardur. Bir rivâyetde (14) biñ adı vardur. Kıyâmet ahvâllerin cümlemüze tefekkür (15) idüp tedârük üzere bulunup öyle

²⁷⁴ "Eğer abdestli değilsen ve sana musibet gelirse tek sen hatalısın."

²⁷⁵ "Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan melekler vardır." (Kur'an, Tahrir Suresi, 6.)

göçmek [165a] (1) müyesser eyleye. Altıncı konak ebedîdür, yâ cennet (2) veyâ cehennemdür. Eger îmân ile gitdi ise ve günâhlardan (3) dağı tevbe itmedi ise ‘afv ve şefâ‘at (4) irişmezse fâsık ne için emri bilüp tutmadun (5) ve nehyimi bilüp kaçmadun dirse, cehenneme koyup günâhı miqdârı (6) veyâ dağı eksük yakup andan şoñra çıkarup (7) cennete kosa gerekdür.

Velâkin cehennem ateşî dünyâ (8) ateşine beñzemez. Dünyâ ateşinün sıcağı bir katdur. (9) Cehennem ateşinün sıcağı yetmiş katdur, ne mümkün (10) insân aña tākāt getürmek ve yılanları şokduğda (11) nice yıllar acısı çıkmaz. Hađđ te‘âlâ dağı buña beñzer (12) ‘azâb-ı hâzır itmişdür. Diller ile ol ‘azâblar vaşif (13) olunmaz. Kurtubî Tezkiresi’nde ve ‘Alâmî Âhvâl-ı Ehli’n-Nâr (14) ve Âhvâl-ı Ehli’l-Cennet adlu kitâbda cehennem bahişlerin ve cennet (15) bahişlerin beyân itmişlerdür. Murâd idenler ol cehennem bahişlerine [165b] (1) nazar ideler, cehennem didükleri nedür bileler.

İmdi ol (2) gün öyle biz gündür ki andan rüşvet kabûl itmezler (3) ki ‘azâbdan kurtulmak mümkün ola. Ol günde bu (4) boynuzlu koyundan boynuzsuz koyun hađđını alsa (5) gerekdür. Hayvânlara teklîf yok iken ahvâl böyle (6) olduğda teklîfde olan insânun hâli nice (7) olsa gerekdür. Ol günde kılı kırk yararlar ve şırâta (8) geldiklerinde nidâ olunsa gerekdür. Turun geçmeñ her (9) kesin hađđın biri birinden alsun didükde halk hayrete (10) varup n’olaydı, dünyâda iken kimsenün hađđın yemiş (11) olmaya idüm dise gerekdür. Çünkü yedim bārî edâ itmiş (12) olaydum. Şimdi eller için ‘azâb çekmezdüm dise (13) gerekdür. Ammâ aşlı fâ’idesi yokdur. Zîrâ ol gün (14) mazlûmun hađđını zâlimden alıvirse gerekdür. Şevâb (15) anı virse gerekdür. Hayr ‘ameli yok ise mazlûmun günâhun [166a] (1) zâlime yükletse gerekdür. Ba‘de ‘afv itmezse cehenneme (2) kosa gerekdür.

İmdi Hakk te'ālā cümlemüzi kul (3) hakkı ile ahirete göçmeden hıfız eyleye. Dā'imā (4) ābdestli bulunmanuñ yedinci fā'idesi mādām ābdest (5) üzeredir, Rabbü'l-āleminuñ hıfzında olmak.

Yedinci fasıl:

(6) **Fī-beyāni esmāi'l-enbiyā elleti zikret.**²⁷⁶ Fī'l-Ḳur'an, (7) ya'nī Ḳur'an'da beyān olunan peygamberleri beyān (8) iden Ādem, İdris, Nūḥ, Hūd, Şālīḥ, İbrāhim, İsmā'il, (9) İshāḳ, Ya'kūb, Yusuf, Şu'ayb, Lūṭ, Yaḥya, Dāvud, (10) Süleymān, Zekerriyā, Eyyūb, İlyās, Yūnus, Elyasa', (11) Zū'lķifl, Hārūn, Mūsā, 'İsā, Muḥammed 'aleyhimü's-şalātu (12) ve selām üçü ihtilāfidür, ya'nī 'Üzeyir, Loḳmān, (13) Zū'l-ḳarneyn.

Fī-beyāni hilāfeti'l-erba't.²⁷⁷ Ebū Bekir (14) raḍıyallāhu 'anhu iki yıl, üç ay hilāfet sürdi, (15) şübüti icmā'iledür. Peygamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalātu [166b] (1) ve's-selāmuñ ḳayın atasıdır. Ḳızı 'Āişe raḍıyallāhu (2) 'anhāyı Peygamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selāma tezvīç (3) itmişdür ve cümle velīleruñ efzalı Ebū Bekir raḍıyallāhu (4) 'anhudur ve andan sonra efzalı evliyā Ḥazret-i 'Ömer'dür. (5) Ol daḥı Ebū Bekir vefāt itdükte ḥalīfe olmuşdur. (6) On sene altı ay şübüti icmā'iledür. Ol daḥı (7) Peygamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selāmuñ ḳayın atası²⁷⁸ (8) atasıdır. Ḳızı Ḥafza aña tezvīç itmişdür, raḍıyallāhu (9) 'anhā ve andan sonra efzalı evliyā Ḥazret-i 'Osmān'dur (10) raḍıyallāhu 'anhu, Ḥazret-i 'Ömer raḍıyallāhu 'anhu vefāt (11) itdükte ḥalīfe olmuşdur. On iki sene şübüti (12) icmā'iledür ve Resūlullāh şallallāhu 'aleyhi ve sellem (13) iki kızın tezvīç itmişdür. Biri vefāt itdükte (14) ol ki Gülsüm'dür biri daḥı tezvīç itmişdür.

²⁷⁶ Zikr edilen peygamberlerin isimleri konusunda.

²⁷⁷ Dört Halife konusunda.

²⁷⁸ Sonraki satırda kelime yazıldı.

Ol ki (15) Rūḳiye'dür raḍıyallāhu 'anhumā. Ol daḥı vefāt itdükde: [167a] (1) "N'olaydı, bir kızım daḥı olaydı, saña tezvīç iderdim, (2) yā 'Oṣmān", didi ve andan ōñra efzālı evliyā Ḥāzret-i 'Alī'dür (3) raḍıyallāhu 'anhu, Ḥāzret-i 'Oṣmān vefāt itdükde ḥalīfe olmuşdur.

(4) Dört yıl toḳuz ay veyā altı ay dimişler, şübūti icmā'iledür (5) ve Peyğamberimüz Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selāmuñ 'amūsı (6) oğludur ve kıızı Fāṭıma raḍıyallāhu 'anhāyı aña tezvīç (7) itmişdür. Ve Ḥasan ve Hüseyyin raḍıyallāhu 'anhumā andan olmuşdur. (8) Oğlu Ḥasan daḥı altı ay ḥalīfe olmuşdur. Bunların ḥilāfetleri (9) otuz yılda tamām olmuşdur ve cümle aştāb-ı Resūlullāh (10) 'ādillerdür. Cümlesi yüz on dört biñ aştābdur. Cümlesi (11) severüz ve şefā'ların umaruz, anları sevmeyen (12) mübtedi'dür ve belki kāfirdür. Zīrā bunların medḥi ḥaḳḳında (13) bu kadar ayetler ve ḥadīşler vardır. Bu kitābda tafşīli (14) mümkün degildir.

Fī-beyāni'l-ḥiştāli'l-erba'ati li defī'l-fuḳarā,²⁷⁹ İmām Fahreddīn (15) Er Rāzī Tefsīr Kebīri'nde beyān itmiş ki bir adam dört [167b] (1) ōeye müdāvet ve mülāzimet itse İnşā'allāh²⁸⁰ faḳırdan (2) ḥalāş olur. Evveli gicenün üç bölüğinden biri ḳalduḳda (3) uyanıḳ bulunsa.

İkinci vaḳıt girmezden evvel ābdestli bulunsa, (4) zīrā ḳıyāmet gününde mü'minler üç mertebe nūr-ile münevver olsalar (5) gerekdür. Evveli gün gibi münevver olsalar gerekdür. Sizler (6) kimlersiz denildükde biz ezānı cāmī'de muntazır olanlardan (7) idük, diseler gerekdür. İkinci ay gibi münevver olsalar (8) gerekdür. Siz kimlersiz dinledükde vaḳıtdan evvel ābdest (9) alanlardan idük, diseler gerekdür.

²⁷⁹ Fakirliḳi kaldırmak için gereken dört nitelik açıklamasında.

²⁸⁰ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Üçüncü yıldız gibi münevver (10) olsalar gerekdür. Sizler kimlersiz dinledükde biz ezānı (11) eşitdigimiz gibi her ne hâlde isek ferāgat idüp (12) ‘alā kavlin yigirmi yedi faẓīleti cāmi‘ şerā’iṭi mevcūde (13) mevāni‘ mürtef‘a cemā‘at ile beş vaḳti ile (14) edā idenlerden iz diseler gerekdür. Hiç kılmayanlaruñ ve cāmi‘e (15) gelmeyenleruñ hāli kıyāmetde nice olsa gerekdür. [168a] (1) Beş vaḳıt namāzı kılmayanlar dīn-i İslām ve ĩmān ne idügin (2) bilmeyenlerdir. Qur‘ān ve hadīṣ ve fıkh sözin, ya‘nī ma‘nāsın (3) bilmeyen ve öğüt almayanlar bir gün cezāsın görür, ve lāyıkın (4) bulur muşırır olup terk iderse ĩmānsız gitmege (5) sebebdür. Ne‘üzü bi’llāhi te‘ālā. Üçüncü ezān oḳunmadın (6) cāmi‘e vara. Dördüncü vitirden şoñra fā’idesiz dünyā (7) kelāmın söylemeden yatmaḳ.

Fī-beyāni duḫūl sitte (8) nefis ilā Cehennem’e bilā su’āl,²⁸¹

Evvelkisi zūlmüm iden hākimler. (9) İkinci ‘inād-ile ‘Arap, ya‘nī haḳḳı kabūl itmezler, ‘inādlarından. (10) Üçüncü kibirle şāhib nüfūr, ya‘nī haḳḳdan ‘i rāz idici (11) kimseler. Dördüncü ḫiyānet²⁸² iden tüccār, ya‘nī, bey‘ü fāsīd (12) nedür. Bey‘ü bāṭıl nedür, reyyāndur. Hāşıl-ı kelām bey‘ü şirā (13) mes‘elelerin bilmeyüp ve öğrenmeyüp ticāretlerinde ḫiyānet (14) idenler. İmdi bunlardan ḳurtulmaḳ murād idenler bey‘ü (15) şirā ‘ilmini öğrenüp ‘amel ideler.

Beşinci cehil içinde [168b] (1) ḳalan köylüler. İmdi ey mü’min ḳarındaş, cehil içinde (2) ḳalan köylüler kıyāmetde ḳurtulmayup sürüñ (3) bunları cehenneme bunlaruñ şuçları bellüdür, deyüp (4) cehenneme sürüldükde anlaruñ dünyāya ne için geldükleri (5) ḫaberleri yoḳ iken, yā neçün varup bir ‘ālim bulup (6) dünyāya gelmekden murād nedür, şormaduklarından böyle su’ālsiz (7) cehenneme sürseler gerekdür. Gice ve gündüz ‘ilim şehrinde olup (8) ve emr-i dīni öğrenmek farz olduḳını eşiden erkek (9) ve ḫatun ihmāl idüp öğrenüp ‘amel

²⁸¹ Sualsiz cehenneme giren altı kişi açıklamasında.

²⁸² Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ğ yazılmış), düzeltildi.

itmedükde (10) kıyâmetde hâlleri nice olsa gerekdür. Tefekkür idüp (11) cehil içinden çıkup emr-i dîni öğrenüp ‘amel ideler. (12) Eger ihmâl idüp öğrenmezlerse o yola giderlerse (13) kıyâmetde görürler, şoñra pişimânlık fâ’ide itmez bilerler. (14) Altıncı hâsed iden ‘ulemâ bu altı kimseye münhaşır degildür. (15) Belki her birinüñ bir hisşesi vardur, ‘âkıbetin tefekkür iden bunlardan [169a] (1) arınur. Toğrı şer‘-i şerîf yoluna gider, varduğda (2) anda rahat.

Fî-beyâni hitâbatı’l-ğabr kullu yevm-i seb‘a merrâtin.²⁸³. (3) Mezkûr olan altı menzilden dördüncü kabirdür. Her günde (4) yaradıldığı vaqıtdan berü fermân Rabbü’l-‘âlemîn ile melek (5) ne yerden toprak aldı ise ol mevzi‘e elbette anuñ (6) kabridür, yedi kerre ol kabre girecek faķîre nidâ idüp (7) çağırur. Bilmez faķîr ne ider ve ne işler haram yer ve harama (8) yürür ve güler. Böyle nefsi hevâsında gezer, dünyâya (9) geldüğinden haberi yok. Ve mezâr her gün yedi kerre nidâ itdüğinden (10) haberi yok. Her ne işlerse işler bir gün dünyâdan (11) gider. Ol melegüñ evvelki nidâsı budur ki: Ey Âdem (12) evlâdı ben yalnızlık eviyim yoldaş ile gel, yoldaş (13) hâzret şer‘ ile ‘ameldür. İkinci zülmet evim ziyâ ile (14) gel, ziyâ beş vaķıt namâzda ‘ale’l-kemâl müdâvemetdür. Üçüncü (15) toprak evim eşvâb ile gel sevâbı Hâzret-i Faħri Kâ’inât’a [169b] (1) kemâl ile intisâbdur, ya‘nî i‘tikâdda ve ahlâkda ve aķvâlda (2) ve ef‘âlde uymağdur, uymağ ise bu ‘ilmleri bilmek ile (3) olur. Dördüncü yılan evimi tıryağ ile gel, tıryağ, her (4) umûrında besmele’i eksik itmemeğ.

Beşinci darlık evime vüs‘at (5) ile kul vüs‘at Hâķķ te‘âlâ havfında gözyaşı aķıtmağ. Altıncı (6) açlar evim azıķla gel, azıķ merâtib şellase ile taķvâ idür. (7) Ya‘ni, üç bölük emr-i dîndür. Yedinci on sekiz (8) yeleginden toğdurulmuş şedîd rûzgârlı günde gemi (9) o günde şu nice yarılız ise pek yerler önünde (10) öyle yarılır. Münker ve Nekîr gelüp men Rabbüke ve madînüke (11) ve men

²⁸³ Her yedi günde bir, kabir diyalogları açıklamasında.

nebbiyyüke hitâbı²⁸⁴ ile su'âl evim (12) cevâb ile gel. Cevâb dünyâda kendüyi cümle günâhlardan (13) hıfız idüp âhirete pākçe gidüp Rabbü'l-âlemîn'den (14) cevâb bā-şevâb tevfiğin recâ itmekdür. (15) Bundan evlād, pâdişâh olan 'Ömer bin 'Abdu'l-azîz'ün [170a] (1) ki Hâzret-i 'Ömer'ün oğlu kızınıñ oğlıdur. Anuñ (2) ve etkiyâ-yı selefden Şirhâfinuñ hâlâtları hikâyeyi şaniyelerin (3) beyân idelüm, aġniyâ 'ibret ala. Anlaruñ yoluna gele, (4) fuġarâ için ala. Faġîr zevġine tala, îmân-ile (5) ola. Ebedî rāhatda ġala. Devlet-i faġîri bilmeyüp (6) şabırdan ġişşe alamayup ebvâb aġniyâda dâ'ima (7) deverân ve cevelân idüp envâ'-ı ġiyel 'arz-ı ġacât (8) ve eşnâf-ı temelükât iderek giderse olduġda (9) ġâl nice olur görür.

Fî-beyâni aġvâl-i 'Ömer 'Abdü'l-azîz.²⁸⁵ (10) Pâdişâh olmadan ġacca giderken bir sâhil baġra. (11) Ya' nî bir deryâ kenârına ġondılar, 'ibret ile nazâr (12) iderken deryâ tâlîkası bir tavuġ meytesin (13) taşra sürer. Bir faġîre ġatun ġicâb ile gözedüp (14) meyte taşra çıkınca ġatun elin uzadur, alur, (15) gider. Hâzret-i 'Ömer bin 'Abdü'l-azîz-i ġayret aġz [170b] (1) idüp yâ ġatun ġarâm idüġin 'ulemâdan işitmedük (2) mi didükde aġlayup belli işitdüm, velâkin vaġıt (3) zarûretde mubâġ olur, deyü daġı işitdüm. Benüm ehlim (4) âġiretde ġitdi. Benüm evlâdlarım ġâyret muġtarr oldılar. (5) Kimseye 'arz ġacet idemedüm ve feryâdlarına daġı (6) taġammülüm ġalmadı.

Ol sebebden meyti aldum didükde 'Ömer bin (7) 'Abdü'l-azîz'ün ġalb pâklerin bir mertebe diġġate ġeldi ki (8) nâfile olmaġ ġerek.

Beyit-i Rabbü'l-âlemîn ve ġabr-i faġrî (9) kâ'inâtı ziyâret üzere ġatuna iġsâmı taġdîm (10) ve terciġ idüp ġatuna meyti bırakdurur. Devesini (11) zâd u zaġîresi ile ġarġlġın bî-tamâm (12) teslîm eyledükde Rabbü'l-âlemîn ol şûretde, ya' nî (13) 'Ömer bin 'Abdü'l-azîz'ün ġiyâmetinde ġuccâc ile bile (14) bir melek ġönderdi, bile ġiderdi ve anı ġaccâc 'Ömer (15) bin 'Abdü'l-azîz ġan iderlerdi.

²⁸⁴ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ġ yazılmış), düzeltildi.

²⁸⁵ Ömer Abdülaziz olay konusunda.

Huccâc yemek yedüklerinde [171a] (1) görünmezdi. Zîrâ melek yemez, içmez, hüccâc döndükde (2) istiḳbâl itdi. Hikmetin su'âl itdüklerinde ilhâm ile (3) i' lām olundu. Sizüñ gördüğünüz melek idi. Ol (4) yetimlere maḥzûna vâlidelerine merḥamet itmesi hürmetine (5) cümleñüñ ḥaccın ḥaccı mebrûr itdüm. Dîndi hikâyesi (6) ṭavîldür, ihtîşâr idelüm vaḳt-ı def' inde, ya' nî 'Ömer bin (7) ' Abdü'l- 'Azîz'i gömdükleri vaḳıtda semâ cānibinden bir ḥıfız (8) ' adîmü't-tatyîr laḥîd içine düşdi, yazılmış. Mine'l-lâhi'l- (9) -'azîzi'l-ğaffâri'l-'Ömer bin ' Abdü'l- 'Aazîz mine'l-nâr dimiş. (10) Ya' nî 'azîzü ğaffâr olan Allâh'dan emândur nârûdan. (11) 'Ömer bin ' Abdü'l-'Azîz için dimekdür. Rabbüm şefâ' atların (12) müyessir eyleye. Hîn-i ḥilâfetlerinde koyun çobânı gitmez, (13) oldu. Ve yılan kimseyi şoḳmaz oldu. Hemân kim dâr-ı (14) fenâdan, dâr-ı beḳâ'ya göçdi. Herkes şıfatın buldı. (15) 'Āḳıbeti kendi ḥâdimlerinden birine erbâb-ı ḥased [171b] (1) yine Beytü'l-Mâl'dan birkaç aḳça virüp aḡuydır, (2) diyeler ve ḥaşır itdi, yedügin ve yidereni ḥalvet itdi.

(3) Ḥaḳîḳatın su'âl itdükde vuḳû'ı üzere ḥaber virdükde (4) benüm aḥbâbım çoḳdur, var alduḡuñ aḳça gene (5) maḥalline ḳofirâr it. Ben 'afv itdüm, didi ve Ḥazret-i (6) 'Azrâ'il daḡı ol devletliyi ḳabz itdi. Āḥirete gitdi. (7) İnnâ li-ennâ ve innâ ileyhi râci'un 'aşır pâdişâhları cürüm (8) idene terḳîn iderlerdi.

Şimdi ḥaḳḳ söyleyeni taḥḳîr (9) iderler. Belki ḳatıl yâḥûd nefy iderler. Sebebi 'amelsiz, 'âlim (10) olup ḥaḳ söylemeden sükût iderler. Sükût (11) iden 'ulemâdur, bilmeyen ider ne bilsün. Sebeb cehil (12) ile manşib ehl-i 'ilim fâzılım diyenlere ne ḥâl oldu, (13) söylemezler. Anlar bildürseler, anlar itmezlerdi. 'Ulemâ (14) söylemedüklerinden anlar daḡı nâ-şeri' işleri işler. (15) Elbetde bunuñ bir zararını olaydı, ya' nî günâhı olaydı [172a] (1) söylerlerdi, deyüp iderler, söylemeyen 'ulemâ çeker zararın. (2) İmdi çoḳ yemek yemenüñ, altı zararını bu maḥalle münâsib (3) olmaḡla beyân olunur. Farzları sünnetler mi, bundan evvel (4) beyân olunmuş idi. Ṭa'âmı çoḳ yemenüñ, altı zararını; (5) Evvelkisi ḥudâ ḥavfi ḳalbinden çıḳmak,

Hak̄k te'ālāya şıgınuruz. (6) İkinci halk̄a merḥameti kıalmamak, halk̄uñ dīlinde meşhūr olan (7) söz ki bir tok̄ bütün 'ālīmi tok̄ şanır fakr'ül- (?) (8) ise merḥamet lâzımdur.

Ḥuşuşen t̄alīb 'ilimlere cümleden (9) ziyāde ve daḥı 'aḳā'idi pāk emr-i dīn beyān iden 'ālimlere (10) merḥamet idenler. Mertebesi yarın maḥşerde bellü olsa (11) gerekdür. Ba'zı 'adāvet idenleruñ ḥālī ve rüsvāylığı anda (12) bellü olsa gerekdür.

Üçünci 'ibādāt t̄ā'āt kendüye (13) gāyet ağır gelmek. Dördünci 'ibādāt ve t̄ā'ātun lezzetin (14) bulmamak. Beşinci naşīḥatuñ deyene ve hem t̄uyana te'sīri (15) olmamak. Altıncı cümle gizlü marazı hareket itmek. Ḥuşuşen [172b] (1) ḥarāmdan ola. Ta'ām üzere olan müsteḥablar dördür.

(2) Evveli kendü öğünden yemek. İkinci loḳmayı küçük itmek. (3) Üçünci āḥerüñ loḳmasına bakmamak. Dördünci a'ziz̄ (4) çeper datmamak devāsı iki. Evveli parmağın yalamak. (5) İkinci döküleni düşürüp yemek, meger ve hiye iki. Evveli üfürmek (6) buzaḳı raḳīḳe çıkınca, ya'nī ince tükürük çıkınca ikinci (7) t̄ā'āmı koḳlamak.

Fī-beyāni aḥvāli Bişirü'l-ḥāfi.²⁸⁶ Bir gün Ḥazret-i (8) Faḥr-i kā'inātı gördi ve sa'ādetle Peyğamberimiz Muḥammed 'aleyhi's- (9) -şalātu ve's-selām eyitdi: "Yā Beşir, seni aḳrānın beyninde (10) ne şey'i 'ālī kıldı", didükde: "Siz a'lemsiz", deyü cevāb (11) (deyü cevāb)²⁸⁷ virdükde yine faḥr-i 'alem Ḥazret-i (12) Muḥammedü'l- Muştafa şallallāhu te'ālā 'aleyhi ve's-selām eyitdi: (13) "Dört şey'idür; Evveli sünnet-i şerīfe yapışmaḳlıḳtır. (14) İkinci ibādu'llāha ğarazsız naşīḥat eylemek. Üçünci (15) evlādıma ve aşḥābıma ta'zīm ve tevḳīrūñ. Dördünci [173a] (1) şālīḥleruñ ve fuḳarānuñ rizā'enlilāh, ḥıdmeti meşrū'asında (2)

²⁸⁶ Bişir-i Hāfi hakkında açıklama.

²⁸⁷ Tekrar yazıldı.

bulunduğuñ Rabbüm cümlemuz bu ahlâk-ı hamîdeler ile (3) hūylanmaq müyesser eyleye, dağı hilâfetden hıfız eyleye.

Sekizinci (4) faşıl mūcibāti'l-faqr beyān ider. Mūcibāt-ı faqr kırk (5) dördür, ya' nī faqra sebep olan kırk dört şey'idür, dördür. (6) İbn Melek Mişkati'l-Nevār'da ve sâ'ir hadîş kitâblarında (7) tafşîlen beyān itmiş ki kâde'l-faqrü ān yekūne küfren, ya' nī (8) kırk faqir qarīb oldı. Küfre Rabbüm cümle ümmetin Muḥammed'ün ' ulemāsın (9) ve şuleḥāsın şabr taḥammül olunmaya çok faqırdan hıfız (10) eyleye.

Faqra sebep olan kırk dört şey'ün evveli, (11) cümle günâhdan kaçmamak. İkinci kizibden ictināb itmemek. (12) Üçüncü çok uyumak. Dördüncü maḥşuşça şabāḥ namāzı (13) vaqtinde uyumak. Beşinci 'ilm-i zāyi' itmek, ya' nī 'aḳā'id, (14) ahlâk, a' māl-i zāhire olan ' ilimleri öğrenmemek. Halkuñ (15) çoğı bu mes'eleyi bilmezler. Eger bu mes'ele bilseler-idi ' amel [173b] (1) iderlerdi. Faqir olmayalum, deyü. İmdi ' amel itmedüklerinden (2) hem dünyâların ḥarāb iderler ve hem āhiretlerin ḥarāb iderler. (3) Haḳḳ te'ālā cümlemüzi hıızlandan hıfız eyleye. Yedinci (4) ḳā'imen tebevül itmek, meger bel ağırsına mübtelā ola. Ol (5) vaqıt māni' degildür.

Sekizinci cünüb iken ta'ām yemek. (6) Cünüb iken ta'ām yemek cā'izdür. Velâkin ağızın yumadan (7) mekrūhdur. Velâkin faqra sebebdür. Toḳuzuncı, ya' nī üzere yaturken (8) yemek. Onuncı kibrinden nāşī yere düşen ta'āmı devşirmemek. (9) On birinci eşvāb ile ev süpürmek. On ikinci şarmusağı. (10) On [ü]²⁸⁸ çüncü şoğayın yakmak. On dördüncü gice ev süpürmek (11) cā'izdür. Gice ev süpürmek, velâkin faqre sebebdür. On (12) beşinci oda süpüründe ḳomaḳ. Bu dağı cā'izdür, velâkin faqra (13) sebebdür. On altıncı kendüden ihtiyāruñ önünce yürümek. (14) On yedinci anasın babasın adıyla çağırmaq. On sekizinci (15) sekiz dürlü ağaç ile

²⁸⁸ İlave edildi.

dişin kırdamak. Nâz ağacı, bunca [174a] (1) yüşeni'l-ğayn mersin aşir reyhan sübür ki, on (2) toközuncu toprak ve çamurla el yumak.

Bunlar dağı (3) cā'izdür, velākin fağra sebebdür. Yigirmi eşiğe oturmak, (4) bu dağı cā'izdür. Velākin fağra sebebdür. Yigirmi birinci eşiğe (5) tayanmak. Yigirmi ikinci ğusul iderken, yerde ābdest (6) almak, ya' nī ğayrı vağıtda ğusul iderken olan ābdest (7) degil. Bunlar dağı cā'izdür. Velākin fağra sebebdür. Yigirmi (8) üçüncü üzerinde olan eşvābla yüzün silmek. Yigirmi (9) dördüncü eşvābı üzerinde iken dikmek. Bunlar dağı cā'izdür. (10) Velākin fağra sebebdür. Yigirmi beşinci olduğı yerde örümcek (11) ağı kımak. Yigirmi altıncı namāza ihtimām az olmak. Yigirmi (12) yedinci bāzāra ve dükānına tez çıkmak, meger fevt ola. Yigirmi (13) sekizinci namāz kılduğı yerde tez çıkmak. Yigirmi toközuncu (14) dükānından ve bāzārından geç dönmek. Otuzuncu dilenciden (15) ekmek, kırığı almak. Otuz birinci vālidesin şer' ile olmak. [174b] (1) Otuz ikinci kıb ve kaçağın bulaşık kımak. Otuz (2) üçüncü mūmıdur ve çerāğıdur, üfürüp söyündürmek. (3) Otuz dördüncü dügmeli kılem ile yazı yazmak. Otuz beşinci (4) kırık tarağ ile şakal taramak. Otuz altıncı anasın ve babasın (5) du' āda unutmak. Otuz yedinci ayak üzere ton giymek. (6) Otuz sekizinci otururken şaruğın şarmak. Otuz toközuncu (7) virmesi vācib mālı virmemekde. Melege idinmek (8) ve yemeden 'ibādet olan buğul. Kırkıncı taqtir, ya' nī her şey'i (9) ğāyet şakınup kıtır itmek. Kırk birinci isrāf itmek, (10) tafşili yukaruda beyān olundu. Kırk ikinci tıyanı, (11) ya' nī za' f üzere olmak. Umūr-ı dīniyyede kırk üçüncü (12) emr-i dīn hetin görmek, ya' nī alçak görmek. Kırk (13) dördüncü kesel, ya' nī üşenmek süstülük fağırdan (14) ğalāş olmak. Murād idenler bu kırk dört sebepleri (15) bilüp ictināb ider. Hem dünyāda ve hem āhirete fağırlıktan [175a] (1) ğalāş olur, didiler.

Fî-beyâni şerâ'itü't-ta'ahhül:²⁸⁹ (2) Evlenmek için şart üçdür. Kadret, mesken, (3) tevķân, ya' nî giymesine ve yimesine ve sâkin olacak. (4) Mekâna kâdir ola ve nefsi dağı kemâl şehvetde ola. (5) Ve farz-ı ayn olan ' aķâ'id ve ađlâķ ve a' mâl-i zâhire (6) olan ' ilmleri bilüp ' amel itdükden Őoñra evlene. Emr-i (7) dîni bilmeden evlenmeye, zirâ yir ditrer, deyü kütüb ü mu'teberede (8) beyân olunmuşdur. Aşlı budur ki îmân ne idügin (9) bilmez ve belki küfür söyler. Kâfir olur bilmez, ol hâl üzere (10) nikâh olur, hâlbuki îmân dağı tâzelemez.

Ol hâl (11) ile idügi zinâ olur. Evlâd-ı veledi zinâ olur. Bu cehil (12) bir büyük belâdan ' ilâci öğrenüp ' amel itmekdür. Bu (13) emr-i dîni öğrendükden Őoñra ve (dağı bu üç şey'e kudreti yetdükden Őoñra)²⁹⁰ (Őoñra)²⁹¹ evlenmek sünnetdür. Evlenmenüñ (14) fazîleti çokdur. Murâd idenler Mürşid-i Mütehhilin (15) adlu kitâbda beyân olunmuşdur. Aña nazâr ideler. (Fî-)²⁹²

[175b] (1) **Fî-beyâni şifâti'l-'aşereti fî'n-nisâ'**: İmâm Ğazâlî (2) Naşihatü'l-Mülük nâm te'lîfinde haķlarında "Lâbudde Minhinne (3) Lî ikmâli fihinne" didügi yerde nisâ tâ'ifesinüñ (4) on şifâtın ta'dâd ider. Toķuzı mezmûm biri (maķbûl ve mergûb ve maĥbûb toķuz şifâtdan biri)²⁹³ olup (5) onuncı şifât ile muttaşif olan ĥatun bu ' aşırda (6) ĝâyet nâdirdür. Meger ' âlime ola, ' ilmi ile ' amel ide, (7) ' âlime çokdur. Velâkin işlerinde ' âlime nâdirdür. Her kimde bulunursa (8) şükrin bile ve Haķķ te'âlânüñ emir itdügi (9) emr-i dîni râĥatla öğrenüp ' amel. Zirâ şükri emr-i dîni (10) öğrenüp ' amel itmekdür. İmdi mezmûm olan şifâtuñ (11) evveli ĥunzîr şifâtı. Netekim ĥunzîr ĥelâl ĥarâm fark itmeyüp (12) öĝüne her ne gelürse şaķınmadügi gibi ol dağı kayırmaz.

²⁸⁹ Evlenme şartları konusunda.

²⁹⁰ Sayfa kenarına yazılmış.

²⁹¹ Sonra tekrar yazılmış.

²⁹² Tekrar yazılmış

²⁹³ Sayfa kenarına yazılmış.

(13) Hakk te'ālā bu kıyāfetde olan hatunlara kefen-i lahdı. Kabri (14) ve haşr u neşr fikrin tevfiķ idüp tevbe müyesser (15) eyleye ve illā öyle yaramaz hatunlara mübtelā olanları [176a] (1) Hakk te'ālā halāş eyleye. Selef hatunları kārları (2) her şabāh olduķda erlerine dirlerdi ki bizüm için harām (3) yerden kesib idüp getürme. Zīrā harām yiyenlere cehennem 'azābı (4) vardur. Bizüm bedenümüz cehennem 'azābına tākāt getüremüz. Zīrā (5) dünyā ateşine beñzemez, dünyā ateşinüñ issiligi bir katdur, (6) cehennemüñ yetmiş katdur. Bedenimiz aña taħammül itmez. Dünyā zarūreti (7) gelür geçer. Cehennemüñ ednā 'azābı budur.

Beyit:

İnen ednā 'azāb (8) olan iki na' leyn geye oddan
Başında kaynaya beyni (9) kazan kaynar gibi eyyām

Böyle günün hāli güçdür. Hemān (10) bize helālden gerekdür. Yemek olsun, esbāb olsun, (11) dirlerdi. Harāmdan gelen aķça ile dibālar ve şebler (12) olsa istemezüz. Helālden olan 'abālar ve yemāli (13) esbāblar bize hayruludur. Dibāları ve şebleri cennetde (14) muṭī' olanları hāzır itmişdür. Eger erkek ve eger (15) hatun muṭī' olursa dār-ı fenādan selāmetle [176b] (1) göçdüķde ol devletleri bulsa gerekdür. Biz ol ebedī (2) devletleri isterüz, yel gibi gelüp geçen devleti istemezüz. (3) Eger helālden bulursañ izhār-ı ni' met için ve erlerimize (4) zīnet için geye düz dirlerdi. Erlerine (5) böyle tenbīh iderlerdi ve nice gice aç yaturlardı (6) ve çıplak ҡalup yamāli esbāblar giyerdi.

Bir kerre erlerine (7) demezler dile, görmez misin? Benüm arķamda esbābım (8) paralandı ve bu gice aç ҡaldum. Niçün esbāb almaduñ (9) ve niçün bir loķma ekmek getürmedüñ? Çünkü ҡadır degildüñ. (10) Esbāb itmege ve harcım görmege, beni niçün alduñ, (11) dimezlerdi. Dirlerdi ki eger helāldan bulaydı yiyecek (12) ve giyecek alurdı deyüp şabır iderlerdi. (13) Ve dünyā buluğında nice

ri'āyet idüp hātırların (14) yapup k̄alblerini kırmadukları gibi dünyā darlığında (15) dahı ziyāde ri'āyet idüp 'elem üzere ölmek [177a] (1) Hakk te'ālā kerīmdür. Hemān 'ibādet üzere olalım. Dünyā için (2) ğam yeyüp āhıretimizi h̄arāb²⁹⁴ itmeyelüm, deyüp teselli iderlerdi. (3)

İmdi zamāne hātunları bu ahvālleri tefekkür ideler (4) ve anlar gibi olup kıyāmetde anlar ile bile h̄aşır olmağ dilerlerse. (5) İkinci maymūn şıfatı netekim maymūn dā'imā evūn (6) eliyle yüzün ve gözün hey'etin şıgamağda olduğı gibi ol (7) şıfatda olan hātun dahı ekşer h̄alde aynaya nazār (8) idüp her Bayrām'da ve her sene de ve her evlād toğurduğda (9) ve evlādı sūnnet olduğda ve kızın ere virdükde (10) ve sāyir kendülere münāsib mevsimlerde erinde t̄ākat (11) olsun ve kudret olsun olmasun baqmazlar, nerede (12) bulursa bulsun deyüp müceddeden libās-ı fāhireler (13) kesdirüp aña nazār idüp ve anuñ ile iftiḥārı kār (14) iderler. Ayna yerine kitāb ve Muşḥaf-ı şerīf kosa (15) āhıretine pek güzel olmaz mıydı? K̄abirde rāḥat [177b] (1) bulmaz mıydı? Ebedī cennetde gülmez miydi, gülerdi, ammā (2) havā ğālib er gibi senelerde aña t̄alib Rabbüm erlere ve hātunlara (3) h̄āb-ı ğafletden uyanmağ müyesser eyleye. Bu maḥalle eşeddü (4) münāsebetle münāsibtür.

Gerçe zamāne hātunları ile (5) bir pādīşāh-ı nisvān cennete ve kerīme şāḥibü'l-milleti (6) k̄üret-i-ayn Cenāb-ı Resūl H̄azret-i Fātima-i Betül (7) añamağ, münāsib degil ise de yine hātunlar içinde (8) aşıl neseb 'ālime ve 'ağıla ğaniyye ve faḳīre ğaflet (9) uykusından uyanmış ve şefḳ-i cinānā, ya'nī cennet (10) 'āşığı olup H̄azret-i Kur'an'a ve ḥadīş faḥrı cihāna (11) ve fiḳhı Nu'māna t̄ayanmış hātunlarda bulunur.

Anlara (12) tazīmen ve merḥameten ve teşrifēn beyān idelüm. Ola ki (13) cümlesine Rabbüm tevfiḳ idüp cümle libāsdan şoyulup (14) k̄azana şular dökülüp

²⁹⁴ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ğ yazılmış), düzeltildi.

ğassāle elinde yuyulup dört (15) adam omuzuna binmeli. Her günde yedi kerre nidā iden [178a] (1) karañuluk yorgansız, döşeksiz, oğlansız (2) uşāksız tar yere enmegi, ya' nī kabre girmegi bir hoşça (3) muvaffak olalar. Bilmedüklerin bileler ve Qur'an'dan ve hadīs (4) ve fiqh-ı Nu'mān'dan öğüt alalar ve Hazret-i İmānla olalar. (5) (?) Cennāt-i 'āliyatda Hazret-i Fātime-i Zehrā'i ve Hadīce-i (6) Kübrā ve 'Āiše-i Hamrā'i bulalar. Āmīn, Āmīn, şüme Āmīn. (7) Velākin bu devlete nā'ile ve bu haşlete vāşıla olmağa ne (8) lāzımdur, denilürse günāhlara tevbe nā maħreme daħı görünmege, (9) tevbe ve kocalaruñ kendülerde olan icmāl üzere otuz (10) beş haqqa ri'āyet itmek gerekdür. Erine bir daħı ezā ve cefā (11) itmeye, cümlesine tevbe ide ve erinden helāllik dileye. (12) Ne kadar saña ezā ve cefā itmese baña helāl eyle, diye. (13) Hāşıl-ı kelām eri ne kadar şer'-i şerīfe uyar şey'i (14) ile emr iderse tuta. Eger şer'-i şerīfe uymayan (15) şey'i ile emr iderse tutmaya. Zīrā buyurulmuşdur: [178b] (1) Lā tā' ata li-maħlūki fī ma' şiyeti'l-hālika, ya' nī hāli' et (2) 'işyān itmede kim olursa olsun maħlūka (3) uymak yoqdur. Lūṭī ve zānī ve şāribü'l-ħamr ve tārikü's- (4) -şalātu olmak gibi eri livāta veyā zānī, ya' nī zinā (5) ider ve namāz kılmaz ve şarāb içer. Haqk te'ālā hıfız (6) eyleye.

Öyleye kocalardan da Şāliha hatunları (7) habibi hürmetine halāş eyleye. Ve ecnebī zey-meşāyiħde, (8) ya' nī 'ulemā kıyāfetinde, ammā 'ālimlikden haberi yoq, (9) şüret oğurlarına bacı olmak için yüzün ve gözün (10) açarak ve şehvet havfi ağlep iken, belki nice (11) fesādı işidilmiş iken bu kuyūd ile tarafından (12) sesiz işitmek, harām iken öyle azgunlara gitmekden (13) tevbe iderlerse bir daħı gitmezlerse erleri, eger (14) bu kitābda ve sā'ir kitāblarda beyān olunan emr-i dīni (15) öğretmege kadir olmazlarsa eski yamālī ve yāḥūd [179a] (1) kalınca bol ferāceler giyüp bu kitābda ve sā'ir kitāblarda (2) beyān oluna. Emr-i dīni beyān iden 'ālimlere (3) tebdīl varup öğrenmek gerekdür.

Lākin 'ulemā daħı iki (4) bölükdür. Biri fezā'il ve kaşāş va'd ve va'id bu 'ilimleri (5) beyān iderler. Bu 'ilimleri öğrenmek neden sonra olur. (6) Farz-ı 'ayn

olan ‘aḳā’id, aḥlāk, a‘māl-ı zāhire olan (7) ‘ilimleri bilüp ‘amel itdükden şoñra öğrenürse mānī‘ (8) degildir. İmdi ikinci ‘ulemā ‘aḳā’id, aḥlāk, a‘māl-ı zāhire (9) olan ‘ilimleri beyān iderler. Erlere ve ‘avratlara bu üç (10) bölük ‘ilmi öğrenmek farzdür.

Evveli zikir olunan ‘ilimleri (11) öğrenmek müsteḥabbdur. Öyle olduğda fezā’ile, ya‘nī müsteḥabb (12) olan ‘ilimleri ḥatunlara öğrenmek ḥācet yoḳdur. Zīrā (13) farz-ı ‘ayn olan ‘ilimler ṭururken müsteḥabb olan ‘ilimlere (14) degil. Belki farz-ı kifāye olan ‘ilimler bile ‘avratlara degil, (15) erlere bile oḳumaḳ izin yoḳdur. Ammā daḡdı tebşīr [179b] (1) için va‘īdi ḳorḳutmaḳ için emr-i dīn arasında (2) söylemek gerekdür. Tā ki cān ū gönülden emr-i dīni arayup (3) ‘amel ideler.

İşte bu ‘ilimleri öğrenüp ‘amel itdükden (4) şoñra farz-ı kifāye olan ‘ilimler ve müsteḥabb olan (5) ‘ilimleri oḳumaḳ cā’iz olur. Bu ḥalk, bu meseleden (6) ekşeri ḡāfildür. Gelelim cihāz-ı Fāṭime-i Zehrā raḡıyallāhu (7) anḥā ḥāzretlerinin ḥikāye-i ‘acībe-i celīlesine ve bütün (8) ‘ālem Peyḡamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’s-şalātu ve’s-selāmuñ ḳabzasında (9) iken ne ḳadar cihān virdi. Ḥabībesine şimdi (10) anı kim ider, rebībine ekşerimiz ‘āşī ve ḳalbimiz ḳāşī, ya‘nī (11) ḳatı uyar. Allāh ṭoyura, Allāh celeşānuhu ve ‘amme nevāluhu (12) ihtizār üzere Ḥāzret-i Ebū Bekir ve Ḥāzret-i ‘Ömer ve Osmān (13) ve Selmān raḡıyallāhu te‘ālā anḥüm ḥāzretlerine bir tesbīḥ (14) bir de içi līf ile ṭolmuş ve sāde, ya‘nī yaşdıḳ (15) ve bir de el degirmeni ve bir de bir daḡ, bir de ṭa‘ām yiyecek [180a] (1) ḳış‘a ve bir de debāḡat olunmuş. Sanḥityān ve bir de mübārek (2) arḳasına geydükleri şof on iki yerde yamālī Ebū Bekir raḡıyallāhu (3) anhu bī ihtiyār büka eyitdüklerinde, ya‘nī ağladuḳlarında (4) Ḥāzret-i Faḥr-ı kā’ināt ‘aleyhi efzālu’t-taḥıyyāt cevāb (5) bā-şāfasında fānī dünyāya bu daḡı çoḳdur, deyü ilzām (6) iskāt itdi.

İmdi bu dünyâyı bulmaduklarından degildir. (7) Velâkin dünyâyâ râğbet idüp muhabbet itmediler. Hakk (8) te‘âlâ habîbine Baḥḥâ tağını ‘arz idüp didi ki bunları (9) altun ve gümüş ideyim nice dilerseñ eyle.

Peygamberimüz (10) Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalâtu ve’s-selâm eyitdi ki: *"Yâ Rabbi, istemem (11) bir gün aç olayım ve bir gün tok olayım, hemân ümmetim (12) isterim"*, didi. İmdi bu mâna ḥatunlarına gâyet (13) güç gelür. Hâzret-i Fâtıma elli ile degirmenin ögüdürdi. (14) Erba‘ dili ile Kır’ân okurdu. Kâlbîyle ma‘nâsın (15) tefsîr iderdi ve ağlardı ve ayağ-ıla beşikin şalardı [180b] (1) kimiñ kıızıdur. Fikir iyit, zamâne ḥatunlarına ‘arz (2) olunsa bu şey’ler neler söylerlerdi, qorqulu ki (3) dînlerin yaqarlardı, yerlerin cehennem iderlerdi.

Bu zamā[n]e²⁹⁵ (4) ḥatunları elleriden çalardılar. Ğıybet ve buhtân ider, (5) sever qalbleri dünyâ yumarlar gözlerin haqqdan, ya‘nî âḥiret (6) yolların beyân ider, ‘âlimleri bulup emr-i dîni öğrenüp (7) ‘amel itmezler. Bunlara günâh itmek hoş gelür, hâşâ erkek (8) ve ḥatun seçilmeden kaldı. Tevbe iderlerse devlet (9) ve sa‘âdet eger öyle giderlerse qabirde ve kıyâmetde görürler (10) hâllerini.

On şıfatdan üçüncü; kelb şıfatı. Netekim (11) kelb ni‘met gördükte temellük idüp görmedükde ezâyâ (12) başladığı gibi ḥatun daḥı kocasını vüs‘at üzere (13) gördükde izhâr-ı maḥabbet ider, görmedükde muḥâlefet ider, (14) ezâ ider. Baḥtım yok imiş, saña lâyıq degil idüm, demek (15) ile cefâ ider. Dördüncü ḥayye şıfatı, ya‘nî yılan şıfatı. Netekim [181a] (1) yılan işileyüp müzeyyene göründüğü gibi ḥatunda şüretâ (2) maḥbûb görünür, ammâ yılan kînin şakladığı gibi ḥatun daḥı (3) qalbinde kînin şaklar fırsat gözdedür. Hakk te‘âlâ hıfız eyleye. (4) Böyle yaramaz ḥatunlardan beşinci qatır şıfat. Netekim qatır (5) cāmūs olup ri‘âyet iden, itmeyen yanında berâber olup (6) önüne geleni ıştırıp eñsesine geleni

²⁹⁵ ن harfi ilave edildi.

deptügi gibi (7) Һatun daҺı özin bilür. Görür kendüden iҺtiyāra (8) ömür görmiş Һatunları begenmez dā'im kendüyi öger (9) dilerse söger.

Һaққ te'ālāya şıgınduқ. Öyle şıfatda (10) bulunan yaramaz Һatundan. Altıncı aқreb şıfatı. Netekim (11) aқrabuñ Һilketi ğayre ezā ola. Öyle şıfatda bulunan (12) Һatunuñ daҺı dā'imā erine ezıyyet ve cefā itmek üzeredür. (13) Belki anasına ve babasına ve daҺı қomşularına (14) ezā üzere olur. Tevbe itmezse ve қabirde ve қıyāmetde (15) Һālını görür. Yedinci fāre şıfatı. Netekim bilinmez, nereden [181b] (1) yerden dā'imā ev içinde eşyāyı helāk idüp (2) intifa' dan қoduğı gibi Һatun daҺı ev içinde olan (3) eşyāyı ehlinden izinsiz zāyi' idüp helāk ider. (4) Erinüñ izni olmadan bir kimseye bir şey'i virmek izin (5) yoқdur, görünmez, belādur Rabbüm Һıfız eyleye.

Sekizinci tilki (6) şıfatı. Netekim tilki dā'imā Һile üzere yürüdügi esir (7) fırsat olduğı gibi, Һatun daҺı eri evde olmaduğı (8) gibi sıttat-ı selāmetde izhār-ı enin ile şöyle Һileleri (9) idüp Һile yoluna gider, bilmez ki ne işlerine ider, (10) derdümeni bī-çāre faқır eri cümlesin yudar. Тоқuzuncı (11) қарқа şıfatı. Netekim қарға her ne Һarafa teveccüh murād (12) iderse Һarın Һayrın, ya' nī fā'idesin Һararın fikirsiz (13) gitdügi gibi Һatun daҺı fısq-u fücür olan meclislere (14) ve azğun 'avratlar yanlarına gider, dīnin қayırmaz. Rabbüm Һayrihi (15) ve şerrihi bilmeyüp añamak ve ögrenmek қaydında olmayan [182a] (1) 'avratları işlāh eyleye.

Onuncı қoyun, netekim қoyunda envā'-ı (2) Һaşā'il ki cümleden beri semiz olsa ol қadar yap (3) yürür ve senede bir қaç kerre maҺşül virür. Һāşıl-ı kelām bir (4) yabāna ata Һaқ şey'i olmaduğı gibi Һatunda Һaққ te'ālādan (5) қorқа her emrini şer'-i şerīfe uydura. Rabbüm, cümle müyesser (6) eyleye. Тоқuz şıfat-ı mezmūm olup birinüñ maқbül (7) olmasını mübeyyen sūre-i Baқara'da e'üzü bi'llāhi mine's-şeytāni'r- (8) -racīm rabbenā atinā fi'd-dünyā Һaseneten ve fi'l-āҺireti Һaseneten (9) ve қınā 'azābu'n-nar. Āyet-i kerīmesinde Һāzret-i 'Alī

rađıyallāhu (10) anhu Һazretlerinüñ virdügi ma' nādur. Ya' nī bu Һođuz (11) şıfātđan biri.

Onuncı şıfat ile muttaşıf Һatun (12) ihsān ile dimek ola ve bu tağdır ile erlerüñ (13) Һatunlar üzerinde olan otuz beş Һuđūkların (14) beyān idelüm. Eger Һatunlar bu otuz beş Һuđūkı, ya' nī (15) erlerinüñ bu zıkr olunan Һađların dünyāda edā iderlerse [182b] (1) devlet ve sa' ādet anlara, eger edā itmezlerse kıyāmetde (2) görürler Һālını. Erleri bu Һađları Һaleb itdükde ol otuz (3) beş Һađıñ evveli her şey'de erine muğı' olmak meger şer'-i (4) şerīfe uymaya. İkinci erine ziyāde lātıfe üzere olmak, (5) lākin şer'-i şerīfe muđālif lātıfe itmeye.

Zırā, ba' zı sözler (6) vardur günāhdür ve ba' zı sözler vardur, küfürdür. Bu mişili (7) şey'lerden ihtirāz eyleye. Üçüncü her ne kadar Һıđmetinde olursa (8) da erinüñ, burnunuñ bir delüginden Һan ve bir deliginden (9) iriñ ađsa dili iyle bunları yalarsa da Һađkı ödenmez. (10) Öyle olduğda her Һıđmetin gönlünce itdükde gine 'öwr (11) idüp benüm Һuşūruma Һalma 'afv ile diye. Dördüncü eri (12) āhiretde gitdükdün şoñra ğayrı Һocaya varmağ murād iderse (13) āhirete giden erinden şāliđ ve emr-i dīnden Һaber-dār, (14) ya' nī bu kitābda ve sā'ir kitāblarda beyān olunan emr-i dīni, (15) ya' nī üç bölük 'ilm-i Һāli bilüp 'amel idene vara.

Evvel zamān(da)²⁹⁶ [183a] (1) Һatunları böyle bulmaduğça ere varmazlardı. Tā ölünceye (2) dek öyle Һalurlardı. Ammā şimdiki zamānuñ Һatunları (3) bunu aramazlar. Hemān adı Müslimān olsun deyüp (4) varurlar. Ve Һiđ dimezler ki bu adamuñ i' tiđādi ehl-i (5) sünnet ve'l-cemā' ata uyar mı, yoğsa i' tiđādi küfüre (6) ulaşdı ise nikāđ yerin bulmaz, etdügi zinā olur. (7) Evlād veledi zinā olur.

Evvelki Һatunlar ve erler Müslimānlıđı (8) böyle ararlardı. Dīni böyle 'ālī Һaturlardı. Beşinci (9) murādı üzere Һıđmet etmek. Altıncı eyü rā'iğayle rā'iğalanmağ (10) Yedinci Һınnā yağınmağ. Sekizinci sürme çekinmek.

²⁹⁶ Bozuk cümle, "da" gerekmiyor.

Toğuzuncı (11) z̄inetlenmek ehli için envā‘-i z̄inet meşrū‘ adur. Zamāne (12) ḥatunları her ne kadar z̄inete müte‘allık esvāb-ı fāhiresi (13) varsa giymez. İllā düğüne ve ecnebiyye meclislerine giyer ḳocanuñ (14) ḳalbini yaḳar yandırır. Z̄irā şer‘ide vārid olmış. Ḳoca (15) ḥatununu beş yerde ḥākimden izinsiz ḍarb iden namāz [183b] (1) ḳıl dise ḳılmasa, ḡusül it dise itmese, ṭaşra (2) ḳıḳma dise ḳıḳsa, döşegine da‘vet itse gelmese (3) ve z̄inetini giy dise giymese, ve libāsdan ve ḳış libāsını ḳalınca (4) penbeli veyā yaz libāsını ince penbesiz ḳudretin yetdüğü kadar (5) görmek gerekdür. Ve mekūlātdan mertebeyi vücūb beş ṭon (6) şu, yaḡ, odun, un. Bunlar daḡı ṭāḳatı yetdüğü kadar dür. (7) Onuncı yaḳınlık murād itdügde men‘ itmemek. On birinci içinde (8) pişirmege ve yayḳamaḡa ve ev süpürmege müte‘allık olan şey’lerden (9) ibā itmemek ḡaniyye olup cāriyesi varsa, ne güzel (10) yoḡ ise kendü ide.

On ikinci erinden izinsiz ḥāricde (11) olan kimseler erinüñ kendü şey’iden bir şey’i virmeye. Z̄irā (12) eri izni yoḡ iken bir şey’i virmek yoḡdur ve ḥayir daḡı (13) olmaz ve ḳıyāmetde ḥāli müşkil olur, ammā kendi mālı olup (14) ḥayrāt iderse dānişmak ḥācet degildür. Velākin kendi (15) bildüğü gibi mālı ile ḥayrāt itmeye ‘aḳā’id-i pāk emr-i dīni [184a] (1) beyān iden ‘ālimlere dānişup aña göre ḥayrāt ideler.

(2) On üçüncü evinden izinsiz nāfile oruç ṭutmaya. Eger (3) ṭutarsa hemān aç ve şusuz ḳaldüğü ḳalır, maḳbūl olmaz. (4) On dördüncü eri incinecek şey’le ḥareket itmemek. On (5) beşinci erinden izinsiz ṭaşra ḳıḳmamak. On altıncı envā‘-i (6) z̄inet ile ḥalk içinde ḥammāma gitmeye tebdīl-i ḳıyāfet ile (7) (bol ferace giyüp)²⁹⁷ ile gide. Eger evde ḥammāmı varsa ḥammāma daḡı gitmeye. Z̄irā (8) fiḳhda Minhāc adlu kitābda beyān itmiş ki ḥammāmda ḥatunlar (9) Naşrānī, ya‘nī kāfirler ve Yahūdīler ‘avratlarına görünmek cā’iz (10) degildür. Bu mes’ele yalıñuz ḥammāma maḡşuş degildür. Evlerde daḡı (11) olursa görünmeye.

²⁹⁷ Sayfa kenarına yazılmış.

Erkeklerden nice kaçarlardı ise (12) onlardan dağı öyle kaçmak gerektür. Bu İslāmbül şehrinün (13) ba'zı hatunları bir kaç nefer kimseden kaçmazlar. Biri saķā²⁹⁸ (14) bu bizüm saķādur, dirler. Biri dağı etmekçi bu bizüm etmekçidür (15) dirler. Bir dağı kıyümcı, bu bizüm kıyümcüdür, dirler ve biri [184b] (1) dağı terzi, bu bizüm terzidür, dirler. Dağı buña beñzer (2) bir kaç kimselerden kaçmazlar. Eger helāl i' tıķādıyla (3) iderlerse iş tamām, ne 'üzü bi'llāhi te'ālā eger bu kitābda (4) olan mes'eleleri okuyup 'amel iderlerse, ya'nī gündən (5) soñra tevbe iderlerse devlet ve sa'adet ve illā böyle (6) giderlerse kabirde ve kıyāmetde görürler hāllerini. Ol (7) vaķıt 'azāb gördükde nice biñ pişimānlık fā'ide (8) itmez. Hammāmcılara dağı lāzımdur ki hatunlara, ya'nī Müslime (9) hatunlara başķa gün ta'yīn ideler, hattā anlar dağı (10) kıyāmetde bu su'alden hālāş olalar ve illā soñra biñ (11) nedāmet, biñ pişimānlık fā'ide itmez, bilerler.

On yedinci (12) hācetden ziyāde taleb itmeye. Bundan murād kanā'at (13) eyleye. Ve kesb-i harāmdan ictināb etmek, ya'nī erine (14) diye ki harāmdan kazanup baña yedirme ve geyderme, zīrā (15) ben cehenneme tākāt götüremem. Dünyā açlığı gelür geçer. On [185a] (1) sekizinci erine hüsnü ile iftiħār itmeye, ya'nī ben senden (2) güzelüm deyüp kibir itmeye ve yāhūd ben saña layık degilim, (3) deyüp hatırın yıķmaya. On toķuzuncı eri çirkince inmiş, (4) taħķīr idüp sen çirkin, sen deyüp hatırın yıķmaya, tā ki (5) eri andan hoşnūd ola.

Hāzret-i Fātima rađıyallāhu anhümaya (6) Peyğamberimiz Muħammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selām hitāb itmiş: (7) "Kızım miskinedür, ol hatun ki kocası olmaya. Bir hatun (8) bir sā'at kocasıyla oturmak bir yıl nāfile 'ibādetden (9) hayırludur ve kocasının yüzine muħabbet ile nażar etmek. (10) Hāvl-ı Ka'beyi tevāfdan hayırludur." İmdi ol hatun şālihātdan (ve eri dağı 'aķā'id, pāk olursa)²⁹⁹

²⁹⁸ ت yerine ص yazılmış, düzeltildi.

²⁹⁹ Sayfa kenarına yazılmış.

(11) (olursa)³⁰⁰ Cebriyye ve Kaderiyye ve mü'tezeliyye ve havāric ve bunlara (12) beñzer bâtı1-ı i'tikādlarda olmazsa bu şevāblar olması taḥkīkdür. (13) Ammā varduğı er bu i'tikādlaruñ birinde bulundu ise şevābı (14) olmaduğı şöyle tursun, günāhı dağı olduğundan mā'adā (15) nikāhı dağı yokdur.

Ne'üzü bi'llāhi te'ālā evvel zamānuñ erleri [185b] (1) i'tikādların düzmedükçe ḥāşıl-ı kelām farz-ı 'ayn (2) olan emr-i dīni öğrenmedükçe evlenmezlerdi. İ'tikādımız (3) bozuk olduğda ḥuşūşen küfre ulaşduğda bizde (4) nikāh bulunmaz itdügümüz zinā³⁰¹ olur. Evlādımız veled-i zinā (5) olur. Kıyāmet gününde Ḥaḳḳ te'ālā biz (?) ḥiṭāb itdükde (6) neçün zinā idüp bu veledi zināları peydā itdügüz: (7) Yā Rabbi, zinā itmedük, nikāh ile aldük, evlād ondan (8) oldu, didükde Ḥaḳḳ te'ālā dağı ḥiṭābat itdükde: Bilin (9) nikāh ile aldıñuz, ancak i'tikādıñuz küfre irmiş idi. (10) Ol sebebden sizde nikāh bulunmadı. Yā Rabbi, biz kendimizi ehl-i (11) sünnet ve'l-cemā'at-ı i'tikādında zan iderdük. Küfre ulaşan (12) i'tikāddan biri zan iderdük. Meger küfr irişen (13) i'tikādda bulunmuşuz. Haberimiz yok imiş disen fā'ide (14) itmez. Niçün evvel i'tikādıñuzı yoqlayup ehl-i sünnet (15) ve'l-cemā'ata uydurup ba' de evlenmediñüz. Böyle zinālar [186a] (1) idüp böyle dār-ı fenādan dār-ı beḳā'ya geldiñüz, (2) sürün bunları cehenneme didükde ḥālimüz nice olur (3) deyüp evlenmezlerdi. Tā ki farz-ı 'ayn olan emr-i dīni (4) öğrenmedükçe ve 'aḳā'id-i pāk Müslime ḥatun ararlardı. (5) Zīrā bizüm i'tikādımız pāk, ammā aldığumuz ḥatun i'tikādı (6) pāk olmayup küfre irişdükde gene nikāhımız dürüst (7) olmaz, deyüp aldükleri ḥatunların dağı i'tikādların (8) yoqlamadukça almazlardı ve dağı kızların ḳocaya virmek (9) murād idenler. İbtidā farz-ı 'ayn olan emr-i dīni, ya'nı üç (10) bölük 'ilm-i ḥāli ögredürlerdi ve andan sonra ḳocaya (11) virürlerdi. Virdüklerinde ol nikāhla alacak adam tā (12) i'tikāddadür, emr-i dīni bilir mi bilmez mi yoqlamadukça kızın (13) virmezlerdi.

³⁰⁰ Olursa tekrar yazılmış.

³⁰¹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Şimdiki zamānda ise dīn yoqlamak yerine (14) mālın yoqlarlar. Hīç bilmezler kendülerine ne iderler. Bir gün (15) ölürler tıyarlar, ammā fā'idesi zerre kadar yoqdur. İmdi [186b] (1) erlere ve hatunlara lāzımdur ki evvelki zamānuñ adamları (2) gibi kendüleri ve hem kızların ve oğulların esirgeyüp (3) farz-ı 'ayn olan emr-i dīni öğredeler. (?) Tā ki oğulları ve (4) kızları i'tikādları ehl-i sünnet ve'l-cemā'ata muvāfiq (5) olup nikāhları dürüst ola. Dünyāda ve āhıretde yüzleri (6) aq ola. Muvāfiq fāsıkuñ nikāhı dürüstdür. Ammā küfür (7) irişen i'tikādda bulunan nikāhı dürüst olmaz.

Evvel zamānda (8) şālih dīndar adamlara muhabbet idüp kızların anlara virürlerdi. (9) Tā ki kıyāmetde şālihlerle bile haşır olur. Selāmet (10) bulayduq dirler fāsıqları sevmezlerdi, tā ki iler ile (11) haşır olup rüsvāy olup 'azāb görmeyelüm, dirlerdi. (12) Anlara kız virmek kıanda kıaldı.

İmdi anlar dīnlerin bu mertebe (13) hıfız iderlerdi ve Hakk te'ālādan bu mertebe kıorqarlardı. (14) El 'aķilu men ittaza bi ğayrihi ve nedīme 'alā fısqıhı ve yetūbu min (15) cemī' zunūbihi. Yiriminici hūsn kıübühden nazār tahķir itmek üzere [187a] (1) olmaya. Yigirmi birinci erinūñ cemī' umūrunda sürürin (2) taleb eyleye, ya' nī def' eyleye, maħzūn itmeye. Yigirmi (3) ikinci erine nefsinı için hıyānet itmeye, ya' nī zinādan (4) şaķına. Yigirmi üçünci eri haķķını kendü haķķı üzerine (5) taķdīm eyleye, ya' nī evvel eri haķķı[nı]³⁰² edā ide. Şoñra kendü (6) haķķını, ya' nī işini edā ider.

Yigirmi dördünci eri haķķını sāyir (7) aķrabası üzerine taķdīm eyleye. Yigirmi beşinci erinūñ evlādına (8) söğmeden ihtirāz eyleye. Bir hoşça anları beķā' terbiye (9) eyleye. Yigirmi altıncı eri dār-ı fenādan dār-ı beķā'ya göçdükdē (10) evlādı kıalduqda 'aķıl olmaduqça, ya' nī bāliĝ olmaduqça (11) veyā evlādı ölmedüqçe ğayrı kıocaya varmamāķ. Zīrā (12) belki evlādlar zelīl olurlar.

³⁰² +nı ilave edildi.

Evvel zamānuñ Һatunları (13) bu mes'eleler ile 'amel iderlerdi. Erleri āhirete gitdükde (14) evlād bālig olmaduqça veyā ölmedükçe ere varmazlardı ve çoğı (15) kıyāmetde evvelki erimle bile Һaşır olayım, deyü varmazdı. [187b] (1) Zīrā İmām Ҷurtubī Tezkiresi'nde beyān itmiş ki Ümmü Seleme (2) rađıyallāhu anhā Peyğamberimüz Muğammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selāma su'al (3) itdi. "Yā Resüllullāh, bir Һatun dünyāda iki üç ere vardı, (4) ya'nı, bu erler her biri āhirete gitdükde birine varmış. Kıyāmetde (5) bunlaruñ Һangısıyla Һaşır olur," didükde Resülullāhu şallallāhu (6) 'aleyhi ve sellem buyurdi ki: "Ҷangısınıñ Һuyı pek güzel ise (7) anuñ ile bile Һaşır olur", didi. Һuzeyfe rađıyallāhu 'anhu (8) āhirete gidecek mağallde Һatununa didi ki: "Yā benüm Һelālim, (9) kıyāmetde benimle bile Һaşır olmağ isterseñ bir ğayrı ere (10) varma", didi.

İmdi efđal olan ere varmayup evlādların (11) bağmağ oldu, meger āhirete giden azğun ola ve kendüyi (12) isteyen er 'ālim ola. 'Ağā'idi pāk 'ālim olursa ve emr-i (13) dīni andan ögreneyim, kıyāmetde ol, 'ālim ile bile Һaşır (14) olayım, kıyāmetde dağı anuñ ehli olayım. Niyyeti ile olursa (15) varmağ efđaldur.

Zīrā Peyğamberimüz Muğammed 'aleyhi ve's-şalātu ve's-selām [188a] (1) ağlāğ-ı Һamīde ile muttaşif olan eriyle Һaşır olur, didi. (2) Ağlāğ-ı Һamīde ile muttaşif olan 'ālimlerdür, cāhiller degildür. (3) İmdi 'ağā'id-i pāk 'ālimi şorup bulmağ gerekdür. 'Ālim (4) deyüp birden varmaya, tā ağı ile bilmedükçe bir Һatun (5) bir 'ālime vardı. Meger ol 'ālim 'ağā'idi bozuğ imiş. (6) Һatun bilmeden varmış, bu 'ālim bu Һatunuñ i'tikādın (7) yoğlamış, görmiş ki i'tikādı ehl-i sünnet ve'l-cemā' atı i'tikādında (8) Һatuna bu i'tikāddan rücū' eyle. Benüm i'tikādım dürüstdür, (9) deyüp ittifağı dört mezhebün Һarām didüğü şey'i işlermiş. (10) Ve 'ibādet i'tikād idermiş. Elbette sende Һağğdur (11) dersin, yoğsa saña zararım toğunur deyince Һatun (12) dağı ben Һağğdan rücū' itmey, deyüp elinden güçle Һalāş (13) oldu, deyü rivāyet olundu. İmdi eger ol Һatun emr-i (14)

d̄ini bilmeye idi, d̄ini yıķardı. B̄oye ‘aķā’idi (15) bozuķ ‘ālimlerden c̄mlem̄uzi Hāķķ te‘ālā hıfız eyleye.

Yigirmi [188b] (1) (yigirmi)³⁰³ yedinci ḡuler ȳuz ile esbāb lezzete teṣebb̄us (2) itmek. Yigirmi sekizinci eri āhirete gitd̄ukden ṣoñra d̄ort (3) ay on ḡüne dek z̄inetden ictināb itmek.

Yigirmi ṭoķuzuncu (4) erin̄ũ evinden iddet tamām oluncaya dek bir ğayrı (5) eve gitmeye. Meger ṣer‘an iķtizā iderse gide. Ol zamān (6) māni‘ degildir. Otuzuncu d̄oṣeginden baṣķa yatmamaķ, (7) meger eri izin vire. Ol zamān māni‘ degildir. Otuz (8) birinci erin̄ũ sevmed̄ugi kimseyi h̄uṣımından ve aķrabāsından (9) eve ķomamaķ. H̄uṣūṣen ki aķrabāları azğun ola ve eri (10) ṣāliħ ola ve ol aķrabālar erinden ayırmağa sa‘y ideler. Aķrabāyı (11) eve ķomaya, eri izin virmed̄uķķe.

Otuz ikinci erin̄ũ (12) ni‘metin eger az eger ķoķ inkār itmeye, tā ki d̄unyādan ȳuzi (13) ķara gitmeye. Otuz ūç̄unci māl̄nuñ keṣreti ile, ya‘n̄i ķoķluğ- (14) –ile erine men itm̄emek, ya‘n̄i baṣına ķaķmaya. Otuz d̄ord̄uncu erinden (15) ṭalāķ istemeye, ya‘n̄i beni boṣa dimeye. Otuz beṣinci ṣavtını [189a] (1) ya‘n̄i, āvāzımı ķaldırıp ȳuzine ķığırmaya ne‘ūz̄ũ bi’llāhi te‘ālā (2) keṣān bekṣān ṣoķaķlarda erini maħkemeye da‘vet iden ḥatunuñ (3) ķıyāmetde ḥāli nice (olsa gerekd̄ir. Ķabirde ve ķıyāmetde aḥvāl̄ı nice)³⁰⁴ olur. Erine ezā idenler, ol vaķıtda ‘azāb (4) ‘ayān olduķda ḡor̄ur. Hāķķ te‘ālā öyle yaramaz ḥatunların (5) lāyıķların vire, erlerin maħkemeye ķek̄d̄ukleri d̄in iķ̄un degil, (6) d̄unyā iķ̄un ve belki ķengli d̄uḡunlere ve fiṣķ-u f̄uc̄ur olan yerlere izin (7) virmed̄uklerinden ṣāliħ d̄ind̄ar adamlara d̄url̄ũ d̄url̄ũ ez̄iyet iderler. (8) Hele bir kere ‘öm̄ur tamām olsun, ‘Azrā’ il gels̄un. Āhiret (9) ‘ālimleri, ya‘n̄i aḥvālleri ḡor̄uns̄un. Āħir yolların öğren̄up (10) ‘amel itmed̄ukleri iķ̄un d̄url̄ũ d̄url̄ũ ‘azābları ḡord̄uķde (11) aḥvāl nice olur

³⁰³ Yigirmi tekrar yazılmış.

³⁰⁴ Sayfa kenarına yazılmış.

görürler. Bundan sonra hatunların (12) erler üzerinde olan kırk beş haklarının beyân ider. (13) Zevce beyinde olan hükûk icmâlen seksen oldu.

(14) İmdi hatunların kocaları üzerinde olan kırk beş (15) hükûkdan evveli; koca ehline ma' rûf ile ma' âşiret [189b] (1) itmek, ya' nî hoşça geçinmek. İkinci hatunun kötü hüyuna (2) şabır itmek. Zîrâ şabır itmedükde aralarında dirlik olmaz. Kişi (3) dünyâda ve âhiretde her ne bulursa şabır ile bulur. Ammâ (4) nâşeri' işi olduğda terbiyet idüp zabt ideler.

(5) Üçüncü melâ' aba itmek. Dördüncü mülâtafa itmek, ya' nî (6) ba' zı laîfeler itmek, mubâh olan kelâmlar söylemek ile (7) Peygamberimiz Muhammed 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm bu kadar 'izz-i şeref (8) câh ile Hazret-i 'Aîşe ile müsâbağa iderlerdi. (9) Gâh geçerlerdi ve gâh geçilürlerdi ve bir hadîs-i şerîfde buyurdu: (10) (buyurdu)³⁰⁵: "İmân cihetinden mü'minün ekmel hülkü güzel olup (11) ehli ile elâf olundur", deyü buyurdu.

Beşinci münkerât (12) üzere müsâ'ade bâbın açmaya hattâ zamân-ı câhiliyetde kühî (?) (13) müfsid hatunlar tâze gelin olanlara vaşiyet-i bâtılları (14) bu idi ki kızım kocaya varduğda mızrâğının demürin (15) çek. Müsâmağa iderse anı kalğanun üzerine koyana [190a] (1) müsâmağa idüp meni' itmezse kılıcı ile anun kemügin (2) kır, eger yine müsâmağa iderse (?) gayrı merkebündür, (3) biz dirlerdi. Böyle nâ-şeri' şey'ler öğredürlerdi. Bu diyârlarda (4) çağşirinçek üzerinde aşırmağ üzere at (5) ayağı üzere sen evvel başagör söz, anun olmasun, senün (6) olsun deyüp bunun gibi bâtil şey'ler öğredürler. Cümlesi (7) bâtıldur, aşlı yokdur.

Altıncı emr-i 'izâmda anlar ile (8) müşâvere itmeye. Yedinci iderse 'aksi ile 'amel eyleye. (9) Hikâye-i Beni İsrâ'il'dendür. Evvel³⁰⁶ zamânda bir şâlih adem

³⁰⁵ Tekrar yazıldı.

³⁰⁶ Metinde ol yazıldı, evvel olarak düzeltildi.

var idi. (10) Hakk te'ālā ol zamānuñ Peyğamberine vaḥy itmiş ki filān (11) kulumu baña muṭī' oldu. Söyle, ol koluma üç şey'e (12) du'ā itsün. Ol üç şey'i her ne isterse du'āsın (13) kabūl ideyim, didi. Ehl ile müşāvere eyledi. Hatun (14) birini benüm güzel olmam için du'ā it. İkinin sen, (15) bilirsin ne için du'ā iderseñ eyle, didi. Şüreta [190b] (1) hoş görünür, du'ā ider. Rabbü'l-ālemīn ol hatuna (2) bu hüsün (?) virdi ki gece zulmetinde igneye iplik taçacağ (3) kadar ziyā virürdi. Bundan soñra ben bu hüsle (?) saña lāyık (4) degilim, dimege başladuğda āhirü'l-emr dirlik olmadı. Boşanup (5) aşırnuñ hākimi eşitdi, aldı faķır koca bākī du'anuñ (6) birin dağı maymūn hey'etine girmek için itdi. Ol sāt (7) bir tebdīl oldu. Evden kovdılarına yine fehm iderek eski (8) erinūñ kapusına geldi. Gözünden yaş akar, eri geldükçe (9) bakar āķibet. Eri dağı eski hūķūka ri'āyet itdi. Bākī (10) kalan du'ā dağı eski hey'etine girmek için du'ā itdi. Üçünden (11) dağı maḥrūm oldu. Ākıl olan bundan 'ibret alır. Avret sözine (12) uyup āhiretine zarar itmez. Sekizinci müdārāt ile za'flarına (13) ilāc eyleye ve hatunuñ ğazabı müsted olduğda elin, iki omuzlarını (14) beynine koya. Bu du'ayı okuya. Āḥric ātīhā alır. ³⁰⁷ أياها الرجس النجس الخبيث المخبث من جسد طيب (15) اخرج ol sātde şeytān [191a] (1) çıkar gider. Dābbesine ve sāyir huddām fāsidine bu du'ā (2) okuya ve dağı kulağlarına ezān okuya ḥayvān ve huddāmlardan (3) dağı ol mel'ūn çıkar. Toğuzuncı yabancılardan (4) maḥremine ḥıfız itmek için ğazabı izhār itmek.

(5) Onuncı yazı öğretmemek, zīrā fitneye mūciddür. On (6) birinci nafaķasında isrāf ve taķtīr itmemek. On ikinci (7) ḥelālden yedirmek. On üçüncü imān, on dördüncü i' tiķād (8) ehl-i sünnet ve'l-cemā' at mes'elelerin öğretmek.

On beşinci (9) bātıl i' tiķāddan men' itmek. On altıncı şer nevi' üzere (10) tahāreti öğretmek. On yedinci şavım, ya'nī orucu bozanları (11) ve dağı farzlarını

³⁰⁷ "Ey kirli, pis, iğrenç ve kötülük bu iyi gövdeden çık."

ve mekrūhları hālerin³⁰⁸ ve sūnnetlerini ve müsteḥablarını (12) öğretmek. On sekizinci ḥayız mes'elelerin öğretmek (13) ve nifās mes'elelerin öğretmek. On toḫuzuncı namāzuñ (14) 'ilmini, ya' nī namāzı bozanları ve mekrūhları öğretmek.

(15) Yigirminci ābdest almaḫ, ya' nī yüze şuyı nice dökmeḫ [191b] (1) gerekdür ve ellerin ve ḫolların yumaḫ gerekdür ve farzları (2) ve sūnnetleri ve mekrūhları ve ābdest bozanları ḫaçdur. Boyları (3) öğretmek gerekdür. Eger öğretmezse ḫıyāmetde görür ḫālını. Yigirmi (4) ikinci nifās, yigirmi üçüncü zekātı, ya' nī eger ḫatunuñ üzerine (5) zekātı farz oldu ise Ḥaḫḫ te'ālā erkege ve ḫatuna zekātı, (6) farz itdi, virmeyenlere ḫıyāmetde şedīd 'azāblar olsa gerekdür, (7) deyüp ta' līm eyleye. Yigirmi dördüncü ḫatun üzerine ḫacc farz (8) oldu-ısa anı ta' līm eyleye. Yirmi beşinci ḫatununa 'özü-i (9) şer'ī zuhūr iderse teyemmüm itmek nice olur ve farzlarını (10) daḫı ta' līm eyleye.

Yigirmi altıncı dil āfātını yukarıda, zikir (11) olunduḫı üzere ta' līm eyleye. Yigirmi yedinci ḫulaḫ āfātını, (12) yigirmi sekizinci göz, yigirmi toḫuzuncı el, otuzuncı baḫın, otuz birinci (13) ferc, otuz ikinci ayaḫ, otuz üçüncü boyun beden āfātlarını (14) icmāl üzere olsun. Zāḫir ā'zāda olan 'ilm-i ḫāllerindendür (15) öğretmek erinüñ üzerine lāzımdur. Otuz dördüncü, yigirmi [192a] (1) yedi mes'ele ile, küfri ya' nī imānı gideren küfür (2) mes'elelerin ögrede. Bu sözleri söylemeye, zīrā imān (3) gider, diye. Otuz beşinci on iki mes'ele ile bid'atı. (4) Otuz altıncı otuz mes'ele ile riyāyı. Otuz yedinci (5) yigirmi mes'elesi ile kibri ba'zı fuželānuñ taḫḫīḫī (6) üzere. Otuz sekizinci altı mes'elesi ile buḫl. Otuz (7) toḫuzuncı altmış iki mes'elesi ile isrāfi.

Ḳırkıncı on (8) sekiz mes'elesi ile ḫasedī cumhūr-ı 'ulemānuñ taḫḫīḫī (9) üzere baḫın-ı a'māldandur öğretmek daḫı bunuñ ḫayı farz-ı (10) vācib edā olunacaḫ. Miḫdārın öğretmek ḫocası bilirse, (11) eger bilmezse öğrenüp öğretmek

³⁰⁸ Kelime yanlış yazılmış (ç yerine ج yazılmış), düzeltildi.

aña kâdir olmaz. Hâtun (12) için hey'etin bozup eskice ferâce veyâ bol ferâce (13) geyüp zikir olunan emr-i dîn mes'elelerin cin vaqtinde (14) dahı olursa öğretmege gide. Zîrâ anlarda erkek gibi usûl (15) fûrû'ıla mükellefelerdürler. Müft cennet olmaz, Hülâşatü'l- [192b] (1) Fetevâ'da beyân olundu. Haqq te'âlâ ricâl ve nisâya teyakkuz (2) müyesser eyleye.

Kırk birinci eger bâkire ve eger seyyibe, eger eski (3) ve eger yeñi, eger Müslime ve eger kitâbiye mādâma hürdür, mâ beyinlerinde (4) 'adâlet itmek, eger cehil ile nefesine uyup birine kanâ'at (5) itmeyüp bir kaç idüp beyinlerinde eşvâbda ve yemekde ve içmekde (6) ve meskende ve yatmakta 'adâlet itmedi ise ahÿâr âşârda (7) vardır. Oldı ki kıyâmet gününde evvelin âhîrin Enbiyâ'yı ve mürselîn (8) huzûrında nişfinda et ve cân yok gelür, kimdür dendükde iki (9) hâtunı olup beyinlerinde 'adâlet itmeyenlerdür. Denile ne'üzü- (10) -bi'llâhi te'âlâ. Kırk ikinci bu mezkûrâta ri'âyet idemem, havfında (11) olursa evlenmemek bu mesâ'il hâtunlara gâyet hoş (12) gelür. Ve eger hukuqlarına kâdir olan erlerden biri şöyle (13) yazdılar ki bir adamuñ dört hâtunı ve toköz yüz câriyesi (14) olsa mâlı helâli çok imiş. Bir câriye dahı almağ murâd eylese (15) bir adam anı levm ve ta'sîr eylese, ya'nî 'ayıplansa ne'üzü bi'llâhi [193a] (1) te'âlâ kendi başka mekânda bulur, ya'nî kâfir olur. Zîrâ (2) şer'-i şerîfi 'ayıplamağ küfrdür. Bezzâziyye de meşûrdur. Şüphe (3) iden aña nazar ide ve bir hâtun kocasına egersin evlenüseñ (4) ben kendimi katıl iderim dise mes'ele nicedür. Katıl (5) iderim demek hilâf-ı şer'îdür. Evlenürem demek şer'îdür. (6) Hâtunuñ sözi hilâf-ı şer'îdür. Katıl iderse kendi (7) bilür. Yarın kıyâmetde cezâsın bulur.

İmdi muqtezâyı imân (8) müneci, ya'nî kurtaran imân ricâl ve nisâya hemân şer'-i şerîf (9) her ne dirse tâbi' olmağ gerek olmasına degüneñ gerek hâtunlaruñ (10) erler 'özrinde kırk beş haqq mes'elesi tamâm oldı. (11) Cümlemüze Rabbüm bu mes'eleler ile 'ameler müyesser eyleye. Hâtunlaruñ kırk

(12) beş haqın edebilürseñ³⁰⁹ devlet ve sa'âdet bize ve illâ hâl (13) müşkül olur. Toğuzuncı faşıl icmâlen 'ulemâ beyân itdiler ki hınzîr (14) pāk yer, eti murdār, horūs gālibā necāset yer eti, pāk 'illeti (15) hınzîr 'ırzı kayırmaz erkegi dişisini birbirinden kaçmaz. Bir [193b] (1) (bir)³¹⁰ horos kendi dā'iresinde on yigirmi tavuğuñ üzerinde (2) cenk-i 'azîm ve darb-ı cesîm ider tākāt tağ olunca āhîri (3) ta'rruz itidürmez, ya'nî gāyır horosı uğratmaz, cefāsi dağı (4) gāyretine delālet ider. 'Ākıl olan 'ibret alır, gāyretsiz (5) ise tevbe ider. Āhîrete pākçe gider.

Kırk üçüncü, eger (6) nā-şeri' ise, ya'nî muhālifet üzere olsa, iki cānibden (7) işlāh idici. Adam olmazsa merātibi üzere tağrîr itmek. (8) Kırk dördüncü beyân olunduğı üzere yaz kış libāsı ide. (9) Kırk beşinci bunlar olmazsa sünnet üzere talāk ile (10) mufarākat itmek. Bu maħalleye gelince koca ile hatun beyinde (11) icmâlen huqūq, seksen oldı. Otuz beş erüñ 'avrat (12) üzerinde kırk beş 'avratuñ er üzerinde, bundan soñra (13) alınmağa lāyık olan hatundan bulunmağa. Yigirmi altı bulunmamağa. (14)

Yigirmi cümlesi kırk altı ider. Anı ve alınmağa lāyık (15) olan o da kırk toğuz şıfat ve haşlet nikāhda beş [194a] (1) nef'î ve evlād olduğda dört vech ile Haqq te'ālāya (2) taqarrüb ve üçde āfāt-ı nikāh cümlesi yüz seksen (3) yedi mes'eledür. Seksen şıfat beyân olundu. (4) Ricâlde sünenden ve mālında ve nesebinde ve tolundu hatundan (5) ziyāde ola. Bu dört şıfat hatunuñ ricâlde olan kırk (6) beş haqqına zamm ile kırk toğuz ider. Yüz yigirmi toğuz (7) beyân olmuş oldı. Bāķî kalan elli sekizden hatunlarda (8) bulunmağ ile yigirmi altı şıfatuñ evveli kavî dîni ola. (9) Zā'îf olan hatunuñ cefāsına pek tağ taħammül idemez. (10) İkinci hüsnü ü hulķî ola. Üçüncü güzel ola. Dördüncü mihrî (11) az ola. Zîrā çok olduğda dirlik olmaduğda elli dağı yufka (12) olduğda nikāhın virmege kudreti olmaduğda esîr olup (13) ölünceye dek biri olduğda ol vaqıt halāş olur.

³⁰⁹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

³¹⁰ Kelime tekrar yazıldı.

Beşinci toğrıci (14) ola. Altıncı bākire ola, seyyibe cā'iz degil, dimek çıkmaz, cā'izdür. (15) Velākin bākirenüñ aḥvālî başkadur, ol daḥı aṣıl-zāde çıķarsa [194b] (1) çıkmazsa aṣıl-zāde olan seyyibe andan münāsib olur. Daḥı (2) nisbetî pāk ola tarafeynden şirk ve denā'et şuyı qarışmaya (3) ḥürr ola. Cāriye cā'iz degil dimek, çıkmaz. Lākin ḥurrā aḥvālî (4) başkadur.

Toğuzuncı ḳocadan yaşı, onuncı mālî az (5) ola. Ziyāde olsa, cā'iz degil, dimek çıkmaz, velākin aṣıl (6) degil ise. Benüm mālîm var, senüñ bir şey'ün̄ yokdur, deyü (7) başına ḳaḳır, yoḥsa ṣālihātđan olsa erine mālîndan (8) bulunsa bu ḳadar şevābı vardur, deyü kitāblarda beyān olunmuşdur. (9) On birinci ḳocadan nesebî alçaḳ ola. 'İleti budur ki (10) ḳocadan ḥatunuñ nesebi 'ālî olsa ğālibā ḳocanuñ (11) emrini tutmada ve nehy itdügi şey'lerden ḳaçmada musāmaḥa ider. (12) Belki sebebi la'net meş'elen dānişmende müderris ḳızın ve müderris (13) müftî ḳızın iki yüz ğuruşluk bāzirġān, iki biñ ğuruşluk (14) bāzirġānuñ ḳızın ri'āyā ḳızın āġā ḳızın yeñi ḥüccetin imzā itmiş. (15) Seyyid Neḳibü'l-Eşref ḳızın taleb itmek gibi gerçe aṣıl [195a] (1) küfviyyet 'ilim ve taḳvādur, ammā 'örfen bu zikir olunanlar beyinde (2) muḥālifet ola gelmişdür. Eger su'āl olunursa fiḳih (3) kitāblarında küfür yok mudur vardur.

'Ālim fāşıl bunlaruñ birinüñ (4) ḳızın alsa ve ol 'ālim taḳvā ṣāḥibi olsa dīnen olur, (5) kendini bilen bu mes'ele ile 'āmil olur ve illā bir adam cāhil (6) olup bāḥılı ḥaḳḳ zan ider, ḥaḳḳ-ı bāḥıl zan ider, dīnin yıḳmış (7) gezer. Öyle adamuñ ğünde bin ğuruş 'aḳāreti ve belki daḥı (8) ziyāde olsa aña ḳızın virme.

Zirā nikāḥı yokdur itdügi (9) zinā evlādı veledi zinā olur. Ḥatun daḥı ḥelālimdir. Kendiñi (?) (10) ol daḥı yıḳar. Zirā bir adamuñ i'tiḳādı küfre erişdükte (11) nikāḥı yokdur. Öyle olduḳda ḥatun aña ḥelālim dimege (12) izin yokdur. Zamāne de böyle dīnini bilür, ğāyet azdır. (13) Er ḥatun daḥı bilmezler evvel zamānda māl neseb aramazlardı. (14) Erleri ve ḥatunları dīn ve taḳvā ararlardı.

D̄inimüz d̄ürüst (15) olsun, H̄aḫḫ te' ālā ḫulına aç ḫomaz, hemān nikāḫımız bulunsun [195b] (1) itdügümüz cimā' olsun, zinā olmasun daḫı evlādımız ḫāliš (2) evlād olsun, veledi zinā olmasun. Ḳıyāmetde evvelin āḫirin (3) arasında yüzimiz aḫ ola, ḫara olmaya dirlerdi, ' āḫıl (4) olan bundan ' ibret alur, d̄inin ḫayıruz. On ikinci boyu (5) ḫocadan alçaḫ ola. On üçüncü cemālda, on dördüncü ādābda. (6) On beşinci ḫulḫda, on altıncı vera' da ḫocadan ileri ola. (7) On yedinci mü' eneti, ya' nī geçinmesi pek āsān [ola]³¹¹, ya' nī (8) ehl-i ḫanā' at ola. Ṭaḫat getürmedügi şey'leri erine teklīf (9) itmeye. Belki her ne getürürse söylemeye. On sekizinci eriyle (10) mulā' be idici ola. On ṭoḫuzuncı ḫüsn ü H̄aḫḫ te' ālā ḫavfindan (11) ola, ya' nī güler yüzlü olması. Yigirminci ḫanā' at idici ola. (12) Yigirmi birinci saḫiyye ola. Şer' i olan yerlerde, z̄irā nā-şeri' (13) olan yerlere mālı virmek isrāfdur, cömerdlik degildir. (14) Yigirmi ikinci mevte müste' id ola, ya' nī ölümü yaḫın bilüp (15) ölüm için ḫāzırlana böyle olan ḫatunla dirlik itmek [196a] (1) āsāndır. Z̄irā maḫabbeti d̄ünyāyā yoḫdur. Maḫabbeti ancak āḫirette (2) dā' imā erinüñ rızā' sını gözedür. Ölüm aḫsuzdan (3) gelürse erim benden rāzī olmuş ola. Erim rāzī olduḫda (4) H̄aḫḫ te' ālā daḫı rāzī ola, umarımdır.

Evvel zamānuñ (5) ḫatunları ekşeri böyle idi. Yigirmi üçüncü erine ḫiḫmetin (6) güzel ola, ya' nī ḫiḫmetini itdükde sürür ile ide, (7) ḫāzab ile itmeye. Yigirmi dördüncü gözleri ve ḫaşları (8) ve saçı siyāh ola. Yigirmi altıncı levni beyāz ola. Bulunmamaḫla (9) olan yigirmi şıfatuñ evveli innāna, ya' nī aḫlayacı (10) olmaya. İkinci mennāne, ya' nī, ni' meti erinüñ başına ḫaḫıcı (11) olmaya. Üçüncü mennāne, ya' nī evvelki erine iştıyāḫ ' arzı (12) idici olmaya. Dördüncü ḫadeḫa³¹², ya' nī erine göz ḫuyruḫı ile baḫıcı (13) olmaya. Beşinci berrāḫa, ya' nī vücdın oḫarıcı ve ḫāzab idici (14) olmaya. Altıncı şeddāḫa, ya' nī dili uzun fāḫiḫ sözler, ya' nī (15) ḫatır yıḫacak sözlü olmaya. Yedinci muḫteli' a, ya' nī ḫocadan [196b] (1) ḫull talebinde olmaya, ya' nī benī ḫull ile boşa dimeye. (2) Sekizinci münādiyye, ya' nī ululuḫ

³¹¹ İlave edildi.

³¹² Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

şaticılık olmaya. Tokuzuncu (3) ‘āmire, ya‘nī kaşīre olmaya. Onuncu nā-şerī‘ ya‘nī erinūn emr (4) ve nehyini tutmayıcı olmaya. Zīrā [öyle]³¹³ hatunla, ya‘nī haqqı kabūl (5) itmeyen şer‘e uymayan hatunla dirlik itmek katı güçdür. (6) Öyle olan hatunları Haqq te‘ālā işlāh eyleye. İşlāh (7) olmazlarsa şālih erleri ve ‘ālim erleri anlaruñ ellerinden (8) hālāş idüp bu yigirmi şıfatdan biri olan hatun (9) müyesser eyleye. On birinci hayafeşe, ya‘nī katı kaşīru’l-kāme (10) olmaya. On iki ğafşe, ya‘nī saçı katı kışa olmaya. (11) On üçüncü mezbūle, ya‘nī arık yufka olmaya. On dördüncü (12) şalkalka, ya‘nī ğāyet uzun olmaya. On beşinci heydere (?), (13) ya‘nī evlād toğurmadan kalmış olmaya. Cā’iz deĝil, dimek (14) çıkmaz cā’izdür. Velākin belki bir şālih evlād olup ardınca (15) kalursa belki anayı babayı unutmaz, du‘ā ider, ana baba dağı [197a] (1) anuñ du‘āsiyla kabirde fā’idelenür. On altıncı şehbere, (2) ya‘nī ‘acūze olmaya, ya‘nī koca karı olmaya. On yedinci (3) lehbere mütlife, ya‘nī erinūn her eşyāsın telef ve zāyi‘ (4) idici olmaya. On sekizinci behīre, ya‘nī eri kelāmdan idici (5) olmaya. On tokuzuncu lefve (?) ya‘nī erkeklerden maħbūb (6) ve ma‘şūk itihāz idüp yoldan çıkanlardan olmaya.

(7) Zīrā anlardan hayır gelmez. Haqq te‘ālā öyle yaramazlardan (8) hıfız eyleye cümlemüzi. Āmīn. Yirminci pek yakınından olmaya (9) almağ cā’iz, ammā ‘illeti kuvvet-i qarābet şehvet ezeldür. (10) Evlād naħīf olur. Bu hāl pek ehl-i hicāba göredür, ammā (11) ecnebiyye şehveti miqdārı olsa aślā zarar yoğdur, (12) nazīri çoğdur. Za‘īf-i şehvet ve kıillet-i şehvet (13) evlāduñ naħīf olmasına sebep olunca naħīf olanlardan (14) huşūşen tirkilerden ğāyet ihtirāz lāzımdur, fā’ide-i (15) nikāh beşdür. Evveli veled-i şālih ve veled-i şālihe tevessülde [197b] (1) Haqq te‘ālāya dört vechile dağı taqarrüb hāşıl olur. Evveli rızā’llāhu (2) muvāfiqat, ālātuñ hüzüliyle. İkinci muħabbet Resūlullāh sa‘y (3) itmiş olur. Üçüncü bakā’-ı veled ile ibkā-yı şevāba sebep olur. (4) Dördüncü veledüñ mevtine şabr ile envā’-ı ecr-i celīl dağı şef‘ata (5) nā’ıl olur. İkinci ‘ācile ile ācileye kındırmağ, ya‘nī (6)

³¹³ İlave edildi.

hayız ve nifās ve gūne gūne, ya' nī dürlü dürlü cefāsı olan (7) hatun böyle olunca cennet hūrīlerūn şafāsı ne olacak, deyü (8) raġbet-i tām üzere olur. Öyle hūrīler ki haberde öyle (9) vardır oldu ki yetmiş hulle geye her biri bir sâ' atde yetmiş (10) renge gire ve üç konak yerden bedenleri kemük içinde (11) ilkleri görünür. Devlet anı görene göster, yā Rabbi, cümle (12) mü'minler ister. Yā Rabbi ve birinūn buzaķı, ya' nī tükür ki deryāya (13) düşse tatlu olaydı ve ħarañu gicede parmaġın dünyāya (14) çıkarsa idi. ħarañu gice gündüz olurdu. Eger yüzün (15) gösterse idi. 'Ālem halkı cān teslīm iderlerdi. İştīyāķlarında [198a] var, kıyās ile hūrī kıızları nice imiş, ammā (2) bu evsāfdan dünyā hatunlarınınūn ħalbine helecān gelmeye. Bunda (3) şer' -i şerīfe uyan hatuna bu şıfat ile muttaşıfa olan (4) hūrīler hıdmetkār olacak, yā ol hatunlara olacak ħamdu şenālar (5) itsünler. Ķur'an yoluna gitsünler. Ķoca sözün tutsunlar, (6) bu mertebeye yetsünler, cehennem isterlerse çengli ve fısıķ u fesādli (7) meclise ve Ķur'an-ı 'azīm hılāf gitsünler. Rabbü'l-'ālemīn maġşūşça (8) ol faķırlara ħaķķı añlayup tıtmak, bātılı bātıl añlayup (9) kaçmak müyesser eyleye. Daġı ĩmānla göçmek ve yetmiş biñ fersaġ (10) dirikligi şābit Kevşer Ĥazret-i Muġammed Muştafa şallallāhu te'ālā 'aleyhi ve sellemden (11) içmek müyesser eyleye. Āmīn.

Üçüncü nefsi tezviç ve inās, ya' nī (12) anuñ ile ünsiyyet idüp şehvetin ħatı' ider ve daġı sâ'ir (13) ġamların daġı def' ider. Şālihātdan olursa ħaķķı añlayup (14) ħabül idenlerden ise haberde varır. Oldı ki 'āķıl sâ'atin (15) üç bölük ide. Evvelki bölükde Rabbisine ħulūş üzere [198b] tazarru' -ı niyāz.

Fī-cemi' i'l-evķāt, ya' nī evvelki bölükde 'akā' idden (2) ve aġlākdan ve a' māl-ı zāhireden üzerine farz-ı 'ayn olan (3) mes'eleleri öğrenüp 'amel ide. Erkek hatun böyle ide. (4) Ve daġı vaķıt namāzları ve ħazāya ħalmış namāzları ve sâyir (5) üzerine lāzım olan vācībleri öğrenüp 'amel ide (6) ve daġı buña beñzer şer' -i şerīfe uyan 'ibādetleri işleye (7) ve münācāt-ı 'arz ħacāt eyleye. 'İbādetlerin ħabūlin (8) ricā ide.

İkinci sâ'atde bilügün (?), nefis ki düşman olmasına (9) Hakk te'âlâ kendi 'azimetiyle buyurur ki إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ (10) بِالسُّوءِ³¹⁴ ya' nî taḥkîk nefis mübâlağayla kötülük ile emr (11) idicidir. Anı muḥâsebe ide. Selef-i şâlihinden birinün (12) otuz yıl gönlü kayğana isteyür, virmeyüp bir gün (13) nefsi ana eyitdi: نَفْسِكَ مَطِيئَتِكَ (14) فأرْفَقْ بِهَا أَي (15) رِيفًا تَت، ya' nî sen aña mübâḥ olan ta'âmdan [199a] (1) mıdır, dimedi deyüp nefis buña 'azîm taḳâzâ itdi. (2) Öyle olduğda bu daḥı aḥşâmdan soñra bir dostına bilâ (3) teklîf varup maḳşûdını bulduğdan soñra ayakları (4) ve dili acıgup seyir istedükde hebâ yere olmasun.

Ey (5) nefis, bu kadar zamândan berü istediğün virdüm. Gel imdi (6) bu ni' metün şükri maḳâbelesinde filân 'âlimi ziyâret (7) eyle. Zîrâ 'âlimi ziyâret itmek. Güyâ ki Peyğamberleri ziyâret (8) itmek gibidür, ya' nî şevâbı gâyet çoğdur, deyüp qarañuluk (9) gicede giderken bir semtden hârib şu âḳul hırsız arayanlara (10) râst gelüp ente sâriḳ em lâ didükde, ya' nî sen (11) degil misin? didükde ol velî ḥaḳḳîḳanun hezâmını, ya' nî şu yandandur, (12) didükde sâriḳ bulduḳ, deyü qaranlık evde döge döge ḥabıs (13) idüp vaḳt-ı seḥer cem' iyyet-i 'azîme ile cânib-i ḥükkâmdan (14) yazdırup mâlların bulmaḳ şadrından gelüp gördiler. Mübârek (15) şaḳalı içere kan aḳar ve ağlar bulup her birine envâ'-ı [199b] (1) ḥicâblar tar olduğda gelün, siz ḥikmetin ḥaber virem mi?

(2) Elem çekmeñ sizde kuşur yoğdur. Hâzâ mini, didükde ḥikmeti (3) otuz yıldır mücâhede olunup bir kerre muvâfaḳat idene. (4) Bu ḥâlât ödemeye muvâfaḳat idene ne olacaḳ. İmdi (5) cümleñüze dögmeñüz ḥelâl olsun, ben mesrür oldum. (6) Zîrâ bu 'âcilen 'uḳûbet delâlet ider ki kıyâmetde, (7) qalmaya ḥikâyesiz fikir eyle. Üçünci sâ'atinde nefsine (8) ḥelâl lezzetini ki ehl ile mul'abe ve mücâmi' atdur ve muḳaddem (9) geḳen iki sâ'atine 'avindir dinmiş.

³¹⁴ Nefis kötülüğü emreder.

³¹⁵ Nefsin kölendir, ona şefkat göster, yani yedir.

Netekim Hâzret-i Muḥammed Muṣṭafa (10) ṣallallāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyurdu: كم ثلاث الطيب والنساء وقرّة عيني الصلاة (11) حبب إلي من دنيا (12) ile gelen su’âl bu namâz dünyâda bulunduğı için buyurulmuştır, (13) deyü def itdiler ve Resûl-i Ekrem ṣallallāhu ‘aleyhi ve sellem (14) illeti min dünyâ kim buyurduğda Cebrâ’il-i emîn nâzil oldu. (15) Hâkḳ te‘ālâ Celleşānuhu ḥabîbini tebşîren bende üç şey’i [200a] (1) pek severim, deyü Cibrîl-i emîn dağı eyitdi: "Bende üç şey’i (2) pek severim, didi ve Ebû Bekir ve ‘Ömer ve ‘Osmân ve ‘Alî Riḍvân (3) Allāhu te‘ālā ‘aleyhim ecma‘în her biri üçer şey’i severüz, didiler. (4) Yigirmi bir mes’ele olur. Bu baḥşüñ tamāmında beyân iderüz, (5) inşâ’llāh te‘ālā ve dağı faḥr-ı kâ’inât Muḥammed Muṣṭafa ṣallallāhu (6) te‘ālā ‘aleyhi ve sellem üzere kaçan envâr-i mükâşefât ve envâ’-ı (7) ḥâlât zaḥmet virüz. Şekil olduğda Hâzret-i ‘Āiše-i Şiddîka (8) raḍıyallāhu te‘ālā ‘anhāya söyleme, ‘Āiše’m deyüp ḥiṭâb (9) idüp mülâtafa-i ‘azîme ve mücâmele-i cesîme iderlerdi. (10) Ya’nî Peyğamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’s-şalâtu ve’s-selâm ‘Āiše-i Şiddîkaya (11) laṭîfe tarîki ile ba’zı sözler söyleyüp def gam iderlerdi. (12)

İmdi bir mü’minün ḥatunı şâlihâtdan olduğda ve eri (13) dağı şâlih olduğda ve yâḥûd ‘âlim olduğda ere gam ile eylendükde (14) veyâ gamlu bulunduğda nice murâd iderse ol ḥatun anuñ (15) gamiyyen def ider. Her kimde böyle ḥatun buluna ol adam [200b] (1) devlet içindedür. Nikâḥuñ dördüncü fâ’idesi tedbîr-i (2) menzilde tefriğ kalb. Zîrâ zevce-i şâlihe da hem tedbîr menzil (3) ve hem def şehvet ider.

Huşûşen sibâkda zikir olunan (4) tokuz şîfâtdan sâlime ve âham umûr-ı dînden ‘âlime olup (5) ve ol bir şîfat kim koyun şîfatıdır, anuñla muttaşîfa ola. (6) Böyle ḥatun Rabbü’l-‘âlemîn cümleye müyesser eyleye ve nikâḥuñ (7) üç âfâtında evveli taleb ḥelâlden ‘âciz. Zîrâ şer’ide (8) vârid oldu ki ibtidâ kıyâmet gününde

³¹⁶ Dünyada üç şeyi sevdim: hoş koku, kadınlar ve gözbebeğim namazdır.

kişiyeye yapışan (9) ehli ve ‘iyâlidür. Yâ Rabbi, haqqımızdı alıver, bilmedüğümüzü öğretnedi. (10) Zîrâ bilseler muştarr olmaduqça yemek câyiz degıldür ve ba‘ dehu (11) ‘afv ve mağfiret ırzâ olmazsa ‘âdil ile hüküm olunur.

(12) İkinci âfât-ı nikâh hıkkıların yerine getürmede taqşîrât (13) itmek. Zîrâ ol ‘iyân haqqında gelmeyüp âhir yere giden adam (14) kaçmış köle gibi olur. Haqq te‘âlâ ol kimseden namâzın (15) ve orucın ve zekâtın kabûl itmez, ya‘nî şevâbı noqşân olur. [201a] (1) Rabbüm, böyle şâlih kulların hazine-i ‘abîd ignâ eyleye. Hâl (2) bilmeyenlere hâlin bildirmeye. Üçüncü ehl ve ‘ayâlî (3) kendüye Haqq te‘âlânın tã‘atından meşğûl kılar, ya‘nî âhiret (4) yolların öğrenüp ‘amel itmekden men‘ ider. İmdi evlenmezden (5) evvel ibtidâ’ ‘akâ'idini taşşîl idüp, ya‘nî ehl-i sünnet (6) ve'l-cemâ‘at i‘tikâdın öğrenüp üzerine şâbit ola. (7) Şâniyen ahlâk-ı zemîmeyi bilüp kalbi arıda ahlâk-ı hamîde-i (8) bile kalbini bezeye dağı sayır nehy olunan şey'leri bile kaç. (9) Şâlişen â‘mâl-i zâhireyi bilüp ‘amel ide. Ba‘ dehu evlene, didiler (10) ve ol dünyâdan uçar mağbûbdan fahr-ı kâ'inâtuñ sevdüğü (11) geçdi. Rabbü'l-‘âlemînün sevdüğü üçden evveli şartın ile (12) tevbe iden tâze gerek erkek ve gerek hatun.

İkinci korkucu (13) kalb, üçüncü Haqq te‘âlâ çokça zikir iden dil. Onuncu faşıl (14) hâtırâ gelmeşe gün kim ‘aşrımız şüfîlerinün envâ‘ aqsâm-ı elhân (15) ve neğamât ve teğanumât ve belki devir ve raqış itdüklerinde (ve belki)³¹⁷ [201b] (1) ve belki efđal-ı ‘ibâdat, belki kerâmet ‘add itdüklerinde zikir (2) ola. Hâşâ süm‘a hâşâ aña ‘ibâdat diyenler kütüb-ı fetevâda (3) devir ve raqş ve teğannî ile zikir dört mezhebde harâmdur, (4) didiler. Murâd idenler Ebü’s-Su‘ûd Efendî’nün ve Kemâl Paşa’nuñ (5) fetevâlarına ve tefsîrlere ve büyük fıkıh kitâblarına (6) nağar ideler ve kendülerün esirgeyüp tevbe ideler ve efđal (7) olan zikir ihfâ ile olandır. Qur‘ân’da nice yerde beyân (8) etmişdür. Cümleden biri Sûre-i Â‘râf’da buyurur ki ve

³¹⁷ Ve belki tekrar yazıldı .

aduñuz (9). Fî-nefsike tazarru' en ve hîfyeten ve ayeti ³¹⁸ وَخُفِيَّةً تَضْرَعًا (10) اذْعُوا رَبَّكُمْ ve Hakk te'âlâ habîbi (11) Muhammedin Muştafa şallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem hakkında şehâdet (12) ider ki kendi yanından söylemez. Habîbüm'l-Cebr'îl ile vahy (13) olunan şey'leri, ya'nî benüm kullaruma bildürdüğüm şey'leri söyler. (14) Gerek 'amel yönünden ve gerek kaçmak yönünden, netekim kelâmında buyurur (15)³¹⁹ وما ينطق عن الهوى إن هو إلا وحي يوحى didi. Bu ayet [202a] (1) ma'nâsı (beyân olundu. İkinci Âyetüñ ma'nâsı)³²⁰ nefsinde sen Rabbüñ'e gizlüce tazarru' ve niyâz idici (2) olduğun hâlde du'â eyle. Üçüncü Âyet-i Kerîme'nüñ ma'nâsı (3) kullarım du'â itdüğünüñ vakıtta tazarru' ıla ve ihfa ile idüñ.

(4) Zîrâ tahkîk te'âlâ hudûd-ı şerî'eyye geçenleri sevmez, ya'nî (5) anlardan râzî olmaz. Böyle didükden sonra 'aceb bu âyetleri (6) bu tegannî ile âvâz kaldırıp çağırınlar görmezler mi ve yâhûd (7) 'ülemâdan ma'nâların eşitmezler mi? Hakk te'âlâ kullarına zikir ve du'â (8) itmenüñ yolların beyân itmiş ve didi ki du'â ve zikri (9) ve sâyir emr itdüğüm 'ibâdetleri benüm buyurduğum gibi idüñ. (10) Hadd-ı -ı şer' i ilerü geçmeñ, didi.

Zîrâ ben anları sevmem, didükden (11) sonra ne cür'et ile böyle iderler. Huşûşen mü'ezzinler namâzı (12) tamâm itdüklerinde ve hañibler huñbeye çıkuğda ol vakıtta (13) sükût ve huñbeyi diñlemek lâzım iken ol vakıtta taşliye (ve)³²¹ (14) ve tarziye itmek, ancak hañibe lâzım iken mü'ezzin olanlar (15) ve sâyir nâs sükût diñlemek. Anlara farz iken mü'ezzin [202b] (1) olanlar tegannî ile tarziye ve taşliye iderler. Nev' mine'l-Kur'an (2) fî'l-îmâni ve'l-i' tîkâdi lâ fî edâyi şalâti 'imâd olması, (3) şâbit olan câ'et li-da' vetihi's-şecâri sâcide temşi (4) ileyhi 'âlâ sâkin bilâ kademî ve men yuñi'r-resüle fağad âtâ'allâh (5) denilen ve hoş tıyur

³¹⁸ "Rabbimize ve alçak gönüllüce için dua edin. Çünkü O haddi aşanları sevmez". (A'râf -55.)

³¹⁹ "O, nefis arzusu ile konuşmaz. (Size okuduğu) Kur'an ancak kendisine bildiren bir vahiydir." (Kur'an, Necm Suresi, 3-4).

³²⁰ Sayfa kenarına yazıldı.

³²¹ Ve tekrar yazılmış.

vücūd-ı şerîf ve kelâm-ı münîfi haqq olmasına (6) şehâdet itdiler. Ahîbu ve hoş olan arslan biz âdemi (7) ihlâka qarîb olduğda ben âhîr zamân Peyğamberi Muḥammed ‘aleyhi’ş- (8) şalâtu ve’s-selâmuñ çobânıyım, beni incitme, didükde arslan (9) kıyruğın yerlere urup devletlü çobânuñ ayağına yüzün (10) sürdüğü şâh-ı cihânuñ şıdıq, emânet, teblîğ-i feṭânet (11) ile muttaşif olup dîn-i münîf haqqında ‘azamet-i celâl (12) ile ḥazreti وحى منزل اللهم يا قهار منزل وحى 322 olan (13) Ḥazret-i Cebr’îl emîn ile اليوم أكملت لكم دينكم 323 Āyetüñ (14) göndürdüğü zātî pāk Muḥarrem Muḥammed Muşṭafa şallallâhu te‘âlâ (15) ‘aleyhi ve’s-selem إن الذكر الخفي يفضل على 324 buyurdu. Ya‘nî, zikir ḥafî zikir cehriden (2) yetmiş iki kat şevâbı vardır didükden sonra nice (3) idebilürler hele kıyâmet geldükde görürler. İmdi ‘âkl (4) olanlar bu delîlleri gördükde tevbe iderler.

Dünyâdan âhirete (5) pāk giderler. Arslanlar yırtıcı ḥayvân iken ol çobanı (6) yemek istedikde ben âhîr zamân Peyğamberi Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalâtu (7) ve’s-selâmuñ çobânıyım, didükde ayağına yüzün sürüp (8) ta‘zîm. Ey gâfil ḥayvândan ‘ibret al, kendüğü muḥâsebeye çek, (9) gör işledigün işler Peyğamber ‘aleyhi’s-selâm işlerine uyar (10) mı? Bu günden sonra tedârükde bulunup cehle tevbe idüp (11) âhîret yolların öğrenüp ‘amel iderseñ devlet ve sa‘âdetdür.

(12) Eger tevbe itmeyüp teğannî ile zikir ve devir ve raqış ve buña beñzer (13) bida‘tlara talup öyle dâr-ı fenâdan dâr-ı beḳâyâya göçersen (14) ol vaḳit aḥvâlin görüp nice bin kere pişimân olursuñ, (15) ammâ zerre kadar fâ’idesi yoḳdur. ‘İnâd insânı şedîd [203b] (1) ‘azâblara sebep olur. Rabbü’l-‘âlemîn cümlemüzi ‘inâdden (2) ḥıfız eyleye. Cibr’îl-i Eminüñ sevdüğü üçden evveli müteğafirrinüñ (3) istiğfârı, ya‘nî istiğfâr idicilerün istiğfârı, ya‘nî (4) câhilige tevbe idüp âhîret yolların öğrenüp ‘amel idenlerdür. (5) İkinci muşṭarr olana yetişmek. Üçüncü erbâb-ı ḥacâta i‘ânet (6) itmek, ya‘nî yardım itmek. Ebû Bekiri’ş-Şıddık

322 "Ey Yüce Tanrı, vahiyi indiren."

323 "Bugün size dininizi tamamladım."

324 "Gizli zikir her zaman açık zikirden yetmiş iki kez daha üstün mertebedir."

rađıyallāhü anhu (7) Һazretlerinüñ sevdügi üçüñ, evveli fahr-i kâ'inātuñ cemāl bā-kemālına (8) nazār. İkinci ehli olanlara infāk.

Üçünci Peyğamberimiz Muħammed (9) 'aleyhi's-şalātu ve's-selāmuñ meclisin şerīfnde oturmak (10) Һazret-i 'Ömer rađıyallāhu anhu Һazretlerinüñ sevdügi üçden (11) evveli, emri bi'l-marūf. İkinci nehy-i münker. Üçünci Һazāyı Rabbü'l-'ālimīne (12) rāzī olmak. Һazret-i 'Osmān rađıyallāhü anhu Һazretlerinüñ (13) sevdügi üçden; Evveli iṭā'ām-ı ṭā'ām, ya'nī şuleħāya ṭā'ām (14) yedirmek ħuşūşen 'aķā'idi pāk emr-i dīn beyān idüp (15) dīni iħyā' iden 'ālimlere. İkinci gice pākçe namāz ferā'iz vācibāt [204a] (1) ve sünen ve müsteħibbāt imtişāl için muħ arremātı ve müfsidātı (2) ve mekrūhātı bilüp ictināb itdükden yüz yetmiş dört (3) mes'ele ider Keydānī yazduğı üzere seksen altısı (4) meşrū'. Seksen sekizi ğayrı meşrū'. Üçüncü otuz üç (5) mevzi'üñ ğayrıda ifşā-yi selām ve ol otuz üç mevz'ī (6) bu baħşuñ tamāmından şoñra beyān olunur, inşā'allāh te'ālā.

(7) Һazret-i 'Alī rađıyallāhu te'ālā 'anhu Һazretlerinüñ sevdügi (8) üçden evveli, kāfir ile cenk. İkinci yaz gününden şavım. Üçüncü (9) konuğa ikrār itmek. Müsāfire ikrām itmenüñ şevābı ğāyet (10) çoқdur. Lākin şālihinden veyā 'ülemādan, ya'nī ehl-i sünnet (11) ve'l-cemā'at 'ülemālarından olursa fāsıķı dağı yola gitirmek, (12) ṭarīķiyle ba'zı naşīħat ideyim, deyü müsāfırlıge da'vet (13) olunsa mānī' degıldür. Zirā Һazret-i İbrāhīm 'aleyhi's-selāma (14) yetmiş Mecūsī geldi, anlara ṭā'ām yedürdi. Ancaқ murādı (15) bu idi ki bunları İslām'a gelmege sebep olaydum. [204b] (1) Mecūsīler ṭā'āmı yedükden şoñra didiler ki: "Ya İbrāhīm 'aleyhi's- (2) selām, bize bir ħizmet buyur idelüm", didiler. İbrāhīm aleyhi's- (3) selām eyitdi: "Sizden ħizmet istemem, lākin sizden diledigim (4) budur ki: Benüm Rabbüme biñ secde idüñ," didükde bunlar birbirine (5) baқup didiler ki: "Bir secde ne olacaқ, anuñ Rabbisine (6) bir secde iderüz. Һāṭırı ħoş olsun, şoñra gene rücū' (7) iderüz." Bilmezler ki kendülerini yoқdan var iken var iden Һaққ te'ālādür. (8) Һāşil-i kelām secde itdiler.

Hazret-i İbrâhîm ‘aleyhi’s-selâm ağlayarak: (9) "Ey yerleri ve gökleri yokdan icâd iden Allâhu Celle Cellalühu ben bunları bu kadar secdeye kırmaya sebep oldum. Sen kâdirsin (11) anlarıñ kalbine İslâm muhabbetini ilkâ idüp secdeden (12) kaldırmaya," didükde anlar başların secdeden kaldırıp (13) ol sâ‘at İslâm’a geldiler. İhtiyâri cüz’îleri sebeble (14) hidâyeti Hakk te‘âlâdan ümit itdiler. Hakk te‘âlâ dañı hidâyet Hazret-i (15) İbrâhîm ‘aleyhi’s-selâm sebep oldu.

Fî-beyâni’l-mevâzi‘ elleti’s- [205a] (1) -selâmun fihâ mekrûhun ve hiye şelaşü ve şelâşine mevzi‘an naklen (2) ‘an ihdâ ‘aşeran kütübin min mefatihü’s-şalâtu ve yenâbî‘l-hayâti. ³²⁵

(3) Evvel otuz üç yerde mekrûh olan mevzilerün evveli (4) hañib³²⁶ minbere ayak bağıktan sonra muñlak söz ve nerâfilden (5) namâz kılanlara ne dirseñ denilürse bilmeyendür, iden (6) bilen kılmaz ve söylemez. Vechi arzda dördten meşbihubihleri (7) olan kararı ‘Âlî şâhibleri dört eyime-i hudâdan (8) ve anlara meslegine, ya‘nî anlar yollarına sâlik olanlardan taşıyede (9) maşşuşça Tañâvî’den gayrı tarziye ve du‘â ve te‘mînden cehrün (10) câyiz olmasında ihtilâf yokdur. İhtilaf ihfâdadur olda (11) Tañâvî katındur. Taşliyeye maşşuşdur, mâ‘adâyı çehre (12) ve ihfâ itmeden dañı izin yokdur. Cehir idenleri men‘ hâkimlere (13) ‘ulemâmuz Rañmetü’llâhi te‘âlâ vâcib didiler, ya‘nî cehir idüp (14) teğannî idenleri meni‘ vâcibdür didiler, itmeyenleri meni‘ idenlerün (15) hâli kıyâmetde kaldı.

Buñârî ve Müslim rivâyet itdiler: [205b] (1) رحمهم الله عن أبي هريرة رضى الله (2) حبك يوم الجمعة أنصت والامام (3) النبي صلى الله تعالى عليه وسلم قال إذا قلت لصا(2)تعالى عنه أن (4) يا‘nî Cum‘a günü yanında olan kimseye (5) söz

³²⁵ On bir kitaptan, 33 durumda selâmın lazım olmadığı ve bazı önemli konular, özellikle namaz ve cinnler hakkında açıklamada verilmiştir.

³²⁶ Kelime yanlış yazılmış (خ َ yerine خ َ yazılmış), düzeltildi.

³²⁷ "Cuma hutbesinde arkadaşına: "Sesiz kalıp imamı dinle", desen Peygamber’in sünnetini yapmış olursun."

söyledükde sükût it, diseñ haṭīb huṭbe (6) oḡurken taḥḳīḳ sen laḡıv itdũñ, didi. Ve ḳāle imāmuna (7) İmāmu'l-Ā'zam raḍıyallāhu te'ālā 'anhu idā ḥaracı'l-imām (8) felā ṣalātu ve lā kelām ḥaḳḳı yefrū' min huṭbeti, ya' nī haṭīb (9) huṭbeye çıḳduḳda nāfile namāz daḡı [olsa]³²⁸ kelām yoḳdur. Tā haṭīb (10) huṭbeden fāriḡ ölünceye dek, imdi ŧefā'at (11) umuduḡuñ Peyḡamber 'aleyhi'ŧ-ṣalātu ve's-selāmdan bir ḥadıŧ (12) ve 'amelde mezḥebindeyim, diduḡı imāmından bu kelām mı dıñlemeyüp (13) haṭīb huṭbe oḡurken dũnyā kelāmı gerek.

Evrād-ı ŧerīf (14) ve gerek taŧliye İmām ŧa' fī Kifāyesinde beyān itdi ki (15) bunları itmek haṭıbe maḥŧuŧdur. Mü'ezzinler ve sāyir nāse [206a] (1) lāzım olan sükût ve dıñlemekdür. Haṭīb huṭbeye çıḳmadan (2) ve Cum'a namāzı ḳılındıḳdan ŧoñra bu zikir olunan ŧey'leri (3) oḡusa māni' degildür. Zīrā huṭbe dıñlemek farzdur, sükût (4) idüp dıñlemezse üç ḥüküm beyān itdiler.

Evveli aŧıl-ı (5) Cum'a sı bāṭıl olmaḳ. İkinci levāb-ı bāṭıl olmaḳ, aŧıl degil. (6) Bu cumḥūr mezḥebindedür. Üçüncisi Cuma'sı öyleye (7) tebdīl olmaḳ. Bu Münker'den ḡālī cāmi' var ise aña giyde yoḳ (8) ise terk itmesün, gitsün, iḡtilāfātı Kutub-ı Fetevā'da (9) muŧarraḡdur dīnin ḳayran bulun, kendüye nef'en alur. Otuz (10) üç mekrühüñ. İkinci Kur'an-ı 'azīmü'ŧ-ŧāni oḡuyana selām (11) virmek mekrühdür. Üçüncü dıñleyene. Dördüncü fıḳḥ-ı ŧerīf (12) naḳıl idene. Beŧinci tefsīr ve ḡadıŧ naḳıl idene.

Altıncı (13) sünnet üzere iḳāmet getürürken, yedinci sünnet üzere, ya' nī (14) teḡannī siz ezān oḡunurken. Sekizinci dilenciye, toḳuzuncı (15) ustāda, onuncı da'vā ile maḥkeme de ḳāḍıya varduḳda. [206b] (1) On birinci ḳā'idesiz ŧöz ŧöyleyin laḡv-ı erbābına. On (2) ikinci hiciv erbābına, ya' nī hedāyānāt ile mü'min ḳarındaŧını (3) zem idüp maŧḡaralıḡa alanlara. On üçüncü seb idenelere, (4) ya' nī nāŧeri' ŧözler ile anaya ve 'avrata ve daḡı yūŧat (5) ve orosbı lafzıyla daḡı buña

³²⁸ Olsa ilave edildi.

beñzer nāşeri‘ sözler (6) müte‘allik söylenlere. On dördüncü nerd. On beşinci (7) santranç oynaya. On altıncı yalancıya. On yedinci adam güldürciye, (8) ya‘nî maşharalık ile, zîrâ âhîreti unutmaçlık getirür. (9) Münebbihât adlu kitâbda çahçaha ile gülmede. Toçuz zarar (10) beyân olunmuşdur. Birisi âhîreti unuttur, biri dağı kalbi (11) çatı ider, biri dağı şeytânı sevindürür.

İmdi ‘Azrâ’il (12) ‘aleyhi’s-selâm günde üç yüz altmış kerre nazâr ider. Deryâda (13) ve çarada olanlara bir adamı güler gördükde çahçaha ile ‘Azrâ’il (14) ‘aleyhi’s-selâm dir ki: "‘Aceb bu adam ne cür’et ile böyle güler, (15) ömri az kaldı, yakında Haçç te‘âlâ dergâhına gelse gerek [207a] (1) üzerinde farzları dağı edâ itmedi ve emr-i dîni öğrenüp (2) ‘amel itmedi. Bu âhîret yolların öğrenüp ‘amel itmeyenlere, (3) bu çadar şedîd ‘azâblar hâzırlandı. Bu ‘azâblardan bu gülen (4) kimsenün haberi yok mıdır? Bu çaflet ne çatı çafletdür", (5) dir. İmdi bize gülmek bu âhîret yolların öğrenüp ‘amel (6) idüp ölüm vaçtinde dağı raçmet melekleri gelüp çorçma, (7) mü’min Rabbün senden hoşnüd oldı.

‘Amellerin çabül (8) itdi ve çuşûrların ‘afv itdi dirse dağı mezâra girdükde (9) Münker ve Nekîr geldükde su’âlimüz âsanlığıyla olursa ve çabrimüz (10) cennet baççelerinden bir baççe olursa ve mezârdan çalduçda (11) hisâbımız âsan olup ve yâhüd su’âlsiz ve hisâbsiz cennete (12) gidenler ile selâmetle mîzânda ve şırâçda olan çorçuları (13) ve çuşımlar elinden, ya‘nî kul haççı olanlardan çurtulup (14) selâmetle cennete girildükde gülmek ol vaçıt olur. Bunlar (15) ma‘lûm degil iken bize çahçaha ile gülmek lâyıç degildür. [207b] (1) Hemân bize çavf ile recâ arasında olup üzerimize lâzım (2) olanları öğrenüp ‘amel itmekdür.

Zîrâ dünyâ dâr-ı miñnetdür, (3) bunda aşlâ sürür yoçdur. ‘Açıl olan bu fânî dünyâya aldanup (4) çahillikde çalup bu kitâbda ve sâyir kitâblarda olan (5) emr-i dîni çuşuşen bu kitâbda ‘ırzı yıçılmadan cennete gitmek sebeb (6) olan emr-i dînün çoğı bu kitâbda beyân olunmuşdur. Selâmetle (7) cennete gidenler ile gitmek

murād idenler. Bu kitābı edinüp (8) bu mes'eleleri öğrenüp 'amel ider. Ba' dehu Hakk te'ālāya niyāz (9) ider: "Yā Rabbi, beni dünyadan āhirete selāmetle hatīm it, (10) ĩmān zevāliden hıfız ile ve kabirde ve kıyāmetde olan (11) korkulardan hıfız eyle, deyüp ölünceye dek muti' olur (12) 'ibādetde ve tāt' atda bulunmak gerekdir. Hakk te'ālā cümlemüzi ömrümüz (13) 'ilim ile tāt' at ile ömrümüz hatīm ide. Āmīn." Selāmetden otuz (14) üç olan mekrūhuñ. On sekizincisi zındıka, ya'nī umūr-ı (15) āhiretde inkār idici. On toktuzuncı mülıhde, ya'nī hakkdan [208a] (1) rücū' idüp bātıla meyl idene. Yigirminci ehl-i bid' ata (2) meyl idene.

Yigirmi birinci 'uryāna. Yigirmi ikinci halka (3) sömgegi 'adet idene. Yigirmi üçüncü mādihe, ya'nī dā'im (4) şeri' e muhālif laṭife idiciye, şeri' e muhālif olmazsa (5) māni' degildir. Yigirmi dördüncü helā'da olanlara. Yigirmi beşinci (6) kāfire, meger müşte'ār ola. Kāfire selām virmekden gāyet (7) şaşınmak gerekdir. Yigirmi altıncı tegannī erbābına. Yigirmi yedinci (8) namāz kılanı, kılarıken. Yigirmi sekizinci bir iş ile meşgūl (9) olana. Yigirmi toktuzuncı dükkānında oturup selāma intizāri (10) olmayaya. Otuzuncı yolda oturup hicābsız, ya'nī perdesiz (11) etmek yine. Otuz birinci kuşcıya. Otuz ikinci Hāmza-nāme (12) ve Seyyid Battāl mişili okuyana. Otuz üçüncü kaşden yol üzere (13) tāze seyretmek için oturanlara.

İmdi erlere ve 'avratlara lāzım (14) dir ki selām virmek, mekrūh olan yerleri bilüp şaşınalar, zīrā (15) mekrūhı bilüp kaçmayanlar şefā' atdan mahrūm ve 'itāba müstaḥıq olur. [208b] (1) İmdi şefā' at umup havz Resūlullāh'dan içmek, murād (2) idenler bu mekrūhları bilüp şaşınur.

Fī-beyāni nuzūli melāike'l- (3) -hamsi kullu yevmin illā hamsetin mevāzi' rivāyet olundu.³²⁹ Her şabāḥ (4) Hakk te'ālā izniyle beş mevzi' e melekler inerler. Biri Mekke-i (5) Mükerrreme ve biri Medīne-i Münevvere. Üçüncü Beyit-i Muḥaddese.

³²⁹ Her gün beş meleğin beş yere indirilmesi açıklamasında.

(6) Dördüncü mezârlara, beşinci çârşûlara. Her birinde bir nidâ-i laţîf (7) ile nidâ ider. Mekke-i Mükerrime üzere inen melek nidâ iderdir. (8) Kandıdır ferâ'iz te[r]³³⁰k idenler, ya' nî farzları bilüp (9) 'amel itmeyenler çıktılar.

Haqq te'âlânun rahmetinden Medîne-i (10) Münevvere üzere inen melek nidâ ider ve dir ki kandıdır, (11) sünnet terk idenler çıktılar şefâ' atdan.

Beyit-i muqaddes (12) üzere inen melek nidâ ider ve dir ki kandıdır harâm (13) kesb idenler, çıktı. Berekât sâyir mâlından mezârlar (14) üzere inen melek nidâ ider ve dir ki: "Ne hâl (15) üzeresin ve neye pişimânsın", didükde, mezârlarında [209a] (1) olan ölümler dirler ki: "Namâz kıılup ve cemâ'at Müslimîn'e (2) gidüp ve dahı âhîret umûrı olan emr-i dîni öğrenüp (3) 'amel idenlere gıbta iderüz. Biz de ise tã'at (4) kalmadı. İmdi gayrılara muhtâc olduk. Nice biñ kerre (5) pişimân olduk, zerrece pişimânlıgün fâ'idesin bulmaduk. (6) Devlet ve sa'âdet dünyâda hâl-ı hayâtda olup nefse (7) ve şeytâna uymayup ömür sermâye siz zâyı' itmeyüp (8) 'ilim ile ve tã'at ile ve mâlını hayrâtlara şarf ide. (9) Âh n'olaydı dünyâda nefse uyup 'ömrümüzü zâyı' (10) itmiş olmaya idün. Böyle tedârik görmeden kabre (11) girmeyeseydün," dirler ve çârşûlara inen melek nidâ ider (12) ve dir: "Ey çârşû halkı mühlet size mühlet size (13) Rabbü'l-'âlemînün ni' meti var ise şavveti ni' meti de (14) var. Eger sizün içiñüz de meme (?) emr-i ma'şûmlar ve (15) otlar hayvânlar ve Haqq te'âlâdan korkar mü'minler ve 'âlimlere [209b] (1) olmaya idi. Size 'azâb şöyle ine idi ki kimse (2) def'a kâdir olmazdı. İmdi âkıll olan bu yaraya (3) ilâç ider. İlâcı tevbe ider, toğrı yola gider, (4) ya' nî bu kitâbda beyân olunan emr-i dîni öğrenüp (5) 'amel ider, tâ ki âhîretde râhat ide. "

Fî-beyâni (6) bâ' işi zühûri'l-'işyân ve hîye sittetün.³³¹ Dürer-i Gavvâşa'da (7) mezkûrdür. Halk ma'âşî izhâr iderler. Bâ' işi (8) hayâ kalkdı. Anun sebebi havfü'llâh kalkdı, ya' nî (9) Haqq te'âlâdan korkmak kemâl ile bulunmadı.

³³⁰ +r eklendi.

³³¹ Her gün 7 kez kabrin konuşmaları hakkında açıklamada.

Anuñ (10) sebebi fisık çoqladı. (Anuñ sebebi cehil çoğaldı)³³². Anun sebebi dünyâyı deniyye (11) neyl-i vuşul için ekşer ‘ulema emr-i ma‘rûf ve nehy-i (12) münker terk idüp kulüb kibârda maħbûb ve mevdûd (13) olalım, hacca gidelim dādılar alalım, taṭalum, dünyâda (14) zevkler idelüm. Bize müfriṭ ve şaḳîl dimesünler, ne lâzım (15) ‘örf nâsı bilmek gerekdür.

Maḳşûd ise yağlı börek [210a] (1) büsbütün eslâf hâlin unutmağa ne gerek melâhazât-ı (2) bâṭıla ve bu aḳvâli ‘âlimle sebep-ile izhâr-ı (3) ğayz itmeden kaldılar. İmdi emr-i ma‘rûf ve nehy ani’l- (4) münker yed-ile, hâkimlere ve dil-ile ‘âlimlere ve kalb-ile mü’minlere (5) buğuz lâzımdur. Bu üçün biri bulunmadukda rizâ-yı ma‘şiyet (6) olmuş olur. Öyle olduĝda aḥvâl müşkil oldu. Hemân (7) her bir mü’mineye lâzımdür ki kıyâmet gününde selâmet (8) ile cennete gidenler bile haşır olmak murâd idenler (9) fâsıklar ve ehl olanları ve anlara muḥabbet idenleri (10) sevmeyüp ve kendi bid‘at hâllerine meşĝül olup farz-ı ‘ayn (11) olan emr-i dîni öğrenüp ‘amel ideler tâ ki muti‘ kullara (12) ile bile haşır olalar.

Fî-beyâni zararî men lâ yefir mine’l- (13) -‘ișyâni fi’len ve müșâhedeten ‘îd-i aḏḥâ’dan,³³³ yigirmi beş (14) mes’eleden bu maḥalle münâsib, on mes’ele beyân idelüm. (15) Bir adam günâhdan kaçmaya işlemek ile veyâ işlenen yere gitmeĝle [210b] (1) on belâya mübtelâ olur. Beş hâtimeti’l-müctehidîn (2) Ebû’l-Lays tenbihinde Raḥmetü’llâhi te‘âlâ ‘aleyhi evvelâ Rabbü’l- (3) -‘âlemîn ğazab ider. İkinci düşmânı olan şeyṭânı (4) sevindirür. Üçüncü cennet uzak olur, dördüncü cehennem yakın (5) olur. Beşinci nefesine ezâ ider. Altıncı nefisini murdâr ider. (6) Yedinci meleklerle ezâ ider. Sekizinci Peyĝamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’ş- (7) -şalâtu ve’s-selâmi ḳabr-i şerîfide maḥzûn ider. Toḳuzuncü (8) yer gök kendüye şâhid olur. Onuncü cümle ḥafe câyiz (9) olur.

³³² Sayfa kenarına yazılmış.

³³³ Günahıtan kaçmak veya günahın işlendiği yere gitmek konusunda.

Fî-beyāni menāzil ve sittetin.³³⁴ Hakkîkatde za‘îf insân (10) müsâfirdür. Altı konak beyninde evveli ıslâb âb, ya‘nî (11) babası şulbî. İkinci raḥm-i ummehât, ya‘nî anası ḳarnı. (12) Üçüncü dünyâdur, dördüncü her günde yedi nidâ ile çağıran (13) tar ḳabir. Beşinci yevm-i ḥaşır. Altıncı yâ cennetdür veyâ cehennem Rabbü’l- (14) -‘âlemin cümlemüze cenneti selâmetle müyesser eyleye.

Beyit:

Bu za‘îf (15) insâna menzil altıdur.

Aç gözüni evvelâ aşlâb-ı âb.

İkinci (211a) (1) raḥm-i ummehâ sevdügün dünyâ. Üçüncü şer‘a uydur. (2) ‘Özr-ı tevbe it fikir ile ḳabri ḳoma. Aşlâ seyyât Ḥazret-i Şûr ile (3) geçersin. Beşinci maḥşere hevli çokdur, didi. Anuñ faḥr-i kâ’inât (4) olamaz. Ol günde rişvetle tesâmiḥ istinâd def‘ ola. Pes (5) cümle, âh mü‘minin mü‘minât şol ḳadar ‘âdil ide. Allâhu ‘azîmü’s-şân (6) kim ala, boynuz şûr ḥaḳḳın urmaḳ ile boynuzlu şâh Bekir cân (7) gönülden tevbe it. Son menzilün cennet ola. Yâ İlâhî leys (8) fihennü’l-memât.

Fî-beyāni ‘alāmât-ı ehli’l-cenneti ve’n-nâr.

³³⁵

İmdi (9) kütüb mu‘teberede yazılmış. Altıncı ḳonaḡa lâyıḳ ve maḡal olanlaruñ (10) ‘alāmâtı olan yediden evveli şer‘a muvâfiḳ merâtib (11) şelâse üzere şavm, evveli ancaḳ Bayram’ın iftârda iden ol (12) şâyimdir ki yememiş, içmemiş cimâ‘ itmemiş, ammâ toḳuz (13) a‘zâsıyla ‘işyândan ḳaçmamış. Bu şavm-ı ‘avâmdur. (14) İkinci olunan üçden ve toḳuz a‘zâsını şavm ma‘âşîden (15) ḫıfız itmiş. Şavım bu şavım ḫavâşşdur. Bayram’ın hem vaḳıt iftârda [211b] (1) ve hem Ḥazret-i ‘Azrâ’il’e rûḫunu teslîm eyledükde ider. Üçüncü (2) bu mezkûrâta

³³⁴ 6 konak yeri ile ilgili açıklama.

³³⁵ Cennet ve ateşin işaretleri konusunda.

ri' âyetden sonra beka'-ı âhireti ve fenâ-yı dünyâ (3) hâlişen fikir idüp Hakk te'âlâ maḥabbetinden ğayrı bütün dünyânı (4) lezzetin çıkarıcı şâyimün şavım âḥaşşu'l-havâşdur, Bayrâmı vaḳti (5) iftârda hem vaḳt-ı teslîm-i rûḥda ve cennât-ı 'âliyetde bile keyfin (6) dîdârı Hakk te'âlâyı müşâhede vaḳtinde Rabbüm cümlemüze müyesser eyleye. (7) Âmin.

İkinci, seksen altı mes'elesine yerli yeri ile ri' âyet (8) ve imtişâl olunan ve seksen sekiz mes'elesine yerli yeri (9) ile terk ve i'râz olunmak üzere kılmış namâzı çok olmak. (10) Üçüncü, otuz üç mevâzî' uñ ğayrıda benim câh benimden her emründe. (11) Emin ol sâlim ol demekden 'ibâret olan selâmuñ ma' nâsıyla (12) 'âmil olduğı hâlde selâmı çok olmak. Zîrâ alâna medlül ve müberhan (13) kadîmden ḳuttâ'-ı tariḳler selâm virmezler, virseler almazlar. (14) Ta'âma teklîf itmezler, itseler yemezler, ḥuḳûḳ ta'lluḳ ider yemekden (15) emîn ol ve sâlim ol emek ta'lluḳ ider. Selâmdan aña binâyı yemezler [212a] (1) ve yek dimezler, virmezler, almazlar eyâ 'ibret alurmıyor. Kullu yevmin (2) yerüz yedirürüz ve aluruz. 'Irz-ı aḥvanı serrâḳ elinden sâlim (3) olduğı kadar elimizden ve dilimizden sâlim olur mı? فإن الدين بدأ (5) إنا لله (4) وإنا إليه راجعون من كان باكيا فليبك على الإسلام و غربته سâlim olur mı? 336, ya' nî ma' nâsı (6) her kim ağlarsa dîn için ağlasun.

Zîrâ taḥḳîḳ (7) bu dîn ğarîb geldi. Gene ğarîb 'avdet ider. Devlet (8) ve sa'âdet ol kimselere ki ḥalḳuñ yıḳduḳlarını yaparlar. Ya' nî (9) ḥalḳ emr-i dîni terk itdükte ol vaḳti dîni arayup 'amel (10) idenlere yüz şehîd şevâbı vardır, deyü. Bu Peyğamberimiz Muḥammed aleyhi's- (11) -şalâtu ve's-selâm ḥaber viridi. İmdi bu devlet murâd idenlere (12) 'amel ider. İmdi icmâlen ğıybet üçdür. Birinüñ şâḥibi (13) kâfir ve birinüñ şâḥibi 'âşî ve fâcir ve birine ecir ola. (14) Vâfir maḥalli Ebü'l-Leyş rahmetü'llâhi te'âlâ beyân ider, ğıybet (15) neye dirler? Bir mü'minüñ ardından, bir söz söylense ki ol [212b] (1) kimse eşitdükte incine bu ğıybetüñ

³³⁶ "Hepimiz Allah'tan ve hepimiz Allah'a döneriz." (Kur'an, Bakara Suresi, 156.) "Ağlayan varsa İslam'ın haline ağlasın, zira İslam garip başladı, garip biter."

hürmeti naşşla şābitdür. Müsteħili (2) kāfir olması kütüb ü mufaşşalâtda muşarraħdur.

Meger zikir olunan altı (3) mevzi' den biri ola. Evveli isti'ānet, ya' nī şer'-i şerīfe (4) muħālif eşyādan bir şey'i tağyīr itmekde. İkinci 'arrif, ya' nī kötü (5) laķıb ile meşhūr imiş. Anuñ ile (zikir itmekde, ya' nī ol laķıb ile)³³⁷ añmaduķça bilinmez. Üçüncü (6) ĥazer, ya' nī her bir adam şer' a muħālif envā' ĥilesi ĥalka (7) ĥaķķ imiş. Anı āħara i' lām itmekde zarar yoķdur. Andan şaķınsun, (8) deyü. Dördüncü istefti, ya' nī bir adam şer' a muħālif söz söylemiş. (9) Müftīden fetvā istedükde bu daħı cāyızdır, bildirmekde günāh yoķdur.

(10) Beşinci fezkuru, ya' nī bir adam envā'-i fişķ ve fücūr izhār ile cilbāb (11) ĥayālī ad dīne itmiş. Anı zikir itmekde, bu mezkūrātı işitse (12) ĥazż ider mi, itmez ve ğıybet olur mı, olmaz. Niyyet ile (13) ğarazdan ĥālī ise muşāb olur. Altıncı zālīm mazlūmuñ (14) büyük zālīmle şikāyetin işitse ĥazż ider mi itmez. Belki (15) şikāyet iden faķīri tavşān tutar, it ile envā' [213a] (1) belāya uğratmaduķça rāħatla yatmaz, gerçi rāħatı dünyāda (2) ise de aña rāzīdur. Ĥaķķ te' ālā cümlemüzi ğafletden iķāz (3) eyleye. Bundan soñra teġanni'yi beyān ider.

On beş esmāsiyla; (4) Evvelen teġanni' Ķaşır ile ğınā olursa devlet ve istiġnā (5) dimekdür. Medd ile ğınā olursa الصوت الرقيق الموزون و (6) تعريف التغني استعمال (7) ترديده في الحلق بإدخاله الاستفادة – (8) مرة³³⁸ و إخراجة مرة أخرى و برفعه و حفظه على الطريقة (9) من علم الموسيقى. Türkī ma' nāsı: Mūsiki 'ilminden (9) alınan tarīķ üzere ve mevzūn ve maħzūn sesini boĝazına (10) Ķomaķ ve çağırmaķ ve sesini Ķaldırıp inceltmekdür.

³³⁷ Sayfa kenarına yazılmış.

³³⁸ Musikī ilimden alınan yol üzere, vezinli ve üzüntülü sesini boĝazına koyup çağırmaķ ve sesini kaldırıp inceltmektir.

Beyit:

Çünkü (11) bunlardır, sebep buhla
Diler iseñ ilâç haqqâ ısmarla
Ve hem (12) di ol kıomaz bir kıulun aç
Kıalmadı Nemrûda ve Buhtu'n-Naşra
(13) Dünyâ-yı denî kıalacak mı
Ya kıalur mı saña dünyâ-yı denî.

Evveli anuñ (14) baña ev satı' nâ âhiri fenâ her ne olursañ ol bir gün (15) âhar da dirseñ ve ey aña eger bağan ehl-i ' ilme ehl-i dîne (213b) (1) câhile añsuzın gelse ecel, yâ Rabbi. Bu mişli câhile begin (2) ğam çekmege ehl-i ađal-ı necese dönder. Söz ki ehl-ı fışka, egeri (3) bağ meyil itme dönder, yüzüñi, kırkı sene yaklaşdı. Belki (4) dağı ziyâde sinnüñ ne olacağsın. ' Âkıbet haqq rızâsın kıoma, (5) elden öleceksin. ' Âkıbet toğrı sözden ğam kıekenler, muğtedâyı (6) Enbiyâyı egeri sözle zevkı idenler ' aşırımızda evliyâ (7) evliyânuñ şartı şimdiden neylerle şadâ tâzeden isnâd (8) şiriyle ğınâ ile edâ ağlayalum.

Ey mü'minler, gice ve gündüz (9) biz tâ ki dîn için kıabirde râhat olavuz. Oğlumuz kıabrimüz (10) naşîhat eylesek, ' adû olur. Her biri eylik eylesek vağıt (11) yakın oldu. Hemân tedârük eylesek. Du' â eylesük dünyâdan (12) îmânla riğlet eylesek. Gel imdi itmeden, tenden rûhumuz (13) tayaran âhîret tedârük idelüm.

Âhîret umûrın ey cân tefekkür (14) eyle. Ol günü kıoyalar tenesir üstüne seni çağıra. Gökden (15) bir melek böyle beyân itmiş. İbn Melek nidâ idüp diye [214a] (1) saña kıanı bülbül gibi dilüñ aya ğâfil uyan, saña tedârük (2) eyledüñ ise bu dünyâda şafâlar idesin. Kıabirde cennetde (3) hür u ğilmân ola. Yoldaş tedârük itmeyen bunda ey (4) kıardaş ölüm, maşşerde halk içinde cümle sizi fâş (5) buña nâtığ durur. Kıur'ân getürdi, böyle mü'min olan îmân (6) tedârük itmedüñse, ey ğâfil,

eger havıf itmezse rahmān (7) olur. Qabrūn ii yılan kabirden qaan kim urula dađı (8) andan ‘adil iun mizān urula Őevābı ađır gelen cenneti (9) bula. ‘Aceb benüm anda hālim ne ola? Eger anda gūnāhım ađır (10) ola. Dađı Rabbūn fazla irmezse atı mūŐkūl ola. Dađı (11) Enbiyā ve evliyāya Őefā‘ata izin virmezse o mevlā (12) nice yıllar, cehennemde yanıp alam nice idem. Pes anda ben (13) gūnāh miđdārı anda alam, ben dađı fazlı ile ıara (?) Rađman (14) İlāhī fazluñla Őuumuzu ‘afv it, dađı dūnyādan bizi (15) ĩmānla hātım it. Dađı habībūn havzından imek mūyessir it. [214b] (1) Dilerim cūmlemūzi habībine omŐu it, dađı, bu kitābı ouyup (2) yā diñleyüp ‘amel ideni rahmetūñle yarlıđa, yā ğanī dađı bu kitābı (3) oıdup dīni ihyā’ ideni dilerem habībine omŐu ile (4) anı dađı yazdırup vađıf ideni dilerem dīne yardım idenle (5) haŐır eyle, anı dađı evlādlarımı fuzūñla eyle. ‘Ālim eger ‘ömürleri (6) var ise Rabbüm ‘ilim neŐrini iħsān ile mevlām ki tā bende (7) kabirde rāhat olam saña eyledim. Emānet anları ben umaram (8) fazluñla hıfız idesin. Sen dađı kabirde beni fazlunla (9) yalıñuz oma. Sen dađı hem mü‘minin ve mü‘minātı uyar ğafletden (10) tā ki bulalar necātı nice diñler. ‘Ālim olalar bu teđannī on beŐ (11) mevāzı‘da mevāzı‘de teđannī harām olduđu beyān olundu ve on beŐ esmā (12) ile zikir olundu. Evveli lehv, ikinci lađıv, üçüncü bātıl, dördüncü (13) zūd, beŐinci mekā, altıncı taŐdiye, yedinci Őavt ahmađ, sekizinci (14) Őavt-ı fācir, tođuzuncı Őavt-ı Őeytān, onuncı Őavt-ı hamīr lafında (15) ĩbn ‘Abbās teđannīdür, didi. On birinci lu‘b, on ikinci mezmūr. [215a] (1) On üçüncü ur‘ān-ı Őeytān tar olunduđda benüm Kur‘ān’ım nedür, (2) didükde ğınā dindi. On dördüncü münbiti’n-nifāđ Peyđamberimüz Muđammed (3) ‘aleyhi‘Ő-Őalātu ve‘selām buyurdu ki: الغناء ينبت النفاق (4) كما ينبت الماء البقلة³³⁹ (في القلب) ya‘nī teđannī nifāđ bitürür.

³³⁹ "Őarkı ve türkü, suyun baklayı büyütüp yeŐerttiđi gibi kalpte mūnafıklıđı büyütür." (Ramuz el-Ehadis, c.1, hadis - 5)

Netekim Őu bağlayı (5) bitürür. On beŐinci nā'ib ĥamir bu on beŐ esmā ile teđannī (6) zikir olunduğı İrŐād-ı 'Uđūl adlu kitābda tafŐilen beyān (7) olunmıŐdur. Murād idenler aña nazār ideler, Őübhesi (8) olanlar.

İmdi Şer' -i Őerīf teđannīyi nehy itdi ve işleyenlere (9) 'azāb vardur, deyü beyān olundı. NiŐābü'l-İĥtisāb'da (10) beyān itmiş ki teđannī ve sāyir münkerātları 'ulemā dil ile (11) söylese nehy-i münker itmiş olur, ya'nī söylemek ile (12) günāhdan ĥurtulur ve sāyir mü'minler dağı ĥalbleriyle nehy (13) itdükde, ya'nī ĥalbleriyle anlara buğuz idüp sevmedükde (14) anlar dağı bu günāhdan ĥurtulur. Ammā ĥākimler söylemeg-ile ve buğuz (15) itmek ile ĥurtulmaz. Zīrā anlaruñ ellerinden gelür, meni' itmek [215b] (1) ve iy anlaruñ ĥāllerine ĥıyāmetde münkerātları meni' itmedüklerinden (2) ötüri neler olsa gerekdür. Rabbüm cümlemüzi ve ĥākimlerimiz (3) ĥafletden iĥāz idüp bu mü'ezzinleruñ teđannīlerin (4) ve sāyir münkerātları def' ve meni' itmek, müyesser eyleye. Āmīn.

(5) Her kim bu mü'ezzinleruñ teđannī itmelerin ve ol her güçlü baŐlu 'avratların (6) baŐların ve Őıĥma ferācelerin bozdurup tebdīl iderse (7) ve sāyir münkerātları dağı meni' iderse Ĥaĥĥ te'ālā böyle (8) olan vüzerāya ve ĥākimlere ĥavzın Resūlullāh'dan içmek (9) müyesser eyleye. Peyĥamberimiz Muĥammed 'aleyhi'Ő-Őalātu ve's-selāmuñ Őefā'atīn (10) müyesser eyleye ve dīne yardım idenler ile bile ĥaŐır (11) idüp selāmetle Őırātı geĥüp cennete girmek müyesser (12) eyleye. Āmīn.

Bundan Őoñra baĥŐimüz ehl-i nār olanlaruñ yedi (13) 'alāmetin beyāna geldi. Evveli zikir olan Őavmı az ola, (14) ya'nī tütüđde gücüne dek Őā'im ola. İkinci mezkūr (15) Őalāvātı az ola ve ĥılması kendüye ĥāyet ağır gele. Üçüncü [216a] (1) buĥl ile meŐhūr ola. İsrāf olan yerlere viriler. Māl (2) cömerdlik

degildür ve buhuldan murād, zekāt ve sāyir vācib olan (3) şey'leri virmezse buhul olur.

Dördünci iki def a bevil (4) yolunda çıķduđuñ ħ̄n taķavuťda ķabız ishāline çekdügin (5) ve burunı içinde sümügin fikir itmeyüp ħ̄sni ile ve on (6) iki bin adam ađzından çıkan ħ̄ilmeti yazalım deyü, divit tutulan (7) ve Ĥaķķ te'ālā keşreti 'ilmine şehādet iden ķavmi Ĥāzret-i Mūsā'dan (8) ħ̄atunı sözine övüp Ĥāzret-i Mūsā'ya beddu'ā iden (9) ķuvvete 'ilmi ile şuradan şuraya yā sırrı iden ve eşār-ı aĥbārda (10) aşĥāb-ı kehfün ķıtmırını şüretiyle cehenneme giren balđam bin (11) bā'ūrā-yı fikir itmeyüp 'ilmi ile ve Ĥāzret-i Nūĥ 'aleyhi's-selāmuñ (12) ođlı Ken'an'ı ve Ebū'l-Beşer Adem 'aleyhi's-selāmuñ ođlı ķābil-i (13) nāķabili fikir itmeyüp nesli ile ve iki yüz biñ yıl daĥı ziyāde (14) rivāyetler var.

'İbādet iden şeyťānı ve şa'lebeyi fikir itmeyüp (15) vera' ile ve sekiz ķarış yeşil şaķlı dişi bütün ħ̄alk olan ve bindügi [216b] (1) at enişe gitdükte öñi yükselen (?) gitdükte, yoķuşa gitdükte (2) ķiçi yükselen ve her gün matbaĥında³⁴⁰ bildir. C̄in ve tavuķ ve sāyir (3) ni'metden mā'adā biñ deve boğazlanup ve çanağı kırılmayan (4) fir'avnı ve anuñ yoluna gidüp 'ibādu'llāha göz kıyruğ ile (5) baķup 'āķibet cismini toprağa dökenleri fikir itmeyüp (6) mālıyla ve fili ve cāmūsı ve şıtmāyı ve fir'avnuñ ve bevāsir (7) ve istiskā marazın fikir itmeyüp ķuvveti ile ve señefden gečen (8) öldüklerinde sāde başlarında iki gözi çuķurunda, birer arslan (9) yataķ yatup men eşeddü ve men āķvayı, ya'nı bizden eşedd (10) ve bizden ķuvetlü kim vardur diyenleri, fikir itmeyüp keşireti tevābi' (11) ile kibren selām virmemek. Bunlaruñ tafşīlin murād idenler (12) 'ulemādan öğrenüp 'ibret alalar.

'Ālim olanlar Bel'am bin Ba'ūra (13) fikir ideler. 'İlmini ve taķvāsını ve 'inde Allāĥ maķbül olduğımı (14) ve on biñ, iki biñ şāķirdleri olup ağzından çıkan (15) 'ilimleri yazduķların ve 'āķibet dünyāya gönül virüp şoñra [217a] (1) nice

³⁴⁰ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

olduğu fikir idüp hemân bize lâzım olan (2) kendü ‘ilmimüz ile ‘amel idüp ve ümmet-i Muhammed’e mümkün olduğu (3) mertebe emr-i dīni, ya‘nī üç bölük ‘ilmi hâli öğretmek. (4) Ve kendüyi cümle mü’minlerden ve cümle ‘âlimlerden ednâ görüp (5) ve kendüyi ‘ayıbla meşgûl olup ve Hakk te‘âlâyâ niyâz (6) idüp, yâ Rabbi bizi ĩmân ile hâtım ile deyüp hüsni ü (7) hâtıme taleb itmek bize lâzımdur, tâ ki âhirete selâmetle (8) varınca. Beşinci ‘alâmeti yüzi egri olmak. Altıncı (9) cümle â‘zâ aña ri‘âyâ denilen ve melik-i â‘zâ denilen kalb (10) marazına câhil olup kalbi kâsi olmak.

Yedinci lisânını (11) toksan dört âfâtdan tahlîş idemeyüp fâhiş-i lisân (12) olmak Hakk sübhânehu ve te‘âlâ yedi şıfatdan ‘Azrâ’il (gelmeden ictinâb)³⁴¹ (13) itmiş kullarından eyleye. Bundan evvel geçen yedi şıfat ki ehl-i (14) cennet ‘alâmeti idi. Anuñ ile muttaşif olup kabre giren (15) ve maşerde ‘arş gölgesi zevkini süren cennetden dîdâr-ı [217b] (1) mevlâyı gören kullardan eyleye. Āmîn.

Fî-beyânı ‘aded-i men melekü’d- (2) -dünyâ meşrikihâ ve mağribihâ ve men yemlik ba‘ dehum.³⁴²

‘Ulemâ beyân (3) itdiler, Mağrib’e Maşriq’a mütşerrifi olan ittifâki dört kimse (4) ikisi ehl-i ĩmândadır. Biri Hâzret-i Süleymân ve biri İskender (5) Zü’l-Ķarneyn. İki ehl-i küfür tuğyândandır. Biri Buhtu’n-Naşi (6) ile göge oğ atdum ve gök tañrısı hâşâ öldürdüm, diyen (7) Hâzret-i İbrâhim’ün haşımı ve muhtekirlerüñ biri Nemrûd ve şoñra (8) Mâlik olacak.

Evlâd-ı Muhammed-i Muşafa salallâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem (9) hâzretlerinüñ nesl-i pâkindan Mehdî Muhammed bin ‘Abdullâh’a Rabbüm (10) görmek

³⁴¹ Sayfa kenarına yazıldı.

³⁴² Dünyayı doğusundan batısına kadar hüküm edenler ve onlardan sonrakilerin sayısı üzerinde açıklamada.

müeyesser eyleye. Ba' de görülmeye recâ itmesi, ya' nî (11) yâ Rabbi beni Mehdî'ye yetişdir, baña göster, demek. Mesnûn (12) itdüğünü ' Alî Qârî yazar.

Beyit:

Denî dünyâya mâlik oldı. (13) Dört vücûd

İkisi dînden müberâ ikisi kâmil vücûd.

(14) Biri İskender, ikinci rûzigâra emr iden

' İbret al, (15) lûţuf eyle. Cânım maḥv olur.

Bir gün vücûd muḥtekirler [218a] (1) Nemrûd biri Buḥt'n-Naş buḥla tevbe eyle, Bekir ola. (2) Gör min ehl-i cûd olacaḡ mâlik. Beşinci Mehdî mine'r- (3) resûl ṭola ' addıyla bu ' âlem göstere Rabbi vedûd (4) Ḥaḡḡ te' âlâ bu naşîhatlar ile ' amel itmek müeyesser ide. Cümleye (5) her kim ' amel itmezse sonunda âh diye. Her kim emr-i dîni öğrenüp (6) ' amel ide. Dâr-ı fenâdan îmânla göçdükte qabirde (7) râḡat ide.

Her kim ol nâzenîn (?) ' ömrin fevt ide. (8) Emr-i dîni öğrenüp ' amel itmeden qabre gire. ' Âḡibet (9) böyle giderse anda neler göre. Gel imdi tevbe it. (10) Ey Bekir, tevbesiz varanlara Rabbüñ qaḡır işledigün (11) ' ameller cümle baḡar. Tevbesiz qabre girenler olur, ḡaḡîr.

(12) Fî-beyâni erba' ti ni' metin ve tefsîri bî erba' ti ḡikmetin³⁴³ (13) lûţuf u ḡudâ ile her bir insâna dört ḡaşlet (14) virilmiş ' aḡıl, dîn, ḡayâl, ' amel, velâkin dâr-ı ' ibtilâ nâs (15) mübtelâ olunacaḡ. Ev olmaḡ-ıla bu dört ni' metün qaḡşusunda [218b] (1) dört niḡmet ta' yîn, ḡaḡab ḡased, ṭama' (2) ḡıybet tertîb üzere bu niḡmeti erba' ti berbâd ider. (3) Rabbü'l-' âlemîn ḡıfız ide. Evvelâ ' âḡibetin fikir itmemek (4) ile esbâbın ve zararın bilmemek ile ictinâb (5) idemez, ' aḡıl ni' metin ḡaḡab insân-ı

³⁴³ Dört nimet ve dört hikmetli tefsir konusunda.

irtikāb fısıķ (6) ve ʿinād ider. Ğāzabuñ ilācı oturmaķ, yatmaķ (7) istiʿāze maḥşūş oķumaķ. Allāhum iĝfirli zenbī (8) ve zehebi ğayza ķalbī ve ecirni mine'ş-şeyṭānı. İkinci (9) şeyṭān laʿyin firʿavn ile senden ve benden yaramaz (10) kimdür, didükde ḥased bābın ide. İzhār ʿudül-ı tevbe (11) itmez mi olan, dīn-i mine'l-ibrāri denilen ḥasedüñ, sekiz (12) zarrı üç ilācı altı sebebi bir maʿnāsı mecmūʿ on (13) sekiz mesā'il-i cāmiʿdür. İctināb idemezse Ḥāzreti (14) dīni bozar. Şaḥrāyı helākte gezer. Üçüncü ṭamaʿ didükleri (15) belā idenlerüñ gayeti n'olaydı, ölmez, dīn dimeyüp

Beyit³⁴⁴

[219a] (1) Ṭamaʿ üç ḥarfdir içi mücevvef

Ṭamaʿ ehlidür ecvefden (2) ecvef kāmından uyanamamış

Ve ḥāzret-i Ḳur'ān'dan:

(3) ومن يتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حيث لا يحتسب ومن يتوكل على الله

(5) فَهُوَ حَسْبُهُ (5) ṭayanmamış ise ḥiyāmı yaķar helāke çöker.

Bir gün (6) olur, başa çıkar. Dördüncü alti mevziʿüñ ğayrıde (7) ḥürmeti (?) şābit ğıybet aʿmālı bozar. Yarın defterinde (8) bulmaz, benzer. Bu ķuşūrlar ile raḥmetden uzar.

Beyit:

(9) Gel imdi ey ķişi, yoķla sevābuñ

Ki şoñunda çekmeyesin (10) ʿitābuñ.

³⁴⁴ Beyit olarak verilmiş, ama beyit değil.

³⁴⁵ "Ve hesap etmediği (aklına gelmeyen) bir yerden onu rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse, artık ona O (Allah) kâfidir. Muhakkak ki Allah, emrini (işini) yerine getirendir. Allah herşey için bir kader tayin etmiştir." (Kur'an, Talak Suresi, 3.)

Dağı dilersen āsān ola. Hīsābunuñ günāhlarıñ (11) yoğlayıp eyle. Hīsābuñ bulardur kıyāmetde bulan selāmet, (12) hīsābuñ bunda itmeyen çeker, anda nedāmet. Gel imdi (13) ey Bekir eyle, ferāgat bu halkuñ ğıybını yoğlama terk (14) it. Hemān kendü hālını yoğla, perk it naşīhatdur. (15) Baña ve hum mü'minīn mü'mināta bularla 'amel iden kabirde [219b] (1) rāhat yata. İlāhī cümlemüze müyesser it. Qamumuzu cehennemden (2) ezā rāyet şer' -i müyesser olur, didi.

Tevbe idene dağı (3) günāhlarına bunda koyup anda pāk giydene, yaramaz su'i (4) ile bunda günāh kazana. Yarın maşşerde anuñla bile uzana. (5) Eger yaramaz dost olmaya idi. Kişi hiç kendüsinden (6) azmaya idi. Kişi kimi sevdi ise anuñla kopısar (yā)³⁴⁶ (7) yā cennete yā cehenneme bile gidiyser, eger kendi şāliḥ ve hem şāliḥi sevdi (8) ki ya' nī bunda güzel 'ameller itdi ise anuñ ile bile (9) haşır ide, mevlā. Eger fasıḳ olup günāh itdi ise dağı (10) kendi gibi fasıḳ sevdi ise ikisi dağı haşır (11) ide. Haḳḳ te'ālā göresin. Hāllerin anda nice ola. Eger (12) 'afv ve şefā' at olmaz ise bular, cehennemde cümle bile (13) yana dağı şāliḥler cennetde bile gide varup cennetin (14) içinde zevḳler ide. İlāhi Bekr'üñ nazmın ile (15) a' lā maḳāmın eyle. Cennet-i firdevs a' lā.

Fī-beyāni [220a] (1) 'adedi'l-'ā' māli 'indellāhi.³⁴⁷ Yedi olmasın. Ṭaberāni (2) isnādıyla 'Abdullāhi ibn 'Ömer rađıyallāhu' anhudan (3) taḥrīc itmek üzere tafşīlin Mihrācu'r-Rayiḥ nām adlu (4) kitābda ve terġīb terḥībde beyān itdiler. İmdi yedi (5) ā' mālden ikisi mücib, ikisi birebir üç kaldı. (6) Birine on ve birine yedi yüz ve birine bī-hīsāb şevāb (7) mücibden evvela ḥazreti imām elbette şāḥibini cennetde (8) çeker. Mādām īmān üzere şābit ola ve mühlikātdan ḥıfız (9) ve ḥimāye iderek cam-ı mevt iče ve anuñ ile göçe (10) şübhe yođ kevşerden ve ḥūrīyi ḳoca. İkinci Allāhu ta'ālāya (11) şıġınuruz.

³⁴⁶ Tekrar yazıldı.

³⁴⁷ Dünyayı doğusundan batısına kadar hükmedenler ve onlardan sonrakilerin sayısı üzerinde açıklamadır.

On yedi sebebi ve altı hükmi ve bir ma' nâsın (12) ve üç nev'î olmak üzere tafşîl olunan küfür, inşâ' allâh (13) te'âlâ kitâbuñ âhirinde elfâz-ı küfüriñ beyân olunur. Rabbüm, cümle (14) ümet-i Muhammedi fahri kâ'inât-ı hürmetine kavlen ve fi'len ve i'tikâden (15) hıfız eyleye. Mucibi mādāma şāhibi tā'ib müstağfir [220b] (1) olmaya ve imāna gelmeye. Ol hâlde gide. Elbette ebedî (2) cehennemde kalur. Netekim Hakk te'âlâ buyurur: إِنَّ اللَّهَ لَا يُغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ³⁴⁸ ya'ni, taḥkīk (4) Allāhu te'âlâ küfri ve şirki yarlıgumuz, girü kalan günāhları, ya'ni (5) küfrden ve şirkden gayrı olan günāhları diledüğinden yarlıgurdan, (6) ammā tevbe itmeden ölüp âhirete öyle giderse (7) 'afv ve şefā' ata olmazsa günāhı miqdārı yā daḥı eksik yanup (8) ba' dehu fazlıyla cehennemde çıkarup cennete kosa gerekdür. (9) Üçüncü ḥayr-ı kār niyyet itmiş, birebir. Dördüncü şürûrdan bir şer (10) işlemiş, birine bir. Beşinci ḥayr işlemiş birine. On altıncı Rabbü'l- (11) -' âleminüñ rızâyı şerîfi taşdduk itmiş ehline. Beyit.³⁴⁹

(12) Niyyet-i ḥālîşe ile lâ li-garazın mine'l-'agrâzi'l-bâṭıla, ya'ni (13) dünyâ garazlarından bir 'garaz için degil. Birine yedi yüz. (14) Yedinci envâ-'ı belāya nice belā olursa olsun, açlığa (15) ve şusuzluğa ve muşîbeti evlāda dürlü dürlü gam ve hemlere [221a] (1) mübtelâ olmuş, şabır itmiş. Bi-gayrı ḥisābın ḥaqqında olan (2) edille yazılса çoğa gidüp kitāb-ı muṭavvel olur. Ancaḡ (3) şabır idenler, ḥisābsız şevāb virilür.

Fî-beyāni men yed' ayı (4) maḥabbetillāhi te'âlâ ve 'alāmeti şiddıka ve hiye erba' ti ḥişālin;³⁵⁰

(5) Bir adam Hakk te'âlāya kemāl-ı maḥabbetim var. Da' vāsında olsa (6) da' vāsınun şıddında dört şāhid lāzımdur, didiler. Müfessirin (7) raḥimahum'llāhu

³⁴⁸ "Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bunun dışında kalan (günah)ları ise dilediği kimseler için bağışlar." (Kur'an, Nisa Suresi, 48. Ayet)

³⁴⁹ Beyit kelimesi yanlışlıkla yazılmış. Beyit kelimesinden sonraki cümle beyit olarak verilmedi.

³⁵⁰ Allah'ı sevdiğini iddia eden ve bunun samimiyetinin alametleri açıklamasıdır. Bu alametler dördtür.

te‘alā evvela her ne kadar ‘ilim ve ‘amel ve i‘tikād ile (8) me‘mūr ise anları yerine getürmek. İkinci her ne şey’iden (9) nehy ve zecir olundu ise dā’imā ictināb üzere ola. (10) Üçüncü aḥkām-ı Ḥazreti Ḥaḫḫ Celle ve ‘alā var ise aña cān u göñülden (11) rāzī olmak[dur]³⁵¹.

Dördüncü merātib üzere ‘ibādu’llāh şer‘-i şerīfūñ izni (12) ile merḥamet itmek niyyet itse da‘vāyı bir³⁵² kişi ḥallāḳına (13) şıdḳına anuñ ‘alāmet dindi. Zabt it, dört ḥiṣāl (14) ne şey’iden nehy olundu ise anı terk eyleye. Ḥükmüne (15) rāzī ola. Hem emre ide, imtişāl herkese rāḥim ide. ‘İrzın [221b] (1) yıḳmaya yıḳdırmaya fikir ide. Yevm-i cezāyı, anda zulum olmaḳ (2) muḥāl bu ḥadīṣ buyurdi: Ḥazret-i Faḫri cihān yaḳsa (3) bir adam birinüñ ‘irzın itse pāyimāl ol eṣedd didi. (4) Otuz altı zinādan tevbe it. Anasıyla var mı? Fehmüñ (5) yoḫsa ḥattā zū’l-celāl zülme virmez. Zerrece ve Allāhi (6) bi’llāhi rızā fi‘il ile vardur, diyenler olalar. Ol günde (7) lāl bilmeyen alur ne çāre bā‘işi cehil ile cāh ehl-i (8) ‘ilim fāzılum diyenlere Bekir ne ḥāl añsuzın gelse ecel ĩmān (9) ile itseñ sefer ḥālīşen kim dirse. Āmīn.

Göstere Rabbüm (10) dīdār³⁵³ āh ben Rabbūñ didügi yola gitmedüm her ne emr itdi- (11) –ise yerine getüremedüm, ‘ömrümi zāyı eyledüm, bilmedüm. ‘Āḳıl (12) olan bu dünyāda tedārük eyleyüp ve kendi anda, yarın (13) maḫşerde ḥaḫḫ divānında bu dünyāda tevbe iden selāmet (14) bulur, anda. Gel imdi sende tedārük eyle. Bekir olasin, (15) tā ki şoñunda şākir bu dünyāda oḳuyup ‘amel idenler ḳādir [222a] (1) ider, anlara ḳıyāmetde iḫsān vāfir velākın oḳuyup emr-i (2) dīni bilmeyenler bulardur. Maḫşerde rüsvāyı olanlar ilāhī bizi (3) rüsvāyı itme, daḫı ‘aşīlere ḳatup cehenneme atma, Bekir ḳulluñ (4) budur du‘āsını ḳamu mü‘minler ile eyle ḫalāşı.

³⁵¹ +dur eki ilave edildi.

³⁵² Bir yerine biz yazıldı, deḡiştirildi.

³⁵³ Kelime yanlış yazılmış, ى yerine ۛ yazılmıştı, düzeltildi.

Fî-beyāni (5) seb' ati neferin taht-ı zılli'l-'arşı.

Halk-ı 'ālim şiddet-i harāretde. ³⁵⁴ (6) Her bir adamuñ teri kulağı berāberine çıkup bir adamuñ (7) terinden yetmiş deve içse zerre kadar ekselmez, diyenen (8) tuzdan ziyāde ismim ile müsem mā yevm-i kazāda yedi nefer (9) kimse zıll-ı 'arş rahmānda gölgelense gerekdür, buyurulmuş. (10) Hādīş-i Şerīf Meşāriķ'de muşşarahdur. Beş biñ, üç yüz (11) yetmiş dört, Hādīş-i Şerīf Rāvisi Ebū Hüreyredür rādıyallāhu (12) te'ālā 'anhudur. Evveli genç iken 'ibādet üzere bulunanlar, (13) ya'nī 'aķā'idi, ahlāk, ā'māl-ı zāhire 'ilimlerin öğrenüp (14) 'amel idenler, halk elli biñ yıl aç şusuz maşşerde тұrurken (15) erkek ve hatun genç iken öğrenüp 'amel itdükleri [222b] (1) için 'arş gölgesinde, ya'nī zevk şafāda olsalar (2) gerekdür. İmdi muştuluk tāze iken üç bölük emr-i dīni (3) öğrenüp 'amel idenlere anuñ için selefde denmişdür. (4) İki şey'i buzdan şu kadar, didiler. İhtiyār olan (5) genç 'amelin işteye ve genç ola da koca 'amelin işleye.

(6) İkinci 'ādil İmām Hāķķ te'ālā imāmuza kemāl-ı 'adāletleri müyesser (7) eyleye. 'Ālimleri hāķķı söyleye. Zīrā anlardan bir sāt (8) 'ādil ile hüküm yetmiş yıllık 'ibādetden hayırludur, deyü (9) buyuruldı. 'Ulemā-i selefden birisi, didi. Bir du'ām olsa (10) kabüle lāyık ve size anı bir şey'i için itmezdüm. İllā hākimlerimizüñ (11) şalāh-ı hāline müte'llik iderdim. Āhiretde rāhatla giderdüm, (12) buyurdılar.

Zīrā hākimler bedende rūh gibidür, rūh ki hasta (13) ola, elemi cümle bedene, sirāyet ider. Kezālik hukām şer'-i (14) şerīfe muhālifet üzere olsalar, hasta rūha dönerler. (15) Bu def'a ri'āyā yanar ve yaķılırlar, yetmez elma ve anarlar herkes [223a] (1) almağa şünenler. Selefden geçen hūkkām hīn-i hükümetlerinde iki (2) yüze dek ³⁵⁵ 'ālim 'āmil hātıra söyleyemez, kāmiller cem' iderler. (3) Nişfin bir cānibine ve nişfin ve cānibine kōrlardı. Su'alden (4) soñra ne iķtizā iderse, icrā

³⁵⁴ Arş altındaki gölgedeki yedi kişinin açıklamasıdır.

³⁵⁵ ل yerine ك yazılması gerekiyordu, düzeltildi.

iderler idi. Hikmetden (5) su'âl olunduğda kıyâmetdün ' azâb-ı şedîd zencileri (6) ve bukağuları eşetdendür. Beyit:³⁵⁶

Ki Rabbü'l-'âlemîn yarın (7) kımaz kimsenün haqqın yerine getirür. Birbir olursa dâne-i (8) haşhâş denilen, biz denilen, biz hazân gününde bir yaprak, bir yaprağı başup (9) kaç gün habıs idüp dünyâ yüzün göstermedi ise (10) ol yaprağı yaradup başan yaprağı başılan altına (11) kıoyup bu kıadar 'adâlet olunan günde boynuzlu (12) kıoyundan boynuzsız kıoyunuñ haqqın alıvirse gerekdür. (13) Ol mertebe Haqq te'âlâ 'adâlet itse gerekdür. Hâlâ ki (14) bu mañlûkâta teklîf yok iken öyle olduğda bizüm hâlimiz (15) nice olsa gerekdür. Ol günde rüsvâyı olmağ güçdür.

[223b] (1) Ol vakıtda Rabbüm iki yüz miqdârı 'ulemâ kıullaruñ emânetü'llahdur (2) tanışdım da hüküm itdüm, dimek içündür, deyü cevâb (3) itdi. Rağmetü'llâhi te'âlâ 'aleyhi rağmeten vâsi'aten ni'eme'l-hâkim (4) ni'eme'l-mağkûm Rabbüm bizüm pâdişâhımızu da habîbi hürmetine (5) dâ'imâ hayrâta muvvafaq eyleye. Âmin.

Zîrâ bir ehl-i sünnet (6) ve'l-cemâ'at mezhebindeyiz, beddu'â mezhebimizde câyiz degildür. (7) Nef'-i zararından gâlibdür. Aqşâyı bilâdda olan eşkiyâ (8) kıılını şadâsından hafv ider (velâkin melâhîde ve zanâdıka pek)³⁵⁷ çoğaldı Rabbüm vücûdların (9) kıaldıra. Pâdişâhımız pek tezcek bildere ve 'âlemi büsbütün (10) güldüre İmâm Kurtubi Tezkiresinde ve sâyir kütüb mü'tebîrlerde (11) böyle beyân olunmuşdur. Üçüncü zât-ı cemâl ve kemâl (12) ve câh şâhibi bir hatun bir adam tenhâ mevzi' de fesâda (13) da'vet ide de hafven min Allâhi te'âlâ ictinâb eyleye.

³⁵⁶ Yanlışlıkla beyit yazılmış.

³⁵⁷ Sayfa kenarına yazılmış.

Dördüncü (14) iki kişi biri birine mücerred Rabbü'l-âleminün rızâyı (15) şerîfi için sevişeler. Aşlâ ğarâz-ı dünyâ beyinlerinde [224a] (1) olmaya. Altı şartı sâbıkda beyân olunduğı üzere ri' âyet (2) ideler. Âhir 'ömürlerine varıncaya ol hâl ile (3) gideler. Bu yola âhîret karındaş olalar.

Beşinci şerâ'it-ı (4) imâmetde ri' âyet umûr-ı dîniyyeye kemâl üzere sa'y (5) idici, imâm ile beş vakıt edâda. Yigirmi yedi haşlet (6) var, aña nâ'il ve aşıl olayın, dir. Kâlbini câmi' a ta' lîk (7) iden adam.

Altıncı şadağayı gizlüce viren adam hattâ şeytân u (8) la'yine su'âl olunduğda cânib-i fâhri kâ'inâtdan ümmetüm (9) hâlişçe³⁵⁸ şadağa virdüğünde hâlün nedür, didükde kannehu, beni (10) bir buçuğı ile, iki pâre nişfim bir ve nişfim bir cehenneme atılmış. (11) Kâbr-i âlem çekerim, niçün yâ merdût, didükde me'lün didiği (12) ' sadağada altı haşlet var. Evvel sâyir mâlına bereket gelür. (13) İkinci (nice belânuñ def ine sebep olur. Üçüncü)³⁵⁹ du' âsı müstecâb olur ve ezkâr da dağı yazar şadağa (14) ehlinün eline varduğda, beş du' â ider, az idim çoğaltduñ. (15) Küçük idüm büyüdüm, fânî idüm, bâkî itdün. Şimdiye [224b] (1) dek sen beni hıfız iderdün. Şimden soñra ben seni (2) hıfız iderim. Ben sende iken düşmânun³⁶⁰ çok idi. (3) Şimdi dostun çoğaldı, ammâ mağalline düşerse şâlih (4) ola. Tâlib-i ' ilim ve ' ilmi ile ' amel idici, dîni ihyâ' idici. (5) ' Âlim ola viren dağı şâlih olup dîn kaydında ola.

Zamâne (6) halkı ekşeri şadağa veyâ zekât virdükde bî-namâza (ve)³⁶¹ (7) ve ' aqâ'id-i fâsid olanlar ve emr-i dîni bilmeyenlere ve öğrenüp (8) ' amel itmeyenlere ve belki cebriyye i'tikâdında ve havâric i'tikâdında (9) ve belki mu'tezili i'tikâdında olanlara virürler. Kimisi akrabâm, (10) deyü zemmi korğusından virür, kimisi dağı aşınâmdur, deyü (11) hiç bilmez ki bunlara virmek

³⁵⁸ Kelime yanlış yazılmış, ç yerine ğ yazılmış, düzeltildi.

³⁵⁹ Sayfa kenarına yazılmış.

³⁶⁰ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

³⁶¹ Ve tekrar yazılmış.

isrāfdir. Tārīkat-ı Muḥammediyye (12) isrāf baḥşinde beyān olunmuşdur. Evvel zamānda bir kimse (13) şadaқа itse veyā fıtra virse veyā zekāt virse (14) ṭalib-i ‘ilim olanlara ve dīni iḥyā’ idici ‘ālimlere virürlerdi. (15) Mālumuz zāyi‘ olmasun, dirlerdi ve ‘ālimlere kıyāmetde [225a] (1) şefā‘at maḳāmı virilür. Bize ol günde izin ḥaḳḳ ile (2) şefā‘at ide ve Ḥaḳḳ te‘ālā ve Ḥaḳḳ te‘ālā daḫı dīni iḥyā’ iden ‘ālim ḳuluma (3) ikrām itdün, bende saña ikrām iderim, diye bize raḥmet ide, (4) deyü ikrām iderlerdi. Ammā ‘aḳā’idi, fāsıd ‘ālimlerden iḥtirāz (5) lāzımdur.

Zīrā ḫalḳuñ i‘tikādın ifsād iderler ve daḫı ‘ulema (6) hey’etinde olup ḫalḳdan şey’i isterler. Anlara cerrār dirler. (7) Anlardan daḫı iḥtirāz iderler. Ḥaşıl-ı kelām mällarıyla ḫayrāt (8) itdüklerinde kendi bildükleri gibi itmeyeler şevāb bulmaḳ isterlerse (9) ‘ālim olanlara, ya‘nī ehl-i ṭama‘ olmayan ‘ālimler ṭanişup (10) öyle ideler. Evvel zamānda böyle iderlerdi. Dördüncü anı (11) Rabbisi cümle ḫalḳa sevdürür. Beşinci kıyāmet gününde mizānı (12) pek ağır gelür. Altıncı şadaḳasın nārla kendi beynine ḫicāb (13) ider. ‘Arş gölgesinde olanlaruñ, yedincisi Ḥaḳḳ te‘ālāyı (14) şürūṭ-ı mezkūreye ri‘āyet-ı tāmme ile cehren, eger ta‘yīn (15) maḫallde iḥfāya mā‘adāda ferā‘iz-i vācibātı ve süneni müsteḫabbātı [225b] (1) imtişāl için bilüp ‘amel itdi ise ve muḫarremātı ve mekrūhātını (2) ve sâyir lāzım olanları bilüp ‘amel itdükde[n]³⁶² soñra şugül (3) olan adam.

Fī-beyāni’l-‘aceleti mezmūmaten illā fī ḫamseti mevāz’ın (4) ve hiye fihe mesnūneti.³⁶³ ‘Acele her yerde mezmūmaten illā beş yerde (5) degildür. Mesnūnedür evveli bir adam dīne mübtelā olmuş. Ṭaleb (6) olunmazsa da edāda ‘acele. İkinci meyyit vāḳi‘ olmuş. Anuñ techiz (7) tekfīninde ve menziline getürmede ‘acele bid‘atı münkersiz ögünde ve ardında (8) çıkarmamaḳ ve öldüğü gün ḳabirde beklememek ve üzerinde şübḫa (9) itmemek ve ‘avratlar ḳabre bile gitmemek ve

³⁶² +n harfi ilave edildi.

³⁶³ Arş altındaki gölgedeki yedi kişinin açıklamasıdır.

qabr üzerinde olan sünneti (10) terk itmemek ve tamâm ve def in olunmaduqça Qur'an okunmamak.

Zirâ dinlemek de (11) ta' zim bulunmaz ve qabir üzerinde üç gün veyâ yedi veyâ (12) kırk gün çadırlar qurup beklemeyeler. Zamân cehâletde (13) qalmışdur. Haqq te'âlâ hayâtımızda ve âhiretde gitdügümüz vaqıtta (14) bid'at³⁶⁴ olan şey'lerden cümlemüzi hıfız eyleye. Âmin. (15) Üçünci bir müsâfir geldükde her ne hâzır olunursa getürmek [226a] (1) Eger az eger çok beyiti şey'i qalîl yuhtazar hayru keşir bunzar (2) qâlî'n-nebbî'l-muştafâ hayru't-ta'âm mâhâzara denilmişdir. Hattâ def (3) qazab bâbında şulehâ-yı selef Meymûna bint-i Mihrân hazretlerine (4) müsâfir geldi. Cârîyesine mâhâzara getürmek ile (5) emr itdi. Çorbayı sıcaq çorbayı 'acele ile getürürken (6) sürçmek vâki' olup Meymûna bint-i Mihrân hazretlerinüñ (7) başına büsbütün döküldükde yakduñ beni, cariyem didüğü (8) gibi cârîye qazabı yutmaq fazîleti Haqqında olan Âyet-i (9) Kerîme-i âgâm temüll eyle didükde dizi üzere geldi, (10) ne didi. Rabbüm, didükde cennâti 'âliyâti öylesin yudanlara (11) hâzırladum, dimedi [mi]³⁶⁵, deyüp ve elkâzimîne'l-qayz Âyet-i Kerîmesin (12) te'sîri belîğ ile okudı ve âgâsı dañı kad-ı (13) kezamet qayzı, ya' nî öyle mi yutdum, didükdedir, ya' nî (14) artur, âgâm didükde yâ dañı ne didi ve'l-'âfine 'anı'n-nâs (15) Âyet-i Kerîmesin okudı. Qad qafertüke, ya' nî derüni [226b] (1) senüñ quşuruñı 'afv itdüm, neye dir didükde (2) yâ dañı ne didi. Cârîyem didükde ve Allâhu yuhibu'l-muhsinin (3) Âyet-i Kerîmesin okuduğda hulûş-ı qalb ile ve ahsen hâl (4) ile mâlımdan azâb ol didi, çorba harâreti şoğmadan (5) bu devlete irdi.

Ne güzel âgâ ve ne hûb cârîye azıcık (6) melâhaza ile ol vaqtuñ cârîyesi böyle olunca qadınları (7) ve âgâları nice olmak gerekdür. İmdi herekese 'ilm-i hâlin öğrenmek (8) gerek, Rabbüm cümlemüze âsân eyleye. Âmin.

³⁶⁴ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

³⁶⁵ -mi ilave edildi.

Zamānımızda olan (9) kadınlar ekşer yâ cāriyelerine ālāt-ı lehvi öger dürler üzerlerine (10) kendiler lâzım olan kadar ‘ ilim hāllerin öğretmek farz-ı ‘ ayn (11) öğrenmedükleri için ‘ azābı elime eşeddi istihkāk ile (12) müsteħik ve müsteħikler iken öğretmeyüp āgā köle azād (13) itdüm. Kadın olanları daħı cāriye azād itdüm. Yāhūd (14) vāfir cihāz ile kocaya virdüm veyā köle everdim deyü (?) (15) belki bu qarından şevāb Uman āgā ve kadın tevbesiz [227a] (1) ölürlerse korqarım hālleri gāyet güç müşted (2) ola. Zīrā ma‘ şiyeti tāt at i‘ tikhād ideyörlar.

Ne‘ ūzü (3) bi’llāhi mine’l-gāfleti ve’l-cehil Hālbuki Kāfī-nām kitābda (4) cāhile kız virmeğe rāzī olmaduğundan gāyri küfür (5) olmasını yazar gāliben küfri bilmez. Meclis-i ‘ ilme gelmez (6) ve fıkhı Nu‘ mān’dan öğüt almaz. Belki gāzaba geldükde hatu (7) –nuñ³⁶⁶ aşıll ve nesebine söger şoyunı ve şoyunı dimek üzere. (8) Dördüncü günāhı tevbe itmede acele. Beşinci tarafeyinde şürüt mevcūd (9) olduğda acele.

Fī-beyāni’l-mevāni’ mine’l-‘ibādāti ve hiye (10) erba’:³⁶⁷ ‘ İbādetden meni‘ iden dört marāzuñ; Evvelkisi nefsi. İkinci (11) şeytān, üçüncü dünyā, dördüncü hālk. Nefis, şeytān, dünyā, ma‘ lūm (12) yā hālk nice māni‘ olur, dinürse ekşeri hāli ‘ anı’l- (13) –‘ ilim ve’l-‘ ameli ve şāhib-i tūli’l-‘ emel, ya‘ nī ekşeri ‘ ilmden (14) yā haberi yoğdur ve ‘ amelden daħı böyledür, çoğı uzun (15) şanulara talmışdur. Yaradılmada ise sırr-i hikmet ‘ ilm-i ‘ ameldür ve hālk [227b] (1) dört bölükdür. Bir bölügi aħmak bir bölügi cāhil bir bölügi (2) nā’im, ya‘ nī uyucıdur. Dördüncü ‘ ālim, aħmakdan kaç şerini (3) görmeden cāhili ögret kabre girmeden, nā’imi uyar harāba (4) irmeden ‘ ālime uy rūhı virmeden Münker ve Nekīr şormadan (5) Divān-ı hākkā tırmadan.

³⁶⁶ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

³⁶⁷ İbādet yapmayı engelleyen şeyler açıklamasıdır, o da dörttür.

Beyit:

Dört bölükdür dindi (6) insân hâlin aña birbirin
Ahmaq cāhil uyur ‘ālimdür (7) añlar görmeden
Bir bölügi bilemez bilmez dağı bilmedügin
Ahmaq (8) ol-durur çaça gör anuñ şerrin görmeden
Bir bölügi bilemez (9) bilür velî bilmedügin
Cāhil oldur, öğredivir kendü gelüp (10) şormadan
Bir bölügi bilür velâkin bildüğini bilemez
Nâim oldur, (11) uyarıgör hâbl-i şer‘î kırmadan
Bir bölügi bilür velâkin (12) bildügin dağı bilür.
Bekri ‘ālim durur ey tar kabre girmeden.

(13) Gel imdi seni de ey dede gör. İmdi nitdüñ bu dünyâda (14) selâmet bulmaq ister iseñ anda ‘ömri zay‘ idüp (15) gezme yabânda ki tâ çekmeyesin nedâmet gice ve gündüz emr-i [228a] (1) dîni öğren. Dağı ‘ilim ‘amel ide, hūylan yeter nefsin hevâsın (2) terk it. ‘Ālim-i ‘ābid olan yoluna git, her kim bunda (3) nefesine uydı. Kabre girecek nitdügin buldı. Kaçan kim maşşer (4) gele. Kamu günâhların göre dağı ‘azâbları bula, diye kim âh (5) n’olaydı nefis ve şeyfâna uyamayaydum. Bunuñ gibi ‘azâblar (6) görmeye idüm. Bunlar bu hâlde iken nide ide. Haqq te‘âlâ diye: (7) Yâ ‘āşî, niçün itdüñ günâhı ki bir günâh için itmedüñ? (8) Bir kerre âh ki böyle didükde mevlâ ‘aceb Bekir ol vaqıtta (9) hâlün ne ola? Meger luţûf ide. Haqq te‘âlâ selâmetle bulasın (10) cenneti ağla. Bu devlet ve sa‘âdetlü bulur. Bu emr-i dîni (11) bilüp ‘amel idenler.

Eger emr-i dîni bilmez iseñ bunda ‘afv (12) olmazsa ‘azâblar çekersin, anda göresin şâlihi anda (13) şafâlar ider, anda. Gel imdi tevbe it bunda ki tevbe (14) didügi üç bölük emr-i dîndür ki, ya‘nî bunları öğrenüp (15) ‘amel idendür ki

Cennet-i selâmetle bulan bulardur. Kişi [228b] (1) ayran dörtten biri olan nefsuñ üç ‘ilâcın itmiş, (2) yazmış. İmâm-ı Ğazâli Minhâcî’nda evveli ‘ibâdet yükün yüklenmek. (3) İkinci şehvetden meni‘ itmek. Üçüncü Hâkık te‘âlâdan şerrinden (4) hâlâş olmak için yardım taleb itmek.

Fî-beyâni şürüt-i (5) imâmetin ve emr:³⁶⁸ İmâmetde fuğahâ-yı ‘izâmuñ yazdukları sekiz (6) şart. Evveli ‘ilim ola. İkinci Qur’ân’ı tecvîd üzere oğuya. Üçüncü (7) vera‘ şâhibi ola. Ya‘nî harâmlardan kaçâ. Dördüncü sinni (8) ola. Ya‘nî yaşluca ola. Beşinci neseb şâhibi ola. Altıncı (9) vechi hasen ola. Yedinci hülk-ı hasen ola. Ya‘nî ahlâk-ı hamîde ile (10) muttaşîf ola. Sekizinci şevâb, ya‘nî eşvâb pâk ola.

İmdi (11) bir imâmda bu sekiz bulunmasa imâmeti câyizdür. Lâkin imâmuñ (12) ardında, ya‘nî bu sekiz şart bulunan imâmuñ ardında kılınan (13) namâzuñ sevâbı çoğdur. Fâsıkuñ imâmeti mekrûhdur. Ancağ (14) Qur’ân’ı ma‘nâ bozulacağ kadar yanlış oğuyan imâmuñ ardında (15) namâz kılmâğ câyiz degildir, dağı sâyir şey’ler ile ifsâd iden [229a] (1) böyledür. Ammâ bunuñ ğayrı ahlâğ zemîmeler ile (2) muttaşîf olsa ve i‘tikâdı ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘ atan (3) muvâfiğ olsa ve Qur’ân’ı dürüst olsa ve ta‘dîl-i (4) erkânı dürüst olsa ve namâzı ifsâd idenlerden (5) şağınsa imâmeti câyizdür. Ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘ ata mezhebi (6) budur.

Fî-beyâni fevâ‘ idi men ya‘melū bi’s-sünen.³⁶⁹ Bir adam (7) dâim sünnet ile ‘amel eylese. Dört devlete nâ’il (8) olur. Evveli eyüler qalbinde mağabetlü olur. İkinci füccâr (9) qalbinde heybetlü olur. Üçüncü rızqında vüs‘at olur. (10) Dördüncü dîninde şîğa. Ya‘nî, mutemed olur.

³⁶⁸ İmam ve amir olması gereken şartlar açıklamasında.

³⁶⁹ Yaptığı sünnetin faydalarının konusunda.

Fî-beyâni (11) mevâni' kabûlu'd-du'â ve hiye 'aşeretün.³⁷⁰ İbrâhîm Edhemâ su'âl (12) itdiler ki bizüm du'âmuz kabûl olmaduđunuñ aşı nedür. (13) Ol dağı cevâb itdi ki evvela haqqı bildüñ dirsın mücibini (14) ile 'amel itmezsın. İkinci kitâb haqq dirsın hükmüne (15) merâhi degilsın. Üçüncü fahr-i kâ'inâtı severüz dirsın, [229b] (1) sünneti ile 'amel itmezsın bid'at yoluna gidersın resm-i (2) 'âdetle 'amel idersın. Dördüncü şeytânı sevmezüz dirsın, (3) vesvese ve igvâsına uyarısın. Beşinci cenneti ve ni'meti isterüz, (4) dirsın kemâl üzere esbâbından yapışmazsın. Altıncı cehennemden (5) 'azâbından korğaruz, dirsın esbâbından ictinâb (6) itmezsın. Yedinci ölüm, haqq dirsın tedârikin görmezsin. (7) Sekizinci ilüñ 'ayıbını görürsın. Kendü 'ayıbıñuzu görmezsin. (8) Hâlbuki kişinüñ nefsi cümleden muğaddemdür.

Doğuzuncı (9) Haqq te'âlânüñ rızqın yersın şükürin itmezsın. Onuncı (10) kendi eliñüz ile bu kadar aqrân-ı emşâliñüzü bismi'llâhı billâhi (11) ve 'alâ milleti Resûlullâhı diyerek ve bir rivâyetde bismi'llâhı ve zaneke (12) ve 'alâ mileti Resûlullâhı sellemnâke diyerek korusın, 'ibret almazsın. (13) Yâ sizün³⁷¹ du'âñuz nice kabûl olur, buyurmuşlar. Hattâ loğmayı helâl-i (14) miftâh du'â, ya'nî du'ânüñ dişi imiş, dişsiz miftâh kilidi, (15) açmaduğı gibi loğmayı helâlsiz du'â dağı mağşûd hazînesi [230a] (1) kapusın açmazmış.

Beyit:

Miftâh-ı hâcetdür du'â, loğma-yı (2) helâl dişidür.

'İbret al luğuf ile Bekir bunuñ kâ'ili (3) bir büyük kişidür.

Naşîhat almak mü'minlere işidür.

(Hağğa boyun egmeyenler, münâfıklar başıdır)³⁷².

(4) Yani, haqqı inkâr idenler. Şeytânüñ kardeşidir.

³⁷⁰ Kabul edilen on dua ile ilgili.

³⁷¹ Kelime yanlış yazılmış, sizün yerine sekizün yazılmış, düzeltildi.

³⁷² Sayfa kenarına yazılmış.

Bu kadar (5) ur'an, hadiş s3zin işid3r, ab3l itmez. Haı ne (6) yaramaz kişid3r, 'alim olanlardan azdı ins3n 'amelsin, (7) alime uyma. Ey c3n, sel3met bulma isterseñ (8) her an vel3kin Őeyt3nuñ ilesi odur. Saña dir (9) fil3n 'alim3ñ tav3sı yodur. Eger tav3sı olaydı, (10) anuñ sen andan 'ilmi alurduñ. Bug3n 'amel id3p (11) sel3met bulurduñ. Ol g3n mur3d3 b3yle dey3p aldamadur. (12) Hem3n seni cehlde oyup hel3kda omadur. Gel imdi, (13) kend3ni cem' it. Bu Őeyt3nuñ ilesin terk it. Hem3n sen (14) 'alime 3s3n an it. Hem3n sen emr-i d3ni 3gret, 'amel it, (15) daı ol 'alime gice ve g3nd3z du'a it. Eger 'alim seni emr-i d3nden [230b] (1) men' iderse ki, ya'n3 emr-i d3n oudan 'alime var dirse, (2) bulardur. alk iinde d3n yıanlar daı hem bu alkı o da yaanlar (3) Őaın bunlara uyup emr-i d3ni ink3r itme, 'aıbet k3fir (4) olup b3yle gitme. Gel imdi ey Bekir, kendi 3lini g3r, (5) d3ni yıanlara hem buuz ide g3r.

F3-bey3ni esb3b s3 -1 3timeti.³⁷³ (6) m3nsız gitmen3ñ sebepleri yigirmi bird3r. Evveli yaramaz (7) i' ti3d. İkinci za'f-1 m3n, 3ç3nc3 ouz 3'z3da oruludan (8) ıma. D3rd3nc3 g3n3hına muşırır olma. Beşinci ni' met-i l3ma (9) Ő3kri terk itmek. Altıncı m3nsız gitmeden ormama. (10) Yedinci n3 a yere ul3m itmek. Sekizinci s3nnet 3zere ounan (11) ez3na ic3bet itmemek. ouzuncı anasına ve babasına Şer'a (12) mu3lif olmayan yerde, s3zin utmama. Onuncı o (13) yem3n itmek. On birinci nam3zda beş yerde ta' d3l-i erk3n (14) terk itmek. On ikinci nam3zında teh3v3n, ya'n3 olay (15) sanup ala, iş gibi utma. On 3ç3nc3 Şar3b [231a] (1) imek. On d3rd3nc3 M3slim3nlar'a ez3 itmek. On beşinci (2) yalan yere evliy3lik Őatma. On altıncı g3n3hını unutma. (3) On yedinci kend3yi begenmek. On sekizinci 'amelini o bilmek. (4) On ouzuncı ovcılı itmek. Yigirminci ased itmek. Yigirmi birinci (5) Şer'a mu3lifet olmayan yerde

³⁷³ K3t3 sonu (k3t3 3l3m)'un sebepleri 3zerine aıklamadır.

muhâlifet itmek. Evvel zamânũ (6) adamları gerek erkek ve gerek hatun olanları bu şey'lerden (7) gâyet şaşınup bu mes'eleler ile 'amel iderlerdi. (Tefekür ileyince Haqq te'âlâ'dan korkarlardı)³⁷⁴.

Fî-(8) beyâni şem' idân-ı nûru'l-îmân fî kulli kalb-i mü'min.³⁷⁵ Her (9) mü'minũ kalbinde şem'dân îmân dikilür. Velâkin ol (10) şem'anũ tarafında delik olsa söyünmesi havf olunur. (11) Meselen bir za'îf mûm ile bir fenderde toquz delik ile yâ (12) dağı noqşân ile Lodoslu günde gâlib-i ihtimâl ne ise (13) kezâlik her mü'minũ vücdı fener mişâlidir. İmân şem'asi (14) kalbde yanmış.

Toquz â'zâ ki kalb, dil, kulak, el (15) karın, ferc, ayak, cümle, beden cümlesinũ iki hâl vardır. [231b] (1) İctinâb-ı imtişâl ma'siyetden mahfûz ise şem'dân (2) îmân dağı mahfûz olur, deliksin fener gibi eger ba'zı ve yâhûd (3) cümle â'zâsı ma'siyet üzere olursa toquz delükli (4) fener içinde rûzigârlı ve zulimâtlı ve korkulu yerde olan (5) adamũ hâli nice olur. Anũ dağı hâli odur. Teşbîh 'ulema budur.

(6) Taqrîrât icmâliyye Rabbũn kim Hâzret-i Allâhu Celleşânũhu nebin (7) kim Hâzret-i Muḥammed Muştafa şallallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem dînim dîn-i (8) İslâm Kıblem Ka'be i'tikâdda mezhebim ehl-i sünnet ve'l-cemâ'at, (9) ya'nî Peyğamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm ve aşhâbı rızvânu'llâhi (10) te'âlâ 'aleyhim ecma'in ne i'tikâd üzere oldılarsa ben dağı (11) ol i'tikâd üzereyim dimekdür, 'amelde mezhebim İmâm Â'zam (12) Âyet'den ve hadîsden añlayup çıkardığını kabûl itdüm (13) ve anũ söz ile 'amel ihtiyâr itdüm. Peyğamberlerũ evveli (14) Âdem 'aleyhi's-selâmdur anı Allâhu te'âlâ qurı balçıkdan (15) halk itmişdür.

³⁷⁴ Sayfa kenarına yazılmış.

³⁷⁵ Her mü'minün kalbinde şem'dan iman dikilmesi konusunda.

Cümlenün aşlı oldur. Āhiri Muḥammed ‘aleyhi’ş- [232a] (1) –şalātu ve’s-selāmdur. Bu ikisinün arasında her ne kadar (2) Peygamber geldi ise cümlesi ḥaḳḳdur. Ābdestün farzı kaçdur, (3) dördtür; El, yüz, baş, ayak kaçar yumaḳ farzdur, biraz ikişer (4) sünnet lâkin başa, mesih itmek farzdur, ğusülün farz kaç, üç (5) ağız, burun, cümle beden kaçarı farz, birer ikişeri sünnet (6) daḫı tafşil murād iden bu kitābdan taşnif evvel yüz (7) on dört farz ismi ile bir kitāb taşnif olundu. (8) Bir farzlar anda beyān olunmuşdur. İslām’uñ bināsı kaçdur, (9) beşdur.

Evveli şehādet şavm u şalaḳ, Ḥacc, zekāt, şehādet (10) kelimesi farz mı, farz. Kime farz- zekāt virecek kadar māl (11) olana farz. Ne kadar- yılda bir kerre. Oruç, farz mı- farz. Kime (12) farz- yerli ere ve ‘avrata, müsāfir ruḫşatdur, tutarsa (13) sevābı daḫı çoḳdur, tutmazsa yerine geldükde kaçā ider. (14) Namāz farzı mı - farz, kime - farz cümle, ere ‘avrata, ne kadar- günde (15) beş vaḳıt, kaç rek‘at - on yedi rek‘at, farz üç rek‘at, [232b] (1) vācib on iki rekāt, sünneti müekke cümlesi otuz (2) iki rek‘at. İnsān cin üzerine ta‘yīn olan melekler (3) ḥaḳḳında ḳavl beş, er ḳavılda iki ve bir ḳavılda yüz altmış (4) ve şayısız dimişler.

Lâkin eşaḫ olan ḳavl beş sağda ḫayr (5) yazar. Şolda olan şerr önümüz de olan ḫayra delālet (6) eñsemüzde olan cinninün şerin def‘ ider. Alnımızda (7) olan heftede olan şalāvātı Peygamberimiz Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalātu (8) ve’s-selāma ‘arz ider. Biri pençe şenbe günü, biri pāzār (9) irtesi günü, eyü ‘amelimüz ‘arz olursa Peygamberimiz Muḥammed (10) ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selām güler şeytān ağlar. Ne‘üzü bi’llāhi te‘ālā (11) günü ‘amelimüz ‘arz olursa Muḥammed ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selām ağlar. (12) Rabbü’l-‘ālemīn cümlemüzi şeytāni dā’imā ağladup Resūl Ekrem’i (13) güldüren bilmeyenlere bildüren ḳullarından eyleye. Āmīn.

Ölüm ḥaḳḳ, (14) ḳabir ḥaḳḳ, su’āl ḥaḳḳ, dirilmek ḥaḳḳ, şorulmaḳ mizān ḥaḳḳ, Cennet ḥaḳḳ, (15) Cehennem ḥaḳḳ, ḫavuz ḥaḳḳ, şefā‘at ḥaḳḳ, şırāt ḥaḳḳ ve

dağı sâyr kıyâmetde [233a] (1) olan şey'ler ne kadar var ise cümlesi haqqdur. Bundan sonra (2) küfür mes'eleleri beyân olunur. Zîrâ bir kimse elfâz-ı küfri (3) bilmedükçe İmânı hıfız idemez. Ere ve 'avrata öğrenmek (4) farzdur. İmânı hıfız itmek için, zîrâ bir adam gerek mü'min (5) ve gerek mü'mine bir küfür söz söylese cümle 'ibâdeti ve (6) ve tã'âtı gider. Nikâh dağı var ise gider.

Eger ol küfürden (7) rücû' itmezse itdüğü zinâ olur, evlâdı veledi zinâ olur (8) ve boğazladuğı murdâr olur. Ol hâlde kılduğı namâz ve ğayrı (9) 'ibâdetleri câyiz olmaz ve eger ol küfürde itmezse (10) anı öldürmek, helâl olur. Eger hatun söylerse tevbe (11) itdükde nikâh üzere cebir olunur. Eger er söylerse ve er (12) İslâm'ı tãzeledükde hatun muhayyer olur. Eger er ve eger 'avrat (13) tevbe itmeden olursa ebedî cehennemde kalur. Egerçe (14) 'âdan üzere Kelime-i şehâdet getirürse de olmaz, tâ ki (15) ol küfürden rücû' itmedükçe ölmez, nice kimseler vardur. [233b] (1) Küfür söyler ve belki 'âlim kıyâfetinde söyleyenler ve belki (2) 'âlimleri begenmez, ammâ kendinüñ hem dâl ve hem muğil olduğın (3) bilmez.

Beyit:

Eger 'âlim olaydı küfür söylemezdi

Dîni hıfız (4) idüben şağlar idi.

Veli zâtî anuñ 'âlim olupdur

Dağı anuñ (5) içi ecvef olupdur.

Bunuñ gibi olan 'âlim erler bulardur. Halkı (6) cehenneme şoğanlar, çuğurdur. Bu halkuñ aĥvâlinı murâd itdüm, (7) diyem anlaruñ hâlini ki ya'nî küfür ve şirk beyân oluna, (8) eşidenler bir dağı almaya diline. Gel ey Bekir, beyân it küfür (9) ve şirk mes'alesin 'ayân it. Dîn-i İslâm kıadrini (10) bilenler bulardur. İmân-ı küfürden hıfız idenler. İmdi nice (11) kimseler küfür söyleyüp dînini yıkar ve İmân-ı dağı yiyelemiz. (12) Nice yıllar zinâ iderler, bilmezler ve evlâdları

veledi zinā olur. (13) Ve ol hāl ile ‘ibâdet iderler. Eger ol hāl ile gidilür (14) ise ebedî selâmet yokdur.

Zîrâ küfür ile gidene mağfîret (15) ve şefâ‘at yokdur. İmdi mü‘min olanlara küfür mes‘eleleri [234a] (1) nakıl ile beyân³⁷⁶ olundı ve Türki tercüme olundı, (2) nef-i ‘âmm olsun, deyü. Zîrâ cümlemüze îmânı küfürden (3) ve şirkden hıfız itmek farzdur, bilmeyince îmânı hıfız (4) itmek nice mümkün olur. Haqq te‘âlâ lisânımızı elfâz-ı (5) küfürden hıfız eyleye. Âmîn.

Hâvî’de zikir olundı ki (6) bir kimse kendi ihtiyâr-ıla delîle kâfir olsa hâl- (7) buki kalb ile mutmu‘ın olsa ol kimse kâfirdür (8) ve ol kimse ‘inda’llâh mü‘min degildür. Ve dağı Hülâşatu’l- (9) -Fetevâ’da beyân itmiş ki bir kimsenün hâtırına küfür (10) icâb ider, söz gelse, lâkin anı kalb ile ikrâh (11) itse, ya‘nî kabûl itmese ve diline götürüp söylemese (12) ol mağz-ı îmandır. Kalb ile kabûl itmedükçe ve dil ile (13) söylemedükçe kâfir olmaz. Ve dağı gene Hülâşatu’l- Fetevâ’da (14) beyân itmiş ki taḥkîk bir kimse küfre ‘azîmet (15) itse, yüz yıldan sonra alursa da kâfir olur. [234b] (1) Zîrâ îmânı terk itmege kaçid itdigi gibi kâfir olur. (2) Derdmend insân ‘aqlı ile îmân turur zan ider. (3) Yüz yıldan sonra gider, kıyâs ider, haberi yok ki ‘azim (4) kaçid itmek ile gitdi. Ammâ günâha itmege ‘azim kaçid itse (5) işlemedükçe yazılmaz, ammâ şevâbı işlemege ‘azim itse bir şevâb (6) yazılır.

İmdi eger işlerse aqalı, on şevâb yazılır. İmdi (7) bu dîn yolu ‘aqlı ile degildür. Nakıl iledür ve dağı gine (8) Hülâşatu’l-Fetevâ’da beyân itmiş ki taḥkîk şol kimse (9) küfür söyleyene rızâsıyla gülse kâfir olur, ammâ şol (10) kimse ki anuñ söyledügi söz ta‘ccüben gülse rızâsı (11) olmasa kâfir olmaz. Ve dağı Mecma‘u’l-Fetevâ’da beyân itmiş ki (12) bir adam kelime-i küfri tekellüm itse, ya‘nî küfri söylese (13) ve gayrı adam anuñ söyledügi söze gülse söyleyen ve

³⁷⁶ Beyân yerine ebyân yazılmış, düzeltildi.

gülen (14) kâfir olur. Ve eger bir vâ'iz veyâ bir müderris veyâ bir muşannif (15) küfür söylese ve kavım ol vâ'izden söylediği sözi [235a] (1) kabûl eyleseler, cümlesi kâfir olur. 'Özürleri kabûl (2) olmaz, illâ meger ihtilâfi küfür ola. Ve dağı Muhi't' de beyân (3) olundu ki ba'zı 'ulemâ didiler ki kavım kaçan ol ve vâ'izün (4) söylediği küfür sözde sükût itseler, ya'nî ol sözi (5) söyledükden sonra yanından kalkup gitmeler kabûl (6) itmiş olurlar.

Ol saat işidenler cümlesi kâfir (7) olur eger anuñ söylediği söz küfür itdüğünü bilürlerse (8) Muhi't' de beyân olunduğı şer'ide mütevâtir olan (9) aḥbârları inkâr eylese, mes'ela ḥarîr giymek erlere ḥarâm (10) olduğun inkâr eylese kâfir olur. Ve aḥîl vitiri (11) ve aḥîl uḍhiyyeyi inkâr eylese, kâfir olur. Ve dağı Hülâsatu'l-(12) Fetevâ'da beyân olunduğı bir kimse Resûl 'aleyhi's-(13) -selâmuñ ḥadîs-i şerîfin redd eylese ba'zı meşânyihimüz (14) kâfir olur didiler ve 'ulema-ı müte'ahḥirb didiler (15) eger redd eylediği ḥadîs-i mütevâtir ise kâfir olur (ḥadîs)³⁷⁷ -i [235b] (1) ḥadîs-i mütevâtir aña dirler ki bir cemâ'atden bir cemâ'atdan (2) sonra rivâyet eylediler. Anlaruñ rivâyetleri yalan olmak (3) taşavvur olunmaya ve şaḥîḥ olan budur, ya'nî mütevâtir olan (4) ḥadîsi inkâr iderse kâfir olur. İllâ meger kim mütevâtir (5) olmayan ḥadîsi istiḥfâf tarîk ile inkâr iderse anda (6) dağı kâfir olur.

Şol adami ki anuñ yanında rivâyet olundu. (7) Peyğamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-şalâtu ve's-selâm buyurdı ki: Benüm evim (8) ile menber arası ve yâḥûd benüm ḳabrim ile menber arası (9) cennet bağçelerinden bir bağçedür, buyurdılar didükde bir (10) aḥîr kimse dağı ben müderris ile ḳabri görürem ğayrı şey'i (11) görmezim dise kâfir olur. Eger istiḥzâ' ile ve inkâr tarîki üzere (12) dirse ve dağı Fetevâ-yı Muhi't' de zikir olundu ki bir kimse (13) Peyğamber 'aleyhi's-selâmuñ şetim üzere ikrâh olunsa, ya'nî (14) elbette Resûl 'aleyhi's-selâmu şetim it, ḳatıl idüp (15) ve yâḥûd bir yerden keserüz ve yâḥûd seni ḳarb-ı şedîd ile ḳarb ederüz

³⁷⁷ Tekrar yazılmış.

[236a] (1) deyü ikrâh itseler ve itmesine dağı kâdir olsalar ve ol (2) ikrâh olunan kimse dağı def ne kâdir olmasa, eger söğdi (3) ise ve hâtırâ gelmedi. Ve hâlbuki ben Resûl ‘aleyhi’s-selâma (4) sövmege râzî degilim dise kâfir olmaz. Ve eger dise naşrâda bir (5) recül hâtırıma geldi, anuñ ismi Muḥammed’dur, aña Şetim ile aña niyyet (6) iderim dise yine kâfir olmaz. Ve eger hâtırıma bir Naşrânî geldi, (7) anuñ ismi Muḥammed’dur, anı murâd itdim ve aña niyyet itdüm ve bunuñ (8) biriyle aña söğmedüm Resûlullâhı ‘aleyhi’s-selâma söğdüm dise (9) hem қаzâ’en ve hem diyâneten kâfir olur.

Zîrâ ol Resûlallâh’a Şetim eyledi (10) ve eger dise hâtırım âḥar Muḥammed gelmedi. Ammâ mekrühen, ya‘nî (11) ölüm қorқusından beni kâtil itmesünler, deyü қalbimle ikrâh (12) idüp dilimle anlardan ḥalâş olmaқ için söğdüm (13) dise kâfir olmaz. Ve dağı Hülâşatu’l-Fetevâ’da beyân (14) olunduğı Ebü Yûsuf’dan rivâyet olundu ki ḥalîfe ḥuzûrında (15) denildi ki taḥķîķ Resûlullâhı Şallallâhu ‘aleyhi ve sellem қаbađı severdi, [236b] (1) bir recül ben қаbađı sevmem, didi. İmâm Ebü Yûsuf қılıç ile emir (2) eyledi, ya‘nî қılıç getürün, қатıl idelüm didükde ol recül ol (3) sâ‘at estağfürüllâh didi, ya‘nî söyledüğüm sözden (4) Ḥaққ te‘âlâdan mağfîret taleb iderim deyüp (5) أَشْهَدُ أَنَّهُ رَسُولُهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (6) deyüp İmânın yeñilediđi İmâm Ebü Yûsuf anı terk idüp (7) қатıl itmedi. Bunuñ te‘vîli ol bunu istiḥfâf ṭarîķ (8) ile dimiş idi.

Zîrâ Peyğamber ‘aleyhi’s-selâmuñ sünnetin (9) taḥķîķ küfürdür ve dağı Hülâşatu’l-Fetevâ’da beyân olunduğı (10) taḥķîr ecnâsda beyân ider. İmâm-ı Â‘zam ḥazretlerinden (11) rivâyet olunur. Enbiyâ ve Melâ’ike’den ğayrıya salâvât (12) olmaz. Bir kimse Enbiyâ ve Melâ’ike’nüñ ğayrıya teba‘iyyetsiz (13) şalâvât eylese ol kimse azğun ve rafîz tesmiye (14) olunur, Şi‘alardandır.

³⁷⁸ "Şehâdet ederim ki; Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur ve yine şehâdet ederim ki; Hz. Muhammed, O’nun kulu ve Resûlüdür."

Beyit:

Cihānı kapladı cümle cehil

(15) ‘Ālim olanlar dağı oldu nā-ehil

Eger dirseñ nā-ehile dimek [237a] (1) ola

Şol ‘ālim elfāz-ı küfri beyān itmez ola.

Pes aña (2) nā-ehil dindi bilmeyen bilmiş ola.

Evvel zamān ‘ālimleri (3) bu dīn mes’elelerin beyān iderdi. Bu halkı esirgeyüp (4) ‘ayān iderdi dağı dünyādan anlar böyle pāk giderdi. (5) ‘Aceb şimdiki ‘ālim olanlar kitāblarda bularuñ (6) aḥvālın görmedi mi? Bunlar ki dīni iḥyā’ itmenüñ (7) yolunu anlar ki dīni nice iḥyā’ itdi. Evvelki ‘ālimler (8) ‘aceb bunlar bu ḥāli bilmez mi, ola veyā bilüp dünyā (9) sevdügiden bu dīn mes’elelerin örter mi ola, veyā kıyāmetde bu aḥvāl (10) meydāna çıkar, demez mi ola. Dağı anda cevābı nice (11) virür, dağı bu halkuñ elinden nice ḥalāş olur.

Gel imdi (12) sende ey ‘ālim, bu halkuñ aḥvālın bil yetişür, itme kāl u (13) kıl ki ya‘nī emr-i dīn mes’elelerin söyle ve bunda eger (14) yüzüñ aḳ olmaḳ isterseñ anda eger cümle ‘ālimler üç (15) bölük emr-i dīni beyān ideydi ki belki dünyāda cāhil [237b] (1) qalmayaydı ki zīrā qullarına farz itdi. Allāhu te‘ālā (2) ‘aḳā’id, aḥlāk, a‘māl-ı zāhireyi bil, ol āgāh zamāna (3) ‘ālimlerinüñ ekşeri bil, beyān itdükleri cümle fazā’il (4) kimi söylediği va‘d ile va‘īd bil, kimi söylediği nāfile (5) ile qaşaş u fezā’il belī va‘d ile va‘īdi söyle (6) anda ki farz olan emr-i dīn arasında ki va‘īdi (7) eşitdügde qorqa. Bu nās dağı va‘di eşitdügde (8) olmaya me’yūs sevine sevine emr-i dīni öğreneler (9) dağı ‘amel idüp pāk ideler³⁷⁹.

Gel imdi ey Bekir, söyle (10) bunu ḥasūd ‘ālim olan diñlemez anı naşīhatdur, baña ve hem (11) anama dağı kıyāmetde selāmet isteyene faşlen fī’l-

³⁷⁹ İdeler yerine gideler yazılmış, düzeltildi.

Qur'an (12) ve ş-şalātu ve erkāniha ve şerā'itīha, ya'nī bu fazıl Qur'āna (13) müte'allik ve şalāvāta ve erkān-ı şalāta ve şerā'it şalāvāta (14) müte'allik olan elfāz-ı küfri bildirür. Ve dağı Fetevā-yı (15) Zāhriyye zikir olunduğı şol kimseleri igfār vācib [238a] (1) olur. Qur'an yazıldığda cisimdür ve oğduğda 'arazdur, (2) dirler. Böyle diye tā'ifevi anlar kāfirdür, dimek vācib (3) olur. Ve dağı Hülāşatu'l-Fetevā'da beyān olunduğı bir kimseye (4) def ve çāl-pāre çalmağ üzere Qur'an oğusa, ya'nī değ (5) ve çāl-pāre çalarken Qur'an oğusa kāfir olur ve buña yağındur (6) zikrū'llāh ve Resūl-ı Ekrem şallallāhu 'aleyhi ve sellemūn na't-ı (7) şerīfi ile def ve çāl-pāre çalsa kāfir olmağ yağındur.

(8) Yuḥāfu 'aleyhi'l-küfür, ya'nī anuñ üzerine küfür çorçulur. Bundan (9) şoñra ḥulāşa şāhibi didi ve gene bunuñ gibi (10) kāfir olur. Allāhu te'ālānuñ kitāblarından birine imān getürmese (11) ve yāḥūd Allāhu te'ālā Qur'an'da zikir itdüğü va'd u va'iddeden (12) birin inkār iderse, kāfir olur. Veyā Qur'an'ın ḥaberi (13) virdüğü şey'lerden birini tekzīb itse kāfir olur. (14) Ve dağı Cevāhir-i Fıkh'da beyān itmiş ki her kim ki ḥālet-i nez'ide (15) olan aḥvāli ve çabirde olan aḥvalleri inkār eylese [238b] (1) kāfir olur. Dağı Fevzü'n-Necāt adlu kitābda beyān ider (2) ki bir adam inkār ṭariқи ile ben bilmem Allāhu te'ālā şımı (3) Qur'an'da niçün zikir eyledi dise kāfir olur, ammā (4) istifhām ṭariқи ile dise, ya'nī Allāhu te'ālā Qur'an'da (5) niçün zikir itdi, deyü ḥikmetinde su'āl eylese kāfir (6) olmaz.

Zirā müşkülünden su'āl itdi. Ol sebebden (7) kāfir olmaz ve dağı Muḥit'de beyān ider ki İmām-ı Fazlīya (8) su'āl olundu ki şol adamdan zād yerine zā oğusa (9) yāḥūd aşḥāb-ı cennet yerine aşḥābu'n-nār oğusa (10) yāḥūd aşḥāb-ı kādīrine, aşḥāb-ı cennet (11) ol adamuñ imāmeti cāyiz olmaz, didi. Eger çaşden iderse (12) kāfir olur, ammā çaşden itdüğinden kāfir olmasında kelām yoğdur. (13) Eger anda iki lüğatda olmazsa ammā zā yerine zād oğusa (14) da tafşıl vardur, yāḥūd aşḥābu'n-nār aşḥābu'l-cenneti (15) oğumadığda veyā 'aksini itmekde ḥilāf ve

baḥiṣ ṭavīl vardır, murād [239a] (1) idenler. Fıkh kitāblarına zilleti'l-ḳārī içişlerine tafşīl (2) ider ve daḥı Yetmetü'l-Fetevā'da beyān ider.

Bir adam gerek (3) erkek ve gerek ḥatun Ḳur'ān 'azīmü'ş-şāni taḥfīf (4) eylese yāḥūd mescid-i şerīf yāḥūd şer'ide ta'zīm (5) olanlardan birin taḥfīf eylese, kāfir olur. Ve daḥı (6) bir kimse ayaḡın Muşḥaf -ı şerīf üzerine ḳosa yemīn idici (7) olduḡı ḥālide yā istihfāfen ḳosa kāfir olur. Ve daḥı (8) Cevāhir-i Fıkh'da beyān ider; Bir adama diseler niçün (9) oḡmazsın yāḥūd Ḳur'ān'ıñ ḳırā'atın niçün çok itmezsin (10) ol adamda dise ṭuydum veyā kerih gördüm dise (11) yāḥūd Allāhu te'ālānuñ kitābdan bir Āyet inkār itse (12) yāḥūd Ḳur'ān'dan bir şey'i 'ayıblasa yāḥūd ḥaṭāya nisbet (13) eylese yāḥūd mu'vvezeteyn te'vīl itmeyici olduḡı ḥālide (14) inkār eylese kāfir olur. Ba'zı mutāḥilin gerek te'vīl (15) itsün ve gerek itmesün, kāfir olur ve yine Yetmetü'l-Fetevā'da [239b] (1) beyān ider. Bir kimse Ḳur'ān'ıñ ḳırā'at olunduḡın (2) işitse ol ḳırā'at istihzā'en dise bir na'me-i 'acībedür (3) dise kāfir olur.

Eger Ḳur'ān'ıñ getürüp istihzā iderse (4) Fetevā-yı Zāhriyye'de beyān ider ki bir kimse Ḳur'ān'dan (5) bir Āyet'i hezil vechi üzere oḡusa, ya'nī lu'b vechi üzere (6) oḡusa kāfir olur. Ve daḥı Fetevā-yı Yetimiyye'de beyān (7) ider ki bir kimse Allāhu te'ālānuñ kelāmın kendü kelāmı yerine (8) isti'māl eylese, şol adam gibi nāsuñ izdiḥāmında (9) feceme'nāhum cema'en dise kāfir olur.

Zīrā Allāhu te'ālā kelāmın (10) kendü kelāmına beñzetmek Ḳur'ān-ı taḥḳīr lāzım gelür ve daḥı (11) Fevzü'n-Necāt adlu kitābda beyān ider ki bir adam bir aḥir (12) evini ve's-semā ve't-tāriḳ gibi ḳıldı dise, kāfir (13) olur. Zīrā ol adam Ḳur'ān'la uyandı. Ḳur'ān'ı taḥḳīr (14) itdi ol sebebden kāfir olur ve daḥı Cevāhir-i Fıkh'da beyān (15) ider. Bir adam bir aḥar adama dise ki evini ve's-semā ve't-tāriḳ [240a] (1) gibi pāk eyle dise, kāfir olur ve daḥı Fevzü'n-Necāt (2) adlu kitābda beyān ider. Bir kimse bir aḥere çölmegini (3) ḳul huvallāhu āḥād ile ḳaynat

dise kâfir olur. (4) Zîrâ anuñ ile masharalık murâd itdi. Ol sebebden (5) kâfir olur ve dağı Fetevâ-yı Zâhriyye’de beyân ider; (6) Bir kimse bir kimseye Sûre-i İhlâş yüzüñ yâhûd (7) Sûre-i İhlâş yüzdi dise yâhûd Sûre-i (8) Tenzîl kırâ’at idene. Sûre-i Tenzîl’üñ cebîn (9) alduñ dise kâfir olur tenzîl ile temşîl murâd (10) eyledi. Sâ’ir sûrelerde bunuñ gibidür Fetevâ-yı Muhtı’ de (11) dir ki yâhûd elem neşrahlek cebîn aldıñ dise kâfir (12) olur. İtihzâ-yı kaçd eyledüğinden ötüri kâfir olur, (13) yoğsa kırâ’ata müdâvemet eyledüğinden ötüri kâfir olmaz. (14) Fetevâ-yı Zâhriyye’de der ki yâhûd istihzâyen fülân (15) adam innâ â’ teynâdan kaçırdür dise kâfir olur. Yâhûd [240b] (1) ğasta yanında Yâsîn sûresin okuyan adama ğastanuñ³⁸⁰ (2) ağzına loğmayı atduñ, dise kâfir olur. Qur’ân’ı (3) istiĥfâf itdüğinden ötüri bir kimse cemâ’ata da’ vet (4) olunsa, ya’ nî gel cemâ’atle namâz kııl diseler, olda ben (5) yalıñuz kıların dise, zîrâ Allâhu te’âlâ inna’ş-şalâtu tenhâ (6) buyurdı. Tenhâ ile Türki murâd itse kâfir olur.

(7) Muhtı’ de beyân ider; Bir adam Qur’ân okuyan adama dise, (8) ve’t-tefeti’s-sâkı bi’s-sâkı kelimesin zikir eyleme dise (9) yâhûd kadehi taldursan, getürsen ve kâsen dihâka kâdısa (10) yâhûd fekânet şerâben dise, bi-ţariķi’l-mizâĥ bunları (11) laţife ţariķ ile dise kâfir olur. Ve dağı keyli vezin (12) kıatında³⁸¹ dise ve izâ ekelühüm aña levâhüm (?) yuĥsirü (13) dise, bunuñ ile mizâĥ murâd eylese bunuñ cümlesi (14) küfürdür. Bir adam bir yerüñ ehlini cem’ eylese de (15) ve ğaşer nâ hüm falam nuġâdır minhüm eĥaden eĥaden böyle dise, [241a] (1) yâhûd fecem’ nâ hüm cem’an dise, yâhûd böyle dise fecem’ nâ (2) hum ‘indenâ böyle dise kâfir olur. Fecem’ nâ hum ‘indenâ (3) deniledüğinde vechi küfür zâhir degildür ve dağı bir kimse (4) ve’n-nâiz’ât nez’an avenez’an bunuñ ile süĥriye (5) murâd itse kâfir olur.

³⁸⁰ Kelime yanlış yazılmış, ĥ yerine ç yazılmış, düzeltildi.

³⁸¹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

Fetevā-yı Yetimiyye’de beyān (6) ider; Bir mu‘allim Ḥaḫḫ te‘ālā Qur‘ān’ı halk itdügi günde (7) ḥamsin gününü vaż‘ itdi ya‘nī ḳodı dise ve daḫı (8) Muşḫaf’uñ ücretin al dise kāfir olur. Velākin bu mes’elede (9) baḫiṣ vardur. ‘Alī Ḳārī Bedri’r-Reşid Şerhinde beyān (10) ider ki eger söyleyen adamuñ murādī ücretini al (11) dimekden, ya‘nī yazduḡınuñ ücretin al demek ise (12) kāfir olmaz, ammā eger oḳuduḡınuñ ücretin al dirse (13) ol vaḳıt Muşḫaf’uñ kirāsın el demek olur. Qur‘ān’ı (14) taḫḫīr itmiş olur. Ol sebebden kāfir olur, didi. (15) Ol daḫı şol kimse ki su‘āl olunup çölmekde ne [241b] (1) vardur didükde çölmekde olan şey’i dise yāḫūd bizüm (2) için çölmekde ne vardur, ve’l-bāḳiyātu’ş-şāliḫātu vardur (3) dise kāfir olur.

Zīrā bunı yāvmizāḫen yā lāḫife ile (4) yāḫūd Allāhu te‘ālānuñ kelāmın kendi kelāmı mevzi‘ ne vaşf‘ (5) eyledi. Ve daḫı Fetāvā-yı Zāhriyye’de beyān ider iki (6) kişi, biri biriyle ḫüşümet eyleseler. İksinüñ biri (7) daḫı lā ḫavle ve lā ḳuvveti illā bi’l-lāhi dise, ol biri lā ḫavle emr (8) üzere degildür dise, ol biri daḫı lā ḫavle ve lā ḳuvveti illā bi’llāhi (9) ben işleyeyin dise, ve taḫḫīr murād eylese, yāḫūd lā ḫavle (10) açlıḳdan ḳurtarmaz dise yāḫūd lā ḫavle itmek virmez (11) dise yāḫūd lā ḫavldan biz şey’i gelmez dise yāḫūd lā ḫavle (12) bir şaḫanda tirid olmaz dise bu cümlesinde kāfir olur.

Ve gene (13) bunuñ gibi kāfir olur. Hīn ḫüşümetde biri subḫāna’llah (14) dise, ol biri daḫı subḫāna’llah yüzdüñ dise yāḫūd (15) niceye dek subḫāna’llah diseñ yāḫūd ne ḡāyete dek [242a] (1) subḫāna’llah, dirsın dise bu sözlerüñ cümlesinde (2) kāfir olur³⁸². Cümlesinde Allāhu te‘ālānuñ ismini istiḫfāf (3) itüḡinden ötüri kāfir olur ve gene bunuñ vaḳt-ı lu‘bda, (4) ya‘nī satranç oynadukda bismi’llah dise gerek. Biri biriyle (5) baḫiṣ itsünler ve gerek itmesinler. Bismi’llāhi didükde kāfir (6) olur.

³⁸² Kelime yanlış yazılmış.

Fetevā-yı Yetimiyye'de beyān ider; Bir kimse şarāb içmek (7) ibtidāsında yā zinā ibtidāsında yā ḥarām la' yīne yedükde (8) bismi'llāh dise kāfir olur. Ve eger ḥarām yedükde şoñra (9) elḥamdüli'llāh dise, ' ulema anda ihtilāf itdiler. Eger anuñ (10) ile rızık üzere ḥamıd murād iderse kāfir olur, ya' nī (11) ḥarām istiḥsān idüp anı ni' met ' adā iderse kāfir (12) olur, ammā muṭlaḳ rızık üzere ḥamd-ı murād iderse (13) ḥarām olduğı ḥāṭıra gelmeşe kāfir olmaz. Ancaḳ bu ḥuşuşda (14) ḡāyet ihtirāz lāzımdur. Ba' zı ekābirden ben eşitdüm bir (15) şey'i emr-i mevzi' de dise, yāḥūd icāzet mevzi' de [242b] (1) dise, bismi'llāh bir emri yerine yā icāzet (2) yerine bismi'llāh dise meş'elen bir adama iḳerü gireyim (3) mi yāḥūd taḳaddüm ideyim mi, esir olayım mı dise, (4) ol dānişduğı adamda bismi'llāhı dise, ya' nī izin (5) ṭaleb itdügde şey'de saña izin virdüm dise, ya' nī (6) dāḥil olayım mı ve ḳāyim olayım mı, ya' nī dāḥil ol ve ḳalk diyecek (7) yerde bismi'llāh dise, bu bismi'llāh ile murād eylese, (8) dāḥil ol ve ḳāyim ol dise kāfir olur.

Zirā Allāhu te' ālā (9) kelāmı kendü kelāmı yerine vaż' eyledi. Kelāmu'llāhı ḥorlayıcı (10) olduğı ḥālde bu zikir olunan taşvīr meş'elen ' icāzetine (11) taşvīrdür, ammā emre taşvīr meşelā bir adam ṭa' ām iḥzār (12) eylese ve ṭa' āma ḥāzır olan adama yek diyecek yerde (13) bismi'llāhı dise yine kāfir olur didiler. Lākin zamāna (14) da bu çoḳ vāḳi' olur. Ba' zı te' vīl ile ḳurtulmaḳ mümkündür. (15) Zirā böyle olursa çoḳ kimse kāfir olur. Lākin mü'min [243a] (1) olanlara lāzımdur ki bu mişli şey'leri bile, ya' nī te' vīl (2) nice olur. Anı bile ve imānı ḥıfız ide. Küfürden emr-i (3) dīni beyān iden ' ālimden ögrene. İhmāl itme tā ki (4) dünyādan rüsvāyı gitmege. Muḥit'de zikir olundu; Bir kimse (5) Ḳur'ān ā' cemiyyedür dise kāfir olur. Ḳur'ānen ' arabıyyen ḳavline (6) ma' āriż olur. Ol sebebden kāfir olur ve gene geḳen gibi (7) Muḥit'de beyān ider ki bir kimse ḡazāya giden ḡazīler (8) görse de bunlara birincilerdür, ya' nī bular nicele dise taḥḳiḳ (9) anuñ üzerine küfür ḳorḳulur. Eger mücerred anlara ihānet (10) murād iderse ve gene geḳen gibi Muḥit'de zikir olundu. (11) Taḥḳiḳ şol kimse şabāḥ namāzın ḳıldı. Daḥı biz āḥar adama (12) taḥḳir iḳün olan

taşgîr şıfasıyla kılduñ dise (13) yâhūd bir kimse namāz kılan adama zālīm ra‘āya üzere vaz‘ (14) eylediği şalgun gibi benüm üzerime vaz‘ olunan şalgunı (15) öderim dise kāfir olur.

Bir kimse қасем idüp ve vallāhi ben [243b] (1) namāz kılmam ve dağı oқumam dise ve yâhūd namāz kılırsam veyā Qur‘ān (2) oқursam қалтабақ olayım dise yâhūd emri kendi (3) nefsi üzere şedīd eylese veyā güç eylese veyā taṭvīl (4) eylese yâhūd Allāhu te‘ālā benüm mālüm noқşān eyledi. (5) Bende anuñ haққını eksik iderim, namāz kılmam dise kāfir olur. (6) Zāhir budur ki қасем olan yerde kāfir olmaya, Allāhu te‘ālā (7) benüm mālımı eksikti, bende anuñ haққın eksildür vireyin, didüginde (8) kāfir olur. Ancak қасем olan yerde temiz ile namāzı (9) ve Qur‘ān‘ı taḥkīr murād iderse ol vaқıt kāfir olduғında şübhede (10) yoқdur.

Fetevā-yı Muḥīṭ‘de yemīn ile kāfir olur, didügi Allāhu (11) a‘lem budur. Bir kimse istiḥfāf idüp yā inkār idüp ben (12) namāzı kılmam dise yâhūd şunuñ üzerine kılmam. Emir olunmadı, (13) yā vācib degildür dise, kāfir olur. Fetevā-yı Şuğriyye‘de beyān (14) ider yâhūd redd idüben farz namāz bugün kılmam dise (15) yâhūd ebeden namāz kılmam dise meseleyi evvelide küfre yaқındur. [244a] (1) Mes‘ele-i şānīde tāvīl ile қurtulur. Eger te‘vīl ide, (2) bilürse idemezse қurtulmaz. Ḥülāşatu‘l-Fetevā‘da (3) beyān ider ki eger Allāhu te‘ālā baña on vaқıt namāz emir ideydi, (4) ben anı kılmazdum dise yâhūd cihet-i Kıble olsa egerçe (5) muḥāl ise de ben aña namāz kılmazdum dise kāfi olur.

Zīrā (6) Allāhu te‘ālā emrine mu‘āraza itmiş olur. Ol sebebden kāfir (7) olur, yâhūd ben қulum, ya‘nī köleyim, ben namāz kılmam dise, zīrā (8) şevāb efendimüñ olur dise kāfir olur. Zīrā namāzı taḥkīr (9) itmiş olur ve yâhūd köleye namāz farz degil demiş olur. (10) Zīrā şevāb kendüyedür, gāyriye degildür. Bir kimse Ramazān-ı (11) şerīfde namāz kılsa gāyri zamānda kılmasa, niçün gāyri (12) zamānda kılmazsın diseler, bu zamānda kılduғum çoқdur dise, (13) bu ziyāde olur

veyā zā'iddür dise, zīrā her namāzda yetmiş (14) virilür dise, bunlaruñ cümlesine de kāfir olur. Bir kimse namāz (15) kııl diseler olda, senüñ emrüñ ile kıılmam dise kāfir olur. [244b] (1) Bunda baħiş vardır. Ba' zı nushada lā uşalı bī-emrike yoğdur. (2) Lākin küfür olduğı zāhirdür.

Zīrā Allāh te'ālānuñ emrinde (3) mu'terize vardır, ya'nī emrine karşı komağ çıkar. (4) Böyle sözlerden ğāyet ihtirāz lāzımdur yāhūd farz (5) görmese, ya'nī namāz farz degildür dise girü geçen gibi (6) kāfir olur. Zīrā beş vağıt namāz farz olduğı delil-i (7) kať' i ile şabitdür veyāhūd nās bizüm için kıılar dis (8) kāfir olur. Zīrā beş vağıt namāzı farz-ı kifāye i' tiğād (9) itdüğü ecilden ve dağı Fevzü'n-Necāt adlu kitābda zikir olundu. (10) Yāhūd ben namāz kıılmam, benüm zevcim ve veledim yoğdur dise (11) kāfir olur.

Zīrā evlādı olan adama da dağı olmayan (12) adama da dağı zevci olan adama da olmayan adama (13) da beş vağıt namāz farzdur degildür diyen kāfir olur. Fetevā-yı (14) Zāhriyye'de beyān ider ki yāhūd bu namāz nicesi (15) dek dise, yā kıılmağ ile kıalayım dar oldu dise, yā 'alil [245a] (1) oldu dise kāfir olur. Cevāhir-i Fıķıh'da beyān ider ki yāhūd (2) ben namāzdan tuydum veyā geriye gördüm dise yāhūd emrüñ (3) temşiyesine, ya'nī gitmesine yā ağır ucuna gitmege kıādir (4) olur dise kāfir olur.

Zīrā Allāhu te'ālā tākātından ziyāde (5) teklīf eyledi. İ' tiğād itmiş olur. Allāhu te'ālā kıullarına (6) tākāt getürmedüğü şey'i teklīf eylemez yāhūd Ramazān ayı (7) gelince şabr eyle dise kāfir olur. Zīrā Ramazān'un ğayrıde (8) farz degildür. İ' tiğād itmiş olur, yāhūd 'uğalā kıādir (9) olmaduğları emir üzerine dāğıl olmazlar dise kāfir olur. (10) Zīrā teklīf-i mālā-ı yuğāk i' tiğādı itmiş olur. Yāhūd ben (11) ibtilāya dāğıl olmam dise kāfir olur.

Zīrā Allāhu te'ālāya (12) iğā' at ibtilā i' tiğād itmiş olur, yāhūd bağğāl (13) veyā şu ta'ğili işledise yāhūd bu namāz ağırdur, dise (14) yāhūd benüm üzerime

şu' ūbe-i şedīdedür t̄a' at tatlı (15) ve baṭṭāla ve şedīdü's-şikāl ve şedīdü's-şu' ūbe, ya' nī [245b] (1) namāzı baṭṭāl ve pek ağır ve pek şarb tesmiye eylediği ecilden (2) kāfir olur. Ve daḥı Fetevā-yı Muḥīṭ'de beyān ider ki yāḥūd bu (3) emri nihāyetine yetiştirmege kim k̄adir olur dise yine kāfir (4) olur yāḥūd atam babam öldüler kimün için namāz kılayın (5) dise ve yāḥūd anamdan ve babamdan biri daḥı ölmediler niçün (6) namāz kılayım dise kāfir olur. Zīrā bu sözlerde namāzı taḥkīr itmiş (7) olur. Ve yāḥūd anası ve babası ölenlere veyā şağ olanlara (8) namāz farz degil i'tikād itmiş olur. Böyle i'tikād idenler (9) ise kāfir olur yāḥūd namāzı kılmak ile kılmamak birdür (10) dise böyle cümlesinde kāfir olur.

Zīrā namāzı kılmak (11) farzdur, kılmamak günāhdur. Cevāhir-i Fıkh'da beyān ider ki (12) mecma'un 'aleyhi olan farz inkār eylese meşelā namāz ve şavım (13) ve zekāt ve cenābetden ğusül etmek gibi kāfir olur ve hürmeti (14) mecma'un 'aleyha olayın daḥı inkār eylese gene kāfir olur. Şürb-i (15) ḥamr ve zinā ve nā-ḥaḥḥ yere adam öldürmek ve yetim mālı yemek gibi [246a] (1) bunları helāldür dise kāfir olur. Şol kimseni bizüm (2) diyārımızda Müslimān olduğda şoñra yā daḥı ziyāde (3) geçdükdən şoñra beş vaḳıt namāzdan veyā zekātdan su'āl (4) olunsa ben bilmem. Beş vaḳıt namāzun ve zekātuñ farz olduğın (5) dise kāfir olur.

İmdi ey mü'min ḳarındaş, bir adam (6) İslām diyārında bulunduğda ve Müslim oğlı Müslim olduğda (7) ve bunları bilmedükde aḥvāl nice olsa gerekdür. Ne'üzü (8) bi'llāhi te'ālā. İmdi ihmāl itme, ĩmān baḥşini öğret (9) ve i'tikādi muḥkem eyle ere ve 'avrata bunları bilüp öğrenmek (10) farzdur ve eger bir fāsıḳa namāz kııl ĩmānuñ ḥalāvetin (11) bulasın diseler. Ol fāsıḳda kıılmam tā ki terk itmenün (12) lezzetini bulam dise kāfir olur.

Bir kimse eger Allāhu te'ālā baña (13) beş vaḳıt namāzdan ziyāde namāz ile emir eylese (14) kılmazdum dise yāḥūd bir kimse Allāhu te'ālā baña Ramazān

(15) ayından ziyāde oruç emr eylese, işlemezdüm dise yāhūd [246b] (1) rub‘u uşurdan ziyāde zekāt farz eylese virmezdüm (2) dise kāfir olur. Fevzū’n-Necāt adlu kitābda beyān (3) ider ki yāhūd ne güzeldür ve eṭyebdür emir yönünde, (4) namāz kılmayan dise kāfir olur. Fetevā-yı Şugriyye’de daḥı (5) Cevāhir-i Fıkhī’da beyān ider ki bir kimse kaşd ile (6) imām ile bile cemā‘ata ṭursa ṭahāretsiz namāz (7) kılsa kāfir olur.

Bir kimse kaşden Kible’den³⁸³ ğayriye (8) namāz kılsa kāfir olur. Eger cevāzin i‘tikād iderse (9) yā istihzā’en kıldı ise ve gine bunuñ gibi kāfir olur. (10) Kaşden taḥarrī eyledügi cihetden dönüp āḥah cihete ḳalursa (11) Fetevā-yı Yetīmeyye’de beyān ider ki bir kimseye riyāen iderse (12) namāz kılsa veyā secde eylese kāfir olur. Bir kimse ḥorlayup (13) namāzı terk eylese taḥḳīḳ kāfir olur ve daḥı (14) Fetevā-yı Muḥīṭ’de beyān ider ki bir kimse kaşden Kible’nün (15) ğayriye namāz kılsa ve Kible’ye daḥı muvāfiḳ olsa [247a] (1) İmām Ā‘zam ḥazretleri ol adam kāfirdür, taḥfīf idici (2) gibidür, deyü buyurdılar ve daḥı faḳīhi Ebū’l-Leys bunu aḥz (3) eyledi, ya‘nī bunuñ ile fetevā virdi ve gene bunuñ (4) gibi kāfir olur.

Eger ābdestsiz yāhūd necis esvāb ile (5) helāl ‘itikād iderse ve daḥı Fetevā-yı Yetīmeyye’de (6) beyān ider ki bir kimse bir kaç namāz ḳazāya ḳosa (7) ve cümlesin ḳazā eylese ve öder ise (?) i‘tirāz iden (8) kimsedir, ya‘nī bir adam aña dise ki cümlesin birden (9) niçün ḳazā idersin dise, olda taḥḳīḳ her medyüne, (10) ya‘nī her borçluya her yemenün ḥaḳḳını cümle edā vācibdür (11) dise, iki kāfir olur yāhūd dise ben namāzın başın (12) ğasıl itmem dise kāfir olur. Zīrā namāzı istihzā’ itmiş (13) olur yāhūd namāz bir şey’ degildür dise edā olunmadügi (14) ḥālde yāhūd ‘arz namāzı ḥasf itdi, ya‘nī yere (15) geçirdi dise bunlaruñ cümlesinde kāfir olur.

³⁸³ -den yerine –nun yazıldı, düzeltildi.

Beyit:

[247b] (1) Gel imdi diñle, ey birâder kim ‘ ilimle ‘ ulemâyı taḥfîf (2) iden
Nice olur anuñ ḥâli diñle aña göre bu elfâz-i (3) küfri aña
şaḳın ‘ âlime buğuz itme, dîni yıḳup öyle (4) gitme.
Velî ‘ ilmi ile ‘ âlime dir, ‘ ilmi ‘ ameli olmayana buğuz (5) degildir.
Gel imdi ey Bekir ‘ ilmüñ ile ‘ amel it.
Aña göre (6) bu ḥalka naşîḥat it.

Faşıl fi’l-‘ilm ve’l-‘ulemâ.³⁸⁴

Bu faşıl (7) ‘ ilme ve ‘ ulemâyâ müte‘ allık olan küfri bildürür. Hülâşatü’l- (8)
Fetevâ’da beyân ider ki bir kimse bir sebep-i zâhiresin (9) bir ‘ âlime buğuz eylese
küfür ḳorḳulur, zâhir budur ki (10) kâfir olur.

Zîrâ ‘ ilm-i şerî‘ ata buğuz itmiş olur. Fetevâ-yı (11) –Zahriyye’de beyân
ider ki bıyığın kırkan faḳîhe (12) ḳubuḥ yönünden a‘ceb dise yâ bıyık kırkmaḳ
ḳubuḥ yönünden (13) ne şerdür dise ve daḫı şaruḳ ucu çekini altına (14) dutmañ³⁸⁵
ne çirkindür dise kâfir olur. Zîrâ ‘ ulemâ da (15) istiḥfâfdur. Hülâşatu’l-Fetevâ’da
beyân ider ki bir kimse [248a] (1) bir kimseye istiḥfâfen bıyığın kırkduñ ve
aḡmâmeñ büyüdüñ (2) ve altına şalivirdüñ dise kâfir olur. (3) Yâḥūd şol adam
bıyık kırkmaḳ ne çirkindür dise, kâfir (4) olur. A‘mâmenüñ ḫarafeyn göyüḳ üzere
lef itmek ne çirkindür (5) dise kâfir olur. Ḥamîdi için olan Hülâşa’da daḫı (6)
böyledür. Ve daḫı Muḫîḫ’de beyân ider ki bir kimse bir yüksek (7) yerde otursa ve
nâs andan şoñra istiḫzâ’en üzere (8) mesâ’il-i su’âl eyleseler. Andan şoñra ḳancı
ile zarb eyleseler. (9) Ḥâlbuki anlar güleler, cümlesi kâfir olurlar. Şer‘-i (10) şerîfi
istiḥfâf eyledükleri acilden Semerḳand’a ustâz (11) Necme’-d-dîn kendinden naḳıl

³⁸⁴ İlim ve ulema hakkında fasıl.

³⁸⁵ Kelime manaya göre dutmañ olarak düzeltildi.

ider. Şol adem ki suhriye (12) vechi üzere mu‘ allime teşbîh eyleyüp bir ağaç eline alup (13) şıbyân zarb eylese kâfir olur.

Fetevâ-yı Zâhriyye’de beyân (14) ider ki bir kimse yer üzerinde şürb hamır itmege otursa (15) ol kimse ba‘ zı mezâhik şeyleri zikir idüp istihzâ’ en [248b] (1) vâ‘ iz zikir eylese ve kendi yanında olanlara gülseler cümlesi (2) kâfir olur. Hülâşatü’l-Fetevâ’da beyân ider ki bir kimse (3) ‘ ilim meclisinde rücû‘, ya‘ nî ‘ ilim meclisinden gülse bir âhar kimse (4) kiliseden gelür dise kâfir olur.

Zîrâ ‘ ilim taḥḳîr itmiş (5) olur ve küfri taḥsîn itmiş olur. Ol sebebden kâfir (6) olur bir kimse bir kimseye ḳalk, ‘ ilim meclisine gidelim veyâ git (7) dise ol kimse ‘ âlimlerüñ didüklerini kim ḳâdir olur, itmege (8) dise ve yâḥûd benüm ‘ ilim meclisinde ne işim vardır dise (9) kâfir olur. Cevâhir-i Fıḳıh’da beyân ider ki yâḥûd dise (10) ‘ ulemâ emir eyledüğü şey’le ‘ amel itmege kim ḳâdir olur dise (11) kâfir olur. Fetevâ-yı Yetîmiyye’de zikir olundu. Bir kimse bir kimseye (12) meclis-i ‘ ilme var mı? Ḥatunuñ boş olur veyâ ḥarâm (13) olur dise gerek laṭife ile disün ve gerek ḳaşd ile (14) disün kâfir olur. Fetevâ-yı Şuḡrî’de beyân ider bir adama (15) ‘ ilim öğren diseler, ya‘ nî farz-ı ‘ ayn ‘ ilmi ol daḡı diseler ki [249a] (1) ne şey’den ötüri ben ‘ ilim bilen dise ‘ ilmi istiḥfâfından kâfir (2) olur, yâḥûd i‘ tiḳâd itmiş olur. Farz-ı ‘ ayn olan emr-i dîne (3) ḥâcet yoḳdur. Böyle i‘ tiḳâd itdükde kâfir olur yâḥûd (4) Turid çanağı ‘ ilmden ḥayırludur dise kâfir olur. Fetevâ-yı (5) Zâhriyye’de beyân olunur ki bu vech-i şer‘ beyân eylese (6) ol ḥaşmı daḡı dise ki bu adamuñ ‘ âlim olmasıdır yâḥûd (7) benüm ile bile ‘ âlim işleye dise zîrâ ol benüm ile (8) ḳatımda câyiz degildir. Anuñ üzerine küfür ḳorḳulur. Bu sözde ḡâyet (9) ḳorḳu vardır, şaḳınmaḳ gerekdir. Hülâşatü’l-Fetevâ’da beyân ider yâḥûd (10) meclis-i ‘ ilim baña ne şey’i işlah ider dise kâfir olur.

Zîrâ ‘ ilim (11) hem dünyâsını ve hem âḥiretini işlah ider, yâḥûd Fetevâ-yı İḥâneten (12) yere bıraksa kâfir olur. Yâḥûd şer‘i nedür dise bu söz daḡı (13)

küfürdür. Zîrâ şer'î taḥkîr lâzım gelür. Fetevâ-yı Muḥîṭ'de beyân olunur. (14) Ben talâk melâk bilmem dise hemân oğlan anası (15) evde ṭursun, ya' nî eger talâk olsun ve gerek [249b] (1) olmasun kâfir olur. Böyle diyen adam ḥelâl ve ḥarâm bu (2) i' tîkâd itmiş olur.

Bir ḥatun la'net billâhi 'âlim olan (3) ere dise, kâfir olur. Bir kimse bir 'âlime 'üveylim dise (4) ve bir 'ulvî yâ 'uvlî dise taşgîr şıgasıyla (5) istiḥfâf kaşd iderse kâfir olur. Bir kimse kitâbın (6) bir yerde terk eylese biri daḥı ol 'âlime dise ki (7) testerke bunda ḳoduñ al dise kâfir olur. İmâm-ı Fazlî (8) ḳatlı ile emir eyledi. Fetevâ-yı Muḥîṭ'de zikir olundu. (9) Bir faḳîh bir dükkânda kitâbın ḳoyup soñra geldükde şâhib-i (10) dükkân testere ki bunda unuttuñ dise faḳîhe der ki (11) senüñ yanuñda olan kitâbdur, testere degildür dise (12) şâhib-i dükkân daḥı dölekler (?) ağaç keser ile keserlersen (13) bunuñ ile nâsuñ boynun kesersin dise ol 'âlim (14) ol şâhib dükkândan İmâm-ı Fazlîya şikâyet eyledi. (15) İmâm Fazlî ol recüli ḳatlı ile emir eyledi.

Zîrâ ol şâhib-i [250a] (1) dükkân fiḳih istiḥfâf ile kâfir oldu. Fetevâ-yı Yetîmiyye'de (2) beyân ider. Bir kimse şer'at veyâḥûd elbette lâzım (3) olan mesâ'ili ihânet eylese, kâfir olur. Bir kimse teyemmüm (4) iden adama gülse kâfir olur. Bir kimse ben ḥelâl ḥarâm (5) bilmem dise kâfir olur. Fetevâ-yı Muḥîṭ'de beyân ider ki (6) 'ilimden bir şey'i zikir iden faḳîh dise yâḥûd ḥadîs-i (7) şâḥîḥ rivâyet iden adama bu bir şey'i degildür, deyüp (8) redd eylese yâḥûd bu kelâm seni şâliḥ olur, ya' nî fâyidesi (9) yoḳdur dise lâyıḳ olan dirhem bulunmaḳdur dise, (10) zîrâ 'izzet ve ḥürmet günki gün aḳçayadur 'ilme degildür dise (11) kâfir olur.

Bir kimse emr-i ma'rûf ve nehy-i münker iden adama (12) ne şey'i ile 'ilmi bilegin ve ne şey'i ile Allâh'ı bilen dise (13) taḥkîḳ ben nefsimini caḥîm içün ḥâzırladum, dise yâ visâde (?) (14) mi, ya' nî yazdıḳı mı veyâ mirfaḳımı cehenneme ḳodum dise kâfir (15) olur. Zîrâ şer'ata ihânet eyledi veyâ raḥmetden

me'yūs [250b] (1) oldu. İkişi daħı küfürdür ve daħı Fetevā-yı Zāhriyye'de beyān (2) ider ki bir adam dise ki aqçası olan ile olmayan bir (3) degildür dise kāfir olur. Zīrā Enbiyā-yı Taħķīr itmiş olur (4) ve hem mü'minleri taħķīr itmiş olur. Bir kimse ben aħır 'ömrümde (5) 'ilme meşgūl olmam, zīrā 'ilmim tā beşikden teşīre³⁸⁶ varıncadır (6) dise kāfir olur.

Bir kimse bir 'ābide, ya'nī bir 'ibādet (7) iden adama otuz, ḥattā cenneti tecāvüz itmeyesin, yā cennetūñ (8) māverāsında olmayasın dise kāfir olur. Cevāhir-i Fıķıh'da (9) beyān ideriz ki bir kimse dise ki filān kimse Kıble olsa (10) veyā filān cihet-i Ka'be olsa ben aña teveccüh itmem dise (11) kāfir olur. Bir adam bir adama dise ki saña mülākī olmak, benim (12) katımda güyā ħunzırın mülākī olmak gibidür. Anuñ üzerine (13) küfür qorqulur. Eger beyinlerinde müḥāşama-ı dīniyye veyā dünyeviyye (14) olmazsa bir kimse bir aħara gel şer' iye gidelüm dise olda (15) muḥzur getürmeyince gitmem dise kāfir olur.

Zīrā şer'a 'inād [251a] (1) idi, ya'nī şer'a teslīm olmadı. Muḥiṭ'de beyān ider (2) ki eger qādiya gidelüm dise gitmem dise kāfir olmaz. (3) Bir kimse bir kimseye gel şer'a gidelüm didükde ben şer'i (4) bilmem dise yāḥūd şer'i ne işleyelüm dise kāfir olur. (5) Bir kimse dise şer'i ve şer'ūñ emsālı baña fā'ide virmez. (6) Benüm katımda nüfuzı yoqdur dise kāfir olur.

Fetevā-yı (7) Zāhriyye'de zikir olundu. Bir kimse bir kimseye ben dirhem alduğum (8) vaqıt şer'i ve şer'ūñ emsālı nerede idi dise kāfir olur. (9) Fetevā-yı Muḥiṭ'de beyān ider şol adem ki anuñ yanında (10) şer'-i şerīf naqıl olunsa qaşden yā mükellefen geñirse yāḥūd (11) şavt-ı kerīh ile şavt eylese yāḥūd şer'i işid budur (12) dise kāfir olur. Hikāye olundu Me'mūn ḥalīfe zamānında (13) bir kimse bir ḥāmile cāriye katıl iden adamdan su'āl (14) olundu. Bir genç güzel cāriye lāzım

³⁸⁶ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

gelür, deyü cevâb (15) virdi. Me'mûñ ħalîfe bunı eşitdi [251b] (1) boynun urmağ ile emir eyledi. Boynuñ odılar, ħattâ (2) öldi.

Zîrâ bu şeri' istihzâ'dur aĥkâm-ı şeri' i istihzâ' (3) küfürdür. Ħikâye olundu, ħekîm-i kebîr Timûr'dan günlerde bir gün (4) melûl oldu. Dağı munğabız oldu. Su'âl olunan şey'iden (5) bir kimse cevâb virmedi. Bir dîĥke, ya'nî bir mađĥek dâĥil (6) oldu ve ba'zı söz söylemege şürû' eyledi ki anı (7) güldüre şehrûñ ħâđısı üzere bir kimse Ramazân-ı (8) şerîfde dâĥil oldu. Yâ ħâkim, falân adam Ramazân'ıñ (9) şavmını yedi, benüm anda şâhidlerim vardur dise ol (10) ħâđı ne olaydı. Bir aĥar adam dağı namâzı ekül ideydi (11) de ikisinden de ħurtulurduğ didi. Emîr gülsün için (12) böyle didi.

Emîr didi, emr-i dînden ħayı bir gülecek (13) bulmadıñız mı ol recülûñ boynun urdı. Emr-i dîni istihzâ' (14) itdüğü ecilden ħatil eyledi.

Beyit:

Dağı dîñle imdi ey (15) birâder

Bu elfâz³⁸⁷-ı küfür mes'elelerin eyle ezber.

Eger [252a] (1) isterseñ böylesin, îmânı anda saĥîñ elfâz-ı küfürden (2) îmânı sende şariĥen ve kinâyeten cümle bunda ki ya'nî beyân itdüm. (3) Bu kitâbda hemân saĥınup ömri ħafletle geçürme dîni (4) yıĥup ħabersiz böyle gitme. Eger ihmâl idüp böyle giderseñ (5) şogunda nice biñ peşimân olasın diyesin, (6) niçün dünyâda dîni ħıfız itmedüm. Ben ki böyle yüzi ħara (7) geldüm bunda. Gel imdi ey Bekir, dîni ħıfız eyle. Bunda dağı du'â (8) it göçesin îmânla anda.

³⁸⁷ Elfâz yerinde bu elfâz yazılmıştır.

Faşlun fī elfāz-i küfr. Bu faşıl (9) şarihen ve kināyeten olan elfāz küfri beyān ider. (10) Muhit'de beyān ider ki bir kimse ben mü'min'in inşā'allāh (11) dise te'vīline kâdir olmasa kâfir olur.

Zirā (12) imānında tereddüd eyledi. Ammā eger Allāhu te'ālānuñ meşiyeti (13) ta'alluğ iderse ben mü'minin inşā'allāh dise (14) kâfir olmaz. Zirā 'ākibetinde nice olsa gerekdür (15) ma'lüm degildür. Hālā şeksiz mü'minüm şimdi lākin şogunda [252b] (1) hālim ma'lüm degildür, inşā'allāh mü'minüm deyüp böyle te'vīl (2) iderse zararı yokdur. Eger te'vīl kâdir olmaduğda hāl (3) müşkül olur. Eger derse dünyādan ahirete imānla mı (4) giderüz bilmeziz dise kâfir olmaz.

Zirā gaybdur Fetevā-yı (5) Zahriyye'de zikir olundu. İmām Fazlī didi: "Bir kimse (6) imānında şek itmek lāyık degildür. Bir mü'min ana mü'min (7) inşā'allāh te'ālā dise, zirā taḥkīk-i imānla memurdur (8) ve'l-istiṣnā taḥkīk zıdd idür. Ve hāzā ma'nī kavlehü te'ālā (9) kŭlŭ āmennā bi'llāhi min gayrı istiṣnā, ya'nī Allāhu sübhānehu (10) ve te'ālānuñ kŭlŭ āmennā buyurduğunuñ ma'nāsıdır. İstiṣnāsın, (11) ya'nī Hazret-i Rabbü'l-ālemīn istiṣnā itmedi ve daḥı (12) Haḥḥ sübhānehu ve te'ālā Hazret-i İbrāhim 'aleyhi's-selāmdan (13) haber virüben belī." didi. "İstiṣnāsız ol vaḥıtda ki baña göster". (14) didi. "Hazret-i Rabbü'l-ālemīn inanmaduğı ya İbrāhim" didükde (15) velī didi: "Ya'nī inandum yā Rabbi".

'Abdullāhı's-Seyyidī [253a] (1) Fī-kitābi'l-Keşfi fī Menāḳib Ebū Ḥanīfe de Kitāb-ı Keşif'de 'Abdullāhi's- (2) şşerr bunı zikir eyledi. İbn 'Ömer Mūsā bin Ebī Bekir'den ol (3) daḥı İbn 'Ömer'den rivāyet ider; Bir koyun çıkardı, boğazlamak (4) için bir recül aña mürür eyledi. Mü'min misin didükde (5) inşā'allāh mü'minüm, didi. İbn 'Ömer didi: "İmānında şek (6) iden adam bizüm kurbānımız boğazlamaz." Bundan şonra bir aḥar (7) recül mürür eyledi. Hazret-i

İbn 'Ömer: "Sen mü'min misin?", didükde, (8) "Mü'minüm" didi. İmânında şek eylemedi. Şâtını zebh eyle (9) emir eyledi.

İbn 'Ömer rağıyallâhu 'anhu ĩmânında istiġnâ ideni, (10) mü'min kılmadı ve dağı 'Ömer'ün ħavli gibi mü'min Şol âdemdür (11) ki anda bir kaç ħaşlet cem' ola. Anlara istiġnâ' itmez, (12) illâ kendü nefsilerinde eyledükleri için ĩmânında şek (13) olduğundan ötüri degildür. Ve dağı ĤülâŐatü'l-Fetevâ'da (14) beyân ider ki bir kâfir bir müslime baña İslâm'i 'arz eyle, (15) didükde ol müslim dağı var fülân 'âlime dise kâfir olur.

[253b] (1) Zĳrâ ol 'âlime varınca anuñ küfrine râzĳ olmuŐ (2) olur, fađĳh Ebü'l-Leys didi. Eger ol recül bir 'âlime gönderse (3) kâfir olmaz. Zĳrâ 'âlim câhilün iĥsân istedüđi Őey'i (4) iĥsân, ya'nĳ câhil tađrĳr idemedüđini 'âlim ider. Anuñ (5) bir sâ'at küfrine râzĳ olmuŐ olmaz. Belki anuñ İslâmĳnün (6) tamâm ve kâmil olmasına râzĳ olur. Cevâhir-i Fıđĳh'da beyân (7) ider ki bir adama ĩmân nür denilse bilmezsin dise kâfir olur. (8) Bir adam İslâm murâd iden adama ben Őıfât-ı İslâm'i bilmem (9) dise kâfir olur. Yâĥųd İslâm murâd ider adama (10) Őabır eyle, yâ bir 'âlime var yâĥųd fülân adama var saña (11) İslâm 'arz eylesün dise yâĥųd âĥar meclise dek Őabr (12) eyle dise bunlaruñ cümlesinde kâfir olur.

Fetevâ-yı (13) Zâhriyye'de beyân ider ki bir kâfir bir Müslim'e baña İslâm'a (14) 'arz eyle, dise olda ben Şıfât-ı İslâm bilmezsin (15) dise kâfir olur. Zâhriyye'de beyân ider ki ĥâmidü [254a] (1) ħatında küfre rızâ küfürdür ve dağı Fetevâ-yı Zâhriyye'de beyân (2) ider ki bir mes'ele müĥtelifün fihâ olsa anuñ ile bir (3) Müslim'i tekfĳr câyiz olmaz. Fetevâ-yı Ĥâvĳ'de beyân ider ki (4) bir adama tevĥĳdi bilür misin diseler ol adam tevĥĳdĳ (5) nefĳ idici ĥâlde bilmem dise kâfir olur. Bunda kâfir olmanuñ (6) vechi yoğdur, aşlâ. Zĳrâ ol adamuñ su'al ĥađĳĳati (7) tevĥĳdendür, yoğsa sen mu'riz misin degil misin, (8) demek degildür. Ancağ böyle dĳn baĥiŐlerinden gâyet (9) ile iĥtirâz lâzımdur.

Fetevā-yı Muḥīṭ'de beyān ider ki (10) bir adam ben şıfat-ı İslām bilmem dise, ol adam kāfirdür. (11) Eyime-i ḥulvānı didi ol bir recüldür ki anuñ dīni yoḡdur. (12) Ve daḡı al adamuñ namāzı ve şavm ve ṭā' atı yoḡdur (13) ve nikāhı daḡı yoḡdur ve evlādı veledi zinādur. Bir adam bir küçücük (14) naşrāniyye kıızı bir Müslimūñ elli altında meftūh ve mecnūna (15) olmaduğı ḡalde buyursa ḡalbuki dīnlerden bir dīn [254b] (1) bilmez, ḡocasından boş olur ve gene bunuñ gibidür. (2) Bir küçük Müslimān kıızı 'ākıl olduğı ḡalde balıġa (3) olsa ḡalbuki ol kıız İslām'ı bilmez ve daḡı vaşıf (4) idemez. Zevcinden boş olur, zīrā ol iki kıızlar (5) cāhillerdür, anlar için millet-i maḡşūşa yoḡdur. Ol (6) millet-i maḡşūşa nikāhuñ ibtidāyen ve beḡā'yen şartındadır. (7) İmām Muḡammed kitābında öyle olan kııza mürtedde tesmiye (8) olur, didi.

Zīrā ol iki kııza tabi'et ile İslāmına ḡükm (9) itdün. Fiḡid olmaḡ ile küfürlerine ḡüküm olur ve ma'rifet-i (10) dīn daḡı fiḡid olduğundan ötüri ol iki kııza mürtedde (11) olmuş olurlar ve daḡı ḡülāşa'da³⁸⁸ beyān ider ki bir ādem bir (12) ġayre bed du'ā itse Allāhu te'ālā anuñ cānın küfür eyledi, (13) alsun dise Şeyḡ Ebū Bekir bin elfazıl bu du'ā eger bir kāfir (14) üzerine iderse kāfir olmaz, ya'nī bu du'ā iden ādem (15) kāfir olmaz.

Cevāhir-i Fıḡıh'da beyān ider ki bir adam bir müslime [255a] (1) Allāhu te'ālā senden İslām alsun dise bir kimse daḡı (2) aña Āmīn dise ikisi de kāfir olur. Yāḡūd ben fülān (3) Müslimūñ, ben küfrin murād iderim, dise yāḡūd ben (4) fülān adamuñ küfrini murād iderim dise kāfir olur. (5) Yāḡūd ben bunuñ ile murād itmeme illā küfür murād iderim (6) dise kāfir olur. Yāḡūd Allāhu te'ālā falān adamı küfür (7) ile çıkarısın dise yā kāfir öldürsün dise yāḡūd (8) Allāhu te'ālā anı ebedī nārda ḡovsun dise nār-ı cehennemde (9) iḡrāc eylesün dise, bu cümlede kāfir olur. Eger küfrin (10) ḡasen görüp rızā virse Muḥīṭ'de beyān ider ki (11) bī'l-icmā' kāfir olur. Ammā ġayrınıñ küfrine rızā olsa meşāyiḡ (12) anda iḡtilāf eylediler.

³⁸⁸ +da bulunma hali eki eklendi.

Şeyhü'l-İslâm zikir eyledi, eger ğayrınıñ (13) küfrine istihsân idüp icâzet virse kâfir olur. Ammâ (14) icâzet virüp istihsân itmese kâfir olmaz. Lâkin müzî (15) ve şerîrün küfri üzerine ölmesin, dise hattâ Allâhu te'âlâ andan [255b] (1) intiķâm alsun, dise işde bu söz küfür olmaz. Ol (2) kimse ki Haķķ sübhânehu ve te'âlânuñ bu ķavıl kerîmini temmül (3) eylese bizüm iddiâ' muz bize şıthât zâhire olur. Ya'nî (4) şerîr zâlim olanlaruñ küfür üzerine ölmelerin isteyen (5) kâfir olmaz. Ve birinüñ üzerine, ya'nî bir zâlim (6) üzerine beddu'â eylese. Allâhu te'âlâ seni küfür üzerine (7) öldürsün, dise yâhūd bunuñ üzerine beddu'â (8) itse ki Allâhu te'âlâ senden îmân selv eylesün, (9) dise Allâhu te'âlâ üzerine cür'et idüp zülmetde (10) mükâbire eyleyüp mazlûm üzere ednâ teraħhüm olmaduğı sebebi (11) ile beddu'â eylese kâfir olmaz.

Taħķîķ biz ihtiyâd (12) itdük. Rivâyet Ebü Hanîfe üzerine ğayrınıñ küfrine (13) rızâ küfür olur, olduğı min ğayr-ı tafşıldür. Cevâhir-i Fıķıh'da (14) beyân ider ki bir adam bir adamuñ mürtedd olduğın yâ âlât-ı (15) ħarbe ile bi ğayr haķķın adam oldurđın yâ muħaşşın olan recülün [256a] (1) zinâ eyledüğin bilmeden ħelâldür dise veyâ mübâhdur dise kâfir (2) olur. Bir kimse ol ķâtile gerçek itdün dise ve yâhūd (3) bî ğayrın haķķın adam öldüren ve dise yâhūd sâriķ öldür, (4) âdeme eyü itdün veyâ güzel itdün dise kâfir olur. Ve yâhūd (5) falân Müslimün mâlî ħelâldür dise, şâhibi anı ħelâl (6) itmezden evvel yâ adamuñ ķanı baña ħelâldür dise bunları (7) söyleyen ve taşdıķ iden kâfir olur.

Ĥulâşa'da beyân (8) ider ki bir kimse bir kimseye la'net senün üzerine ve İslâmına (9) dise kâfir olur. İslâm'a la'net eyledüği ecilden (10) bir kâfir İslâm'a geldükde ekâbir şey'i i'ķâ olunsa (11) bir Müslim dağı ne olaydı, ben dağı kâfir olaydum da (12) İslâm'a geleydim de baña bir de şey'i virelerdi dise kâfir (13) olur. Muħîķ'de beyân ider ki bunu ķalb ile temennâ eyleyüp (14) dili ile söylemese gine kâfir olur.

Hülâşatü'l-Fetevâ'da (15) beyân ider ki bir kimsenüñ kâfir babası olup mâlî [256b] (1) terk eyledükde ne olaydum. Babam ölünceye dek İslâm'a (2) gelmeyeydüm de mîrâsa vâşıl olaydum dise kâfir olur. Cevâhir-i (3) Fıkh'ı'da beyân ider ki ne olaydı İslâm'a gelmeyedüm (4) de variş olaydım dise kâfir olur.

Fetevâ-yı Şuğriyye'de beyân (5) ider ki bir kâfir İslâm'a geldükde bir Müslim aña dise ki İslâm'a (6) gelmeyedün, şimdi mîrâs eyledün dise böyle diyen Müslim (7) kâfir olur. Muḥîṭ'de beyân ider ki bir Müslim bir Naşrâniyye tezvîc (8) kendünüñ Naşrânî olmasın, temennâ eylese, kâfir olur. Fetevâ-yı (9) Kâdîhân'da yâ Fetevâ-yı Şuğriyye'de beyân ider ki bir kimse her bâr (10) küçük ile otursam küçük olurum, büyük ile otursam (11) büyük olurum dise nesne lâzım gelmez. Ve eger Müslim ile otursam (12) Müslim olurum. Naşrânî ile otursam Naşrânî olurum, Yahûdi (13) ile otursam Yahûdi olurum dise kâfir olur. Zîrâ ol (14) adam zındık olur, imānuñ cümlesinden ḥâricdür.

Hülâşatü'l- (15) –Fetevâ'da beyân ider ki bir adam İslâm'a gelen adama kendi [257a] (1) olduğunuñ dînünü saña ne zararı olduğum İslâm'a geldün, (2) dise kâfir olur. Ve gene böyle kâfir olur. Bu zamân zamânı (3) küfürdür.

İslâm kesib zamânı degildür dise, Fetevâ-yı Kâdîhân'da (4) yâ Şuğriyye'de beyân ider ve daḥı Muḥîṭ'de ve Cevâhir-i Fıkh'ı'da (5) beyân gine geçen gibi bir adam ḍarb iden adama Müslimân (6) degil misin diseler olda ḡaşden degilim dise kâfir olur. (7) Ammâ ḡaṭâyen dise kâfir olmaz. Fetevâ-yı Yetîmiyye'de (8) beyân ider ki bir adama bu işleme Allâhu te'âlâ ḡürḡ (9) diseler ol adam daḥı ben senüñ kelâmın istimâ' itmem (10) dise kâfir olur. Bir kimse ḡarâma mürtekib olan adama (11) Allâhu te'âlâ'dan ḡavf ile diseler olda ḡavf itmem (12) dise kâfir olur. Ve eger ḡarâm olanuñ ḡayrıda müsteḡabbuñ (13) ḡayrıda olsa kâfir olmaz. İllâ meger istihfâfen dise (14) öyle olsa kâfir olur ve ḡatunı boş olur. Bir adama (15) bir

emirde denilse Allāhu te‘ālādan ḥavf itmez misin olda [257b] (1) ḥavf itmem dise kāfir olur.

Ebū Bekir belinciden rivāyet (2) olundu; Bir adama Allāhu te‘ālādan kōrkamaz mısın diseler, (3) ol adam ğazab ḥālinde kōrkmam dise kāfir olur ve ḥatunı (4) boş olur. Muḥiṭ’de beyān ider ki bir ḥatun erine (5) dise ki senūñ için dīn ve ğayret yokdur. Benüm ecnebīler (6) ile ḥalvetime rāzī olursan dise eri daḥı benüm ğayretim (7) yokdur dise kāfir olur. Bir kimse bir kimseye Ḥurden (?) misin (8) yā Mecūsī misin dise, olda ben Mecūsīm dise kāfir (9) olur. Yāḥūd sen Müslim degil misin diseler olda degilim (10) dise kāfir olur. Yāḥūd ben senūñ didüğün gibiyim (11) dise yāḥūd ben eger senūñ didüğün gibi olmasam (12) senūñ ile bile sākin olur mıydum dise kāfir olur.

(13) Cevāhir-i Fıkh’da beyān ider ki bir adama yāḥūd yā Mecūsī (14) veyā Naşrānī deyü nidā olunsa olda. Cevābında lebbeyk (15) dise kāfir olur. Muḥiṭ’de lebbeyk yerine eyle ise [258a] (1) dürüst kāfir olur. Fetevā-yı Kāḍīḥān’da beyān (2) ider; Eger ben Yahūdī veyā Naşrānī isem benden ayrıl (3) dise, kāfir olmaz. Muḥiṭ’de beyān ider ki eger bu (4) taḳḍīrce böyle isem benüm ile ḳayim olma yā benüm yanımda (5) ṭurma dise aḫzar olan budur ki kāfir olur. Bir (6) kimse bir kimseye kāfir dise muḥāṭabda sūkūt eylese (7) faḳīḥ Ebū Bekir yalancı, kāfir, diyen adam ikfār eyledi.

Meşāyih-i (8) Belhī’den Ebū Bekr’in ğayrılar kāfir olmaz, didi. Bundan (9) sonra Belhī Buḥārī imāmlaruñ ba‘zısının kāfir olur. (10) Fetevāsı gelmeyecek, cümlesi rücū‘ eylediler. Ebū Bekr’ün (11) fetevāsına, ya‘nī kāfir, deyü ūetim iden adam kāfir olur, (12) didiler. Cevāhir-i Fıkh’da beyān ider ki bir adam ḥaşmına, (13) ben senūñ gibi her sā‘atde balcıḳdan adam işlerim dise (14) kāfir olur. Muḥiṭ’de beyān ider ki bir adam münāzi‘a (15) eyledigi adama ben senūñ gibi her gün balcıḳdan on adam [258b] (1) işlerim dise kāfir olur. Bir kimse bir kimseye yā

aşamm dise, (2) olda Allāhu te‘ālā beni tüffāhdan yaratdı ve seni balcıkdan (3) yaratdı dise yāhūd Allāhu te‘ālā seni koqmış balcıkdan (4) yaratdı sıvık balcıķ gibi degildür dise kāfir olur.

(5) Qāđihān’da beyān ider ki bir kimse ğayre dise Allāhu te‘ālā (6) bunu yaratdı. Andan řoñra yanından řodı dise ekřer (7) meřāyiķ kāfir olur, didiler. Hülāřatu’l-Fetevā’da beyān (8) ider ki bir adam kendü oğluna yā Mecūsī’nün oğlı dise (9) yāhūd yā kāfirün oğlı dise kāfir olur. Bir adam dābbesine yā kāfirün (10) dābbesi yāhūd yā kāfirün mülki dise eger ol dābbe (11) kendi yanında řoĝdı ise kāfir olur ve eger kendi yanında (12) řoĝmadı ise kāfir olmaz. Qāđihān’da beyān ider ki bir kelām (13) veledine ve dābbesine deyüp bir řey’i niyyet itmezse, ammā nefesine (14) niyyet eylese bī’l-ittifāk kāfir olur.

Fetevā-yı Zāhriyye’de beyān (15) ider ki bir adam ben olanı ve olmayanı bilmem dise kāfir olur. Eger [259a] (1) kānnehu kıyāmet gününü murād iderse Fetevā-yı Yetīmiyye’de beyān (2) ider ki bir adam ben fir‘avn i‘tiķādındayın, yā İblīs i‘tiķādı (3) üzerineyin dise yāhūd benüm i‘tiķādım fir‘avnda i‘tiķādı (4) gibidür dise kāfir olur, ammā ben İblis veyā fir‘avnım dise (5) kāfir olmaz. Bir kimse ben kāfir idem İslām’a geldüm, dise ya‘nī (6) ‘ulemā kāfir olur, didi. Ve ba‘zı ‘ulemā olmaz, didi. Bir adam bir adama (7) Allāhu te‘ālā İblis’e la‘net itdi, didükde cevābında ben la‘net itmem (8) dise kāfir olur.

Fetevā-yı Qāđihān’da beyān ider ki beni terk (9) eyle, kāfir oluram dise kāfir olur. Yāhūd ben kāfir olmaĝa yaķın (10) oldum dise kāfir olur, yāhūd beni terk eyle taķķīķ ben kāfir (11) oldum dise kāfir olur. Muķīř’de ve Fetevā-yı řuĝriyye’de beyān ider (12) ki bir adama kelime-i küfri söylese telķīn iden adam (13) kāfir olur. Egerçe lu‘b u zīhik vechi üzere olursa da (14) bir adam bir řatuna mürtedd ol deyü emir eylese müftī müsteftiyeye (15) fetvā virse emr iden fetvā viren kāfir olur. Gerek ol [259b] (1) řatun kāfire olsun gerek olmasun.

Hülâşat'da beyân (2) ider ki kelime-i küfri dağı ta'lim iden böyledür. Gerek ta'lim (3) olunan hatun küfri söylesün ve gerek söylemesün. (4) Bir adam bir adama mürtedd olmağı ta'lim eylese kâfir olur. Gerek (5) ol adam mürtedd olsun ve gerek olmasun, 'ulemâ didiler. Bunı (6) mürtedd olsun, deyü ta'lim iderse kâfir olur. Ammâ mürtedd (7) olsun, deyü ta'lim itmeyüp belki bilsünde ihtirâz eylesün, (8) deyü ta'lim iderse kâfir olmaz. Fağih Ebü Leys didi eger irtidâd (9) ta'lim idüm emr iderse kâfir olur itmezse kâfir olmaz, (10) ammâ şahih olan budur ki kâfir olur.

Mu'hit'de ve Mecmau'l-Fetevâ'da (11) beyân ider ki bir adam bir adama küfür ile emr itmege 'azım eylese (12) kâfir olur.

Hülâşatu'l-Fetevâ'da beyân ider ki bir adam ben mülhidim (13) dise kâfir olur. Mu'hit'de dağı Fetevâ-yı Hâvî'de beyân ider ki (14) mulhid kâfirdür, eger dise ben anuñ küfür idügin bilmedüm dise 'özür (15) maqbül olmaz. Cevâhir'de beyân ider ki bir adam dise ki yarın şöyle [260a] (1) olursa ne hoş, eger olmazsa kâfir olurum dise bu sâ'at (2) kâfir olur. Mu'hit'de beyân ider ki bir adam ben kâfirim ve yâhüd kâfir (3) oluram dise Ebü Kâsim didi: "Bu sâ'at kâfir olur. Çarı ile (4) koca her bir âhère benüm ile her zamân umür işle yoksa kâfir (5) oluram dise yâhüd her zamân küfre yakın oluram dise yâhüd (6) kâfir olur. Bir adam bir adama beni yürüldüñ haqqı kâfir olmağı (7) murâd itdüm dise kâfir olur. "

Fetevâ-yı Şugriyye'de beyân ider ki bir (8) adam bir adama dilerseñ Müslim ol ve dilerseñ Yahüdî ol ikisi (9) dağı benüm yanımda berâberdür dise kâfir olur. Zîrâ bir adam gayrınıñ (10) küfrine râzî olsa kâfir olur.

Hülâşatü'l Fetevâ'da veyâ Hâvî'de (11) beyân ider ki bir Müslim'e Lâ illahe illallâh'dı diseler olda dimezin (12) dise kâfir olur. Zîrâ ikrârdan imtinâ' eyledi. Fetevâ-yı Yetimiyye'de (13) beyân ider ki ben lâ ilahe illallâh diyemem hâzır olan niyyetsiz (14) yâ nâbadi niyyet üzere diyemem dise kâfir olur. Elân

niyyet eylese (15) ya'ni elân diyemem dise kâfir olmaz. Cevâhir'de ve Muḥîṭ'de beyân ider [260b] (1) ki bu kelimeyi demek ne fâ'ide itdüm. Ḥattâ ben anı diyemem dise kâfir olur.

(2) Muḥîṭ'de beyân ider ki bir ḥatun zevcine benüm senün ile olmamdan (3) kâfir ile olmam, ḥayırludur dise kâfir olur. Zîrâ zevc ile olmaḡ (4) farzdur. Küfri farz üzere terciḥ itmiş olur, bir adamı şulḥa da'vet (5) eyleseler. Şanma secde iderim, şulḥa dâhil olmam dise 'ulemâ kâfir (6) olmaz, didiler. Burhân-ı Şâhibü'd-dîn ḥazretleri bunda nazâr (7) vardur. Benüm ḡatımda kâfir olur, ya'ni şulḥa dâhil olmam. Şanema secde (8) iderim dise kâfir olur. Bir adam falân adam baña emr iderse küfürde (9) olurum. Ben anı işlerim dise yâḡūd anuñ emre itdügi cümlesi (10) küfür ise kâfir olur. Bir kimse İslâm'dan beriym dise kâfir (11) olur. Ḥâvî'de beyân ider ki bir kimse bir müezzine mürür eylese, (12) müezzin ezân oḡurken yalan söyledün dise kâfir olur.

(13) Ve daḡı Cevâhir-i Fetevâ'da beyân ider ki bir kimse ezân işitdükde (14) veyâ Ḳur'an oḡumaḡı işitdükde istihzâ'en şavt-ı ṡurfedür dise (15) kâfir olur. Fetevâ-yı Yetîmiyye'de beyân ider ki yâḡūd bir adam müezzinün [261a] (1) ezânın istihzâ'en bu ezân oḡuyan maḡrûm kimsedür dise kâfir (2) olur. Muḥîṭ'de beyân ider ki yâḡūd ben müezzinün ma'arif (3) olan şavtı degildür. Bel ecnebî'dür dise cümlesinde kâfir (4) olur. Teḡannisiz oḡunan ezâna dirse kâfir olur. Bir kimse (5) Naşrânî Yahūdî'den ḥayırludur dise yâ Yahūdî Naşrânî'den (6) ḥayırludur dise kâfir olur. İmdi bu mes'eleleri 'ulemâdan (7) oḡrenüp ma'nâsın bilmek gerekdür, lâyıḡ olan Yahūdî (8) Naşrânî'nden şerdür demek gerekdür. Ḥülâşa'da beyân ider ki (9) fülân adamuñ küfri benüm küfrümden ziyâdedür dise kâfir olur, (10) ammâ eger küfrânî'n-ni' meti murâd iderse kâfir olmaz yâḡūd sözüüm (11) ṡar oldı. Ḥattâ murâd itdüm, kâfir olmaḡı dise kâfir olur.

Fetevā-yı (12) Şuğriyye'de beyân ider ki bir kimse Mecūsîler şapkasız başına (13) giyse yâhūd anlara maḥşûş bir küçük hırka diküp boynuna (14) kıosa, yâhūd beline bir kıara ip ki zünnârdur dirler tokusa yâhūd (15) nefesine Yahūdî yâ Naşrâniyye-i laṭîfe yâ hezil üzere teşbîh [261b] (1) eylese bu cümle de kâfir olur. Hülâşa'da beyân ider ki bir kimse (2) Mecūsî kıalensüvesini başına vaz' eylese ba'zılar kâfi olur. (3) Ba'zı mute'ahḥirîn eger şovuk zarûrinden ötüri geysel ve yâhūd (4) inek süt virmez. Andan ötüri geysel kâfir olmaz. Eger zarûretler (5) yok iken geysel kâfir olur. Muḥîṭ'de der ki şahîḥ budur ki kâfir (6) olur. Zarûrinden bir şey'i degildir.

Zîrâ mümkündür, anı yerine ve ol (7) hey'etden ihrâc eyleyüp bir gice yarası eylemek mümkündür. Zîrâ (8) şovuk def olunur. Anuñ hey'etin tebdîl itmek ile zarûret yokdur. (9) Bir kimse beline bağlasa yâhūd kefereye maḥşûş olan şey'i (10) üzerine kıosa, ya'nî bağlasa kâfir olur. Hülâşatü'l- Fetevâ'da (11) beyân ider ki bir kimse beline bağlasa Ebû Cağfer ester şey (12) der ki eger esîrleri taḥlîş için olmazsa kâfir olur. (13) Bir adam beline bir ip daḳsa da bu zünnârdur dise kâfir olur.

(14) Fetevâ-yı Zâhriyye'de der ki zevcesi daḥı ḥarâm olur. Fetevâ (15) -yı Muḥîṭ'de küfür olması muşarraḥdur. Bir mu'allim beline zünnâr bağlayup [262a] (1) ticâret için dâr-ı ḥarbe dâḥil olsa kâfir olur. Ekşeri' ulemâ (2) siyâh giymek de böyledür, didiler. Ve daḥı mülteḳada zikir olundu. (3) Bir kimse zünnâr bağlasa yâhūd 'aselî alsa Mecūsî (4) kıalensüvesi geysel gerek, kıaşden ve gerek laṭîfe ile olsun (5) kâfir olur. İllâ meger ḥarbde ḥîle için olursa kâfir olmaz.

(6) Fetevâ-yı Zâhriyye'de beyân ider ki bir kimse Mecūsî kıalensüvesini (7) başına kıosa ve aña niçün böyle eyledüñ, deyü inkâr eyleseler, (8) olda lâyıḳ olan hemân kıalb berâber olup müstaḳîm olmaḳdur (9) dise kâfir olur. Zîrâ zâhir-i şeri' ibtâl itmiş olur. Bir kimse (10) ğaşab ḥâlinde recül kâfir oldu dise ba'ce

zamānın (11) ben nefsimi murād itmedüm dise ol kimse kāfir olur. Qazā'en taṣḍīk (12) olunmaz. Hülāṣa'da zikir olundu. Bir kimse kāfir olmaḡ hıyānetden (13) yeydür dise kāfir olur. Mu'allim-i şıbyān olan kimse Yahūdī Müslimi'nden (14) ḡayırludur. Zīrā şıbyānlarınıñ mu'allimlerine ḡaḡkını edā iderler dise (15) kāfir olur.

Fetevā-yı Zāhriyye'de beyān ider ki bir kimse va'z [262b] (1) itseler ve 'iṣyān itdüñ ve ehl-i fısq ile muḡālaṡa itdüñ (2) ve ma'şiyeti āşikāre itdüñ, deyü lev m itseler olda, bu günden (3) šoñra Mecūsī ḡalensüvesini geyirim dise bunuñ ile istiḡāmet-i (4) ḡalb daḡı murād iderse de kāfir olur. Bir kimse Naşāranī (5) çārşūsına uğrayup anlardan gördiḡi bir cemā' at şarāb (6) iğerler ve bir alay çalḡu çıḡana iderler. Bu 'iṣret çārşusıdır (7) lāyık olan insān beline bir ip ṡaḡup bunlarıñ (8) arasına girüp bu dünyā zevḡ itmekdür dise kāfir olur.

Hülāṣa'da (9) beyān ider ki Neyrüz gününde Mecūsīlere yumurta ihdā (10) eylese kāfir olur. Mecma'u'n-Nevāzil'de beyān ider ki Neyrüz gününde (11) kefer bir yere cem' olup bir Müslim anı gördükde ne güzel [dür]³⁸⁹ şıraṡ (12) va'z itmişler dise kāfir olur. Fetevā-yı Şuḡriyye'de beyān (13) ider ki bir adam Neyrüz gününde bir şey'i şatun alsa andan (14) evvel şey'i alduḡı yok. Eger anuñ Neyrüz gününde ta'zīm murād iderse (15) kāfir olur. Şatun alduḡı şey'i infāken vāḡi' olup [263a] (1) ol gün Neyrüz günü itdüḡin bilmes e kāfir olmaz. Zīrā ol güne (2) ta'zīm murād itmedi.

Bir kimse bir kimseye Neyrüz gününde bir şey'i ihḡa (3) eylese anuñ ile Neyrüz gününü ta'zīm murād iderse kāfir olur. (4) Bir mu'allim şıbyān olan kimseye Neyrūziyye virüñ baña dise anlarda (5) virmezseler, ol isteyen kimsenüñ üzerine küfür ḡorḡulur.³⁹⁰ (6) Fetevā-yı Yetīmiye'de beyān ider ki Neyrüz gününde sāyir (7) Müslimānlar'ıñ iştirā eylemedüḡi şey'i iştirā eylese kāfir olur. Ebū (8)

³⁸⁹ +dür eki ilave edildi.

³⁹⁰ ḡorḡulur yerine ḡorḡular yazılmış, düzeltili.

Hafız Kebîr'den hikâye olundu; Bir kimse Allâhu te'âlâya elli yıl (9) 'ibâdet eylese, ba' de Neyrûz günü geldükde ba'zı müşrîkine ol (10) günü ta'zîm için hediye virse kâfir olur. Elli yıllık 'ameli (11) hâbî olur. Bir kimse Neyrûz gününde ehl-i keferenûn mecma' ana çıkırsa (12) kâfir olur.

Cevâhir-i Fetevâ'da beyân ider ki bir kimse[ye]³⁹¹ haram yeme, (13) diseler baña helâl yer adam götürün, aña îman getüreyim yâhûd (14) ta'zîm yâ secde ideyim dise kâfir olur. Bir kimse dise ki lâıık (15) olan mâl bulunmaıdır. Yâhûd mâl olmaıdır gerek, helâl [263b] (1) olsun ve gerek olmasun yâhûd gerek helâlden ve gerek (2) haramdan olsun. Böyle diyen adam küfre yakındır. Cevâhir-i Fıkh'da (3) beyân ider bir kimse hürmet üzere mecma'un 'aleyh olan haramun (4) hürmetini inkâr eylese yâhûd şek eylese, ya' nî ikisinde de (5) emir berâberdür dise hamır gibi ve zinâ ve livâta gibi ve bu ribâ gibi (6) yâhûd zu' m eylese ki şagâ'îr ve kebâyir helâldür dise kâfir olur.

(7) Fetevâ-yı Yetîmiyye'de beyân ider ki bir kimsenün bir şey'ün hürmetine (8) yakını olduğdan sonra yâ emrün hürmetine yakın olduğdan (9) sonra, ya' nî işleminde bu helâldür dise kâfir olur. (10) Bir kimse hamrun ehl-i İslâma bey'ine icâzet virse (11) kâfir olur. Bir kimse kâtil ile ikrâhsiz hürmeti zarûret (12) ile bilinen haramı helâl i' tîkâd itse mahremün nikâhı (13) itmek gibi ve şarâb içmek gibi ve kan ve lahm hünzîr gibi (14) kâfir olur. İmâm Muhammed'den rivâyet olundu. Hürmet-i zarûret (15) ile bilinen haramun mürtekib helâl i' tîkâd itmeksizin [264a] (1) kâfir olur. Bu ancak muhârimün müstehilli oluna göredür. (2) Fetevâ böyle vâ[r]ıd³⁹² olduğu helâl i' tîkâd iderse kâfir olur. (3) Helâl i' tîkâd itmezse, kâfir olmaz ve eger helâldür diyemeyüp (4) irtikâb iderse tafsîk olunur, ya' nî fâsiık olur.

³⁹¹ +(y) e eki eklendi.

³⁹² Kelime yanlış yazılmış düzeltildi.

(5) Muḥiṭ'te beyān ider ki yāḥūd ḥamır ḥarām degildür dise (6) ḥālbuki ḥarām itdügin bilmese gine kāfir olur. (7) Ḥarām olanı ḥelāl i' tiḳād eyledi. Cehil 'özür olmaz, (8) didiler. Ḥülāşa'da beyān ider bir kimse Őehr-i Ramazān'a (9) Őu uzun ay geldi dise kāfir olur. Muḥiṭ'te Őaḳıl (10) ey geldi dise kāfir olur yāḥūd Receb ay gördükde (11) yā 'aḳabildükde Ramazān'a tehāvünen yā merāsım Ramazān'a (12) vāḳi' olduḳ dise kāfir olur.

Fetevā-yı Zāhriyye'de (13) beyān ider ki bir kimse Ramazān-ı Őerīfe dāḥil olduḳda (14) Őer'an mufaŐsal olan aya tehāvünen bir vāḳi' olduḳdan (15) Őoñra bir daḥı vāḳi' oldu dise yā ṫā' ata istiŐkālen [264b] (1) böyle dise yāḥūd Receb-i Őerīf vāḳi' olduḳda (2) miḥnet ve belāya vāḳi' olduḳ dise kāfir olur. Eger ta' b-ı (3) nefis murād iderse kāfir olmaz yāḥūd bu Őavm niceye (4) dek dise kāfir olur.

Muḥiṭ'te beyān ider ki bir kimse (5) te'vīlsiz niceye dek bu ṫā' at bizüm üzerimize Allāhu (6) te'ālā 'azāb 'azābun kıılır dise kāfir olur. Eger murād (7) ta' b'dur 'azāb degildür dise kāfir olmaz. Bir kimse Őunı (8) Allāhu te'ālā farz itmese ḥayır olurdu dise te'vīlsiz (9) kāfir olur. ḤülāŐatü'l-Fetevā'da beyān ider ki bir kimse (10) bir küçük günāḥ işlese bir āḥar tevbe ile dise olda (11) ne işledim tevbeye muḥtāc olum dise kāfir olur. Muḥiṭ'te (12) beyān ider ki ne işledüm ḥata tevbe idem dise, kāfir (13) olur. Fetevā-yı Yetimiyye'de beyān ider ki bir kimse Allāhu (14) te'ālā tevbe mi dilemedükçe 'özren tevbe itmem dise kāfir olur.

(15) Muḥiṭ'te ve Ḥülāşa'da beyān ider ki bir fāsıḳa sen Őabāḥa [265a] (1) dāḥil olursan Allāhu te'ālānuñ ḥalḳına ri'āyet (2) ider misin dise olda benüm (ṫayyibdür yāḥūd ne güzeldür benüm işledügüm)³⁹³ dise kāfir (3) olur. Bir kimse ma'āŐiye buda gene geḳen bir mezḥeb ve bir (4) ṫarīḳdür dise kāfir olur. Eger Őer'ide mezḥeb ve ṫarīḳ (5) ḥaḳḳda ṫarīḳdür dise küfüdür. Zīrā dīni istihzā itmiş (6) olur. Muḥiṭ'te beyān ider ki bir kimse ḥarāmdan bir Őey'i (7) taŐadduḳ eylese

³⁹³ Sayfa kenarına yazılmış.

sevāb umsa kāfir olur. Eger şer‘an (8) taşadduk lāzım gelmeyen ḥarām ise Hülāşa’da beyān (9) ider ki eger ol ḥarām faķīr ḥarāma idügin bilse virene, (10) du‘ā itse viren Āmīn dise ikisi bile kāfir olur. (11) Faķīr ḥarām idügin bilse de du‘ā itse viren daḥı (12) Āmīn dise kāfir olur.

Hülāşa’da beyān ider ki bir (13) kimse şer‘an ḳabīḥ olan nesneye güzel itdūn veyā eyü (14) itdūn dise, kāfir olur. Bir fāsıķuñ oḒı ibtidā’ şarāb (15) içdükte aķrabāsı veyā kendüye ḳarīb olanlara gelseler, [265b] (1) ve anuñ üzerine şeker ve altun ve aķça neşir eyleseler (2) cümlesi kāfir olurlar. Başına bir şey’i şaçmayup (3) mübārek olsun diseler, gene kāfir olurlar. Bir kimse (4) şarāb içdükte feraḥ bizüm ile feraḥlanana ve ḥüsrān (5) noķşān bizüm feraḥımız ile feraḥlanmayana dise kāfir olur. Bir (6) kimse ḥamruñ ḥürmeti Ḳur‘ān ile şābit olmadı dise kāfir olur.

(7) Fetevā’da beyān ider ki bir kimse Ḳur‘ān’da ḥamruñ ḥürmetin inkār (8) eylese kāfir olur. Hülāşa’da beyān ider ki bir müskir içmeyen (9) adam Müslimān degildür dise kāfir olur. Bir kimse zebīd temiz şekere (10) varıncaya ḥarām degildür dise kāfir olur. Bir kimse ḥāyız (11) ḥatunuñ vaṭ‘ı veyā livāṭası ḥelāldür dise kāfir olur.

(12) Muḥīṭ’de beyān ider ki ḥāyız ḥālinde cimā‘ ḥelāldür, dise küfürdür. (13) Ve ma‘şlar istibrāda cimā‘ ḥelāldür, dimek bid‘at ve źalālet ve küfürdür. (14) Muḥīṭ’de beyān ider ki istibrāda ḥürmet nehī i‘tikād ila (15) istibrādan evvel vaṭ‘ı ḥelāldür dise kāfir olur.

İmām Şemsü’-d-dīn [266a] (1) tafşilsiz küfrine meyl İbn Rüstem’den daḥı böyle rivāyet olundu. (2) Fetevā-yı ŞuĒriyye’de İbn Rüstem’den rivāyet olundu. Mütevīlen (3) ḥelāldür, nehy taḥrīm için degildür, yāḥūd nehy bilmese, ya‘nī (4) ḥadīş nehy aña vāşıl olmasa kāfir olmaz. Eger ḥelāl i‘tikād (5) iderse bunuñ biriyle

hill-i hürmet için dise kâfir olur. İbn (6) Rüstem'den nevâzilde rivâyet olundu, muṭlakâ kâfir olur.

Fetevâ-yı (7) Yetîmiyye'de beyân ider ki bir adam oğlunuñ ḥatununuñ nikâhını (8) kendüye tecvîz eylese ve mubâhdur dise mürtedd olur. Yâḥūd (9) 'aqlında ḳabîḥ olanuñ zülmi gibi ve yalan yere şehâdet itmek gibi (10) ḥelâl olmasun, temennâ eylese kâfir olur. Bir kimse maṭaruñ ḥikmetini (11) inkâr eylese yâḥūd nefy eylese kâfir olur. Bir kimse bir ecnebî (12) taḳbîl itdükden sonra bu ḥatun benim için ḥelâldür dise kâfir (13) olur. Bir kimse toyduḳdan sonra yemek bulaydı ḥelâl olaydı (14) dise kâfir olur. Zîrâ anuñ ibâḥet-i ḥikmete lâyiḳ degildir.

Cevâhir'de (15) beyân ider ki bir adama niçün zekât virmezsın diseler olda [266b] (1) bu borcu ne şey'i vireyin dise kâfir olur. Zekât üzerine (2) vâcib olan adamuñ zekâtı vir diseler ben zekât (3) virmem dise kâfir olur. Ba' zılar didiler ki eger inkâr ve redd ṭariḳıyla (4) dirse şahîḥ olanda budur. Ve illâ eger inkâr ve redd ṭariḳıyla (5) dimezse kâfir olmaz. Bir kimse baña ḥaḳḳ üzere yardım eyle dise (6) olda her aḥad ḥaḳḳ üzere yâ ḥaḳḳ ile i'ânet ider. Ammâ ben (7) bi-ğayrı ḥaḳḳın i'ânet yâ zulüm ile i'ânet iderin, ba' zı 'ulemâ kâfir (8) didiler. Bir kimse bir kimseye var filân adama ma' rûf ile emir (9) ve münkerden nehy eyle dise, olda ol adam baña zarar eyledi yâḥūd (10) baña ne cefâ eyledi. Ḥattâ ben aña ma' rûf ile emr ideyin dise (11) kâfir olur.

Fetevâ-yı Zâhriyye'de beyân ider ki bir kimse niçün (12) emr-i ma' rûf itmezsın, olda baña ne işledi yâḥūd andan baña ne (13) zarardur dise yâḥūd bu fuẓıldan baña ne ḥâşıl olur dise (14) kâfir olur. Ḥülâşatu'l- Fetevâ'da beyân ider ki emr-i ma' rûf iden (15) adama ğavgâ ve şu'ub getürdüñ dise anuñ üzerine küfür ḳorḳulur. [267a] (1) Fetevâ-yı Şuġriyye'de beyân ider ki bir kimse eger ben şöyle (2) itdünse ḥâlbuki itdüğünü bilse Mecûsî olayın. Yâ Allâhu (3) te'âlâdan beri olayın dise kâfir olur. Faşıl ḥatunı var ise (4) boş olur. Bir kimse eger ben şer' işi

işledümse Yāhūdī³⁹⁴ (5) olayın dise hālbuki işledigin bilse kāfir olur. Cevāhir'de (6) beyān ider ki bir kimse i' tikkād itse eger falān işi işlersem kāfir (7) oluram dise kāfir olur. Olan işi üzerine ikdām küfr rızā (8) olur.

Fetevā-yı Şugriyye'de beyān ider ki bir kimse bir kimseye dise (9) Allāh bilir, filān işi işledüm dise hālbuki ol işi işlememiş (10) kāfir olur. Bir kimse Allāhu te'ālā bilür, bu böyledür dise hālbuki (11) kāzib ider, kāfir olur gine bunuñ gibidür. Allāhu te'ālā bilür, (12) sen veledimden sevgülüsün dise hālbuki bu sözünde kāzib (13) kāfir olur. Bir kimse bir kimseye Allāhu te'ālā bilür cemī'c zamānda (ben)³⁹⁵ (14) ben seni hayır du'ā ile añmadan hāli degilim. Ba'zı 'ulemā kāfir olur, [267b] (1) dimişler.

Bir kimse ben Yahūdī, yā Naşrānī yā Mecūsī yā İslām'dan (2) biri olayım ve daħı bunları beñzer sözler gelecek zamānda (3) şöyle idersem böyle olayım. Bu bizüm kıatımızda yemīndür, (4) yemīn mes'elesi ma'lūmdur. Fıķılıh kıtāblarında yemīn baħişlerilerinde (5) beyān olunmuşdur ve eger bir şart getürse ol şart getürmekle (6) kāfir olur. Böyle bir şart getürse kāfir olur ve eger ol şart (7) anuñ yanında anı getürmek küfür degildür. Anı getürse kāfir olmaz. (8) Ya'ni, herbār ol küfür olmayan şartı yerine getürse keffaret-i (9) yemīn lāzım olur. Bir kimse bu zikir olunan elfāzıla ki Yahūdī (10) ve Naşrānī ve Mecūsī ve İslām'dan beri olayım dimekle geçmiş (11) zamānda yalan yere yemīn eylese hālbuki kendü yanında kāfir (12) olmaz. Böyle olan yemīnde keffāret yokdur. Zīrā ol yemīn-i (13) ğamūsdur, ya'ni şāhibini cehenneme daldırır, ol kimse kāfir (14) olmaz. Ol bizüm zikir itdūñüzdür müstaķbelde ve māzī de eger kendü (15) yanında küfür ise kāfir olur. Zīrā ol küfürdür, andan küfre rızā [268a] (1) dise küfre rızā ise küfürdür. Fetevā'da bunuñ üzerinedür; Bir kimse (2) Allāhu te'ālā haķķ için ve senüñ rūħuñ

³⁹⁴ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

³⁹⁵ Tekrar yazılmış.

haqq için ve yâhūd (3) başuñ için dise meşâyih kâfir olur didiler. Senüñ ayagañ (4) toprağı haqq için dise cümlenüñ katında³⁹⁶ kâfir olur.

Muñit’de beyân (5) ider ki ‘ Alî Râzî eydür; Bir kimse benüm hayâtum ve senüñ hayâtuñ (6) haqq için dağı bunuñ emşâli sözler söylese böyle diyen adamuñ (7) üzerine küfür olur deyü qorqarım dimişler. Eger dise ki ‘ amme (8) bunı dizler ve bilmezler, ben direm dise bu şirkden zirâ yemîn (9) olmaz. İllâ Allâhu te‘âlâya olur, kaçan Allâhu te‘âlânuñ ğayrıya (10) yemîn itse taħkik şirk eyledi. İbn Mes‘ud dir ki ğayrıya (11) gerçek yere yemîn itmeden yalan yere Allâhu te‘âlâya yemîn baña (12) eşedd ve enkerdür, didi. Yâhūd İbn Mesūd hazretleri yalan (13) yere Allâhu te‘âlâya yemîn gerçek yere Allâhu te‘âlânuñ ğayrıya yemîn (14) itmeden baña sevgülüdür.

Fetevâ-yı Şuğriyye’de beyân ider bir kimse (15) bir âhara qarısına ile ey Tañrı dise ma‘nâsına ‘âlim olur. [268b] (1) Kaşd idici olduğı hâlde kâfir olur. Ebü'l-Kâsim böyle didi. (2) Fetevâ-yı Zahriyye’de beyân ider ki ekşeri meşâyih bunuñ üzerinedür. (3) Muñlak kâfir olur gerek ma‘nâsını bilüp kaşd itsün. (4) Ve gerek bilüp kaşd itmesün. Bir kimse senüñ ‘ Abdullâh’uñ (5) ‘ Abdu'l-‘Azîz’uñ dise kaşden, aynı kâfir olur. Egerçi didüğü (6) şey’i bilmezse de yâhūd anuñ ile küfür kaşd itmez de gine (7) kâfir olur. İmâm Fazlî cühhâl seferden gelenler için itihâz (8) eylediğı cevâzından suâl olundu. Cümlesi lehv ü lu‘b (9) ve harâmdır, didi. Bir kimse bir kimseye hil‘at vaqtinde (10) yâ seferden kudüm vaqtinde dağı bunuñ emşâli şeyler cevâzından (11) qurbân boğazlasa yâhūd ölü cevâzından (12) itihâz eylese kâfir olur.

Fetevâ-yı Zahriyye’de beyân ider; (13) Sultân ağırsırsa bir recül Yerhamüke’llâhi dise, bir recül (14) dağı sultâna böyle dinmez dise kâfir olur. Böyle (15) didüğünden ötüri, bir kimse ceyâ bireden birine yâ İlâh [269a] (1) dise

³⁹⁶ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi. (katında yerine kıtında yazılmış)

yāhūd yā İlahî, ya' nî yā benüm İlahım dise kâfir olur. (2) Bir kimse bir maḥlûka yā Ḳuddūs, dise yāhūd yā Ḳayyūm (3) ve yāhūd yā Raḥmān yāhūd Allāhu te' ālāya maḥşūş olan (4) isimlerden birini dise kâfir olur. Muḥîṭ'de beyān ider (5) ki ehl-i ḥarb bir Müslim melike secde ile yoḥsa seni (6) ḳatıl iderüz diseler anuñ için efḍal ḳatıl olan secde (7) itmemekdür.

Zîrā kâfir secde şūrete küfürdür. Evlā olan (8) getürmemekdür. Egerçe ikrāh ḥālinde de olursa bir kimse (9) pādişāha ' ibādet niyyeti ile secde eylese, yā niyyet (10) ḥātırına gelmese kâfir olur. Ḥülāşatu'l-Fetevā'da beyān (11) ider ki eger sulṭāna secde ile ta' zîm murād iderse, (12) ba' zî ' ulemā kâfir olmaz, didiler. Fetevā-yı Zahriyye'de (13) beyān ider ki ba' zî ' ulemā muṭlaḳā kâfir olur. Bu ehl-i ikrāha (14) secde eylediği zamādadur. Ehl-i ikrāh pādişāh gene (15) İmām Ā' zam ḳatında³⁹⁷ ve imāmeyn ḳatında³⁹⁸ her ḳatla ḳādir olandır. [269b] (1) Ammā ehl ikrāhuñ ğayrıya secde eylese cümleñ ḳatında³⁹⁹ (2) ḥilāfsız kâfir olur. Ammā yer öpmek secdeye yaḳındur, ya' nî (3) belin ḳarnın yere ḳomaḳ yeri öpmeden, ziyāde ḳabîḥdür, ammā (4) el öpmek, eger eli öpülen adam şer' an ikrāha müstaḥiḳ ise (5) ammā ' ilim şāḥibi ve şer' an feşāḥati gibi şevāba nā'il olmaḳ (6) recā olunur. Ḳazā'en telaffüz eylediği ḥinde ben anlaruñ kelāmına (7) cevāb murād itdüm. Gelecek zamānda küfri murād itdüm dise (8) ḳazā'en küfri ile ḥüküm olunur. Ḥattā ḳādı anuñ ile ḥatunı (9) beynini tefriḳ ider.

Zîrā ol adam üzerine ikrāh olunan (10) inşā'dan ' udül eyledi ve mazīde olan küfrden ḥikāye (11) eyledi. Ol inşānuñ ğayırdur. Ḥālbuki mükreh degildür, ya' nî (12) mükri' olmadan geḳmiş zamānda olan küfürden ḥaber virdi. (13) Bir kimse geḳmiş zamānda olan küfrin ikrār eylese kendü (14) iḥtiyār ile andan şoñra ben kizib murād itdüm dise kâfir (15) olur ḳādı anı taşdıḳ eylemez. Zîrā iḥtiyār

³⁹⁷ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi . (ḳatında yerine ḳıtında yazılmış)

³⁹⁸ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi . (ḳatında yerine ḳıtında yazılmış)

³⁹⁹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi . (ḳatında yerine ḳıtında yazılmış)

hâlinde zâhir [270a] (1) olan şiddîktir. Lâkin diyâneten enker kavıl maqbûldur, ikfâr (2) olunmaz, zîrâ ol lafz mühtemil iddiâ^ç eyledi. Bir esîrûñ (3) zevcesi hâlâş olsa ve dise ki erim İslâm'dan (4) mürtedd oldı ve ben andan bayın oldum dise ol (5) esîrde keferenüñ meliki Allâhu te'âlâya kâfir olmağ üzere (6) baña ikrâh eyledi. Bende mükrihen işledim dise söz hatunuñdur. (7) Ol esîr taşdıķ olunmaz, illâ mükri^ç meger olduğın (8) işbât eyleye.

Bir hatun kâdı meclisinde ben bir adam (9) eşitdüm, El Mesîh İbnü'llâhu'dur ol adama suâl olunduğda (10) ben bunu diyen kimseden hikâye itdüm, deyü ikrâz itdi. (11) Bundan ğayrı kelime tekellüm eylemedi. Hatun andan bayın talâķ (12) boş olur. Ol zevc ben didim ki Naşrânî yeķulune (13) El Mesîh İbnü'llâh yâhûd El Mesîh İbn Allâh'ı kavı-ı Naşrânî'dür dise (14) benim hatunum ba^çzı kelâmım istimâ^ç itmedi, kızi^çb eyledi. (15) Söz zevcün sözüdür. Yemîn ile bile gene bunuñ gibi [270b] (1) söz zevcün'dür, ya^çnî dise ki hatun işitdüğün izhâr (2) eyledi ve kısın ibkâ eyledi dise kavıl gene zevciñdür.

(3) İmâm Muḥammed der ki eger şuhûd şehâdet iderlerse bu adam (4) El Mesîh İbnü'llâh didi, bundan ğayrı dimedi, diseler. (5) Kâdı er ile 'avrat beynini tefriķ ider ve zevc taşdıķ (6) eylemez.

Faşıl: Fî'l-marâzi ve'l -mevt ve'l-ķiyâmet.⁴⁰⁰

Bu faşıl marâz (7) ve mevt ve ķiyâmet beyânındadır. Bir kimse dise ki Allâhu te'âlâ (8) öldi ve Allâhu bir şey'i olmadı ve Allâh ölür ve bir şey'i olmaz (9) kâfir olur. Bir kimse marâzından eyü olan adama dise (10) ki falân şalıvirdi ve dağı bir kimse hasta olan (11) adama rûḥını senüñ içün bedel eyeldi dise yâhûd (12) ta^çziye olunan adama ölen adam rûḥından naķş eyledi. (13) Senüñ rûḥuñ ziyâde itmeden ötüri dise bu sözler de küfür (14) ķorķulur. Bir kimse Allâhu te'âlâ senüñ rûḥuña ziyâde eylesün (15) dise bu ḥaṭadur ve cehil ğayrınıñ mezhebidür.

⁴⁰⁰ Hasta, ölü ve kıyamet günü ile ilgili fasıl.

Ve gene bunun [271a] (1) gibidir, filân rûhundan naķış eyledi. Senûn rûhuna ziyâde eyledi (2) dise bu da hâfâdur ve cehildir.

Bir kimse filân adam benim nefsûn (3) ölmesi ile ölmez dise küfür korçulur. Bir kimse bir kimseye Allâhu te'âlâ (4) hıyânetinden evvel öldür dise kâfir olur. Bir kimse meyyit Allâhu (5) te'âlâya gerek oldu. Rûhını kabz eyledi dise kâfir olur. (6) Bir kimse oğlı ölen kimseye tañrıya senûn oğluñ gerek öldi (7) veyâ ölmedi da kabız eyledi dise kâfir olur. Bir kimse filân (8) adam rûhını seyyide virdi yâhûd filân adam için rûhını (9) bâķi kodı dise kâfir olur. Bir adam bir meyyite Allâhu te'âlâ sizden (10) dağı ziyâde muhtâç oldu dise kâfir olur. Ma'lûm ola ki şol (11) adam kıyâmet veyâ cennet veyâ cehennem veyâ mizân veyâ şırât veyâ hisâb (12) veyâ 'ibâduñ â'mâlî mektûba olan şahâyifi inkâr eylese kâfir olur. Ve eger bağaş inkâr eylese (13) gene kâfir olur. Bir kimse bir kimseye sen ol izdihamda beni (14) nerede bulursuñ dise yâhûd izdiham-ı kıyâmetde beni nerede (15) bulursun dise ba'zî 'ulemâ kâfir olur, didiler.

Bir adam bir adama [271b] (1) eger benim hakkımı bugün virmezseñ kıyâmet gününde virürsüñ (2) dise çok şey'i kıyâmet gününe lâyıkdur dise (3) kâfir olur. Kıyâmet gününüñ vuķunuñ taķķikini ba'yida'd (4) itmiş olur. Bir kimse medyünina benim aķcamı dünyâda vir. Zirâ (5) kıyâmet gününde dirhem yoķdur. Hasenâ tekden alınur dise medd yönünde (6) ziyâde eylede, kıyâmetde al yâ kıyâmetde taleb eyle dise yâhûd (7) ziyâde eyle de kıyâmetde saña cümlesin vireyin dise kâfir olur.

(8) Şeyh İmâm Fazlî ve aşhâbımızdan çoğı böyle cevâb virdiler, (9) didi. Bir kimse bir kimseye sen baña buğday vir, ben saña kıyâmet (10) gününde arba vireyim yâhûd sen baña arba vir, ben saña (11) kıyâmet gününde buğdayı vireyin dise kâfir olur. Ve dağı Fetevâ-yı (12) Şugriyye'de yâ Kâđihâne'de beyân ider ki bir adamuñ bir adama on (13) dirhem vireceği olup istedükde olda getür. On dağı

virde āhıretde (14) yigirmi al dise kâfir olur. Eger bir kimse benüm için maḥşerde ne ḥāşıl (15) dise yāḥūd maḥşerden ḥafv itmem yāḥūd kıyāmetden ben ḥavf itmem [272a] (1) dise kâfir olur.

Fetevā-yı Ḥāvi’de beyān ider ki bir kimse adam (2) olanından ğayrı ḥayvānāta ḥaşır yoḡdur, deyü zu’ m eylese (3) kâfir olur, ya’ nı nefy ḥaşırını beni ādemden zu’ m eylese gine (4) kâfir olur. Bir kimse Allāhu te’ ālā dünyāda cemī’ zamānda bir (5) şey’i bir şey’e virmeyecek yana için yaratdı, bilmem dise yā (6) dünyā lezzetinden bir şey’i virmeyecek dise Ebū Ḥāmid kâfir olur (7) didi. Yāḥūd ben bilmem filān adamı neçün yaratdı dise kâfir (8) olur.

Cevāhir’de beyān ider ki eger Allāhu te’ ālā baña emir eylese (9) filān ile cennete girmege girmezdis dise kâfir olur. (10) Ḥülāşatu’l-Fetevā’da beyān ider ki bir kimse Allāhu te’ ālā (11) baña sensiz cennet virürse yā filān adamsız cenneti (12) virürse murād itmem dise yāḥūd filān adamlarla cennet (13) istemezdis, yāḥūd dīzārīn görmesin isterim girsin (14) istemem dise kâfir olur.

Fetevā-yı Zāhriyye’de beyān ider (15) ki eger Allāhu te’ ālā baña cenneti virürse sensiz girmem [272b] (1) dise yāḥūd Allāhu te’ ālā baña senden ötüri cennet (2) virürse murād itmem dise yāḥūd ben emir olunsam filānla (3) girmege girmezdis dise kâfir olur.

Ḥülāşa’da beyān ider ki (4) bir kimse dünyāyı terk eyle. Āḥirete nā’il olursun diseler ben (5) viresi için naḡıd terk itmem dise kâfir olur. Fetevā-yı Zāhriyye’de (6) beyān ider ki dünyā gerek olan ekmezdür. Āḥiretde ne olursa (7) olsun ve ne dilerse dilesün dise kâfir olur.

Muḥiṭ’de (8) beyān ider ki bir kimse bir kelimeyi müstekrihen telaffüz eylese, (9) bir āḥar kimse aña ne şey’i za’ t eyledüñ, saña küfür lâzım geldi (10) dise egerçi olsun, küfür olmaz, lâzım gelecek ben ne iş (11) ideyin dise kâfir olur.

Bir kimse ben şevāb ve ‘iķābdan (12) beriyim dise taķķīķ denildi, ol kimse kāfir olur.

Hūlāşa’da (13) beyān ider ki bir kimse bir kimseye senūñ ile bile cehennem (14) kenār⁴⁰¹ yā cehennem ķapısına giderin. Lākin gidemem dise kāfir olur. (15) Bir kimse bir kimseye cehenneme git dise yā Cehennem yoluna git dise [273a] (1) ba‘zı ‘ulemā ķatında⁴⁰² kāfir olur.

Fetevā-yı Şugriyye’de beyān ider ki (2) bir kimse marazı müşted olduķda yā illeti müşted olduğı zamānda (3) māşā’allāh yā Rabbi beni dilersen mü’min öldür ve dilersen (4) kāfir öldür dise kāfir olur. Bir kimse müşībāt-ı muhtelif (5) isābet itdüği zamānda yā Rabbi benüm mālım alduñ dağı filān (6) ve falān şey’i mi alduñ ne şeyi baña işlersin yāhūd ne (7) şey’i baña murād idersin işlemege dise yāhūd bunlara müşābih (8) elfāz söylese Abdü’l-Kerīm ibn Muħammed kāfir olur, deyü cevāb (9) virdi. Ĥaķā eyledüm didüği taşdıķ olunmaz.

Cevāhir’de beyān (10) ider ki bir kimse bir kimseye ne şey’e ķādir olursuñ sa‘irūñ (11) ğayrıde işlemege dise kāfir olur. Bir kimse bir ‘ālim faķire dirhem, (12) virdükde ŗabl đarb olunur. Melāiketihı ķıyāmet ŗabl đarb iderler. (13) Yā gökde ŗabl đarb iderler dise kāfir olur.

Fetevā-yı Zāhriyye’de (14) beyān ider ki sāhirūñ sihir eyledüđi bilindükde ķatil olunur. (15) Andan tevbe ŗaleb olunmaz ve ben sihiri terk iderin ve tevbe [273b] (1) iderin dise, maķbūl olmaz ve belki bir sāhir sihrini iķrār (2) eylese yā şāhidler şehādet eyleserler dem ħelāl olur. Bir kimse (3) ben sāhir idüm, ammā filān zamānda terk eyledüm dise, eger bu sözi (4) aĥz olunmazdan evvel söyledi ise maķbūldur, ķatil olunmaz (5) ve gene bunuñ sözi maķbūl olup ķatil olunmaz. Eger sihiri (6) terk eyledüđi şühūd ile şābit olursa ve kāhin dađı sāhir (7) gibidür.

⁴⁰¹ Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi.

⁴⁰² Kelime yanlış yazılmış, düzeltildi . (ķatında yerine ķıtında yazılmış)

Muşırr Müslimîn'den Naşrānī için evinde darb itmek (8) yokdur ve dağı Naşrānī için kiliselerinden şoldan ve ğayrı ile (9) çıkmak yokdur ve dağı ehl-i zımmetüñ köleleri gecedan yā bilmiş. (10) Qalansev'de ve yoldan yapılmış zünnār ile menī^c olunmaz. Muhtār olanda (11) budur, ammā naşrāninüñ 'amāme giymeleri yāhūd İbn şimden zünnār (12) bir İbr şimden ehl-i İslām hakkında cefādur. İkişi anlaruñ üzerine (13) terk olunmaz.

Bir Müslim'üñ zımmī anası veyā babası olsa ol Müslim (14) için anları kiliseye getürmek yokdur. Kiliseden eve getürmek (15) vardır. Temet bi' avni'llāhu te'ālā beyit-i hamdu'llāhı tamām oldu. Telīf senesi 1143, 3 Rebiü'l-evvel. [274a] (1) Bu kitābı okuyup 'amel idenlere haqq vire, çok şevāb. Gel imdi (2) ey kardaş diñle. Cevābı okuyup 'amel ide gör. Bu kitābı (3) ki yarın çekmeyesin, andan 'azābı

Velī saña hemān didüğüm (4) bu kitābı şanma

Dağı ğayrıları oğu uşanma

Velī cümleden (5) evvel 'ağā'idi ehl-i sünneti eyle. Taşşıl

Dağı soñra ferā'izle (6) vācibi bil.

Dağı ahlāk-ı zemīmeden kendini pāk kııl

(7)Dağı hamīde ile qalbini bezegil.

Dağı dil āfātların bilüp şaķıñıl (8) dağı sāyir āfātları bilüp terkeylegil. Dağı harāmları mekrūhları (9) bilüp terk it.

Şaķın, farz-ı 'ayn olan emr-i dīni (10) terk itme.

Hemān fezā'ile düşüp āhıretin yıķma, hemān (11) halkuñ bu kııl-ı haline bakma kendü aluñla kendüni cehenneme (12) atma.

Ve līkin, ey berāder hasūd 'ālimlerüñ çoğı bil.

Bulardur (13) bu halkı yabānda koyun bil.

Şol 'ālimleri ki dünyā severler (14) bunlardur. Halka emr-i dīn öğretmeyenler, gel imdi

Ey berāder cān (15) çıkmadan

Oķu, ‘amel it bu kitābdan

Ki bir gūn ıķarsın [274b] (1) bu cihāndan

Yūzi ķara ıķup gitme bundan

Gice ve gūndūz (2) oķu dinle bu kitābı

Ki bulasın ķıyāmetde Őevābı

İlāhī kim (3) oķuyup yazarsa bu kitābı

Ķıyāmetde aña gōsterme ‘azābı, (4) daķı kim oķuyup hem vaķıf iderse

Daķı hem ‘amel idūp bu yola (5) giderse bularuñ ‘ ‘ōmri tamām olduķda īmānla ĥātım it

Daķı (6) hem ķabirlerin revza-i cinān it.

Daķı ķıyāmetde bu ĥalk geliser

(7) kimi yalın ayak başı ķaba ķopısar

‘Aceb ol gūn ĥālımız ne olusar (8) niceler ol gūn peŐimān olusar.

Niceler ĥulle geyūp burāķa (9) biniser

Daķı selāmetle cennete gidiser.

Daķı ķıyāmet ķorķuların (10) ĥi gōrmeyeser

Ki ya‘nī ‘azāb u iķāb ekmeyeser.

Daķı hem ĥavz (11) Resūl’dan iiser

Daķı hem mizānda Őevābı aķır geliser.

Pes andan (12) selāmetle Őırātı geiser.

Daķı varup hem cennete rāĥat olısar, (13) bular kimdūr,

deriseñ ey burāder,

bulardur emr-i dīni oķrenūp (14) ‘amel idenler. Eger bunlarla ĥaŐır olmaķ dilerseñ alıŐ bu kitābda (15) olan emr-i dīni oķrenedūr.

‘Amel it sen

Dağı hem ğayrı kitāblarda [275a] (1) olan emr-i dīni bil, ‘amel it ki tā dünyādan yüzi aķ git

Şular (2) kim dünyāda emr-i dīni bilmediler.

Dağı öğrenüp ‘amel itmediler.

Dağı (3) öğrenüp ‘amel itmediler.

Dağı tevbesiz dünyādan çıkanlar bulardur (4) kıyāmetde ‘azāb çekenler.

Ki ya‘nī elli biñ yıl aç şusuz (5) duranlar.

Bulardur dünyāda emr-i dīni bilüp ‘amel itmeyenler.

Kerīm ismi (6) ile şeytān maġrūr itdi. Bu halk⁴⁰³ anuñ içün emr-i dīni öğrenmez. (7) Oldı çoġı

Kağan cān boġazlarına gelür

Ki şeytān buları (8) aldaduġını bilür

Ki itdüġi günāhlar bir bir ‘ayān olur ki

(9) ol zamān peşimān olup ağlar velākin peşimānlık fa’ide itmez.

(10) Anlar bunı ancaķ ‘aķıl olan anlar tedārük idüp bunda böyle

(11) gider. İlāhī bizi anlardan itme

Ki emr-i dīni terk idenlerden (12) itme.

Dağı ‘amelsiz olan ‘ālimlerden itme.

Bizi ‘āşīlere katup (13) cehenneme etme.

İlāhī gerçi ġarķ-ı günāhı

Velākin luţfi ki ġāyet (14) umarım

İlāhī dünyāda gerçi çok günāhkār geleydür.

Velī (15) ancılayın bir ‘aşı gelmeyüpdür.

Ķamū ağaĉlar yapraķlar Ķumlar meġer şayılr [275b] (1) velī bu Bekir’uñ günāhı şayılmaz.

Velī senüñ luţfüne nihāyet (2) yoķ dağı

⁴⁰³ +I - Belirtme hali eki yazılmış, ama cumlede gerek olmadığından dışarıda bırakıldı.

‘ Āşılara luṭfũñ gāyet çok

Daḥı bu ḳuluña (3) ‘ azāb itseñ saña nesne ḥāşıl olmaz.

Yā ‘ afv itseñ (4) raḥmetũñden zerre eksilmez.

İlāhı bu Bekir’ũñ şuçların ‘ afv eyle. (5) Daḥı aḥbāblarını bile

Daḥı hem telāmizlerini ‘ afv eyle

(6)Ki tā anlarda anda rāḥat ola.

Daḥı ehl-i ‘ ayāllerini uyandır. (7) Daḥı anlara paklayup öyle gönder.

Daḥı dünyāda emr-i dīni (8) ‘ ulemāların ile ziyāde ki tā ḥulḳuñ dīnini bizde

(9) ‘ İlimleriyle ‘ amel iḥsān eyle.

Daḥı bu ‘ abd u za‘ if eyle (10) anları cehennemden ḥalāş eyle.

Daḥı evlādlarımı eyle, ‘ ālim.

Daḥı (11) ‘ ālim olup olalar ‘ āmil.

Daḥı ḥalkı uyandırup iḥyā’ ideler (12) ki bulara emr-i dīn öğredeler.

Eger bunlaruñ ‘ ameleri var isa hep (13) bu luṭufları bunlara iḥsān eyle, yā Rabbi.

Daḥı ömrüm āḥir olunca (14) bu ḳullarına emr-i dīni beyān itmek ile āsānca.

Daḥı şoñunda (15) beni azmaḳdan ḥıfız it.

Daḥı ömrüm tamām olduḳda ĩmānla ḥātem [276a] (1) it.

Daḥı ḳıyāmetde dīne yardım idenlerle ḥaşır it.

Daḥı (2) fażluñla ḥabībine hem ḳomşu it.

Beni degil ḳamu doslarımı (3) bile.

Daḥı hem tilāmizlerim ile.

Daḥı cümlemüze eyle iḥsān (4) ki şırātı geçmegi eyle āsān.

Tamām oldı kitāb elḥamdüli’ llāh (5) ola. Ḳuşūrularımı afv ide, Allāh.

Daḥı bu ḳolına du‘ ā idene (6) yā Rabbi bularuñ müşkülünü fetih idivir. Hep.

Müşannifîñ kelâmı tamâm oldı. (7) yâ Rabbi, yâ Rabbi, yâ Rabbi, yâ Allâh bu Abdu'llâhı kuluñ kitâbet itdi. (8) uşûr ile hemân isim pâkin hürmetine îmânla rûh (9) ıl tamâm cennetde habîbine omşu olma. Lütf ile müyesser eyle. (10) Hemân rûhuña Fâtiha ouyanlara fazluñla (11) ıl selâm. Temet bi' avni'llâh. (12) Fî 12 şehri Cümâzi'l-evvel fî (13) sene seb' ve sitin ve mâ' ve elf.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DİZİN- SÖZLÜK HAZIRLANIRKEN TAKİP EDİLEN USUL

1. Metinde geçen tüm kelimeler sözlükte Türk alfabesine göre alfabetik sırasıyla yerleştirilmiştir.
2. Madde başları hep koyu renkle gösterilmiştir. (Örnek: **âbdest**)
3. Kelimeden sonra hep iki nokta “:” kullanılmıştır. (Örnek ‘**adâvet:**)
4. Maddeden sonra ilk parantez () içinde kelime 5 kezden fazla geçtiyse rakamla gösterilmiştir. (Örnek: **âgâ:** (6)). Eğer kelime 5 ve daha az kez geçerse ilk () içinde kelime hangi dilden geldiği verilip devamında anlamı verilmiştir. (Örnek: **esîr:** (Ar.) Esir.) Fakat 6 kez ve üzeri olursa o zaman birinci parantezden sonra “;” koyulup devamında () içinde hangi dilden geldiği belirtilmiştir. (Örnek: **evlâd:** (19); (Ar.) Çocuklar.)
5. Her madde için anlam verilmiştir. Eğer birkaç anlamı varsa, geçtiği yerlerle beraber anlamlar gösterilmiştir.
6. Maddenin anlamı elimizdeki metne göre verilmiştir.
7. Maddenin anlamı verildikten sonra nokta “.” konulmuştur.
8. Bir kelimenin geçtiği bütün yerler değil, ilk geçtiği beş yerin varak ve satır numaraları gösterilmiştir. (Örnek: **evvel:** (55); (Ar.) Önce, baş, evvel. 2a-3; 3b-7; 17b-10; 18a-8; 24a-12...
9. Her madde ve geçtiği yer için varağın ve sayfanın numarası verilmiştir. (Örnek: **fâ’ide:** (49); (Ar.) Fayda. 3a-13; 3b-9.)
10. Her maddenin geçtiği sıklık 5’ten fazla ise geçtiği ilk beş yer gösterdikten sonra “...” verilmiştir.

11. Her varak ve satır numaralarından sonra “;” verilmiştir. Her kelime için yalın haliyle beraber metinde yer aldığı ekler de verilmiştir. (Örnek: **fikir**: (Bkz.fikr) 211a-2.

f.-de 77b-13.

f.-siz (7) 78a-14; 79a-4; 79a-8;

79a-15; 79b-1...)

12. Aynı kelime sadece farklı yazılış şekli ile metinde yer alıyorsa (Bkz.) kısaltması bir gönderme şeklinde kullanılmıştır.

13. Maddenin yer aldığı ekler gösterildiğinde maddenin ilk harfi gösterilip “.” ve “.”dan sonra hemen “-“ verilmiştir. “-“den sonra metinde yer alan aynı madde için geçtiği ek verilmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi kelime bulunduğu ekle beraber 5 ve daha az kez geçerse devamında geçtiği yer verilmiştir. Eğer bu madde aynı ekle beraber 5’ten fazla metinde yer alırsa o zaman geçtiği yerleri vermeden önce () içinde geçtiği sıklık gösterilmiştir. (Örnek: **gaflet**: (Ar.) Dalgınlık; boş bulunma.

61b-3; 125b-10; 143b-13;

177b-8; 207a-4.

g.-den (11) 33b-1; 64a-1; 94b-

14; 113b-10; 113b-13...

ğ.-dür 207a-4.)

14. Arapça ve Farsça tamlamalar da dizin-sözlükte yer almaktadır. Yukarıda zikredilen tüm kurallar bunlar için de geçerli. (Örnek: **garaz-ı şahîh**: (Far.)

Doğru hedef.

ğ.-siz 103b-6.)

15. Metinde yer alan fiiller için ilk önce fiil kökü gösterilip “-“ ve “:” verilmiştir.

Devamında diğer kelimeler için tüm kurallar burada da yer almaktadır.(Örnek:

kaç-: Kaçmak.

ķ.-acaġa 54a-11.

ķ.-acaķ 54a-8.

ķ.-amaz 128b-11.)

16. Metinde yer alan birleşik fiiller için geçtiği ekler verilmemiştir. (Örnek: **raġmet**

it-: Esirgemek. 140a-15; 225a-3.)

17. Fonetik değişikliğe uğrayan kelimeler, örneğin k/g için aşığıda gösterildiği gibi dizin – sözlükte yer almaktadır.

tırnaķ: Tırnak.

t.(ġ)-ın 120a-12; 144b-14.

3.1. DİZİN-SÖZLÜK

A

āb: (Far.) Su. 210b-10; 210b-15.

‘**abd:** (Ar.) Kul.140a-2; 275b-9.

‘**abd-i za‘īf:** (Far.) Güçsüz kul. 5a-9;
34b-7; 55a-12; 140a-3;
275b-9.

ābdest: (13); (Far. āb-ı dest) Abdest.
118b-10; 163b-8; 167b-
8; 174a-6; 191a-15...

ā.-i 138b-8.

ā.-li 138b-10; 166a-4; 167b-3.

ā.-ile 163b-14.

ā.-siz 118b-4;118b-8; 164a-7;
247a-4.

ā.-üñ 232a-2.

ābdest al-: Abdest almak. 78a-8; 138b-
10; 191a-15.

‘**abeş:** (Ar.) Kınama, boş, saçma, kötü.
‘**a.-dür** 109a-12.

‘**abīd:** (Ar.) Kullar. 153b-11.

‘**acabā:** (Ar.) Acaba, hayret. 71b-15;
77b-11.

‘**aceb:** (Ar.); (19) Acaba, hayret,
gariplik, şaşılacak şey. 65a-10;
77b-10; 142b-15; 206b-14;
214a-9...

a‘ cemīyye: (Ar.) Arap olmayanlara
ait, İranlı.
a.-dür 243a-5.

‘**acele:** (Ar.); (12) Çabuk. 67a-15; 67b-
3; 99b-2; 226a-5, 227a-8...

acı: Acı.165a-11.

a.-yı 79b-4.

acıq- : Açlık duymak, acıkmak.
27a-4; 123a-3.

a.-up 199a-4.

‘**acīb:** (Ar.) Tuhaf; garip.

‘**a.-eden** 158a-2.

‘**acībe-i celīle:** (Far.) Çok garip.
‘**a.-sine** 179b-7.

ācile: (Ar.) Acele eden, gecikmez.
197b-5.

ā.-den 248a-10.

ā.-ye 197b-5.

ācilen: (Ar.) Acilen, gecikmeden.199b-
6

‘**āciz:** (Ar.) Gücü yetmeyen, zavallı.
13a-13; 39a-7.

‘**ā.-den** 26a-14; 200b-7.

‘**ā.-e** 67b-9.

‘**ā.-üñ** 133b-15.

‘**āciz ol-:** Güçsüz, kudretsiz olmak.13a-
13.

‘**acūz ol-:** Kocakarı olmak. 197a-2.

ad: İsim 5a-4; 212b-11.

a.-ı (10) 38b-6,7,8;
40b-2,3...

a.-ına 46a-3; 80a-10;123a-9.

a.-ınca 33a-7; 38a-7; 50b-9;
104a-14,15....

a.-ıyla 16b-9; 101b-13;
173b-14.

a.-lu 28b-14; 32a-5.

a.-uñuz 201b-8.

- ‘**ād**: (Ar.) Adetler. 46a-3.
- a‘ dā’**: (Ar.) Düşmanlar.
a.-da 162a-5.
- ādāb**: (Ar.) Terbiyeler. 160a-12.
ā.-da 195b-5.
ā.-ı 75b-10.
ā.-ları 123a-12.
- ādāb-ı şer‘i**: (Far.) Şeriat kuraları.
ā.-den 160a-12.
- ‘**adālet**: (7); (Ar.) Hak ve hukuka uyma, doğruluk. 103a-11; 126a-8; 192b-6; 192b-9; 223a-11...
‘**a.-leri** 222b-6.
- ‘**adāvet**: (7); (Ar.) Düşmanlık, buğz.
1b-12; 49a-3; 78a-4;
90a-15; 97b-7...
- ‘**adāvet-i dīn**: (Far.) Din düşmanlığı.
97b-8.
- ‘**adāvet eyle-**: Düşmanlık etmek. 56a-14.
- ‘**add**: (Ar.) Sayılma, düşünme. 271b-3.
‘**a.-ıyla** 218a-3.
- ‘**add it-**: Saymak. 201b-1.
- ādem**: (161); (Ar.) İnsan, adam.
27b-2; 86b-11; 88a-13; 149a-2;
193b-7...
ā.-de 89a-9; 93a-2.
ā.-den (11) 86b-12; 108b-6;
115b-4; 117a-9; 139-15...
ā.-dür 71b-7; 139b-15;
253a-10.
- ā.-e** (79) 55b-3; 86b-11; 88a-9;
88b-1; 256a-4...
ā.-i (9) 116b-9; 144b-10; 202b-6;
206b-13; 255a-6...
ā.-im 94b-7.
ā.-le 156b-12; 272a-12.
ā.-ler (7) 64a-1; 160a-14; 141a-3,4;
145a-14...
ā.-lere 163a-12; 186b-8;
189a-7.
ā.-lerden 91a-2.
ā.-lerle 72a-11.
ā.-lerüñ 98a-8.
ā.-sin 67b-10.
ā.-siz 272a-11.
ā.-üñ (39) 17b-10; 88b-4; 88b-6;
101b-6; 101b-12...
ādemmi: (Ar.) İnsan ile ilgili.
ā.-ler 158a-11.
‘**ādet**: (Ar.) Âdet, örf. 62a-5; 208a-3.
‘**ā.-de** 61a-9; 62a-7.
‘**ā.-e** 158b-4.
‘**ā.-le** 229b-2.
‘**ādetā**: (Ar.) Adet olduğu üzere; bayağı basbayağı. 159b-1; 162b-13.
‘**ādetü’llah**. (Ar.) Allah’ın koyduğu nizam, düzen, Allah’ın âdeti.
123a-1.
‘**ādil**: (Ar.) Âdaletli. 200b-11; 211a-5;
222b-6; 222b-8.
‘**ā.-lerdür** 167a-10.
‘**adl**: (Ar.) Adalet, doğru.
‘**a.-en** 52a-14; 146b-13.

- ‘a.-ıla 42a-13.
‘a.-ımı 89a-4.
‘a.-ıyla 4b-7; 48a-14; 112a-11.
- adım at-:** Adım atmak. 64a-12.
adım yap-: Adım yapmak. 72a-7.
adım: Adım.
a.-cık 64a-12.
‘adīmü’t-tatıyır: (Ar.) Uçurma inancına karşı. 171a-8.
‘adū: (Ar.) Düşman.
‘a.-nuñ 93b-2.
‘adū ol-: Düşman olmak. 213b-10.
āfāt: (Ar.) Afetler. 118b-14; 120a-10; 121b-2, 3.
ā.-dan 217a11.
ā.-ı (26) 52b-4,5,6,7; 53a-14...
ā.-ıdur 99b-7; 102a-10.
ā.-ın 9a-3; 111b-3; 112a-6.
ā.-ında 200b-7.
ā.-ından 100a-2.
ā.-ımı 83b-2; 191b-10,11.
ā.-ınuñ 99b-14.
ā.-ları 147b-2; 274a-8.
ā.-ların 274a-7.
ā.-larını 191b-13.
āfāt-ı lisān: (Far.); (9) Dilin afetleri. 107a-3; 108a-10; 108b-5; 108b-10; 109a-15...
ā.-dır 111b-14.
ā.-uñ (6) 101a-5; 107a-4; 107a-6; 107b-13; 108a-9...
āfāti’l-batın: (Ar.) Karnın afetleri. 121b-1; 123b-8.
- ā.-dur** 122a-13.
āfāt-ı beden: (Far.) Bedenin afetleri. 135a-2; 146b-9; 147b-2.
āfāti’l-‘ayn: (Ar.) Gözün afetleri. 114a-15.
āfāti’l-ferc: (Ar.) Cins organın afetleri. 124a-4; 126a-6.
ā.-üñ 124b-15.
āfātu’l-lisān: (Ar.) Dilin afetleri. 108a-4; 109a-15; 110a-12.
āfat-ı nikāh: (Far.) Nikah ile ilgili afetler. 194a-2; 200b-12.
āfāt-ı ricil: (Far.) Ayağın afetleri. 128a-9.
ā.-li 126b-6, 128a-8.
ā.-üñ 128b-8; 134a-14.
āfāt-ı üzñ: (Far.) Kulağın afetleri. 112b-9,10.
āfāti’l-üzñ: (Ar.) Kulağın afetleri. 112b-12.
āfāt-ı yed: (Far.) Elin afetleri. 119b-13; 120a-2; 120b-13.
ā.-dür 117a-10.
‘afv: (19); (Ar.) Bağışlama. 30a-4; 34a-3; 81a-6; 166a-1, 220b-7...
‘a.-en 106a-1.
‘afv it-: Affetmek, bağışlamak.
‘afv eyle-: Affetmek, bağışlamak. 34a-3; 275b-4,5.
āğā: (6) Ağa. 113a-6; 145b-13; 194b-14; 226b-12; 226b-15...
ā.-m 226a-9; 226a-14.
ā.-ları 226b-7.

ā.-sı 134a-10; 226a-12.

āgāh: (Far.) Bilgili, haberli.

237b-2.

ağız : Ağız.

a.-ımı 28b-8.

‘**ağvā:** (Ar.) Doğru yoldan pek uzak olan. 228a-11.

aḥ-: Açmak. 156b-13; 214b-13; 227b-6,7.

āh it-: (13) Ah etmek. 31a-1; 32b-3; 66a-13; 98a-13; 105a-9...

aḥad: (Ar.) Bir olan Allah. 266b-6.

a.-e 108a-11.

aḥādīṣ-i şerīf: (Far.) Hadisler. 160a-6.

āḥar: (9); (Ar.) Başka, diğer. 115b-4;

231a-15; 236a-10; 243a-11; 253a-6...

ā.-a (7) 70a-9; 70a-12; 102b-4; 137a-6; 268a-15...

ā.-da 64a-4.

ā.-dan 52a-12; 52b-2.

ā.-ı 128a-13.

ā.-sız 60b-8.

ā.-uñ (6) 115a-15; 115b-11;

119a-3; 128a-14; 172b-3...

aḥbāb: (Ar.) Dost, tanıdık.

a.-ım 171b-4.

a.-ları 235a-9.

a.-larımı 275b-5.

‘**aḥd:** (Ar.) Söz verme. 93b-6.

‘**a.-i** 100b-2; 100b-7.

‘**a.-in** 93b-5.

āḥir: (Ar.) Son, sonuncu. 189a-9; 224a-2.

ā.-e 63a-5; 107b-6.

ā.-i (6) 10b-12; 10b-14; 13b-9; 193b-2; 213a-14...

ā.-in 192b-7; 195b-2.

ā.-inde 137b-3; 137b-6; 220a-13.

ā.-ine 15a-4; 36a-14; 135a-3; 147b-7.

ā.-üñ 106b-7.

āḥiret: (78); (Ar.) Ahiret. 3a-3; 3a-8; 4b-13; 5a-10; 5a-13...

ā.-de (22) 30a-13; 32a-15; 40a-4; 52a-11; 52b-13...

ā.-dür 196a-1.

ā.-e (59) 3b-13; 19a-10; 30b-11; 31a-5; 31a-10...

ā.-i 90a-13; 94b-4; 206b-8; 206b-10; 211b-2.

ā.-im 66a-13.

ā.-imi 32b-4.

ā.-imizi 177a-2.

ā.-in (9) 3a-14; 55a-3; 63b-1; 66a-1; 74b-12...

ā.-ine 177a-15; 190b-12.

ā.-ini 249a-11.

ā.-leri 145a-11.

ā.-lerin 173b-2.

ā.-lerine 113a-2; 187b-11; 188b-2.

āḥirete git-: (6) Ölmek.

187a-13; 187b-4; 187b-8.

āḥirü'l-emir: (Ar.) Sonunda. 190b-4.

- aḥkām:** (Ar.) Hükümler, emirler. 91b-5.
a.-ı 61a-7.
- aḥkām-ı nevāfil:** (Far.) İbadet hükümleri. 56b-9,10.
- aḥkām-ı şer‘î:** (Far.) Şeriyat hükümleri. 76b-1,2.
- aḥlāk:** (Ar.) İnsanlardaki iyi ve kötü huylar. 87b-2; 101a-1.
- aḥlāk-ı ḥamīde:** (Far.) Güzel ahlak. 81a-14; 81a-11; 81b-4,5; 188a-1,2.
ḥ.-ler 173a-2.
ḥ.-leri 76b-12;142b-3.
- aḥlāk-ı zemīme:** (Far.) Kötü, beğenilmeyen ahlak. 81a-14.
a.-leri 76b-12.
- aḥsen:** (Ar.) Pek güzel. 68a-9; 226b-3.
- aḥşām:** (bkz. Akşam) 71b-15.
- āḥaşşu’l-ḥavāş:** (Ar.) Seçkilerin seçkini. 211b-4.
- aḥvāl:** (Ar.) Durumlar. 34a-10;130b-10.
a.-i 111a-5; 172b-7; 238a-15.
a.-in 203a-14.
a.-ini 233b-6.
a.-leri 238a-15.
a.-lerini 78b-9.
- āḥū:** (Far.). Ceylan. 97b-14.
- aḥz:** (Ar.) Alma, kabul etme. 273b-4.
- ‘aḳ ol-:** Ahlaksız, huysuz olmak. 140b-1.
- ‘aḳabe :** (Ar.) Yokuş, tepe. 143a-7; 143a-9.
‘a.-de 50a-4.
‘a.-ye 50a-1.
- ‘aḳā’id:** (23); (Ar.) Akideler, inanılan şeyler. 129b-1; 129b-4; 147b-3; 149a-14; 149b-10...
‘a.-den 198b-1.
‘a.-e 23a-9; 23a-13; 138b-8; 159b-15;
‘a.-i 145a-8; 188a-5.
‘a.-ini 16a-7; 201a-5.
‘a.-lerin 142b-1.
- ‘aḳā’id-ı āḥlāk:** (Far.) Ahlak ile ilgili inanışlar.101a-1.
- ‘aḳā’id-i ehl-i sünnet:** (Far.) Sünnilik inanışları. 54b-3.
- ‘aḳā’id-i fāsīd:** (Far.) Kötü inanışlar. 224b-7.
- ‘aḳā’id-i pāk:** (9); (Far.) Doğru inanışlar. 144a-9; 183b-15; 186a-4; 187b-12; 188a-3...
‘aḳāret: (Ar.) Gayrimenkul.
‘a.-i 195a-7.
- aḳça:** Akça 82b-2.
- aḳça al-:** Akça almak.137a-8.
- ‘aḳıl:** (9); (Ar.) Akıl. 28a-14; 50b-8; 72b-5; 98a-14; 218a-14...
‘a.-larıyla 2a-10; 49a-1.
‘a.-lı 38a-4.
- ‘aḳıl ol-:** Akıllı olmak. 113b-14.
- ‘aḳıl vir-:** Ne yapması gerektiğini söylemek, yol göstermek. 19a-

- 15.
- ‘**ākıl**: (10); (Ar.) Akıllı. 57b-12; 67b-10; 132a-13; 209b-2; 207b-3.
‘**ā-ıla** 15a-8.
- ‘**ākıle**: Akıllı (kadın) 70b-8; 75a-12; 159b-4.
- ‘**ākıl ol-**: (11) Akıllı olmak.66b-10; 100a-5; 118a-8; 142b-9; 275a-10...
- ‘**ākıbet**: (10); (Ar.) Netice, son, sonunda. 98b-10; 142a-13; 216b-5; 216b-15; 230b-3...
- ‘**akıl**: (Ar.) Akıl.78a-11.
‘**a.-ı** 38a-7; 83b-8; 104b-3; 234b-2.
‘**a.-ıla** 14b-9; 15b-4; 57b-14.
‘**a.-ında** 266a-9.
‘**a.-ımı** 68a-11.
‘**a.-iñi** 160b-14.
‘**a.-ıyla** 48b-13.
- akrabā**: (Ar.) Akraba.
a.-larıñuz 30b-13.
a.-m 224b-9.
a.-ñ 69a-9.
a. -yı 188b-10.
- ‘**akreb**: (Ar.) Akrep. 50b-13; 115a-2.
‘**a.-ler** 42a-14.
- akṣām**: (Ar.) Kısımlar, bölümler, parçalar.
a.-ı 62b-15.
- akṣām-ı elhān**: (Far.) Nağmeler kısmı. 201a-14.
- akṣāmi’r-riyā**: (Ar.) İki yüzlülük ile ilgili kısımlar. 70a-7.
- akṣā -yı bilād**: (Far.) En uzak ülkeler. 223b-7.
- ‘**aks it-**: Aksetmek, görüntü vermek. 238b-15.
- ‘**akṣī**: (Ar.) Ters. 74b-11; 190a-8.
- al-**: (14) Almak 156a-13; 192b-14; 230a-2; 254a-12; 271b-6...
a.-a 139a-7; 170a-3,4. 211a-6.
a.-acağ 115b-5; 186a-11.
a.-alar 178a-4; 216b-12. 148b-3.
a.-amamağ 80b-9; 80b-13.
a.-an 116a-10; 118b-3.
a.-ana 115b-2.
a.-anlara 206b-3.
a.-ayım 88b-2.
a.-dı 163b-9; 169a-5;190b-5.
a.-dım 105b-2.
a.-diñ (bkz. alduñ) 240a-11.
a.-duğı 103a-14; 262b-14.
a.-duğum 251a-7.
a.-duğumuz 186a-5.
a.-duğuiñ 171b-4.
a.-du iken 98b-5; 190b-5.
a.-duğ 185b-7.
a.-duğda 108b-9.
a.-duğları 186a-7.
a.-duñ176b-10; 240a-9; 273a-5,6.
(bkz.alduñ)

- a.-im** 209b-1
- a.-in** 190b-13.
- a.-ır** 190b-14.
- a.-ıver** 200b-9.
- a.-ıvir** 130b-3.
- a.-ıvirse** 165b-14; 223a-12.
- a.-anlardan** 167b-9.
- a.-madan** 139a-9.
- a.-madım** 105b-1.
- a.-madukça** 131b-3.
- a.-maduñ** 176b-8.
- a.-mağ** (10) 102b-15; 103a-7; 111a-9; 116a-1; 117a-12...
- a.-maya** 233b-8.
- a.-mayup** 132b-5; 170a-6.
- a.-maz** 60b-9.
- a.-mazlardı** 186a-8.
- a.-up** 30a-11; 44b-10; 45a-15; 105b-6.
- a.-ur** 136b-2; 170a-14; 206a-9; 221b-7.
- a.-uram** 105b-6.
- a.-urdi** 116a-13; 176b12.
- a.-urduñ** 230a-10.
- a.-urmıyor** 212a-1.
- a.-ursa** 234a-15.
- a.-ursız** 57a-4.
- a.-uruz** 57a-5; 212a-2.
- a' lā:** (Ar.) Daha, en, pek, yüksek. 89b-14; 149a-15; 154a-1.
- a.-sı** 50b-7; 53a-1.
- ‘alā:** (13); (Ar.) Üst, üzere. 54b-9; 111b-9; 143b-12; 153b-10; 156b-10...
- ‘alāim:** (Ar.) Alâmetler.
- ‘a.-i 50b-9.
- ‘alāmât:** (Ar.) İşaretler; belirtiler. 81a-2.
- ‘a.-ı 211a-10.
- ‘alâmet:** (Ar.) İşaret, belirti. 221a-13.
- ‘a.-de 41a-2.
- ‘a.-i (6) 72b-7; 73a-4; 73b-11; 74a-8; 217a-8...
- ‘a.-idür 6a-2; 73a-11.
- ‘a.-in 9b-10; 215b-13.
- ‘a.-ler 41a-2; 41a-4; 42b-1; 42b-3; 44a-14;
- ‘a.-leri 40a-14; 63a-2; 65b-14; 149b-10;
- ‘a.-leruñ 41b-4.
- ‘a.-siz 93b-13.
- ‘alâmet-i kıyâmet:** (Far.) Kıyametin işareti. 40a-13.
- ‘alâmet-i zâhire:** (Far.) Gözle görülen belirti.
- ‘a.-si 106b-5.
- âlât:** (Ar.) Vasıtalar, aygıtlar. a.-uñ 197b-2.
- âlât-ı harb:** (Far.) Harb aletleri. 118b-15; 225b-14,15.
- âlât-ı lehv:** (Far.) Oyun aletleri. 226b-9.
- alçak:** (11) Alçak, alt tabaka. 70b-1; 80b-10; 80b-12; 89a-14; 89b-5...

- a.-lara** 90a-5.
- alçaqla-**: Tahkir etmek. 155b-8.
- ‘âlem:** (12); (Ar.) Dünya, kainat. 13b-8; 27b-10; 27b-12; 64a-8; 218a-3...
- ‘â.-de** 19a-1; 91a-7.
- ‘â.-e** 91b-5.
- ‘â.-i** 44b-4; 223b-9.
- ‘â.-î** 15b-3.
- ‘â.-leri** 31b-8; 97a-5.
- ‘âlem-i kübrâ:** (Far.) Büyük âlem. 15a-13.
- ‘âlem-i şugrâ:** (Far.) Küçük âlem. 15a-14.
- âlet it-:** Pek hoş olmayan bir işte vâsita olarak kullanmak. 87a-12.
- âlet şatıl-:** Alet satılmak. 145b-12.
- alım şatım:** Alıp satma işi, alışveriş. 12b-12.
- alın:** Alın.
- a.-ımızda** 232b-6.
- a.-na** 44a-8; 82a-8.
- a.-nda** 41b-9.
- a.-uñla** 274a-11.
- alın-:** (7) Elinde ya da yanında bulundurmak. 141a-9; 143b-13; 193b13,14; 213a-9...
- ‘âlî:** (Ar.) Yüksek. 90a-2; 183a-8; 172b-10.
- ‘âlî maqâm:** Yüksek makam.
- ‘â.-lar** 53b-7.
- ‘â.-ları** 70a-4.
- ‘alîm:** (Ar.) Çok bilen. 18a11; 23a-4; 23a-10.
- ‘a.-lere** 59b-10.
- ‘â.-leri** 1b-12.
- ‘âlim:** (44); (Ar.) Çok bilen. 54b-1; 56b-15; 72b-14; 73b-13; 78a-7...
- ‘â.-den** 57b-10; 86a-11.
- ‘â.-dür** 17b-7; 17b06; 227b-6.
- ‘â.-e** (32) 56b-3; 74b-11; 11; 85b-11,12...
- ‘â.-i** (7) 33b-7; 33b-9; 58a-15; 172a-7; 188a-3...
- ‘â.-le** 210a-2.
- ‘â.-ler** (12) 56b-1; 78a-4; 94a-5; 113b-1; 113b-7...
- ‘â.-lerden** (15) 62b-12; 72a-5; 85b-10; 107a-11; 129a-5...
- ‘â.-lerdür** 188a-2.
- ‘â.-leri** (19) 58b-14; 74a-3; 78a-1; 87b-7; 90b-2...
- ‘âlim-i ‘âbid:** (Far.) Bilgiye sahip olan, bilen kul. 228a-2.
- ‘âlim ol-:** (25) Bilgili olmak. 77b-5; 77b-14; 91b-9; 95b-12; 113b-9...
- Allâh:** (24); (Ar.) Allah 3b-9; 4a-12; 10a-8; 13a-14; 22b-7...
- A.-dan** 23b-1; 23b-13; 24a-8; 57a-5.
- A.-ı** (6) 10a-8; 51a-9; 221b-5; 223b-13; 229b-10...
- A.-ta‘âlâ** (114) 2a-9; 3b-2; 4a-3; 4a-6; 9b-15...

- A.-um** 218b-7.
- alt:** Alt, aşağı.
- a.-ına** (8) 41a-10; 41a-15
80a-4; 90a-2; 136a-9...
- a.-ında** 29a-15; 59a-14; 59b-4; 81a-5; 254a-14.
- altı** (115) Altı. 107a-4; 147b-14; 193b-14; 210b-10; 224a-1.
- a.-dur** (7) 14a-6; 17a-2; 90b-13; 156b-5; 210b-15...
- a.-ncı** (113) 8a-5; 10a-7; 17a-12; 79a-15; 84a-2...
- a.-ncısı** 51a-9.
- a.-nuñ** 155a-8.
- a.-sı** 155a-7; 204a-3.
- altmış:** (37) Altmış. 118a-14; 118b-1; 118b-4; 118b-11; 144b-10...
- a.-ıncı** 107a-3; 118a-10; 144b-9.
- altun:** (7) Altın. 50b-1; 121b-13; 122a-1; 154b-14; 159b-7...
- a.-a** 44b-12.
- a' māl:** (Ar.) Ameller, işler.
- a.-de** 54a-1.
- a.-den** 220a-5.
- a.-dandur** 192a-9.
- a.-ı** 101a-2; 219a-7; 271a-12.
- a.-ımız** 141b-13.
- a' māl-ı zāhire:** (6) (Far.) Görülen işler
58b-12; 87b-2; 91b-10; 112b-10; 142b-5...
- 'amām:** Amcallar. 273b-11.
- amān:** (Ar.) Eminlik, korkusuzluk.
45a-7.
- 'amel:** (Ar.); (89) İş, amel, hareket.
22b-4; 61a-14; 63a-3; 101a-2; 229b-2.
- 'a.-de** 14a-10; 62a-13; 205b-12; 231b-11.
- 'a.-den** 67b-2; 69b-5; 227a-14.
- 'a.-dür** 227a-15; 48b-6; 169a-13.
- 'a.-e** 114b-5; 138b-5;
- 'a.-i** (8) 37a-3; 60a-14; 70a-11; 99a-14; 165b-15;
- 'a.-īdür** 89a-11.
- 'a.-im** 94b-11.
- 'a.-imüz** 232b-9; 232b-11.
- 'a.-in** (10) 22a-14; 61b-2; 158a-4; 158a-13; 222b-5...
- 'a.-īn** 124b-5.
- 'a.-inde** 65b-13; 70b-13.
- 'a.-inden** 150a-1.
- 'a.-ine** 34a-8; 65b-1; 69a-13.
- 'a.-ini** 67b-5; 231a-3.
- 'a.-ler** (10) 22a-12; 116a-15; 193a-1158b-10; 68a-1; 71b-3...
- 'a.-leri** 3a-3; 35b-12.
- 'a.-lerimizi** 27a-9; 35b-2.
- 'a.-lerin** 34a-12; 207a-7; 275b-
- 'a.-sin** 230a0-6.
- 'a.-siz** 77b-3; 171b-9; 275a-12;
- 'amelen:** (Ar.) İşleyerek, yaparak,

- filen. 89a-14.
- ‘**amel eyle-**: İş yapmak. 9b-8; 190a-8; 229a-7.
- ‘**amel id-**: İş yapmak. (131) 5a-1; 5a-11; 5b-1; 17b-12; 17b-14...
- ‘**amel-i şālīḥ**: (Far.) İyi, güzel, faydalı, doğru iş. 3b-3; 3b-7,8,9.
‘**a.-dür** 3b-6; 86a-1.
‘**a.-e** 158b-13,14,15.
- ‘**āmī**: (Ar.) Herkese âit, halka ait.
‘**ā.-dür** 35b-10.
- ‘**āmīl**: (Ar.) İbadet sahibi, iş işleyen. 157b-5.
- ‘**āmīl ol-**: İş yapmak, işlemek. 35a-13; 116a-11; 195a-5; 211b-12; 275b-11.
- āmīn**: (Ar.) Namazda Fatiha süresinin bitiminde ve başka dualarından sonra öyle olsun, ya Rabbi, duamızı kabul eyle! (22) 65a-9; 197a-8; 198a-11; 207b-13; 215b-4 ...
- ammā**: (128); (Ar.) Ama, fakat. 21a-7; 21a-12; 28a-1, 2; 31b-7...
- āmennā**: (Ar.) İnandık, diyecek yok. 4a-13; 259b-9,10.
- ‘**ämme-i ‘ulemā’**: (Far.) Alimlerin hepsi. 34b-5.
- ‘**āmī**: Genel.
‘**ā.-dür** 35b-10.
- ‘**amū**: (Ar.) Amca.
‘**a.-sı** 167a-5.
- añ**: Kısa zaman. 70b-9; 89a-8; 144b-2; 230a-8.
- aña**: (12) Ona. 42b-5; 51a-14; 82b-4; 114a-1; 124b-13...
- ana**: (11) Anne. 113a-9; 113a-7; 123b-13; 133a-14; 133b-9...
a.-dan 68a-8; 151b-4.
a.-ları 130b-4.
a.-larından 30b-2; 31a-3.
a.-larıñuz 30b-13.
a.-larına 131a-4.
a.-ma 237b-11.
a.-mdan 245b-5.
a.-muz 130a-15; 164b-8.
a.-sı (8) 42a-11; 132b-1; 137a-9; 210b-11; 245b-7...
a.-nuñ 133b-5.
a.-sın 173b-14; 174b-4.
a.-sına 181a-13; 230b-11.
a.-sından 15b-9; 32b-7; 126b-7.
a.-sinuñ 42a-9.
a.-sıyla 221b-4.
a.-ya 70b-12; 76a-9; 206b-4.
a.-yı 196b-15.
- ‘**anber**: (Ar.) Güzel koku, misk. 29b-15.
‘**a.-den** 35a-1.
‘**a.-dendür** 50b-2.
- ancak**: (46) Ancak. 4b-11; 16b-14; 27a-

- 7; 104a-9; 112b-4...
- ancılayın:** Ol [o] zamirinin eşitlik hali. E.T.Türkçesi ve halk ağzı. Onun gibi, onculayın, ona benzeyen. 275a-15.
- anda:** (44) Onda. 14a-7; 39a-1; 43b-3; 43b-10; 49b-13...
a.-dur 42a-7.
- andan:** (92) Ondan. 14a-9; 29a-9; 29a-15; 31a-8; 34a-1...
- anı:** (58) Onu. 81b-7; 83b-11; 88b-11; 106a-1; 108b-4...
- a' nî:** (15); (Ar.) Yani. 60a-10; 67b-8; 83a-13; 84a-3; 155b-9...
- añla-** : Anlamak.
a.-duk 32a-5.
a.-dum 94b-13.
a.-maduğınunıñ 132a-4.
a.-yalar 124b-13.
a.-yup 95a-13.
- an-:** Hatırlamak.
a.-mağa 140a-13.
- anlar:** (65) Onlar. 11b-12; 29a-1; 29a-2; 31a-6; 35b-6...
a.-a (52) 11b-12; 29a-1; 29a-2; 31a-6; 35b-6...
a.-da (6) 28a-12; 104b14; 163a-8; 192a-14; 263a-4...
a.-dan (15) 95a-10; 117a-2; 125b-14; 149a-9; 225a-7...
a.-dur 36b-15.
a.-ı (41) 90a-15; 92a-1; 94a-11; 104b-11; 105a-6...
a.-ın 75a-1.
- a.-ma** 130a-7.
a.-unı (30) 29a-8,9; 57a-11; 161a-10; 170a-3...
anuñ: (87) Onun. 68a-2; 88b-4; 170a-1; 209b-8,9...
a.-dur 67b-15.
a.-la (6) 23a-12; 81b-5; 108b-4; 200b-5; 219b-4..
'ār it-: (6) Utanmak. 78a-11; 78a-12; 80b-7; 80b-12; 84b-8...
ara: Ara.
a.-larımız 130a-13.
a.-larında 78b-11; 189b-2.
a.-sı 43b-4; 67a-12; 235b-8.
a.-sına 262b-8.
a.-sında (18) 29b-7; 34b-12,43a-11; 43b-7; 71a-7...
a.-sından 161a-13.
a.-ya 14b-6; 52b-1.
ara-: Aramak. 94b-4; 145b-1.
a.-duqları 60a-2.
a.-mağa 69a-5.
a.-mağ-ıla 149b-4.
a.-mayanları 18b-10.
a.-mayup 79b-13; 97b-11.
a.-maz 59b-15; 61a-14,15; 33b-7; 40b-5.
a.-mazlar 48b-14; 145a-7; 183a-3.
a.-mazlardı 195a-13.
a.-rlardı 183a-8; 186a-4; 195a-14.

- a.-rsın** 161b-1.
- a.-sınlar** 71a-15.
- a.-yanlara** 199a-9.
- a.-yanları** 18b-9; 60a-1.
- a.-yup:** (9) 5a-13; 32a-8; 63b-4; 68a-15; 79b-11...
- ‘**arabiyyen:** (Ar.) Arapça olarak. 243a-5.
- ‘**Arapça:** Arapça 6a-5.
- ‘**araz:** (Ar.) Varlığı bir başka varlığa bağlı olan.
- ‘**a.-dur** 238a-1.
- ard:** Arka.13a-10.
- a.-da** 13a-9; 40a-6.
- a.-ına** 128a-2.
- a.-ınca:** Arkasından, ardından 101b-7; 196b-14.
- a.-ında** 225b-7; 228b-12, 228b-14.
- a.-ından** 212a-15.
- arğa:** Arka, sırt.
- a.-sına** 50a-9;180a-2;
- arı:** Temiz, kusurdan uzak, münezzeh, berî. 13b-10.
- arı:** Arı 46b-9.
- arıda:** Zavallı. 201a-7.
- arık yufka:** İnce yufka. 196b-11.
- arın-:** Temiz ve pak duruma gelmek, temizlenmek.
- a.-miş** 57b-3.
- a.-ur** 159b-3; 169a-1
- arıt-:** Temizlemek.
- a.-mağ** 76b-9.
- ‘**arız ol-:** Asılda mevcut olmayıp sonradan ortaya çıkmak. 53a-3/4.
- ‘**āriyet:** (Ar.) Ödünç. 109a-2.
- ‘**āriyeten:** (Ar.) Ödünç olarak.109a-3,4.
- arpa:** Arpa.
- a.-yı** 84b-4.
- arşlan:** Arşlan. 202b-6; 202b-8; 216b-8.
- a.-lar** 203a-5.
- ‘**arş:** (Ar.); (8) Dokuzuncu gök. 9b-4; 29a-14; 41a-10; 41a-15; 47b-3...
- ‘**a.-dur** 29a-3.
- art-:** Artmak, çoğalmak.
- a.-acağ** 99a-11.
- a.-ar** 28a-1.
- a.-maz** 28a-3; 27b-15; 127a-13.
- a.-ur** 226a-14.
- a.-ura** 89a-15.
- artır-:** Miktarını çoğaltmak, fazlaştırmak.
- a.-mağ** 143b-13.
- arzū** (Far.) Arzu, istek, heves.
- a.-sına** 96b-15.
- arż:** (12); (Ar.) Yeryüzü, dünya. 220b-13; 232b-8,9; 232b11; 253a-14;
- a.-da** 205a-6.
- a.-ı** 196a-11.
- ‘**arż-i ekber:** (Far.) En büyük husus, hal, dirilme. 46b-7.
- ‘**arż-ı hācāt:** (Far.) İhtiyaçlarını bildirme.170a-7.
- arż-ı kalb:** (Far.) Kalbin yeri. 63a-12.
- ‘**arż eyle-:** Arzetmek. 253a-14; 253b-

- 11; 253b-14.
- āsān:** (9) (Far.) Kolay. 33a.-3;
119a-8; 164b-4; 207a-11; 276a-4...
- ā.-ca** 275b-14.
- ā.-dır** 196a-1.
- ā.-ı** 79b-2.
- āsān eyle-:** 226b-8. Kolaylık yapmak.
- āsānlıg:** Kolaylık.
- ā.-ıyla** 207a-9.
- ā.-la** 143a-11.
- ‘**aseli:** (Ar.) Yahudilerin ayırdedilmesi için omuzlarına astıkları sarı bez parçası. 262a-3.
- aşhāb:** (Ar.) Hz. Peygamber’in arkadaşları. 65b-8; 65b-11.
- a.-lar** 203a-5.
- ‘**āṣī:** (9); (Ar.) Günahkâr; isyancı, ahlaksız, huysuz.
31b-11; 47a-3; 66a-7; 66a-15;
18a-3...
- ‘**ā.-ler** 47a-2.
- ‘**ā.-in** (7) 57a-10; 66b-14;
67a-9; 83b-9; 168b-15...
- ‘**ā.-lerin** 142b-8.
- ‘**āṣī ol-:** (10); Günahkâr olmak,
12a-1; 31a-15; 32a-13; 35b-1;
47a-4...
- aşıl:** (Ar.) Asıl, öz. 231b-15; 235a-10/11.
- ‘**asir:** (Ar.) Zor, zahmetli, güç.
‘**a.-dür** 84a-5.
- āṣim ol-:** (Ar.) Günahlı, kabahatlı olmak. 14b-13.
- aşlā:** (Ar.) Asla. 211a-2; 223b-15; 254a-6.
- aşlāb:** (Ar.) Soylar. 210b-10.
- aşlı:** (6) Asıl, esas, hakikat, kaynak, kök, başlangıç noktası, gerçek. 6a-4; 41b-3; 90a-4; 107a-12; 175a-8.
- as-:** Asmak.
- a.-mağ** 146a-6.
- ‘**aşır:** (Ar.) Yüz yıllık zaman, asr. 171b-7
- ‘**a.-da** 128a-4; 149b-8; 175b-5.
- ‘**aşr:** (Ar.) Yüz yıllık zaman, asr.
- ‘**a.-ımızuñ** 8a-15.
- ‘**a.-inuñ** 190b-5.
- ‘**a.-muz** 127b-13.
- ‘**a.-muzda** 159a-14; 201a-14; 213b-6.
- ‘**a.-uñ** 139a-14.
- ‘**aşr-ı fahr-ı kâ’ināt:** (Far.) Peygamberimiz Hz. Muhammed’in (s.a.v.) asrı. 102a-15.
- ‘**aşr-ı aşhāb:** (Far.) Hz. Muhammed’in zamanında yaşayan ve onu gören arkadaşlarının dönemi. 102a-15.
- ‘**aşā:** (Ar.) Deynek, asa. 44a-2.
- ‘**a.-sı** 44a-1.
- ‘**āşık:** (Ar.) Âşık.
- ‘**a.-ı** 177b-10.
- āşikāre:** (13); (Ar.) Açık ortada, belli. 18b-1; 64b-1; 64b-3;

- 64b-5; 65a-3...
- ā.-leri** 17b-8.
- at:** At. 50a-9; 121b-9; 143a-10;
190a-4; 216b-1.
a.-a 68a-8; 81b-2; 182a-4;
a.-am 245b-4.
a.-larından 31a-3; 59b-10.
- ateş:** Ateş.
a.-den 82a-7.
- ‘avām:** (Ar.) Halk tabakası. 83b-14;
162b-11.
‘a.-dur 211a-13.
- āvāz:** (Ar.) Ses. 18b-1;
105a-9; 285b1.
ā.-ı 18a-14.
ā.-ımı 189a-1.
ā.-ları 43b-13.
ā.-larıyla 105a-11.
- ‘avdet:** (Ar.) Geri dönme, geri gelme.
142a-9; 212a07.
- ‘avn:** (Ar.) Yardım. 68a-5.
- ‘avn-i Bārī:** (Far.) Allah’ın yardımı.
67a-15; 69b-3.
- ‘avn it-:** Yardım etmek. 81b-15.
- ‘avn ol-:** Yardımcı olmak. 67b-6.
- ‘avrat:** (24) (Ar.) Kadın, hanım. 8b-9;
10b-8; 19a-10; 31b-12;
60a-15...
‘a.-a (16) 13b-11; 22a-10; 34b-
3; 54b-15; 56b-5...
‘a.-da 81a-12.
‘a.-dan 10a-10; 60a-14; 40b-15;
66b-10; 140b-12.
- ‘a.-ı** 8b-12,13; 111b-8; 140b-
9,10.
‘a.-la 154b-4.
‘a.-lar (9) 89b-4; 128a-1; 128a-
3; 181b-14; 225b-9...
‘a.-lara 138b-14; 179a-9; 179a-
14; 208a-13;
‘a.-ları 128a-8; 182a-1.
‘a.-larına 184a-9.
‘a.-uñ 8b-4; 8b-8; 81a-13; 116a-
3; 193b-12.
- ‘avrat ol-:** Cinsiyet değiştirmek. 60b-
2; 81b-3.
- ayakkabı:** Ayyakkabı. 118a-5.
- ‘ayāl:** (Ar.) Çoluk çocuk.
‘a.-ı 201a-2.
‘a.-lerini 275b-6.
- ‘ayānen:** (Ar.) Ayan olarak, açıkça.
58a-5.
- ‘ayān it-:** Ortaya çıkarmak.
135a-12; 237a-4.
- ‘ayān ol-:** Belli olmak, görünmek.
52a-7; 189a-4; 275a-8.
- āyāt:** (Ar.) Ayetler. 110a-6.
- āyet:** (Ar.) Kur’an’ın surelerini
oluşturan küçük bölümlerden her
biri. Ayet. 11b-9; 239a-11.
ā.-de 14a-9; 92a-15.
ā.-den 231b-12.
ā.-e 118b-11.
ā.-i 239b-5.
ā.-inüñ 78b-15.
ā.-ler (6) 22a-8; 23a-10; 88b-9;

- 92b-2; 139b-10...
- ā.-lere** 23a-12.
- ā.-leri** 136a-8; 202a-5.
- ā.-lerüñ** 23a-8.
- ā.-üñ** 54b-12; 69b-12; 70a-2;
202a-1; 202b-13.
- āyet-i kerīme:** (Far.) Kur'an-ı Kerim
ayeti, yüce ayet. 12b-4; 202a-2.
- ā.-de** 3b-15.
- ā.-den** 4b-4.
- ā.-lerden** 4a-7.
- ā.-si** 164a-11.
- ā.-sin** 226a-15.
- ā.-sinde** 182a-9.
- ā.-yı** 156b-4.
- ‘ayıb:** (Ar.) Kusur, günah. 104b-13.
- ‘a.-ımı** 229b-7.
- ‘a.-ıñuzu** 229b-7.
- ‘a.-la** 217a-5.
- ‘a.-lardan** 154b-7.
- ‘a.-lasa** 239a-12.
- ‘ayıpla-:** Ayıplamak, kusurlu bularak
kınamak. 101a-13; 193a-2.
- ‘a.-duğda** 103a-2.
- ‘a.-nsa** 192b-15.
- ‘a.-nmağdan** 103a-4.
- ‘a.-yan** 103a-3.
- ayna:** (Far.) Ayna. 177a-14.
- ‘ayr:** (Ar.) Eşek.
- ‘a.-ı** 133a-13.
- az:** Az. 36a-10; 159b-5.
- a‘zâ:** (8); (Ar.) Organlar. 12b-13; 52b-
4; 54a-7; 111b-15; 134b-8...
- a.-da** 54a-7; 54a-10; 59b-5;
191b-14; 230b-7.
- a.-dan** 111b-14.
- a.-ların** 142b-4.
- a.-nuñ** 54a-1; 54b-5.
- a.-sı** 231b-3.
- a.-sını** 60a-12.
- a.-sınuñ** 6b-6,7.
- a.-sından** 116b-13; 118a-2.
- ‘azâb:** (23); (Ar.) İşkence, eziyet.
68a-13; 95a-1; 121a-9;
131a-13; 134b-2...
- ‘a.-a** 3b-15; 69a-7,8; 82b-12.
- ‘a.-da** 120a-5; 142a-15.
- ‘a.-dan** (7) 85b-7; 117a-5;
126a-12; 128b-12; 130b-
2...
- ‘a.-ı** (13) 12a-4; 16b-9; 33a-15;
62a-1; 82a-9...
- ‘a.-ım** 47a-12.
- ‘a.-ın** 91a-13.
- ‘a.-ına** 176a-4.
- ‘a.-ından** 5a-6; 33a-15; 33b-10;
34a-3; 85b-5...
- ‘a.-la** 119b-4.
- ‘a.-lar** (10) 18a-10; 33a-8; 83b-
4; 117a-6; 138a-9...
- ‘a.-lara:** 32b-10; 69a-1; 69a-3.
- ‘a.-lardan** 5a-7; 134b-15; 207a-
3.
- ‘a.-larla** 50b-12.
- ‘a.-ları** 51a-1; 91a-14; 124b-
12; 124b-14; 130a-
13...

‘**a.-ların** 66b-5.
‘**a.-un** 264b-6.
‘**azāb-1 dil:** (Far.) Gönül azabı. 153b-3.
‘**azāb-1 hazır:** (Far.) Hazır azap. 165a-12.
‘**azāb-1 kabır:** (Far.) Kabir azabı.
‘**a.-e** 126a-9.
‘**a.-i** 110b-1.
‘**a.-uñ** 61b-11.
‘**azāb u ikāb:** (Far.) Ceza ve eziyet. 274b-10.
‘**azāb-1 şedīd :** (Far.) Şidetli, sert azap. 223a-5.
‘**azāb-1 şiddet :** (Far.) Şiddetli azap. 33a-9.
‘**azāb çek-:** Azaba çekmek. 12a-8; 91b-8; 165b-12; 275a-4.
‘**azāb it-:** (12) Yaptıkları kötülüklerin karşılığı olarak bir kişiye işkence etmek. 4b-4; 4b-7; 4b-11; 48a-14.
‘**azāb ol-:** (6) Azap etmek, azaba çekmek. 83b-5, 112a-12; 130a-8; 140a-7; 143a-7.
āzād it-: Serbest itmek, serbest bırakmak. 109a-5
āz’ af-1 imān: (Far.) Zayıf, kuvvetsiz iman. 96a-5.
a’ zam: (Ar.) Daha, çok, pek, en büyük
a.-1 39a-6.
a.-uñ 101a-6.

‘**azamet:** (Ar.) Büyüklük, ululuk.
‘**a.-iyle** 46a-14; 66b-15.
‘**azim:** (Ar.); (‘azm) Niyet. 23b-11; 234b-3/4;
‘**a.-e** 199a-13
‘**a.-etiyle** 147a-9;198b-9.
‘**azim it-:** (‘azm it-:) Niyetlenmek. 46b-10; 234b-5.
‘**azīm:** (6); (Ar.) Büyük, ulu.133a-2; 146b-3; 157b-7; 193b-2; 198a-7...
‘**a.-de** 157b-6.
‘**a.-den** 103b-15.
‘**a.-dür** 163b-15.
‘**a.-e** 200a-9.
‘**a.-i** 90a-1.
‘**a.-inde** 22a-3.
‘**azīmet:** (Ar.) Memeden çıkan süt. 155b-12.
Büyük ile ilgili. 234a-14.
‘**azīmü’ş-şān:** (Ar.) Şāni büyük. 36a-12; 37a-3; 211a-5.
‘**a.-a** 144b0-8; 206a-10; 112b-5.
‘**a.-dur.** 39a-6.
‘**a.-i** 36a-8; 110a-7, 135b-1; 239a-3.
‘**azīz it-:** (Ar.) Değerini yükseltmek. 68a-6,7.

B

bāb: (Ar.) Kapı.
b.-ın 189b-12; 218b-10.
b.-ında 226a-3.

- baba:** (9) Baba. 113a-7; 113a-9; 113a-12; 133a-15; 133b-9...
- b.-ları** 130b-4.
- b.-larına** 130a-8; 131a-5.
- b.-larından** 30b-2; 59b-10.
- b.-larıñuz** 30b-13.
- b.-m** 245b-4; 256b-1;
- b.-mdan** 245b-5.
- b.-muz** 130a-15; 164b-8.
- b.-nuñ** 133b-5; 146b-2.
- b.-sı** (7) 30a-13; 132b-1; 210b-11; 245b-7; 256a-15...
- b.-sın** 173b-14; 174b-4.
- b.-sına** 181a-13; 230b-11.
- b.-sından** 126b-7;
- b.-sinuñ** 38b-6; 38b-7; 38b-8; 42a-8.
- b.-ya** 76a-9; 140b-2; 70b-12.
- b.-yı** 196b-15.
- bacı:** Bacı. 178b-9.
- b.-lar** 142a-1.
- ba' de:** (Ar.); (11) Sonra. 24a-7; 148b-1; 166a-1; 207b-8; 217b-10.
- b.-hu** (6) 29a-3; 43a-7; 200b-10; 201a-9; 220b-8...
- bağ:** Bağ.
- b.-a** 127b-8.
- b.-ludur** 22a-12; 69b-7; 3b-8.
- bağçe:** (Far.) Bahçe. 33a-4; 66b-8; 98b-15; 207a-10;
- b.-dür** 235b-9.
- b.-lerinden** 33a-4; 66b-7; 98b-15; 207a-1; 235b-9.
- b.-si** 108a-15.
- bağla-:** Bağlamak 156a-13.
- b.-mağ** 84b-11; 135b-15.
- b.-sa** 261b-9.
- b.-yup** 261b-15.
- bağlan-:** Bağlanmak.
- b.-sa** 261b-10; 261b-11; 262a-3.
- bahā:** (Far.) Kıymet, değer.
- b.-da** 85b-3.
- b.-lu** 85b-4.
- b.-sız** 143b-14.
- b.-sın** 143b-12.
- b.-ya** 137b-1.
- bahāne:** (Ar.)Bahane, sebep. 75a-4; 101a-14.
- bağıl:** (Ar.)Hasis, cimri. 91a-11.
- bağılık:** Cimrilik. 25a-4.
- bağış:** (Ar.); (8) Bahs, bahseden. 13a-15; 19a-7; 40a-7; 241a-9; 244b-1...
- b.-ler** 135b-8.
- b.-lerin** 165a-14,15.
- b.-lerine** 165a-15.
- b.-lerinde** 267b-4.
- b.-lerinden** 254a-8.
- b.-lerini** 97b-12.
- bağr:** (Ar.) Deniz.
- b.-a** 170a-10.
- bağs:** (Ar.) (Bkz: bağış)
- b.-e** 153b-8; 213b-2.
- b.-i** 145a-4; 157b-6.

- b.-imüz** 158a-8; 215b-12.
- b.-ini** 16a-6.
- b.-inde** (8) 29b-2; 72b-3; 73a-15; 103b-4; 113b-9...
- b.-ini** 50b-8; 246a-8.
- b.-üñ** 200a-4; 204a-6.
- baht:** (Far.) Kader.
- b.-im** 180b-14.
- ba'îd:** (Ar.) Uzak. 271b-3.
- bâ' iş:** (Ar.) Sebep olan, gönderen.
- 99b-6; 125a-4.
- b.-i** 209b-7; 221b-7.
- bâ' iş ol-:** Sebep olmak. 125a-4.
- bağ-:** Bakmak. 213b-3.
- b.-acağ** 54a-4.
- b.-an** 213a-15.
- b.-ar** 28b-9; 77b-4; 190b-9; 218a-11.
- b.-ıcı** 196a-12.
- b.- mağ** (11) 9a-10; 74b-1; 114a-11; 114b-3; 141b-14...
- b.- mağıla** 53a-12.
- b.-mamağ** 53a-12.
- b.-mamağ** 7b-1; 172b-3.
- b.-masını** 116a-2.
- b.-maya** 70b-13; 77b-15.
- b.-mayacak** 54a-4.
- b.-mayup** 114b-3.
- b.-mazlar** 177a-11.
- b.-sın** 74a-11.
- b.-up** (12) 15a-7; 95b-13; 114b-7; 151a-9; 204b-5...
- bağkal:** (Ar.) Bakkal. 144b-2.
- bal:** Bal. 122b-3.
- b.-dan** 48b-8.
- b.-ı** 84b-5.
- balçık:** Çamur, balçık. 258b-4.
- b.-dan** 258a-13; 258a-15; 258b-2,3.
- bâkî:** (7) (Ar.) Ebedi, sonsuz. 77b-12; 135b-13; 190b-5; 224a-15; 271a-9...
- b.-sin** 16b-10.
- bâkiyen:** (Ar.) Ebedi olarak. 212a-4.
- bâkire:** (Ar.) Kız oğlan kız. 192b-2; 194a-14.
- b.-dür** 36b-7.
- b.-nüñ** 194a-15.
- balğam:** Balgam. 216a-10.
- bâliğ:** (Ar.); (6) Sona eren. 57b-13; 60b-8; 155a-14; 187a-10; 187a-14.
- baña:** (60) Bana. 55a-15; 71b-7; 93a-9; 100a-13; 219a-15...
- bâni:** (Ar.) Binâ eden, yapan.
- b.-nüñ** 15a-11.
- b.-si** 15a-11.
- bardak:** Bardak.
- b.-ları** 48b-8.
- bâri:** (Far.) Hiç olmazsa, bari. 69b-3; 119a-7; 165b-11.
- bâ-şâfasında:** (Far.) Gönül açıcı olan
- 180a-5.
- ba'ğ:** (Ar.) Ortaya çıkma, gönderme.
- 271a-12.
- bâ-şevâb:** (Far.) Sevaplı olan. 169b-14.
- başar:** (Ar.) Allahın sıfatlarından görme. 17a-15; 18b-5.
- baş-:** Basmak.

- b.-agör:** 190a-5.
b.-an 223a-10.
b.-ar 17a-15.
b.-dıkdan 205a-4.
b.-up 223a-8.
başıl-: Basılmak.
b.-an 223a-10.
başiret: (Ar.) Önden görüş, basiret.
73b-7.
baş: Baş, kafa. 13b-4; 39b-8; 84b-14;
232a-3.
b.-a 219a-6; 232a-4.
b.-da 98a-14; 176a-8.
b.-ı (6) 30a-1; 43a-13; 43b-1; 44b-
12; 44b-12...
b.-ıdur 57a-14.
b.-ın 71b-10; 141b-9; 247a-11.
b.-ına (9) 79a-6; 160b-14;
188b-14; 194b-7; 196a-
10...
b.-ında 140a-7.
b.-ların 204b-12; 215b-6.
b.-larına 47b-7; 145a-8.
b.-lu 215b-5.
b.-nuñ 106b-14.
b.- uñ 268a-3.
başka: (6) Başka, diğer. 6b-10; 129a-3;
184b-9; 188b-6; 193a-1...
b.-dur 193a-1.
başla-: Başlamak.
b.-ar 76b-5; 130a-1.
b.-dı 91b-14.
b.-duğı 180b-12.
b.-duğda 123a-6; 190b-4.
b.-ndı 108a-11.
b.-sa 42b-10.
b.-yup 30b-7.
bat-: Batmak, boğulmak.
b.-up 47b-5.
bâtil: (Ar.); (23) Boş, boşuna. 83b-1;
136b-9; 137a-10; 158a-12;
168a12...
b.-a 2b-9; 12a-2; 208a-1; 210a-
2.
b.-dan 109b-5; 116b-1;
b.-dur (7) 43b-12; 98a-2,3;
156a-14; 190a-7...
b.-ı (6) 88a-6; 94b-12; 121a-
15; 156a-15; 195a-6...
b.-ıklarına 158b-7.
b.-ları 54b-7.
bâtil ol-: Batıl olmak. 24a-5; 136b-9;
151a-9; 206a-5.
bâtil-ı i' tikhād: (Far.) Boş inanç. 185a-
12.
batın: (Ar.); (6) Karın. 6b-9; 54a-15;
54b-7; 191b-12; 192a-9.
b.-da 57a-1.
b.-dandur 122a-13.
b.-ı 54a-1; 161b-15.
b.-ın 95a-11.
b.-ların 37b-3.
battâl: (Ar.) İşe yaramaz, işlemez,
kullanılmaz. 245b-1.
b.-a 245a-15.
b.-ı 245a-12.
baykuş: Baykuş. 98a-7; 98a-10.
b.-a 98a-7.

- Bayrām:** Bayram.
B.-da 177a-8.
B.-ı 211b-4.
B.-ın 211a-11; 211a-15.
B.-lık 85b-1.
- bāzār:** (Far.) Pazar. 143b-12; 145b-6.
b.-a 174a-12.
b.-ından 174a-14.
b.-lığın 80b-9.
- ba' zı:** (Ar.); (68) Bazı, bir kısmı,
bazısı. 182b-5; 189b-6; 200a-11; 231b-2; 248a-15...
b.-lar 139a-3; 148a-11; 266b-3.
b.-ları (14) 29a-3; 101a-11,12; 132b-13; 148a-12...
b.-nuñ 119b-13;
b.-sı 62ab-4; 107a-8; 124a-1,2.
b.-sına 26b-8; 36b-11.
b.-sında 132b-14.
b.-sını 36b-12.
b.-sinuñ 12b-10; 258a-9.
- bedā' at:** (Ar.) Güzel olma, güzellik.
225b-14.
- beddu' ā:** (7) (Far.) Beddua. 89a-13;
106b-4; 106b-9; 255b-6,7...
b.-sından 133b-11.
- beddu' ā eyle-:** Beddua etmek. 255b-6;
255b-11.
- bedel:** (Ar.) Değer. 270b-11.
- beden:** (Ar.); (8) Vücut. 7b-13; 52b-7;
53b-3; 70a-14; 157a-4...
b.-de 155a-7; 222b-12.
b.-den 30a-7; 31b-5.
- b.-e** 137b-4; 222b-13.
b.-imiz 176a-6.
b.-imüz 46b-13; 174a-4.
b.-ine 47a-1.
b.-le 92a-1; 155a-13.
b.-ler 47a-3.
b.-leri 197b-10.
b.-lerine 46b-12; 47a-2,3; 47a-13.
b.-lerinüze 46b-12.
b.- üñ 95b-2.
- bāzırgān:** (Far.) Tüccar, esnaf. 194b-13.
b.- uñ 194b-14.
- begen-:** Beğenmek. 213b-1.
b.-mek 231a-3.
b.-meyüp 143a-1.
b.-mez 80a-2; 181a-8; 233b-2.
- beg:** Bey.
b.-im 154a-4.
b.-in 213b-1.
b.-lere 128a-14.
- behīr:** (Ar.) Nefes darlığı.
b.-e 197a-4.
- beķā' :** (Ar.) Ebedilik, sonsuzluk. 17a-5; 187a-8.
- beķā' yen:** (Ar.) Ebedi, ölümsüz olarak. 254b-6.
- beķā' -ı āhīret:** (Far.) Āhīretin hayatının devamlığı, kalıcılığı. 211b-2.
- beķā' -ı veled:** (Far.) Evlat bırakma, yetiştirme. 197b-3.
- bekle-:** Beklemek. 140b-7.
b.-memek 225b-8.
b.-meyeler 225b-12.
- bel:** Bel. 101a-9; 173b-4; 261a-3.

- b.-i** 86a-5.
- b.-in** 269b-3.
- b.-ine** 261a-14; 261b-9; 261b-11; 261b-13; 261b-15.
- belde:** (Ar.) Kasaba, şehir, diyar.
- b.-ye** 145b-5.
- beled:** (Ar.) Şehir, memleket.
- b.-üñ** 145b-7;
- belî:** (Ar.) Evet. 23b-6; 33b-12; 55b-9; 237b-5; 252b-13.
- belki:** (Far.);(51) Belki 25b-12; 34b-12; 64b-10; 83a-3; 85b-5...
- belâ:** (Ar.) Musibet, belâ. 9b-2; 158a-4; 218b-15; 220b-14;
- b.-dan** 175a-12.
- b.-dur** 5b-2; 181b-5.
- b.-ları** 82b-9.
- b.-sı** 99a-3.
- b.-uñ** 82a-15; 224a-13.
- b.-ya** (6) 94a-1; 126b-10; 210b-1; 213a-1; 220b-14...
- belâdet:** (Ar.) Şaşkınlık. 97b-10.
- belâgat:** (Ar.) Güzel ve pürüzsüz söz söyleme. 60a-6; 71b-5.
- b.- lar** 71b-6.
- belîğ:** (Ar.) Etkili, güzel ve yerinde söylenmiş. 26a-12.
- belek:** 106b-1. Çocuk kundağı.
- bellü:** Belli. 111a-1; 151a-1; 172a-10; 172a-12.
- b.-dür** 168b-3.
- b.-gi** 62b-15.
- bellü ol-:** Belli olmak.
- 151a-1; 171a-10,12,
- ben:** (131) Ben 18a-3; 19b-14; 25a-7; 29a-11; 32a-15...
- b.-de** (9) 74a-7; 87a-10; 200a-1; 243b-5; 270a-6...
- b.-den** (13) 31a-5; 32a-13/14; 73a-2; 97a-6...
- b.-i** (33) 25a-1; 32a-11; 39b-6; 66a-8; 73a-1...
- b.-im** 250b-11.
- b.-imden** 211b-10.
- b.-imdür** 46a-15.
- b.-imle** 66a-10; 97b-2; 187b-9.
- b.-üm** (77) 25b-4; 55b-1; 86a-4; 147a-11; 170b-3...
- beñze-:** Benzemek.
- b.-mez** 17a-11; 176a-5; 13b-7; 56a-10; 165a08.
- b.-medügi** 13b-7.
- b.-mek** 13a-11; 13a-12; 13b-6.
- b.-memek** 17a-10.
- b.-r** (24) 6b-15; 22b-9; 62b-3; 80a-7; 93a-15...
- b.-yenler** 63b-13.
- beñzet-:** Benzetmek.
- b.-mek** 239b-10; 145b-15.
- ber:** (Far.) Üzerinde, üzerine. 73b-2.
- berâber:** (Ar.); (7) Birlikte bulunma. 71b-12; 73a-12; 103b-1; 138b-12; 161a-11...
- b.-dür** 10b-1; 26a-14; 106b-2; 263b-5;
- b.-ine** 222a-6.
- berâder:** (Far.); (Bkz. birâder) Erkek kardeş; dost, arkadaş. 274a-12; 274a-14.
- berât namâz:** (Ar.) Berat namazı. 62b-1.

berbād: (Far.) Kötü, fena. 218b-2.

b.-a 196a-13.

berekāt : (Ar.) Bereketler.

122b-6; 208b-13.

b.-ıdur 81b-9.

b.- uñ 122b-4.

bereket: (Ar.) Bolluk, saadet,
mutluluk. 45b-3; 224a-12.

berī: (Ar.) Uzak. 81a-8; 91a-9;

b.-dür 13b-11; 17b-4; 26a-14.

b.-lerdür 37b-5,6; 50a-1.

b.-yim 260b-10; 272b-12.

berk: Sert, yüksek. 28b-10.

berk ur-: Sert, kuvvetle vurmak. 44a-4.

berrāqa: (Ar.) Kızgın olmaya. 196a-13.

berü: Beri. 169a-4; 199a-5.

be's: (Ar.) Zarar, korku, kötülük. 104b-
15.

besle-: Beslemek.

b.-mek 140b-8.

b.-señ 90a-3.

besmele: (Ar.)

“bismillâhirrahmânirrahîm” cümlesi.
169b-4.

beş: (62) Beş. 63a-1; 68b-9; 70a-14;

168a-1; 210b-1...

b.-er 78a-15.

b.-dür 232a-9; 158b-8; 37a-8;
72b-7; 197a-15.

b.-i 63b-11.

b.-inci (109) 111a-7; 112b-7;
114b-12; 120a-14; 124b-15...

b.-incisi 107b-15.

b.-nüñ 99b-15

beşeriyet: (Ar.) İnsan olma durumu.

93a-8.

beşik: Beşik.

b.-den 250b-5.

b.-in 180a-15.

beṭālet: (Ar.) Tembellik. 83b-13; 94a-7.

beter: (Far.) Daha kötü.

b.- inden 140a-1.

bevāsir: (Ar.) Mayasıklar,

basurlar. 216b-6.

bevil: (Ar.) Sidik. 125b-6; 216a-3.

b.-den 126a-8.

b.-î 35a-2.

bey^ç: (Ar.) Satma, satış. 73a-6; 108b-6.

b.-e 144b-1.

b.-ine 263b-10.

b.-ü 168a-11,12; 168a-
14.

bey^ç-i bātıl: Günahlı, kötü olan satış.
137a-10.

bey^ç-i fāsîd: (Far.) Kötü satış. 137a-10.

bey^ç ü şirā: (Ar.) Alış veriş. 168a-12.
b.-da 73a-6.

beyān: (Ar.); (381) Açık söyleme,
anlatma. 88b-11; 92a-5;
95b-2; 95b-11; 151a-5...

b.-a 111b-15; 121a-14; 215b-
13.

b.-ında 270b-7.

b.-i 109b-12; 112b-12; 114a-15;
231a-8.

beyān eyle-: Bildirmek, anlatmak,
söylemek. 150a-5; 249a-5.

beyāz: (Ar.) Beyaz rengi. 29b-14; 30a-
11; 67a-11; 196a-8.

beyin: (Ar.) Ara, arası.

b.-i 140a-8; 176a-8.

- b.-inde** 25b-9; 172b-9.
- b.-ine** 190b-14; 225a-12.
- b.-ini** 269b-9; 270b-5.
- b.-ler** 134b-14.
- b.-leri** 47b-7.
- b.-lerinde** 192b-5; 192b-9;
223b-15; 250b-13.
- b.-lerine** (8) 115b-5; 126a-7;
137b-8; 189a-13; 193b-10...
- beyit:** (14) (Ar.) Aynı vezinde iki mısradan meydana gelen söz, beyit.
140a-6; 154a-4; 176a-7;
213a-10; 217b-12...
- b.-de** 101a-7.
- beyne'n-nās:** (Ar.) İnsanlar arası.68a-5.
- beynir:** (Far.) Peynir. 84b-2.
- beyza:** (Ar.) Daha beyaz, çok ak.
b.-ya 42b-14.
- beyza-i zāg:** (Far.) Beyaz karga. 90a-1.
- bez:** Bez. 85a-14.
b.-den 85a-14; 85b-3.
- beze:** (Far.) Günah, hata.
b.-di 160a-2.
- beze-:** Boyamak, süslemek.
b.-gil 274a-7.
- bezil:** (Ar.) Bol bol verme, serpmeye.
75b-1.
- bezil it-:** Bol bol vermek. 83b-1; 83a-13.
- bırak-:** Bırakmak. 84a-12; 84a-14.
b.-durur 170b-10.
b.-sa 249a-12.
b.-up 98a-13.
- bıyık:** Bıyık. 247b-12; 248a-3.
b.-ın 144a-2; 144b-13; 247b-11; 248a-1.
- Bî-^çavni'llāhi:** (Ar.) Allah'ın yardımıyla. 111b-13; 276a-11.
- bî-çāre:** (Far.) Çaresiz. 32b-5; 66a-12;
79b-14.
- bî-dīn:** (Far.) Dinsiz.
b.-üñ 135a-8.
- bî-ğayr:** (Far.) Başkasıyla. 114b-15,
221a-1.
- bî-ḥakḳi:** (Far.) Hakkıyla
104b-6.
- bî-ḥisāb:** (Far.) Hesapsız.
220a-6:
- bî-iz^çāni:** Boyun eğmeyen. 78a-14.
- bî-izn:** (Far.) İzniyle.
b.-i 141b-7; 1591-9.
- bî-namāz:** (Far.) Namazsız.116b-14;
117a-1; 140b-10,11.
b.-ı 149a-6.
b.-lar 117a-3.
b.-ları 117b-2; 140b-10;
161a-3.
- bi-nefsiḥi:** (Ar.) Kendisi, kendi, kendisi ile. 17a-7.
- bî-tamām:** (Far.) Tamamen. 139a-9;
170b-1.
- bî-vefā:** (Far.) Vefasız. 70b-8.
- bi'l-ḥas:** (Ar.) Özellikle. 247a-4.
- bî'l-icmā^ç:** (Ar.) Tamamı, tümü.
255a-11.
- bî'l-ittifāḳ:** (Ar.) İttifakla, hep beraber.
101a-13.258b-14.
- bi's-sünen:** (Ar.) Sünnetle amel eden.
229a-6.
- bi't-tamām:** (Ar.) Tamamen.157b-8.
- bid^çat :** (19); (Ar.) Sonradan çıkan.
48b-11; 61a-6; 62b-1;
91b-4; 102b-1...

- b.-a** 85a-3; 208a-1.
- b.-dur** 163b-7.
- b.-ı** 6b-14; 85a-4; 192a-3; 225b-7.
- b.-î** 163b-5.
- b.-lar** 65a-10.
- b.-lara** 2a-11; 203a-13.
- b.-uñ** 61b-5.
- bid' at-ı hasene:** (Far.) Önceleri olmayıp sonradan çıkan ve İslam alimlerinin câiz gördükleri yeni şeyler, beğenilebilir yenilikler. 62a-14; 62b-3.
- bid' at-ı seyyi'e:** (Far.) İslamın başlangıcında olmayıp sonradan meydana çıkan ve İslam âlimlerince benimsenmeyen yenilikler. 62a-14,15; 62b-4; 85a-2.
- bid' at-ı kabîh:** (Far.) Kötü yenilikler. 152b-13.
- biḥār:** (Ar.) Denizler.
- b.-dan** 94a-15.
- biş:** Beş. 8b-1; 27b-2; 63b-11.
- b.-inci** 17a-9.
- bi-tarîki'l-mizâh:** (Ar.) Şaka yoluyla, şaka yaparak. 240b-10.
- bilād:** (Ar.) Memleketler. 137a-15; 158a-13; 168a-8; 199a-2; 202b-4.
- b.-da** 223b-7.
- bile:** (55) Bile, dahı. 128b-11; 170b-14; 177a-4; 179a-14; 201a-8...
- bil-:** (9) Bilmek 151b-6; 237a-12; 237b-3; 274a-6; 275a-1...
- b.-di** 58a-8.
- b.-digi** 132a-3; 27b-5.
- b.-diler** 80b-2; 80a-5; 147a-2;
- b.-diñ:** 51a-2.
- b.-dügi** 25b-1; 91a-2; 121a-6; 183b-15.
- b.-dügin** 111a-13; 227b-12.
- b.-dügini** 227b-10.
- b.-dük** 18b10; 32a-5.
- b.-dükde** 116a-11; 273a-14.
- b.-dükleri** 225a-8.
- b.-düñ** 85b-8; 229a-13.
- b.-egin** 250a-12.
- b.-eler** (6) 124b-12; 137a-12; 158b-3; 165b-1; 178a-3.
- b.-emez** 227b-7; 227b-8; 227b-10.
- b.-en** (10) 55a-10; 152b-13; 195a-5; 205a-6; 249a-1; 250a-12...
- b.-enler** 10b-4; 79b-6; 140a-6; 141a-12;
- b.-enür** 159a-15.
- b.-erler** 168b-13; 184b-11.
- b.-eydük** 12a-6.
- b.-in** 185b-8.
- b.-indi** (13) 91b-9; 92b-4; 93a-11; 96b-13; 119b-14...
- b.-ine** 75a-9.
- b.-inmezse** 101b-13.
- b.-ir** 186a-12; 267a-10.
- b.-irisiz** 57a-3.
- b.-irse** 192a-10.
- b.-irsin** 190a-15; 67b-11;
- b.-meden** 175a-7; 188a-6; 256a-1.
- b.-medigün** 124b-4.
- b.- medigüñiz** 11b-6.

- b.-medigüñüz** 19b-8.
b.-mediler 275a-2.
b.-mediñüz 12a-3.
b.-medügi 246a-7.
b.-medügin 67b-11; 227b-7;
227b-9.
b.-medüginini 25b-1; 132a-4.
b.-medügümüzi 200b-9.
b.-medükçe (14) 11a-9; 58b-7;
60b-15; 81b-3; 81b-7...
b.-medükinden 79b-2.
b.-medüklerin 158b-3; 178a-3.
b.-medüklerinden 22b-9;
151a-13.
b.-medüm 55a-13; 259b-14;
147a-1; 221b-11.
b.-medüñ 32a-12.
b.-mek (29) 23b-12; 94b-
9; 101b-9; 101b-
11; 107b-6...
b.-mekde 212b-9.
b.-meksiz 106a-5.
b.-meksizin 96b-13.
b.-mem (15) 151b-6; 238b-2;
249a-14; 272a-5; 272a-
7...
b.-memege 10b-6.
b.-memek 97b-12; 218b-4.
b.-memiş 15b-12.
b.-memüz 16b-14.
b.-mese (6) 57b-1; 100b-14;
117b-5; 263a-1; 264a-
6...
b.-mesi 17b-4.
b.-mesiyle 35b-8; 51a-11.
b.-mesiyledür 10a-9.
b.-meye 118a-10; 188a-14;
201a-2.
b.-meyen (10) 95a-5;
141a-8; 144a-10; 168a-
3; 237a-2...
b.-meyenler 10b-4; 55a-6; 57b-
5; 139a-2; 222a-2.
b.-meyenlere (9) 54b-1; 134b-
10; 137a-2; 141a-12; 201a-2...
b.-meyenlerdi 168a-2.
b.-meyendür 205a-5.
b.-meyenlerüñ 54b-5.
b.-meyince 234a-3.
b.-meyincek 65b-15.
b.-meyüp (8) 5a-11; 82b-13;
87a-12; 136a-3; 170a-
5...
b.-mez (36) 61a-1; 160a-11;
175a-9; 227a-5; 233b-3...
b.-mezem 145a-12.
b.-mezin 253b-1; 4253b-7.
b.-meziz 252b-4.
b.-mezler (16) 139a-15; 145a-7;
151a-3; 186a-14; 195a-13...
b.-mezlik 2b-9, 57b-15; 143b-
15;
b.-mezse 192a-11; 268b-6.
b.-mezseñ 122a-14.
b.-mezsın 49a-10.
b.-miş (7) 15b-4; 156a-4; 157a-
11; 157a-12; 237a-2...
b.-se 73a-11; 265a-9; 265a-11;
267a-2; 267a-5.
b.-seler 200b-10.
b.-seler idi 173a-15.
b.-sün 141b-1; 171b-11.
b.-sünde 259b-7.
b.-ügüñ 198b-8.
b.-üñ 105b-5.
b.-ünürse 101b-13.
b.-üp (88) 49b-12; 151b-7;

- 151b-13; 159b-11; 160a-1...
- b.-ür** (30) 3a-12; 4b-12; 17b-9; 58b-6; 73b-10...
- b.-ürdi** 116a-14.
- b.-ürdüm** 18a-5.
- b.-ürem** 10a-9; 18a-4; 49a-13; 100b-14.
- b.-ürken** 118a-9; 118b-1.
- b.-ürler** 142b-1; 90b-11; 143a-8.
- b.-ürlerse** 235a-7.
- b.-ürse** 136a-2; 136a-4; 136a-12; 244a-2.
- b.-ürseñ** 122a-13.
- b.-ürsün** 29a-6.
- b.-ürüm** 94b-7.
- b.-ürüz** 57a-4; 57a-7.
- bildir-:** Bildirmek. 216b-2.
- b.-dirür** (50) 8b-6; 9b-3; 9b-9; 51a-2; 183b-15...
- bildür-:** (Bkz. bildir-:) 8a-3.
- b.-dügüm** 201b-13.
- b.-en** 232b-13.
- b.-mek** 71a-7; 108b-2.
- b.-seler** 171b-13.
- b.-ür** (27) 6b-14; 7a-6; 7a-15; 8a-1; 127b-7...
- bilek:** Bilek.
- b.-(g)ine** 146a-6.
- b.-(g)inde** 146a-9.
- bilki:** Belki, aksine. 82a-14.
- bi'llâhi:** (Ar.); (33) Allah için. 60b-5; 64b-12; 74b-13; 221b-6; 252b-9...
- biñ:** (43) Bin. 5a-15; 112a-15; 134b-12; 148a-2; 164b14...
- bin-:** Binmek. 141a-8; 145b-11.
- b.-dügi** 84b-5; 216a-15.
- b.-dükde** 72a-7.
- b.-dürüp** 148b-5.
- b.-iser** 274b-9.
- b.-meli** 177b-15.
- b.-üp** 47b-3.
- bindir-:** Bindirmek.
- b.-üp** 92a-12.
- binâ:** (Ar.) Yapı. 22b-4.
- b.-dür** 22b-4.
- b.-sı** 232a-8.
- b.-sımuñ** 50b-1.
- b.-ya** 157b-1.
- b.-yı** 15a-9; 159a-12; 211b-15.
- binâ'en:** (Ar.) Dayanarak, -den dolayı. 82b-4.
- biñâr:** Pınar.
- b.-ından** 69b-1.
- bint:** (Ar.) Kız 226a-3; 226a-6.
- bir:** (687) Bir. 15a-9; 22b-10; 24b-6; 34a-15; 41b-2...
- b.-den** (6) 36b-2; 45a-10; 64a-6; 188a-4; 247a-8...
- b.-dir** 108a-12.
- b.-dür:** Aynı (10) 13b-14; 14a-11; 74a-14; 82a-11; 245b-9...
- b.-ebir** 220a-5; 220b-9.
- b.-eden** 268b-15.
- b.-er** 58b-11; 216b-8.
- b.-eri** 232a-5.
- b.-i** (102) 8b-4; 20b-11; 36a-3; 71a-1; 104a-5...
- b.-iden** 232a-5.
- b.-in** 36b-10; 91b-1; 190b-6; 238a-12; 239a-5.

- b.-inci** (52) 154b-3; 173b-9;
174a-4; 174a-15; 174b-9...
- b.-inde** 185a-13; 208b-6.
- b.-inden** 165b-9.
- b.-ine** (23) 33a-9; 66b-3; 94a-11; 220a-6; 220b-13...
- b.-ini** (13) 91a-10; 101a-6;
103a-3; 111b-6; 115a-11...
- b.-inüñ** (13) 182a-6; 195a-3;
197b-12; 198b-11; 212a-12...
- b.-iñüz** 59a-11; 80b-2; 96a-2.
- b.-iyle** 55a-11; 236a-8; 241b-6;
242a-4; 266a-5.
- b.-isi** 206b-10.
- b.-lerdür** 243a-8.
- b.-leri** 135a-14.
- b.-ünedür** 82a-6.
- bir bir(i):** Her biri. 6b-13; 223a-7.
- b.-birin** 227b-6.
- b.-birinden** 193a-15.
- b.-birine** 119a-10; 204b-4.
- b.-birini** 140a-10.
- b.-birde** 156b-8;
- birik-:** Toplanmak.
b.-dükde 78b-11.
- birâder:** (Far.) Erkek kardeş; dost,
arkadaş. 247b-1; 251b-15.
b.-üñ 131b-10,11.
- bit-:** Bitmek.
b.-di 25b-4.
b.-egen 154a-7.
b.-mede 134a-1.
b.-irse 134a-3.
- b.-meye** 118b-3.
b.-mez 33b-4.
b.-se 153a-7.
b.-üp 137b-1.
- bitür-:** Bittirmek, sona erdirmek.
b.-üp 50b-15.
b.-ür 215a-4; 215a-5.
b.-üre 134a-4.
b.-ürmede 73a-5.
- biraz:** Biraz. 112b-10; 119a-2;
146b-5; 232a-3.
b.-ımı 146b-7.
- birkaç:** Birkaç. 171b-1.
- Bi'smi'lläh:** (Ar.) Bismelenin
"Allah'ın adıyla" anlamına
gelen ilk kısmı. (13) 123a-6;
229b-10; 242a-4, 5; 242b-7...
- biz** (29) Biz. 31a-8; 48b-14; 57a-4;
62b-9; 161b-3...
- b.-de** 185b-3; 275b-8.
b.-den 216b-9,10.
b.-e (31) 48b-15; 64a-6; 68b-11;
209b-14; 225a-1.
b.-i (17) 4a-8; 59b-10; 68b-15;
112a-4; 275a-12.
b.-im 58a-10.
b.-imdür 132a-10; 142b-14.
b.-üm (33) 21b-2; 39b-13; 48b-7;
70a-5; 176a-4...
- bizcileyin:** Bizim gibi.
17b-4; 18b-1; 18b-8.
- bi'z-zât:** (Ar.) Kendi, kendisi. 57a-5.
- boğaz:** Boğaz. 27b-15.
b.-ı 253a-3.
b.-ına 47b-6; 82a-6; 138a-3;
213a-9.
b.-ında 153b-1.

boğazla-: Boğazlamak.

b.-duğı 60b-9, 233a-8.

b.-maz 253a-6.

b.-nup 216b-3.

b.-rına 275a-7.

b.-rsa 101a-9.

b.-rsalar 153a-8.

b.-sa 268b-11.

boğ: Bok. 104a-15.

bol: (6) Bol, çok geniş. 33a-6; 125a-12; 131a-2; 131a-15; 179a-1...

b.-dur 33b-8.

b.-luğ 16b-7.

borc: Borç.

b.-ı 88b-4; 266b-1.

b.-lu 115b-5.

b.-luya 247a-10.

bostân: (Far.) Sebze yetiştirilen bahçe.

b.-a 127b-8.

boş: (8) Boş. 254b-1; 254b-4; 257a-14; 257b-4; 267a-4...

b.-a 98b-11; 188b-15; 196b-1.

boşa-: Boşamak.

b.-mağ 108b-15.

boşan-: Boşanmak.

b.-up 190b-4.

boy: Boy.

b.-ı 191b-2.

b.-lar 44b-6.

b.-u 195b-4.

boyun: Boyun 43b-14; 134b-8; 191b-13; 230a-3.

b.-ı 45a-14.

b.-ınuñ 43b-4.

b.-lı 211a-6.

b.-lu 165b-4; 223a-11.

b.-sız 223a-12.

b.-suz 165b-4.

b.-uz 211a-6.

b.-u 50b13;

b.-un 249b-13; 251b-1;
251b-13.

b.-una 157b-12; 261a-13.

boz-: Bozmak.

b.-anları 191a-10,11; 191a-14;

191b-2.

b.-anlardan 162b-9.

b.-ar 218b-14; 219a-7.

b.-arlar 136b-8.

b.-durup 215b-6.

b.-mağı 93b-8.

b.-mağ 93b-6.

b.-mamağ 120a-14.

b.-maz 157b-9.

b.-miş 100b-7.

b.-up 100b-2; 192a-12.

bozul-: Bozulmak.

b.-acağ 122a-4; 228b-14.

bozuğ: (7) Bozuk. 56b-3; 129a-12;
144a-11; 145a-8; 185b-3...

böl-: Bölmek.

b.-erse 145a-4

bölük: (24) Parça, kısım, bölüm.

38a-8; 49a-7; 57a-13;

67a-4; 112a-7...

b.-de 198a-15; 198b-1.

b.-dür 179a-4; 227b-1; 227b-5.

b.-i (12) 43b-1; 44b-5; 61b-10;
227b-1; 227b-7...

b.-in 8a-8.

b.-inde 18b-12; 31a-7.

b.-inden 167b-2.

b.-ini 38a-8,9.

b.-ünden 43a-15.

börek: Börek. 209b-15.

böyle: (195)Böyle, böylece. 176a-9;

- 181a-4; 185b-15; 200b-6; 202a-5...
- b.-ce** (11) 10a-13; 15b-14; 16a-15; 73b-4; 82b-3...
- b.-dür** (17) 27b-8; 34a-10; 86a-5; 118b-8; 248a-6...
- b.-idi** 149b-2.
- b.-sin** 252a-1.
- bu:** (657) Bu. 85b-1; 100b-10; 135a-4; 167a-13; 207a-4...
- b.-da** 265a-3.
- b.-dur** (51) 6a-6; 15a-7; 16a-15; 25b-10; 28a-4...
- b.-ı** 275a-7.
- b.-lar** 243a-8; 219b-12; 274b-13;
- b.-lara** 275b-12.
- b.-lardur** (8) 219a-11; 222a-2; 228a-15; 233b-10; 274b-13...
- b.-larla** 219a-15.
- b.-lasın** 275a-7; 274b-2.
- b.-ña** (54) 123b-11; 184b-1; 198b-6; 199a-1; 203a-12...
- b.-nca** 149b-3; 173b-15.
- b.-nlardur** 274a-12; 275a-5.
- b.-nda** (30) 98b-1; 198a-2; 244b-1; 252a-7; 252a-7...
- b.-ndan** (49) 11a-1; 27b-5; 30b-15; 46b-1; 85b-2...
- b.-ñı** 56b-14.
- b.-nı** (20) 135b-10; 151b-6; 183a-3; 251a-15; 259b-5...
- b.-nlar** (32) 44b-5; 45a-5; 73a-10; 174a-7; 183b-6...
- b.-nlara** (15) 65b-1; 106b-14; 140a-3; 180b-7; 230b-3...
- b.-nlarda** 86a-9.
- b.-nlardan** (12) 51a-7; 57b-2; 78b-5; 115a11; 118b-6...
- b.-nlardur** 85b-7; 213a-11; 274a14.
- b.-nları** (54) 91b-5; 110b-15; 113b-12; 146b-11; 147a-6...
- b.-nlarıñ** 93b-8.
- b.-nlarla** 274b-14.
- b.-nlarıñ** (22) 23a-2; 126a-10; 128b-8; 146b-9; 167a-8...
- b.- nuñ** (42) 52a-8; 61a-12; 95b-1; 98a-1; 127b-13...
- b.-ydı** 91b-5.
- buçuk:** Buçuk. 115b-14; 119b-9; 154b-5; 154b-15.
- b.-ı** 224a-10.
- buğday:** Buğday. 62a-11; 271b-9.
- b.-ı** 84b-3; 271b-11.
- buğuz:** (26); (Ar.) (Bkz. **buğz:**)1b-12; 90a-15; 94a-12; 96a-11; 96a-14...
- buğuz eyle-:** Nefret etmek, düşmanlık etmek. 247b-9.
- buğz:** (Ar.) Kin, nefret. 56a-13;
- b.-u** 97a-11.
- bugün:** (14) Bugün. 46b-14; 47a-4; 47a-10; 75a-2; 230a-10...
- b.-dür** 67a-14.

buhtân: (Ar.) İftira. 180b-4.

buhl: (Ar.) Cimrilik. 156b-8; 192a-6;
216a-1.

b.-a 213a-11; 218a-1.

b.-ı 81b-12.

b.-uñ 82a-2; 82a-5; 82b-13.

buğu kuşu: Puhu kuşu. 98a-2; 98a-4.

buğul: (6); (Ar) (Bkz. **Buğl**) 82a-1,2;
91b-4; 174b-8.

b.-dan 216a-2.

b.-uñ 82a-11.

bukağu: Ayağa vurulan zincir, pranga.
223a-6.

bul-: Bulmak.

b.-acağdır 113b-15.

b.-alar 117a-6; 158b-3;
178a-6; 214b-10.

b.-am 246a-12.

b.-amaz 117a-14.

b.-anlarla 107b-8.

b.-aydı 176b-11; 266a-13.

b.-dı 171a-14; 228a-3.

b.-dılar 80a-4; 142b-6; 142b-
15;

b.-duğ 199a-12.

b.-duğda 6a-9.

b.-duğdan 199a-3.

b.-dum 46b-15.

b.-duñ 46b-15.

b.-madiñız 251b-13.

b.-maduğ 209a-5.

b.-maduğça 183a-1.

b.-maduğlarından 180a-6.

b.-mamak 172a-14.

b.-ması 77a-13.

b.-mayup 44b-8.

b.-maz 58b-7; 82b-2;
183a-6; 219a-8.

b.-mişken 143b-13.

b.-sa 46b-8; 176b-1.

b.-salar 53b-7.

b.-sun 177a-12.

b.-sunlar 37a-14; 71a-15;
143b-9.

b.- uğında 176b-13.

b.-up 71a-10; 79b-7; 151a-7;

b.-urlar 83b-15.

b.ursa 145a-15; 177a-12; 189b-
3.

b.- ursañ 176b-3.

b.-ursun 271a-15.

bulun-: Bulunmak.

b.-a 4b-13; 25b-2; 132a-4.

b.-an 8b-12; 61b-6; 62a-3;

b.-anlar 222a-12.

b.-asın 164a-8.

b.-dı 185a-13.

b.-duğı 199b-12.

b.-duğñ 173a-2.

b.-duğda 200a-14; 246a-6.

b.-madı 49b-15; 185b-10; 209b-
9.

b.-maduğça 35b-13.

b.-maduğda 110a-8; 210a-5.

b.-maduñ 66a-9.

b.-mağa 193b-13.

b.-mağdur 250a-9; 263a-15.

b.-mağla 193b-13/14.

- b.-mağ** 33b-4; 93a-14; 194a-8; 207b-12.
- b.-manuñ** 166a-4.
- b.-masa** 46a-14; 228b-11.
- b.-maya** 12b-3; 107b-4; 155a-1;
- b.-mayacak** 8b-13.
- b.-mayan** 41a-5.
- b.-mayup** 86a-15.
- b.-maz** 90b-8; 119a-5; 185b-4; 225b-11;
- b.-mazdı** 149b-4.
- b.-mazsa** 136b-15.
- b.-muşuz** 185b-13.
- b.-sa** 3b-8; 11a-8; 149b-7; 194b-8; 167b-3...
- b.-sun** 195a-15.
- b.-up** (9)18b-12; 49a-2; 77a-6; 77b-11,12...
- b.-ur** (17)90b-6; 138b-9; 123a-14; 168a-4; 177b-11...
- bulaşık:** Bulaşık. 174b-1.
- buluť:** Bulut.
- b.-a** 43b-2.
- burāder:** (Bkz. birāder) 274b-13.
- burāq:** (Ar.) Hz. Muhammed'in Miraca gidereken bindiği binit.
- b.-a** 92a-12; 274b-8.
- b.-lar** 47b-2.
- b.-lara** 47b-3.
- burun:** Burun. 232a-5.
- b.-ı** 216a-5.
- b.-nuñ** 182b-8.
- buyur-:** Buyurmak, emretmek, istemek. 42a-10; 141b-14; 204b-2.
- b.-dı** (33) 19b-11; 41b-14
- b.-dılar** (8) 11a-14; 65b-12; 153a-9; 163b-11; 222b-12...
- b.-du** 92a-4; 96a-5; 150a-1; 215a-3; 240b-6...
- b.-duğum** 202a-9.
- b.-duđunuñ** 252b-10.
- b.-duğda** 199b-14.
- b.-duğları** 9a-2; 152b-9.
- b.-dum** 29a-13.
- b.-dumsa** 38a-1.
- b.-muş** 2a-15; 90a-8; 97a-15; 124a-9.
- b.-muşlar** 164a-9; 158a-10.
- b.-muşlarken** 56b-12.
- b.-muş** 65b-7; 82b-5; 96a-1; 110b-6.
- b.-muşlar** 141b-14; 148b-15; 160b-6; 229b-13.
- b.-sa** 254a-15.
- b.-ur** (29) 78b-10; 89b-2; 113a-10; 155a-3; 198b-9...
- b.-urđı** 92a-15.
- b.-urlar** 63b-8; 64a-10.
- buyurul-:** Buyurulmak.
- b.-dı** 73b-8.
- b.-muş** 71b-3; 222a-9.
- b.-muşdır** 199b-12.
- b.-muşdur** 178a-15.
- buz:** Buz. 157b-1.
- b.-dan** 222b-4.
- buzak:** Sütten kesilmemiş inek yavrusu.

b.-ı 172b-6; 197b-12.
bükā: (Ar.) Ağlama, ağlayış. 63a-6.
büklüm: Kıvrılmış.
b.-e 141a-13.
bülbül: (Far.) Bülbül. 79b-10; 214a-1.
bürin-: Sarılmak, örtünmek.
b.-ür 159b-4.
büsbütün: Tamamen, tamamıyla.
9a-15; 12b-14; 210a-1;
223b-9; 226a-7.
bütün: (9) Bütün. 35a-2. 36a-7; 158a-6; 172a-7; 179b-7...
büyük: (19) Büyük. 145b-4; 160b-12;
175a-12; 201b-5; 212b-14...
b.-dür 48b-7.
büyüklen-: Büyülük, kendini büyük görmek.
b.-mege 77b-2.
b.-dügi 77b-1.
b.-üp 79a-2.

C

cāh: (Ar.) Mertebe, mevki. 189b-8; 211b-12.
cāhil: (23); (Ar.) Cāhil, bilgisiz. 10b-5; 25a-2; 51b-15; 52a-1; 54b-2...
c.-de 23b-1; 69a-7; 161b-14;
207b-4.
c.-e 22a-4; 106a-13; 145a-5;
213b-1.
c.-i 227b-3.
c.-ige 203b-4.
c.-ler 74b-7; 85b-14; 188a-2.

c.-lerdür 254b-5.
c.-lere 19b-8.
c.-leri 132a-7.
c.-lik 2a-9.
c.-likde 69b-1; 87b-4.
c.-likden 52a-1; 52a-5; 74b-8.
c.-üñ 253b-3.
cāhiliyyet: (Ar.) Bilgisizlik.
c.-de 189b-12.
cā'iz: (34); (Ar.); (Bkz. cāyiz)
Olabilen, olan.
9a-12; 13a-4; 15b-7; 15b-9; 16a-3.
c.-di 115b-1.
c.-dür (18) 62b-6; 94a-11; 107b-10;
173b-12; 174a-3...
c.-ine 15b-9; 159b-9; 159b-12.
cāmi': (Ar.) Cami. 154b-3; 156b-7; 156b-9; 167b-12; 206a-7.
c.-a 64b-6; 224a-6
c.-de 167b-6.
c.-dür 218b-13.
c.-e 43a-2; 72a-11; 128a-12;
168a-6.
c.-ler 140a-2.
cāmūs: (Ar.) Manda; camız. 181a-5.
c.-ı 216b-6.
cān: (14); (Far.) Can, ruh. 3a-2; 29b-3; 30a-7; 31a-5; 79b-5...
c.-ı 103a-11, 12.
c.-ın 254b-12.
c.-ım 55b-1; 217b-15.
c.-lar 30b-2; 30b-15; 46b-8.
c.-lara 46b-11.

- c.-ları** 28b-7; 29b-4; 47a-2.
- c.-lı** 46a-9.
- c.-lu** 118b-12.
- cān ū gōñūl:** (Far.) İçtenlikle, çok isteyerek.
- c.-den** 179b-2.
- cān al-:** Öldürmek.
- 29b-3.
- cān ol-:** Öldürmek.
- 29b-3.
- cān vir-:** Ölmek. 119a-15; 119b-3;
- cānib:** (Ar.) Yan, taraf, yön.
- c.-den** 193b-6.
- c.-ine** 223a-3.
- cānib-i ğarb:** (Far.) Batı tarafı.
- c.-a** 156a-1.
- cānib-i ħukkām:** (Far.) Hakimlerin tarafı.
- 199a-13.
- cānib-i faħri:** (Far.) Yaratılmışların en yücesi (Peygamber). 224a-8.
- cārī:** (Ar.) Geçme, geçiş, akma.
- 60b-13; 126a-5.
- cārī ol-:** Geçmek, akmak. 27a-13; 123a-2.
- cāriye:** (7) Hizmetçi, kız, cariye. 102b-15; 103a-8; 109a-5; 145b-13; 192b-14...
- c.-leri** 124a-15; 124b-2.
- c.-lerine** 226b-9.
- c.-m** 226b-2; 226a-7.
- c.-ñüz** 59a-14.
- c.-si** 102b-14; 103a-1; 183b-9; 192b-13; 226b-6.
- c.-sine** 226a-4.
- c.-yi** 109a-6.
- cāyız:** (32); (Ar.) Olabilen, olan. 210b-8; 223b-6; 228b-15; 233a-9; 249a-8...
- c.-dir** 85b-3.
- c.-dür** 212b-9; 228b-11; 229a-5.
- Cebbār:** (Ar.) Kuvvet ve kudret sahibi olan Allah.
- c.-lar** 46a-11.
- cebīn:** (Ar.) Alın bölgesi. 240a-8; 240a-11.
- cebir:** (Ar.) Zor, zorlama (Bkz. **cebr**)
- 19a-14; 27a-3; 51b-7; 60b-1; 60b-10.
- c.-den** 51b-7.
- cebir olun-:** Zorlanmak. (Bkz. **cebr ol-:**)
- 33a-11; 60b-10;
- cebirle-:** Zorlamak.
- c.-dim** 21b-14.
- cebr:** (Ar.) Zor, zorlama 27a-4; 144b-1.
- cebr it-:** Zorlamak. 19a-14; 27a-3; 27a-4.
- cebr olun-:** Zorlanmak. 144b-1.
- cefā:** (7); (Ar.) Eziyet, incinme. 131a12; 178a-10; 178a-12; 180b-15; 181a-12...
- c.-dur** 273b-12.
- c.-si** 193b-3; 197b-6.
- c.-sına** 194a-9.
- cefā it-:** Üzmek, eziyet etmek. 131a-12; 178a-12; 180b-15; 181a-12; 266b-10.

- cehālet:** (Ar.) Cahillik, bilmezlik.
c.-de 225b-12.
- cehennem:** (89); (Ar.) Cehennem. 3a-4; 10a-6; 31a-7; 49b-4; 50a-11...
c.-de 214a-12; 220b-2; 220b-8; 233a-13; 255a-8.
c.-den 31a-12; 48b-1.
c.-e (13) 8a-13; 81b-2; 83b-4; 92a-6,8...
c.-i 25a-1; 39a-14.
- cehenneme gir-:** (8) 12a-8; 48a-11; 48b-2; 50b-10; 81a-6...
cehenneme git-: Cehenneme gitmek. 8a-12.
- cehil:** (21); (Ar.) Bilmeme, bilmezlik.
(Bkz. **cehl**) 2b-8; 12a-1; 12b-2; 12b-4; 54b-13...
c.-de 17b-15; 58b-5.
c.-dedir 113b-12.
c.-den 12a-11.
c.-dür 91b-12; 271a-2.
- cehîr:** (Ar.) Yüksek sesle söylenen. 205a-12,13.
c.-de 110a-4.
- cehl:** (Ar.) Bilmeme, bilmezlik
c.-de 230a-12.
c.-e 203a-10.
- cehlen:** (Ar.) Cahillikle, bilmezlikle. 57b-10; 58a-2; 225a-14.
- cehr:** (Ar.) Açığıktan, sesli olarak.
c.-i 9a-4.
c.-iden 203a-1.
c.-üñ 205a-9.
- celāl:** (Ar.) Büyüklük, ululuk. 202b-11.
- celb:** (Ar.) Kendine doğru çekme, getirme..
84b-11; 145b-5.
- celîle:** (Ar.) Yüce, ulu, büyük.
c.-sine 179b-7.
- cem^ç:** (19); (Ar.) Toplama. 39a-11; 45b-15; 125b-2; 223a-2; 240b-14...
cem^ç eyle-: Toplamak. 240b-14.
cem^ç it-: (8) Toplamak. 32a-10; 32a-12; 66a-7; 66a-8; 139a-11...
cem^ç ol-: (8) Toplanmak. 39a-11; 47a-14; 125b-2; 141b-11; 151b-2...
cemâl: (Ar.) Yüz güzelliği. 203b-7; 223b-11.
c.-da 195b-5.
cem^ç an: (Ar.) Toplanmış olarak, tümünden, toptan. 241a-1.
cemâ^ç at: (15); (Ar.) Topluluk, halk. 14b-11; 45b-4; 65a-3; 167b-13; 209a-1.
c.-a (11) 114b-10; 133a-7; 139a-13; 240b-3; 246b-6...
c.-dan 235b-1.
c.-ı 133a-1; 138b-11; 139b-2.
c.-la 132b-12; 240b-4.
cemî^ç-i umûr: (Far.) Tüm işler. 49a-15.
cemî^ç: (11); (Ar.) Bütün, hep, cümle. 14b-15; 37a-8; 141b-13; 186b-15; 187a-1...
c.-i 14a-15; 94b-3.
cemîl: (Ar.) Güzel, hoş. 72b-15.
c.-i 72b-10.
cem^ç iyyet-i ^ç azîme: (Far.) Büyük topluluk.

- 199a-13.
- cenābet:** (Ar.) Cünüplük hali, temizlikten uzak olmak.
- c.-den** 245b-13.
- cenāze:** (Ar.) İnsan ölüsü. 52b-2.
- cennāt:** (Ar.) Cennetler.
- c.-i** 226a-10.
- cenk:** (Far.) Savaş.
- c.-siz** 149b-1.
- cenk-i ‘azīm:** (Far.) Büyük savaş. 193b-2.
- c.-den** 144b-7.
- cennet:** (112) **Cennet.** 3a-4; 10a-6; 33a-4, 50a-10,11; 50b-3...
- c.-e** 34a-5; 47b-10; 47b-15;48a-15.
- c.-de** 40a-4; 48b-4; 70a-4.
- c.-den** 47b-2.
- c.-i** 39a-14; 92a-13; 214a-8; 271a-12; 271a-15.
- cennete git-:** (20) Cennete gitmek. 5a-2; 34a-5; 47b-15; 48a-10; 48a-15...
- cennet-i Firdevs:** Firdevs cenneti. 219b-15.
- cerbeze:** (Ar.) Kandırıcı ve güzel söz söyleme, kurmazlık, hilekârlık. 95a-1.
- cev:** (Far.) Arpa.
- c.-in** 246b-8.
- c.-ina** 148b-6.
- c.-ından** 268b-8; 268b-11.
- cevāb:** (13); (Ar.) Cevap. 12a-4; 33a-3; 33a- 7; 46a-13; 95a-7;...
- c.-a** 33a-12; 143a-6.
- c.-ı** 66a-12; 110b-13;
- c.-ında** 259a-7.
- c.-ları** 32b-2.
- c.-uñ** 67b-1. 237a-10.
- cevāb vir-:** (8) Cevaplamak. 11b-15; 15a-5; 46a-15; 66b-14; 67a-9...
- cevāb it-:** Karşılık vermek. 24b-9; 135b-12; 229a-13.
- cevāhir:** (Ar.) Cevahirler, değerli süs taşları.159b-7.
- cevārī:** (Ar.) Cariyeler, hizmetçi kızlar. 124a-8.
- cevelān:** (Ar.) Gidip gelme, dolaşma. 170a-7.
- cezā:** (Ar.) Ceza, karşılık.
- c.-sın** 168a-3; 193a-7.
- cezīl:** (Ar.) Bol, çok.197b-4.
- cidāl:** (Ar.) Kavga, dövüş. 102b-10.
- cihād:** (Ar.) İslamiyet için Allah yolunda savaşma.
- c.-da** 126b-8.
- cihād it-:** Allah için düşman ile savaşmak. 138a-11.
- cihān:** (Ar.) Dünya, âlem, kâinat. 99b-10; 135b-2; 179b-9; 221b-2.
- c.-a** 177b-10.
- c.-dan** 274b-1.
- c.-uñ** 202b-10.
- cihāz:** (Ar.) Cihaz, âlet. 226b-14.
- c.-in** 8b-5.
- cihet:** (Ar.) Yön, yan, taraf. 250b-10.
- c.-de** 129a-10.
- c.-den** 246b-10.

- c.-e** 246b-10.
- c.-inden** 10a-15; 189b-10.
- cilbāb:** (Ar.) G6mlek. 212b-10.
- cimā'**: (7); (Ar.) iftleşme, cima. 105b-10; 125a-7,8; 211a-12; 265b-12.
- c.-a** 125a-6.
- cin:** (Bkz.cinn); (7) 57b-9; 66b-4; 160b-8; 216b-2; 232b-2.
- c.-den** 38b-4.
- cinān:** (Ar.) Cennetler.164b-5; 274b-6.
- c.-ā** 177b-9.
- cinn:** (Ar.) Cin. 161b-13.
- c.-den** 160b-13.
- c.-e** 37a-2; 38b-1; 38b-12.
- c.-inüñ** 232b-6.
- cisim:** (Ar.) vücut, varlık.
- c.-dür** 238a-1.
- c.-ini** 216b-5.
- cömerd:** (Far.) Cömert. 75b-4.
- cömerdlik:** Cömertlik, eli açıklık. 195b-13; 216a-2.
- c.-(g)inden** 75b-5.
- cub:** (Ar.) Korkak (olmak).
- c.-uñ** 93a-12.
- cumhūr:** (Ar.) Halk. 206a-6.
- c.-a** 81b-13;156b-8.
- c.-in** 7a-1/2.
- c.-uñ** 81b-11.
- cumhūr-ı 'āleme:** (Far.) Alem topluđuna. 91b-5.
- cumhūr-ı 'ulemā:** (Far.) Alimler topluđu. 192a-8.
- cühhāl:** (Ar.) Bilgisizler, cahiller. 268b-7.
- cümle:** (96); (Ar.) 1. Herkes, bütün insanlar. 13b-8; 15b-2; 17b-11; 17b-14; 25b-5...
- c.-de** 255a-9.
- c.-den** (11) 3b-6; 36b-7; 48b-7; 71b-14; 77a-2...
- c.-mize** 48a-4.
- c.-mizi** 31a-9; 42a-3; 62a-3; 65b-5; 72a-8.
- c.-müz** 134a-13; 134b-9; 163b-15; 164b-7; 173a-2.
- c.-müze** (9) 157a-9; 164b-14; 210b-14; 211b-6; 219b-1...
- c.-müzi** (23) 26a-3; 58b-8; 70b-7; 75a-6; 111a-5...
- c.-nüñ** 171a-5; 268a-4.
- c.-ñüz** 59a-11.
- c.-ñüze** 199b-5.
- c.-ñüzi** 105b-6.
- c.-ye** 110b-4; 200b-6; 218a-4.
- 2.Hepsi.
- c.-si** (39) 14a-5; 22a-8; 181b-10;194a-2; 240b-13; 248b-1...
- c.-sin** 181b-10; 247a-7,8; 271b-7.
- c.-sinde** (7) 241b-12; 242a-1; 245b-10247a-15; 253b-12; 261a-3...
- c.-sinden** 72a-8; 134b-9; 162a13; 256b-14.

- c.-sine** 117b-8; 152b-5; 177b-13; 178a-11; 244a-14.
- c.-sini** 45a-9; 57b-5; 73b-10; 141a-11.
- c.-sinüñ** 231a-15.
- cünüb:** (Ar.) Pis, cenabet, temizlikten uzak. 117a-14; 118b-8; 128a-11; 173b-5,6.
- c.-e** 118b-5.
- c.-lükden** 117b-1.
- cür'et:** (Ar.) Cesaret. 202a-11; 206b-14; 255b-9.
- c.-dür** 124b-1.
- c.-le** 147a-7.
- cürm:** (Ar.) Suç, kabahat, günah. (Bkz. cürüm)
- c.-i** 111b-11.
- c.-in** 7a-4.
- cürüm:** 171b-7.
- c.-le** 115a-1.
- cüz':** (Ar.) Parça, bölüm, kısım. 125b-15.
- cüzi:** (Ar.) Az, pek az, az miktarda. 15a-15; 21a-13; 21b-15; 22a-8; 34a-8.
- c.-leri** 204b-13.
- cüz'iyeye:** (Ar.) Az sayıda, az miktarda.
- c.-si** 20a-7; 20a-11; 24a-1.
- Ç**
- çadır:** (Far.) Çadır.
- ç.-lar** 225b-12.
- çağana:** Türk mûsikîsinde kullanılan eski bir çalgı, çegâne. 112a-9; 145b-12.
- çağır-:** Çağırarak.
- ç.-duğda** 98a-10.
- ç.-ırsın** 98a-8
- ç.-sa** 43b-8.
- çal-:** Çalmak (müzikte) 238a-4.
- ç.-anlar** 112a-12.
- ç.-anlara** 112a-9.
- ç.-arken** 238a-5.
- ç.-duğ** 112a-12.
- ç.-sa** 238a-7.
- çâl-pâre:** (Far.) Raks sırasında ritm unsuru olarak kullanılan ve avuçlara geçirilerek çalınan kastanyete benzer âlet, şakşak. 238a-4,5; 238a-7.
- çalgu:** Çalgı, mûsiki âleti; enstrüman 112a-9; 262b-6.
- çalış-:** Çalışmak. 93b-12; 99a-2; 147b-8; 274b-14.
- ç.-amaz** 23b-6.
- ç.-anlara** 25a-7.
- ç.-dım** 24b-10.
- ç.-mağ-ıla** 28a-2.
- ç.-mamağla** 28a-1.
- ç.-masa** 100b-14.
- ç.-mayup** 24b-13.
- ç.-up** 25b-2.
- ç.-ur** 24b-13.
- çamur:** Çamur.
- ç.-la** 174a-2.
- çanâk:** Büyük kap.
- ç.-dan** 122b-2.

- ç.-ı** 216b-3; 249a-4;
ç.-in 84b-6.
ç.-ını 84b-9.
- çâre:** (Far.) Tedbir, sebep. 221b-7.
çârşû: (Far.) Çarşı.140b-7; 209a-12.
ç.-dan: 80b-9.
ç.-lara 209a-1; 208b-6.
- çağır-:** Çağırarak.173b-14; 213a-10.
ç.-a 213b-14.
ç.-an 210b-12.
ç.-anlar 202a-6.
ç.-ılmağdan 71a-2.
ç.-lar 65a-9.
ç.-madan 64a-1.
ç.-sa 43b-9,10,11; 66b-4;
 64b-8.
ç.-salar 70b-15.
ç.-sın 8a-13.
ç.-up 79b-9.
ç.-ur 169a-7.
- çek-:** Çekmek. 89a-8; 97b-9;189b-15;
 203a-8.
ç.-diler 159a-6.
ç.-dügin 216a-4.
ç.-dükleri 189a-5.
ç.-enler 213b-5; 275a-4.
ç.-er (27) 48b-15; 56a-13;
 118a-10; 160b-9, 172a-1...
ç.-erim 224a-11.
ç.-ersin 228a-12.
ç.-me 91b-8;110b-1.
ç.-meden 161b-10.
ç.-mege 213b-2.
- ç.-meñ** 199b-2.
ç.-meye 107b-11; 108a-1;
 219a-9.
ç.-meyeler 124-15.
ç.-meyerek 149a-2.
ç.-meyeser 274b-10.
ç.-meyesin 227b-15;
ç.-meyüp 93b-15.
ç.-mezdük 12a-8.
ç.-mezdüm 165b-12.
ç.-se 33a-14.
ç.-üñ 80b-3.
ç.-üp 18a-10; 155a-11;
çekin-: çekinmek, sakınmak,
 kaçınmak.183a-10.
çekiş-: Karşılıklı çekmek, tartışmak.
 102b-12.
çeng: (Far.) Kanuna benzer bir çeşit çalgı.
ç.-li 106b-1; 133b-2.189a-6; 198a-
 6;
çeper: Bölme, çit.172b-4.
çerâğ: Kandil.
ç.-ıdur 174b-2.
çeyne-: Çiğnemek.
ç.-mek 128b-6.
ç.-se 136a-9.
çığır-: Çağırarak, bağırarak.
ç.-maya 189a-1.
çıplak: Çıplak.157b-11; 176b-6.
çık-: (13) Çıkmak.52a-1; 52a-2; 131a-15;
 163b-5; 273b-9...
ç.-acak 46a-5.
ç.-an 79b-4; 141b-14; 155b-13;

216a-6; 216b-14.
ç.-anlar 275a-3.
ç.-anlardan 197a-6.
ç.-ar (16) 43a-14; 43b-1; 52a-2;
76b-12; 191a-1...
ç.-ara 91a-10.
ç.-dı 56a-1; 208b-13.
ç.-dılar 208b-11; 208b-9.
ç.-dıkda 43a-10; 43a-13; 44b-9.
ç.-duğı 42b-1.
ç.-duğda (6) 97b-14; 104a-3;
144b-10; 153a-15; 202a-12...
ç.-duğıñ 216a-4.
ç.-inca 139a-6; 170a-14; 172b-6;
172b-6.
ç.-ma 183b-2.
ç.-madan 104a-12; 206a-1; 274a-
15.
ç.-maduñ 88a-9.
ç.-maduğ 98b-4.
ç.-madı 105a-13.
ç.-mağa 48b-1; 131a-7; 131a-14
ç.-mamağ 184a-5.
ç.-ması 42a-8; 43a-10; 44b-2.
ç.-maz (7) 43a-15; 77a-7; 194a-14;
194b-5; 196b-14...
ç.-mazlar 50b-11.
ç.-mazsa 194b-1.
ç.-sa (10) 28b-10; 42b-3; 43a-11;
43a-13; 43b-5...
ç.-sın 66a-4.
ç.-sında 137b-1.
ç.-up (15) 39a-13; 44a-13; 44b-4;

46b-9; 48a-10...
çıkar-: Çıkarmak, çekmek.
77a-1; 102b-11; 105a-1; 118a-3;
128b-4.
ç.-an 130a-6; 211b-4.
ç.-duğıñı 231b-12.
ç.-duğda 118a-5.
ç.-dı 159a-7; 253a-3.
ç.-ma 30b-9; 31a-2.
ç.-mamağ 77a-9; 225b-8.
ç.-mağa 56b-11; 142a-4.
ç.-mağdur 118a-5.
ç.-sa 41b-11; 97b-15; 194a-15;
197b-14.
ç.-sın 274a-15; 255a-7.
ç.-up (7) 48a-14; 81b-2; 91a-15;
138a-7; 141a-5...
çift: (Far.) Çift.
ç.-e 68a-11.
çigan: (Fr.) Çingene.
ç.-a 262b-6.
çirkin: (Far.) Çirkin, güzel olmayan.
34b-4; 35a-6; 99a-15; 185a-4
ç.-ce 185a-3.
ç.-dür 247b-14. 248a-3,4.
çizme: Çizme.
ç.-sın 128b-3.
çobān: (Far.) Çoban. 73b-1; 133a-12.
ç.-ı 171a-12. 203a-5.
ç.-ıyım 202b-8; 203a-7.
ç.-uñ 202b-9.
çoğ: Çok, ziyade.
ç.-ı (12) 1b-9; 4a-11; 50a-5; 85b-

9; 113b-12.
ç.-in 33b-6.
ç.-inuñ 119b-15.
ç.-u 67b-13.
ç.-unı 142b-11.
çoğal-: Çoğalmak, artmak.
ç.-dı 223b-8; 224b-3.
çoğalt-: Çoğaltmak.
ç.-duñ 224a-14.
ç.-mağa 99a-1.
çoğluğ: Çokluk.
ç.-ı 74b-4.
ç.-ını 74b-10.
ç.-ından 75b-6.
çok: (32) Çok. 24b-10; 33b-7; 34a-7; 42a-1; 42a-4...
ç.-ça 201a-13.
ç.-dan 22b-13.
ç.-dur (36) 33b-13; 40a-15; 44b-7; 92b-2; 95b-1...
ç.-ı 187a-14.
ç.-luğı 127b-13.
ç.-luğda 44b-6.
çokla-: Çoğaltmak.
ç.-dı 209b-10.
çorba: (Far.) Çorba. 226b-4.
ç.-nı 84b-1.
ç.-yı 226a-5.
çök-: Çökmek.
ç.-er 219a-5.
ç.-ere 91a-11.
çölmek: Çömlmek.
ç.-de 241a-15. 241b-1,2.

ç.-(g)ini 240a-2.
çöz-: Çözmek.
ç.-üp 117b-6.
çözül-: Çözölmek.
ç.-miş 117b-7.
çubuk: Çubuk. 116b-7.
çul: Kıldan ya da yünden kabaca dokunmuş hayvan örtüsü. 156a-10,11
çukur: Çukur.
ç.-unda 216b-8.
çünkü: (18); (Far.) Çünkü, şundan dolayı ki, şu sebepten ki. 4b-9; 5a-9; 17b-14; 18b-10; 20a-12...
çürü-: Çürümek, bozulmak.
ç.-miş 46b-5.
ç.-müş 141b-14.
D
da: (50) Dahi, da. 13b-7; 20a-5; 24a-11; 43b-10; 57b-9...
däbbe: (Ar.) Debelenen, yürüyen hayvan. 258b-10.
d.-si 258b-10.
d.-sine 191a-1; 258b-9; 258b-13.
dädi: (Far.) Dadi.
d.-lar 209b-13.
dağ: Dağ. 179b-15.
dähil: (13); (Ar.) İçinde, içinde bulunan. 96b-12; 242b-6; 242b-8; 245a-9;

- 265a-1...
- dā'im:** (Ar.) Devam eden, sürekli. 181a-8;
94b-3; 208a-3; 229a-7.
- dā'imā:** (12); (Ar.) Her zaman, devamlı
olarak. 9b-8; 25b-6; 177a-5;
181a-12; 181b-1...
- dā'ire:** Daire, sınır içi, ev.
d.-sinde 193b-1.
- dağ-:** Takmak.
d.-sa 261b-13.
- dağāyık:** (Ar.) Dakikalar. 32a-5.
- daldır-:** Sokmak.
d.-ır 267b-13.
- dāne:** (Far.) Tohum, tâne. 154a-5.
d.-si 120b-7.
- dāne-i haşhaş:** (Far.) Haşhaş tohumu.
223a-7,8.
- dānişmen:** (Far.) Bilgili.
d.-de 194b-12.
- dāniş-:** Danışmak. 183b-14.
d.-duğı 242b-4.
d.-up 114a-3; 184a-1.
- dar:** Dar. 244b-15.
d.-lğıında 176b-14.
d.-lık 169b-4.
- dār:** (Ar.) Ev, konak. 74a-8.
- dār-ı bekā:** (Far.) Âhret.
d.-ya (7) 32b-6; 79b-8; 171a-14;
187a-9...
- dār-ı fenā:** (Far.) Yok olacak, fânî âlem,
dünya.
d.-dan (7) 79b-7; 171a-13; 176a-
15; 186a-1. 218a-6.
- dār-ı harb:** (Far.) Müslüman ile
aralarında sulh hali bulunmayan
gayri müslimlerin ülkesi (bu
ülkedeki müslüman olmayan âhaliden her
birine "hârbi" denir). 262a-1.
- dār-ı 'ibtılā:** (Far.) İmtihan yeri,
dünya. 218a-14.
- dār-ı miñnet:** (Far.) İmtihan yeri,
dünya.
d.-dür 5b-2; 207b-2.
- darıl-:** Darılmak. 60a-10.
- datma-:** Dağıtmak. 172b-4.
d.-mağ
- da'vā:** (7); (Ar.) İddia. 206a-15...
d.-cı 59b-2.
d.-da 160a-5.
d.-sı 41b-14.
d.-sın 58a-9; 162a-9.
d.-sinuñ 221a-6.
d.-yı 160a-9; 221a-12.
- da'vā it-:** Dava etmek. 49a-11; 158b-12;
159a-1; 159a-14;
- da'vā-yı nübüvvet:** (Far.) Peygamberlik
iddiası. 162a-8.
- da'vet:** (12); (Ar.) Çağırma, davet etme.
37a-10/11; 127b-12; 153a-11;
162a-8...
d.-e 133a-9; 133a-10.
d.-ine 80b-11; 143b-3.
- da'vet it-:** Davet etmek, çağırma. 37a-10;
183b-2; 189a-2; 223b-13.
- de:** (59) Daha. 8b-9; 25a-1; 34a-8; 36a-10;
43b-7...

de.- Demek, söylemek.

d.-di 132a-2.

d.-dim 98a-12.

d.-mez 104b-14; 237a-10.

d.-mezler 149b-15; 176b-7.

d.-miş 90a-10; 244a-9.

d.-r (21) 11a-10; 21a-12; 21b-1;
22b-11; 23a-6.

d.-rler 47b-5.

d.-rse 252b-3.

d.-rseñ 12a-15.

d.-rseñüz 6a-3; 17b-15; 105b-1.

d.-rsin 15a-10; 188a-11.

d.-rsiñüz 56a-11.

d.-se 138a-5.

d.-yen 54b-13; 101a-11; 135b-6;
149a-3.

d.-yene 172a-14.

d.-yenler 57a-7; 125a-5.

d.-yicisi 148b-14.

d.-yince 15b-2; 188a-11.

d.-yüp (93) 2a-9; 11a-12; 18a-6;
21b-3; 22b-6...

debāgat: (Ar.) Tabaklık. 180a-1.

dede: Dede. 227b-13.

d.-sinüñ 38b-7.

def: (Far.) Tef. 238a-7.

def a: (Ar.) Kere, kez, yol.

133b-15; 216a-3; 222b-15.

def it-: (21) Kaldırmak, kovmak.107b-
10; 120b-9; 141b-7;

def 'ol-: Gitmek, savulmak.108b-4; 125b-
9; 146a-5. 159a-10...

def^ç -i zelle: (Far.) Kötülüğü

uzaklaştırmak. 115a-12.

defin: (Ar.) Gömülü, gömülmüş.
45b-7; 225b-10.

defn: (Bkz. defin)

d.-ine 134a-5.

defter: (Ar.) Defter.

d.-inde 219a-7.

d.-leri 152b-7.

deger: Değer.143b-14.

degil: (52) Değil, olmaz.20a-13; 49a-9;
57a-9; 75b-6...

d.-dük 176b-9.

d.-dür (145) 11a-6; 13a-7; 16b-12;
18a-12; 26b-11.

d.-em 67b-15.

d.-im (8) 185a-2; 190b-4; 236a-4;
257a-6; 257b-9.

d.-ler 123b-13; 130b-13.

d.-se 114b-6.

d.-sin 229a-15.

degin: Kadar. 36b-7.

deginek: Değişik.139a-7.

degirmen: Değirmen.

d.-i 179b-15.

d.-nin 180a-13.

degiş-: Değişmek.

d.-mek 94b-5.

deg-: Dokunmak, temas etmek.

d.-mez 139a-12.

degüñ-: Söylenmek.

d.-eñ 193a-9.

degşir-: Değiştirmek.

- d.-mek** 74a-9.
- dek:** (46) Kadar, değin.
11b-2; 39a-13; 47b-5; 51b-2;
64a-2.
- delâlet:** (Ar.) Delillik, delil olma. 232b-5.
- delâlet it-:** Delillik etmek.
63a-4; 158b-7; 193b-4; 199b-6;
- deli:** Deli. 147b-12.
- delig:** (Bkz. delik)
d.-inden 182b-8.
d.-ine 28b-8.
- delik:** Delik. 231a-10; 231a-11.
d.-leri 28b-7.
d.-sin 231b-2.
- delîl:** (Ar.) Alâmet, nişan, iz.
15b-12; 35a-13; 35b-3; 160b-1.
d.-dür 11b-9; 14b-1.
d.-e 234a-6.
d.-i 31b-15; 152b-7.
d.-î 14b-8; 14b-9; 15b-4; 16a-13.
d.-imiz 17a-3; 17a-11.
d.-leri 95b-11.
d.-siz 61b-3.
d.-üñ 15a-1.
- delîl-i ‘aqliyye:** (Far.) Düşünülerek
bulunan delil. 15a-6/7.
- delîl-i kaṭ’î:** (Far.) Kesin, şüphesiz delil.
39b-6; 45b1-1; 46b-1; 61b-9.
- delüg:** (Bkz. delik)
d.-inden 46a-4. 119a-12; 182b-8.
- delük:** (Bkz. delik)
d.-li 231b-3.
- dem:** (Far) Nefes. 273b-2.
- demür:** Demir.
d.-in 189b-14.
- den-:** Anlatılmak, ifade edilmek.
d.-dükde 161b-2; 192b-8.
d.-mişdür 222b-3.
- denâ’et:** (Ar.) Alçaklık, adîlik. 194b-2.
- denî:** Alçak. 217b-12.
- denil-:** Anlatılmak, ifade edilmek.
d.-di 99a-14; 236a-15; 272b-12.
d.-dükde 147a-1; 167b-6.
d.-e 192b-9.
d.-en 202b-5; 217a-9; 218b-11;
223a-8.
d.-mişdür 226a-2.
d.-se 119b-1; 253b-7; 257a-15.
d.-ür 49b-12.
d.-ürse 178a-8; 205a-5.
- dep-:** Ayakla vurmak.
d.-tügi 181a-6.
- depe:** Tepe. 46a-7.
d.-sine 47b-5.
- depret-:** Kimıldatmak, kıpırdatmak.
d.-mekle 70a-15.
- derd:** (far.) Dert. 68b-1; 82b-1.
d.-i 86b-3.
d.-ine 32b-6.
- derdümend:** (Far.) Dertli, üzüntülü.
234b-2.
d.-i 181b-10.
- dere:** Dere. 80a-9.
- derece:** (Ar.) Derece.
48b-5; 64b-2; 106a-4.
d.-sine 40a-1.

- d.-ler** 131b-13.
d.-sine 56a-6.
d.-ten 64a-9.
- dergâh:** (Far.) Tekke, dergâh.
d.-ma 206b-15.
- dergâh-ı ‘izzet:** (Far.) Allah katı, huzuru.
d.-ine 4a-7.
- deri:** Cilt.
d.-ler 50b-15.
- ders:** (Ar.) Ders.23a-4.
d.-inde 23a-5.
- ders-i ‘âm:** (Far.) Eskiden herkese ders vermeye yetkili kimse, cami hocası.132b-3.
- deryâ:** (Far.) Bahr, deniz.
153a-7; 170a11,12.
d.-da 141b-7/8; 206b-12.
d.-lar 46b-5.
d.-sına 44b-7.
d.-ya 82a-15; 84a-11; 141a-8;
153a-6; 197b-12.
- derü:** (Bkz.deri) 64a-10.
- derün:** Derin.
d.-i 226a-15.
d.-inden 159b-3.
- dest:** (Far.) El.
d.-i 153a-15.
- devâ :** (Ar.) İlaç 28a-5,6; 125a-8.122b-11...
d.-sı 172b-4.
- deve:** (6) Deve. 45a-14; 50b-13; 154b-11;
216b-3; 222a-7...
d.-sini 170b-10.
- deverân:** (Ar.) Dönme dolaşma, gezme.
170a-7.
- devir:** (Bkz.devr)
201a-15; 201b-3; 203a-12.
- devlet:** (24); (Ar.) Devlet, saadet. 2b-14;
46b-13; 51a-2; 74b-11, 76b-4.
d.-dür 51a-4.
d.-e 9b-9; 55b-2; 59b-11; 66b-8;
150b-8.
d.-i (12): 51a-2,3,4; 58b-15;
59a-1; 59a-2.
d.-iyi 171b-6.
d.-lü 157b-9.
d.-lüler 58b-11.
- devlet-i ‘izzet:** (Far.) Ulu devlet, büyük devlet. 162a-4.
- devr:** (Ar.) Zaman, çağ.
d.-üni 155b-12.
- devr-i rakş:** Dans zamanı. 135b-5.
- devâm:** (Ar.) Devam, sürekli olma.
157a-6.
- devşir-:** Toplamak, dermek.
d.-memek 173b-8.
- devşür-:** (Bkz. devşirmek)
d.-e 84b-8.
- deyle-:** Dinlemek.
d.-düginde 241a-3.
- deyyûs:** (Ar.) Namus ve kıskançlık duygusunu kaybetmiş adam.
d.-ler 130b-6.
- deyü:** (102); Diye. 5a-4; 6a-14; 10b-5;
13b-11; 15a-5...
dış: Dış.

- d.-ında** 127a-10.
- di-:** (24) Demek, söylemek.
6b-9; 51b-11; 51b-14; 52a-2.
- d.-di** (81) 39b-4; 51a-15; 55a-15;
85a-14; 87b-11.
- d.-digi** 56a-1; 153b-8; 224a-11.
- d.-dikde** 98b-8.
- d.-dikleri** 69a-6.
- d.-diler** (47) 65b-8; 86a-6; 93b-11;
149a-12; 201a-9...
- d.-dim** 55b-7; 55b-9/10; 56a-1;
270a-12.
- d.-dü** 96b-4.
- d.-dügi** (29) 11a-6; 12b-5; 14a-8;
16a-1; 16a-15...
- d.-dügünde** 243b-7.
- d.-dügünden** 21b-7.
- d.-dügini** 87b-15; 88a-1; 88a-4.
- d.-dügüm** 274a-3.
- d.-dügün** 55b-9; 67a-11;
257b-11.
- d.-dügünden** 268b-15.
- d.-dügünüz** 12a-6.
- d.-dükde** (57) 3a-12; 15a-2; 16a-7;
22b-11; 24b-7...
- d.-dükdedir** 226a-13.
d.-dükden 30a-6; 30a-15;
202a-5; 202a-10; 203a-2.
- d.-dükleri** (6) 23a-3; 28b-5; 41b-9;
43a-12; 65b-9...
- d.-düklerinde** 12a-4; 41b-6; 113b-
1; 162a-10,11.
- d.-düklerini** 248b-7.
- d.-düklerinin** 135a-9.
- d.-düm** (9) 55b-5; 55b-7; 55b-13;
88a-9; 88b-1...
- d.-dümse** 88a-10.
- d.-dünüz** 12a-2.
- d.-me** (6) 104b-4/5/6; 111b-6;
146a-6...
- d.-medi** 14a-10; 199a-1; 226a-11;
270b-4.
- d.-medügin** 155b-9.
- d.-medükçe** 156a-5.
- d.-medün** 3a-12; 66b-1.
- d.-mege** (6) 21a-9; 21a-10; 109a-2;
109a-6; 190b-4...
- d.-mekden** 71a-11; 94b-13; 211b-
11; 241a-11.
- d.-mekdür** (10) 6b-10; 59b-7; 82b-8;
119b-14, 231b-11...
- d.-mekle** 267b-10.
- d.-menün** 15b-5; 51b-8; 58a-5;
60b-2.
- d.-mesünler** 209b-14.
- d.-meye** 188b-15; 196b-1.
- d.-meyesin** 55b-3.
- d.-meyüp** 25b-8; 79a-13; 111b-6;
218b-15.
- d.-mez** 79a-7.
- d.-mezdi** 102a-14.
- d.-mezin** 260a-11.
- d.-mezler** 58b-4; 183a-4; 212a-1.
- d.-mezlerdi** 176b-11.
- d.-mezse** 60b-12.
- d.-miş** 20b-5; 112a-8; 155b-15;

171a-9; 236b-8.
d.-mişler (16)12b-3; 15a-6; 15b-5;
93b-9; 167a-4...
d.-r (45) 20b-12; 24a-7; 24b-11;
24b-14; 31a-5...
d.-rem 268a-8.
d.-rken 31b-3; 67a-13.
d.-rler (104) 10b-5; 11a-8; 13a-5;
15b-15; 16a-8...
d.-rlerdi (11) 150a-4; 176a-2;
149b-1; 195b-3; 224b-15;...
d.-rse (18) 24a-12; 24a-13; 28a-7;
54b-12; 60b-13...
d.-rsem 87b-14.
d.-rseñ 22b-9; 98a-10; 205a-5;
213a-15; 236b-15.
d.-rsin (7) 229a-13/14; 229b-4,5,6;
242a-1...
d.-rüz 56b-12.
d.-se (313) 10b-13; 18a-2; 29a-4;
29a-7; 29a-12...
d.-seler: (31) 2a-13; 11b-13; 11b-
15; 12a-5; 41b-13...
d.-sem 49a-8; 100a-12; 100b-1;
100b-6.
d.-señ 185b-13; 205b-5; 241b-15.
d.-sünler (7) 71a-11; 71b-7;
72a-3; 70a-15; 72b-5...
d.-sün 248b-1.
d.-ye (21) 34a-2; 75b-4; 77b-13;
94b-13; 102a-12...
d.-yecek 55b-2; 152a-4; 152b-3;
242b-6; 242b-12.

d.-yeler 75b-3; 75b-13; 81a-7;
171b-2.
d.-yem 233b-7.
d.-yemem 260a-13, 14, 15; 260b-1.
d.-yemenüñ 58b-4; 99a-9.
d.-yemeyüp 264a-3.
d.-yemezse 266b-5;
d.-yen (16) 3a-14; 46a-11; 54b-12;
54b-13; 57a-2...
d.-yene 53a-7; 54b-14; 102a-6;
222a-7.
d.-yenler (7) 57a-9, 66a-5; 144a-8;
147a-7; 201b-2...
d.-yenlere 71a-4; 171b-12; 221b-8.
d.-yenleri 68b-10; 216b-10.
d.-yenlerin 142b-14.
d.-yenüñ 9b-3.
d.-yerek 229b-11,12.
d.-yesin 252a-5.
dīb: Dip.
d.-i 117b-4.
d.-inde 46b-5.
d.-inden 79b-4.
dībā: (Far.) Renkli dokuma mot,flerle
süslü lüks ipek kumaşı, diba. 131a-9.
d.-lar 142a-12; 176a-11.
d.-salar 142a-12.
dīdār: (Far.) Yüz,çehre.
d.-ı 211b-6.
dīdār-ı mevlā: (Far.) Allah'ın cennetliklere
cemâlini göstermesi, görünmesi. 217a-15;
217b-1.
digil: (Bkz.değil) 54b-14.

dik-: Dikmek.

d.-mek 174a-9.

d.-üp 70b-11; 261a-13.

dikil-: Dikilmek.

d.-ür 231a-9.

dik̄kat: (Ar.) Dikkat.153b-14.

d.-e 170b-7.

d.-i 81b-9.

dil: (11) Dil, lisan. 13b-4; 52b-4; 53a-2;

99b-14; 191b-10...

d.-i 60a-13; 182b-9; 196a-14; 199a-4; 256a-14.

d.-ile 10a-11; 210a-4.

d.-de 54a-2.

d.-ile 176b-7.

d.-imle 100a-12; 236a-12.

d.-imüzden 212a-3.

d.-in 102a-10; 157b-12.

d.-ine 60b-9; 157b-12; 233b-8

234a-11.

d.-ini 60a-11.

d.-iñ 95b-6.

d.-iyle 96a-3,4; 96a-7;96a-9; 102b-6.

d.-ler 138a-9; 153b-3,4; 165a-12.

d.-lerinde 40b-15.

d.-leriyle 117a-6.

d.-ü 79b-10.

d.-üñ 7a-4.

di'l-lisāneyn: (Ar.) İki lisan. 102b-6.

dile-: Dilemek, istemek.

d.-di 20a-12,13; 20b-3.

d.-digim 204b-3.

d.-dügi 4b-3; 27a-15; 29a-1.

d.-düginden 220b-5.

d.-dügine 27b-6.

d.-dükde 21a-8.

d.-mesiyle 51a-11.

d.-miş 19a-3.

d.-mişdür 19a-3; 19a-5; 20b-6;

20

d.-r (9) 20a-5; 21a-5; 21b-2, 27a-2;

27a-6...

d.-rlerse 177a-4.

d.-rem 214b-3; 214b-4.

d.-rim 214b-1.

d.-rlerse 152a-2.

d.-rse (23) 4b-6; 16b-3; 16b-4;

16b-5; 16b-6...

d.-rseñ (7) 180a-9; 219a-10; 260a-8; 273a-3; 274b-14...

d.-sün 272b-7.

d.-ye 178a-11.

d.-yicidür 18b-15.

d.-yüp 20b-14.

dileme-: Dilememek.

d.-dükçe 19a-2; 264b-14.

d.-miş (8) 20b-6,7;8,9; 21a-3...

d.-si 18b-13.

d.-si-y-ile 20b-15.

d.-sile 51a-11.

d.-siyle 19a-1; 20b-14; 162a-11.

dilenci: Dilenci.

d.-ye 144a-3/4. 206a-14.

d.-den 174a-14.

- d̄in:** (48); (Ar.) Din. 41b-15; 49b-2; 51a-5; 56b-15 ; 57a-2...
- d.-de (7)** 70b-2; 91b-6; 102b-1; 130b-1; 130b-14...
- d.-den (9)** 11b-5; 19b-8; 149b-12; 182b-13; 200b-4...
- d.-di** 171a-5.
- d.-dür** 87a-14; 169b-7; 228a-14.
- d.-e (17)** 7a-10; 7a-11; 53a-9; 74b-8; 90a-6...
- d.-en** 195a-4.
- d.-im** 56b-5; 231b-7.
- d.-imüz** 195a-14.
- d.-in (6)** 55a-9; 64b-10; 181b-14; 195a-6; 195b-4...
- d.-inde** 229a-10.
- d.-ine** 65a-3.
- d.-ini** 2a-13; 77b-15; 195a-12; 233b-11; 275b-8.
- d.-lerden** 254a-15.
- d.-lerin** 54b-6; 55a-7; 151a-2; 180b-3; 186b-12.
- d.-lerine** 135b-11.
- d.-üñdür** 76a-15.
- d̄in-i b̄atıl:** (Far.) Boş inanış. 158a-12.
- d̄in-i dünyā:** (Far.) Her ikisine (din ve dünyaya).
- d.-ya** 89a-2; 94b-5.
- d̄in-i İslām:** (Far.) İslam dini Müslümanlık. 37a-10; 43b-12; 168a-1; 233b-9.
- d̄in-i müb̄in:** (Far.) Hak ve hakikati açıklayan İslām dini. 124a-11.
- d̄in-:** Sona ermek, devam etmemek.
- d.-di** 215a-2; 227b-5; 237a-2; 221a13.
- d.-dükde** 24b-9; 100b-14.
- d.-ürse** 227a-12.
- d̄inār:** (Ar.) Bir çeşit para birimi. 116b-2; 160b-6.
- D̄indar:** Dindar. 186b-8; 189a-7.
- d̄iñil-:** Demek, söylemek.
- d.-ür** 21a-7.
- d.-ürse** 96a-11.
- d̄iñle-:** (6) Dinlemek. 7a-13; 112b-2; 113a-4; 202a-13; 247b-1.
- d.-dükde** 167b-8; 167b-10.
- d.-megile** 53a-11.
- d.-mekdür** 206a-1.
- d.-memek (10)** 7a-14; 112b-13; 114a-1; 114a-2; 114a-5, 6...
- d.-meye** 112b-4.
- d.-meyüp** 205b-12.
- d.-mez** 237b-10.
- d.-mezse** 206a-4.
- d.-nmez** 113a-9.
- d.-r** 43b-12; 110a-7; 214b-10.
- d.-lerse** 109b-12.
- d.-se** 129b-7.
- d.-yen** 129b-9.
- d.-yene** 206a-11.
- d.-yenler** 112a-10; 112a-13.
- d.-yenlere** 109b-10.
- d.-yenleri** 147a-4.
- d.-yesin** 112b-10.
- d.-yüp** 94a-6; 95b-5; 112b-9; 114a-7; 214b-2.

- d.-memegile** 53a-11.
d.-meyecek 54a-3,4.
d.-rin 57a-11.
d.-yerek 112a-13.
d.-mez 268b-14.
d.-miş 9b-14; 101a-3; 199b-9.
d.-mişdür 158a-12.
diret-: Karşı duymak, karşı çıkmak.
d.-me-si-y-ile 21a-1.
dirhem: (7); (Ar.) Gümüş para. 163b-2;
250a-9; 251a-7;
271b-5; 271b-13...
d.-den 163b-1; 163b-3.
diri: Diri, canlı, sağ. 17b-2/3
d.-ligi 17b-4; 198a-10.
d.-sine 81a-1.
diril-: Canlanmak.
d.-mek 232b-14.
d.-mezden 46a-2.
d.-señ 10a-6.
d.-üñ 46b-6.
dirilig: Canlılık, dirlik.
d.-i 17b-3.
dirilt-: Canlandırmak.
d.-mege 26a-8.
d.-(d)üp 45b-14; 46b-2.
dirle-: derlemek. 162a-5.
dirlik: Huzur, rahat.
189b-2; 190b-4; 194a-11; 195b-15;
196b-5.
dit-: Parçalamak, ufalamak.
d.-erdir 107b-13.
ditre-: Titremek.
d.-r 175a-7.
divit: (Ar.) Divit. 216a-6.
diyānet: (Ar.) Dindarlık. 75a-8.
d.-en 236a-9; 270a-1.
diyār: (Ar.) Ülke, memleket.
d.-ı 12b-2.
d.-ımuзда 246a-2.
d.-ında 157b-10; 246a-6.
d.-larda 190a-3.
diyü: Diye. 11b-7; 67a-2; 72a-14;
122a-10.
diş: Diş. 34b-12.
d.-e 134b-4.
d.-dür 230a-2.
d.-i 68a-9; 216a-15; 229b-14.
d.-ilik 28a-12.
d.-in 173b-15.
d.-inde 121b-9.
d.-inden 2b-4.
d.-isi 154b-12.
d.-isini 193a-15.
d.-siz 229b-14.
diz: Diz. 125a-1.
d.-i 226a-9.
d.-ine 47b-6.
d.-ler 268a-8.
dolandırıcı: Dolandırıcı.
d.-ya 82b-3.
dolan-: Dolanmak.
d.-up 138a-3.
dost: (10); (Far.) Dost; sevgili. 55a-3;
55a-11/12; 55a-15; 69a-6;
71a-10.

- d.-da** 8a-4.
- d.-ı** (9) 8a-2; 73b-11; 87b-14; 88a-7; 156b-13...
- d.-ıdur** 88a-3.
- d.-ın** 69a-2.
- d.-ına** 199a-2.
- d.-ları** 104b-10.
- d.-larımı** 276a-2
- d.-larından** 32b-8; 162a-2.
- d.-luğı** 157a-15.
- d.-luğları** 73b-14.
- d.-um** 87b-13; 88a-8; 88b-1; 88b-7.
- d.-una** 73a-8; 224b-3.
- dög-:** Dövmek.
- d.-meñüz** 199b-5.
- d.-üp** 135b-14.
- dögüm:** Dögüm.159a-5.
- dögün-:** Dövünmek.
- d.-meye** 55a-5.
- dök-:** Dökmek, boşaltmak.191a-15.
- d.-edirim** 105b-7.
- d.-enleri** 216b-5.
- d.-memek** 120a-13.
- d.-üp** 85a-6; 137a-3.
- dökül-:** Dökülmek.
- d.-dükde** 226a-7.
- d.-eni** 172b-5.
- d.-ür** 151b-4.
- dölek:** Sakinlik, kalp huzuru.
- d.-ler** 249b-12.
- dön-:** Geri dönmek. 174a-14.
- d.-der** 213b-2; 213b-3.
- d.-dükde** 171a-1.
- d.-dürmek** 152a-12.
- d.-elüm** 98a-1.
- d.-erler** 222b-14.
- d.-mem** 56a-13.
- d.-mege** 117b-13.
- d.-miş-idi** 70a-14.
- d.-üp** 246b-10.
- dört:** (75) Dört. 7a-7; 7a-15; 7b-6; 8a-11; 8b-2...
- d.-den** 147b-12; 205a-6; 228b-1.
- d.-dür** (7)173a-5; 154a-6; 154a-9; 172b-1; 123b-8...
- d. (d)-i** 36a-7.
- d. (d) -üñ** 81b-8; 81b-11.
- d. (d)-ünci** (112) 17a-7; 60a-7; 60b-10; 62a-7; 84b-1...
- d. (d) -üncisi** 37a-5; 131b-6; 124b-15.
- döv-:** Dövmek.
- d.-üp** 148b-5.
- döşe-:** Sermek, yaymak.
- d.-yüp** 131b-10.
- döşek:** Döşek.
- d. -(g) ler** 33a-5.
- d.-(g) ine** 183b-2.
- d.- (g) inden** 188b-6.
- d.-siz** 178a-1.
- du‘ â:** (22); (Ar.) Dua, isteme, Allah’a yalvarma. 33b-3; 33b-10; 33b-12; 45a-9; 45a-14...
- d.-da** 174b-5.
- d.-dan** 6b-1.

- d.-ları** 33b-7.
- d.-m** 222b-9.
- d.-mı** 22b-15.
- d.-muz** 229a-12.
- d.-nuñ** 9b-9,10; 33b-12; 190b-5; 229b-14.
- d.-ñuz** 229b-13.
- d.-sı** 33b-8. 224a-13.
- d.-sın** 142a-2; 190a-12.
- d.-sında** 104b-6.
- d.-sını** 222a-4.
- d.-sıyla** 197a-1.
- d.-yı** 151b-3; 190b-14.
- du‘ â’ eyle-**: Dua etmek.
22b-12; 56b-1; 202a-2; 213b-11.
- duḡül:** (Ar.) Girme, giriş, dâhil olma.
168a-7.
- dur-**: 1.Kalkmak.
d.-anlar 275a-5.
2. Durmak.
d.-dup 137a-3.
d.-ur 214a-5.
- duy-**: Duymak, işitmek.53a-8.
- dübür:** (Ar.) Kıç; göt.
d.-e 119a-9.
d.-i 104a-15.
- düdük:** Düdük.122a-8.
- dügme:** Dügme.
d.-li 174b-3.
- dügün:** Dügün. 143b-3.
d.-den 104b-13.
d.-e 106b-1; 133b-2.
d.-lere 189a-6.
- düket-**: Tüketmek.
d.(d)-emeseler 45b-4.
- düken-**: Tükenmek.
d.-mez 51a-4; 51a-1.
d.-ür 18a-13; 51a-5.
- dükkân:** (Ar.) Dükkan. 49b-10; 249b-12; 250a-1.
d.-da 249b-9.
d.-dan 249b-14.
d.-ı 108a-14.
d.-ma 125b-12; 126a-3; 174a-12.
d.-ında 208a-9.
d.-ından 174a-14.
d.-ları 126a-3.
- dünyâ:** (44); (Ar.) Dünya, cihan.
5b-2; 30a-15; 32a-10; 32b-4; 35b-13...
d.-da (68) 3a-5; 12a-1; 30b-2; 31a-14; 32a-7...
d.-dan (54) 25b-15; 30b-9; 31a-2; 32b-2; 32b-6...
d.-dur 66a-1; 210b-12.
d.-ların 173b-2.
d.-nuñ (8) 51b-1; 53b-5; 72a-6; 76a-15; 113b-13...
d.-sını 249a-11.
d.-ya (27) 3a-9; 4a-8; 21a-13; 47a-7; 63a-7...
d.-yı (13) 9a-14; 41b-15; 44b-13; 44b-15; 63a-6...
d.-yım 32a-13.
- dünyâ-yı denî:** (Far.) Alçak, değersiz dünya. 209b-10; 213a-13;

dünyeviyye: (Ar.) Dünyaya ait, dünya ile ilgili. 250b-13.

d.-si: 86b-7.

düpdüz: Baştan başa, tamamıyla, dümdüz. 46a-8.

dürer: (Ar.) İnciler. 209b-6.

d.-ler 226b-9.

dürlü: (27) Türlü, Çeşitli, çeşit çeşit.

33a-5; 33a-8; 43b-3; 50b-12; 63a-15.

d.-dür 85a-15; 147a-10.

d.-nüñ 108a-9; 107a-14.

dürüsce: (Bkz. **dürüstce**) 126b-2.

dürüst (15); (Far.) Doğru. 22a-12; 109b-6; 113b-3; 117b-1; 121a-14...

d.-dür 117b-6; 186b-6; 188a-8.

dürüstce: (Far.) Dürüst, doğru bir şekilde 83a-7.

düş: Rüya, düş.

d.-ünde 55b-7.

düş-: Düşmek.

d.-di 32a-10; 171a-8.

d.-diler 150b-11.

d.-e 52b-2.

d.-en 114a-14; 116b-12; 173b-8.

d.-eni 84b-8; 84b-7.

d.-er 63b-1; 157b-7.

d.-erse 224b-3.

d.-meye 34a-9; 52a-12.

d.-mezse 71b-2.

d.-müş 120b-5.

d.-se 50a-10; 153a-7; 153a-9; 154a-5; 197b-13.

d.-üp (10) 24b-5; 32a-15; 32b-4; 49b-14; 58a-11...

düşmān: (Far.) Düşman. 68b-5; 162a-6.

d.-da 8a-4.

d.-dur 69a-10; 69a-12.

d.-ı 88a-1; 93b-2; 102a-12; 102a-14.

d.-ın 69a-2.

d.-lar 68b-11; 162a-15.

d.-larıdur 149a-8.

düşün-: Düşünmek.

d.-meler 158b-6.

d.-üp 59b-8; 66b-6.

düşür-: Düşürmek.

d.-mek 106a-9.

d.-üp 172b-5.

dütmek: Tutmak. 125a-12.

düz: Düz, düzlük. 176b-4; 194a-15.

d.-dür 49b-6.

düz-: Düzmek, gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek.

d.-medükçe 185b-1.

d.-üp 129a-14.

E

ebed: (Ar.) Ebedî, sonsuz.

e.-e 127a-7.

ebeden: (Ar.) Sonsuz, ebedi, sonsuza kadar. 243b-15.

ebedî: (25); (Ar.) Sonu olmayan, sonsuz.

19a-11; 46a-15; 48a-11;

48b-3,4; 48b-10...

- e.-dür** (9) 17a-6; 17b-4; 18a-12; .
18b-2; 165a-1.
- ebvâb:** (Ar.) Bölümler, kısımlar.
170a-6.
- ecānib:** (Ar.) Yabancılar, ecnebler.
e.-e 106a-15.
- ecel:** (7); (Ar.) Ömrün sonu, ölüm.
18a-8; 67a-13; 98b-6; 127a-11;
221b-8...
e.-i 32a-6; 98a-3; 127b-2; 127b-3.
- ecil:** (Ar.) Sebep, bahane.
e.-den 91a-3; 244b-9; 245b-1;
251b-1; 256a-9.
- ecir:** (Ar.) Sevap, karşılık.
106a-12; 113b-13; 212a-13.
e.-i 197b-4.
e.-ini 70a-13.
- ecma^f in** (Ar.) Hepsi, bütünü
(Dua cümlelerinde kullanılmıştır) 200a-3;
231b- 10.
- ecnebi:** (Ar.) Yabancı kimse.
115b-4; 164b-6; 178b-7; 266a-11.
e.-ler 257b-5.
- ecnebiyye:** (Ar.) Yabancı.112b-7; 183a-
13; 197a-11.
- ecnās:** (Ar.) Nevler, cinsler.
e.-da 236b-10.
- ecvef:** (Ar.) Boş. 219a-2; 233b-5.
e.-den 219a-1.
- edā:** (Far.) Üzerine borç olan veya borç
hükümünde bulunan şeyi yerine
getirme, yapma.
(15) 123b-9; 123b-11; 154b-1;
165b-11; 167b-14...
e.-da 225b-6; 224a-5.
e.-dan 61a-11; 134a-10.
e.-sız 102a-11.
e.-ya 123b-10; 132b-4.
e.-yı 202b-2.
- edā it-:** Yerine getirmek.154b-1; 165b-11;
182b-1; 207a-1.
- edā-yı hıdmet:** (Far.) Hizmet
vermek.132b-7,8.
- edeb:** (Ar.) Edeb. 40b-14; 102b-4;
107a-8; 153b-5.
e.-dür (7) 124a-1; 146b-10; 104b-
1; 120a-4; 126a-11...
edille: (Ar.) İşaretler, deliller. 221a-2.
- ednā:** (9); (Ar.) En alçak, çok düşük.
77b-6; 89b-14; 108a-6; 140a-6;
149a-15...
e.-sı (7) 50b-3; 50b-7; 53a-2; 63b-
10,11...
ef^f āl: (Ar.) İşler, fiiller.
e.-de 169b-2.
e.-i 72b-15; 158a-2.
e.-imi 73a-1.
e.-inde 21b-8.
e.-ini 49a-15.
e.-lerimizi 27a-9.
- efdal:** (Ar.) En faziletli, üstün. 187b-10;
269a-6.
e.-dur (7) 38a-15; 39a-2/3/4; 56a-
678b- 8...
e.-ı 118b-10; 166b-3; 166b-9;
167a-2.

- efendi:** Efendi.
e.-lere 73b-14,15.
e.-müñ 244a-8.
e.-sinden 15b-10.
- efraz:** (Ar.) Farzlar. 95b-7.
efrenç: (Ar.) Frenk, Avrupalı. 126a-3.
eg-: Eğmek, doğruluğunu gidermek.
e.-ersin 193a-3.
e.-meyenler 230a-3.
e.-üp 71b-10.
- eger:** (97); (Far.) Sayet, eğer. 12a-5;
13a-12; 20b-4; 22a-15; 23b-2...
egerçe: (Bkz. egerçi) 233a-13; 244a-4;
259a-13; 269a-8.
egerçi: (Far.) Her ne kadar, ise de.
268b-5; 272b-10.
- egil-:** Eğilmek.
e.-mek 141a-10.
- egri:** Eğri. 217a-8.
eḥad: (Ar.) Bir tek (Allah). 17a-4.
eḥaden: Bir, tek olarak. 240b-15.
eḥādīs: (Ar.) Peygamberlerin
sözleri, hadisler.
e.-de 152b-7.
- ehl:** (Ar.) Sahip, ehil. 41b-14;
199b-8; 201a-2; 210a-9;
269b-1.
e.-i (9) 14a-10,11; 50a-11;
106b-1; 183a-11; 187b-14...
e.-idür 219a-1.
e.-im 170b-3.
e.-inden 32b-7; 181b-3.
e.-ine 146b-5; 189a-15; 220b-11.
- e.-ini** 240b-14.
e.-inüñ 13b-14; 50b-3; 50b-6;
153b-5; 224a-14.
- ehl-i aḍal-ı necese:** (Far.) Sapık ve pisler.
213b-2.
- ehl-i ‘ayāl:** (Far.) Çoluk çocuk. 275b-6.
ehl-i beled: (Far.) Ülke sahibi. 145b-7.
ehl-i bid‘at: (Far.) Kur’an-ı Kerim’e
ve önem vermeyen ibadetler,
bidat ehli.
48b-11; 61b-3; 88a-6; 208a-1.
- ehl-i cehennem:** (Far.) Cehennemlik(ler).
31a-7; 44a-8.
- ehl-i cennet:** (Far.) Cennette olanlar.
9a-11; 44a-5; 50b-9.
- ehl-i cūd:** (Far.) Cömert kişiler. 218a-2.
ehl-i dīn: (Far.) Dindarlar. 72a-5;
76a-15; 90a-6; 149b-12; 213a-15.
- ehl-i dünyā:** (7); (Far.) Dünya adamı.
41b-1; 41b-14; 70b-2; 71b-4;
149b-8...
- ehl-i fısq:** (Far.) Günahkâr. 213b-2; 262b-1.
ehl-i ḥarb: (Far.) Savaşçı. 269a-5.
ehl-i ḥayr: (Far.) Hayr sahibi. 149b-13.
ehl-i ḥicāb: (Far.) Hicab sahibi. 197a-10.
ehl-i ‘ilim: (Far.) İlim sahibi. 171b-12;
217a-13.
- ehl-i ikrāh:** (Far.) Nefret sahibi. 269a-14.
ehl-i imān: (Far.) Müminler. 217b-4.
ehl-i İslām: (Far.) İslam toplumu;
Müslümanlar.
263b-10; 273b-12.
- ehl-i kanā‘at:** (Far.) Allah’ın

- verdiği rızka razı olup
onunla yetinenler. 195b-8.
- ehl-i kırye:** (Far.) Köy halkı.
146b-1.
- ehl-i kefer:** (Far.) Kafirler. 263a-11.
- ehl-i küfür:** (Far.) Kafirler. 217b-5.
- ehl-i nār:** (Far.) Cehenemlik(ler).
215b-12.
- ehl-i sünnet:** (24); (Far.) Peygamber-
imizle sahâbelerine (dostlarına) îtikatta
uyanlar.
22b-1; 22a-10; 23b-7;
26a-3; 33b-13...
- ehl-i tama' :** (Far.) Aç gözlü. 225a-9.
- ehl-i vera' :** (Far.) Dindar. 73b-13.
- ehl-i zalâl:** (Far.) Sapık kişiler. 160a-8.
- ehl-i zimmet:** (Far.) İslam Devleti
tarafından korunan müslümandan başka
kimse. 273b-9.
- ehvâl: :** (Ar.) Korkular, dehşetler.
e.-leri 159b-14.
- ehven: :** (Ar.) Daha kolay, hafif.
e.-dür 140b-9.
- ekâbir:** (Ar.) Eşraftan kimseler,
ileri gelenler.
e.-den 242a-14.
- ekber:** (Ar.) En büyük. 46b-7.
- ekil-:** (Dane) Ekilmek
e.-en 154a-4.
- ekmek:** (Ar.) Ekmek. 127b-12; 140b-11;
174a-15; 176b-9; 189b-10.
e.-dür 272b-6.
- ekrem:** (Ar.) Çok cömert, çok şerefli.
64a-7.
- eksil-:** Eksiltmek, azaltmak.
e.-mez 222a-7.
- ekşer:** (10); (Ar.) Çoklukla. 89b-4;
141a-6; 141b-4; 155b-2; 155b-3...
e.-e 98a-7.
- e.-i** (28) 14b-4; 26b-9; 28a-8; 33b-
5; 40a-15...
e.-î (12) 6a-5; 6a-11; 6a-15; 22b-5;
24b-5...
e.-imüz 179b-10.
- ekşer-i kibâr:** Büyüklerin çoğulu.
160a-14.
- eksik:** (7); Eksik. 48a-9; 83b-9;
132b-5; 169b-4; 220b-7...
e.-ti 243b-7.
- eksil-:** Eksilmek, azalmak.
e.-dür 243b-7.
e.-mez (7) 27b-15; 28a-3; 85a-2;
85a-5; 127a-13...
e.-ür 28a-1; 28a-2.
- eksi-:** Azalmak.
e.-mek 70a-13; 116a-5; 116b-14.
- eksük:** (Bkz.eksik) 89b-8; 165a-6.
- eksül-:** (Bkz.Eksilmek)
e.-mez 82a-13.
- el:** (13) El, yabancı. 13b-4; 107a-13; 139a-
11; 141a-12; 179b-15...
e.-de 7b-2; 54a-4; 134b-5; 160b-
15.
e.-den 213b-5.
e.-e 59a-3; 82b-3.
e.-i 98b-11; 269b-4.

- e.-im** 100b-8.
- e.-imde** 22b-12; 67a-10.
- e.-ime** 51a-3; 226b-11.
- e.-imizde** 21b-3.
- e.-imizden** 212a-3.
- e.-iñ** (10) 3a-13; 58a-3; 58a-14;
91b-12; 121b-7...
- e.-inde** 34a-8; 135b-5; 153a-1;
177b-14.
- e.-indedir** 28b-8.
- e.-inden** (8) 115b-6; 120a-11;
133b-12; 158b-6; 188a-12...
- e.-ine** (7) 32a-15; 46b-4; 97a-3;
116a-3; 224a-14...
- e.-ini** 84b-7; 115b-10; 145b-13.
- e.-iñüz** 59a-14; 229b-10.
- e.-iyle** (6) 80b-8; 96a-3; 96a-10;
122a-2; 155a-10...
- e.-ler** 32a-15; 66a-8; 66a-10; 165b-
12.
- e.-leriden** 180b-4.
- e.-lerin** 191b-1.
- e.-lerinden** 87a-4; 103b-4; 196b-7;
215a-15.
- el ço-**: Ele almak, araştırmak. 125b-7.
- el uzat-**: Uzanmak. 96b-15; 97a-2.
- el yu-**: El yıkamak. 174a-2.
- elān**: (Ar.) Şimdi. 61b-11; 149b-1; 260a-
14,15.
- elbette**: (Bkz.elbette) 171b-15.
- elbette** (8); (Ar.) Şüphesiz, elbette.
15a-11; 151a-5; 169a-5; 220a-
7; 235b-14...
- elek**: Elek. 62a-12.
- elem**: (Ar.) Gam, keder.
(6) 93b-15; 149a-2. 164b-10; 224a-
11; 240a-11.
- e.-i** 222b-13.
- elf**: (Ar.) Bin. 276a-13.
- elfāz**: (Ar.) Kelimeler, sōzler.
252a-9; 273a-8.
- e.-ıla** 267b-9.
- elfāz-ı kűfűr**: (11); (Far.) Dinden ıkmaya
sebepl olan sōzler, kűfűrler.
60b-9; 60b-14; 233a-3;
237b-14; 252a-8...
- el-ħamdűli'llāh**: (Ar.) Allah'a Őűkűr;
Allah'a hamd olsun.
242a-9; 276a-4;
- elli**: (41) Elli. 52b-7; 53b-2; 57b-4; 81b-
14; 83a-9.
- e.-nci** 86b-1; 106b-7; 117a-8;
144a-2.
- e.-si** 36b-3.
- elma**: Elma. 222b-15.
- elĉaf**: (Ar.) En gűzel, hoŐ. 189b-11.
- emān**: (Ar.) Korkusuzluk, eminlik.
42a-15; 171a-8.
- e.-dur** 171a-10.
- emānet**: (Ar.) Emanet. 37b-10;
64a-6; 75a-8; 115a-6; 202b-10;
214b-7.
- e.-e** 115a-5; 148b-9.
- e.-ler** 108b-14.
- e.-lerimi** 18a-5; 147a-11; 161a-6.
- emānetű'llāh**: (Ar.) Allah'ın emaneti.

- 98b-11; 142b-8; 223b-1,2.
- emek:** Emek, iş yapma. 211b-15.
- emel:** (Ar.) Emel, istek, arzu. 99a-9.
- e.-den** 116a-15.
- emīn:** (10); (Ar.)Emniyetli kimse,
kendisine emniyet edilen güvenilir kişi.
14a-8; 25a-13; 25b-11; 92b-11;
115b-1...
- emīn-i vahy:** (Far.) Hz. Cebrail. 54b-8.
- emīr:** (Ar.) Emir, amir, reis.
251b-11,12.
- emir:** (40) (Bkz.emr)
19b-6; 19b-8; 22a-3; 22a-4;
22a-5...
- e.-de** 257a-15.
- emir eyle-:** (11) Buyurmak. 249b-8;
249b-15; 251b-1; 253a-9.
- emmāre:** (Ar.) Emredici olan nefis.
e.-si 63a0-1.
- emn:** (Ar.) Eminli, korkusuzluk.
e.-i 106b-10/11.
- emn ü emān:** (Far.) Korkusuzluk ve
emniyet hāli. 42a-15.
- emr:** (Ar.) Emir, buyruk.
e.-e 92b-14; 221a-15; 242b-11;
260b-9.
e.-i (7) 18a-6; 165a-4; 242b-1;
243b-2; 245b-3...
e.-imi 25b-6.
e.-inde 35a-12; 244b-2.
e.-ine 78b-1; 105b-3; 244a-6;
244b-3.
e.-ini 21a-14; 39a-3; 70a-1; 182a-5;
- 194b-11.
- e.-iyle** 35a-5; 35a-12,13.
- e.-ümi** 33a-1.
- e.-üñ** 244a-15; 245a-2; 263b-8.
- e.-üñde** 211b-10.
- emr-i bi'l-marūf ve nehy-i ani'l-münker:**
İyilikleri emredip kötülerden
sakın-dırmak.
96a-6.
- emr it-:** (22) Buyurmak. 19b-3; 35b-2;
46b-3; 92a-9; 92b-11...
- emr-i dīn(i)** (131); (Far.) Din işleri.
1b-9; 18a-1; 18a-9;
25a-15; 30b-7...
- emrāz:** (Ar.) Hastalıklar.
e.-ı 79a-4.
- emred:** (Ar.) Sakalı gelmemiş oğlan.
108a-2.
- emşāl:** (Ar.) Eşler, benzerler.
e.-i (7) 83a-15; 90b-14; 153b-15;
268a-6; 268b-10...
e.-ini 120b-11.
e.-iñüzi 229b-10.
- enār:** (Far.) Nar.
e.-ı 45b-4.
- enbiyā:** (Ar.) Nebiler, peygamberler.
39a-11.
- enker:** (Ar.) Çok çirkin. 270a-1.
e.-dür 268a-12.
- eñse:** Ense, boyun kökü.
e.-mizde 232b-6.
e.-sine 181a-6.
- envā':** (6); (Ar.) Türler, çeşitler.

- 141b-15; 158b-4; 183a-11;
201a-14; 212b-6...
e.-ından 101a-8.
- envā-ı belâ:** (Far.) Belâ türleri. 220b-14.
- envā^c-ı ecr-i celîl:** (Far.) Yüce sevap türleri. 197b-4.
- envā^c ı emrâz:** (Far.) Çeşitli hastalıklar. 79a-4.
- envā^c-ı fısıķ-ı fecūr:** (Far.) Çeşitli günah ve azma. 140b-15; 212b-10.
- envā^c-ı hālât:** (Far.) Değişik durumlar. 200a-6,7.
- envā^c-ı hicâb:** (Far.) Çeşitli örtüler. 199a-15; 199b-1.
- envā^c-ı hiyel:** (Far.) Çeşitli hileler. 170a-7.
- envā^c-ı i^c tizâr:** (Far.) Türlü özürler. 158a-1.
- envâr-i mükâşefât:** (Far.) Gün aydınlığa çıkarmak. 200a-6.
- epsem:** Sessiz, sessizce. 79b-10.
- er:** (22) Erkek. 8b-8; 57a-15; 60b-2; 67a-9; 81b-3...
e.-de 81a-12.
e.-den 10a-10; 66b-10.
e.-e (23) 22a-10; 34b-2; 54b-15; 56b-5; 65b-13...
e.-i (26) 113b-5; 131a-13; 178a-13; 178b-4; 181b-7...
e.-im 196a-3; 270a-3.
e.-imle 187a-15.
e.-inde 177a-10.
e.-inden (7) 131b-3; 178a-11; 182b-13; 183b-10; 184a-5...
e.-ine (14) 60b-4; 181a-12; 182b-3,4; 184b-13...
e.-ini 189a-2.
e.-inüñ (16) 79a-6; 183b-11; 187a-1; 187a-7; 188b-4...
e.-iyle 188a-1; 195b-9.
e.-ler: (6) 40b-7; 183a-7; 187b-4; 189a-12; 193a-10...
e.-lerden 40b-14; 192b-12.
e.-lere (11) 130b-11; 138b-15; 144b-13; 147b-12; 177b-2...
e.-leri (6) 130b-4; 131a-11; 185a-15; 196b-7; 178b-13...
e.-lerin 189a-5.
e.-lerine 130a-7; 131a-12; 176a-2; 176b-4.
e.-lerinüñ 103b-3; 145a-10; 182a-15.
e.-lerüñ 182a-12.
e.-üñ 81a-13; 193b-11.
erba^c: (Ar.) Dört. 180a-14; 227a-10.
erbâb: (Ar.) Sahipler.
e.-ı 75a-10; 83a-14.
e.-ma 128b-1; 206b-2; 208a-7.
e.-inuñ 135a-13.
erbâb-ı hâcât: (Far.) İhtiyaç sahipleri. 203b-5.
erbâb-ı hîle: (Far.) Hile ehli. 63a-7.
erbâb-ı hâsed: (Far.) Kıskançlar. 87b-12,13; 171a-15.
erham: (Ar.) Daha merhametli. 64a-6.

- e.-ler** 13b-7.
- eri-:** Erimek.
e.-mege 42b-10.
- erik:** Erik.
e.(g)-i 84b-2.
- eriş-:** Erişmek.
e.-dükde 195a-10.
- erkek:** (13) Erkek. 8b-7; 79a-1;
146b-15; 161b-10; 168b-8...
- e. (g)-e** 13b-11; 134b-3, 191b-5;
193a-15.
- e. (g)-in** 10b-7; 19a-10; 31b-12;
68a-9; 154b-11.
- e.-den** 2b-4; 60b-1; 60b-3.
- e.-lerden** 184a-11; 197a-5.
- e.-lere** 121b-14.
- e.-lik** 28a-12.
- erkân:** (Ar.) Esaslar, rükünler. 152a-8.
e.-a 109b-7.
e.-ı (7) 71b-10; 75b-9,10;
75b-15; 143b-5...
- e.-ına** 78a-5.
e.-ıla 76a-3; 76a-5.
e.-la 139b-12.
e.-sız 152a-3.
- erkân-ı şalât:** (Far.) Namazın rükünleri,
farzları, şartları. 237b-13.
- eşah:** (Ar.) En doğru, en sahih olan.
232b-4.
- esbâb:** (8); (Ar.) Sebepler, vasıtalar.
70b-5; 85a-15; 85b-4; 118a-4;
176a-10...
- e.-ım** 176b-7.
- e.-ın** 218b-4.
e.-ına 69b-6.
e.-ından 229b-4,5.
e.-ımı 125b-5.
e.-lar 176a-13; 176b-6.
- esîr:** (Ar.) Esir. 181b-6; 194a-12;
242b-3; 270a-7.
e.-de 270a-5.
e.-leri 261b-12.
e.-üñ 270a-2.
- esirge-:** Korumak. 95a-2; 104b-13.
e.-yüp (6) 77b-7; 87b-2; 113b-10;
186b-2; 201b-6.
- eski:** (8) Eski. 113b-5; 131a-15;
178b-15; 190b-7; 190b-9...
- eskice:** Biraz eski, yıpranmış.
131a-2; 192a-12.
- eslâf:** (Ar.) Yerlerine geçilen kimesler.,
210a-1.
- esmâ:** (Ar.) İsimler. 214b-11; 215a-5.
e.-sında 10b-8; 10b-11.
e.-sıyla 213a-3.
- esmâi'l-enbiyâ:** (Ar.) Peygamberlerin
isimleri. 166a-6.
- esne-:** Esnemek.
e.-dükde 140b-12.
- eşnâf-ı temelükât:** (Far) Yakalık çeşitleri.
70a-8.
- eşvâb:** (6) (Ar.) Elbiseler, giyecekler.
13b-3; 169a-15; 173b-9; 228b-
10; 247a-4...
- e.-da** 192b-5.
e.-ı 111b-8; 174a-9.

- e.-ın** 85a-10.
- e.-la** 174a-8.
- esvâb-ı fâhîr:** (Far.) Lüks elbise.183a-12.
- estagfûrû'llâh:** (Ar.) Allah'tan af, mağfiret dilerim. 236b-3.
- ester:** (Ar.) sitir(li). 261b-11.
- eş:** Eş.
- e.-i** 157b-11.
- eşid:** Eşit.
- e.-den** 111b-6.
- e.-e** 65a-3.
- e.-idür** 18b-4.
- e.-inde** 121b-9.
- eşik:** Eşik.
- e.(g)-e** 174a-3/4.
- eşit-:** İştirmek. 251a-15.
- e.(d)-enler** 233b-8.
- e.(d)-en** 168b-8.
- e.(d)-üp** 64b-6; 94b-14.
- e.-di** 190b-5.
- e.-digimiz** 167b-11.
- e.-dügde** 237b-7.
- e.-dügin** 111a-13.
- e.-dükde** 150b-6; 212b-1.
- e.-düm** 242a-14; 270a-9.
- e.-dürmekdür** 63b-14.
- e.-mez** 66b-4.
- e.-mezler** 202a-7.
- e.-se** 91a-7.
- eşkiyâ:** (Ar.) Haydutlar, yol kesenler. 223b-7.
- eşkâre:** (Ar.) Aşkar. 2a-1.
- eşbâh-ı nazâr:** (Far.) Benzer görüşler. 155b-4.
- eşedd:** (7) (Ar.) Şiddetli. 62a-2; 62a-6; 216b-9; 221b-3; 268a-12...
- e.-i** 226b-11.
- e.-ür** 61b-14; 79b-3; 102b-8.
- eşedd-i 'azâb:** (Far.) Şiddetli ceza. 18a-7; 119b-4; 119a-14.
- eşek:** Eşek.
- e.-lik** 89b-8.
- eşfağ:** (Ar.) Çok merhametli. 64a-6.
- eşyâ:** (Ar.) Şeyler, nesnelere.
- e.-dan** 17a-10; 17a-11; 118a-15; 155b-1; 212b-4.
- e.-sın** 70b-2; 144b-4; 197a-3.
- e.-yı** 11b0-3; 181b-1.
- eş'âr:** (Ar.) Şiirler. 71b-5.
- et:** Et. 68b-3; 192b-8.
- e.-den** 17b-4.
- e.-i** (6) 8b-10,11; 84b-1; 121b-9; 193a-14...
- e.-ini** 153a-8.
- e.-iyle** 17b-4.
- e.-ler** 46b-5.
- et-:** Etmek. 40b-9; 154a-4.
- e.-dügi** 183a-6.
- e.-me** 56b-14; 275a-13.
- e.-megi** 62a-12.
- e.-mişdür** 201b-8.
- etbâ':** (Ar.) Tâbi olanlar uyanlar. 72a-13.
- etek:** Etek.
- e.(g)-ine** 160b-14.
- e.-lerin** 72a-8.

- etmek:** Ekmek.
e.-çi 184a-14.
e.-çidür 184a-14
- etkiyâ-yi selef:** (Ar.) Geçmiş takva sahipleri. 170a-2.
- eṭyeb:** (Ar.) Çok güzel, çok hoş.
e.-dur 246b-3.
- ev:** (12) Ev.27a-11; 98a-2; 140b-6; 140b-7; 173b-9...
e.-de (8) 140b-9,10; 141a-9; 181b-7; 184a-7...
e.-e 127b-8;188b-5; 188b-9; 188b-11; 273b-14.
e.-i 105a-5; 114a-13; 139b-14.
e.-im 169a-13; 169a-15; 169b-6; 169b-11; 235b-7.
e.-ime 169b-4.
e.-imi 169b-3.
e.-iñ 105a-5.
e.-inde 64b-7; 98a-8; 273b-7.
e.-inden 32b-8; 184a-2; 188b-4.
e.-ine 80b-8,9; 128b-7.
e.-ini 239b-12; 239b-15.
e.-iyim 169a-12.
e.-lerde 98a-2.
e.-lerinde 113b-2; 184a-10.
e.-üñ 131a-8; 177a-5.
- evâmir:** (Ar.) Emirler. 109b-14.
- evâ'il:** (Ar.) Evveller, eski zamanlar.
e.-inde 130a-11.
- evkâf:** (Ar.) Vakıflar.
e.-a 75a-9.
- evlâ:** (Ar.) Daha uygun, iyi, üstün. 62a-8; 269a-7.
- evlâd:** (19); (Ar.) Çocuklar. 8b-14; 14a-14; 16b-5; 69b-7; 76a-9...
e.-a 220b-15.
e.-dan 133b-10; 140b-2.
e.-ı (8) 79b-9; 169a-12; 177a-9; 187a-10,11...
e.-ıma 172b-15.
e.-ımu 185b-4;195b-1.
e.-ına 113a-13; 187a-7.
e.-ından 32b-7.
e.-ını 82a-11
e.-lar 4a-5; 187a-12.
e.-ları 30a-14; 233b-12.
e.-larım 170b-4.
e.-larımı 214b-5; 275b-10.
e.-larımızı 63a-8.
e.-larından 30b-3; 31a-3.
e.-larını 19a-14.
e.-larıñuz 30b-14.
e.-uñ 127a-4; 197a-13.
- evlen-:** Evlenmek. 175a-2;175a-13.
e.-diler 38b-3.
e.-e 175a-6; 201a-9.
e.-mediñüz 185b-15.
e.-memek 192b-11.
e.-menüñ 8b-3.
e.-meye 175a-7.
e.-meyene 69b-7.
e.-mezden 201a-4.
e.-mezlerdi 185b-2; 186a-3.
e.-ürem 193a-5.
e.-ürseñ 193a-3.

evliyâ: (6); (Ar.) Erenler, veliler.

159b-5; 166b-4; 166b-9; 167a-2; 213b-6...

e.-dur 163a-7.

e.-lardan 78b-7.

e.-lık 163a-8/9; 231a-2.

e.-nuñ 213b-7.

e.-ya 214a-11.

e.-yı 163a-5.

evrâd-ı şerîf: (Far.) Mübarek dualar.

205b-13.

evsâf: (Ar.) Vasıflar, özellikler, sıfatlar.

38a-12.

e.-dan 198a-2.

evsağ: (Ar.) Ortadaki, bir şeyin ortası.

e.-ı 50b-7; 53a-1; 63a-6; 154a-1.

evvel: (55); (Ar.) Önce, baş, evvel.

2a-3; 3b-7; 17b-10; 18a-8;

24a-12...

e.-a 102a-10; 145a-2; 220a-7;

221a-7; 229a-13.

e.-inde 137b-5.

e.-i (30) 84b-9; 108a-12; 110a-

12; 112a-8; 147b-11...

evvelâ: (Ar.) Önce, ilk olarak.

62a-8; 210b-2; 210b-15; 213a-4;

218b-3.

e.-de 24a-10.

e.-den 30b-5; 30b-11; 41a-5; 73b-

13; 113b-4.

e.-i (39) 10b-12; 10b-14; 13b-9;

53a-2; 60a-3...

e.-in 192b-7; 195b-2.

e.-inde 137b-3.

e.-inden 14b-6; 15a-3; 52a-

e.-î 58a-3; 9b-13; 70a-8; 83b-8.

evvelki: (26) Önceki, ilk. 12b-1;

37a-6; 58a-11; 62a-5;

90b-9...

e.-si (24) 53a-5; 88b-12; 107a-4;

123a-3; 155a-8...

ey: (62) Ey, hey. 1b-5; 2b-12; 3a-5; 6a-15;

17b-14...

eyâ: (Bkz.ey) 212a-1.

eyegü: Kaburga.

e.-leri 33a-9; 66b-3.

eyime-i hudâ: (Far.) Hidayet

imamları

e.-dan 205a-7.

eyime-i hulvân: Bir kimsenin hizmeti

karşılığında imamlar. 254a-11.

eyit-: Söylemek. 110b-11.

e.-di (6) 55b-7; 56a-12; 88b-3;

180a-10; 172b-12...

eyle-: (6) Yapmak. 16a-7; 222a-4;

251b-15; 257b-15; 276a-4...

e.-di 75a-4; 90b-1; 236b-2; 247a-

3; 271a-1.

e.-dükleri 253a-12.

e.-düm 273a-9.

e.-dün 256b-6; 262a-7.

e.-seler 273b-2.

e.-señ 90a-2.

e.-señüz 89b-11.

e.-sün 160a-7.

e.-ye 217a-13; 217b-1; 232b-13.

eylen-: Eğlenmek.

e.-dükde 200a-13.

eylik: İyilik. 213b-10.

e.-de 159a-12.

eyyām: (Ar.) Günler. 140a.-8; 176a-9.

eyü: (15) İyi.12b-8; 58b-5; 72b-3; 81b-1;
86a-13...

e.-ler 69b-2; 229a-8.

ezā: (15); (Ar.) Eziyet. 34b-4; 131a-12;
140b-13; 140b-15; 141a-3...

e.-ya 180b-11.

ezā it-: (14) Eziyet etmek. 34b-4; 140b-13;
140b-15; 141a-3;

ezān: (10); (Ar.) Ezan. 64b-12; 64b-15;
140a-2; 191a-2; 206a-14...

e.-a 64b-11; 230b-11; 261a-4.

e.-da 62b-7; 104a-2.

e.-ı 64b-5; 109b-10; 167b-6; 167b-
10.

e.-ın 261a-1.

e.-larda 64b-9.

ezber: (Far.) Hıfzetme, ezber. 251b-15.

ezderhā: (Far.) Ejderha.

e.-sı 33a-10.

ezel: (Ar.) Öncesizlik.

e.-de 51a-13.

e.-ī 46a-15.

e.-īdür (8) 17b-4; 18b-2; 18b-7;
18a-11; 26a-6...

e.-isin 29a-11.

ezıyyet: (Ar.) İncitmek, rahatsız etme.

34b-14; 35a-4; 35a-8; 181a-12;
189a-7.

ezkār: (Ar.) Zikirler, dualar.

104a-7; 104a-11; 110a-1; 224a-13.

e.-ı 110a-3.

F

fācir: (Ar.) Yalancı, günahkâr.

159b-2; 212a-13; 214b-14.

f.-i 56b-13.

fāhir: (Ar.) Övünme. 142a-12.

fāhiş: (Ar.) Edep dışı, ahlâka
uymayan.196a-14.

f.-e 70b-8.

fāhiş-i lisān: (Far.) Küfürlü dil.
217a-11.

fāhr-ı ‘alem: (Far) Bütün cihanın,
kendisiyle övündüğü, Hz. Muhammed. 64a-
8; 70b-14; 172b-11.

fāhr-i kā’ināt: (Far) Bütün cihanın,
kendisiyle övündüğü, Hz. Muhammed.

141b-1; 200a-5; 211a-3.

f.-dan 102a-15; 224a-8.

f.-uñ 201a-10; 220a-14; 229a-
15.

fāhr-ı cihān: (Far) Bütün cihanın, kendisiyle
övündüğü, Hz. Muhammed. 99b-10; 135b-
2.

f.-a 177b-10.

fā’ide: (49); (Ar.) Fayda. 3a-13; 3b-9;
4a-5; 8b-15; 10a-8...

f.-li 109a-13.

f.-si (20) 7a-10,11; 47a-7; 47a-
11; 53a-6...

f.-sin 8a-8; 8b-14; 82b-2; 181b-

- 12; 209a-5.
f.-siz (8) 84a-7; 95a-8; 105b-13; 107b-2; 109a-12...
f.-ye 108b-13.
fā'ide bul-: Fayda bulmak. 80a-6,7.
fā'idelen-: Faydalanmak.
f.-ür 197a-1.
faḳır: (Bkz. faḳr) 8a-11; 173a-4; 173a-8.
f.-lara 198a-8.
faḳr: (Ar.) Yoksul, kimsesiz, zavallı.
f.-a (9) 173a-5; 173b-7; 173b-11; 174a-3,4; 174a-7...
f.-dan 167b-1; 173a-9; 174b-13.
f.-ñ 8b-2.
faḳīh: (Ar.) Fıkıh alimi, anlayışlı.
249b-9; 250a-6; 253b-2; 258a-7.
f.-e 247b-11; 249b-10.
f.-i 247a-2.
faḳīr: (Ar.) Fakir, kimsesiz; zavallı.
5a-1; 16b-3; 67b-8; 74b-1; 75b-13.
f.-den 73b-12.
f.-e 84a-1; 169a-6; 170a-13; 177b-8; 273a-11.
f.-i 212b-15.
faḳīrlık: (Ar.) Fakirlik.
f.-den 174b-15.
falān: (12) (Ar.) Falan. 40a-2; 51b-11; 71a-10; 115a-6; 251b-8...
fālcı: Falcı, fala bakan.
f.-lar 159a-3.
fānī: (Ar.) Sonu olan, baki olmayan.
68b-10; 135b-12; 180a-5; 207b-3; 224a-15.
f.-dür 98b-1.
fār: (Ar.) Fare, sıçan.
f.-dı 83a-9; 86b-3.
fāre: (Ar.) Fare, sıçan. 181a-15.
f.-ye 104a-14.
fāriğ: (Ar.) Vazgeçmiş, boş kalmış.
205b-10.
farḳ: (Ar.) Fark, ayırma. 38a-13; 175b-11.
f.-ı 160b-10.
farz: (28); (Ar.) Farz, Allah'ın kat'i emirleri. 12a-13; 65a-14; 74a-14; 89a-6; 91b-11...
f.-a 43a-3; 56b-9.
f.-dur (18) 77a-1; 132b-14; 206a-3; 244b-13; 246a-10...
f.-en 153b-15.
f.-ı (7) 104a-4; 104a-10; 123a-10; 232a-2; 232a-10...
f.-ma 43a-1.
f.-lar 138b-6,7,8; 232a-8.
f.-ları (10) 33b-15; 68b-13; 77a-1; 109b-7; 138b-3...
f.-ların 33b-6.
f.-larını 191a-11; 191b-9.
f.-üñ 122b-12.
farz-ı 'ayn (43); (Far.) Her müslümanın yapmak zorunda olduğu Allah emri.
1b; 2b-7; 6b-5; 12b-6; 18a-1...

farz-ı edâ: (Far.) Farz yapması.
123b-10.

farz-ı kifâye: (Far.) Bir kısım müslümanın yapmasıyla diğer müslümlar üzerinden düşen farzdır.
52b-1; 179a-14; 179b-4.

farz eyle-: Farz etmek. 246b-1.

farz it-: Yapılmasını emretmek.
191b-6; 264b-8.

fâsık: (26) (Ar.) Günah işleyen.
19a-6, 20a-8; 20b-10; 21a-10; 27a-5...

f.-a 22a-3; 27a-4; 52a-4; 246a-10; 264b-15.

f.-da 157a-14; 246a-11.

f.-dur 136a-1.

f.-ı 107b-13; 204a-11.

f.-lar 17b-11; 52b-14.

f.-lara 19b-4; 93a-7.

f.-ları 5a-10; 161a-2; 186b-10; 210a-9.

f.-uñ 19a-5; 20b-9, 26b-15; 186b-6; 265a-14.

fâsık ol-: (12) Günah işlemek. 33a-12; 136a-2; 136a-12; 148b-8; 137a-1...

faşıl: (23) (Bkz. faşl) 6b-3; 7a-13; 7b-4; 7b-15; 8a-5...

fâsid: (11); (Ar.) Kötü, fena, bozuk.
54b-1; 55a-2, 55a-6; 78a-6; 78a-8...

f.-dür 4a-11.

f.-ine 191a-1.

fâsid ol-: Bozulmak, hükümsüz olmak.
224b-7.

faşl: (Ar.) Bölüm, fasıl, kısım. 7a-1.
f.-en 237b-11.

fazâ' il: (Ar.) Faziletler, güzel hasletler. 87b-3.

fazâzat: (Ar.) Kötü sözlülük; kabalık, sertlik. 93b-12.

fazıl: (Ar.) Fazilet, üstünlük.
58b-11; 85b-10; 163a-8; 237b-12;

f.-ım 94b-8; 171b-12; 221b-8.

f.-dan 124a-3.

f.-uñ 106a-13.

fazîlet: (Ar.) Değer, kıymet.

f.-i 133a-7; 167b-12; 175a-14; 226a-8.

f.-inüñ 131b-6.

f.-ler 133a-4.

f.-leri 97b-2.

fazla: (Ar.) Artık, ziyade, çok. 107a-15; 214a-10.

f.-en 52a-13; 146b-14.

f.-ı 214a-13.

f.-ıla 16b-10.

f.-ına 129b-10.

f.-ından 139b-1.

f.-ıyla 4b-6; 47b-12; 220b-8.

f.-unla 214b-8; 276a-2; 276a-10.

fecir: (Ar.) Tan vakti.

f.-den 105b-12.

fehîm: (Ar.) Anlama, anlayış. 157b-15; 190b-7. f.-i 160b-11.	ferâ'îz: (Ar.) Farz olan şeyler. 162b-7; 203b-15; 208b-8. f.-le 274a-5.
fenâ: (Ar.) Yokluk, yok olma. 63a-6; 66a-9.	ferc: (Ar.) (Erkek ve kadın) cinsî organı. 52b-7; 191b-13; 231a- 15.
fener: Fener. 231a-13; 231b-2; 231b-4. f.-de 231a-11.	f.-de 7b-7; 54a-5.
ferâce: (Ar.) Ferace. 113b-5; 184a-7; 192a-12. f.-ler 130a-1; 131a-2; 131b-1; 179a-1. f.-lerin 215b-6.	f.-dür 125a-2. f.-e 198b-5;
ferâdis: (Ar.) Bahçeller, cennetler. 157a-10.	fermân: (Far.) Emir, buyruk, ferman. 164b-3; 169a-4.
ferâgat: (7); (Ar.) 1.Vazgeçme. 24b-8; 68b-6; 88b-2... 2. Dinlenme. 24b-13;	fersaḥ: (Ar.) 3 millik uzaklık ölçüsü. 43b-4; 198a-9.
ferâgat eyle-: Vazgeçmek. 24b-9; 68b-6; 88b-2.	feryâd: (8) (Far.) Bağırma, çağırışma. 41b-3; 63b-9; 63b-12; 66b- 3; 105a-10...
ferah: (Ar.) Neşeli, sevinçli. 72a-10; 265b-4. f.-imiz 265b-5.	f.-larına 170b-5. f.-ımı 66b-4. f.-îfuz 105a-15.
ferahlan-: Ferahlamak, üzüntüden, sıkıntıdan kurtulup rahatlamak. f.-ana 265b-4. f.-mayana 265b-5.	feryâd it-: (7) Bağırma, çağırma. 41b-3; 104a-10,11,12; 138a- 4...
	fesâd: (Ar.) Fitne. 75a-12; 103b-12; 198a-6. f.-a 108a-1; 223b-12. f.-ı 2b-5; 178b-11.

- f.-ıla** 44b-4,15.
- f.-ın** 89a-15.
- feşâhat:** (Ar.) Güzel ve açık konuşma. 71b-5.
- f.-i** 269b-5.
- feţânet:** (Ar.) Zihin açıklığı, anlama yeteneği. 38a-3; 64a-7.
- fetevâ:** (Ar.) Fetvalar.110b-12.
- f.-da** 201b-2.
- f.-larda** 135b-8.
- f.-larına** 201b-5.
- f.-larında** 135b-7.
- f.-sına** 258a-11.
- fetevâ vir-:** Fetva vermek. 110b-13; 247a-3.
- feth:** (Ar.) Açma. 85b-13.
- fethâ-yı dünyâ:** (Far.) Dünya fethi. 211b-2.
- fetiḥ:** (Ar.) (Bkz. feth) 148a-1; 149b-2; 276a-6.
- fetvâ:** (Ar.) Bir meselenin çözümü konusunda müftü vb. din alimlerinin verdiği hüküm.114a-3; 212b-9; 259a-15.
- f.-lar** 135a-10.
- fevâ' id:** (Ar.) Faydalar, yararlar.
- f.-i** 229a-6.
- fevt it-:** Fırsatı kaçırmak.163b-14; 164b-1; 218a-7.
- fevt ol-:** Elden çıkmak, yitirmek.118b-2; 174a-12;
- fezâ'il:** (Ar.) Faziletler; erdemler. 111a-3; 150a-9; 179a-4; 237b-5.
- f.-e** 1b-10; 179a-11; 274a-10.
- fezâ'il-i cemâ' at:** Cemaat faziletleri.
- f.-a** 133a-6.
- fezâ'il-i 'ilmi:** (Far.) İlmi faziletler.
- f.-dür** 150a-8.
- fıḫ:** (Ar.) Fıkıh.135a-10; 250a-1.
- fıḫ-ı kitâp:** (Far.) Fıkıh kitabı.
- f.-larında** 110a-9,10.
- fırqa:** (Ar.) İnsan topluluğu, cemaat, bölük. 11a-7; 21b-4.
- f.-dan** 11a-7.
- f.-yı** 20b-11.
- fısıldeş-:** Fısıldaşmak.
- f.-up** 106a-9.
- fısıḫ:** (Bkz. fıḫ) 186b-14; 198a-6; 209b-10; 218b-5; 262b-1.
- fıḫ:** (Ar.) Fasıklık, günahkârlık.
- f.-a** 27a-5.
- f.-ı** 27a-1; 27a-4.

- f.-ından** 52a-1; 52a-4.
- f.-ımı** 19a-5; 26b-15; 101b-14.
- fısk-u fücür:** (6); (Far.) Günah işlemek.
20b-9; 87a-12; 140b-15;
161a-7; 181b-13...
- fiṭra:** (Ar.) Ramazan ayında fakirlere verilen sadaka, fitre. 115b-13.
- f.-ların** 144a-11.
- fiṭra vir-:** Fitre vermek.
f.-memek 154b-5.
- fiğān:** (Far.) İnleme. 63b-9.
f.-ından 63b-12.
- fikir:** (Bkz.fikr) 211a-2.
f.-de 77b-13.
f.-siz (7) 78a-14; 79a-4; 79a-8;
79a-15; 79b-1...
- fikr:** (Ar.) Fikir; düşünce. 57b-10.
f.-e 13a-14.
f.-i 90a-6.
f.-in 3a-9; 31a-15; 53b-5;
175b-14.
f.-ini 160b-14.
- fikir eyle-:** Düşünmek. 199b-7.
- fikir it-:** (32) Düşünmek.53b-5;
7a-11; 66a-5; 66a-15...
- fil:** (Ar.) Fil.
f.-den 79a-9.
f.-dür 79a-10.
f.-i 216b-6.
f.-üñ 79b-4.
- fi'l:** (Ar.) İş.
f.-iñ 99b-5.
f.-inde 95a-11.
f.-inüñ 20b-12.
- filān:** (20) (Bkz. falān) 33b-8; 40a-3;
51b-8; 51b-14; 190a-10...
f.-la 272b-2.
- fi' len:** (6); (Ar.) Gerçekten yaparak.
61a-11; 64a-11; 210a-13;14...
- fiḳid ol-:** (Ar.) Kaybolmak. 254b-10.
- fikir eyle-:** Düşünmek. 53b-5; 199b-7.
- firār:** (Ar.) Kaçma, ortadan kaybolma.
144b-8; 157b-9; 158a-8.
- fir'avn:** Kibirli, hâin.
83a-14; 87b-11; 160b-10;
218b-9.
f.-a 88a-8.
f.-da 258b-3.
f.-ı 216a-4.
f.-ım 258b-4.
f.-uñ 8a-6, 216b-6.

fitne: (Ar.) Fitne, fesat. f.-ye 94a-1; 191a-5.	f.-dan 266b-13.
freñk: (Fr.) Avrupalı.125b-11.	füccâr: (Ar.) Günah işleyenler, günahkârlar; kötü huylar. 229a- 8.
fücûr: (Ar.) Günahkârlık. 75a-13.; 212b-10. f.-a 87a-12.	fücûr: (Ar.) Zina, günah, ahlâk dışı hareket. 40b-14; 189a-6.
fuḫahâ: (Ar.) Fıkıhçılar, fıkıh bilginleri. 65a-12.	fülân: (10); (Ar.) Falan, filân. 104b-5; 156a-3; 240a-14; 253a-15; 253b-10...
fuḫahâ-yı 'izâm: Büyükler. 141b-12. f.-uñ 102b-13; 228b-5.	fünûn-i 'ilim: (Far.) Fen ilimleri. 89b-7.
fuḫarâ: (Ar.) Fakirler. 116a-12; 118a- 13; 170a-4. f.-dan 81a-1. f.-dandur 88a-13. f.-lar 86b-15. f.-nuñ 114a-6; 123b-2; 173a-1. f.-ya 114a-12; 118a-11; 155a- 15.	fürû': (Ar.) Bir kökten ayrılmış bölümler, bir soydan gelen. 141b-13; 192a-15. füzûñ: (Far.) Çok, fazla, ziyade. f.-la 214b-5.
fuṣṣat: (7); (Ar.) Fırsat. 74a-10; 95a-4; 98b-5; 134b-5; 160b-15...	ğâdir: (Ar.) Zulmeden. 71a-1; 93b-5.
fuṣṣat-ı fevt: (Far.) Fırsat kaçırma, fırsatı değerlendiremememe. 98b-5.	ğâfil: (6); (Ar.) Dikkatsiz, ilerisi iyi düşünmeyen. 35a-5; 103a-4; 190b-11; 203a-8; 214a-1...
fuṣṣat bul-: Fırsat bulmak. 74a-10.	ğ.-dür 28a-9; 179b-6.
fuzûl: (Ar.) Gereksiz, lüzumsuz şey.	g.-inde 73a-15.

G

- ġāfil ol-:** Dikkatsiz olmak. 103a-4.
- ġaflet:** (Ar.) Dalgınlık; boş bulunma, dikkatsizlik.61b-3; 125b-10; 143b-13; 177b-8; 207a-4.
- ġ.-den** (11) 33b-1; 64a-1; 94b-14; 113b-10; 113b-13...
- ġ.-dür** 207a-4.
- ġafşe:** (Ar.) Saçı kısa olmaya. 196b-10; 267b-13.
- ġāh:** (Far.) Bazen.189b-9.
- ġāhī ġāhī:** Ara sıra, bazen.117a-9.
- ġalaṭ:** (Ar.) Yanlış, hata. 6a-9.
- ġ.-an** 5b-11.
- ġālib:** (Ar.) Daha kuvvetli. 70a-8; 70a-11; 157a-15; 177b-2;
- ġ.-dür** 223b-7.
- ġālib-i ihtimāl:** (Far.) Daha kuvvetli ihtimal. 231a-12.
- ġālibā:** (Ar.) Belki, galiba. 115a-13; 193a-14; 194b-10.
- ġam:** (9); (Ar.) Keder, kaygı. 32b-11; 51a-3; 177a-2; 200a-11; 200a-13...
- ġ.-ı** 110a-5.
- ġ.-ların** 198a-13.
- ġ.-lu** 200a-14.
- ġam(m):** (Bkz. ġam) 89a-8.
- ġamām:** (Ar.) Bulut. ġ.-uñ 142a-2.
- ġammāz:** (Ar.) Münafık, fitneci. ġ.-lık 155a-9.
- ġamz-ı a' zā:** (Far.) Göz atma, göz kırpma. 115a-14.
- ġanī:** (10), (Ar.) Zengin. 16b-3; 54b-15; 67b-8; 73b-12; 73b-13...
- ġ.-ler** 90b-4; 90b-6; 90b-8,9; 123b-2.
- ġ.-lerden** 90b-3.
- g.-leri** 90b-5; 90b-7.
- ġanīmet:** (Ar.) Emeksiz kazanç, ele geçen nimet. 115a-4.
- ġaniyye:** (Ar.) Zengin. 84a-1; 177b-8; 183b-9.
- ġaraż:** (Ar.) Gaye, hedef, esas, maksat. 107b-15.
- ġ.-dan** 212b-13.
- ġ.-ı** 158b-13.
- ġ.-larından** 220b-13.
- ġ.-sız** 116a-6; 172b-14.
- ġaraż-i şer' i:** (Far.) Şeriat esas(lar)ı.

116a-6.	ġāsıl: (Ar.) Gusul eden, yıkanan.
ġ.-siz 63a-5.	134a-8; 247a-12.
ġaraż-ı dünyā: (Far.) Dünyevi hedef.	ġassāl: (Ar.) Ölü yıkayan.
94a-13; 102a-1; 223b-15.	ġ.-e 177b-14.
ġaraż-ı fāsıd: (Far.) Yanlış/kötü hedef.	ġavġā: (Far.) Kavga. 266b-15.
102a-9.	ġayb: (Ar.) Gizli olan, göz önünde
ġaraż-ı şahīḥ: (Far.) Doğru hedef.	olmayan, gözde görülemeyen
ġ.-siz 103b-6.	şey. 104b-9.
ġarb: (Ar.) Batı.	ġ.-dan 201a-1.
ġ.-a: 156a-1.	ġ.-dur 252b-4.
ġarīb: (Ar.) Garip, zavallı. 60a-6;	ġaybet: (Ar.) Gıybet.
115b-3; 142a-8,9; 212a-7.	ġ.-den 76a-1.
ġarīben: (Ar.) Garip olarak.212a-5.	ġ.-e 88b-12.
ġarībe: (Ar.) Görülmemiş, hayret	ġ.-i 9a-12.
edilecek şey, durum, acıbe.	ġāyet: (34); (Ar.) Çok, fazla.
158a-15.	33a-13,14; 40a-13; 44b-
ġ.-den 158a-2.	5,6.
ġarḳ ol-: (Ar.) Batmak, boğulmak.	ġ.-e 144b-5. 241b-15.
82a-15.	ġ.-i 218b-15.
ġ.-dan 120b-10.	ġ.-ile 55b-1.
ġarḳ-ı ġünāḥ: (Far.) Günaha batma.	ġāyib: (Ar.) Kaybolan, kayıp.
275a-13.	ġ.-i 108b-2.
ġaşb: (Ar.) El koyma, zorla alma,	ġaybī: (Ar.) Gaybla ilgili.
kapma. 118a-15; 155a-11;	ġ.-dür 31b-10.
262a-10.	ġāyib: (Bkz. ġayb)
ġaşib: (Bkz. ġaşb)115a-2; 118a-9.	ġ.-ları 17b-8.

ğ.-dan 159a-2.	ğ.-ya (21) 3b-11; 93b-15;
ğayr: (Ar.) Başka bir kimse, başkası, hariç, dışında. 115a-4; 155b-6; 255b-15.	94a-14; 268a-10; 269b-1.
ğ.-ın 256a-3.	ğ.-ine 193b-4.
ğ.-uñ 91a-11; 97b-5; 101a-13; 119a-12; 122b-1.	ğ.-siz 193b-4.
ğayr-ı tafşıl: (Far.) Belli olmayan, açıklanmayan.	ğayz: (Ar.) Öfke, hiddet, kızma. 210a-3.
ğ.-dür 255b-13.	ğ.-a 218b-8.
ğ.-e 46a-12; 128a-1; 181a-11; 254b-12; 258b-5.	ğazā: (Ar.) Allah için din uğrunda yapılan savaş.
ğayrı: (51); (Ar.) Başka(sı). 3b-4; 4b- 12; 54b-12; 56a-9; 64a-1...	ğ.-ya 243a-7.
ğ.-da 257a-12,13; 118b-13; 204a-5; 273a-11.	ğazab: (11); Öfke, kırgınlık. 71a-8; 126b-10; 196a-7; 196a-13; 210b-3...
ğ.-dan 13b-9; 58b-5; 72b-3; 119b-8.	ğ.-a 89a-4; 227a-6.
ğ.-dur 269b-11.	ğ.-ı 190b-13; 191a-4; 226a-8.
ğ.-lar 76b-1; 80b-6. 94b-14; 149a-4; 258a-8.	ğ.-ından 25a-12; 92b-10.
ğ.-lara 159a-13; 209a-4.	ğ.-uñ 218b-6.
ğ.-laruñ 67b-11; 72b-8.	ğazablan-: Öfkelenmek, kızmak, hiddetlenmek.
ğ.-ları 274a-4.	ğ.-up 60a-9.
ğ.-nuñ (8) 91a-4; 146a-14; 255a-11,12; 255b-12...	ğāzī: (Ar.) Gazi, harbe iştirak eden. ğ.-ler 243a-7. ğ.-lik 127b-4.
	gece: Gece.

g.-den 273b-9.	g.-miş 103b-6; 267b-10; 269b-12,13.
g.-nüñ 167b-2.	g.-se 44a-11,12,13; 66b-3.
geç-: Geçmek. 56a-7; 117b-8;139b-5; 174a-14.	g.-sene 80b-14.
g.-di 39b-15; 56a-2; 90b-15; 201a-11.	g.-sün 49b-12.
g.-dikden 46b-2; 50a-1.	g.-üp (6) 6a-9; 33a-9; 43a-5; 99b-12; 143a-14...
g.-dügin 143a-11.	geçil-: Gidilmek.
g.-dügini 117b-5.	g.-ürlerdi 189b-9.
g.-dükden 246a-3.	geçin-: Geçinmek. 7a-8.
g.-e 47b-13.	g.-en 72a-5.
g.-en (9) 73a-14; 80a-1; 81b-10; 176b-2; 199b-9...	g.-mek 107a-15; 108a-12; 189b-1.
g.-enleri 202a-4.	g.-mege 53a-5.
g.-er 50a-3; 59a-1; 176a-7; 184b-15.	g.-mesi 195b-7.
g.-erlerdi 189b-9.	geçir-: Geçirmek.
g.-erse 95a-3; 117b-5.	g.-di 247a-15.
g.-ersin 211a-3.	g.-mek 119a-10,11; 147b-14.
g.-iser 274b-12.	g.-e 112a-5.
g.-mededür 160b-15.	geçür-: (Bkz. geçir-:)
g.-medükde 117a-14.	g.-me 252a-3.
g.-megi 276a-4	gel-: (36) Gelmek. 81a-7; 169a-15; 240b-4; 250b-14; 251a-3...
g.-meñ 165b-8; 202a-10.	g.-di (18) 4b-13; 35b-9; 38b-15; 170b-7; 232a-2...
g.-meye 117a-13.	g.-diklerinde 165b-8.
g.-mezdi 40b-9.	

g.-diler 204b-13.
g.-diyse 14a-3; 14a-4; 127b-2.
g.-diñüz 47a-10; 145a-12;
186a-1.
g.-dügi 40a-10.
g.-düginden 132a-5; 169a-9.
g.-dük 126a-1.
g.-dükde (12) 23a-10; 30a-12;
50a-1; 67a-13; 68a-13...
g.-dükleri 168b-4.
g.-dükçe 190b-8.
g.-düm 252a-7; 259a-5.
g.-düñ (6) 30a-15; 33a-2; 66b-
2; 79b-12,13...
g.-e 102a-14; 159b-6; 170a-3;
215b-15; 228a-4.
g.-ecegi 17b-10.
g.-ecek 267b-2; 269b-7; 272b-
10.
g.-ecekde 35a-15; 35b-1.
g.-ecekleri 17b-9.
g.-eceye 95a-6.
g.-elim 179b-6.
g.-emez 156a-5; 115b-7; 163b-
5.
g.-eyidi 13a-13.
g.-en (17) 4b-2; 13a-15; 30b-4;
36b-13; 176a-11...
g.-enden 17b-10.
g.-eni 17b-10; 181a-6.
g.-enler 44b-8; 47b-10,11; 80a-
3; 268b-7.
g.-enlerdür 49a-11.
g.-eydi 102a-13.
g.-eydim 256a-12.
g.-eydük 53b-12.
g.-eydür 275a-14.
g.-ince 52b-1; 14a-3; 128a-3;
193b-10.
g.-iser 274b-6; 274b-11.
g.-meden 68a-11; 134a-11.
g.-medi 236a-3; 236a-10.
g.-mediler 31a-7.
g.-medin 98a-14.
g.-mediyse 127b-3.
g.-mege 204a-15.
g.-mekden 168b-6.
g.-mekle 51b-12.
g.-mese 183b-2; 201a-14;
242a-13; 269a-10.
g.-meye 131a-4; 198a-2; 220b-
1.

- g.-meyecek** 258a-10.
- g.-meyedüm** 256b-3.
- g.-meyedüñ** 256b-6.
- g.-meyen** 11a-3; 265a-8.
- g.-meyenler** 139a-13.
- g.-meyenlerüñ** 167b-15.
- g.-meyeydüm** 256b-2.
- g.-meyüp** 200b-13.
- g.-meyüpdür** 275a-15.
- g.-mez** (11) 19a-2; 21b-14;
67b-3; 227a-5; 241b-11...
- g.-mezden** 18a-8; 29b-14; 32a-1; 162a-4.
- g.-mişdür** 195a-2.
- g.-mişleri** 17b-9.
- g.-se** (12) 22a-9; 31b-8; 41a-6;
49b-10; 74a-9...
- g.-seler** 265a-15.
- g.-sün** 101b-9; 189a-8.
- g.-üñ** 45a-2; 199b-1.
- g.-üp** (37) 2a-8; 3a-5; 29a-14;
29b-12; 30a-7...
- g.-ür** (29) 25a-11; 59a-1; 176a-7; 239b-10; 275a-7...
- g.-ürdi** 13a-13.
- g.-ürken** 133b-13.
- g.-ürlerdi** 139a-14; 149b-1.
- g.-ürse** 155a-1; 159b-1; 163b-13; 175b-12; 196a-3.
- gelin:** Gelin.189b-13.
- gemi:** Gemi.141b-8; 169b-8.
- gene:** (28) Yine, tekrar. 25b-8; 122b-15; 129b-9; 131a-6; 132a-10...
- genç:** (7) Genç. 103a-14, 222a-12; 222a-15; 222b-5...
- gençlik:** Gençlik.
- g.(g)-üm** 99a-4.
- ger:** (Far.) Eğer. 89b-12.
- gerçe:** (Bkz.gerçi) 177b-4; 194b-15.
- gerçek:** Hakiki doğru. 106a-7; 256a-2; 268a-11; 268a-13.
- g.-den** 75a-5.
- g.-dür** 4a-13.
- gerçi:** (Far.) Fakat, lâkin. 14b-10; 213a-1; 275a-13,14.
- gerü:** (Bkz.geri) 18a-12; 26a-11;
- gerek:** (52) Gerek, lazım. 9b-14; 10b-8; 19a-9,10; 54b-15...
- g.-dür** (254) 1b-9; 2a-1; 2a-2; 2a-8; 11b-13...
- geri:** Geri. 127a-15.

- g.-ye** 245a-2.
- getir-:** Getirmek.
- g.-mege** 26a-11; 26a-15;
- g.-meye** 107b-15.
- getür-:** (Bkz. getir-) 102a-11; 271b-13; 30a-1; 39a-8; 103a-10...
- g.-di** 214a-5.
- g.-diler** 14a-6; 155b-4.
- g.-dügi** 77a-11.
- g.-dük** 36a-7.
- g.-düm** 10a-1.
- g.-dün** 28a-11; 266b-15.
- g.-e** 162b-8.
- g.-ecegi:** 85b-14,15.
- g.-elüm** 162a-11.
- g.-emedüm** 221b-11.
- g.-ememek** 80b-10.
- g.-emüz** 176a-4.
- g.-en** 19b-4.
- g.-enler** 14a-4.
- g.-eyim** 263a-13.
- g.-me** 176a-3.
- g.-mede** 200b-12; 225b-7.
- g.-meden** 39a-7.
- g.-medigine** 31b-6.
- g.-medün** 147a-12; 176b-9.
- g.-mege** 26a-13; 77b-9.
- g.-mekde** 134a-5.
- g.-memek** 138a-11.
- g.-memekdür** 269a-8.
- g.-mese** 238a-10.
- g.-meyen** 13b-12.
- g.-meyüp** 47a-8.
- g.-mez** 124b-9.
- g.-mezse** 11a-5.
- g.-se** 267b-8.
- g.-seler** 30a-12.
- g.-sen** 240b-9.
- g.-üp** 58b-1; 89a-4; 239b-3.
- g.-ür** 75b-11; 206b-8; 223a-7.
- g.-ürken** 206a-13; 226a-5.
- g.-ürse** 195b-9.
- g.-ürsüz** 11b-14.
- gey-:** Giymek.70b-4.
- g.-di** 155b-10.
- g.-dügi** 85a-15.
- g.-dükleri** 180a-2.
- g.-e** 140a-7; 176a-8; 176b-4; 197b-9.
- g.-eler** 131a-10.
- g.-er** 70b-5.
- g.-meden** 13b-3.

g.-medügin 155b-10.	4, 213b-8; 215a-2.
g.-memek 80b-10.	ğ.-dan 80b-14.
g.-mez 70b-6.	ğıybet: (9); (Ar.) (Bkz. ğaybet) 101b-
g.-se 261b-3; 261b-4,5; 262a-4.	13;102a-1; 212a-12;
g.-üp 131b-1; 192a-13; 274b-8.	212a-14; 218b-2...
geydir-: Giydirmek.	ğ.-den 76a-4; 100a-2.
g.-üp 69a-10.	ğ.-üñ 212b-1.
gez-: Gezmek.	ğışş: (Ar.) Hile.
g.-er 22b-5; 58a-1; 169a-8;	ğ.-ı 89a-6.
195a-7; 218b-14.	ğibi: (149) Gibi. 13b-5; 13b-7; 25b-8;
g.-erler 151a-2.	26b-6; 26b-8...
g.-erse 164a-10.	g.-dür (15) 199a-8; 222b-12;
g.-me 227b-15.	240a-10; 247a-2; 259a-
g.-üp 3a-7.	4...
gezdür-: Gezdirmek. 148b-5.	g.-yim 257b-10.
g.-eler 148b-4.	gice: (39) (Bkz.gece) 24b-12; 41b-2;
ğıbta: (Ar.) İmrenme. 87a-9.	163b-8; 173b-10; 176b-8...
ğıbta it-: İmrenmek, özenmek. 209a-3.	g.-de 18b-3; 38b-10; 197b-13;
gıll ü gışş: Dedikodu, hile ve kin.	199a-9.
93b-12; 93b-14.	gine: (12) (Bkz.gene) 24b-11; 79a-11;
ğılmān: (Ar.) Delikanlılar, gençler,	151a-12; 163a-4; 182b-10...
köleler.	gir-: (12) Girmek. 33b-3; 47a-2; 47a-
ğ.-ları 50b-6.	5; 99b-12; 128b-7.
ğılzet: (Ar.) Kabalık, sertlik.	g.-di 80a-4.
ğ.-e 102a-8.	g.-diklerinde 50a-12.
ğınā: (Ar.) Zenginlik. 101b-1; 213a-	g.-diler 142a-14.

g.-dükde (6) 32b-14; 33a-6;
66a-14; 98b-12; 138a-1;
207a-8.
g.-düm 66b-1.
g.-e 197b-10; 218a-8.
g.-ecek 169a-6; 228a-3.
g.-emez 130b-8.
g.-en 50b-10; 63a-13; 63b-2;
216a-10; 217a-14...
g.-enler 98b-2; 218a-11.
g.-eydüm 66b-7; 98b-14.
g.-eyim 262b-3.
g.-ince 147b-9.
g.-irsin 151b-5.
g.-irüñ 47a-11.
g.-me 125a-3.
g.-meden 227b-3; 227b-12.
g.-medi 51a-3.
g.-meg-ile 85b-5.
g.-mege (7) 3b-6; 88b-14; 98a-
15; 272a-9; 272b-3...
g.-megi 178a-2.
g.-mekle 76b-15.
g.-mem 272a-15.
g.-mesi 155b-13.
g.-mesine 48b-2; 48b-4.

g.-meyeseydüñ 209a-11.
g.-meyeyüm 66a-14.
g.-mez 59a-3.
g.-mezden 167b-3.
g.-mezdi 40b-10.
g.-mezin 272a-9; 272b-3.
g.-se 43a-2; 47a-1; 48a-10;
163a-1.
g.-seler 47a-13.
g.-sin 272a-13.
g.-sün 145b-6.
g.-ün 46b-12; 124b-6.
g.-üp 12a-8; 81a-6; 115b-5;
127a-11; 262b-8.
g.-ür 65b-12,13; 75a-11; 127b-
14;
g.-ürlerse 143a-2.
giril-: Girilmek.
g.-dükde 207a-14.
g.-ilür 33b-12.
girü: Tekrar.
girü: (6) (Bkz.geri) 40a-9; 98a-1;
127a-14; 220b-4; 244b-5.
g.-de 86a-14; 90b-15.
git-: (6) Gitmek. 228a-2; 248b-6;
272b-15;

- 275a-1; 272b-15.
- g.(d)-e** (16) 26a-1; 32a-3; 74b-2; 101a-9; 219b-13...
- g.(d)-ecek** 54a-6; 187b-8.
- g.(d)-eler** 75b-3; 117a-5; 124b-14; 158b-4; 224a-3.
- g.(d)-elim** 97b-14; 209b-13; 248b-6.
- g.(d)-elüm** 250b-14; 251a-2,3.
- g.(d)-emem** 272b-14.
- g.(d)-ememeg-ile** 72a-12.
- g.(d)-ememek** 80b-5; 80b-11.
- g.(d)-emez** 64a-12; 91b-2; 131b-4.
- g.(d)-en** 16b-8; 30a-13; 36b-15; 55b-13; 58b-13.
- g.(d)-ene** 27b-15; 233b-14.
- g.(d)-enler** (6) 5a-2; 34a-5; 135a-1; 207a-12; 207b-7...
- g.(d)-enler-ile** 62b-13; 151b-7.
- g.(d)-er** (29) 169a-1; 181b-9; 181b-14; 192a-3; 209b-3.
- g.(d)-erdi** 170b-14.
- g.(d)-erdüm** 161b-10; 222b-11.
- g.(d)-eren** 192a-1.
- g.(d)-erim** 32a-15; 77b-10; 77b-12/13;
- g.(d)-erin** 272b-14.
- g.(d)-erken** (7) 50a-10; 97b-13; 119a-11; 131b-9; 141b-8...
- g.(d)-erler** 146a-11.
- g.(d)-erler** 83b-15; 203a-5.
- g.(d)-erlerdi** 2a-4.
- g.(d)-erlerse** (9) 65a-11; 77b-8; 112a-10; 130a-2; 141b-5...
- g.(d)-erme** 91a-13.
- g.(d)-ermemek** 144b-14.
- g.(d)-ermesi** 163b-3.
- g.(d)-erse** 19a-10; 61b-15; 62a-1; 77a-6; 117b-13.
- g.(d)-ersem** 4a-12.
- g.(d)-erseñüz** 55b-11.
- g.(d)-ersin** (7) 32b-1; 32a-15; 66a-8; 98a-14; 229b-1...
- g.(d)-erüz** 252b-4.
- g.(d)-eydi** 102a-1.
- g.(d)-iler** 142a-13.
- g.(d)-ilür** 233b1-3.

g.(d)-ince 122b-13.

g.(d)-iser 274b-9.

g.(d)-iyser 219b-7.

g.(d)-üp 48a-8; 81a-4; 85b-6;
86a-9; 94b-15.

g.-di 48a-13; 165a-2; 170b-4;
171b-6; 234b-4.

g.-diler 31a-6; 32b-15; 98a-13.

g.-diy-se 31a-4; 47b-15; 48a-
1/2.

g.-düginden 132a-1; 131b-15;

g.-dügi 40a-11; 56a-12; 57a-9;
163b-8; 181b-13.

g.-dügine 97b-9.

g.-dügümüz 225b-13.

g.-dügün 49a-12.

g.-dükleri 2a-5.

g.-irmek 204a-11.

g.-me (9) 81a-4; 91b-8; 110a-
15; 113b-1; 274b-1...

g.-meden 230b-9.

g.-medüm 221b-10.

g.-mege (7) 62a-1; 103b-13;
141a-1; 143b-10; 168a-
4...

g.-meGLE 210a-15.

g.-megile 53b-2.

g.-mekden 69b-9; 141a-2;
178b-12.

g.-meler 72a-12; 235a-5.

g.-mem 250b-15; 251a-2.

g.-memek (14) 7b-11; 129a-10;
132a-14; 134a-7; 225b-
9...

g.-memeğile 53b-3.

g.-menün 9b-11; 230b-6.

g.-mese 129a-14; 134a-9.

g.-mesin 8a-12; 144a-7.

g.-mesine 245a-3.

g.-meye (6) 184a-6; 125b-12;
125b-14; 184a-7; 188b-
5...

g.-meyercek 54a-6.

g.-meyesin 6a-10.

g.-mez 171a-12.

g.-mezlerse 178b-13.

g.-miş 156a-1.

g.-se 32b-6; 90b-14; 131b-2.

g.-sün 141a-15; 206a-8.

g.-sünler 198a-5; 198a-7.

giy-: Giymek. 183b-3.

g.-de 206a-7.

g.-dene 219b-3.

- g.-derme** 184b-14.
- g.-dermek** 163b-1.
- g.-dermesi** 163b-2.
- g.-dükde** 118a-4.
- g.-ecek** 176b-12.
- g.-emezler** 157b-11.
- g.-er** 183a-13.
- g.-lerdi** 176b-6.
- g.-mek** (6) 70b-3; 144b-12;
118a-3; 235a-9; 262a-
2...
- g.-mekdür** 118a-5.
- g.-meleri** 273b-11.
- g.-mese** 183b-3.
- g.-mesine** 175a-3.
- g.-mez** 183a-13.
- g.-se** 261a-13.
- g.-üp** 47b-3; 179a-1.
- gizle-:** Gizlemek.
- g.-mediler** 37b-15.
- g.-yen** 87b-6.
- gizlü:** (11) Gizli. 64b-1; 65a-6; 68a-4;
68a-6; 73b-10...
- g.-ce** 64a-14; 202a-1; 224a-7.
- g.-leri** 17b-8.
- göbek:** Göbek. 125a-1.
- göç-:** Göçmek.
- g.-di** 105a-14; 171a-14.
- g.-dükde** 176b-1; 187a-9;
218a-6.
- g.-e** 220a-9.
- g.-er** 99a-7.
- g.-ersen** 203a-13.
- g.-ersiñ** 79b-8.
- g.-esin** 252a-8.
- g.-meden** 166a-3.
- g.-mek** 31a-11; 164a-1; 164b-
1; 198a-9.
- g.-miş** 69b-2.
- g.-üre** 112a-4.
- gögercin:** Güvercin. 116b-6.
- gök:** Gök. 13b-14; 14a-11; 106b-13;
210b-8; 217b-6.
- g.(g)-e** 26a-11; 43b-1; 45a-3;
217b-6.
- g.-den** 213b-14.
- gökcek:** Güzel, şirin, hoş. 86a-3.
- g.-de** (6) 13a-7; 13b-15; 35a-
10; 45a-2; 45a-5; 273a-
13...
- g.-den** (6) 8a-9; 42b-6; 42b-8;
44b-3; 45b-2.

g.-ine 30a-12.	g.-dim 21a-14; 47a-8.
g.-ler 15a-14; 29b-6.	gönderil-: Gönderilmek.
g.-lerde 79b-5.	g.-di 37a-3.
g.-lere 15a-7; 30a-11; 39a-13; 40a-11.	g.-mişdür 38b-10; 38b-12.
g.-leri 204b-9.	g.-üp 38b-13; 45b-2; 46a-5.
g.-ünde 30a-15.	g.-ür 79a-7.
göl: Göl.	göndür-: Götürmek.
g.-e 109a-4.	g.-dügi 202b-14.
gölge: Gölge.	göñül: Gönül.
g.-de 145b-8.	94a-14; 94b-3. 66a-6; 66a-13; 216b-15.
g.-si 217a-15.	g.-den 179b-2; 211a-7; 221a- 10.
g.-sinde 9b-4; 222b-1; 225a- 13;	g.-i 86a-11.
g.-sine 47b-3.	g.-ne 17b-10.
g.-ye 125a-13.	g.-ü 198b-12
gölgelen-: Gölgelenmek.	göñül vir-: Aşırı sevmek, düşkün olmak. 66a-6; 66a-13; 216b-15.
g.-se 222a-9.	gönlünce: Dileğince, dileğine uygun. 182b-10.
göm-: Gömek.	gör-: (8) Görmek. 203a-9; 227b-8; 227b-13; 230b-4,5...
g.-dükleri 171a-7.	g.-di 172b-8.
gömlek: Gömlek. 157b-11.	g.-digi 262b-5.
gönder-: Göndermek. 110a-5; 275b-7.	g.-diler 96b-8; 199a-14.
g.-di (6) 4a-9; 38b-14; 80b-1; 126b-5; 170b-14...	g.-dügi 71b-12.
g.-di ise 37a-13.	
g.-digim 46a-12.	

- g.-dügüñüz** 171a-3.
- g.-dük** 143b-15.
- g.-dükde** (20) 31b-6; 31b-13;
44a-6; 45a-11; 56a-14...
- g.-düklerinde** 130a-13.
- g.-düm** (8) 5b-2; 5a-12; 34b-8;
239a-10; 245a-2...
- g.-dün** 68a-14; 111b-1.
- g.-e** (16) 16b-13; 25b-10; 42a-
4; 54b-14; 109a-9...
- g.-dür** 93a-7; 197a-10; 264a-1.
- g.-eler** 95b-13; 105a-7; 130b-9;
153b-8.
- g.-emezler** 90b-2.
- g.-emezsın** 39b-11; 56a-5.
- g.-en** 56a-8; 217b-1.
- g.-ene** 197b-11.
- g.-esın** 228a-12; 219b-11.
- g.-icidür** 18b-7.
- g.-inür** 3a-4; 181a-2; 190b-1;
159b-2; 197b-11.
- g.-meden** (8) 98b-2; 99a-7;
147b-13; 161b-8; 209a-
10.
- g.-medi** 56a-9; 237a-6.
- g.-medük** 31a-8.
- g.-medükde** 180b-11; 180b-13.
- g.-medüm** 158a-6.
- g.-medün** 68a-14.
- g.-mege** 176b-10.
- g.-mek** (9) 39b-5; 39b-9; 40a-
3; 56a-4; 105b-8...
- g.-memek** 84b-6.
- g.-mese** 244b-5.
- g.-mesi** 18b-5; 18b-7; 67b-7.
- g.-mesın** 272a-13.
- g.-meye** 228a-6.
- g.-meyeler** 95a-1; 131a-13.
- g.-meyelüm** 186b-11.
- g.-meyeser** 274b-10.
- g.-meyesın** 18b-13.
- g.-mez** 105a-6; 151b-1.
- g.-mezdüm** 66b-9; 98b-14.
- g.-mezım** 235b-11.
- g.-mezler** 142b-13; 202a-6.
- g.-mezsın** 229b-6,7.
- g.-miş** 39b-1; 69b-5; 181a-8;
188a-7.
- g.-müş** 120b-3,4.
- g.-se** 43b-15; 243a-8.
- g.-sün** 139a-1.
- g.-sünler** 143b-10; 155b-5.

- g.-ücidür** 18b-5.
- g.-üp** (19) 31a-2; 32a-2; 33a-8;
33b-2; 39a-14...
- g.-ür** (15) 18b-10; 39b-14; 55b-
7,8; 191b-3...
- g.-ürem** 235b-10.
- g.-üricidür** 73b-8.
- g.-ürler** (19) 67b-5; 118a-8;
146a-11; 182b-2; 184b-
6...
- g.-ürsin** 229b-7.
- g.-ürsün** 15a-9.
- g.-ün** 59a-5; 123a-15.
- görül-:** Görülmek.
- g.-meye** 217b-10.
- görün-:** Görünmek.
- g.-dügi** 181a-1.
- g.-dükde** 3a-3; 31b-8.
- g.-e** 158b-2.
- g.-en** 15a-15.
- g.-mege** 178a-8.
- g.-mek** 184a-9.
- g.-meye** 184a-11.
- g.-meyen** 15a-15.
- g.-mez** 3a-1; 181b-5.
- g.-mezdi** 171a-1.
- g.-sün** 189a-9.
- görüş-:** Görüşmek.
- g.-düm** 55a-13.
- g.-üp** 43a-3; 87b-11.
- göster-:** Göstermek. 162a-10; 197b-11;
217b-11; 252b1-3.
- g.-dügi** 162a-12.
- g.-dükde** 73a-9.
- g.-e** 218a-3; 221b-9.
- g.-ir** 55b-8; 76a-8.
- g.-me** 274b-3.
- g.-medi** 223a-9.
- g.-mek** 70b1,2; 75a-8; 106a-7;
109b-6.
- g.-se** 197b-15.
- g.-üp** 73a-1; 75a-7.
- g.-ür** (8) 39b-14; 68a-4; 75b-1;
75a-11; 76a-12...
- götür-:** Götürmek.
- g.-elim** 162a-10.
- g.-emem** 184b-15.
- g.-medükleri** 131a-11.
- g.-üp** 234a-11.
- gövde:** Vücut, gövde.
- g.-lerini** 50b-14.
- g.-sinden** 157b-11.

g.-sini 115a-15.	güne güne: Çeşit,çeşit. 197b-6.
göyük: Yanık, yanmış. 248a-4.	gurbet: (Ar.) Yabancı memleket, gurbet.
göz: (13) Göz. 12b-13; 13b-4; 18b-8; 52b-5; 59a-1...	ğ.-in 212a-4.
g.-de 7a-15; 54a-4.	ğuruş: Kuruş. 63b-10; 195a-7.
g.-dedür 181a-3.	ğ.-a 154b-5.
g.-i 67a-11; 77b-4; 89b-15; 119a-6; 216b-8.	ğuruşluk Kuruşluk. 115b-14; 154-15; 194b-13
g.-in 163b-7; 177a-6; 178b-9.	ğ.-dur 63b-11.
g.-iyle 39b-9.	ğuşşalan-: Kederlenmek.
g.-ler 35b-9.	ğ.-madan 13b-2.
g.-leri 114b-4; 196a-7.	ğusül: (Ar.) Gusül, yıkanma. 117a-13,14; 125b-4; 138b-2.
g.-lerin 70b-10; 180b-5.	ğ.-leri 117b-1; 117b-6.
g.-lerine 40b-9.	ğ.-üñ 138b-3; 232a-4.
g.-ünden 58a-11; 190b-8.	ğusül it-: Boy abdesti almak. 117b-3; 173a-5,6; 245b-13.
g.-üñ 53a-12; 60a-4.	ğüyâ: (Far.) Söyleyen, diyen. 97b-1; 115b-10; 199a-7; 250b-12.
g.-üñi 114b-2; 210b-15.	güç: (6) Güç.155a-11; 155b-13; 159b- 2; 180a-13; 227a-1...
göz kıyruğı: Göz kıyruğu. 196a-12.	g.-ile 21a-8.
g.-ile 216b-4.	g.-dür (8) 58b-8; 84a-5; 91a- 13; 116a-12; 155a-1...
gözyaşı: Gözyaşı. 169b-5.	g.-le 188a-12.
gözed-: (Bkz. gözet-:)	
g.-düp 170a-13.	
gözet-: Gözetmek.	
g.-meyüp 144a-11.	
gözüt-: (Bkz. gözet-:)	
g.-meyüp 133a-14.	

g.-lerine 155a-1.	180a-9.
g.-lü 215b-5.	g.-den 119b-8.
g.-lük 117b-8.	g.-dür 50b-1.
g.-ü 163b-15.	g.-e 154b-14.
g.-üne 215b-14.	g.-ün 119b-8.
gül-: Gülmek.	gün: (52) Gün. 3a-8; 4a-4; 8a-13; 24b-7; 31a-15...
g.-ecek 251b-12.	g.-de (20) 4a-12; 4b-14; 29b-8; 43a-15; 86a-7...
g.-eler 248a-9.	g.-den 97-8; 184b-4; 203a-10; 262b-2.
g.-en 207a-3; 234b-13.	g.-dür 165b-2.
g.-er (6) 188b-1; 195b-11; 206b-13,14; 232b-10...	g.-e 125a-10; 141a-12; 188b-3; 263a-1.
g.-erdi 177b-1.	g.-i (14) 4a-4; 42b-15; 70b-10; 78b-10; 79b-7...
g.-mede 206b-9.	g.-idür 46b-7.
g.-mek 207a-5; 207a-14,15.	g.-ile 74a-11.
g.-mez 177b-1.	g.-inde (12) 11b-9; 83b-10; 99b-10; 119a-13; 136b-1...
g.-se 234b-9,10; 234b-13; 248b-3; 250a-4.	g.-ine 45b-13.
g.-seler 248b-1.	g.-ini 263a-3.
g.-sün 251b-11.	g.-ki 250a-10.
g.-üp 68b-7; 98b-1.	g.-lerde 74b-14; 251b-3.
güldür-: Güldürmek.	g.-lere 140a-1; 151a-3.
g.-ciye 206b-7.	
g.-e 223b-10; 251b-7.	
g.-en 232b-13.	
g.-mek 60a-8,9.	
gümüş: Gümüş. 121b-14; 122a-1;	

g.-leri 79b-10.	g.-lara 104b-11; 131b-12; 160b-9; 178a-8.
g.-lük 85a-15; 111b-8; 111b- 10; 154a-10.	g.-lardan (8) 22a-4; 25b-5; 34a- 7; 165a-2; 169b-12...
g.-ü 205b-4.	g.-laruñ 151b-4.
g.-ünde (28) 3b-5; 3b-14; 5a-1; 5a-7; 11b-12...	g.-ları (9) 21b-2; 35b-15; 36a- 2; 85a-4; 101a-1...
g.-ünden 204a-8.	g.-larımı 34a-3.
g.-üne 271b-2.	g.-ların 219a-10; 228a-4.
g.-üni 4a-4; 241a-7; 259a-1.	g.-larını 35b-14.
g.-ünüñ 271b-3.	g.-larına 30b-6; 31b-13; 93b-3; 161a-3; 219b-3.
g.-üñ 176a-9.	g.-larından 129a-15.
günāh: (29); (far.) Günah. 4b-2; 25b- 5; 85a-3,4; 68b-12...	g.-uñ 3b-10; 9a-8; 50a-9; 165b- 15.
g.-a 22b-11; 93a-10; 234b-4.	günāh it-: Günah işlemek. 4a-11; 219b-9; 4b-5; 22b-10; 25b-5.
g.-da 96b-12; 106b-2.	günāh işle-: Günah işlemek. 3b-10,13; 264b-10.
g.-dan (12) 9a-9; 22b-14; 23b- 5; 24a-7; 105b-14...	gündüz. Gündüz: 24b-12; 35a-6; 53b- 4; 88b-5; 168b-7...
g.-dur 48a-12; 103b-11; 182b- 6; 245b-11.	g.-i 77a-4; 126b-15.
g.-ı (20) 47b-11; 48a-9; 48b- 15; 61b-13; 92b-15...	g.-üñ 137b-3.
g.-ım 214a-9.	güneş: Güneş. 30a-5; 41a-10; 41a-15; 47b-6; 134b-13.
g.-ına 230b-8.	güt-: Gütme.
g.-ımı 231a-2; 118a-10.	
g.-lar 30b-14; 47b-10; 66a-10; 129b-13; 275a-8.	

g.-meyüp 133a-14.	vermek. 12a-10;
güzel: (28) Güzel. 60a-7; 64b-12,13; 70b-2; 72b-9...	19b-10; 19b-13; 19b-15; 37b- 6...
g.-idi 35a-2.	ḥabīb: (Ar.) Sevgili.
g.-dür 74a-8; 86a-4; 246b-3; 265a-2.	ḥ.-i 38a-9; 124a-12; 178b-7; 201b-10; 223b-4.
g.-ligi 79a-7.	ḥ.-im 49a-10.
g.-ligim 79a-5.	ḥ.-ine 180a-8; 214b-1; 214b-3; 276a-2; 276a-9.
g.-lik 79a-4.	ḥ.-ini 199b-15.
g.-üm 185a-2.	ḥ.-üm 201b-12.
H	
ḥāb-ı ḡaflet: (Far.) Gaflet uykusu.	ḥabīs: (Ar.) Habis, pis.121b-10; 141b-4.
ḥ.-den 177b-3.	
ḥabāset: (Ar.) Kötülük, alçaklık.	ḥabl-i şer'î: (Far.) Şeriat ipi (Şeriat yolu).227b-11.
ḥ.-dür 77a-9.	
ḥaber: (Ar.) Haber. 107b-5; 252b-13.	ḥabıs: (Ar.) Hapis. 119b-11; 137a-15; 143a-7; 199a-12; 223a-9.
ḥ.-de 197b-8; 198a-14.	ḥ.-ı 125b-6.
ḥ.-i: (8)142b-11; 169a-9,10; 178b-8; 207a-4...	ḥabs-ı medīd: (Far.) Uzun hapis. 139a-5; 148a-15.
ḥ.-imüz 185b-13.	
ḥ.-leri 132a-10;168b-5.	ḥabişü'n-nefs: (Ar.) Kötü nefis. 91a-11.
ḥ.-siz 252a-4.	
ḥaber-dār: (Far.) Haberli. 57b-1; 126a-15; 151a-5; 182b-13.	ḥabt: (Ar.) Bozma, iptal etme. 263a-11.
ḥaber vir-: (18) Bildirmek, haber	ḥac: (Bkz. ḥacc)12b-11; 154b-3.

ḥacc: (Ar.) Zilhicce ayında gereklerini yerine getirerek Kabeyi ziyaret etme. 191b-7; 232a-9.

ḥ.-a 45b-5.

ḥ.-i 171a-5.

ḥ.-in 171a-5.

ḥacc it-: Hacca gitmek, haccetmek. 45b-5.

ḥaccāc: Hz. Muhammed (s.a.v.) soyundan olanlara çok zulmeden bir zalimin ünvanıdır. 170b-14.

ḥācāt: (Ar.) İstekler, dilekler. 170a-7; 198b-7.

ḥ.-e 203b-5.

ḥāce: (Ar.) Hoca, efendi.

ḥ.-leri 155b-3.

ḥācet: (11); (Ar.) İhtiyaç, lüzum. 69a-13; 85b-11; 116a-2; 116b-5; 117b-7...

ḥ.-den 66a-2; 107b-1; 109a-14; 184b-12.

ḥ.-dür 230a-1.

ḥ.-en 109a-7.

ḥ.-i 75b-12; 93a-5; 137b-14; 141a-14; 154b-6.

ḥ.-im 67b-9.

ḥ.-in 80b-11; 133b-15; 134a-3.

ḥ.-ini 73a-4.

ḥ.-leri 135b-3.

ḥ.-lerin 134a-4.

ḥacım: (Ar.) Bir cismin tuttuğu yer. 250a-13.

ḥacīl: (Ar.) Utanma, yüzü kızarma. 130b-4.

ḥadīṣ: (Ar.) İslamın Kuran'dan sonra ikinci kaynağı olan Hz. Peygamberin sözü, hareketi ve tavrı, hadis.

ḥ.-lerinde 49a-5.

ḥ.-erindendür 59a-9.

ḥadīṣ-i şerīf: (56) İslamın Kuran'dan sonra ikinci kaynağı olan Hz. Peygamberin sözü, hareketi ve tavrı, hadis. 2b-2; 2b-13; 2b-15; 64a-

15; 73b-8...

ḥ.-lerde 5a-12.

ḥadd-ı ḥaṣr: (Far.) Belirtme, sınırlama. **ḥ.-ı** 75a-15.

ḥadd-ı şer' i: (Far.) Şeriatın yasası. 202a-10.

ḥadd-ı zinā': (Far.) Zina yasası. 102b-5.

ḥadeka: (Ar.) Göz bebeği. 196a-12.

ḥadden: (Ar.) Sınır olarak. 139a-4; 148a-12; 149a-12.

ḥādīm: (Ar.) Hizmet eden.

h.-lerinden 171a-15.	12a-2; 57a-9; 114b-15. 88a-6...
hafaẓa: (Ar.) Muhafızlar. 35b-6.	
hafa: (Ar.) Bir şeyin çevresini dolanan. 210b-8.	h.-dur (6) 33b-12; 49b-4; 50a- 11; 77a-12; 150a-9...
hafi: (Ar.) Saklı, gizli. 203a-1.	h.-ı 58a-7; 109b-5; 158b-3.
h.-nüñ 8b-1.	h.-ımız 200b-9.
hafif: (Ar.) Hafif. 83b-9.	h.-imizi 130b-3.
hafı: (Ar.) Atın nalından çıkan ses. h.-ı: 127a-7.	h.-in (10) 8b-7,8; 103a-9; 155b-6; 193a-12...
hafv it-: (Ar.) Korkmak. 271b-15.	h.-ına 146a-1,2,3; 194a-6.
Hakk ta'ālā: (234); Yüce olan Allah. 3a-9; 3b-14; 4a-8; 4a-12; 4a- 15...	h.-ını (15) 8a-1; 99b-5; 107b-6; 111b-1,2...
H.-dan (13) 2a-6; 136a-1; 136a-3; 136a-11; 136a- 15...	h.-la 94b-12; 121a-15.
H.-dur 15b-3; 28a-6; 34a-10; 204b-7.	h.-ları 103b-3; 182b-2.
H.-nuñ (44) 4b-6; 4b-9; 9a-1; 10b-8; 12a-3...	h.-ların 114a-8; 182a-15; 189a- 12.
H.-ya (22) 3a-10,11; 16b- 13; 21b-6; 24a-8...	h.-larında 139a-14; 139b-2; 175b-2.
H.-yı (14) 13b-10; 14b-8; 15a- 9; 15b-4; 21b-15...	h.-uñ 155a-13; 155b-7; 182b-3.
hak(k): (6); (Ar.) Hak, doğru. 2b-9;	hakḳ-ı 'abid: (Far.) Yaratılmış kişi, hakkaten. 153b-11.
	hakḳ-ı bāṭıl: (Far.) Kötü hak. 195a-6.
	hakīm: (Ar.) Hekim, tabip. h.-i 190b-5; 271b-1.
	h.-ler 168a-8; 215a-14.
	h.-lere 82b-1; 205a-12.

h.-leri 139b-1.	h.-(y)dan 105b-2.
h.-lerimüzüñ 222b-10.	hāl: (31); (Ar.) Durum, hal. 32b-11;
hākīkī: (Ar.) Hakikata ait. 28a-6;	59b-14; 61a-2; 79a-15;
28a-7; 164b-7.	111b-3...
hākīkat: (Ar.) Hakikat, gerçek.	h.-de (20) 35a-15; 35b-1; 45a-
6b-12; 56b-12.	7; 92a-10; 127b-14...
h.-de 27b-4; 75a-10; 210b-9.	h.-dedir 91a-6.
h.-i 254a-6.	h.-e 54a-12.
h.-in 95a-12.	h.-en 92b-5.
h.-ini 10b-6.	h.-ī 12a-14; 35a-8; 44a-6; 47a-
hākında: (33) Hakkında.	9; 54a-1.
2a-14; 15b-6; 16a-2;	h.-i (32) 17b-12; 17b-13; 89a-
16b-1; 16b-15...	8; 91a-9; 103a-3...
hākīr: (Ar.) Değersiz, aşağı. 218a-11.	h.-im 214a-9; 252b-1.
hākīm: (Ar.) Hüküm sahibi.	h.-imiz 223a-14; 274b-7.
113a-6; 251b-8.	h.-imleri 161b-5.
h.-den 183a-15.	h.-imüz 186a-2.
h.-e 101b-9; 133a-12.	h.-imüze 75a-3.
h.-i 59a-15.	h.-in 91b-13; 201a-2; 210a-1;
h.-ler 139a-7; 222b-12.	226b-7; 227b-6.
h.-lere 96a-8; 139a-15; 210a-4;	h.-inde (8) 89a-15; 125b-13;
215b-8.	257b-3; 262a-10; 265b-
h.-lerimüzi 215b-2.	12...
h.-lerin 8a-15.	h.-ine 77b-13; 149a-6; 222b-
h.-siz 59b-5.	11.
hākıl: (Ar.) Haklı ise.	h.-ini (9) 23a-6; 24b-7; 74a-9;

219a-14; 230b-4...	7...
h̄.-leri 77b-8; 83b-10; 168b-10; 227a-1.	h̄alāş it-: Kurtarmak.73b-6.
h̄.-lerin 80a-5; 103b-1; 226b- 10.	h̄alāş ol-: (15) Kurtulmak. 14b-10; 15a-6; 49a-1; 54b-14; 73a-13...
h̄.-lerindendir 191b-14.	h̄ālāt: (Ar.) Haller. 199b-4; 200a-7.
h̄.-lerine 210a-10; 215b-1.	h̄.-ları 170a-2.
h̄.-lerini 118a-14; 144a-14; 146a-11; 180b-10; 184b-6.	h̄ālāt-ı ġarībe: (Far.) Garip haller. h̄.-den 158a-2.
h̄.-ün 224a-9; 228a-9.	h̄alāvet: (Ar.) Tatlılık, zevklik. h̄.-in 246a-10.
h̄āl-i hayāt: (Far.) Hayat hali.	h̄alāyık: (Ar.) Hizmetçi, cariye. 82a-7.
h̄.-da 85b-8; 85a-15; 123b-5.	h̄ālbuki: (23) Oysa, oysa ki, aksine olarak. 56b-8; 66b-15; 102b-8; 164a-7; 236a-3...
h̄.-ile 151b-10.	
h̄ālā: (7); (Ar.) Bu zamana kadar, henüz, şimdi bile. 150b-12,13. 223a-13; 252a-15...	h̄ālel-i dīn: (Far.) Eksiklik din. 162b- 12.
h̄ālāl: (Ar.) Helâl.146a-8.	h̄ālet-i nezʿ id: (Far.) Can çekilişi durumu. h̄.-e 164b-4; 238a-14. h̄.-i 79a-15.
h̄ālāik: (Ar.) Mahluklar, yaratıklar. 47b-4.	h̄ālīfe: (Ar.) Halife. 166b-5; 166b-11; 167a-3; 251a-15.
h̄alāş: (Ar.) Kurtulma, kurtuluş. 65b-15; 141a-11.	h̄ālīk: (Ar.) Helāk eden, öldüren. 222a-5; 27b-11.
h̄.-a: 133b-14.	
h̄.-ı 222a-4.	h̄.-e 68a-10.
h̄alāş eyle-: (6) Kurtarmak. 75b-1; 84a-6; 153b-12; 176a-1; 178b-	

- h.-de** 113a-12.
- h.-dür** 20b-13; 26b-12.
- h.-imdür** 68a-5.
- hâliş:** (Ar.) Halis, doğru, saf. 195b-1.
- h.-e** 220b-12.
- h.-en** 221b-9.
- h.-çe** 224a-9.
- hâlişen:** (Ar.) Doğru olarak. 5b-5; 5b-14; 211b-3.
- halk:** (45); (Ar.) Halk.1b-8; 19a-13; 19a-15; 23b-1; 24b-4...
- h.-a** (7) 23a-15; 37a-9; 37a-15; 37b-14; 38a-2.
- h.-dan** 37a-15; 77b-6; 225a-6.
- h.-ı** (9)19a-13; 22b-5; 28a-8; 39a-7; 44a-14...
- h.-ına** 16a-6; 265a-1.
- h.-ınuñ** 33b-5; 142b-10.
- h.-uñ** (9) 2a-8; 24b-5; 58a-9; 72b-1; 73a-5; 236a-14...
- hal:** (Ar.) Çözüm. 23a-13.
- h.-leri** 118a-8.
- h.-lerüñ** 12b-12.
- hâlî it-:** Karıştırmak, yersiz söz söylemek. 95a-14; 117a-9.
- halvet:** (Ar.) Yalnız, kimsesiz. 171b-2.
- h.-ime** 257b-6.
- hamd-ı murād:** (Far.) Hamd etmeyi murad. 242a-12.
- hamele-i ‘arş:** (Far.) Dört büyük melek.
- h.-dur:** 29a-3.
- hamır:** (Ar.) Şarap. 102b-5; 215a-5. 248a-14; 263b-5; 264a-5.
- h.-lı** 120b-12.
- hāmīle:** (Ar.) Hamile. 251a-13.
- hamīr:** (Ar.) Hamur, maya. 214b-14.
- hammām:** (Ar.) Hamam.
- h.-a** 184a-6,7; 184a-10.
- h.-da** 125b-9; 184a-8.
- h.-ı** 184a-7.
- h.-larda** 140a-5.
- hammāmcı:** (Ar.) Hamam işleten kimse.
- h.-lara** 184b-8.
- hamr:** (Bkz. hamır) 245b-15.
- h.-uñ** 263b-10; 265b-6,7.
- hamur:** (Ar.) Hamur.
- h.-da** 44b-10.
- hāne:** (Far.) Ev.125b-7.
- h.-lerde** 98a-12.

h.-leri 98a-13.	120a-3; 123b-15; 126a-10...
h.-lerün 98a-9; 98a-11.	
h.-si 108a-14.	h.-ı 57a-3; 57a-6; 136b-12;
h.-lerden 142a-11.	158a-11; 263b-12.
hapis: (Ar.) Hapis. 50a-4.	h.-lara 37b-3; 123b-6; 146a-13;
harāb: (9); (Ar.) Yıkık, viran. 63b-1;	147a-1; 228b-7.
66a-4; 66b-1; 136b-4;	h.-lardan 162b-8.
161b-14...	h.-ları (6) 34a-1; 126b-1; 128b-
h.-a 227b-3.	10,11; 129a-3...
harāb it-: Harap duruma getirmek,	h.-lığına 121b-4.
yıkmak. 74b-12; 78a-9; 142b-	h.-lığını 242a-7.
8.	h.-u 5b-8.
harāc: (Ar.) Harç, vergi. 148b-3.	h.-uñ 263b-3; 263b-15.
h.-ini 102a-11.	harām ol-: (10) Yasaklanmak. 57a-5;
h.-ı 102a-10.	60b-11; 89a-6; 101a-10; 119a-
harām: (41); (Ar) Haram. 2a-12; 8b-	1...
10; 57a-1; 62a-10; 63a-	harāret: (Ar.) Sıcaklık.
13...	h.-de 222a-5.
h.-a (8) 64b-13; 97a-4; 141a-9;	h.-i 226b-4.
158a-12; 169a-7...	h.-üñ 157b-10.
h.-dan (8) 32a-12; 137a-12;	harb: (Ar.) Savaş. 118b-15; 269a-5.
172b-1; 184b-13; 184b-	h.-de 262a-5.
14.	h.-e 255b-15; 262a-1.
h.-dır 268b-9.	harc: (Ar.) Sarf, gider. 86b-13;
h.-dur (19) 56b-14; 62b-9;	87a-15; 132b-5; 144a-5.
	h.-ım 176b-10.

- h.-lğm** 170b-11.
- h̄arf:** (Ar.) Harf. 146b-7,8.
- h̄.-ı** 172a-5.
- h̄.-ıla** 26b-10.
- h̄.-dur** 219a-1.
- h̄areket:** (Ar.) Hareket.
- h̄.-in** 157b-9.
- h̄areket it-:** Hareket etmek. 46b-10;
172a-15; 184a-4.
- h̄ārib:** (Ar.) Kaçan, firar eden. 199a-9.
- h̄āric:** (Ar.) Dışarı, hariç.
- h̄.-de** 183b-10.
- h̄.-dür** 256b-14.
- h̄āriḳ:** (Ar.) Yakan, yakıcı. 162b-13.
- h̄.-dür** 162b-7; 162b-11.
- h̄ariḳü'l-‘ādeti:** (Ar.) Âdetin üstünde.
158a-15.
- h̄āriḳa:** (Ar.) Harika. 158b-12; 158b-
15.
- h̄ark:** (Ar.) Yakmak, yangın.
- h̄.-dan** 120b-9.
- h̄arir:** (Ar.) İpek elbise.
144b-12; 235a-9.
- h̄.-ler** 29b-15.
- h̄.-lere** 30a-11.
- h̄ariḳ:** (Ar.) Hırslı. 60a-11.
- h̄āḣ:** (Ar.) Kızgınlık. 62a-11.
- h̄aḣā’il:** (Ar.) Huylar. 182a-2.
- h̄aseb:** (24); (Ar.) Mal, imkanlık. 78a-
15; 78b-2; 78b-5; 78b-11; 93a-
8...
- h̄ased:** (Ar.) Kıskançlık.
- h̄.-dür** 87a-9; 87b-10; 87b-13.
- h̄.-i** 7a-3; 81b-12; 90b-12.
- h̄.-î** 192a-8.
- h̄.-üñ** (10) 88b-10; 89a-2; 90b-
11; 110b-3; 218b-11...
- h̄ased-i insān:** (Far.) İnsan kıskançlığı.
- h̄.-da** 94a-15.
- h̄asen:** (Ar.) Güzel. 228b-9; 255a-10.
- h̄.-e** 62a-14; 62b-2,3;
- h̄asenā:** (Ar.) Güzel, iyi. 271b-5.
- h̄asf:** (Ar.) Yere batmak. 247a-14.
- h̄aḣım:** (Ar.) Düşmanlık.
- h̄.-lar** 207a-13.
- h̄āḣıl:** (8) (Ar.) Husüle gelen, peyda
olan, çıkan. 56b-10; 88a-8;
108b-13; 129a-5; 138-10...
- h̄āḣıl ol-:** Meydana gelmek.
266b-13; 275b-3.
- h̄āḣıl-ı ‘ırz:** (Far.) Bulunan fırsat.
- h̄.-ı** 134b-15.

hāşıl-ı kelām: (Far.);(16) Sözüñ kısası.

27a-9; 50a-4; 130a-2; 131b-4;

168a-12...

hāsiren: Zarar gördüğü halde, ziyana

uğrayan. 135a-8.

haşlet: (Ar.) Huy, ahlak.193b-15;

218a-13; 224a-5; 224a-12.

253a-11;

h.-e 178a-7.

h.-i 8a-11.

h.-le 164a-11.

haşm: (Ar.) Düşman.

h.-ı 217b-7.

h.-ına 258a-12.

h.-uñ 114a-1.

hasret: (Ar.) Özlem. 66b-9.

hasta: (6); (Ar.) Hasta. 13b-2; 16b-4;

222b-12; 222b-14; 270b-10...

h.-lar: 80b-7.

h.-nuñ 240b-1.

h.-ya 28a-5; 125a-7.

hasta it-: Hasta etmek. 28a-4.

hasūd: (Ar.) Çok kıskanan. 237b-10;

274a-12.

hāşā: (19); (Ar.) Asla, katiyyen. 52a-

2; 54b-7; 60a-4; 63b-14...

haşır: (37); (Bkz. **haşır**) 52b-12; 52b-

14; 62b-13; 76b-11; 144a-13...

haşır eyle-: Toplamak. 34a-5.214b-5.

haşhāş: (Ar.) Haşhaş. 223a-8.

haşr u neşr: Toplayıp dağıtma.

175b-14.

haşr: (Ar.) Toplama.

h.-uñ 61b-7.

haţā: (Ar.) Kusur, noksa. 104b-4;

112b-5; 264b-12.

h.-dur 270b-15; 271a-2.

h.-ya 239a-12.

haţā eyle-: Hata yapmak. 273a-9.

haţāyen: (Ar.) Hata olarak, yanlışlıkla.

257a-7.

haţā-yı küfür: (Far.) Küfür hatası.

99b-15.

hātem: (Ar.) Mühür., son, en son.

275b-15.

hātemü'l-enbiyā: (Ar.)

Peygamberlerin en sonuncusu

Hz. Muhammed Mustafa.

h.-dur 38b-1.

hāţır: (Ar.) Fikir, vesvese. 74a-12;

196a-15.

h.-ı 159b-4,5; 204b-6.

h.-im 236a-10.	h.-a (8)125a-6; 170b-9,10; 188a-8; 190b-1...
h.-ima 236a-5,6.	
h.-imuz 74b-15.	h.-da 181a-1; 182a-4.
h.-im 144a-1; 185a-3; 185a-4.	h.-dan 181a-10; 193b-13; 194a-4.
h.-ima 11a-4; 124b-8; 234a-9; 269a-10.	h.-ı (12) 102b-14; 103a-1; 103a-2; 108b-15; 192b-9...
h.-larm 176b-13.	h.-inuñ 266a-7.
hātıra: (Ar.) Hatıra. 13a-14; 201a-14; 223a-2; 236a-3; 242a-13.	h.-la 195b-15; 196b-5; 196b-4.
hātīb: (10); (Ar.) Hutbe okuyan kimse. 104a-3; 104a-12; 112b-15; 205b-5; 205b-8...	h.-lar (6) 75a-12; 103a-14; 129b-15; 130a-4; 130a-12.
h.-e 202a-14; 205b-15	h.-lara (14) 79a-5; 141b-15; 144b-12; 145a-13; 175b-13...
h.-ler 146a-10; 202a-12.	h.-larda 177b-11; 194a-7.
hātīm: (Ar.) Kadı, hakim, sağlamlaştırın. 125b-8.	h.-lardan 181a-4.
hātīm it-: Sona erdirmek, bitirmek. 214a-15; 274b-5.	h.-ları (20) 124b-2; 130b-7; 142a-4; 142a-10; 145a-6..
hattā: (17); (Ar.) Hata. 55a-11; 84a-11; 88b-11; 125b-13; 148b-2...	h.-larm 131b-4; 186a-7; 189a-4; 103a-9.
hatun: (50); (Ar.) Kadın. 14a-14; 79a-1; 108a-1; 108b-12; 112b-7...	h.-larına 130b-11; 180a-12; 180b-1.
	h.-laruñ 117b-3; 189a-11;

189a-14; 193a-9;	178b-10.
265b-11.	ḥ.-ıla 25a-14; 25b-9; 92b-13.
ḥ.-larınuñ 198a-2.	ḥ.-ında 169b-5; 192b-10.
ḥ.-um 105a-9; 270a-14.	ḥ.-ından 195b-10.
ḥ.-uñ (6) 181a-12; 188a-6;	ḥ.-un 99a-3.
189a-2; 189b-1; 190b-13.	ḥavfen: (Ar.) Korkarak. 223b-13.
ḥ.-una 113b-3; 187b-8; 191b-8.	ḥavf-ı küfür: (Far.) Küfür korkusu. 99b-15; 102b-12,13.
ḥ.-umı 183a-15.	ḥavf-ı zemm: (Far.) Ayıplama korkusu. 91b-12.
ḥatun al-: Evlenmek.	ḥavfü'llâh: (Ar.) Allah korkusu. 209b-8.
ḥ.-mağ 108b-12	ḥavıf: (Ar.); (Bkz. ḥavf) 214a-6.
havâ: (Ar.) Hava. 149b-12; 177b-2.	ḥavuz: (Ar.); (Bkz. ḥavz) 232b-15.
h.-da 46a-6; 46b-9.	ḥavz: (7); (Ar.) Havuz. 49a-14; 103b-6; 112a-5; 208b-1...
h.-sına 61a-13.	ḥ.-ı 48b-6,7.
h.-sım 101b-3.	ḥ.-ımdan 49a-7.
h.-sına 1b-8.	ḥ.-ın 215b-8.
ḥavâc: (Ar.) İhtiyaçlar.	ḥ.-ımdan 99b-11; 118a-1; 139b-4; 214a-15.
ḥ.-lara 156a-12.	ḥây: Hey. 31a-7.
ḥavâric: (Ar.) Hariciler, dışta kalanlar. 185a-11; 224b-8.	ḥay(y): (Ar.) Diri, canlı.
ḥavâşş: (Ar.) Keyfli, muhterem.	ḥ.-dur 17b-2.
ḥ.-dur 211a-15.	ḥ.-lı: 65a-8.
ḥavf: (11); (Ar.) Korku. 159a-8; 207b-1; 223b-8; 231a-10; 257a-11....	ḥayafeşe: Katı kısa boylu olmaya.
ḥ.-ı; 106a-10; 115b-1; 125a-3;	

196b-9.	h.-lı 118b-7.
h�y�: (Ar.) Utanma, edep, namus. 40b-14; 83b-14; 209b-8.	h.-dan 50a-15.
h�y�l: (Ar.) Hayal. h.-ı 149a-3; 212b-11.	h�yr: (16); (Ar.) (Bkz.h�yr) 24b-1; 51a-10; 89a-13; 99a-13...
h�y�m: (Ar.) �ad�rlar. h.-ı 219a-5.	h.-a 84b-10; 99a-10; 232b-5. h.-ı 21b-12; 83a-3; 84b-14; 97b-10; 110b-9.
h�y�t: (Ar.) Hayat, dirlik, canlılık. 17a-14; 17b-1; 164b-12. h.-da 85a-15; 85b-8; 123b-5; 209a-6. h.-ımızda 225b-13. h.-um 268a-5. h.-u�n 268a-5.	h.-ın 181b-12. h.-iludur 176a-13; 222b-8. h.-ulusı 67a-3. h.-usımı 96b-3.
h�yr: (10; (Ar.) Hayır, iyilik. 83a-2; 83a-4; 89a-7; 144a-9; 156b- 14...	h�yr-ı k�r: (Far.) Hayırlı i�.220b-9.
h.-da 84b-13; 84b-15. h.-ları 27a-8. h.-lu 69b-9; 150a-3. h.-ludur (8) 67b-2;150a-1; 185a-9/10; 249a-4.	h�yr�n: (Ar.) Hayran, �a�k�n. 70b-11;124a-12.
h�y�z: (6); (Ar.) Ayba�ı h�li, �det h�li. 12b-11; 147b-13; 191a-12; 197b-6; 265b-10; h.-a 125a-1; 128a-11; 118b-5.	h�yr�t: (6); (Ar.) Sevap kazanmak i�in yapılan iyilikler. 150a-2; 151a-4; 183b- 14; 183b-15; 184a-1... h.-a 223b-5. h.-ı 151a-7; 151a-13. h.-ımı 150a-6. h.-ını 151a-14. h.-lara 209a-8.
	h�yret: (Ar.) �a�ırma.170a-15.
	h�yr�'l-�ib�d: (Ar.) Hayırlı kullar.

68b-1.	hazer: (Ar.) Sakınma, çekinme.
hayrū 'l-halef: (Ar.) Hayırlı (gelen)	15b-15; 133a-9; 133b-11;
ulema. 54a-14.	212b-6.
hayvān: (7); (Ar.) Hayvan. 8a-1;	hāzır: (Ar.) Hazır, hazırlanmış.
73a-12; 119a-13;	h.-ları 17b-9.
120b-12; 145b-9...	hāzır it-: Hazırlamak.165a-12;
h.-a 124a-6.	176a-14.
h.-cıkısm 158a-6.	hāzır ol-: (7) Hazır olmak,
h.-da 156a-8.	hazırlanmak. 64b-6; 114b-9,10;
h.-dan 79a-15; 156a-6; 203a-8.	129b-6; 225b-15...
h.-dur 43a-12; 79a-11.	hāzır la-: Hazırlamak.
h.-ı 118a-7; 120b-9.	h.-dı 65b-5.
h.-lar 46b-6; 209a-15.	h.-dum 226a-11; 250a-13.
h.-lara 165b-5.	h.-na 195b-15.
h.-uñ 84b-5; 124a-7.	hāzır lan-: Hazırlanmak.
hayvānāt: (Ar.) Hayvanlar.	h.-dı 207a-3.
h.-a 272a-2.	hazīne: (Ar.) Hazine.
h.-ı 133a-13.	h.-si 229b-15.
h.-ın 120b-1;125b-1; 137a-14.	hazīne-i ğayb: (Far.) Görünmeyen
hayyen: (Ar.) Diri olarak. 80b-15.	âlemdeki hazine.
hāzā: (Ar.) Bu, şu; o. 1b-1; 199b-2;	h.-dan 201a-1.
252b-8.	hāzm: (Ar.) Rakip, düşman.
hazān: (Ar.) Dökülen ve kurumuş	h.-ı 249a-6.
yaprak.223a-8.	hāzret: (Ar.) sayılan, hürmet edilen.
hazān kapu: Cehennemde bir kapı.	h.-i 81b-9, 169a-13.
h.-sı 65b-10.	h.-lerinüñ 152a-10.

h.-lerinden 148b-10.	4; 84a-10; 96b-3; 96b-5.
hazz it-: (6) Hoşlanmak. 91a-7,8, 91a-12; 149b-12; 212b-12; 212b-14.	helâl: (28); (Ar.) Helal. 96b-14; 97a-3; 97b-11;124a-8;124a15...
hebâ': (Ar.) Boş, nafiye. 199a-4.	h.-de 163b-6.
hedâyâ: (Ar.) Hediyeler.140a-14. h.-yı 156a-13. h.-nât 206b-2.	h.-den (7) 32a-12; 62a-9; 63b-2; 86a-6; 176a-10...
hedyye: (Ar.) Hediye, armağan. 263a-10.	h.-dür (18) 57a-2; 60b-12,13; 135b-6; 264a-3.
hefte: (Far.) Hefta. h.-de 232b-7.	h.-i 57a-6; 57a-3; 192b-14.
hekîm-i kebîr: (Far.) Büyük hekim. 251b-3.	h.-im 95a-11; 105a-9; 187b-8.
helâ': (Ar.) Tuvalet. h.-da 105b-12; 208a-5.	h.-imdir 195a-9.
helâk: (Ar.) Mahvolma, yok etme. 99a-9. h.-de 78b-3,4; 218b-14; 230a-12. h.-e 120b-12; 125a-4;133b-12; 219a-5. h.-lik 79b-14.	h.-imdür 137a-11. h.-inden 86b-11; 122b-12. h.-lık 178a-11. h.-siz 229b-15.
helâk eyle-: Mahvetmek, yok etmek. 45a-9.	helâl eyle-: Hakkını helal etmek.178a-12.
helâk it-: (10) Öldürmek. 45a-10; 46a-	helâl it-: Hakkını helal etmek.153a-3.
	helâl ol-: Helal olmak.8b-11; 60b-10; 233a-10; 249b-1; 266a-13.
	helâllaş-: Helallaşmak h.-a 155b-14. h.-mazsa 136a-14; 136b-4. h.-up 136b-2.
	hele: Hele. 163a-4; 189a-8; 203a-3.

helecān: (Ar.) Çarpıntı; titreme.

198a-2.

hem: 1.Dahl. (19) 7a-9; 46b-13; 46b-

15; 76a-7; 91a-6...

2. Hem. (84) 7a-10; 12a-3;

12a-3; 35b-10; 35b-10...

hemm: (Ar.) Üzüntü; gam; keder.

89a-8.

hemān: (22); (Far.) Hemen, birden,

aniden. 5a-14; 33b-3;

61a-15; 82b-2; 111a-3...

hep: Hep. 37b-13; 98a-13; 275b-12;

276a-6.

her: 1. (140) Her. 2b-3; 2b-6; 2b-11;

3b-12; 8a-13...

2.Bütün, hep. 260a-4,5.

herbār: (Far.) Her defa, dâima.

256b-9; 221a-15; 267b-8.

herkes: : Herkes. 116a-14; 158b-5;

171a-14; 222b-15.

h.-de 81a-10.

h.-e: 6b-5; 12b-6; 226b-7.

hesāb: (Ar.) Hesap.

h.-uñ 78b-6.

hetin gör-: Alçak görmek.

h.-mek 174b-12.

hevl: (Ar.) Korku, korkma.

h.-ı 211a-3.

hevā: Kibir. 61a-13.

h.-sın 228a-1.

h.-sına 61b-1.

h.-sında 169a-8.

h.-ya 109a-12.

heybet: (Ar.) Ululuk; büyüklük.

h.-ile 31a-14; 31b-4.

h.-inden 70b-11.

h.-ü 33a-13; 229a-9.

heyder: (Ar.) Denge.

h.-e 196b-12.

hey'et: (Ar.) Görünmüş şekil, suret.

h.-den 261b-7.

h.-dedür 136b-7.

h.-inde 225a-6.

h.-in 177a-6; 192a-12; 261b-8.

h.-ine 190b-6; 190b-10.

hezel: (Ar.) Şaka.

h.-i 60a-7.

hezar eyle-: Barışmak. 160a-7.

hezil: (Ar.) Alay, eğlence. 239b-5;

261a-15.

hıfız: (17; (Ar.) Koruma, saklama.

2a-14; 11b-1; 94b-5; 120b-

2; 138a-14...	h.-ı 51a-6.
h.-ında 120b-13; 166a-5.	hırsızla-: Gizlice almak, hırsızlamak.
hıfız-ı âmel: (Far.) İş koruması.	h.-yup 155a-13.
h.-ler 116a-15.	hışım: (Ar.) Öfke.140a-10; 140a-12.
hıfız eyle-: (36) Korunmak, saklanmak. 26a-5; 42a-4; 62a- 4; 63a-9; 72a-9...	h.-ından 188b-8.
hıfız it-: (29) Korumak, saklanmak. 33b-1; 34a-4; 51a-7; 52b-10.	hıyânet: (7); (Ar.)Hainlik. 106a-10; 115a-5; 142b-8; 168a-11; 187a-3.
hıfız ol-: Korumak, saklamak. 84a-13; 91b-12; 129b-13.	h.-den 106b-11; 262a-12.
hıkd: (Ar.) Kın tutma.94a-12.	h.-inden 271a-4.
hıkd: (Ar.) Düşmanlık, kın, buğz. h.-dur 91b-2.	hızlan-: Hızı artmak. h.-a 89a-1.
hınnâ: (Ar.) Kına. 80b-13; 183a-10.	h.-dan 173b-3.
hınzîr (10); (Ar.) Domuz. 8b-10; 115b-10; 124a-7; 140b-9; 153b-10...	hibâl: (Ar.) İpler.170a-7.
h.-ın 250b-12.	hibe: (Ar.) Bağışlama. 6b-2;103a-8. 88a-15; 109a-1; 108b-15.
hırka: (Ar.) Hırka. 76b-13; 261a-13.	h.-den 141b-9.
hırş-ı dünyâ: (Far.) Dünyaya karşı gösterilen açgözlülük. 93b-12.	hicâb: (Ar.) Hicab.170a-13; 225a-12. h.-a 197a-10.
hırsız: Hırsız. 82b-1; 127b-14; 199a-9.	h.-lar 199b-1.
hırsızlık: Hırsızlık.100a-7; 100b-4,5.	h.-sız 208a-10.
h.-ı 100b-10.	hicâben: Hicab olarak.115a-14.
hırsuz: (Bkz. hırsız)	hiç: (18); (Far.) Hiç. 14a-7; 16b-11; 37b-14; 79b-15; 129b-5...
	hiciv: (Ar.) Şiir yoluyla karşılık alay etme; hiciv. 206b-2.

hicret: (Ar.) Bir yerden bir yere göç.

38b-15.

hidâyâ: (Ar.) Hediyeler. 116a-9; 118a-

9.

hidâyet: (8); (Ar.) Hak yola girme.

23a-7; 23b-14; 24a-

2; 24a-8...

h.-i 23b-15; 97b-11; 204b-14.

hıdmet: (Ar.) Hizmet. 91a-3; 183a-9;

132b-7.

h.-de 86a-8.

h.-i 173a-1.

h.-in 127a-5; 182b-10; 196a-5.

h.-inde 182b-7.

h.-ine 127a-3.

h.-ini 196a-6.

h.-lerin 132b-4.

hıdmetkâr: (Ar.) Hizmetçi. 198a-4.

hiffet: (Ar.) Hafiflik. 60a-10; 95a-6.

hikâye: (Ar.) Hikaye, kıssa.

251a-12; 251b-3; 263a-8;

269b-10; 270a-10.

h.-si 171a-5.

h.-siz 199b-7.

h.-ye 60a-11.

h.-yi 170a-2.

hikâye-i ‘acîbe: (Far.) (Tuhaf hikaye).

h.-yi 9a-1.

h.-dendür 157b-2.

hikâye-i ‘acîbe-i celîle: (Far.) Çok

tuhaf hikaye.

h.-sine 179b-7.

hikâye-i ğarîbe: (Far.) Garip hikaye.

158a-15.

hikmet: (Ar.) Bilgelik, hikmet. 34b-12;

71a-5; 227a-15.

h.-den 223a-4.

h.-e 266a-14.

h.-i 115a-13; 199b-2.

h.-in 8b-11; 171a-2; 158b-10;

199b-1.

h.-inde 238b-5.

h.-inden 158b-10.

h.-ini 266a-10.

hilâf: (Ar.) Karşı, zıt. 37a-11; 158b-1;

238b-15.

h.-ı 86a-1; 89a-11.

h.-in 73a-7.

h.-ına 198a-7.

h.-ından 15b-14.

h.-sız 269b-2.

h.-uñ 101b-6.

- h̄ilāf-ı h̄ākīm:** (Far.) Hakime karşı. 69a-1; 230a-8.
h̄.-e 133a-12. **h̄.-sin** 82b-13; 230a-13.
- h̄ilāf-ı şer'î:** (Far.) Şeriyata karşı. **h̄ill:** (Ar.) Helal.
 139a-8. **h̄.-inden** 106b-6.
- h̄ilāf-ı tekliḫ:** (Far.) Teklife karşı. **h̄ill-i h̄ürmet:** Helal ve haram. 266a-5.
 70b-6. **h̄ilḫeti:** (Ar.) Yaradılış. 181a-11.
- h̄ilāfet:** (Ar.) Halifelik. 166a-14. **h̄imāye:** (Ar.) Koruma. 162a-1; 220a-9.
h̄imāye eyle-: Korumak. 162a-1.
h̄.-den 173a-3. **h̄in:** 216a-4; 241b-13.
h̄.-i 121a-13. **h̄.-de** 269b-6.
h̄.-in 61b-8; 71b-13; 101b-4; **h̄.-e** 172a-7.
 116a-10; 124a-10;. **h̄in-i h̄ilāfet:** (Far.) Halifelik zamanı.
h̄.-leri 167a-8. **h̄.-lerinde** 171a-12.
h̄.-lerin 8a-10. **h̄in-i h̄ükümet:** (Far.) Hükümet zamanı.
h̄.-lerinde 223a-1.
- h̄il'at:** (Ar.) Elbise; kaftan. 268b-9. **h̄isāb:** (Ar.) Hesap. 32b-1; 124a-8;
 154b-15; 271a-1.
h̄il'at-ı rif'at: (Far.) Yüksek **h̄.-ı** 109a-10.
 makamlarda görevli, yüksek **h̄.-ımuḫ** 207a-11.
 makamlarda verilen kaftan. **h̄.-ma** 73b-5.
 162a-4. **h̄.-in** 221a-1.
h̄ile: (9); (Ar.) Hile, oyun, aldatma. **h̄.-sız** 151b-5; 207a-11; 221a-3.
 62b-15; 63a-7; 137a-6; 141b- **h̄.-uñ** 61b-7/8; 66a-11; 219a-
 15; 181b-6... 12. 219a-10.
h̄.-den 121b-7. **hişāl:** (Ar.) Huylar. 221a-13.
h̄.-ler 142a-4. **hişşe:** (Ar.) Hisse, pay, kismet.
h̄.-si (7) 67a-7; 67a-15; 68a-3;

- 74a-8; 170a-6;
- ḥ.-si** 115b-15; 168b-15.
- ḥiṭāb:** (8); (Ar.) Hitap. 21a-5; 47a-6;
124b-2; 161a-5; 164a-4...
- ḥ.-a** 147a-15.
- ḥ.-ı** 35b-9; 169b-11.
- ḥiṭabāb:** (Ar.) Hitap. 185b-8.
- ḥitān:** (Ar.) Sünnet etme. 116a-6.
- ḥizmet:** (Ar.) (Bkz. **ḥiḍmet**) 139b-1;
204b-2/3.
- ḥizmetikār:** (Bkz. **ḥiḍmetkār**).
ḥ.-ı 50b-5.
ḥ.-ların 59a-4.
ḥ.-lar 89b-4.
- ḥizmetlen-:** Hizmet etmek.
ḥ.-mek 155a-14.
- ḥoca:** (Far.) Hoca.
ḥ.-ları 113b-2.
ḥ.-ya 24b-7.
- ḥorla-:** Horlamak.
ḥ.-maḳ 103a-5; 104b-14; 155b-
8.
ḥ.-maz 77b-14.
ḥ.-yup 246b-12.
- ḥorluḳ:** Aşağılık. 77b-4; 77b-15.
- ḥoros:** (Far.) Horoz. 118a-6; 193b-1.
- ḥ.-ı** 193b-3.
- ḥorūs:** (Bkz. **ḥoros**) 193a-14.
- ḥoş:** (11); (Far.) Hoş, iyi. 90a-3; 192b-
11; 202b-5; 204b-6; 260a-1.
- ḥoşça:** Hoşça, iyice. 178a-2; 187a-8;
189b-1.
- ḥoşnūd:** (Far.) Râzı.
30a-8; 185a-5; 207a-7.
- ḥörgüci:** Çıkmıntı.130a-1.
- ḥüb:** (Far.) Güzel.226b-5.
- ḥubb-ı cāh:** (Far.) Yer, mevki, makam
sevgisi. 97b-4.
- ḥubb-ı dünyā:** (Far.) Dünya sevgisi.
83a-1; 99a-1.
- ḥ.-dan** 111a-6.
- ḥ.-dur** 66a-1.
- ḥ.-yı** 66a-3.
- ḥubb-ı māl:** (Far.) Mal sevgisi.94a-12.
- ḥubb-ı mediḥ:** (Far.) Övme sevgisi.
97b-5.
- ḥubb-ı riyāset:** (Far.) 91a-5. Riyaset
sevgisi.
- ḥubb-ı zālīm:** (Far.) Zalimleri
sevmek.
ḥ.-e 99a-2.
- ḥuddām:** (Ar.) Hizmetçiler. 191a-1,2.

ḥudūd: (Ar.) Sınırlar; uçlar. ḥ.-da 102b-5.	ḥ.-ler 47b-2. ḥ.-leri 47b-3.
ḥudūd-ı imān: (Far.) İman sınırları. 146a-7.	ḥulūṣ: (Ar.) Saflik, gönül temizliği. 63a-10; 198a-15; 226b-3.
ḥudūd-ı şer‘iyye: (Far.) Şeriat sınırları. ḥ.-yi 202a-4.	ḥumūd-ı nef: (Ar.) Nefsin dinmesi. 96b-15.
ḥukūk: (Ar.) Haklar.153a-1; 189a-13, 193b-11; 211b-14. ḥ.-a 190b-9. ḥ.-dan 189a-15. ḥ.-i 156a-6; 182a-14. ḥ.-ların 182a-13; 200b-12. ḥ.-larına 192b-12.	ḥumus: (Ar.) Nohut, humus. ḥ.-dan 115b-15. ḥūrī: (Ar.) Cennet kızı, huri.198a-1. ḥ.-e 194b-3. ḥ.-ler 197b-8. ḥ.-lerüñ 197b-7. ḥ.-iyi 220a-10.
ḥukūk-ı ‘ibād: (Far.) İnsan hukuku.147b-5.	ḥūr u ḡilmān: (Far.) Cennette huriler ve erkeler – gençler. 214a-3.
ḥukūku’llāh: Allah’ın hakları. 147b-5. ḥ.-ı 7b-15.	ḥurūc: (Ar.) Dışarı çıkma. ḥ.-ı 41b-8. ḥ.-ından 163b-5.
ḥulāṣa: (Ar.) Bir şeyin, bir sözün özü. 238a-9; 248a-5.	ḥuṣūl: (Ar.) Üreme, türeme. ḥ.-ı 69b-6. ḥ.-ına 99b-3.
ḥulq: (Ar.) Huy, tabiat. ḥ.-da 195b-6. ḥ.-ī 156b-12;194a-10. ḥ.-u 189b-10. ḥ.-uñ 275b-8.	ḥuṣūmet: (Ar.) Düşmanlık. 105b-9; 163a-4; 241b-6. ḥ.-de 241b-13.
ḥulle (Ar.) Cennet elbisesi.196b-1; 197b-9; 274b-8.	ḥuṣūmet eyle-: Düşmanlık etmek. 241b-6.

huşûş: (Ar.) Konu, şekil.	77a-1...
h.-da 79a-3; 242a-13.	h.-ların 8b-4.
h.-ında 88b-8.	h.-larla 110b-4.
huşûşen: (27); (Ar.) Özellekle. 55a-3;	h.-laruñ 12b-9; 94a-2.
85b-9; 95a-9; 104a-3; 139b-6.	h.-u 7a-1.
h.-da 52b-15.	h .-uñ 57a-14.
huşû' : (Ar.) Kendinden geçme.75a-11.	hüylan-: Huyulanmak, kuşkulanmak.
huţbe: (10); (Ar.) Hutbe.	228a-1.
104a-8; 112b-14; 112b-15;	h.-acağa 54a-13.
205b-5; 205b-13...	h.-acak 54a-2.
h.-de 104a-1.	h.-dılarsa 142b-4.
h.-den 205b-10.	h .-madan 110b-4.
h.-nüñ 104a-4.	h .-mağı 100b-3.
h.-ye 104a-3; 104a-12; 205b-9;	h.-mağ 81b-5; 81b-7; 173a-3.
206a-1.	h.-mayacak 54a-2.
h.-yi 104a-9; 202a-12.	h .-miş 100b-2; 100b-8.
huţür: (Ar.) Çizgiler, yazılar, yollar.	h .-lar 77a-9; 91b-
159b-4.	hużür: (Ar.) Huzur.
hüy: (14); (Far.) Mizaç, huy, tabiat).	h.-ında 192b-8; 236a-14.
57a-14; 81a-9; 81a-12; 81b-	hüccâc: (Ar.) Hacılar.170b-13; 170b-
1,2...	15; 171a-1.
h.-dur 91b-12; 93b-5.	hüccet: (Ar.) Delik, senet.
h.-ı 81b-15; 100b-8; 187b-6.	h.-in 194b-14.
h.-ına 189b-1.	h.-siz 61b-3.
h.-lardan 50a-1; 95a-5.	hükkâm: (Ar.) Hakimler. 223a-1.
h.-ları (12) 57a-15; 57b-3,4,5;	h.-dan 199a-13.

hüküm: (Ar.) Emir, irade hüküm. 62a-8;

111a-7; 114b-11; 223b-2;

254b-8.

h.-i (8) 60a-13; 62a-5; 57b-

7;107a-2; 220a-11...

h.-in 36b-9.

h.-ile 20a-3; 51b-3; 51b-6,7.

h.-ü 139a-3.

h.-üne 221a-14; 229a-14.

h.-üñüz 59b-

hüküm-i şer': (Far.) Şeriat kitaplarına

göre verilmiş hüküm. 82a-4.

h.-ile 83a-12.

hüküm: (8); (Ar.) (Bkz. **hüküm**)

51b-8; 51b-13; 51b-15;

57a-2. 60b-13...

h.-i 101a-7.

hükümet: (Ar.) Devlet, hükümet.

96b-5;106b-9.

h.-lerinde 223a-1.

hüner: (Far.) Marifet; hüner. 60a-7,8.

hürmet: (Ar.) Saygı. 250a-10; 263b-3;

265b-14; 266a-5.

h.-i 56b-13; 212b-1; 219a-7;

245b-13.263b-11;

h.-in 265b-7.

h.-inden 106b-6.

h.-ine (10) 178b-7; 220a-14;

223b-4; 263b-8; 276a-8.

h.-ini 263b-4.

hür: (Ar.) Hür, serbest. 194b-3.

hüsn: (Ar.) Güzellik. 156b-12; 186b-

15; 195b-10; 217a-6.

h.-i 185a-1; 216a-5.

h.-le 190b-3.

h.-ü 96b-14.

hüsn-i hâtime: (Far.) Son nefeste, ruhunu iman ile teslim etem, iman ile ahirete gitme. 34a-10.

hüsnü ü hulkî: (Far.) Allah'ın

güzelliği.194a-10.

hüsrân: (Ar.) Hüsrân, elde edilememesinden doğan acı. 265b-4.

hüsün: (Bkz. **hüsn**) 190b-2; 230a-14.

hüve'l-evvel: İlk (Allah'ın sıfatı)

17a-5.

hüve'l-âhîr: Son (Allah'ın sıfatı)17a-6.

hüzün: (Ar.) Hüzün. 97b-9.

I

ırgād: Amele, işçi. 134a-9.

ırzâ ol-: Razi kılmak.

1.-mazsa 200b-11.
ıssı: Sıcak.
1.-sında 134b-13; 143a-4.
ışlan-: Islanmak.
1.-duğda 117b-4.
ıslāh: (10); (Ar.) İyileştirme; doğru yola getirme, düzeltme.
6a-9; 76b-2; 106b-3.
1.-ına 89b-1.
1.-sız 106b-3.
ıslāh eyle-: (14) Düzeltmek.124a-13;
128a-9; 139a-12; 141b-3;
196b-6...
ıslāh ol-: Düzelmek, daha iyi duruma getirmek. 90b-8; 93b-3; 104b-12; 117a-4.
ışmarla-: Ismarlamak.213a-11.
ışır-: Isırmak.
1.-up 181a-6.

İ

î'ânât: (Ar.) Yardım için toplanan şeyler. 162b-7.
î'ânet: (Ar.) Yardım.162b-5; 203b-5;
266b-7.
î'ânet eyle-: Yardım etmek. 89a-13.

î'ânet it-: Yardım etmek. 266b-6.
îbâ it-: Öğrendirmek.183b-9.
'ibâd: (Ar.) Kullar, ibadet edenler.
147b-5;153a-2.
i.-uñ 155a-6.
'ibâdat-ı müte'addiye: (Far.) Sınırını açan ibadetler.109b-2.
'ibâdet: (23); (Ar.) İbadet. 2a-12; 25b-6; 46a-12; 63a-11; 63b-7...
'i.-de 61a-8; 62a-7; 207b-12.
'i.-den 9b-6; 66b-12; 185a-8;
222b-8; 227a-10.
'i.-dür 135b-6.
'i.-e 23b-6; 76a-11.
'i.-i (8) 34a-6; 64b-2; 65a-13;
73b-5...
'i.-in 75a-7; 75b-1; 76a-8.
'i.-ine 34a-8; 73a-11.
'i.-ler 61a-2; 65a-5; 67b-12;
68a-1.
'i.-leri 65a-6; 73b-2; 198b-6;
202a-9; 233a-9.
'i.-lerin 198b-7.
'i.-leruñ 4a-10; 77a-7.
'ibâdet eyle-: Kulluk etmek. 263a-9.
'ibâdet it-: Kulluk etmek.

‘i.(d)-en 216a-14.	ibtidā’-ı ĩmān: (Far.) İman’ın başlangıcı.
‘ ibādu’llāh: (Ar.) Allah’ın kulları. 216b-4; 221a-11.	i.-da 10a-12; 11a-13.
i.-a 172b-14.	ibtidāyen: (Ar.) Önceden, baştan. 254b-6.
ibāhet: (Ar.) Bir şeyin haramlığını kaldırıp yapılıp yapılmamasını serbest bırakma, mubah kılma. 266a-14.	ibtilā: (Ar.) Düşkünlük. 161b-15; 245a-12.
ibkā eyle-: Devam ettirmek. 270b-2.	i.-dan 153b-12.
ibkā-yı şevāb: (Far.) Sevabın devamlılığı. i.-a 197b-3.	i.-ya 245a-11.
‘ ibret: (17); (Ar.) İbret, ders alma. 35a-6; 78b-5; 98b-9; 117a-2; 119b-7...	ĩcāb it-: Gerekmek, lazım gelmek. 234a-10.
‘ ibret al-: (Olan bir şeyden) Kendi payına bir ders çıkarmak. (9) 35a-6; 119b-7; 190b11; 193b-4; 195b-4;...	ĩcād: (Ar.) İcat, yeni bir şey meydana getirme.204b-9.
ibṭāl: (Ar.) İptal. 262a-9.	icād it-: Yeni bir şey meydana getirmek, icat etmek. i.(d)-en 204b-9.
ibtidā’: (7); (Ar.) Başlangıç, ilk, en önce. 45b-14; 118a-4; 186a-9; 200b-8; 201a-5...	icāre: (Ar.) Kira. 85a-12; 108b-1; 108b-3; 108a-13.
i.-sında 49b-9; 242a-7; 242a-7.	icāzet: (Ar.) İzin, müsaade, ruhsat. 242b-1; 255a-13; 242a-15.
i.-sından 51b-1.	‘ i.-ine 242b-10.
	icmāl: (12); (Ar.) Kısaltma, hülâsa. 10a-10; 10a-13; 52a-9; 76b-7; 94a-3...
	i.-ide 10b-13.
	i.-inüñ 12b-7.

- i.-iyye** 231b-6.
- icmālī:** (Ar.) Kısaca.10a-9; 11a-10;
12b-15.
- i.-de** 11a-8.
- icmālen:** (7) Kısaca, özetleyerek,
kısaltarak.11a-14; 91b-6; 189a-
13; 193a-13; 193b-11...
- icmā' ile:** (Ar.) İttifak ile.
44b-1; 45b-12.
- i.-dür** 38b-2; 166b-12; 167a-4;
166a-15; 166b-6.
- icrā:** (Ar.) Yapma, uygulama.
76b-4; 87a-7; 223a-4.
- i.-sı** 125b-15.
- ictihād:** (Ar.) Ayet, hadis gibi
delillerden hareketledini meselelere
çözüm getirme çalışması.
- i.-ma** 65b-1.
- ictināb:** (19); (Ar.) Uzak durma,
çekinme. 54a-10; 75a-7; 99b-9;
126a-9; 137a-12...
- ictināb it-:** Uzak durmak, çekinmek.
218b-13.
- ictināb eyle-:** Uzaklaştırmak,
çekinmek. 162b-10; 223b-13.
- iddet:** (Ar.) Boşanma veya ölüm
yoluyla kocasından ayrılan kadının
tekrar evlenebilmesi için beklemesi
gereken süre. 188b-4.
- iç-:** İçmek.
- i.-diler** 38b-3; 96b-7.
- i.-elerinde** 28a-14.
- i.-en** 48b-10.
- i.-enler** 153a-14.
- i.-enlere** 153a-13.
- i.-enleri** 153b-8.
- i.-er** 178b-5; 27b-4.
- i.-erdi** 27b-5.
- i.-ere** 199a-15.
- i.-erler** 48b-11; 262b-6.
- i.-erseler** 153b-6.
- i.-iser** 274b-11.
- i.-ifüz** 209a-14.
- i.-meden** 13b-1.
- i.-meg-ile** 121b-2,3.
- i.-mek** (19) 7b-4; 49a-14; 99b-
12; 121b-8; 121b-11...
- i.-memeg-ile** 121b-2.
- i.-memek** 7b-6; 123b-12,13.
- i.-memiş** 211a-12.
- i.-meyen** 265b-8.
- i.-mez** 171a-1.
- i.-mezler** 28a-11.

i.-se 222a-7.	i.-muz 255b-3.
i.-seler 44b-8.	ifsād it- : (8) Bozmak. 155b-9; 156a-5; 225a-5; 228b-15; 229a-4...
iç: İç.	ifsād-ı t̄ā' at: (Far.) İbadeti bozma.
i.-i 35a-2; 80a-11; 214a-7; 219a-1; 233b-5.	i.-a 88b-13.
i.-inde (41) 2a-10; 2b-8; 34a- 15; 34b-2; 46b-10...	ifşā-yı sır: (Far.) Sırı yayma. 101a-15.
i.-dedür 52b-14; 60a-3; 200b-1.	ifşā-yı selām: (Far.) Selamı yayma. 204a-5.
i.-inden 99b-15; 147b-15; 159a-7; 168b-11.	iftār: (Ar.) İftar.
i.-ine (9) 29b-15; 47b-5; 80a- 13; 114a-13; 115b-10...	i.-da 211a-11; 211a-15; 211b- 5.
i.-ifî 18a-3.	iftihār: (Ar.) Övünme, guru duyma. 122a-10; 122a-12.
i.-lerinde 27b-3; 38b-4; 108b- 3.	i.-ı 177a-13.
içerü: İçeri. 27b-15; 127a-11; 242b-2.	iftihār it- : Övünmek. i.(d)-er 72a-12; 185a-1.
içir-: İçirmek. 49a-8.	iftirā: (Ar.) İftira. 155b-15; 156a-3.
içiş: İçmek eylemi, biçimi.	ignā eyle- : Zenginleştirme. 201a-1.
i.-lerine 239a-1.	iğvā: (Ar.) Azdırma, baştan çıkarma. i.-sına 229b-3.
içün: (121) İçin. 2b-11; 3b-4; 4b-3,4; 5b-15...	igne: İğne. 46a-4; 137a-3.
i.-dür 11b-8; 11a-12; 20b-11; 223b-2.	i.-ye 190b-2.
īdā: (Ar.) Başka birine verme; emaneten verme. 164b-11.	ihānet: (Ar.) Hainlik (etme). 89a-12; 89b-5; 125b-14; 158b-14.
iddiā' : (Ar.) İnat, addia. 270a-2.	ihānet eyle- : Hainlik etmek.

- 250a-3; 250a-15.
- ihdā:** (Ar.); Hediye gönderme, hediye verme. 262b-9.
- ihfā:** (Ar.) Gizleme, saklama. 201b-7; 202a-3.
- i.-da** 110a-4.
- i.-dadur** 205a-10.
- i.-sı** 9a-5.
- i.-ya** 225a-15.
- ihfā it-:** 205a-12. Gizlemek, saklamak.
- ihlāk:** (Ar.) Yok etme; öldürme; bitirme. **i.-a** 202b-7.
- ihmāl:** (Ar.) İhmal. 25b-2; 52b-15; 99a-6; 147b-7.
- ihmāl it-:** (8) İhmal etmek. 32a-4; 72a-4; 74a-5. 146b-12; 243a-3...
- ihrāc eyle-:** Çıkarmak. 157a-10; 255a-9; 261b-7; 275b-9.
- ihsān:** (Ar.) Bağışlama, iyilikte bulunma. 24b-1; 67b-14; 182a-12; 214b-6; 253b-4.
- i.-da** 84b-13.
- i.-ı** 144a-6; 170b-9.
- i.-lar** 72a-14.
- i.-ların** 144a-12.
- ihsān eyle-:** Bağışlamak. 157a-10; 275b-13.
- ihsān it-:** (10) Bağışlamak. (6) 5a-8; 68a-2; 94b-12; 131a-10; 132a-1...
- ihtikār:** (Ar.) Vurgunculuk. 137a-14.
- ihtilaf:** (7); (Ar.) Ayrılık, düşünce ayrılığı. 14a-7; 122a-15, 205a-10.
- i.-āti** 206a-8.
- i.-i** 235a-2.
- i.-idür** 166a-12.
- i.-īdür** 28b-12.
- ihtimāl:** (Ar.) Mümkün olma. 231a-12. **i.-dur** 117a-13.
- ihtimām:** (Ar.) Dikkat ve gayretle üzerinde durma. 174a-11. **i.-ları** 100a-1; 156b-15.
- ihtimām it-:** Dikkat etmek. 84a-3.
- ihtirāz:** (Ar.); (8) Çekinme. 90b-3; 95a-10; 242a-14; 244b-4; 254a-9...
- ihtirāz eyle-:** Çekinmek. 182b-7; 187a-8; 225a-7;
- ihtirāz it-:** Çekinmek. 88b-12; 146b-13.
- ihtişār:** (Ar.) Kısaltma. 36a-5; 92b-3. **i.-ı** 108a-15.

i.-mca 81b-15.	139b-10; 157a-3; 224b-4;
iḥtişār it- : Kısaltmak. 88b-12; 100a-2;	224b-14; 275b-11.
171a-6.	iḥzār : (Ar.) Hazırlama; hazır etme.
iḥtiyāc : (Ar.) Mühtaçlık, lüzum	242b-11.
8b-8; 115a-15; 128a-1.	‘iḳāb : (Ar.) Eziyet, azap.
i.-ı 72a-15.	‘i.-dan 272b-11.
i.-ları 145b-7.	īḳād : (Ar.) Yakma. 138a-12.
i.-sız 106b-8.	īḳāmet : (Ar.) Oturma, bir yerde kalma.
iḥtiyād it- : (Ar.) Sakınmak. 255b-11.	43a-1; 64b-4; 65a-3; 206a-13;
iḥtiyār : (Ar.) İsteme, seçme. 131a-2;	213a-2.
180a-3; 269b-14.	īḳāz it- : Uyandırmak. 215b-3.
iḥtiyār-ı cüz’iyye : (Far.) Kendi seçtiği	īḳdām : (Ar.) Sürekli çalışma. 267a-7.
bölüm.	i.-a 92b-13; 93a-15; 99b-4.
i.-si 20a-11; 24a-1.	īḳdām it- : Sürekli çalışmak, ilerlemek.
iḥtiyār-ı cüz’î : Seçtiği bölüm. 21a-13;	92b-14; 93b-1.
21b-15.	īḳfār : (Ar.) Bir kimsenin kafir
iḥtiyār it- : (6) İstemek, tercih etmek.	olduğunu söyleme.
20a-4; 20a-8; 20a-14; 20b-2;	258a-7.
21a-6...	īḳfār olun- : Kafir olunmaz. 270a-1.
iḥyā’ : (Ar.) Canlandırma, diriltme.	īḳi : (82) İki. 8a-1; 11a-7; 20b-11; 21b-
47b-1; 139b-6; 150a-3; 214b-	4; 27b-4...
3.	i.-dür 54b-6; 70a-10; 104a-4.
i.-ya 154a-15.	i.-mizden 87b-12.
iḥyā’-i ‘ulūm : (Far.) Canlılar bilimi.	īḳrāh it- : (8) İğrenmek; tiksinmek. 24a-
i.-ında 63a-11.	6; 45a-12; 71b-1; 131a-4;
iḥyā’ it- : (20) Canlandırmak.	153a-12...

ikrāh ol- : Tiksinmek,iğrenmek. 235b-13; 269b-9.	13,14,15; 100b-9; 188b-5...
ikrām : Hürmet etme, ağırlama.59b-9. i.-lar 71a-13; 71b-7; 72a-14; 78a-4.	il : Yabancı. i.-ün 114a-13; 115a-1; 229b-7. ‘ilac : (Ar.)İlaç. 82b-1; 83a-9; 89a-14; 91a-12. 190b-13. ‘i.-dur 28a-7. ‘i.-ı (17) 65b-15; 66a-3; 82a-2; 82a-11; 83a-6...
ikrām eyle- : Hürmet etmek, Ağırlamak. 78a-4.	‘i.-m 83a-5; 228b-1. ‘i.-ma 84a-3.
ikrām it- : Hürmet etmek, Ağırlamak. (10) 59b-13; 72a-4; 74a-5; 74b-6; 89b-5...	İlāhī : (15); (Ar.) Ey Allah’ım. 214a-14; 219b-1; 274b-2; 275a-11; 275a-13...
ikrār : (Ar.) Kabul etme, tasdik, dil ile söyleme. 100a-12.	i’lām : (Ar.) Bildirme, belli etme, anlatma. (7) 63a-5; 70a-9; 70a- 12; 171a-3; 212b-7...
ikrār eyle- : İtiraf etmek. 269b-13	i.-da 111a-13. i.-sız 93b-5; 128b-6.
ikrāz-ı bakḳāl : Bakkal borcu. 144b-2.	i’lāmāt : (Ar.) Kararlar. 97b-13.
iktidā : (Ar.) Örnek tutma, tâbi olma. 72b-8.	ile : (396) İle. 2b-8,9; 2b-15; 3a-11; 4a- 7...
iktidā it- : Örnek tutmak; tâbi olmak. 2b-4.	i.-dür 71b-3; 158b-10; 234b-7.
iktidār : (Ar.) Gücü yetme; yapabilme. i.-i 111b-9.	ileri : İleri 80b-14; 127a-15.
iktinā-yı kelb : (Far.) Köpek sahibi olma.140b-6.	ilerü : (7) (Bkz. ileri) 77b-1; 79a-2; 90b-14,15; 127a-14...
iktizā : (Ar.) lazım gelme, gerekme. i.-sı 128a-15.	ilhām : (Ar.) İlham. 74b-15; 171a-2.
iktizā it- : (10) Gerekmek. 100a-	

‘**ilm:** (49); (Ar.) İlim, bilme. 2a-8; 3a-

11; 4a-10; 12b-6,7...

‘**i.-de** 57b-1; 74a-1; 126a-15.

‘**i.-den** 55a-10; 150a-10; 250a-

6.

‘**i.-le** 247b-1.

‘**i.-ler** (8) 40b-8; 87b-4; 91b-

11; 150a-8; 150a-10...

‘**i.-lerden** 151a-4.

‘**i.-lere** (7) 40b-11; 87a-2;

150b-11; 172a-8...

‘**i.-leri** (29) 54b-4; 55a-8; 55a-

10; 58b-14; 59a-2...

‘**i.-leridür** 150a-9.

‘**i.-lerin** 87b-2; 103b-2; 222a-

13.

‘**i.-leriyle** 275b-9.

‘**i.-siz** 3a-11; 4a-10.

ilk: İlk.

i.-leri 197b-11.

‘**ilm-i ahlāk:** (Far.) Ahlak bilgisi.

54a-14.

‘**i.-da** 74a-1.

‘**ilm-i bātın:** (Far.) Gizli hakikatleri

konu alan ilim. 6b-9; 54a-15;

54b-7.

‘**i.-da** 57a-1.

‘**ilm-i cidd:** (Far.) Ciddi ilim. 25a-7.

‘**ilm-i zāhir:** (Far.) Görünen ilim.

54b-6.

‘**i.-de** 56b-15.

‘**ilm:** (Ar.) (Bkz. ‘ilm) 11b-6; 17b-4;

19b-9.

‘**i.-den** 227a-13; 249a-4.

‘**i.-e** (9) 24b-13; 57b-11; 59b-

15; 149b-5; 213a-15...

‘**i.-en** 90b-14; 91a-7.

‘**i.-ī** 47b-1.

‘**i.-i** (30) 6b-6; 12b-12; 12b-15;

40b-13; 57a-4...

‘**i.-idür** 150a-8.

‘**i.-im** 94b0-7; 250b-5.

‘**i.-imüz** 217a-2.

‘**i.-iñ** 142b-5.

‘**i.-inden** 213a-8.

‘**i.-ine** 54a-14; 216a-7.

‘**i.-ini** (7) 54b-4; 77a-3; 107b-

6; 151a-14; 168a-15...

‘**i.-leri** 169b-2; 175a-6.

‘**i.-iyle** 157b-4.

‘**i.-üm** 77b-3.

‘**i.-üñ** 17b-6; 87a-15; 131b-6;

247b-5.	i.-da 228b-11.
‘ilm-i ‘amel: (Far.) Amel bilgisi.	i.-ına 144b-10.
‘i.-dür 227a-15.	i.-ından 205b-12.
‘ilm-i hâli: (8); (Far.) Din, kaidelerini öğretmek üzere yazılmış kitap.	i.-ları 139a-14.
17b-12,13; 59a-7; 182b-15;	i.-larımızdan 152a-5.
186a-10.	i.-laruñ 258a-9.
i.-lerindendir 191b-14.	i.-uñ 228b-11; 228b-14.
‘ilm-i nâfi’: (Far.) Faydalı ilim. 76a-9.	144b-10
‘ilm-i şerî’at: (Far.) Şeriat ilmi.	i.-uz 148a-12.
‘i.-a 247b-10.	i.-uza 222b-6.
‘ilm-i zâyi’: (Far.) Kaybolan ilim.	imâmet: (Ar.) İmamlık. 109b-6.
173a-13.	i.-de 224a-4; 228b-5.
ilkâ it-: Terketmek, bırakmak.	i.-en 143b-6.
94a-1; 125b-7; 204b-11.	i.-i 228b-11; 228b-13; 229a-5;
illâ: (37); (Ar.) Ancak, illâ. 4a-6; 9b-5;	238b-11.
28b-15; 43a-15; 43b-12...	i.-in 228b-5.
iltifât: (Ar.) Yüzünü döndürüp bakmak.	i.-üñ 9b-7; 109b-8.
i.-ı 71b-11.	i’ mâmeñ: (Ar.) Sarık. 248a-4.
ilzâm: (Ar.) Susturma. 180a-5.	imâmet eyle-: İmamlık yapmak. 42b-12.
îmâ’: (Ar.) İşaret.	îmân: (Ar.) İman 6b-4; 9b-12; 9b-14,15; 10a-3.
î.-ile 47b-15.	î.-a (13) 3b-7; 16a-12; 19b-1;
imâm: (10); (Ar.) İmam. 39a-12; 43a-5; 135a-12; 167a-14; 220a-7...	21a-8; 31b-8...
	î.-da 10a-13; 11a-14.
	î.-dadur 217b-4.

Ī.-dan 49b-9.	Ī.-de 10b-13.
Ī.-dır 48b-5; 234a-12.	Ī.-nüñ 12b-7.
Ī.-dur 3b-7; 48b-2; 48b-4.	Īmān-ı tafşilī' : (Far.) İnanılacak
Ī.-ı (17) 13b-14; 14b-11; 16a-8; 16a-10; 20a-14...	şeylerin her birine, açık ve geniş şekilde, ayrıntılı olarak inanmaya.
Ī.-ıla (6) 19a-15; 22a-3; 36b-15; 52a-4; 61b-15.	Ī.-nüñ 12b-8.
Ī.-ın 19a-2; 20b-5; 236b-6.	Ī.-yi 11a-9.
Ī.-ında 252a-12; 252b-6; 253a-9; 253a-12.	imdi : (135) Şimdi. 1b-5; 3a-13; 4b-1; 4b-8; 5b-2...
Ī.-la (14) 48a-8; 112a-4; 178a-4; 198a-9; 213b-12...	imekle- : İnsan ellerini de yere koyarak. 50a-10.
Ī.-ların 56b-7; 61a-4; 142b-13.	imsāk : (Ar.) Bir şeyi yapmaktan el çekme.
Ī.-sız (8) 9b-11; 48a-2; 61b-15; 103b-13; 143b-10....	i.-i 83a-12.
Ī.-umuz 70a-6.	imtinā' eyle- : Çekinmek; istememek. 260a-12.
Ī.-uñ 233b-11; 246a-10; 256b-14.	imtişāl : (Ar.) Benzetme. 54a-11; 69b-3; 204a-1; 221a-15; 225b-1.
Īmān-i 'ayni : (Far.) Görerek iman etme. 31b-10.	imzā it- : İmza etmek. 194b-14.
Īmān-i ğaybi : (Far.) Görmeden inanma. 31b-9,10.	Īmān getir- : (15) İman getirmek. 13a-2; 36a-6; 37a-5,6; 45b-13...
Īmān-i icmālī : (6); (Far.) İcmali iman. (İnanılacak şeylere kısaca ve toptan inanmak). 10a-9; 11a-1; 11a-3,4; 11a-10.	in- : İnmek. i.-di 36b-3; 36a-10; 36b-2; 36b-5. i.-dikden 44b-3. i.-dirdi 36a-10.

i.-dirsel er 42b-9.	i.-duĸ 17b-15; 18b-10; 92a-8.
i.-dükde 42b-8; 42b-15; 72a-7.	i.-maduĸı 252b-14.
i.-en (8) 8a-9; 36b-8; 37a-3; 208b-7; 208b-10...	i.-madınsa 49b-13.
i.-ene 36a-11,12.	i.-maĸ 10a-15; 19b-2.
i.-er 129b-15; 131b-8; 157b- 13; 159b-5.	i.-mayan 37a-4.
i.-erler 208b-4.	i.-mayup 46a-12.
i.-iş 46a-8; 49b-6.	i.-up 49b-10.
i.-memek 145b-10.	inäs: (Ar.) Kadınlar.198a-11.
i.-miş 185a-3.	inbiĸah: (Ar.) Karnı üzerine yatmak. 143b-1.
i.-mişdür 36b-7.	ince: İnce. 49b-5; 129b-15; 172b-6; 183b-4.
i.-üp 9a-8; 42b-6; 43a-2; 45a- 11; 47b-7.	incelt-: İncitmek. i.-mekdür 213a-10.
‘ inäd: (7); (Ar.) İnat. 95a-12; 168a-9; 203a-15; 218b-6; 250b- 15...	inci: İnci.102b-7. i.-ne 212b-1.
‘ i.-larından 168a-9.	incin-: İncinmek, darılmak, gönlü kırılmak. i.-ecegi 101b-7. i.-ecek 184a-4.
‘ inäden: (Ar.) İnat olarak. 58a-3,4, 58b-8; 203b-1.	incir: İncir. i.-i 84b-3.
inan-: İnanmak. i.-an 10a-14; i.-dum 3a-13; 10a-4; 71a-3; 147a-6; 252b-15.	incit-: Canını acıtmak; incitmek. i.-me 202b-8.
i.-dı 16a-13; 49b-11. i.-dılar 36b-11.	‘ ind-Alläh: Allah katında. 220a-1; 234a-8.

inek: İnek. 88b-2,3; 261b-4.	218a-13.
i.(g)-i 88a-12.	i.-da 6b-6; 9b-1; 82a-4; 83a-11;
i.(g)-ini 88a-14.	94a-15.
infāk: (Ar.) Nafaka verme;besleme.	i.-dan 35a-4.
203b-8.	i.-dandur 38b-4.
infāken: (Ar.) Nafaka (verme) olarak.	i.-ı 81b-2; 81b-5; 92a-6; 133b-
262b-15.	12; 203a-15.
inkār: (Ar.) Kalbin bir şeyi kabul	i.-la 67a-12.
etmemesi, inanmama. 266b-	i.-uñ 34a-14,15; 67a-11; 85a-
3,4.	14; 165b-6.
i.-ı 58a-7.	intifā' : (Ar.) Faydalanma. 143b-14.
inkār eyle-: (19) Kabul etmemek;	i.-dan 181b-2.
inanmamak. 235a-9,10,11;	i.-sına 51b-1.
238a-15; 239a-14...	intikām: (Ar.) Öç alma. 48b-1; 159b-1;
inkār it-: (23) İnanmamak; inkâr	255b-1.
etmek.10b-15; 21b-4; 21b-15;	inzāl: (Ar.) İndirme, indirilme.54b-10.
36b-10; 36b-12...	intisāb: (Ar.) Yüksekçe kaldırma.
i.(d)-en 36b-10; 52a-14.	i.-dur 169b-1.
ins: (Ar.) İnsan.161b-13.	i.-ı 80b-15; 81a-1.
i.-e 37a-2; 38b-1; 38b-11.	intizār: (Ar.) Bekleme, önme.
i.-i 120b-9.	i.-i 208a-9.
ins-i cinn: (Far.) İnsan ve cinn.164b-3.	intikāl eyle-: Göçmek, geçmek.36a-14.
insān: (24); (Ar.) İnsan, adam.	inşā: (Ar.) Yapma, meydana getirme.
34b-5; 35a-6; 39a-4; 46b-6;	i.-dan 269b-10.
51a-6...	i.-nuñ 269b-11.
i.-a 32b-11;34a-13; 210b-15;	inşāf: (Ar.) Adalet ve merhametlice

davranma.	i.-en 77a-5; 185b-12; 186b-7.
i.-uñ 77a-10.	i.-medi 48a-13.
inşā'allāh: (Ar.) İnşallah.	i.-mezse 48a-9;165a-4.
200a-5; 252a-13; 252b-1.	i.-se 164a-7.
ip: İp. 146a-9; 261a-14; 261b-13;	i.-ür 43b-2.
262b-7.	i.-meden 227b-4.
i.-lik 190b-2.	i.-medügi 104b-3.
iptāl it-: İptal etmek.70a-12.	i.-meyenlere 158b-1.
ir-: Ulaşmak.	i.-mezse 214a-10.
i.-di 226b-5.	i.-miş 185b-9.
i.-se 89b-14.	i.-mişdür 19a-11.
irādet: (Ar.) Gönüldeki arzu ve istek.	irşād: (Ar.) Doğru yolu gösterme.
17a-15; 18b-13,14; 26a-6; 52a-	74a-10; 74b-4.
8.	irte-: Ertesi.
i' rāz it-: Yüz çevirmek, çekinmek.	i.-si 232b-9.
133a-15.	irtikāb: (Ar.) Kötü bir iş.70b-9;
i' rāz olun-: Bırakılmak. 211b-9.	irtikāb-ı fışk: (Far.) Hak yolundan
i' rāz it-: Sakınma, çekinme.168a-10.	çıkma. 218b-5.
irhāşāt: (Ar.) Peygamber'den önce hal,	irtikāb it-: Kötü bir şey yapmak.
olağanüstü hal.162a-3; 162b-2.	89a-6; 124a-10; 264a-4.
iriñ: Cerahat.153b-5; 182b-9.	işābet it-: Doğru bir fikir söyleme,
iriş-: Ulaşmak.	yerinde olma. 93b-15; 99a-4;
i.-di 20a-15.	273a-5.
i.-dükde 186a-6.	işbāt eyle-: Delil göstermek.270a-8.
i.-düreyim 55b-2.	işbāt it-: Yakıştırmak.21b-6.
i.-dürmege 59b-11.	ishāl: (Ar.) Dışarı çıkan sürgün.

- i.-ine** 216a-4.
- isim:** (Ar.) İsim, ad. 276a-8.
- i.-i** (9) 42a-8; 42a-9,10; 42a-12; 111b-4...
- i.-im** 222a-8.
- i.-ime** 42a-12.
- i.-ine** 42a-10,11.
- i.-ini** 242a-2.
- i.-le** 9a-13; 138b-5.
- i.-ler** 71a-2.
- i.-lerden** 269a-4.
- i.-leri** 6a-14; 8a-9.
- i.-üñ** 74a-2.
- iskāt:** (Ar.) Düşürme.140a-14.
- iskāt it-:** Susturma, sözünü kestirme. 180a-6.
- İslām:** (15); (Ar.) İslam; Müslümanlık. 12a-12; 12b-2; 37a-10; 57b-12; 168a-1...
- i.-a** 204a-15; 256b-5; 256b-15.
- i.-da** 11a-2; 37a-11.
- i.-dan** 267b-1.
- i.-ı** 254b-3.
- i.-ına** 254b-8.
- i.-iñ** 60b-3.
- i.-uñ** 60a-15.
- ‘işmet:** (Ar.) Günahsızlık. 37b-2.
- isnād:** (Ar.) Bir şeyi, birisi için yaptı deme, senet eyleme, dayandırma. 213b-7.
- i.-ile** 146a-9.
- i.-ıyle** 220a-2.
- isrāf:** (18); (Ar.) Gereksiz yere harcama. 83a-8,9; 83a-14; 83b-3; 83b-5...
- i.-dan** 84a-3; 84a-11; 84b-10.
- i.-dur** 84a-9; 84a-12; 85b-14; 195b-13; 224b-11.
- i.-i** 7a-3; 81b-12; 192a-7.
- i.-uñ** 83b-2; 83b-7; 83b-8; 86b-2; 86b-3.
- isrāf it-:** Gereksiz harcama. 83b-10;144a-6.
- issi:** Sâhip.
- i.-ligi** 176a-5.
- iste-:** İstemek. 88a-10.
- i.-dügi** 41b-10.
- i.-dügin** 86a-11; 199a-5.
- i.-dükde** 74b-15; 109a-3; 212b-9; 271b-13.
- i.-dükde** 199a-4.
- i.-mek** (9) 86b-10; 87a-5; 87a-

9; 87b-9; 106b-11; 154a-13...	230a-7; 252a-1; 135a- 1...
i.-mekde 108b-15.	i.-rüz 151a-6; 176b-2; 229b-3.
i.-mem 88b-3; 180a-10; 204b- 3; 272a-14.	i.-yen 119b-6; 187b-12; 263a- 5.
i.-memek: 86b-9; 87a-5.	i.-yene 16b-5; 237b-11.
i.-meye 188b-15.	i.-yenler 103b-5.
i.-meyüp 47a-3.	i.-yicinüñ 114a-4.
i.-mez 154a-9; 154a-10; 163a- 3.	i.-yüp 99a-1.
i.-mezin 272a-13.	i.-yür 198b-12.
i.-mezler 90b-2.	isten-: İstenmek.
i.-mezlerdi 159a-13.	i.-meyeler 131a-11.
i.-mezse 74b-10; 87a-11.	isti'ânet: (Ar.) Yardım isteme.212b-3.
i.-mezüz 176a-12; 176b-2	istibrâ: (Ar.) Temzilik, taharet.
i.-r (15) 49a-14; 134b-11; 154a-9; 225a-8; 227b- 14...	i.-da 265b-13,14.
i.-rim 39b-5; 56a-4; 180a-12; 272a-13.	i.-dan 125a-8; 265b-15.
i.-rken 89a-12.	isticâ it-: İstinca etmek, necâsetten temizlenme.125b-1.
i.-rler 225a-6.	istidlâl: (Ar.) Yol gösterme.
i.-lerse 131a-8; 139b-4; 139b- 5; 162a-12; 198a-6.	i.-i 14b-12.
i.-rse 150a-6; 190a-12.	istidrâc: (Ar.) İmansız bir kimseden zuhur eden keramete benzer bir olağanüstü hal.
i.-rseñ (10) 134b-15; 187b-9;	i.-dur 158b-12; 162b-14.
	i.-lar 42a-4.
	istigfâr: (Ar.) Tövbe etme.203b-3.
	i.-dur 107a-2.

i.-ı 203b-3.	iştilāhāt-ı ‘ulūm: (Far.) Bilim kavramları. 89b-10.
istifhām: (Ar.) Sorup anlama. 238b-4.	istimā‘: (Ar.) Dinleme. 257a-9; 270a-14.
istifnā: (Ar.) Gereğini yerine getirmek. 213a-4.	istimrār: (Ar.) Sürüp gitme, devam etme.
istihfāf: (Ar.) Alay etme, küçümseme. (7) 235b-5; 236b-7; 240b-3; 242a-2; 243b-11.	i.-isi 163a-3.
i.-dur 247b-15.	istinād: (Ar.) Dayanma. 211a-4.
i.-ından 249a-1.	istincā’: (Ar.) Büyük abdest bozduktan sonra temizlenme. 12b-11; 116a-7.
istihfāf eyle-: Küçümsemek, küçük görmek. 248a-10.	istiskā: (Ar.) Su isteme. 216b-7.
istihkākēn: (Ar.) Hak etme olarak. 257a-13.	istiṣnā’: (6); (Ar.) Kural dışı tutma, istisna. 252b-8; 252b-11; 252b-9; 253a-9; 252b-10...
isti‘māl eyle-: Kullanma. 239b-8.	i.-sız 252b-13.
istihzā’: (7); (Ar.) Alay etme. 235b-11; 247a-12; 251b-2; 251b-13; 265a-5...	istiṣnā it-: Kural dışı tutmak. 253a-9.
i.-dur 251b-2.	istiṣkālēn: (Ar.)Yüz vermeme. 264a-15.
istihzā’ēn: (6) (Ar.) Alay olarak. 246b-9; 248a-7; 248a-15; 260b-14; 261a-1...	‘iṣyān: (Ar.) İsyān, baş kaldırma. 68b-12; 69b-9.
istihzāyēn: (Ar.) (Bkz.istihzā’ēn) 240a-14.	‘i.-a 126b-8.
iṣtilāh: (Ar.) Anlam, kavram. i.-imuzda 56b-9.	‘i.-dan 126b-9; 211a-13.
i.-larınca 6b-11.	‘iṣyān it-: Baş kaldırmak, isyan etmek. 145b-14; 178b-2; 262b-1.
	iṣ: (13) İş.33b-4; 76a-2; 81a-11; 112b-

9; 124b-8...	i.-ilmiş 178b-11.
i.-de 76a-4; 255b-1.	i.-ükde 32b-2.
i.-den 24a-10,11,12.	i.-üp 101b-15; 136b-8.
i.-e 93a-13.	i.-ür 18a-14; 230a-3; 230a-5.
i.-i (12) 54b-14; 104b-2; 118b-2; 136b-4; 140a-6...	işile-: İşlemek
i.-im 25b-4; 248b-8.	i.-yüp 181a-1.
i.-inden 134a-10.	işle-: İşlemek.
i.-ini 21b-7; 187a-6.	i.-rler 135b-11.
i.-ler (7) 3b-3; 133b-1; 169a-7; 169a-10; 203a-9...	i.-erse 3b-10; 97b-7; 169a-10; 234b-6.
i.-lerden 130a-14.	i.-rsem 267a-6.
i.-leri 78a-2; 142a-1; 171b-14.	i.-rseñüz 35b-8.
i.-lerim 258a-13; 258b-1; 260b-9.	i.-rsin 273a-6.
i.-lerinde 149b-9; 175b-7.	i.-rüz 74a-14,15.
i.-lerine 112b-8; 181b-9; 203a-9.	i.-se 35b-13; 149a-2; 264b-10.
i.-lerini 73a-5; 161a-10.	i.-ye 198b-6; 249a-7; 222b-5.
işāret: (Ar.) İşaret, iz, alamet. 43a-4.	i.-yelüm 251a-4.
i.-ler 141a-12.	i.-yen 136b-12.
işāreten: (Ar.) İşaret, iz olarak.61a-12.	i.-yenden 27a-6; 27a-8.
işid-: İşitmek.251a-11.	i.-yene 52a-13; 62a-10.
i.-enler 28b-11; 72a-2; 109b-11; 235a-6.	i.-yenler 128b-15.
i.-icidür 18a-14.	i.-yenlere 146b-13; 215a-8.
	i.-yeyin 241b-9.
	i.-yin 147a-15; 149a-1.
	i.-yüp 3b-13; 30b-14.

işit-: İşitmek, düymak.117b-12.

i.-dügin 270b-1.

i.-dük 64a-13.

i.-dükde 66a-12; 74a-3; 75b-4;
260b-13,14.

i.-düm 170b-2.

i.-dün 78b-8.

i.-medün 29a-12.

i.-medük 170b-1.

i.-mek 178b-12.

i.-memeken 63b-15.

i.-mesi 18a-13; 18b-1,2.

i.-meyenler 12a-11.

i.-miş 12a-6.

i.-se 43b-13; 212b-11; 212b-
14; 239b-2.

işle-: İşlemek. 24a-10; 260a-4.

i.-di 266b-12.

i.-digin 267a-5.

i.-digün 203a-9; 218a-10.

i.-dim 264b-11; 270a-6.

i.-dise 245a-13.

i.-diñüz 70a-1; 124b-5.

i.-dügi (8) 3b-10; 3b-14; 36a-3;
48a-12; 63b-4...

i.-düginden 136a-2.

i.-dükde 65a-12.

i.-dükleri 78a-1.

i.-düm 264b-12; 267a-10.

i.-dümse 267a-4.

i.-me 257a-8.

i.-mede 84b-14.

i.-medükçe 234b-5.

i.-mege 234b-5; 273a-7; 273a-
11.

i.-mek (14) 6b-8; 7b-7; 9a-10;
52b-2; 62a-13...

i.-memek 6b-8; 7b-8.

i.-menün 65a-13.

i.-mesi 62a-9.

i.-mesinde 263b-9.

i.-meyen 103b-7.

i.-meyüp 161a-10.

i.-mezdüm 246a-15.

i.-miş 220b-10.

i.-nen 67b-2; 210a-15.

işrât-ı sâ' atden: (Far.) Kıyamet
alametler.

i.-dür 140a-9.

‘işret: (Ar.) Yaşama, içme.262b-6.

işte: (9) İşte. 10a-9; 15b-15; 24b-4;
25b-9; 66a-7...

iştirā' eyle-: (Ar.) Satın almak.263a-7.	i.-mesiyle 162a-12.
iştiyāk: (Ar.) Çok arzu etme. 196a-11.	i.-mesiyledür 68a-2.
it-: (23) Etmek.158a-11; 163a-14; 212b-15; 219a-14; 252a-8.	i.-mezler 145a-9; 149b-11.
i.-dügin 124b-12; 133a-8; 263a-1	i'ṭā' : (Ar.) Verme, ihsan etme. 23b-11.
i.-dügiñe 124b-7.	i'ṭā' olun-: Verilmek. 256a-10.
i.-dügini 267a-2.	iṭā' at: (Ar.) Söz dinleme 113a-12; 245a-12.
i.-dügümüz 185b-4.	i'ṭāb: (Ar.) Azarlama, darılma. 121a- 5; 121a-11; 134b-2.
i.-dükleri 37a-11.	i.-a 129a-1; 208a-15.
i.-düklerin 83b-15.	i.-dan 120a-5.
i.-dürende 137a-4.	i.-uñ 219a-10.
i.-dürenler 146a-12.	i'ṭāb it-: Azarlamak, darılmak. 83b-2.
i.-dürmemeye 21a-11.	i'ṭāk: (Ar.) Azad etme; hüriyetini verme. 109a-4.
i.(d)-e. 198b-11.	iṭā' ām-ı ṭā' ām: (Far.) Yemek yedirme. 203b-13.
i.(d)-eler 189b-4.	iṭlā: (Ar.) Göstermesi. i.-larını 72b-7.
i.-(d)-en 24b-12; 33b-7; 49a-3	i'ṭibār: (Ar.) Önemseme, önem verme. 34a-9, 162b-13.
i.-me 68a-12; 108a-2; 237a- 12; 275a-11.	i'ṭikād:(19); (Ar.) İnanma, inanç. 22b- 6; 40a-4; 116a-10; 127a-10; 132b-6...
i.-mede 8b-15; 34b-12.	i.-a 160a-10.
i.-mediler 204b-14.	
i.-megile 53b-1.	
i.-megle 104a-8.	
i.-mek 64b-3; 64b-5; 65a-5.	
i.-mekde 238b-15.	
i.-mesine 236a-1.	

i.-da (8) 62a-3; 169b-1; 185b-13; 186b-7; 231b-8...	i.-ındayın 259a-2.
i.-dadur 55a-13; 186a-12.	i.-ıñı 22a-12; 49a-15.
i.-dan 56a-11; 62a-3; 185b-12; 188a-8; 191a-9.	i.-ıñuz 185b-9.
i.-ıdur 22b-6.	i.-ıñuzı 185b-14.
i.-en 220a-14.	i.-ıyla 184b-2.
i.-ı (17)158a-5; 162b-12; 183a-4; 183a-5; 246a-9...	i' tıķādiyye: (Ar.) İtikatla ilgili. 6a-10.
i.-ıla 55b-11.	i' tıķād-ı bāfıl: (Far.) Asılsız bir şeye inanma.
i.-ım 188a-8; 259a-3.	i.-dur 121a-13.
i.-ımuz 185b-2; 186a-5.	i' tıķād it-: (28) İnanmak. 15b-2; 15b-11; 15b-14; 16a-3; 16a-14...
i.-ımız 14b-12; 18b-9.	i' tirāz it-: Kabul etmemek, karşı çıkmak. 247a-7.
i.-ın 33b-13; 129a-13. 188a-6; 201a-6;	i' tızār: (Ar.) Özür dileme.158a-1.
i.-ında 22b-5.	ittifāk: (Ar.) Birleşme, birlik.143b-6.
i.-ını 22a-11.	i.-i 54b-13; 217b-3.
i.-lar 61b-14,15.	ittihād: (Ar.) Bir olma, birlik.138a-13.
i.-ları 186b-4.	ittihād eyle-: Birleşmek. 268b-12.
i.-ların 136b-8; 185b-1; 186a-7.	ittihād it-: Birleşmek.160a-15; 197a-6; 247a-7.
i.-larda 185a-12.	'iyāl: (Ar.) Çoluk çocuk.
i.-lardan 162b-10.	'i.-idür 148b-12; 200b-9; 200b-13.
i.-laruñ 185a-13.	iz: İz.158a-3; 158b-1; 167b-14.
i.-ına 22b-2; 24b-5; 33b-14.	
i.-ında 19a-9; 185b-11; 188a-7; 224b-8; 224b-9.	

izāle it-: Kaldırmak. 90b-12.	göstermek. 68a-6; 71b-11; 72b-10; 92b-5; 209b-7.
‘ izām: (Ar.) Yüceler, büyükler, ulular. 147b-14.	izin: (20); (Ar.) İzin. 44b-14; 93b-5; 117a-11,12; 122a-13...
‘ i.-da 190a-7.	i.-de 115a-13.
‘ i.-uñ 102b-13; 228b-5.	i.-siz (12) 61a-12; 94b-1; 102a-5; 106a-14; 113b-8...
iz‘ān-ı kâşıra (Far.) Akılı vermeyenlere. 158b-1.	i.-e 28b-9.
izdiḥām-ı kıyāmet: (Far.) Kıyamet kopması. i.-de 271a-14.	i.-i (7) 29b-10; 107a-12; 144b-7; 155a-13; 181b-4...
izdiḥām: (Ar.) Yığılma, aşırı kalabalık. i.-da 271a-13.	i.-yle (8) 44a-4; 44a-10; 47b-14; 98a-11; 105b-2.
i.-ında 239b-8.	izin vir-: (11) İzin vermek. 41a-13; 41b-1; 106a-15; 113b-5...
izhār: (7) (Ar.) Ortaya çıkarma, gösterme. 71a-6; 71a-8; 212b-10; 218b-10; 270b-1. i.-ı 163a-4.	‘ izz-i şeref: Güle güle, uğurla olsun. 189b-7.
izhār-ı belāgat: (Far.) Belāgat gösterme. 71b-5.	‘ izzet: (Ar.) İzzet, değer, kıymet. 162a-4; 250a-10.
izhār-ı enīn: (Far.) Acı göstermek.181b-8.	‘ i.-ine 4a-7.
izhār-ı maḥabbet: (Far.) Aşkını izhar etmek. 180b-13.	K
izhār-ı ni‘met: (Far.) Nimet gösterme. 176b-3.	kāb: (Ar.) Uzaklık, mesafe.174b-1.
izhār it-: (7) Ortaya çıkarmak,	kaba: (Baş) açık,tıraşlı.47a-15;274b-7.
	kabaḳ: Kabak.
	ḳ.(ğ)-ı 236a-15; 236b-1.
	kābil: (7); (Ar.) Kabul eden, rıza

- gösteren.
78a-13; 78b-1; 117a-7; 138a-10.
- ķabız:** (7);(Bkz. ķabz:) 29b-11; 29a-9; 30a-9; 123b-2; 216a-4...
- ķabiĥ:** (Ar.) Āirkin. 72b-15; 265a-13; 266a-9.
ķ.-dür 269b-3.
ķ.-e 104a-14; 152b-13.
ķ.-i 72b-10.
- ķabir:** (18); (Bkz. ķabr) 5a-6; 8a-13; 33a-3; 33a-8; 33a-14.
ķ.-de (18) 32b-9; 32b-15; 68b-4; 69a-3; 69a-7...
ķ.-den 214a-7.
ķ.-dür 169a-3.
ķ.-e 33a-6; 33b-3; 66b-7.
ķ.-lerin 274b-6.
- ķabr:** (Ar.) Kabir, mezar.
138a-12; 225b-9.
ķ.-e (12) 32b-14; 66a-14; 66b-1; 66b-11; 85b-5...
ķ.-i 5a-6; 66a-5; 110b-1; 211a-2; 235b-10.
ķ.-idür 169a-6.
- ķ.-im** 235b-8.
ķ.-imüz 207a-9; 213b-9.
ķ.-in 33a-4.
ķ.-ini 33a-5.
ķ.-ün 61b-11.
- ķabr-i faĥrî:** (Far.) Peygamber kabri. 170b-8.
- ķabr-i Şerîf:** (Far.) Şerefli, değerli mezar.
ķ.-inde 210b-7.
- ķabül:** (Ar.) Kabul. 23b-12; 58a-12; 95a-12; 96b-12.
ķ.-e 222b-10.
ķ.-i 106a-2.
ķ.-in 198b-7.
ķ.-inden 95a-13.
ķ.-inün 9b-10.
- ķabül eyle-:** Kabul etmek.34a-2; 235a-1.
- ķabül it-:** (8) Kabul etmek.
22b-15; 24a-1; 24a-3; 24a-4; 27a-3...
- ķabül ol-:** Kabul edilmek.
41a-6,7; 229a-12; 229b-13.
- ķabz:** (Ar.) Alma.
105a-4; 105a-15; 125b-13;

- 271a-5.
- ķ.-adan** 119a-4.
- ķ.-ı** 125b-11.
- ķ.-sında** 179b-8.
- ķabz it-:** Almak. 105a-4; 105a-15;
171b-6;
- ķabz eyle-:** (Ruhu) almak. 271a-5.
- ķaç:** (17) Kaç. 24b-7; 68b-7; 71b-15;
123b-3; 144a-1...
- ķ.-a** 92a-10; 201a-8; 227b-8;
228b-7.
- ķ.-dır** 12b-6.
- ķ.-dur** 83b-8; 90b-13; 191b-2;
232a-2; 232a-8.
- ķaç-:** Kaçmak.
- ķ.-acağa** 54a-11.
- ķ.-acaķ** 54a-8.
- ķ.-ağın** 174b-1.
- ķ.-amaz** 128b-11.
- ķ.-an** (8) 32a-6; 39a-4; 89b-14;
157a-1; 164a-6...
- ķ.-anlara** 146b-14.
- ķ.-ar** 128b-13; 157a-2; 160b-8;
232a-3;
- ķ.-arlar** 57b-4; 149b-13; 184a-
11.
- ķ.-arsa** 34a-7.
- ķ.-arı** 232a-5.
- ķ.-dıkdan** 100a-1.
- ķ.-diñuz** 70a-2.
- ķ.-duñ** 33a-2.
- ķ.-mada** 194b-11.
- ķ.-maduñ** 18a-6; 21a-15; 147a-
1; 147a-13; 165a-5.
- ķ.-mağ-ıla** 34a-1.
- ķ.-mağa** 67a-4.
- ķ.-maķ** (13) 23b-14; 48a-7;
76a-6; 76b-10; 126a-
12...
- ķ.-mamak** 173a-11.
- ķ.-mamış** 211a-13.
- ķ.-manuñ** 127b-5.
- ķ.-masa** 126b-9.
- ķ.-maya** 92b-12; 210a-15;
- ķ.-mayan** 157a-13.
- ķ.-mayanlar** 208a-15.
- ķ.-mayup** 127b-1; 127a-10.
- ķ.-mayın** 157a-4.
- ķ.-mayınca** 151b-7.
- ķ.-maz** 24a-7; 157a-4,5; 160b-
8; 193a-15.
- ķ.-mazdı** 151b-1.

ķ.-mazlar 184a-13; 184b-2.	ķ.-sı 251b-7.
ķ.-maksız 78a-6.	ķ.-ya 206a-15; 251a-2.
ķ.-mış 200b-14.	ķadın: Kadın.113a-6.
ķ.-mışlar 157b-15.	ķ.-lar 226b-9.
ķ.-tıdıgımız 164b-9.	ķ.-ları 226b-6.
ķ.-up 2a-9; 25b-5; 30b-10.	ķ.-ısına 145b-14.
ķ.-uñ 59b-7.	ķadır namāzı: (Far.) Kadın namazı.
ķadar: (25) (Ar.) Kadar, -a/-e. 44b-11; 45b-3; 45b-5; 45b- 8; 55b-4...	62b-1.
ķ.-dur 29b-6; 67a-12; 124b-10.	ķadıb: (Ar.) İnce, düz fidan, dal. 116b-7.
ķadeh: (Ar.) Bardak; içki bardağı.	ķadım: (Ar.) Evveli olmayan Allah.
ķ.-i 153a-15; 240b-9.	ķ.-dür 26a-6; 26b-1; 27b-9.
ķadem: (Ar.) Ayak.	ķ.-ĩ 89b-15.
ķ.-i 202b-4.	ķadır: (21); (Ar.) Gücü yeten, güç sahibi. 21a-9,10,11; 23b-4; 33a-8...
ķademiyye: (Ar.) Eskiden resmi bir evrakı, gideceği yere götürmekle ödenen para. 132b-1.	ķ.-dür (6) 26a-8/9; 26a-11; 26a-13; 26a-15...
ķader: (Ar.) Kader. 51a-10.	ķ.-ine 238b-10.
ķ.-dür 158a-8; 183b-6.	ķadır ol-: (19) Gücü yetmek. 33a-12; 83a-2; 83a-4; 96a-10/11.
ķ.-i 109a-14; 154a-3; 159b-15.	ķadr: (Ar.) Değer, kıymet.
ķ.-inden 51a-12.	ķ.-in 143a-8; 226b-15.
ķadı: (9); (Ar.) Kadın, hakim. 111a-7; 114a-1; 114b-11; 251b-10; 269b-8...	ķ.-ini 233b-9.
ķ.-lara 128a-15.	ķadr-ı hācet: (Far.) İhtiyacı kadar.
ķ.-sa 240b-9.	ķ.-den 107b-1; 109a-7.

kâfi: (Ar.) Yetişir, kâfi. 11a-2; 11a-4; 28a-8; 244a-5; 261b-2.	16a-4; 19a-6; 20a-9...
k.-de 145a-4.	kâhin: (Ar.) Falcı. 273b-6.
k.-dür 10a-13; 11a-6.	kahır: (Ar.) Helâk etme, batırma. 8b-15.
kâfileten: Kefil ile ilgili.153b-15.	kaht: (Ar.) Kıtlık. 44b-11.
kâfir: (Ar.) İslamiyeti kabul etmeyen, kafir.	kahkaha: Kahkaha. 206b-9; 206b-13; 207a-15.
k.-dür (8) 41b-9; 136b-7; 234a- 7; 238a-2; 259b-14...	kâ'il: (Ar.) Anlatan, konuşan, söyeyen.
k.-e (8) 21a-5; 22a-3; 35b-10; 52a-3; 106b-7...	k.-i 230a-2.
k.-im 260a-2.	kâ'imen: (Ar.) Ayakta durarak. 173b- 4.
k.-ile 44a-10.	kâ'inât: (Ar.) Dünya, evren kainat. 141b-1; 21a-3; 180a-4; 200a- 5.
k.-ler 149a-15.	k.-a 84b-12; 169a-15.
k.-lerde 35b-11.	k.-dan 102a-15; 224a-8.
k.-lerden 159a-10.	k.-ı 170b-9; 172b-8; 229a-15.
k.-lerdür 44b-6.	k.-uñ 162a-14; 201a-10; 203b- 7.
k.-lere 70a-5.	kâ'inât-ı hürmet: (Far.) Hürmetine ayrı
k.-lerine 125b-11.	k.-ine 220a-14.
k.-ler-ile (7) 41b-6; 45b-8; 47a- 2; 50b-10; 184a-9...	kâh: (Far.) (Bkz.gâh) 68a-10.
k.-lerüñ 36b-11;44a-6.	kaç-: İtmek, vurmak.
k.-lik 102a-13.	k.-ar 79a-6.
k.-ün (10) 20a-6; 20a-10; 26b- 15; 258b-9,10...	
kâfir ol-: Kafir olmak. (6) 9b-1; 11a-1;	

ķ.-ııı 196a-10.

ķ.-ır 218a-10; 194b-7.

ķ.-maya 188b-14.

ķal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktaan veya gitmekten mahrum olmak.

ķ.-acaķ 213a-13.

ķ.-alar 70b-11.

ķ.-an (10) 30b-2; 47b-4; 81b-14; 157b-14; 168b-1...

ķ.-anı 86a-14.

ķ.-ayım 244b-15.

ķ.-dı (21) 29a-10; 78b-3; 83a-4; 92b-11; 149b-9...

ķ.-dılar 104b-13; 210a-3.

ķ.-dıra 223b-9.

ķ.-dıysa 30b-4.

ķ.-duğı 184a-3.

ķ.-duğını 29a-6.

ķ.-duķda 98b-12 167b-2; 187a-10; 207a-10.

ķ.-dum 176b-8.

ķ.-duñ 31b-2; 90b-15.

ķ.-durup 105a-9.

ķ.-duķ 151a-3.

ķ.-ma 81a-5; 182b-11.

ķ.-madı 154a-4; 170b-6; 209a-4.

ķ.-maķ 147b-12; 114b-4.

ķ.-mamaķ 172a-6.

ķ.-maya 199b-7.

ķ.-mayalar 23b-2.

ķ.-mayaydı 237b-1.

ķ.-mış 196b-13; 198b-4.

ķ.-mışdur 225b-13.

ķ.-sa 29b-1; 33a-9; 49b-14.

ķ.-sun 150a-6.

ķ.-up (11) 2a-10; 2b-8; 17b-15; 45b-8; 77a-7...

ķ.-ur (11) 91b-15; 213a-13; 55b-13; 126a-8; 152b-14...

ķ.-urlar 61b-12; 135b-5.

ķ.-urlardı 183a-2.

ķ.-ursız 55b-12.

*Durumda olmak. **ķ.-a** 170a-5.

*Hâli değişmeyip durumu aynen devam etmek.

ķ.-am 214a-12,13.

ķ.-masa 45b-9; 46a-9.

ķ.-sa 40b-2; 45b-10.	ķ.-inden (9) 71b-1; 76b-12;
...içinde olmak. ķ.-maĝa 48b-3;	77a-1; 81a-13; 81b-1...
48b-4.	ķ.-ine 81a-15; 198a-2; 204b-
ķ.-maz 48a-11.	11.
*Aynı durumda kalmak, devam	ķ.-ini (6) 57b-2; 76b-9; 160a-2;
etmek. 50a-12;	183a-14; 201a-8...
*Var olmaya devam	ķ.-iyle 96a-4; 96a-10; 96a-15;
etmek. ķ.-ursa 58a-1;196b-15;	96b-10; 90a-13.
246b-10.	ķ.-leri 180b-5.
ķalb: (6); (Ar.) Kalp, gönül. 12b-14;	ķ.-lerin 142b-3.
54a-14; 61b-5; 63b-3; 94a-14.	ķ.-lerinde 41a-1.
ķ.-ile 10a-11; 210a-4.	ķ.-lerini 176b-14.
ķ.-de (7) 54a-2; 77a-9; 99b-	ķ.-leriyle 96b-8; 215a-12;
2;108a-6; 155a-8...	215a-13.
ķ.-e 63a-12; 63a-13; 63b-1;	ķ.-üñ 6b-13; 7a-2; 7a-4.
81b-4.	ķalb-i selim: (Far.) Temiz kalp. 4a-7.
ķ.-i (6) 63a-14; 63b-2; 88b-15;	ķaldır-: Kaldırmak.
93b-14; 201a-7...	ķ.-dırdıkda 92a-12.
ķ.-i 218b-8.	ķ.-duķda 131b-11.
ķ.-imden 66a-4.	ķ.-maĝa 204b-12.
ķ.-imle 236a-11.	ķ.-mamaķ 120b-6; 120b-8.
ķ.-imüz 179b-10.	ķ.-maķ 90b-12.
ķ.-in 135b-15.	ķ.-up 83a-6; 189a-1; 202a-6;
ķ.-inde (8) 9b-12; 89b-9; 101b-	204b-12; 213a-10.
4; 107b-9; 149a-7...	ķalem: (Ar.) Kalem. 51a-15; 51b-6;
ķ.-indekinin 181a-3.	164a-14; 174b-3.

ķ.-e 51a-15.	ķ.-a 115a-10.
ķalensüve: Üzerine sarık sarılarak başa giyilen külâh. 262a-4.	ķ.-dan 17b-4.
ķ.-sini 261b-2; 262a-6; 262b-3.	ķ.-ı 46a-10; 79b-9; 115b-10; 214a-1; 256a-6.
ķāl u kııl: (Ar.) Dedikodu. 237a-12.	ķ.-ıyla 17b-4.
ķalk-: Kalkmak. 242b-6; 248b-6.	ķan-: Kanmak.
ķ.-anuñ 189b-15.	ķ.-maķ 27a-14; 27b-7.
ķ.-ar 157b-14.	ķanad: (8) Kanat. 16a-4; 56a-7; 124b-9; 135b-10; 159b-3...
ķ.-duķda 112a-12; 152a-4; 152b-2.	ķ.-dır 208b-10.
ķ.-duķlarında 43a-3.	ķ.-dur 208b-12.
ķ.-dı 209b-8.	ķ.-ların 131b-9.
ķ.-dıķda 70b-10.	ķanā'at: (Ar.) Rıza gösterme, razı olma, yetinme. 184b-12; 192b-4; 195b-8; 195b-11.
ķ.-dıķlarında 47a-14.	ķanġı: Hangi.79a-12.
ķ.-ınca 179a-1; 183b-3.	ķ.-sına 134b-2.
ķ.-maķ 146b-3.	ķ.-sıyla 187b-5.
ķ.-up 40b-15; 65a-3; 131b-15; 137b-11; 235a-5.	ķanķı: (Bkz. ķanġı:)142b-15.
ķal'î: 83b-7; 90b-11.	ķaltabaķ: Namussuz.243b-2.
ķalîl: (Ar.) Az, çok olmayan. 73b-10; 226a-1.	ķāmil: (Ar.) Mükemmel; Noksansız. 116a-5.
ķalın: Kalın. 70b-4; 93b-14.	ķ.-ler 223a-2.
ķ.-a 274a-11.	ķāmil ol-: (8) Mükemmel olmak. 56b-13; 67a-8; 101b-2; 110b-7...
ķamu: Bütün, hep. 222a-4; 276a-2.	ķāmın: (Ar.) Derin uyku.
ķan: (8) Kan. 45a-4; 45a-5; 89b-12; 139a-6; 153b-5...	

k.-dan 219a-2.	ķ.-larına 54b-2; 54b-5.
ķap-: Kapatmak.	ķ.-ñi 120b-11.
ķ.-arlar 80a-13.	ķ.-nuñ 65b-5.
ķ.-mamaķ 120a-15.	ķ.-nda 105a-5.
ķap: Kap.	ķ.-sı 41a-7/8; 41b-8; 65b-9.
ķ.-dan 121b-13,14; 122a-1.	ķ.-sın 24a-14; 24b-1,2; 24b-3;
ķ.-lardan 121b-15.	230a-1.
ķapa-: Kapatmak.	ķ.-sından 65b-7.
ķ.-maķ 24b-2.	ķ.-ya 65b-12; 84a-12.
ķ.-maķlıķı 24b-4.	ķ.-yı 65b-4; 120a-15.
ķapaĝ: Kapak.	kâr: (Far.) İş, kâr, fayda. 71b-11;
ķ.-ı 80a-11.	177a-13; 220b-9.
ķ.-ıla 80a-13.	k.-ları 176a-1.
ķapan-: Kapanmak.	ķar: Kar.
ķ.-duĝı 41a-8.	ķ.-dan 48b-9.
ķ.-ır 41b-8.	kâr-ı kesb: (Far.) Kazanç. 146a-14.
ķ.-mamaķ 152b-7.	ķara: (14) Kara, siyah. 18b-3; 18b-3;
ķ.-up 140a-2.	44a-8; 66a-14; 77b-11.
ķ.-ur 41a-7; 98a-2.	ķ.-da 29b-9; 206b-13.
ķapdur-: Kaptırmak.	ķ.-sı 31b-2.
ķ.-ur 82b-3.	ķ.-sıyla 74b-12; 112a-13.
ķapla-: Kaplamak.	ķarâbet: (ar.) Akralalık, yakınlık.
ķ.-dı 236b-14.	197a-9.
ķapu: Kapı. 84a-12; 159a-5.	ķ.-leri 145b-3.
ķ.-dur 65b-10.	ķarañu: Karanlık. 18b-3; 197b-13.
ķ.-ına 65b-3; 190b-8; 272b-14.	ķaranlık: Karanlık. 199a-12.

karañuluk: Karanlık.178a-1; 199a-8.

karâr: Karar. 25b-12.

kara-: Siyahlaşmak

ķ.-maġa 88b-15.

ķarbuz: Karpuz.

ķ.-ı 84b-4.

ķarcaşık: Karışık, karmakarışık. 70a-9.

ķardaş: Kardeş. 70b-12/13; 214a-4;

274a-2;

ķ.-ıdur 230a-4.

ķ.-larına 35a-7.

ķ.-larından 31a-4.

ķ.-uñ 69a-9.

ķarġa: Karga. 181b-11.

ķarı-: Yaşlanmak.

ķ.-maķ 50a-13.

ķ.-sına 268a-15.

ķarın: Karın.12b-14; 27a-10; 52b-6;

53a-14; 231a-15.

ķ.-da 54a-5.

ķ.-dan 226b-15.

ķ.-ı 86a-7; 143b-1; 164b-8;

210b-11.

ķ.-ın 269b-3.

ķarınca: Karınca. 115a-2.

ķ.-lar 85a-8.

ķ.-nuñ 18b-3.

ķarındaş: (10) Kardeş.2b-13; 19a-7;

76b-8; 157a-2; 224a-3...

ķ.-ı 157a-9.

ķ.-ına (8) 89a-5; 89a-7; 110b-5;

110b-9; 136a-13...

ķ.-ımı 206b-2.

ķ.-lar 6a-15; 105b-7.

ķ.-larından 30b-3.

ķarış: Karış. 216a-15.

ķarış-: Karışmak.

ķ.-maya 194b-2.

ķ.-mış 122b-1.

ķ.-up 96a-14.

ķarķa: Karga.181b-11.

ķarīb: (Ar.) Yakın.120b-12; 173a-8;

202b-7; 265a-15.

ķarşu: (6) Karşı. 68a-10; 125a-11;

127b-10; 145b-6; 162b-15...

ķ.-larında 162a-12.

ķ.-sında 95a-15;162a-6; 218a-

15.

ķarşula-: Karşılama.

ķ.-yın 82b-9.

ķ.-yup 30a-15.

kaşas: (Ar.) Hihaye etme, hikayeler. 150a-8; 179a-4; 237b-5.	26a-11; 29b-6.
kaşd: (Ar.) Niyet, kasd. 23b-11; 246b-5; 248b-13.	q.-ımızda 267b-3.
q.-ıla 24b-1; 024b-3.	q.-ında (6) 27b-9; 35b-7; 60b-7/8; 139a-4...
q.-en (8) 208a-12; 238b-11,12; 246b-7; 246b-14...	q.-ından 245a-4.
kaşd eyle-: Kast etmek. q.-düginden 240a-12.	q.-indadır 205a-11.
kaşd it-: Kast etmek. 24a-15; 24b-2; 74b-4; 89a-7; 101b-10.	qat-: Eklemek. q.-up 222a-3; 275a-12.
kaşem: (Ar.) And, yemin. 243a-15; 243b-6; 243b-8.	qatı: (7) Çok, oldukça, şiddetli. 63a-14; 160a-9; 196b-5; 196b-9...
kaşid: (bkz: kaşd) 234b-4.	qatı ol-: Çok olmak. 39a-6; 63a-14; 179b-11.
kaşid it-: (Bkz. kaşd it-:) 60a-5,6; 234b-1.	qatı^c: (Ar.) Kesme.150a-6; 198a-12; 244b-7.
kaşir: (Ar.) Kısa boysuz, ufak tefek. q.-dür 240a-15. q.-e 196b-3.	qatıl it-: (10) Katıl etmek, öldürme. 42b-6; 114b-15; 118b-14; 193a-4; 235b-14...
kaşir: (Ar.) Kısa olmak. 213a-4.	qatır: Katır. 50b-13; 181a-4.
kaş: Kaş. q.-ları 196a-7.	qatı^f i: (6); (Ar.) Kesin. 31b-15; 39b-7; 45b-11; 61b-9; 151a-7...
kaşık: Kaşık. q.(ğ)-ı 84b-6; 84b-9. q.-ı 62a-11.	q.-ile 46b-1.
qat: (7) Huzur, ön. 15a-13,14; 19b-12;	qatil: (Ar.) Öldüren, öldürücü, katil.148b-9. q.-e 256a-2.
	qatil eyle-: Öldürmek.251b-14

katil it-: Öldürmek. 45a-2; 45a-6; 269a-6.	ķ.-inde 12a-15.
katl: (Ar.) Öldürme. 249b-15. ķ.-a 148b-11; 269a-15. ķ.-ı 249b-8. ķ.-ımı 42b-11.	ķ.-in 111b-9. ķ.-inde 95a-11; 143b-5,6. ķ.-ine 133a-12.
katre: (Ar.) Damla. 153a-6.	ķavl-ı ķavī: (Far.) Güçlü söz. ķ.-dür 12b-5.
ķavī: (Ar.) Kuvvetli, sağlam.194a-8. ķ.-dür 12b-1; 12b-5.	ķavl-ı naşāra: Hristiyanlar'ın sözü. ķ.-dur 270a-13.
ķavıl: (9); (Bkz. ķavl) 12b-1; 71a-5; 132b-15; 152a-5...	ķavm: (Ar.) Ümmet, kavim. ķ.-i 216a-7
ķavım: (Bkz. ķavm) 234b-15; 235a-3.	ķ.-inden 96b-2.
ķavıř-: Kavuşmak. ķ.-madılar 31a-6. ķ.-up 42b-12.	ķ.-ini 46a-3. ķ.-inüñ 124b-4. ķ.-üñ 112b-10.
ķavıl: (Bkz. ķavl) ķ.-de 152a-11; 232b-3. ķ.-den 158a-4; 158a-13.	ķavun: Kavun. ķ.-ı 84b-4.
ķavl: (Ar.) Söz, kelâm. 152a-11; 232b- 3,4. ķ.-e 54b-14. ķ.-en 61a-11; 64a-11; 92b-4; 220a-14. ķ.-i 7a-2; 21a-1; 81b-11; 167b- 12; 253a-10. ķ.-ide 152a-12.	ķavuş-: Kavuşmak. ķ.-madılar 31a-6. ķay-: Kaymak. ķ.-acaķ 26a-2. ķayd: (Ar.) Kaygı. ķ.-inda 15b-13; 87a-2; 132a-8; 181b-15; 224b-5. ķayģana: Kayģana.198b-12. ķayın: Kayın. 166b-1; 166b-7.

ķayır-: Gözetmek.	14; 80b-12; 138b-2; 154b-2...
ķ.-maķ 76a-4; 76a-7; 95a-2.	ķazan: Kazan 176a-9.
ķ.-mamaķ 60a-12; 95b-14; 149a-2.	ķ.-a 177b-14; 219b-4.
ķ.-maz 175b-12; 181b-14; 193a-15.	ķazan-: Kazanmak.
ķ.-up 60a-1.	ķ.-up 184b-14.
ķ.-uz 195b-4.	ķazanç: Kazanç.111b-9.
ķāyim: (Ar.) Dayanan. 77a-5; 242b-6; 242b-8; 258a-4.	ķazıt-: Kazıtmak.
ķayna-: Kaynamak.	ķ.-mağı 117b-14; 118a-2.
ķ.-r 115a-3. 140a-8; 176a-9.	ķ.-maķ 117b-10.
ķ.-sa 47b-7; 134b-14.	ķāzıb: (Ar.) Yalancı. 267a-12; 267a- 13.
ķ.-ya 140a-7; 176a-8.	k.-de 156b-14.
ķaynat-: Kaynatmak.240a-3.	ķebā'ir: (Ar.) Büyük günahlar. 61b-12; 163a-3.
ķayran: Düz. 206a-9.	k.-lerden 61b-14.
ķazā: (Ar.) Kaza. 51a-12; 137b-6; 157b-6; 158a-8; 159b-15.	ķebāyir: (Ar.) (Bkz. ķebā'ir) 148b-13; 263b-6.
ķ.-da 73a-5.	ķebīr: (Ar.) Büyük.251b-3.
ķ.-sı 154b-2.	k.-de 90a-7; 133a-1.
ķ.-sıyla 51a-11.	k.-den 156b-8.
ķ.-ya (6) 93a-12; 137b-7; 138b- 14; 198b-4; 247a-6...	k.-e 133a-6;148b-10; 149a-1.
ķ.-yı 145b-9; 148b-8; 203b-11.	k.-i 145b-4.
ķazā eyle-: Kaza etmek. 247a-7.	k.-inde 167a-15.
ķazā it-: (7) Kaza etmek. 51a-10; 68b-	ķeçi: Keçi.154b-8.
	k.-den 154b-11.
	ķedi: Kedi.122b-2.

k.-sine 115a-11.	k.-ler 45b-8.
k.-ñ 122b-2.	kelām: (26); (Ar.) Sözü. 20a-9; 26a-14;
kefen: (Ar.) Ölüünün sarıldığı bez,	26b-3; 27a-9; 29a-12...
kefen.	k.-da 23b-9.
k.-de 85a-13.	kelām-ı münzel: (Far.) İndirilmiş
k.-e 142a-14.	sözler.
k.-i 85a-14; 85b-3; 86a-6.	k.-inde 3b-3.
k.-leriñüzi 86a-3.	k.-dan 197a-4.
k.-üm 86a-4.	k.-ı (9) 104a-3; 105b-10; 205b-
kefen-i lahd: (Far.) Kabir, mezar	13; 239b-7; 241b-4...
kefeni. 175b-13.	k.-ıdur 36b-6; 39a-8.
kefere: (Ar.) Allah'ı inkar ede, İslam	k.-ım 76a-13; 270a-14.
dinini kabul etmeyen.126a-3;	k.-ın (14) 8a-6; 106b-7; 106b-
262b-11.	15; 112b-9; 112b-10...
k.-nüñ 263a-11; 270a-5;	k.-ında (14) 3a-15; 4a-3; 4a-15;
k.-ye 261b-9.	10b-2; 11b-10...
keffāret: (Ar.) Günahlardan	k.-lar 189b-6.
temizlenme, tutulan oruç,	kelimāt: (Ar.) Kelimeler, sözler.
verilen sadaka.131b-12; 267b-	89b-11.
12.	kelime: (Ar.) Kelime, söz. 270-11.
k.-i 115b-13; 137b-13; 154b-1.	k.-si 232a-10.
kehle: (Far.) Bit. 115a-2.	k.-sin 240b-8.
kel: Kel.138a-2.	k.-yi 260b-1; 272b-8.
kelb: (Ar.) Köpek. 98a-4; 140b-	kelime-i küfr: Küfür kelimesi.
6;180b-10,11.	k.-i 234b-12; 259a-12; 259b-2.
k.-ine 115a-11.	

kelime-i şehadet: (Far.) “Allah’tan başka Tanrı olmadığına ve Hz. Muhammedin onun kulu ve rasulü olduğuna şahitlik ederim” anlamına gelen söz. 233a-14.

kelime-i şehadet getir-: Müslüman olduğunu ifade etmek üzere kelime-i şehadeti söylemek. 233a-14.

kemâl: (11); (Ar.) Olgunluk, noksansızlık, mükemmellik, en yüksek kıymet. 10a-1; 15a-1; 73a-13;

169b-1; 175a-4.

k.-a 156a-5.

kemâl-ı ‘adâlet: (Far.) Adaletin mükemmelliği.

k.-leri 222b-6.

kemâl-ı fazîlet: (Far.) Mükemmel, olgun (sahibi).

k.-ler 133a-4.

kemâl-ı maḥibbet: (Far.) Mükemmel bir sevgi.

k.-im 221a-5.

kemâl-ı ta‘zîm: (Far.) Allah’ın sonsuz büyüklüğünü mükemmel bir şekilde dile getirmek. Büyük saygı. 119a-5.

kemâl-i tezellül: (Far.) Tam aşağılama. 94a-10.

kemük: Kemik.

k.(g)-ine 141b-14.

kemük: (Bkz. Kemik).197b-10.

k.-in 190a-1.

k.-ler 46b-4.

kenâr: Yan, kenar.

k.-ına 125a-2;170-11.

k.-ında 48b-8.

kendi: (38) Kendi. 2a-10; 3b-4; 4b-12; 20a-4; 20a-9...

k.-ler 226b-10.

k.-lerini 159a-11.

k.-ligimden 105b-1.

k.-mden 68a-1.

k.-mi 193a-4.

k.-mizi 185b-10.

k.-nden 61b-2; 107b-10; 248a-11.

k.-ne 91a-6.

k.-ni 116a-14; 195a-5; 274a-6.

k.-nüñ 71a-6; 91a-4; 233b-2.

k.-ye 20a-10.

kendü: Kendi, öz. 217a-2; 42a-8; 47a-1; 76a-2; 77b-5.

k.-den (9) 15a-10; 15a-12; 15b-1; 93a-11; 134a-8...

k.-dendür 13b-9.

k.-gi 203a-8.

k.-lerde 178a-9.	kerāmet: (11); (Ar.) Velilerin gerektiği
k.-lere 32a-4; 37b-11; 132a-11; 177a-10.	zaman gösterdikleri fevkâlade hal. 116a-10; 159a-13,14; 159b-5; 160a-13...
k.-leri (10) 37b-10; 59b-8; 80a- 4; 87b-1; 105a-8...	k.-dür 160a-4.
k.-lerinden 30b-3.	k.-e 159b-2.
k.-lerine 186a-14.	k.-i 159b-4.
k.-lerini 204b-7.	kere: (Ar.) Defa, kez, kere. 43b-8; 189a-8; 203a-14.
k.-lerün 201b-6.	kerem: (Ar.) Cömertlik, el açıklığı. 104b-4.
k.-m 85b-10.	kerih: (Ar.) Çirkin, pis.89a-4; 239a-10; 251a-11.
k.-ni 81a-4; 82a-11; 274a-11.	kerime: (Ar.) Kıymetli olan şey. 177b-5.
k.-nüñ 256b-8.	k.-eden 4b-4.
k.-si 156a-2.	k.-lerden 4a-8.
k.-sinden 219b-5.	kerpüc: Kerpiç. k.-i 50b-1.
k.-ye (23) 32a-11; 32b-3; 65b- 3; 71b-1; 73a-10...	kerre: (17); (Ar.) Bir kez, bir defa. 8a-13; 28b-11; 29b-8; 40b- 5; 42b-2...
k.-yedür 3b-11; 244a-10.	kes-: Kesmek. k.-er 249b-12.
k.-yi (17) 57b-15; 60b-15; 72b- 3; 76a-6; 77b-6...	k.-erlersen 249b-12.
k.-ñi 230a-13.	k.-ersin 249b-13.
k.-nüñ 13b-8.	
k.-yi 58b-5; 61a-2.	
kenefe: (Ar.) Tuvalet. 119a-2.	
k.-sini 146b-5.	
kerāhet: (Ar.) İğrenme, tikslenme.	
k.-siz 80b-4,5.	

k.-erüz 235b-15.	k.-î 127b-13; 216b-10.
k.-mek 25a-11; 93a-1; 84b-1; 106b-8.	k.-i 216a-7.
k.-mem 93a-6.	k.-inde 122b-10.
k.-memek 120a-13; 144b-14.	k.-inden 157b-11.
k.-meye 25b-5; 93a-10.	keşret-i ‘ilmî: (Far.) İlim bolluğu. 71a-6.
kesb it-: Kazanmak.208b-13.	keşân: (Far.) Çekiciler, çekenler. 189a-2.
kesb-i harâm: (Far.) Haram kazanması.	keşf-i ‘avret: (Far.) Edep yerini gösterme.140a-5.
k.-dan 184b-13.	kevkebe: (Ar.) Gösteriş.114a-14.
kesdir-: Kestirmek.	kevşer: (Ar.) Cennette bir havuz. k.-den 220a-10.
k.-üp 177a-13.	k.-i 99b-10.
kesel: (Ar.) Tembellik, yorgunluk. 3b-13; 174b-13.	key: Çok, ziyadesiyle. k.-li 240b-11.
kesib: (Ar.) Çalışarak elde etme, kazanma, kazanç.176a-3; 257a- 3.	keyf: (Ar.) Keyf, durum. k.-in 211b-5.
kesil-: Kesilmek.	keydân: (Ar.) Hileler. k.-ı 204a-3.
k.-mek 100b-8.	keżamet: (Ar.) Doldurma, kapatma. 226a-13.
k.-mesine 119b-6.	keżâlik: (6); (Ar.) Bunun gibi. 148b- 14,15; 154a-8; 159b- 13; 222b-13.
kesin: Kesin.	ķible: (Ar.) Müslümanların namazda
k.-dür 49b-5.	
keşîr: (Ar.) Çok, bol. 226a-1.	
keşîre: (Ar.) Çok, bol. k.-li 106b-1.	
keşret: (Ar.) Çokluk.	

- yöneldiği yer.
- ķ.-den** 117b-13.
- ķ.-ye** 125a-10; 127b-10.
- ķıdem:** (Ar.) Başlangıcı olmayan, hep var olan. 17a-4.
- ķıl:** (8) Kıl, saç teli. 183b-1; 246a-10; 274a-6; 276a-9; 276a-11...
- ķ.-ı** 165b-7.
- ķ.-lar** 46b-5.
- ķıl-:** Kılmak.
- ķ.-a** 139a-6.
- ķ.-alar** 64b-7,8; 139b-12.
- ķ.-an** 71b-9; 243a-13.
- ķ.-ana** 208a-8.
- ķ.-anlara** 205a-5.
- ķ.-ar** (6) 25b-12; 73b-2; 75b-15; 201a-3; 244b-7...
- ķ.-arken** 208a-8.
- ķ.-ar mıyuz** 70a-3.
- ķ.-arsam** 243b-1.
- ķ.-arın** 240b-5.
- ķ.-ayın** 245b-4.
- ķ.-duğum** 124b-2; 244a-12.
- ķ.-duğı** 2a-12; 233a-8.
- ķ.-duñ** 147a-11; 243a-12.
- ķ.-duķda** 139a-8.
- ķ.-dı** 38a-8; 172b-10; 239b-12; 246b-9.
- ķ.-dığı** 124a-15.
- ķ.-ır** 264b-6.
- ķ.-ıvir** 42b-13; 43a-4.
- ķ.-madı** 253a-10.
- ķ.-mamaķ** 245b-11.
- ķ.-masa** 183b-1; 244a-11.
- ķ.-ması** 215b-15.
- ķ.-mayanlaruñ** 167b-14.
- ķ.-mayanları** 139a-13.
- ķ.-maz** 205a-6.
- ķ.-mazdum** 244a-4; 246a-14.
- ķ.-mazsadur** 137b-12.
- ķ.-mazsın** 244a-12.
- ķ.-mazuz** 70a-4.
- ķ.-maķ** 76a-3; 76a-5; 97b-13; 132b-12.
- ķ.-mış** 117a-15.
- ķ.-mışdur** 28b-4.
- ķ.-mışlardur** 124a-12.
- ķ.-salar** 139a-10.
- ķılıç:** Kılıç. 79b-2; 236b-1,2.
- ķ.-dan** 49b-5.
- ķılın-:** Kılınmak. 144b-14.

ķ.-an 152a-3; 211b-9; 228b-12.	ķ.-mak 247b-12; 248a-3.
ķ.-caya 148a-15.	ķırıl-: Kırılmak.
ķ.-cı 223b-8.	ķ.-mayan 216b-3.
ķ.-dı 6b-3.	ķıřa: Kısa. 39a-6; 196b-10.
ķ.-ı 119a-2.	ķısım: (Ar.) Kısım, parça.
ķ.-maz 101a-10.	ķ.-dur 17a-1; 57b-9; 62a-14; 70a-7; 96a-6.
ķınā: (Ar.) Kına. 182a-9.	ķısın: Yaka. 270b-2.
ķındır-: Bırakmak.	ķismet: (Ar.) Kısmet.
ķ.-mak 197b-5.	ķ.-ini 89a-4.
ķır: Kır.190a-2.	ķıř: Kış.156a-10; 183b-3; 193b-8.
ķır-: Kırmak.	ķıtlık: Kıtlık, azlık.16b-8.
ķ.-madan 227b-11.	ķıtır it-: Yalan söylemek.
ķ.-madukları 176b-14.	ķ.-mek 174b-9.
ķ.-mamaķ 120b-3.	ķıyāfet: (Ar.) Kıyafet, giysi. 131a-6; 131b-1; 184a-6.
ķ.-mak 84a-15.	ķ.-de 175b-13.
ķırāç: Verimsiz (toprak). 154a-7.	ķ.-i 40b-3.
ķırā'at: (Ar.) Okuma.105b-11; 239b- 1,2; 240a-8.	ķ.-inde 131a-3; 178b-8; 233b- 1.
ķ.-a 240a-13.	ķ.-ine 75a-10; 138a-2.
ķırığı: Kırıntı.174a-15.	ķ.-ini 71b-12.
ķırķ: (18) Kırk. 2a-3; 8b-2; 8b-8; 29b- 1; 38b-13...	ķ.-le 70b-3.
ķ.-ıncı 85a-12; 116b-7.	ķ.-ler 30a-4; 130a-7; 131a-1.
ķırķ-: Kesmek, kırpmak.	ķıyām: (Ar.) Ayaĝa kalkma, ayakta durma.
ķ.-an 247b-11.	
ķ.-duñ 248a-1.	

ķ.-da 35a-10.	ķ.-a 254b-7,8; 254b-10.
ķ.-ın 80b-5.	ķ.-dan 14a-11.
ķ.-ımı 72b-2.	ķ.-ı 167a-6; 254a-14; 254b-2.
ķiyāmet: (27); (Ar.) Dünyanın sonunun gelmesi, kıyamet. 3b- 5; 3b-14; 4a-4; 5a-1; 5a-7.	ķ.-ıdur 180b-1.
ķ.-de (41) 18a-2; 21a-5; 32b- 10; 35a-8; 37a-14...	ķ.-ım 105a-8; 185a-7; 167a-1; 189b-14.
ķ.-den 271b-15.	ķ.-ın (10) 145a-15; 166b-13; 177a-9; 186a-12; 194b- 12...
ķ.-düñ 223a-5.	ķ.-ına 70b-12.
ķ.-e 1b-7; 36b-7; 49a-10; 152b- 6; 152b-14.	ķ.-ınuñ 170a-1.
ķ.-i 14a-5; 159b-13.	ķ.-ıñuz 59a-15.
ķ.-inde 170b-13.	ķ.-lar 254b-4.
ķ.-ler 130b-6.	ķ.-ları 38b-3; 186b-4; 198a-1.
ķ.-üñ 164b-12.	ķ.-ların 59a-4; 186a-8; 186b-2; 186b-8.
ķiyās: (Ar.) Bir şeyi diğeri bir şeye benzeterek hüküm verme. 16b- 10; 71b-13; 198a-1.	ķızdır-: Ateşte kızıl hale getirmek, kızartmak.
ķiyās it-: Kıyas etmek. 234b-3.	ķ.-up 82a-8.
ķiymet: (Ar.) Değeri, kıymet.	ķızıl: Parlak kırmızı renk. 89b-12.
ķ.-de 85a-13.	ķi: (314); (Far.) Ki. 1b-6,7; 2a-2; 3b-9; 4a-4; 4b-8...
ķ.-e 137a-15.	ķibār: (Ar.) Kibar.
ķ.-li 119b-9.	54b-2; 114a-5; 125b-12; 149a- 13; 160a-14.
ķız: Kız. 70b-12; 145a-5; 186b-12; 227a-4; 254b-3.	ķ.-da 209b-12.

k.-uz 142a-10.	k.-lerinden 273b-8.
kibir: (17); (Ar.) Kibir, kendini herkesten üstün görme. 58a-4; 58b-5; 72a-6; 77a-13; 77a-15...	k.-ye 273b-14.
k.-de 100a-3.	kilit: (Far.) Anahtar.
k.-dür 72b-3; 78a-12.	k.-(d)-i 229b-14.
k.-i 84b-13.	ķillet-i Şehvet: (Far.) Arzusuz, isteksiz.197a-12.
k.-ine 153b-7.	ķim: (29) Kim. 2b-3; 2b-11; 3b-3; 3b-10; 18b-15...
k.-le 81a-4; 168a-10.	k.-de 175b-7; 200a-15.
ķibr: (Bkz.Kibir).81a-4; 87a-8.	k.-dür (9) 33a-7; 87b-14; 192b-8; 218b-10; 274b-13...
k.-den 58b-9.	k.-ler 59a-15; 65b-12.
k.-e 71b-2.	k.-lerdür 90a-10.
k.-en 95a-12; 216b-11.	k.-lersiz 167b-6; 167b-8; 167b-10.
k.-i 7a-1; 80b-1; 81a-7;192a-5.	k.-ũñ 29b-9; 89b-9; 245b-4.
k.-inden 78a-7; 173b-8.	ķime: (6) Kime. 4b-10; 6b-15; 232a-14; 232a-10...
k.-ũñ 77a-15; 78a-5; 79a-4; 79a-8.	ķimi: (14) Kimi.34a-12; 35a-9a,10,11; 47b-5...
ķibrĩ-i aķmer: (Ar.) Kırmızı kibrit. 90b-7.	k.-nden 121a-4.
ķiçi: Kũçũk. 216b-2.	k.-nũñ 107a-6/7.
ķifayet it-: (Ar.) Yetmek, yetişmek. 60b-7; 67b-7.	k.-se (12) 6a-12; 123b-15; 124a-1;146b-10; 146b-11...
ķĩl: (Ar.) Sũz, kelam. 237a-13.	k.-ñ 180b-1.
ķilāb: (Ar.) Kũpekler. 140b-7.	
ķilise: Kilise.	
k.-den 248b-4; 273b-14.	

kimse: (140) Kimse. b-11; 3b-12; 4a-6; 4b-12; 5a-5...	52a-9; 252a-2;
k.-de 3b-8; 35b-12; 57b-8; 77b-1; 79a-2.	kirā: (Ar.) Kira.
k.-den 184a-13; 200b-14; 270a-10; 247a-8.	k.-sın 241a-13.
k.-dür 261a-1.	kirlü: Kirli. 70b-5.
k.-ler (14) 3a-14; 29a-1; 30b-5; 37a-4; 39b-13...	kist: Kist. 133b-3.
k.-lerden 184b-2.	kişi: (20) Kişi, şahıs, insan.
k.-lere 11a-13; 18a-2; 84a-9; 144a-10; 212a-8.	11a-11; 14b-13; 58b-6; 68a-11; 72b-3...
k.-leri 71a-9; 237b-15.	k.-dür 230a-3; 230a-6.
k.-lerüñ 87a-4; 87a-8; 114a-4; 116b-15.	k.-nüñ 229b-8.
kimsen: Kimse. 92b-14.	k.-ye 69a-4; 200b-8.
k.-i 246a-1.	k.-yi 92a-7.
k.-üñ (11) 8a-12; 30a-13; 32a-6; 63b-2; 90a-6...	kitāb: (19); (Ar.) Kitap. 5a-5; 6a-3; 6a-13; 6b-3; 22a-9...
k.-ye (20) 14b-14; 19a-14; 24b-6; 25b-13; 85a-1...	k.-a 40a-12; 42a-5; 88b-10; 130b-9; 127b-9.
k.-yi (8) 9a-15; 9b-5; 77b-14; 80a-2; 82b-9...	k.-da (23) 4b-15; 6a-7; 6a-10; 18a-8; 23b-9...
k̄in: (Far.) Kin, ölç. 91b-2.	k.-dan (6) 9a-7; 52b-9; 138b-4; 232a-6; 239a-11...
kināyeten: (Ar.) Kinayeli söylemek, üstü kapalı anlatmak.	k.-dur 36a-7; 36a-8; 249b-11.
	k.-ı (19) 5b-14; 6b-1; 53b-8; 85b-11; 94a-6...
	k.-ın 249b-5; 249b-9.
	k.-ına 145b-2.
	k.-ında 254b-7.

k.-ile 57a-3.	k.-den 108a-3; 157a-4.
k.-lar (8) 18a-9; 36b-14; 47a-7; 57a-7; 80b-1...	kizib: (Ar.) (Bkz. kizb) 153b-13; 269b-14.
k.-lara (11) 36a-6; 36b-13/14; 46a-12; 95b-5...	k.-den 173a-11.
k.-larda (12) 4b-15; 16a-11; 25b-14; 29b-5; 49b-2...	kizib eyle-: Yalan söylemek. 270a-14.
k.-lardan 41b-5.	ko-: (evden) Kovmak, defetmek.
k.-larına (6) 151a-8; 239a-1; 114b-5; 132b-10; 201b- 5...	k.-dılarına 190b-7.
k.-larında (10) 23b-10; 62b-10; 64b-10; 110a-10; 130a- 12...	k.-maz 140b-10; *Koymak, yerleştirmek.
k.-larından 238a-10.	k.-dum 108b10; 250a-14.
k.-laruñ 6a-14; 36b-8; 36b- 10/11.	k.-duğı 108b-9; 145a-2; 181b- 2.
k.-unuñ 130a-11.	k.-dı 25a-2; 241a-7; 258b-6; 271a-9.
k.-uñ (8) 5a-3; 14b-6; 15a-3; 48a-7; 135a-3...	k.-ma 211a-2; 213b-4; 214b-9.
kitāb-ı muṭavvel: (Far.) Meşhür kitap. 221a-2.	k.-madı 75a-3.
kitābet: (Ar.) Yazı yazma, kâtiplik. 276a-7.	k.-mağa 81b-2; 81b-6; 204b- 10.
kizb: (Ar.) Yalan söyleme. 99b-15; 100a-2; 101b-5.	k.-mağ (14) 69b-1; 108b-8; 213a-10; 244b-3; 269b- 3...
	*Bırakmak.
	k.-mağdur 230a-12.
	k.-mamağ 188b-9.
	k.-maya 188b-11.
	k.-mayup 46a-7.

ķ.-maz (6) 92a-6; 140b-10; 195a-15;213a-12; 223a- 7...	ķ.-sıyla 185a-8.
ķ.-mazlar 93b-8.	ķ.-ya (6) 182b-12; 186a-8; 186a-10; 187a-11; 189b14...
ķ.-mazlarsa 87b-5.	ķoca- : Yaşlanmak.
ķ.-muşdur 34a-12.	ķ.-maķ 50a-13.
ķ.-sa (9) 85a-3; 177a-14; 220b- 8; 239a-6,7.	ķocakarı : İhtiyar kadın. 197a-2.
ķ.-salar 79b-5.	ķoç : Koç. 118a-6.
ķ.-sañ 90a-1.	ķoķ- : Kokmak.
ķ.-sun 25a-2,3.	ķ.-mış 258b-3.
ķ.-uñ 249b-7.	ķoķla- : Koklamak.
ķoca : (8) Koca, eş.189a-15; 190b-5; 193b-10; 197a-2; 222b- 5.	ķ.-maķ 172b-7.
ķ.-dan 194b-4; 194b-9,10; 195b-5,6.	ķoķu : Koku.
ķ.-lardan 178b-6.	ķ.-ile 34b-4.
ķ.-ları 189a-14.	ķ.-lar 35a-7.
ķ.-laruñ 178a-9.	ķ.-lu 29b-15.
ķ.-nuñ 146a-3; 194b-10.	ķ.-sı 34b-14.
ķ.-sı 185a-7; 192a-10.	ķol : Kol.
ķ.-sına 193a-3.	ķ.-ına 243a-5; 276a-5.
ķ.-sından 254b-1.	ķ.-ların 191b-1.
ķ.-sımı 180b-12.	ķ.-uma 190a-11.
ķ.-sınuñ 185a-9.	ķ.-una 137a-2.
	ķolay : Kolay.230b-14.
	ķoltuķ : Koltuk.
	ķ.(ğ)-ı 144b-14.
	ķomşu : Komşu. 214b-1; 214b-3; 276a-

2; 276a-9.	ķ.-up 161b-4.
ķ.-dur 28b-9.	ķop-: Kopmak.
ķ.-lar 159a-5.	ķ.-ısar 219b-6; 274b-7.
ķ.-ları 30a-14.	ķ.-sa 45b-11.
ķ.-larına 181a-13.	ķ.-salar 47a-15.
ķ.-larından 30b-1.	ķopar-: Koparmak.
ķ.-muñ 88a-12.	ķ.-mak 119b-5.
ķ.-sı 88a-13.	ķ.-up 46a-6.
ķ.-sınuñ 112b-2.	ķor: 48a-15; 68a-10.
ķon-: Bir yere inmek, bırakılmak, konmak.	ķor-: Koymak.
ķ.-dılar 170a-11.	ķ.-lar 65b-4; 79b-8; 80a-13.
ķ.-muş 69b-2.	ķ.-lardı 223a-3.
ķ.-sa 166a-2.	ķ.-sa 73b-5.
ķ.-sun 145b-6.	ķork-: Korkmak.
ķonak: Konaklanmak için bir yer, ev gibi. 165a-1; 197b-10; 210b-10i	ķ.-a 77b-10; 182a-5; 237b-7.
ķ.(ğ)-a 211a-9.	ķ.-acak 7a-4.
ķoñşu: (Bkz. ķomşu) 140b-14.	ķ.-ar 97a-7; 73b-4; 75b-14; 209a-15.
ķ.-ya 140b-13; 141a-3.	ķ.-arlırdı 186b-13.
ķonul-: Konulmak.	ķ.-aruz 229b-5.
ķ.-dı 5a-5.	ķ.-arım 227a-1; 268a-7.
ķonuķ: Misafir.	ķ.-dı 58a-10.
ķ.(ğ)-a 204a-9.	ķ.-duğuşuz 82b-8.
ķonuş-: Konuşmak.	ķ.-duķlarından 2a-6.
ķ.-makdan 141a-7.	ķ.-ma 29b-12; 30a-3; 207a-6.
	ķ.-madan 13b-2.

ķ.-maķ 58a-4; 91b-13; 99a-4; 209b-9.	ķorkut- : Korkutmak.
ķ.-mam 257b-3.	ķ.-maķ 106a-15; 116b-10; 118b-15; 179b-1.
ķ.-mamaķ 230b-9.	ķ.-mam 33a-3.
ķ.-mañ 92a-3.	ķorkul- : Korkulmak, korku duyulmak.
ķ.-maz 97a-6; 257b-2.	ķ.-ur 266b-15.
ķ.-up 37a-15; 58a-15; 72b-1; 92a-9.	ķorkut- : Korkutmak.
ķorku : Korku. 4b-14; 25b-8; 30a-4; 249a-9.	ķ.-mağa 108a-8.
ķ.-cı 201a-12.	ķoru- : Korumak.
ķ.-dan 59b-3.	ķ.-sın 229b-12.
ķ.-ları 207a-12/13.	ķorut- : Korumak, muhafaza etmek.
ķ.-lardan 31a-9; 207b-11.	ķ.-mamaķ 144b-6.
ķ.-ları 91a-15; 161b-8.	ķoş- : Koşmak.
ķ.-ların 274b-9.	ķ.-muş 136a-5.
ķ.-larından 33b-11; 34a-4.	ķov- : Kovmak.
ķ.-lu 31a-13; 31b-4; 180b-2; 231b-4.	ķ.-maz 91b-1.
ķ.-lur (9) 97a-10; 238a-8; 243a-9; 249a-8; 250b- 13...	ķ.-up 49a-8.
ķ.-ñ 92a-4.	ķ.-sun 255a-8.
ķ.-sı 40b-15; 103a-2; 120b-6.	ķovan : Kovan.
ķ.-sından 92a-2; 129b-7; 224b- 10; 236a-11.	ķ.-ı 46b-9.
	ķovcılık : 231a-4.
	ķoy- : Koymak, bırakmak.
	ķ.-a 83b-2; 85a-7; 190b-14.
	ķ.-alar 213b-14.
	ķ.-an 92a-7.
	ķ.-ana 189b-15.

ķ.-anlar 117a-15.	k.-si 49b-4.
ķ.-anlara 85a-4.	kör: Kör. 90b-1.
ķ.-anlaruñ 6b-10.	k.-dür 233b-6.
ķ.-duğı 157b-13.	köşe: (Far.) Köşe.
ķ.-up (15) 32b-15; 33a-3; 68b-15; 69a-7; 89b-1...	k.-ye 85a-7.
* Dökülmek	kötü: (17) Kötü. 12b-9; 57a-14,15; 57b-2,3.
ķ.-ulup 177b-14.	k.-lük 198b-10.
ķoyun: (9) Koyun.73b-2; 73b-5; 133a-13; 140b-6; 153a-8...	köylü: Köylü.
ķ.-da 182a-1.	k.-ler 168b-1,2.
ķ.-dan 165b-4; 223a-12.	ķubuh: (Ar.) Kötü, kötülük. 247b-12.
ķ.-dı 123b-3.	ķ.-den 186b-15.
ķ.-ı 153a-8.	ķubür: (Ar.) Kabirler, mezarlar. 128a-12.
ķ.-la 154b-11.	ķucaķla-: Kucaklamak.
ķ.-lardan 73b-3.	ķ-maķ 125a-9.
ķ.-uñ 223a-12.	ķudret: (Ar.) Kudret, güç. 17a-15; 26a-9; 72b-5; 177a-11.
kök: Kök.	ķ.-den 44a-5.
k.-inden 83b-7; 90b-12.	ķ.-i (8) 88a-14; 129a-14; 144b-7; 154a-11; 175a-13...
köle: Köle. 113a-6; 200b-14; 226b-12; 226b-14.	ķ.-in 183b-4.
k.-leri 273b-9.	ķudüm: (Far.) Dümbelek. 268b-10.
k.-ye 244a-9.	ķühî: (Far.) Dağ ile ilgili, dağa ait.189b-12.
k.-yim 244a-7.	ķul: (13) Kul, abd.
kömür: Kömür. 50b-14.	
köprü: Köprü. 49b-8.	

4b-9; 8a-1; 15b-10; 17a-3;	ķ.-u 160b-2.
21a-9...	ķ.-um 32b-14; 190a-11; 244a-7; 225a-2.
ķ.-a 4b-13; 27a-3; 27b-1; 69b-3; 92b-12.	ķ.-umı 4b-2; 16b-3; 26a-10,11.
ķ.-am 69b-3.	ķ.-uñ (7)19b-11; 24a-15; 27a-1; 29a-11; 276a-7...
ķ.-an 151b-1.	ķ.-uña 275b-2.
ķ.-dan 23b-11,12,13,14.	ķulak: (8) Kulak. 13b-4; 52b-5; 112a-6; 112b-4; 114a-9...
ķ.-ı 24b-14.	ķ.-da 7a-13; 54a-3.
ķ.-ına 195a-15.	ķ.(ğ)-ı 89b-14; 222a-6.
ķ.-lara 4a-14; 210a-11.	ķ.(ğ)-ıla 18b-1.
ķ.-lardan 217b-1.	ķ.(ğ)-ıñ 95b-4.
ķ.-ları 92a-12; 92b-1.	ķ.-larına 191a-2.
ķ.-larım 19b-5; 67a-2; 97a-6; 202a-3.	ķ.-larımı 90b-1.
ķ.-larıma 19b-14; 37a-13; 37b-15.	ķ.(ğ)-uñ 53a-10.
ķ.-larımdan 11b-6; 19b-9.	ķulüb: (Ar.) Kalpler. 209b-12.
ķ.-larım 201a-1.	k.-inde 97b-4.
ķ.-larına (6) 3b-12; 21b-11; 22a-2; 26b-5; 64a-13...	ķulluk: Kulluk.154a-7.
ķ.-larından 232b-13.	ķum: Kum.
ķ.-larınıñ 20a-2.	ķ.-lar 159b-7; 275a-15.
ķ.-laruma 201b-13.	ķur-: Kurmak.
ķ.-laruñ 27b-14; 96b-5; 223b-1.	ķ.-ı 125a-2.
ķ.-luk 2a-11; 3a-10; 11; 4a-9; 126b-4.	ķ.-up 225b-12.
	ķurb: (Ar.) Yakınlık, yakın olma.
	ķ.-i 125a-2.

- ķurbān:** (Ar.) Kurban. 154b-8; 155a-12/13.
4; 268b-11.
- ķ.-imuz** 253a-6.
- ķurd:** Kurt. 97b-14.
- ķ.-uñ** 156a-13.
- ķurda-:** Temizlemek. (Diş).
- ķ.-maķ** 173b-15.
- ķurıl-:** Kurulmak.
- ķ.-up** 47b-9.
- ķurs:** Kurs.
- ķ.-a** 153a-7.
- ķurşak:** Kuşlarda ve bazı hayvanlarda yemek borusunda şişkin bir kısım olarak bulunan ilk sindirim torbası.
- ķ.(ğ)-ında** 46b-6.
- ķurt:** Kurt. 42a-14.
- ķurtar-:** Kurtarmak. 22b-14.
- ķ.-a** 22b-12.
- ķ.-an** 193a-8.
- ķ.-mada** 65a-8.
- ķ.-mağa** 111a-12.
- ķ.-maķ** 65a-7; 95a-5; 133b-13.
- ķ.-mamaķ** 120a-11; 133b-13.
- ķ.-manuñ** 84a-3.
- ķ.-maz** 22b-15; 241b-10.
- ķurtul-:** Kurtulmak. 126a-12/13; 127a-12/13.
- ķ.-mayup** 12a-12; 168b-2.
- ķ.-mağa** 5a-7.
- ķ.-maķ** (13) 75b-11; 103b-5; 128b-12; 128b-14; 134b-15...
- ķ.-maz** 85b-5; 136b-5; 215a-15; 244a-2.
- ķ.-up** 33b-11; 207a-13.
- ķ.-ur** 10a-12; 130b-2; 215a-12; 215a-14; 244a-1.
- ķ.-urduķ** 251b-11.
- ķurul-:** Kurulmak.
- ķ.-a** 214a-8.
- ķ.-sa** 49b-4.
- ķuşūr:** (Ar.) Ayıp, hata, günah. 199b-2.
- ķ.-inuñ** 105b-15; 106a-1.
- ķ.-lar** 71a-10; 219a-8.
- ķ.-larımı** 34a-3.
- ķ.-ların** 30a-3; 207a-8.
- ķ.-uma** 182b-11.
- ķ.-uñı** 226b-1.
- ķuş:** Kuş. 46a-6; 119a-13; 141b-4.
- ķ.-ı** 98a-2; 98a-4.
- ķ.-lar** 45a-15; 85a-7.
- ķuşcı:** Kuşcı.

ķ.-ya 208a-11.	ķ.-a 76a-12.
ķuṭṭā^c-ı tarīķ: (Far.) Yol kesenler.	ķuzı: Kuzu.154b-9.
ķ.-ler 211b-13.	ķūbrā: (Ar.) En büyük.15a-13.
ķuvvet: (Ar.) Güç, kuvvet.	ķüçük: (16) Küçük.131b-12; 145b-5;
72b-5; 79a-9; 79a-11; 79a-12;	172b-2; 254b-2; 256b-10.
79a-14...	ķ.-dür 44b-6.
ķ.-e 216a-9.	ķüçücük: Küçücük. 254a-13.
ķ.-i 79a-9; 122b-13; 216b-7;	ķüfr: (7); (Bkz.ķüfür). 25b-11; 47b-15;
241b-7; 241b-8.	64b-15; 77a-8; 185b-12...
ķ.-iyle 86b-14.	ķ.-den (6) 11b-1; 19a-13; 48a-
ķ.-ler 68a-2.	1; 220b-5; 233a-15...
ķ.-lü 79a-9/10; 216b-10.	ķ.-dür 193a-2.
ķuvvet-i ķarābet: (Far.) Yakın	ķ.-e (10) 19a-11; 77a-5; 185b-
akrabalık.197a-9.	3; 185b-9; 186a-6...
ķu^cūd it-: (Ar.) Oturmak; namazların	ķ.-en 139a-3; 148a-11; 149a-
oturarak kılınan bölüm. 133a-	11.
11.	ķ.-i (16) 6b-14; 20b-13; 21a-4;
ķuyu: Kuyu. 159a-7.	21a-6; 21b-1...
ķuyūd: (Ar.) Kayıtlar. 178b-11.	ķ.-ī 20a-12.
ķuyruğ: Kuyruk. 216b-4.	ķ.-in 255a-3; 255a-9; 269b-13.
ķ.-ı 196a-12.	ķ.-ine 101a-5; 149a-11; 253b-
ķ.-ın 202b-9.	1; 253b-5; 255a-11.
ķuyumcı: Kuyumcu.184a-15.	ķ.-ini 19a-4; 20b-8; 21a-3; 26b-
ķ.-dur 184a-15.	15; 255a-4.
ķuzāt: (Ar.) Kadılar.	ķ.-ile 19a-14; 57a-2; 148a-10.
	ķ.-ü 91b-9; 93a-2.

k.-ümden 261a-9.
k.-üñ 35b-14; 51a-1; 101a-8.
küfrānı'n-ni' meti: (Ar.) Nimete karşı nakörlük.261a-10.
küfür: (39); (Ar.) Küfretme, sövme. 33b-5; 40b-5; 57b-7; 57b-10; 57b-14...
k.-de 260b-8.
k.-den (10) 10a-12; 40b-6; 60b-15; 61b-10; 233a-6...
k.-dür (12) 13a-15; 40a-4; 48b-2,3; 56a-11...
k.-e 183a-5.
k.-en 173a-7.
k.-ler 36a-3; 61a-5; 125b-15.
k.-leri 60b-14; 61a-4.
k.-lerine 254b-9.
küfür söyle-: Küfür sözleri söylemek. 233b-3; 233b-11; 234b-15.
küllî: (Ar.) Bütüne ait, bütünle ilgili. 15a-15; 29a-13.
k.-a 98b-10.
künye: Kişisel özelliklerini gösteren resmi kayıt.
k.-si 101b-12.

ķürķ: Kürk.257a-8.
küs-: Küsmek.
k.-mek 97b-8.
kütüb: (Ar.); (6) Kitaplar.135b-8; 138a-14; 152b-7; 175a-7; 223b-10.
kütüb-i mu' tebere: (Far.) Güvenli kitaplar.
k.-lerde 1b-7.
kütüb ü mufaşşalāt: (Far.) Tafsilatlı kitaplar.
k.-da 148b-12; 212b-2.
kütüb-i fetevā: (Far.) Fetva kitapları.
k.-da 201b-2.

L

lāf: (Far.) Söz, laf.
l.-ında 214b-14.
lāf ur-: Övünmek. 94b-6.
lafz: (Ar.) Söz, laf.
l.-ıyla 206b-5; 270a-2.
lağv: (Ar.) Yanılma, boş, faydasız çirkin söz, hata etme. 214b-12.
lağv it-: Hata etmek. 205b-6.
lağv-ı erbāb: (Far.) Boş konuşan (kişiler).

l.-ma 206b-1.	lāyık (16); (Ar.) Uygun, yakışır. 13a-6; 60b-5; 207a-15; 211a-9; 250a-9...
laḥid: (Ar.) Üstü kapak taş ile örtülü, iç kenarlarına taş veya tuğla ile duvar örülmüş mezar. 171a-8.	l.-dur 96b-5; 271b-2.
la' in: (Ar.) Lanetlenmiş, nefret edilmiş. 7b-10; 102a-6.	l.-mca 91a-10.
laḫab: (Ar.) Takma, isim, ad. 106b-6.	l.-ları 124a-14.
laḫıb: (Ar.) (Bkz. laḫab) 212b-5.	l.-ların 128a-10; 189a-5.
l.-ı 101b-12.	layık ol-: Hak etmek.92b-13.
lakīṭa: (Ar.) Yol üzerine atılmış, bırakılmış şeyler. 120b-7.	lāzım: (43); (Ar.) Gerek, lazım. 4b-13; 7a-8; 11a-3; 11a- 11; 13a-12...
la' net: (7); (Ar.) Allah'ın mağfiretinden mahrum olma. 128a-3; 130a-2; 137a-4; 194b-12; 249b-2...	l.-dır 23a-10; 65b-14; 128b-10. l.-dur (29) 14b-9; 22a-10; 25b- 13; 32a-1; 34b-4...
l.-den 139a-10.	lāzime: (Ar.) Lüzumlu, gerekli şey. 17a-2; 123b-9.
l.-i 137a-6.	l.-nüñ 15a-4.
la' net eyle-: Lanet etmek, kötölemek. 256a-9.	l.-sidür (7) 17b-6; 18a-14,15; 18b-6; 26a-10; 26b-4...
la' net it-: Kötölemek.115b-3; 259a	lebbeyk: (Ar.) Buyurunuz, ne emrettiniz efendim. 257a-14, 15.
laṭīf: (Ar.) Hoş, güzel.208b-6.	lef it-: Devşirip toplanmak, yayılmak.248a-4.
laṭīfe: (Ar.) Güldürecek tuhaf ve güzel söz, şaka, mizah. 60a-8; 200a-11; 240b-11; 248b-13.	lefve: (Ar.) Kendi erkeği ona yeterli olmayıp başka erkelerle olmak isteyen kadın. 197a-5.
l.-ler 189b-6.	
laṭīfe it-: Şaka yapmak. 108a-8;	

lehv: (Ar.) Oyun, faydasız iş.116b-10; 122a-4; 268b-8; 214b-12. 1.-i 122a-6; 122a-4.	libās: (Ar.) Elbiseler. 1.-dan 177b-13; 183b-3. 1.-ı 193b-8. 1.-ımı 183b-3,4. 1.-lar 131a-9; 131a-11. 1.-larında 103a-15.
leṭāyif: (Ar.) Latifeler, güldürecek güzel şeyler. 160b-9.	libās-ı faḥire: (Far.) Gösterişli elbiseler. 1.-ler 177a-12.
levāb-ı bātıl: (Far.) Sevabı batıl olur. 206a-5.	līf: (Ar.) Lif.179b-14.
levāḥik: (Ar.) Ekler. 80a-1,2.	līkin: (Ar.) Lakin, fakat, amma. 274a-12.
levāzım: (Ar.) Gerekli olanlar.144b-3. 1.-ın 84b-5.	lisān: (Ar.) Lisan, dil. 107a-4; 108b-5. 1.-dır 111b-14. 1.-ıla 43a-11. 1.-ımızı 234a-4. 1.-ımı 217a-10. 1.-sız 101a-5.
levm: (Ar.) Çekiştirme, kötüleme. 164a-8; 192b-15; 262b-2. 1.-i 164a-8.	livāṭa: (Ar.) Lûtîlik, erkekler arasında cinsel ilişki.124b-4; 124a-6; 153b-10; 178b-; 263b-5. 1.-nuñ 124b-9. 1.-sı 265b-11. 1.-ya 84a-8; 124b-3.
levn: (Ar.) Boya, renk, çeşit. 1.-i 196a-8.	loḳma: (Ar.) Lokma.140b-11; 176b-9.
lezziz: (Ar.) Lezzetli; tadı hoşta giden. 1.-dür 48b-9.	lu‘b: (Ar.) Oyun, eğlence.
lezzet: (Ar.) Tat, lezzet. 79b-6; 83a-1; 94b-1. 1.-e 188b-1. 1.-i 122a-5. 1.-in 41b-15; 172a-13; 211b-4. 1.-inden 272a-6. 1.-ini 199b-8; 246a-12.	
lezzetlen-: Lezzet kazanmak. 1.-mek 79b-1.	

214b-15; 239b-5; 259a-13; 268b-

8.

l.-da 242a-3.

lu' b-ı lehv: (Far.) Gayri oyun.

l.-i 122a-6.

luḳaṭa: (Ar.) Buluntu, Bulunan ve sahibi olmayan şey. 120b-4.

luṭf: (Bkz. **luṭuf**) 74a-9.

l.-i 154a-4; 275a-13.

l.-üñ 275b-2.

l.-üñe 275b-1.

luṭf-i maḥz: (Far.) Saf ihsan.

l.-inden 84a-6.

luṭuf: (Ar.) Lütuf, ihsan, bağış.

218a-13; 230a2.

l.-dur 73a-3.

l.-ları 275b-13.

luṭuf eyle-: Bağışlamak. 217b-15.

luṭuf it-: Bağışlamak. 228a-9.

lügat: (Ar.) Lügat kitabı, sözlük.

238b-13.

l.-da 61a-7.

M

mā' adā: (7); (Ar.) -Den başka. 65b-3;

94b-14; 154a-11; 158a-8;

185a-14...

m.-da 225a-15.

m.-sı 9a-5.

m.-yı 86a-14; 205a-11.

ma' an: (Ar.) Beraber; birlikte. 24b-1.

ma' ārif: (Ar.) Marifetler, bilmeler. 261a-2.

ma' āriḳ ol-: (Ar.) Hasta olmak.

243a-6.

ma' āṣ: (Ar.) Aylık ücreti, maaş. 7a-8.

m.-a 53a-5.

m.- ĩ 209b-7.

m.- ĩden 211a-14.

ma' āṣiye: (Ar.) Günah işleme. 86b-2;

86b-12; 265a-3.

ma' āṣiret: (Ar.) Topluluklar, cemaatlar. 189a-15.

mābihi: (Ar.) Kendisi.

m.-si 63a-1.

mābihi'r-riyā: (Far.) İkiyüzlülük içeren. 70a-13.

mādām: (Ar.) Çünkü, madem ki.

166a-4; 220a-8.

m.-a 115b-6; 192b-3; 220a-15.

mādāmki: (Ar.) Madem ki. 77a-5;

131b-8.

mādem: Başına getirildiği cümleyi “Değil mi ki, -diği için, -diğine göre” gibi anlamlarla. 69a-11.	m.-iñ 83a-6. m.-lū 97b-4; 229a-8.
mādiḥ: (Ar.) Medh eden, öven. m.-e 208a-3.	maḥabbet it-: (12) Karşılıklı olarak dostça konuşmak, sohbet etmek. 56a-15; 96b-7; 153a- 13; 161a-9,10.
mağfired: (Ar.) Allah Teala'nın kullarının günahlarını bağışlaması. 200b-11; 233b- 14; 236b-4.	maḥal: (Bkz. maḥall:) 211a-9. m.-de 101b-8; 149b-5. m.-lere 113b-10.
mağfired it-: Bağışlamak. 4b-3; 48a-8; 48a-13; 64a- 10.	maḥall: (Ar.) Yer, mevki. m.-de 9a-12; 149b-6; 187b-8; 225a-15.
mağlūb: (Ar.) Yenilmiş, mağlup olmuş. 70a-9. m.-da 70a-12.	m.-e 122b-8; 139b-14; 172a-2; 177b-3; 210a-14. m.-i 61a-6; 61b-5; 154a-6; 154a-9; 212a-14.
mağrūr it-: (Ar.) Kibretmek. 275a-6.	m.-ī 62a-5; 137a-1.
mağrūr ol-: Kendini beğenmek. 159a-11; 34a-9.	m.-inde 118b-13.
maḥabbet: (Ar.) Muhabbet, sevgi. 68a-2; 96b-10; 157a-8. m.-de 157a-7. m.-e 157b-8. m.-i (6) 56b-11; 66a-4; 83a-2; 90a-15; 196a-1... m.-inden 211b-3. m.-ini 204b-11.	m.-ine 125b-7; 171b-5; 224b-3. m.-ini 153b-15. m.-üñ 102a-8. m.-ye 193b-10.
	māḥazar: (Ar.) Hazır bulunan şey. m.-a 226a-2; 226a-4.
	maḥbūb: (Ar.) Sevgili, sevilen, sevilmiş. 175b-4; 181a-2; 197a-

- 5; 209b-12.
- m.-dan** 201a-10.
- maḥbūs:** (Ar.) Haps olunan.
- m.-u** 118b-13.
- maḥfūz:** (Ar.) Alçalmış. 231b-1,2.
- m.-a** 51a-14.
- m.-da** 20a-3.
- maḥkeme:** (Ar.) Mahkeme. 206a-15.
- m.-ye** 189a-2; 189a-5.
- maḥlūk:** (Ar.) Yaratılmış.39a-8; 94b-2.
- m.-a** (6) 13a-11,12; 13b-6.
- 113a-11; 178b-2;
- m.-da** 13a-11; 13b-5.
- maḥlūk-ı ‘ācize:** (Far.) Güçsüz kul,
mahluk.67b-9.
- maḥlūkat:** (Ar.) Yaratıklar, yaratılmış
olan şeyler, Allah’ın yoktan var
ettiği şeyler.14a-1; 15a-15;
28b-6; 66b-5; 79b-5.
- m.-a** 13b-7; 223a-14; 29b-9.
- m.-ātdan** 29a-4.
- m.-dan** 38a-15.
- m.-uñ** 152a-15.
- maḥrem:** (Ar.) Allah Teala’nın
yapılmasını yasakladığı şey,
evlenilmesi haram olan yakın akraba,
- bir kimsenin özel hallerine ait sır, çok
yakın, içli dışlı kimse.
- m.-e** 178a-8.
- m.-inüñ** 263b-12.
- m.-ini** 191a-4.
- m.-ler** 129b-15.
- maḥrūm:** (12); (Ar.) Nasipsiz,
kısmetsiz. 88b-14; 89a-1;
121a-11;126a-14; 128b-
14...
- maḥrūm ol-:** Bir şeyden nasibini
alamamak, istediğini elde
edememek.152a-15.
- maḥşūl:** (Ar.) Hasıl olan. 69b-7; 182a-
3.
- maḥşūs:** (7); (Ar.) Hissedilmiş,
anlaşılmış. 73b-15; 123b-1;
184a-10; 218b-7; 261a-13...
- m.-a** 254b-5.
- m.-dur** (6) 39b-10; 96a-9; 38a-
11; 96a-8; 205b-15...
- m.-ça** 173a-12; 205a-9.
- maḥşūş ol-:** Duyulmak, hissedilmek.
261b-9; 269a-3.
- maḥşer:** (Ar.) Ahiret hayatında bütün
insanların, dünyada yaptıklarının
hesabını Allah huzurunda vermek

üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.
44a-14; 103a-13; 153b-2; 228a-3.

m.-de (19) 47b-5; 52b-11; 81a-
5,6; 82a-7...

m.-den 271b-15.

m.-e 45b-15; 47a-14; 78b-11;
143a-4; 211a-3.

maḥv it-: (Ar.) Yok etmek, ortadan
kaldırmak. 120a-14.

maḥv ol-: Kaldırılmak. 217b-15.

maḥzūn: (6); (Ar.) Hazineye gizlenen
şey. 31a-8; 131b-15; 126b-15;
187a-2; 210b-7...

m.-a 171a-4.

m.-luḡ 73a-10.

maḥz-ı ĩmān: (Far.) Saf iman.

m.-dır 234a-12.

maḡābele: (Ar.) Karşılık verme,
karşılık.

m.-sinde 199a-6.

maḡām: (Ar.) Makam, derece.

m.-a 89b-14; 91a-10.

m.-ı 225a-1.

m.-in 219b-15.

m.-lar 53b-7.

m.-ları 70a-4.

m.-larına 50b-4; 69b-14.

maḡbere: Kabir, mezar.

m.-lerde 121b-11.

maḡbūl: (6); (Ar.) Beğenilen, kabul
olunmuş. 8b-4; 11b-9; 31b-
9,10,11...

m.-dur 41a-4; 270a-1; 273b-4.

m.-e 8b-12.

maḡbūl ol-: (11); Beğenilmek. 22a-14;
31b-9; 35b--12; 76a-10; 148b-
8...

maḡsūd: (Ar.) Kastedilen şey,
istenilen. 158b-3; 209b-15;
229b-15.

m.-ından 89a-1.

m.-ımı 199a-3.

m.-ınuñ 91a-4.

māl: (15); (Ar.) Mal, mülk. 4a-5; 28a-
1; 41b-11; 41b-12; 75b-1...

m.-a 74b-2; 154b-6.

m.-dan 41b-12; 120b-5; 226b-
4.

m.-en 90b-14; 91a-7; 107b-2.

m.-ı (14) 64a-12; 75b-3, 75b-6;
82a-5,6...

m.-ım 194b-6; 273a-5.

m.-ımı 243b-7.

m.-iñ 121b-10.	4b-11; 61b-12; 207a-15;
m.-ma 112b-11; 224a-12.	227a-11; 252a-15...
m.-inda 194a-4.	m.-dur 22b-4; 267b-4.
m.-indan 32b-2; 32b-7; 66a-12; 194b-7; 208b-13.	m.-uñuz 1b-5.
m.-ımı (13) 84a-11; 115a-2; 119b-11; 121b-8; 128a- 14.	ma' lûm ol- : Bilinmek.16a-15; 53b-15.
m.-inuñ 82a-14; 83a-7.	malzeme : (Ar.) Malzeme, lazım olan şey.
m.-iñuzuñ 82b-7.	m.-siz 80b-8.
m.-iñuzı 82b-6,7.	ma' nâ : (10); (Ar.) Mana, anlam. 4b-2; 81a-2; 82a-1; 83a-9; 6b-5...
m.-inudum 138a-6.	m.-dur 99b-2; 182a-10.
m.-inuñ 188b-13.	m.-ları 94a-2; 119b-14,15.
m.-ıyla (6) 79b-6; 83a-2; 86b- 15; 216b-6; 225a-7...	m.-ların 94a-4; 202a-7.
m.-ları 150a-3.	m.-sı (25) 2b-3; 10a-8; 14b-4; 15a-2; 15b-5...
m.-ların 199a-14.	m.-sıdur 14b-7,8; 14b-6; 15a-5; 252b-10.
m.-larına 76a-11; 145a-10.	m.-sımı 152b-12/13.
m.-um 243b-4.	m.-sın (7) 14b-5; 23a-8; 59b-8; 168a-2; 180a-14...
m.-uñ 95b-7.	m.-sına 83b-11; 268a-15.
mâlâ-ı yuṭāk : (Far.) Güç, kuvvet yetmez, dayanılmaz.245a-10.	m.-sında 12a-9.
mâlen : Faydasız söz (Hem dünyaya hem ahirete). 107b-2.	m.-sımı 58a-5; 268b-3.
mâlik ol- : Sahip olmak. 217b-12.	m.-sıyla 211b-11.
ma' lûm : (7); (Ar.) Bilinmiş, bilinen.	m.-ya 25b-10.
	ma' neviyye : (Ar.) Manevi.

m.-sine 112a-14; 153b-2.	bilme.6b-12; 56b-11.
māni' : (19); (Ar.) Engelleyen, meneden. 93b-4; 103b-10; 150b-9; 173b-5; 179a-7...	m.-i 71b-7.
ma' nī : (Ar.) Mana, anlam. 62b-15; 252b-8.	ma' rūf : (Ar.) Bilinen. 189a-15.
mañşib : (6); (Ar.) Memuriyet. 58a-3; 58a-6; 58b-11; 87a- 6; 171b-12.	ma' şiyet : (Ar.) İsyân sahibi olma, günah işleme. 77b-11; 114a-12; 115b-9; 210a-5; 231b-3.
m.-a 76a-13.	m.-de 23b-1; 56b-13; 97b-6.
m.-ı 58b-15.	m.-den 76a-1; 76a-3; 231b-1.
m.-da 58a-14.	m.-dür 106b-2.
m.-lara 76b-1.	m.-e 95a-10.
mañşib ol- : Yüksek makamda olmak. 76b-3.	m.-i 20a-7; 113a-12; 227a-2; 262b-2.
maraz : (Ar.) Hasta. 125b-13; 146a-5; 270b-6.	m.-lerine 96b-11.
m.-dan 70b-7; 112a-12.	m.-siz 106b-4.
m.-ı 9b-7; 172a-15; 273a-2.	m.-e 106a-15.
m.-ma 217a-10.	maşaralık : (Ar.) Eğlendirici, güldürücü. 102a-3; 240a-4; 206b-8.
m.-ın 8a-11; 216b-7.	m.(ğ)-a 206b-3.
m.-ından 270b-9.	māsivāullah : (Ar.) Allah'ın dışındaki her şey. 56b-11.
m.-lar 54a-8; 79a-7.	maşlahat : (Ar.) Maksad, amaç, gaye. 63a-2.
m.-lular 80b-8.	maşraf : (Ar.) Masraf, harcanan gider. 116b-3.
m.-uñ 125b-9; 227a-10.	
ma' rifet : (Ar.) Hüner, ustalık,	

ma'şūm: (Ar.) Suçsuz, günahsız,
masum. 120b-2.

m.-lar 209a-14.

m.-ları 120b-2.

māşā'allāh: (Ar.) Allah'ın dilediği
gibi, Allah saklasın, Allah
korusun. 104b-5; 273a-3.

ma'şūḳ: (Ar.) Sevilmiş olan erkek.
197a-6.

maṭar: (Ar.) Yağmur.

m.-uñ 266a-10.

matbaḡ: (Ar.) Mutfak.

m.-ında 216b-2.

maṭbū': (Ar.) Basılmış olan. 113a-5.

maṭıl-ı ḡanī: (Far.) Bol bir bakış.
144b-6.

ma'tūh: (Ar.) Bunak, bunamış kimse.
117a-10.

m.-dan 117a-8.

māverā: (Ar.) Bir şeyin arkasında ya
da ötesinde bulunanlar.

m.-sında 250b-8.

maymūn: (Far.) Maymun.
124a-7; 153b-10; 177a-5;
190b-6.

m.-cıya 84a-8.

māzī: (Ar.) Geçmiş (zaman), geçmişte
olan. 267b-14.

m.-de 269b-10.

maẓlūm: (Ar.) Zulme uğramış, zulüm
görmüş. 136b-1; 255b-10.

m.-ı 111a-11; 133b-14.

m.-uñ 165b-14; 165b-15; 212b-
13.

mebnī: (Ar.) Bir şeye dayanan.

m.-dür 140a-11.

mebrūr it-: Beğenilmek. 171a-5.

meclis: (Ar.) Toplantı, toplantı yeri,
oturulacak yer. 126b-8; 227a-5.
m.-den 103b-12.

m.-e 74a-8; 103b-12; 140a-15;
198a-7; 253b-11.

m.-i 60a-7; 151b-1.

m.-in 203b-9.

m.-inde (7) 129b-13; 131b-6;
131b-8; 248b-3; 248b-
8...

m.-inden 68b-6; 131b-15;
151b-1; 248b-3.

m.-ine (10) 68b-8; 73a-1; 79a-
13, 95b-7; 113b-1...

m.-lere 95b-3; 181b-13.

- m.-lerinden** 78a-4; 149b-13.
- m.-lerine** (8) 94a-5; 129b-5;
130a-2; 130a-5; 130b-
13...
- meclis-i 'ilm:** (Far.) İlim meclisi.
249a-10.
- m.-e** 57b-11; 248b-12.
- mecma'**: (Ar.) Toplantı yeri,
toplanacak yer. 154a-7; 157b-
6.
- m.-ana** 263a-11.
- mecma'-ı 'aleyhi:** (Far.) Hakkında
toplanılan, ittifak edilen. 245b-
12; 245b-14.
- mecmū'**: (Ar.) Toplanmış. 218b-12.
- mecnūn:** (Ar.) Deli. 117a-10.
- m.-a** 254a-14.
- m.-dan** 117a-8; 117a-11.
- me'cūr:** (Ar.) Yaptığı iyilik veya
hizmetin karşılığını almış olan, sevap
kazanan. 106a-3
- medāhene:** (Ar.) Dolandırıcılık.
95b-14.
- medd:** (Ar.) Çekme, uzatma.
213a-5; 271b-5.
- meded:** (Ar.) İmdat, yardım. 31a-7.
- medh:** (Ar.) Methetme, övme.
- m.-i** 6a-1; 92a-7; 167a12.
- m.-ini** 97b-6; 129b-8.
- medh it-:** Övmek. 139b-7.
- medīd:** (Ar.) Uzatılmış, çekilmiş.
139a-5.
- medih:** (Bkz. medh:) 73b-3;
*Öğrenme. 107b-3.
- medih eyle-:** Övmek. 89a-12.
- medih it-:** (7); (Bkz. medh it-:) 5b-1;
72b-8; 75b-12; 87b-8; 94b-8...
- medih olun-:** Medh övünmek.
90b-4; 97a-6; 164a-13.
- medlül:** (Ar.) Delil getirilen, delalet
olunan. 211b-12.
- medrese:** (Ar.) Ders okunan yer. 62b-2.
m.-den 157b-7.
- medyūn:** (Ar.) Borçlu olan. 247a-9.
- mefātih:** (Ar.) Anahtarlar. 96a-6.
- mefṭūh:** (Ar.) Ele geçirilmiş,
fethedilmiş. 254a-14.
- meger:** (48) Meğer, oysa. 73b-13; 85a-
7; 86a-14; 93a-2; 93b-10...
- mekān:** (Ar.) Mekan, yer.
m.-a 17a-8; 91a-10; 162b-
15; 175a-4.
- m.-da** 39b-3; 141b-11; 193a-1.

- m.-dan** 39b-4; 45a-4; 112a-13;
153b-1; 183b-5.
- mekr-i sihir:** (Far.) Sihir hilesi.
162b-14.
- mekrüh:** (Ar.) Yapılması dinî yönden
hoş görülmeyen.(12) 62a-10;
107a-7; 122b-11;
128b-9; 205a-1...
- m.-âtı:** 157a-12; 204a-2.
- m.- âtin** 225b-1.
- m.-dan** 126a-13.
- m.-dur** (10) 120a-3,4; 123b-
15,124a-1; 126a-11...
- m.-en** 206a-10; 236a-10.
- m.-ı** 123a-11; 128b-14; 208a-
15.
- m.-lar** 128b-13; 147a-14.
- m.-lardan** 37b-3; 162b-9.
- m.-ları** (8) 123a-7; 126b-1;
129a-3; 147a-15; 191a-
11...
- m.-uñ** 207b-14.
- mekrüh it-:** Mekruh yapmak.
78a-6; 78a-9.
- mekteb:** (Ar.) Okul.155b-3.
- m.-a** 271a-12.
- mektüb:** (Ar.) Mektup, yazı. 140a-13.
- mektübla-:** Mektuplaşmak yazışmak.
156a-2.
- melâ‘:** (Ar.) Topluluk, cemaat, grup.
m.-ya 189b-5.
- melâh:** (Ar.) Oyunlar.
m.-ı 116b-6; 120b-4.
- melâhî:** (Ar.) Oyunlar, eğlenceler.
112a-8.
- melâhide:** (Ar.) Allah’ı inkar edenler,
dinsizler 223b-8.
- melâk:** (Ar.) Mala. 249a-14.
- melâl:** (Ar.) Can sıkıntısı, sıkılma.
m.-a 70b-9.
- melek:** (11); (Ar.) Gözle görülüp elle
tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet
farkı bulunmayan, sadece Allah’a itâat
etmek ve dâima hayra vâsıta olmak
üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî
varlıklardan her biri. Melek. 33a-7;
34a-13,14; 34b-3; 35b-15...
- m.-den** 38b-4; 39a-2; 39a-4.
- m.-dür** 28a-15.
- m.-e** 81a-10; 82a-4.
- m.-edür** 83a-12.
- m.(g)-uñ** 169a-11.
- m.-ler** (15) 12a-5; 13b-15; 28a-
10,11; 30a-5...

- m.-lere** 10a-2; 30a-9; 35a-4;
210b-6.
- m.-leri** (10) 3a-5; 11b-13; 29b-
14; 31a-12; 35a-7...
- m.-lerine** 34b-13.
- m.-lerüñ** 34a-11; 35a-9; 35b-
14.
- m.-üñ** 9a-7; 36a-2.
- melekü'l-mevt:** (Ar.) Azrail, ölüm
meleği. 163b-13.
- melik:** (Ar.) Hükümdar, padişah;
sultan.
- m.-e** 269a-5.
- m.-i** 270a-5.
- melik-i ā'zā:** (Ar.) Kalp. 217a-9.
- melül:** (Ar.) Bıkmış, usanmış. 251b-4.
- mel'ün:** (Ar.) Lanetlenmiş, kovulmuş.
(6) 67b-6; 67a-10; 102a-6;
118b-3; 191a-3...
- meme:** Meme.209a-14
- m.-den** 155b-12.
- memleket:** Memleket, ülke.
- m.-i** 148b-4.
- m.-ler** 149b-3.
- m.-dur** 252b-7.
- me'mün:** (Ar.) Tehlikesiz, tehlikeden
korunmuş olan. 221a-8; 251a-
12.
- men:** (Ar.) Kimse ki, kim.
163a-6; 169b-10,11;
186b-14.
- men':** (Ar.) Yasaklama, önleme.
m.-a 96b-8; 112b-3.
- men' it-:** (10) Yasakalamak, önlemek.
9b-6; 66b-12; 67a-6;
67a-15...
- menāhi:** (Ar.) Nehy edilmiş,
yasaklanmış. 86b-3.
- mennāne:** (Ar.) Yaptığı iyiliği sürekli
hatırlatan. 196a-10,11.
- menāre:** (Ar.) Minare. 62b-2.
m.-ye 42b-9.
- menāre-i beyzā:** (Far.) Beyaz minare.
m.-ya 42b-14.
- menāşib:** (Ar.) Mansıplar, makamlar,
mevkiler. 91a-9.
- menber:** (Ar.) Camilerde Cuma ve
bayram günlerinde imamların
çıkarak cemaate hutbe okuduğu
basamaklı, yüksek yer. 147b-
15; 235b-8.
- menfüre:** (Ar.) Kendisinden nefret
olunan, iğrenilen.

- m.-müz** 164b-9.
- meni'**: (Ar.) Elde edilemeyen, zor.
76a-14.
- meni' it-**: (10) Elde edilememek.190a-1; 191a-9; 205a-14; 205a-14, 215a-15...
- meni'**: (Ar.) Sperm.
273b-10.
- m.-den** 68a-9; 68a-11.
- mensüb**: (Ar.) Bir şeye ait olma. 81a-11; 84a-5.
- menzil**: (Ar.) İnilecek yer.
200b-2; 210b-15.
- m.-de** 200b-2.
- m.-den** 169a-3.
- m.-imiz** 164b-5;164b-7.
- m.-inden** 129b-14.
- m.-ine** 225b-7.
- m.-üñ** 211a-7.
- merā**: Bahane bulma. 101a-13.
- merāsım**: (Ar.) Resmî işlemler. 264a-11.
- merātīb**: (Ar.) Mertebeler, makamlar.
169b-6; 211a-10.
- m.-i** 193b-7.
- merbūt**: (Ar.) Bağlanmış, bağlanan.
- m.-dur** 3b-7; 69b-6.
- mercimek**: (Far.) Mercimek.
m.(g)-i 84b-2.
- merdūd**: (Ar.) Reddolanmış,
kovulmuş. 209b-12.
- merdūt**: (Bkz. merdūd:) 224a-11.
- merğüb**: (Ar.) Rağbet edilen,
beğenilen.175b-4.
- merḥamet**: (Ar.) Acıma, esirgeme.
77b-7; 171a-4; 172a-8;
172a-10; 221a-12.
- m.-en** 177b-12.
- m.-i** 172a-6.
- merḥūm**: (Ar.) Kendisine acınmış,
merhamet edilmiş. 81b-9;
156b-6.
- merkeb**: (Ar.) Eşek.153b-10.
- m.-üñdür** 190a-2.
- mertebe**: (17); (Ar.) Derece, basamak.
26a-1; 45a-1; 76a-14;
108a-4; 153a-12...
- m.-leri** 10b-1.
- m.-si** 172a-10; 127b-3.
- m.-since** 99a-2.
- m.-sinden** 94a-9.
- m.-ye** 107b-11; 198a-6.

m.-yi 183b-5.	242b-11. 245b-12.
merzâ: (Ar.) Hastalıklar, hastalar. 122a-15.	mes'ele: (Ar.) Düşünülecek iş, yapılması lazım olan şey. 244a- 1.
mesâcid: (Ar.) Mescitler. m.-de 105b-9; 146a-14. m.-e 128a-12.	m.-de 4b-8; 121a-2; 241a-8. m.-den 2a-3; 28a-8; 147b-6; 179b-5; 210a-14.
mesâ'il: (Ar.) Meseleler; konular. 192b-11. m.-i 250a-3.	m.-dendür 155b-6. m.-dür 53a-5; 53a-6; 53a-8; 147b-6; 194a-3.
mesâ'il-i câmi': (Far.) Camiye ait meseleler, konular. m.-dür 218b-13.	m.-en 86b-10; 242b-10. m.-in 119b-13.
mesâ'il-i i'tikâdiyye: (Far.) İnanışla ilgili meseleler, konular. 6a-10.	m.-ler (11) 31b-15; 39b-6; 45b- 11; 46b-1; 85b-12...
mesâ'il-i su'âl: (Far.) Sual konuları. 248a-8.	m.-lerden 24b-4; 129a-6; 143a- 6; 152a-6.
mescid: (Ar.) Mescit. 138a-13. m.-de 119a-11. m.-e 119a-11; 144a-3.	m.-lerdendür 60b-5. m.-lere 150b-5. m.-leri (24) 8a-14; 9a-3; 15b- 14; 25b-14,15...
mescid-i şerîf: (Far.) Peygamberimizin mescidi. 239a-4.	m.-lerin (17) 49b-2; 56b-2; 83b-5; 85b-9; 121a-6...
mes'ela: (12); (Ar.) Örnek, misal, mesela. 25a-3; 71a-10; 84a-8; 107a-5; 235a-9...	m.-lerinden 147b-4. m.-lerinüñ 120a-3.
meşelâ: (Ar.) Örnek, misal, mesela. 71b-14; 93a-13; 97b-13;	m.-lerle 52b-10. m.-lerüñ 15a-5; 50a-5; 107a-5;

117b-9; 142b-10.	mesnûne: (Ar.); (Bkz. mesnûn)
m.-nüñ 14b-7; 123b-15; 135a-6.	m.-dür 225b-5.
m.-si (17) 57b-6; 61a-6; 76b-7; 77a-14; 81a-2...	mesrûr: Sevinmiş, sevinçli. 3a-5.
m.-sin 86b-4; 233b-9.	mesrûr ol-: Sevinçli olmak. 72a-10; 73a-9; 126b-11; 199b-5.
m.-sine 211b-7/8.	mest: (Far.) Sarhoş. 128b-3.
m.-ye 110b-13.	meşûr: (Ar.) Yazılmış. m.-dur 135b-8; 193a-2; 126a-1.
m.-yi 65a-1; 109a-9; 114a-9; 173a-15.	meşâbih: (Ar.) Kandiller, lambalar. 95b-15.
meşelen: (Ar.) Misal olarak. (6) 10b-10; 87a-6; 133b-2; 136a-7; 194b-12; 231a-11...	meşâyih: (Ar.) Şeyhler. 255a-11; 258b-7; 268a-3; 268b-2.
mesfûr: (Ar.) Yazılan, adı geçen. 135a-14.	meşgûl: (Ar.) Meşgûl. 77b-13; 208a-8.
meshûr: (Ar.) Büyülenen, sihirlenmiş. 136a-14.	meşgûl kıl-: Bir işle uğraşmak. 201a-3.
mesken: (Ar.) Oturulacak yer, sakin. 175a-2.	meşgûl ol-: (12) Bir işle uğraşmak 1b-10; 60a-1; 40b-12; 90a-13; 94b-3...
m.-de 192b-6.	meşhûr: (Ar.) Meşhûr, şöhretli ünlü. 6a-13; 212b-5.
meslek: (Ar.) Yol, meslek. m.-gine 205a-8.	meşhûr ol-: Ümlü olmak. 74b-4; 74b-6; 172a-6; 216a-1.
mesnûn: (Ar.) Sünnet olan, sünnet olmuş şey. m.-eti 225b-4.	meşiyet: (Ar.) İstek, taleb. m.-i 252a-12. m.-inde 4b-6; 4b-10.

- meşrū^c a:** (Ar.) Doğru.110a-1; 204a-4.
m.-sında 173a-1.
m.-dan 103b-15.
m.-dur 183a-11.
- metā^c :** (Ar.) Alışverişi yapılan mal.
m.-ın 80b-9.
- metā^c -ı dünyā:** (Far.) Dünya azığı.
94b-2.
- metbū^c :** (Ar.) Tabi olunan.
m.-inüñ 106b-15.
- mevāhibū^c 'd-düniyye:** (Ar.) Aşağılık yetenekler.
m.-de 146a-7.
- mevāni^c :** (Ar.) Engeller.
167b-13; 229a-11.
- mevān^c -ı şeri^c et:** (Far.) Dinsel yasaklar. 132b-11.
- mevān^c -ı mürtefa:** (Far.) İrtifa yasakları. 167b-13.
- mevāzi^c :** (Ar.) Mevziller, yerler.
208b-3.
m.-da 214b-11.
m.-ın 225b-3.
m.-uñ 211b-10.
- mevc:** (Ar.) Dalga.
m.-ler 82b-8.
- mevcūd:** (Ar.) Bulunan, var olan, mevcüt. 120a-11; 120a-13; 227a-8.
- mevlūd:** (Ar.) Doğma, doğuş, mevlit (okumak). 62b-5.
- mevsim:** (Ar.) Mevsim.
m.-lerde 177a-10.
- mevt:** (Ar.) Ölüm. 164b-4; 220a-9; 270b-7.
m.-e 122b-7; 195b-14.
m.-inden 91a-8.
m.-ine 197b-4.
- mevtī:** (Ar.) Ölü veya ölümle alakalı.
134a-4.
m.-ler 90a-10.
m.-lere 90a-12.
- mevzi^c :** (Ar.) Yer, mekan.204a-5.
m.-de 223b-12; 242a-15.
m.-den 212b-3.
m.-e 132b-2; 169a-5; 208b-4.
m.-en 205a-1.
m.-ne 241b-4.
m.-lerüñ 205a-3.
m.-üñ 204a-5; 219a-6.
- mevzi^c -i mu^c ayyeni:** (Far.) Belli, belirli yer. 94a-15.

mevzûn: (Ar.) Vezinli, ölçülü. 213a-9.	m.-a 79a-2; 128a-7;
meydân: (Ar.) Meydan, alan.	138a-1; 207a-8.
m.-a 3a-4; 102b-11; 237a-10.	m.-da 86a-3.
meyl it-: Yönelmek.13b-3.	m.-dan 70b-10; 92a-12; 207a-
meyl: (Ar.) Eğilme, arzu, meyl.	10.
77b-1; 134b-14; 266a-1.	m.-ı 142a-11.
m.-e 94b-2; 170a-14.	m.-lar 208b-13.
m.-i 170b-6; 170b-10.	m.-lara 208b-6.
m.-leri 135a-15.	m.-larda 121b-12.
m.-sin 170a-12.	m.-larında 208b-15.
meyl it-: (Bkz.Meyil it-:) 88a-7; 208a-	m.-larından 47a-14.
1/2.	mezbûl: (Ar.) Zayıf, solmuş olan
meyve: (Far.) Meyve, yemiş. 120b-7.	m.-e 196b-11.
m.-sin 84a-15.	mezheb: (Ar.) Mezhep, gidilen yol.
meyyit: (Ar.) Ölmüş. 128a-2; 134a-8;	265a-3,4.
134a-5; 225b-6; 271a-4.	m.-de 135b-5; 139a-3; 160a-
m.-e 128a-1; 134a-7; 271a-9.	10; 201b-3.
m.-en 80b-15.	m.-e 102b-12.
m.-lerinüñ 105a-7.	m.-i 229a-5.
m.-e 121b-5.	m.-idür 270b-15.
m.-üñ 105a-5; 142a-3.	m.-im 231b-8; 231b-11.
me'yûs: (Ar.) Ümitsiz, karamsar,	m.-imüz 141b-13.
üzgün. 237b-8; 250a-15.	m.-imüzde 132b-12; 139a-4;
mezâhik: (Ar.) Güldürücü sözler,	158b-9; 223b-6.
şeyler. 248a-15.	m.-inde 14b-11; 132b-13;
mezâr: (Ar.) Mezar, kabir.169a-9.	132b-15.

- m.-indedür** 206a-6.
- m.-indeyim** 205b-12.
- m.-indeyiz** 223b-6.
- m.-lerüñ** 132b-14.
- m.-üñ** 188a-9.
- mezîd:** (Ar.) Artma,, çoğaltma.74b-4.
- mezkûr:** (Ar.) Zikrolunan, anılan.89a-9; 135a-13; 148a-9; 169a-3; 215b-14.
- m.-âta** 125a-11; 192b-10; 211b-2.
- m.-âtu** 128b-4; 212b-11.
- m.-âtuñ** 73a-7; 89a-9.
- m.-dür** 209b-7. 101a-7.
- m.-e** 164b-2.
- m.-eye** 225a-14.
- mezmûm:** (Ar.) Kötülenmiş, kötü. 175b-4.
- mezmûm ol-:** Kötü olmak. 175b-10.
- mezmûr:** (Ar.) Mukaddes Zebur kitabının sürelerinin her biri, makam ile okunan ilahi, kaside. 214b-15.
- mızrâk:** (Ar.) Sivri uçlu demirden yapılmış harp aleti, mızrak.
- m.(ğ)-ınuñ** 189b-14.
- miftâh:** (Ar.) Anahtar. 9b-10;229b-14.
- miftâh-ı hâcet:** (Far.) Hacetlerin, ihtiyaçların anahtarı.
- m.-dür** 230a-1.
- miḥnet:** (Ar.) Eziyet, zahmet, sıkıntı. 264b-2.
- m.-dür** 5b-2; 207b-2.
- mihr:** (Ar.) Mala sahip. (Far.) sevgi, merhamet.
- m.-î** 194a-10.
- miḳdâr:** (Ar.) Miktar, değer. 52a-10; 95b-2.
- m.-ı** (7) 35a-12; 48a-9; 163b-2; 197a-11; 214a-13...
- m.-ın** 192a-10.
- m.-ından** 116b-5.
- mil:** Mil.47b-7.
- millet:** (Ar.) Millet.
- m.-i** 229b-12.
- m.-in** 229b-11.
- millet-i maḥşûş:** (Far.) Mahsus millet.
- m.-a** 254b-5,6.
- minâre:** (Ar.) Minare. 147b-15; 153a-10.
- m.-den** 43a-2.
- minber:** (Ar.) Camilerde Cuma ve

- bayram günlerinde hatibin çıkıp cemaate hutbe okuduğu yüksekçe yer.
m.-e 205a-4.
- minnet:** (Ar.) Minnet, iyilik.
67b-14; 75a-2.
- mi' rāc:** (Ar.) Çıkma. 40a-8.
m.-da 26b-8.
- mīrās:** (Ar.) Ölenin geride bıraktığı servet, miras. 256b-6.
m.-a 256b-2.
- mirfak:** (Ar.) Yastık, yorgan.
m.-ımı 250a-14.
- mişāl:** (Ar.) Örnek, nümune. 126a-6.
m.-i 63a-12, 137a-3;142a-2.
m.-ī 70b-9.
m.-idir 231a-13.
- mişil:** (Ar.) Eş, benzer. 91a-6.
m.-e 116b-13.
m.-i (13) 122a-7,8; 158a-5;
162b-7;182b-6...
m.-im 91a-6.
m.-inden 109b-14.
- misk:** (Ar.) Misk kokusu.29b-15.
m.-den 50b-2.
- misk ü ' anber:** (Far.) Benzeri olmayan bir koku. 35a-1.
- miskīne:** (Ar.) Zavallı, çok fakir.
m.-dür 185a-7.
- mizāc:** (Ar.) Huy, karakter.
m.-ından 89b-7.
- mizāh:** (Ar.) Şaka, eğlence.
108a-8; 240b-13.
- mīzān:** (Ar.) Ölçü, terazi. 47b-9; 214a-8; 232b-14; 271a-11.
m.-da 207a-12; 274b-11.
m.-ı 159b-14; 225a-11.
m.-uñ 61b-7.
- mu'ahhar:** (Ar.) Tehir edilmiş olan, bırakılmış. 36b-7.
- mu' allim:** (Ar.) Hoca, muallim, öğretici. 241a-6; 261b-15; 263a-4.
m.-e 248a-12.
m.-lerine 262a-14.
- mu' allim-i şıbyān:** (Far.) İlkokul hocası. 262a-13.
- mu' āmel:** (Ar.) Davranış, davranma.
m.-e 112a-11.
- mu' āneka:** (Ar.) Birisi ile kucaklaşma, boynuna sarılma.125a-9.
- mu' āraḏ:** (Ar.) Çekişme.
m.-a 244a-6.

mu' arrihin: (Ar.) Tarih yazarları.

239a-13.

mu' ayyen: (Ar.) Belirli, belli. 102a-6;

107b-11.

mubāh: (Ar.) Yapılması günah ve

sevap olmayan iş ve hareket (yemek yemek, su içmek gibi).
155a-15; 170b-3; 189b-6.

m.-dur 266a-8.

mūcib: (Ar.) İcabeden, gerektiren.

220a-5.

m.-den 220a-7.

m.-dür 191a-5.

m.-i 220a-15.

mūcibince-i 'amel: (Far.) Gerektiği

gibi yerine getirme. 2b-13.

mūcibāti'l-fakr: (Ar.) Fakr sebepleri

173a-4.

mūcibāt-ı fakr: (Far.) Fakr sebepleri.

173a-4.

mu' cize: (Ar.) İnsanlar tarafından

yapılması olmayan, mücize.

m.-dür 162b-4.

m.-leri 39a-5; 40a-12.

mu' cizāt: (Ar.) Herkesi aciz bırakan

şeyler. 162a-9; 162a-13.

m.-ı 162b-2.

muḏḥik: (Ar.) Güldürücü, insanları

güldüren.

m.-e 84a-9.

muḏil: (Ar.) Delâlete düşüren,

saptıran. 233b-2.

mufarākat: (Ar.) Ayrılık. 193b-10.

mufārik: (Ar.) Farklı. 158b-15.

mufaşşal: (Ar.) Açık, geniş. 264a-14.

mufaşşalāt: (Bkz. mufaşşal)

m.-da 148b-12.

muḥabbet: (Ar.) Sevgi, muhabbet.
71a-12;

185a-9; 197b-2.

m.-i 156b-2.

m.-im 221a-5.

muḥakkak: (Ar.) Doğru olan,

doğruluğu sabit olmuş.

m.-dur 77a-13.

muḥāl: (14); (Ar.) İmkansız, mümkün

olmayan. 13a-7; 15b-7; 15b-

9; 16a-3; 159b-8...

m.-dür 13b-6; 13a-12; 15a-12;

39a-8; 56a-6...

m.-e 152a-7.

m.-i 16a-3; 158a-9; 158b-4.

m.-ine 15b-8; 159b-12.

muḥālat: (Ar.) İmkansız şeyler,
olmayacak şeyler.

m.-a 262b-1.

muḥālefet: (Ar.) Karşı çıkma, ters
düşme. 64a-11; 193b-6; 195a-
2; 222b-14.

muḥālefet it-: Karşı çıkmak, ters
düşmek. 180b-13; 231a-5.

muḥālif: (7); (Ar.) Uymayan, zıt.
51a-14; 102b-12; 182b-5;
208a-4; 212b-4.

m.-dür 76a-2.

m.-ine 159b-9.

muḥālif ol-: (8) Muhalif olmak.
113a-9; 116b-3; 208a-
4; 230b-12...

muḥalled: (Ar.) Daimî, ebedî.61b-12.

muḥārim: (Ar.) Haram ile ilgili.
m.-üñ 264a-1.

muḥarremāt: (Ar.) Haramlar.
m.-ı 157a-12; 204a-1; 225b-1.

muḥāsebe: (Ar.) Hesaplaşmak;
muḥasebe.198b-11.
m.-ye 203a-8.

muḥaşşın: (Ar.) Güzelleştiren, güzel
yapan. 255b-15.

muḥāṭara: (Ar.) Korku, zarar.
m.-lı 94a-13.

muḥāṭab: (Ar.) Hitap edilen.
m.-da 258a-6.

muḥayyer: (Ar.) Seçilmesine izin
verilen, beğenilmesi serbest
olan. 233a-12.

muḥdeş: (Ar.) İhdas edilmiş, eskiden
olmadığı halde sonradan
meydana getirilmiş olan.
m.-e 118b-4.

muḥkem: (Ar.) Sağlam, kuvvetli.
77a-3; 246a-9.

muḥtāc: (Ar.) İhtiyaç sahibi.107a-15;
111a-13; 127a-4,5; 134a-4.
m.-dur 85b-12; 108b-11; 109a-
7.

m.-im 66b-15.

muḥtāc ol-: (6) İhtiyaç sahibi olmak.
7a-9; 108a-12; 114a-4; 209a-4;
264b-11.

muḥtār: (Ar.) Muhtar. 273b-10.

muḥtaşşat: (Ar.) Bir kimseye veya bir
şeye mahsus olan, bir kimseye
özgü.

m.-ı 134b-8.

muḥtekir: (Ar.) Haksız kazanç elde

- eden.
- m.-ler** 217b-15.
- m.-lerüñ** 217b-7.
- muhtelif:** (Ar.) Çeşit, çeşit, uymayan.
254a-2.
- m.-e** 273a-4.
- muhterem:** (Ar.) Saygıdeğer, sayın.
155a-2; 163b-10.
- muhtzur:** (Ar.) Getiren. 250b-15.
- muķābele:** (Ar.) Karşılık.
m.-sinde 108b-9.
m.-sinden 108b-7.
- muķābele-i ā' dā:** (Far.) Düşmanla
karşılaşma.
m.-da 162a-5.
- muķaddem:** (14); (Ar.) Takdim
olunan, kıymetli. 32a-1; 73a-3;
81b-10; 92b-8; 97a-8...
m.-dür 229b-8.
- muķaddes:** (Ar.) Kusursuz, noksansız.
208b-11.
m.-e 208b-5.
- muķallid:** (Ar.) Birine benzemeye, bir
şeyi aslı gibi yapmaya çalışın,
benzetmeye çalışın, taklitçi.
15b-15; 16a-4; 16a-8.
m.-likden 14b-10; 15a-6.
- m.-üñ** 16a-7; 16a-10.
- muķānet:** (Ar.) Sınırsız.
- m.-siz** 158b-14.
- muķarrer:** (Ar.) Kararlaşan, şüphesiz.
m.-dür 2b-14.
- muķayyed ol-:** Kayıtlanmak,
ağlanmak. 113b-7; 131b-1.
- muķtedā:** (Ar.) İktida edilen, uyulan.
m.-yı 213b-5.
- muķtezā:** (Ar.) Bir şeyin gereği olan,
gereken, iktiza etmiş, gerekmiş,
lāzım gelen şey, gerek. 63a-5;
112b-7.
m.-yı 193a-7.
- mūm:** (Far.) Mum. 106b-13; 138a-13;
231a-11.
m.-ıdur 174b-2.
- munķabız:** (Ar.) Çekilmiş, sıkılmış.
251b-4.
- muntazır:** (Ar.) Bekleyen. 167b-6.
- murād:** (10); (Ar.) İstek, arzu, dilek.
41b-6; 54b-7; 63a-6; 86a-
6; 216a-2...
m.-ı (20) 71a-11; 71a-13,14;
75b-12; 94b-13...
m.-ī 241a-10.
m.-ımuz 63b-14; 64a-1; 75a-2.

- m.-ın** 68b-10; 116a-14; 138b-9.
- m.-ına** 124a-3.
- m.-inuñ** 99b-3.
- m.-inuz** 63b-13.
- m.-ları** 112a-3.
- murād eyle-**: Arzu etmek.
192b-14; 240b-13;
241b0-9; 242b-7.
- murād it-**: (21) Arzu etmek.
42b-4; 94a-4; 95b-12;
117b-9; 123a-14...
- murāfık**: (Ar.) Arkadaşlık eden.
111a-8.
- murdār**: (Ar.) Pis, kirli, temiz
olmayan. 31b-5; 153b-6; 193a-
14.
- murdār ol-**: Kirli olmak. 60b-10; 115a-
8; 233a-8.
- mu' riz**: (Ar.) Yüz çeviren. 254a-7.
- muşāb**: (Ar.) Kendisine bir şey isabet
eden, müsibet ve belaya
uğrayan. 106a-3; 212b-13.
- muşaddağ**: (Ar.) Tasdik olmuş. 157b-2.
- muşannif**: (Ar.) Tasnif eden, kitap
yazan. 234b-14.
- muşāfaha it-**: El sıkışmak,
tokalaşma. 119b-11.
- muşāhabāt**: (Ar.) Sohbet etme,
görüşme. 125b-13.
- musāhib**: (Ar.) Biriyle karşılıklı
konuşan, sohbet arkadaşı olan
kimse. 163a-12.
- muşāhibet**: (Ar.) Eşlik. 124a-10.
- muşarrağ**: (Ar.) Açıkça söylenmiş,
belli. muşarrağ:
m.-dur 222a-10.206a-9; 212b-
2; 261b-15.
- musāvi**: (Ar.) Eşit. 70a-8; 70a-11.
- muşırr**: (Ar.) Israr eden, inatçı.
24a-7; 230b-8; 273b-7.
- muşırr ol-**: Israr etmek. 168a-4.
- muşībet**: (Ar.) Bela, felaket, sıkıntı.
162a-1; 164a-7.
m.-e 92b-4.
m.-dür 70b-7; 94b-5; 124a-14.
m.-i 220b-15.
m.-ine 93b-2.
m.-lere 92b-5.
- mūsıq**: Müzik.
m.-i 213a-8.
- muştuluğ**: Sevindirici haber getirene

- karşılığındaki hediye. 222b-2.
- muvāfık:** (Ar.) Münasıp, uygun.
186b-6.
- mu' tebere:** (Ar.) Değerli.
m.-de 211a-9.
- muta' addiyye:** (Ar.) Sınırını açan.
53a-7.
- mu' tād:** (Ar.) Âdet edilmiş. 134a-11.
- mutāb'at it-:** Âdet edilmek. 91a-3.
- mutaḥammel it-:** Kaldırmak. 90b-15.
- muṭavvel ol-:** (7) Uzatılmak.
94a-4; 100a-4; 117b-11; 120a-1; 139b-11...
- mutemed ol-:** Kendinden emin olunmak. 229a-10.
- mu' teriz:** (Ar.) İtiraz eden, karşı gelen.
m.-e 244b-3.
- mu' tezil:** (Ar.) Topluluktan ayrılarak bir köşeye çekilen.
m.-i 224b-9.
- muṭī':** (Ar.) İtaat eden, boyun eğen.
19a-4; 96b-5; 210a-11.
m.-e 30a-2; 72b-9.
m.-ler 17b-13; 53b-12.
m.-lere 4b-14.
m.-uñ 19a-2; 20b-6; 29b-11.
- muṭī' ol-:** (17) İtaat etmek, boyun eğmek. 19a-4; 20b-8; 33a-1; 46b-12; 46b-14...
- muṭlak:** (Ar.) Tek, yalnız, mutlak.
136a-3; 205a-4; 242a-12.
- muṭlakā:** (Bkz. muṭlak) 30b-11; 266a-6; 269a-13.
- muṭṭali':** (Ar.) Durumu bilen, öğrenen, bilen, haberdar olan.
m.-sin 67b-11.
- muttaḳi':** (Ar.) Takva ehli. 67a-5.
- muttaḳīn:** (Ar.) Takva ehli. 92b-1.
- muṭṭali ol-:** Muttali olmak. 67b-11; 73a-12; 140a-3.
- muttaṣıf:** (Ar.) Sıfatlanmış olan, nitelenmiş olan.
64a-7; 182a-11.
m.-dur 10a-2.
- muttaṣıf ol-:** Nitelenmiş olmak. 188a-1,2; 217a-14; 228b-10; 229a-2.
- muvaḳḳat:** (Ar.) Başarmış, becermiş.
178a-3.
- muvāḳat:** (Ar.) Uygunluk, uzlaşma, anlaşma. 197b-2.
- muvāḳat it-:** Becermek, başarmak. 199b-3; 199b-4.

- muvāfīk:** (Ar.) Münasıp, uygun.
157b-8, 186b-4.
- muvāfīk ol-:** Uygun olmak.
65b-1; 113a-8; 107a-1;
229a-3.
- muvaḳḳat:** (Ar.) Geçici, devamlı
olmayan. 12a-3; 130b-2
- muvārede:** (Ar.) Suyun yolu. 125b-2.
- mūzī:** (Ar.) Eziyet veren, eza ve cefa
çektiren. 255a-14.
- muẓtarr ol-:** Zorlanmak.
170b-4; 200b-10, 203b-5.
- mübāḥ:** (Ar.) Yapılmasında din
yönünden herhangi bir sakınca
bulunmayan. 133b-6; 198b-15.
m.-dan 62a-9.
m.-dur 256a-1.
- mübāḥāt:** (Ar.) Öğünme, gurulanma.
122a-9.
- mübālağa:** (Ar.) Bir konuda aşırı
dereceye varma.
m.-yla 198b-10.
- mübārek:** (Ar.) Bereketli, uğurlu. 34b-
10; 35a-3; 180a-1; 199a-14;
265b-3.
- mübāşaret:** (Ar.) Bir işe başlama,
yapmaya girişme.
- 93b-1; 93a-13.
- müberā:** (Ar.) Temiz, temize
çıkarılmış. 217b-13.
- mübeyyen:** (Ar.) Meydana çıkarılmış,
açıklanmış. 182a-7.
- mübīn:** (Ar.) Hayrıla şeri, iyiyi ve
kötüyü hakkıyla ayıran Allah.
124a-11.
- mübtedi^c:** (Ar.) Yeni başlayan, bir şey
yeni öğrenmeye başlayan.
m.-dür 167a-12.
- mübtelā:** (Ar.) Bir şeye kendini
kaptırmış olan, tutulmuş,
tutkun, düşkün. 125b-12.
m.-dur 141a-11; 141b-4; 155b-
2.
- mübtelā ol-:** (10) Tutulmak, düşkün
olmak.
104b-11; 116b-8; 126b-10;
153b-11; 173b-4...
- mücāhede:** (Ar.) Din düşmanları ile
savaşma, gayret gösterme.
199b-3.
- mücāmi^c at:** (Ar.) Oynaşma.
m.-dur 199b-8.
- mücāmele-i cesīme:** (Far.) Karşılıklı
güzel, büyük geçinme. 200a-9.

mücâzât: (Ar.) İşlenen bir suç karşılık verilen ceza.124a-14.

mücedded: (Ar.) Yenilenmiş.
m.-en 177a-12.

mücerred: (Ar.) Yalnız, tek, tek başına.
91a-5; 96b-13; 223b-14;
243a-9.

mücevvef: (Ar.) İçi oyulmuş olan, içi boşatılmış şey. 19a-1.

mücîb: (Ar.) İcabet eden, istenileni kabul eden, sorulana cevap veren, duayı kabul eden (Allah).
m.-ince 12b-4.

mücrim: (Ar.) Suç ve kabahat işleyen, suçlu.
m.-ler 70a-3.

müďārāt: (Ar.) İyi geçinme.
190b-12.

müďāvet: (Ar.) Devamlılık.167b-1;
240a-13.
m.-dür 169a-14.

müďāvet it-: Devamlı çalışmak.
133a-3; 133a-7.

müddet: (Ar.) Vakit, zaman, süre.
m.-i 41a-14.

müderri: (Ar.) Ders veren, okutan, hoca, öğretmen. 194b-12;
234b-14; 235b-10.

mü'ebbed: (Ar.) Sonsuza kadar, sonsuz. 12a-4.

mü'eddî ol-: Yerine getirmek, edâ etmek. 22a-9; 40a-13.

müekked: (Ar.)Tekrar edilmiş olan, kuvvetlendirilen.
m.-e 232b-1.

mü'enet: (Ar.) Zorluk, güçlük.
m.-i 195b-7.

mü'essir-i hakîkî: (Far.) Gerçek tesir eden. 28a-6,7.

mü'ezzin: (Ar.) Ezan okuyan.
64b-12; 202a-15; 260b-12.
m.-e 260b-11.

m.-ler 202a-11; 205b-15.

m.-leri 65a-8; 104a-10.

m.-lerüñ 215b-3; 215b-5.

m.-üñ 260b-15; 261a-2.

mü'ezzin ol-: Müezzin olmak. 64b-15;
202a-14.

müfessir: (Ar.) Tefsir eden, açıklayan.
m.-in 221a-6.
m.-ler 4b-1; 23a-11.

müfeşşelât: (Ar.) Açıklanmış,
belirtilmiş.

m.-da 212b-2.

müfriṭ: (Ar.) İfrat eden, aşırı
giden. 209b-14.

müfsid: (Ar.) İfsad eden, bozan.
189b-13.

müfsidât: (Ar.) İfsad edenler, bozanlar.
m.-ı 157a-12; 204a-1.

müftî: (Ar.) Dînî hususlarla ilgili
soruları cevaplandırın ve
meseleleri fetvâ vermek
suretiyle halleden fıkıh âlimi.
114a-2; 194b-13; 259a-14.
m.-den 212b-9.

mühâşama-ı dîniyye: (Far.) Dini
kavga, çatışma. 250b-13.

mühim: (Ar.) Önemli, mühim.
40b-12; 94a-7.

mühlet: (Ar.) Zaman, vakit. 209a-12.

mühlikât: (Ar.) Helak edenler,
bozanlar.
m.-dan 76b-6; 220a-8.

mühtemil: (Ar.) İhtimal olan. 270a-2.

mükâbere: (Ar.) İnad etmek, kendini
büyük görmek.
m.-den 80b-15.

mükâbir: (Ar.) Kendini büyük gören,
doğru sözünü kabul etmeyen.

m.-e 255b-10.

mükellef: (Ar.) Bir şeyi yapmaya
mecbur olan. 122a-10.

mükellefe: (Bkz. mükellef)
m.-lerdürler 192a-15.

mükâşefât: (Ar.) Mükâşefe edilen,
mükâşefeler. 200a-6.

mükerrem: (Ar.) Kerem sahibi,
muhterem. 208b-7.
m.-lerdür 35b-7.

mükreh: (Ar.) Zorlanan kimse.
269b-11.

mükri : (Ar.) Zorlayan gibi. 269b-12;
270a-7.

mükrih: (Ar.) Zorlayan, ikrah eden.
m.-en 270a-6.

m.-in 144a-15.

mülâhaza: (Ar.) İyice düşünme,
dikkatle bakma.
m.-sız 72b-10.

mülâhaza eyle-: İyice düşünmek,
dikkatle bakmak. 73a-14.

mülâkı: (Ar.) Buluşan, birleşen. 69a-3.

mülâkı ol-: Kavuşmak, görüşmek.

55a-7; 56b-1; 56b-4.	m.-lerden 217a-4.
mülâtafa it- : Buluşmak.189b-5.	m.-lerdür 50a-12.
mülâtafa-i ‘azîme : (Far.) Büyük şakalaşma. 200a-9.	m.-lere 69b-13; 210a-4; 230a-3.
mülâzimet : (Ar.) Bir yere veya bir işe sıkı sıkıya bağlanma. 167b-1.	m.-leri 1b-5; 44b-10; 63b-7; 158a-14; 250b-4.
müleyyen : (Ar.) Yumuşatılmış olan. 63b-3.	m.-ler-ile 45a-10.
mülhid : (Ar.) Dinsiz, imansız.259b-14.	m.-üm (11) 9b-12; 9b-14; 52a-15; 48a-15; 253a-5...
m.-im 259b-12.	m.-ün 14a-6; 19a-2; 48b-3; 52a-10.
mü ’min : (39); (Ar.) İman etmiş, inanmış, mümin. 76b-8. 2b-12; 4b-5; 6a-15; 6b-3; 6b-15...	mü ’min-i muṭī’ : (Far.) İtaa eden mümin. 30a-2.
m.-den 162b-11.	mü ’min-i fāsıḳ : (Far.) Günahkar. 30b-5.
m.-dür 44a-4.	mü ’min-i kāmīl : (Far.) Kemal ve fazilet sahibi mümin.101b-2; 110b-7.
m.-e (10) 14b-10; 16b-8; 20a-15; 34b-3; 67b-6...	mü ’min ol- : (30) Mümin olmak. 10a-12; 10b-1; 11a-9; 11a-11; 13b-12...
m.-em 252b-1; 253a-8.	mü ’mināt : (Ar.) Müminler. 211a-5.
m.-eye 210a-7.	m.-a 219a-15.
m.-i 106a-14; 118b-15; 252a-13.	m.-ı 214b-9.
m.-in 1b-5; 211a-5; 219a-15. 252a-10.	mümkīn : (10); (Ar.) Olabilir, mümkün.
m.-ler (16)17b-14; 36b-15; 40a-4; 45a-7; 45b-7...	

- 51b-12; 52a-2; 60b-15;
65b-15; 78b-7...
- m.-dür** 41a-3; 261b-6; 242b-14; 261b-7.
- mümkün ol-:** (22) Mümkün olmak.
65a-7; 67a-6; 93b-11; 115a-4; 117b-6...
- mümkünât:** (Ar.) Mümkün olan şeyler.
m.-a 26a-14.
- mülk:** (Ar.) Mülk; mal, varlık. 46a-15.
m.-i 258b-10.
m.-imde 46a-11; 147a-10.
m.-inde 3a-7.
- mülk-i habîş:** (Far.) Helal yolla kazanılan mal ile, haram yolla kazanılan malın karışmasından meydana gelen ve birbirinden kolayca ayrılamayan mülk.
121b-10.
- mülteka:** (Ar.)Kavuşma, buluşma yeri.
m.-da 262a-2.
- münâcât-ı arz:** (Far.) Yalvarıp yakarma, kurtuluş isteme.198b-7.
- münâdiyye:** (Ar.) Bağırın ile ilgili.
196b-2.
- münâfık:** (Ar.) İki yüzlü, içi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, münafık.
6b-15; 93b-9; 100b-2,3; 100b-7; 102b-10.
m.-lar 45b-10; 47a-2; 230a-3.
m.-lardan 159a-10.
- münâsebet:** (Ar.) Yakınlık, ilgi, alâka.
m.-le 177b-4.
- münâsib:** (14); (Ar.) Uygun, munasip.
7b-7; 7b-9; 7b-12; 7b-14; 8a-3...
- m.-tür** 177b-4.
- münâzi':** (Ar.) Kavgacı.
m.-a 258a-14.
- münevvere:** (Ar.) Aydınlatılmış, ışıklı.
208b-10.
- münîf:** (Ar.) Yüksek, ulu, büyük.
m.-i 202b-5.
- münker:** (Ar.) Günah, haram. 95b-14.
- münkerat:** Münkerler, Allah'ın yapılmasını yasakladığı iş ve hareketler, haramlar.
m.-ları 215a-10; 215b-1; 215b-4; 215b-7
- müncer ol-:** Çekilip götürülmek, çekilmek. 141a-1; 142a-3.
- müncî:** (Ar.) Kurtaran.193a-8.

münevver ol-: Işıklı, nurlu olmak.

167b-4,5; 167b-7; 167b-9.

münezzeh: (Ar.) Eksiklik; noksanlık.

112a-14; 153b-1.

m.-dür (7) 10a-1; 13a-15; 13b-

5; 14a-12; 51b-8...

münezzeh ol-: Uzak durmak.

14b-1; 14b-15; 39a-14;

39b-4; 45a-4.

münhaşır: (Ar.) İnhisar eden. 110b-12;

132a-15; 134a-7; 168b-

14.

münkaṭıf: (Ar.) Kesilen, kesilmiş,

kesik. 157a-8.

münif: (Ar.) Yüce, ulu, büyük. 202b-11.

münkerāt: (Ar.) Münker olan, dince

uygun görülmeyen, caiz olmayan şeyler. 189b-11.

münkerāt-ı keşire: (Far.) Çok münker

olan.

m.-yi 106b-1.

münkir ol-: İnkarcı olmak. 159b-5.

münzel: (Ar.) İndirilmiş.

m.-i 202b-12.

mürācaʿat: (Ar.) Başvuru. 141a-14.

mürācaʿat it-: Başvurmak. 124b-11.

mürāʿī: (Ar.) İki yüzlü.

m.-leri 63b-8.

mürekkēb: (Ar.) Tertibedilmiş. 137a-3.

mürīd: (Ar.) İsteyen, dilediğini yapan.

m.-dür 18b-14.

mürselīn: (Ar.) Peygamberler. 103a-13.

mürşīd-i kāmīl: (Far.) Manev, yönden

Hız. Muhammed'in hakikatine varis olma seviyesine erişmiş mürşit. 72a-13.

mürür eyle-: Geçmek. 253a-4; 253a-7;

260b-11.

mürüvvet: (Ar.) Yiğitlik, mertlik. 83a-

12.

mürüvvet it-: İyilik ve ihsanda

bulunmak, insana yakışır

şeklinde davranmak. 82a-5.

192b-7.

mürtedd: (Ar.) İslam dininden dönen,

müslümanlıktan ayrılıp başka bir dine giren, irtidat eden (kimse). (7) 255b-

14; 259b-4,5,6; 259a-14.

m.-e 254b-7; 254b-10.

mürtefiʿa: (Ar.) Yükselen, yükselmiş,

yüksek. 167b-13.

mürtekīb: (Ar.) Günah işleyen.

146a-10; 257a-10, 263b-15.

müsâ'ade: (Ar.)Yüce izin.189b-12.

müsâbaka: (Ar.)Yarışarak ileri geçmeye. 189b-8.

müsâfir: (Ar.) Yolcu, konuk, misafir.
225b-15; 226a-4; 232a-12.
m.-e 204a-9.

m.-dür 210b-10.

m.-liçe 204a-12.

m.-üz 164b-7.

müsâmağa: (Ar.) Hoşgörü, yapılan hatalara göz yummak.
73a-6; 120b-13;189b-15; 190a-2; 194b-11.

müsâmağa it-: Höşgörülü davranmak.
156a-12; 190a-1.

müsebbibat: (Ar.) Sebep olanlar.
m.-iñ 69b-6.

müsemmä: (Ar.) İsimlendirilmiş.
9a-13; 138b-5; 222a-8.

müsrif: (Ar.)İsrâf eden.
m.-e 144a-4.

müstahik: (Ar.) Müstahak.269b-4.

müstağfir: (Ar.) İstifâr eden, günahlarının bağışlanmasını Allah'tan dileyen kimse. 220a-15.

müstahabbî: (Ar.) Müstahab olan.
163b-4.

müstahikk: (Ar.) Hak eden, layık olan.
208a-15.

müstakbel: (Ar.) İlerideki, gelecek.
m.-de 267b-14.

müstakîm ol-: Gerçek, doğru olmak.
262a-8.

müşte'âr: (Ar.) Geçici olarak alınmış.
208a-6.

müstecâb ol-: Olumlu olmak.224a-13.

müsteftî: (Ar.) Fetva isteyen kimse.
114a-3;163b-4.

müsteħabb: (18); (Ar.) Sevilen, beğenilen 59b-15; 65a-14; 74a-14; 87b-4; 150a-7...

m.-dur 76b-14; 108a-7; 179a-11.

m.-lar 172b-1.

m.-ları 123a-12.

m.-larını 191a-11.

m.-uñ 257a-12.

müsteħak: (Ar.) Hak etmiş, hak kazanmış.1a-12; 116b-4,5; 116b-11; 123a-15.

m.-dur 115b-6.

müsteḥibbāt: (Ar.)157a-11; 162b-8;
204a-1.

müsteḥik: (Ar.) Hak sahibi. 29a-1;
m.-ler 226b-12.

müsteḥil: (Ar.) İmkansız şey.
m.-i 212b-1.

m.-li 148b-13; 264a-1.
m.-lini 135a-9.

müste' id: (Ar.) Hazır. 195b-14.

müstekrihen: (Ar.) Zorla yapan,
istemeyerek. 272b-8.

müşābih: (Ar.) Benzeyen, benzer.
23a-9; 273a-7.

müşāhede: (Ar.) Görülen, müşahede
eden. 211b-6.

müşāvere eyle: Danışmak.190a-8;
190a-13.

müşde: Müjde. 30a-6.

müşevveş: (Ar.) Karışık, düzensiz.
125b-14.

müşkil: (15); (Ar.) Güçlük, zorluk.
23a-13; 111b-3; 140b-3; 161a-
11; 183b-13...

müşkül: (7) (Bkz. müşkil) 32b-11;
110b-13. 153a-3; 193a-
13; 214a-10; 252b-3...

m.-ini 276a-6.

m.-üñ 85b-13.

m.-ünden 238b-5.

müşrik: (Ar.) Birden fazla tanrıya
inanan kimse.

m.-ine 263a-9.

müşted: (Ar.) Şiddetlenmiş. 190b-
13; 227a-1; 273a-2.

müşterek: (Ar.) Birden çok kimse veya
şeyi ilgilendiren. 83a-15; 140a-
4; 159a-13.

müttakī: (Ar.) Haramdan ve günahattan
kaçma, Allah'tan korkan.
90b-9.116a-10.

müte' addiye: (Ar.) Saldırgan.109b-2.

müte'ahḥir: (Ar.) Sonra gelen,
sonraki.

m.-den 235a-14.

m.-in 261b-3.

m.-inden 23a-11.

müte' allik: (15); (Ar.) Ait, dair, ilgili,
alakalı. 6a-11; 16a-12; 19b-1;
95a-10...

mü' tebīr: (Ar.) Saygı duyulanlar.
m.-lerde 223b-10.

müte'ezzi ol-: (Ar.) Üzülmek.

34b-6,7.
müteşābih: (Ar.) Birbirine benzeye,
benzer.23a-8.
mütekebbir: (Ar.) Kibirli, kendini
beğenmiş (kimse).
m.-ler 80a-15.
mütekellim: (Ar.) Konuşan, söyleyen
kimse. 26b-3.
m.-dür 26b-3.
mütevātir: (Ar.) Yaygın.
235a-15; 235b-4.
mütevātir ol-: Yaygın, herkes
tarafından bilinmek. 235a-8;
235a-15; 235b-3,4;
mütevīlen: (Ar.) Baştan. 266a-2.
mütevvelī: (Ar.) Mütevelli.106a-11.
mü' tezeliyye: (Ar.) Alçalan.185a-11.
mü' tiye: (Ar.) Her nesneden iyi.16b-9.
mütelif: (Ar.) Kullanılmaz duruma
getiren, telef.
m.-e 197a-3.
müvekkel: (Ar.) Vekil edilmiş. 34a-12.
müyesser eyle-: (26) Kolaylık etmek.
31a-11; 33b-3; 36a-15;
58b-10; 276a-9...
müyesser it-: Kolaylık etmek.

218a-4; 219b-1.
müyessir eyle-: Kolaylaştırmak.
99b-13; 116a-15; 134a-13;
171a-12; 214a-15...
müzākere: (Ar.) Müzakere. 108a-2.
müzāyaka: (Ar.) Sıkıntı, darlık,
yokluk, fakirlik.146b-1.
müze: Müze.48a-5.
müzeyyen: (Ar.) Süslü, süslenmiş.
142a-13.
m.-e 181a-1.

N

nā-çāre: (Far.) Çaresiz.68b-1.
nā-cevāb: (Far.) Cevapsız. 161a-9.
nādim: (Ar.) Pişmanlık duyan. 32b-2.
nādim ol-: Pişman olmak. 79b-15;
90b-10.
nādir: (Ar.) Nadir olarak, ender.
90b-7.
n.-dür 90b-6,7; 175b-6,7.
nā-ehil: (Far.) Ehliyetsiz. 236b-15;
237a-2.
n.-e 236b-15.
nef en: (Ar.) Yarar.
n.-ı 206a-9.

nāfile: (9); (Ar.) Farz ve vacib

olmayan ibadet, fazladan yapılan iş. 62a-15; 83a-4; 109b-15; 110a-3; 116a-8...

n.-leri 76b-14.

nāfile ol-: Nafile yerine geçmek.

170b-8.

nāfi^c: (Ar.) Faydalı, kârlı. 67b-7; 76a-

9.

nāfiz: Geçen.76a-13.

nafaqa: (Ar.) Azık, geçimlik, nafaka.

111b-8; 154a-10.

n.-sı 111b-10.

n.-sın 127a-5.

n.-sına 127a-4,5.

n.-sında 191a-6.

n.-ya 127a-3.

nağamāt: (Ar.) Nağmeler, ezgiler.

201a-15.

nağme: (Ar.) Kulağa hoş gelen

âhenkli, güzel ses.

239b-2.

naḥīf ol-: Zayıf olmak. 197a-13;

197a-10.

nā'il: (Ar.) Arzu ve isteğine kavuşan.

224a-6.

n.-e 178a-7.

nā'il ol-: (11) Erişmek, elde etmek,

ulaşmak. 9b-9; 76a-11; 76a-13;

76b-1; 87a-5...

nā'im: (Ar.) Taze.

n.-i 227b-3.

nākabil: (Far.) Gayri kabil olmayacak,

imkânsız.

n.-i 216a-13.

naķaş eyle-: Eksik eylemek. 271a-1.

naķıd: (Ar.) Madenî para, akçe.

272b-5.

naķıl: (Ar.) Taşıma.234a-1.

naķıl eyle-: Taşımak. 55a-12.

naķıl it-: Taşımak. 148b-7; 206a-12;

248a-11.

naķıl ol-: Anlatılmak. 251a-10.

naķi^c: (Ar.) Temiz, pak. 125b-6.

nākıl: (Ar.) Taşıyan.

n.-i 78a-13.

naķıl: (Bkz. naķıl).

n.-īdür 40a-7.

n.-ile 14b-8.

n.-in 16a-14.

n.-inde 71a-9.

naķş: (Ar.) Eksik, noksan, kusur.

116a-4; 270b-12.

na' leyn: (Ar.) Çift.176a-8.	kılıvermek.
nām: (Far.) Ad, isim.	39a-12; 50a-2; 52a-12; 62a-15;
n.-ıyla 148b-3.	65a-3...
nā-maḥrem: (Far.) Şer'an kendisiyle evlenilmesi câiz olduğu ve nikah düştüğü için kadının yanına örtüsüz çıkamdığı erkek. 141b-10.	nāmūs: (Ar.) Nizam, edep. ğ.-dur 267b-13.
nā-maḥrūm: (Far.) Nasipsiz. 106b-8.	nān: (Far.) Ekmek. n.-a 127a-4.
namāz: (Far.) Namaz.	nār: (Ar.) Ateş. n.-la 225a-12.
n.-a 174a-11.	n.-uñ 61b-7.
n.-da (6) 55a-4; 64b-6; 103b-14; 169a-14; 230b-13...	nās: (7); (Ar.) İnsanlar. 87a-7; 99a-13; 155b-2; 202a-15; 218a-14...
n.-dan 245a-2; 246a-3; 246a-13.	n.-a 38a-8. n.-dan 38a-4; 38a-6; 104b-9.
n.-ı (16) 42b-13; 42b-15; 43a-4; 52b-3; 60b-11...	n.-ı 76a-1; 76b-2; 209b-15. n.-uñ (8) 6a-4; 72b-7; 73a-4; 92a-3; 97b-4...
n.-ın (6) 43a-6; 45b-7; 137b-7; 200b-14; 243a-11...	nā-şerī'c: (Far.) Şeriata uygun olmayan (şey); (12) 130a-14; 133b-1; 189b-4; 206b-4; 206b-5.
n.-ına 114b-9.	naşīḥat: (Ar.) Öğüt, avize. 89a-5; 93b-15; 98a-11; 110b-2.
n.-ında 230b-14.	n.-dan 98b-8.
n.-ımı 146a-10.	n.-dur 219a-14; 237b-10.
n.-ımuñ 43a-1.	n.-lar 218a-4.
n.-ları 198b-4; 117b-2.	
n.-un 191a-13; 228b-13; 246a-4.	
namāz kılıvir-: (25) Namaz	

- n.-uñ** 172a-14.
- naşihat eyle-**: Öğüt vermek.
172b-14; 213b-10.
- naşihat it-**: Öğüt vermek. 9a-8; 98b-6;
98b-8; 204a-12; 247b-6.
- naşş:** (Ar.) Açıklık, sarıhlik, hakkında kesinlik bulunan Kur'an ayetlerinin delil olarak gösterilmesi.
- n.-ile** 56b-13.
- n.-la** 148b-13; 148b-15; 212b-1.
- nāşī:** (Ar.) Neş'et eden, ileri giden.
173b-8.
- nāţık:** (Ar.) Konuşan, söyleyen.
214a-5.
- nā'im:** (Ar.) Uykuda olan. 227b-2.
- nā'ib:** (Ar.) Kadı, vekil. 215a-5.
- naţar:** (Ar.) Bakma, bakış, göz atma.
(8) 23a-15; 29b-9; 114a-12;
155b-4; 203b-8...
- n.-a** 262b-4.
- n.-ı** 114b-1; 114b-9,10; 114b-12; 119a-1; 155a-5.
- n.-ile** 54b-14.
- naţar it-**: (23) Bakmak. 6a-8; 42b-5;
43a-15; 50b-4; 59b-13...
- naţarān:** (Ar.) Bakılırsa, bakıma göre.
n.-ı 258a-2.
- nāzenīn:** (Far.) İnce, narin yapılı.
218a-7.
- nāzil ol-**: İnci olmak. 199b-14.
- nāzilen:** (Ar.) Yukarıdan aşağıya doğru inen gibi. 122b-6.
- naţır:** (Ar.) Eş, benzer.
n.-e 39a-8.
n.-i 162a-14; 197a-12.
n.-ini 39a-7.
- naţm:** (Ar.) Vezinli, kafiyeli, nazm.
n.-ın 219b-14.
- ne:** (101) Ne. 2b-5; 6a-10; 6b-9; 6b-10; 6b-12...
- n.-dir** 34b-12.
- n.-dür** (17) 15a-1; 23a-2; 41b-3; 65b-9; 65b-14...
- n.-ile** (7) 34b-6; 40b-4; 58b-1;
63a-1; 78a-10...
- n.-ler** 151b-8; 180b-2; 215b-2;
218a-9.
- n.-ye** (21) 10b-5; 16a-8; 22b-8,9; 24a-2...
- nebi:** (Ar.) Nebi, peygamber.
n.-ler 40a-1; 56a-6.

nebiyallāh: (Ar.) Allah tarafından gönderilen peygamber. 98a-10.	73a-14; 89a-3; 53a-5,6...
necāset: (Ar.) Pislik, dışkı.193a-14.	nef̄ -i ‘āmm: (Far.) Umuma yarar. 6a-5; 234a-2.
n.-dür 77a-9.	nefis: (Ar.) Can, ruh.199a-1.
n.-e 115a-10.	nefs: (7) (Ar.) Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği. 83b-14; 168a-8; 198b-8; 198b-10; 228a-5...
necāt: (Ar.) Kurtuluş.74a-6.	n.-e 81a-10; 209a-6; 209a-9.
necāti bul-: Kurtulmak. 214b-10.	n.-i (14) 1b-8; 3b-4; 8b-15; 61b-1; 73a-11...
necīs: (Ar.) Pislik, dışkı.	n.-ilerinde 253a-12.
n.-e 104a-14.	n.-imi 262a-11.
necis: (Ar.) Pislik, dışkı.136a-8.	n.-imini 250a-13.
neçün: (7) Niçin ne için.	n.-in 29a-13; 68b-10; 96b-15; 228a-1.
16b-2; 18a-5; 134b-1;	n.-inde 202a-1.
168b-5; 185b-6...	n.-inden 80b-4.
nedāmet: (Ar.) Pişmanlık. 184b-11;	n.-ine (10) 106b-9; 112b-11; 126b-13; 192b-4; 199b-7...
219a-12; 227b-15.	n.-ini 94a-1; 107b-4; 126b-13; 187a-3; 210b-5.
neden: Neden. 2a-5; 23a-3; 64b-4;	n.-üñ 89b-1; 94b-1; 101b-3; 228b-1; 271a-2.
179a-5.	n.-ünüñ 89a-11.
nedīm: (Ar.) Sohber arkadaşı, dost.	nefsā: (Ar.) Yeni doğurmuş kadın.
n.-e 186b-14.	
nefer: (Ar.) Tek kişi, nefer.	
102a-7; 184a-13; 222a-8.	
nefes: (Ar.) Soluk, nefes.127a-14.	
n.-ine 93b-15.	
n.-üñ 64a-14.	
nef̄ ī: (8); (Ar.) Fayda, yarar.	
53a-9. 69a-15;	

128a-11.	4.
nefsiyye: (Ar.) Nefsiyle , kişinin kendisiyle ilgili. 17a-1,2.	nemīm: (Ar.) Fısıltı. n.-e 103b-11; 146a-5.
nefy: (Ar.) Sürme, sürgün etme. 272a-3.	nerd: (Far.) Tavla, tavla oyunu. 116b-9; 206b-6.
nefy eyle-: Sürmek, uzaklaştırmak. 266a-11.	nerede: Nerede. 177a-11; 251a-8; 271a-14.
nefy it-: Kovmak, sürmek. 171b-9.	nereden: Nereden. 41a-11,12; 181a- 15.
nehy: (14); (Ar.)Yasak etme. 147a-12; 201a-8; 209b-11; 210a-3; 215a-12.	neseb: (6); (Ar.) Soy, nesil. 78a-15; 78b-6; 78b-12; 177b-8; 195a-13...
n.-i 18a-6.	n.-ī 194b-9/10.
n.-imi 21a-15; 33a-1; 165a-5.	n.-inde 194a-4.
n.-inden 23b-14; 39a-3.	n.-ine 227a-7.
n.-ini 30b-10; 70a-2;196b-4.	
neḡamāt: (Ar.) Melodi. 201a-15.	nesiḡ: (Ar.) Ortadan kaldırılma. 36b-9.
nehy ani'l- münker: (Ar.) İyiliği emretme, kötülükten alıkoyma. 96a-6.	nesil-i zāyi': (Far.) Nesli kaybetme. 146a-13.
nehy-i münker: (17) İyiliği emretme, kötülükten alıkoyma. 96a-15; 96b-9,10; 215a-11; 250a-11...	nesl: (Ar.) Kuşak, nesil. n.-i 216a-13. n.-ī 160b-12.
nehy eyle-: Yasak etmek.266b-9.	nesne: (7); Nesne, varlık şey. 16b-12; 18b-15; 51a-14; 256b-11; 275b-3...
nehy it-: Yasaklamak. 92a-10; 102b-2; 194b-11.	n.-dür 81a-12.
nehy ol-: Yasak olmak. 33b-15; 221a-	n.-lerden 13b-5.

- n.-leri** 37b-14; 80b-13.
- n.-nüñ** 99b-4.
- n.-ye** 265a-13.
- n.-yi** 17b-7.
- neşir:** (Ar.) Yayma. 265b-1.
- neşr:** (Bkz.neşir).
- n.-i** 175b-14.
- n.-ini** 214b-6.
- netekim:** Nitekim.19b-15; 92b-7;
177a-5; 182a-1; 201b-14.
- netelik:** Nitelik, vasıf.
- n.-siz** 40a-5.
- nev^ç ol-:** Tür olmak.111b-12.
- nevāhī:** (Ar.) Taraflar, yanlar,
civardaki yerler. 109b-14.
- nevāle:** (Ar.) Bağış, azık.115a-13.
- nevāzil:** (Ar.) Belalar, nezleler.
- n.-de** 266a-6.
- nev^ç i:** (Ar.) Tür. 57b-7; 79b-1.
- n.-dür** 163a-14.
- nev^ç i:** (Ar.) Tür ile ilgili. 158b-8;
220a-12.
- nev^ç id:** (Far.) Sevinçli, müjde, hayırlı
haber.
- n.-e** 73b-15.
- nez^ç:** Ölüm anı.
- n.-de** 164b-4.
- nezīr:** (Ar.) Korkutma, doğru yola
çağırma.153b-13.
- n.-i** 115b-12; 138a-10.
- nışf:** (Ar.) Yarı, yarım.
- n.-ım** 224a-10.
- n.-ın** 223a-3.
- n.-ında** 192b-8.
- niçe:** (47) Çok, pek çok. 5a-10; 5a-13;
6b-4; 9b-14; 12a-14; 15a-9...
- n.-dür** 193a-4.
- n.-ler** 243a-8.
- n.-leri** 150b-14.
- n.-si** 25b-11; 244b-14.
- n.-ler** 274b-8.
- n.-ye** 64a-2; 241b-15; 264b-3.
- niçün:** (12) Niçin. 6a-3; 13a-5; 17b-15;
105a-15; 111b-2...
- nidā:** (Ar.) Çağırma, bağırma,
seslenme.
- n.-sı** 169a-11.
- nidā-i laṭīf:** Güzel çağırış. 208b-6.
- nidā it-:** (10) Çağırma, bağırma.
49b-10; 169a-9; 177b-15;
208b-7...
- nifāk:** (Ar.) İki yüzlülük, munafıklık.

95a-11; 101b-4;149a-7; 215a-4.	n.-i 209a-13; 218b-2.
	n.-ları 186b-5.
nifās: (Ar.) Yeni doğum yapan kadının hali, lohusalık.	ni‘met: (6); (Ar.) İyilik, bağış, ihsan, lütüf, servet.
12b-12, 147b-13; 191a-13; 191b-4;197b-6.	88b-5; 94b-10; 161b-15; 80b-11; 216b-3...
n.-a 118b-5.	n.-den 74a-7.
n.-dan 50a-15.	n.-e 86b-9; 91a-2.
nihāyet: (Ar.) Son. 275b-1.	n.-i (12) 84b-11; 91a-4; 91a-12; 95a-15...
n.-ine 245b-3.	n.-ī 9b-1.
nikāh: (13); (Ar.) Bir kadınla bir erkeğin kânun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem, nikah.	n.-inüñ 86b-8; 86b-12; 97b-9.
60b-7,8; 113b-9; 175a-10; 183a-6...	n.-iyle 88b-5.
n.-da 193b-15.	n.-le 90a-2.
n.-ı (9) 101a-8; 108b-12; 186b-6/7; 195a-8...	n.-ler 33a-5; 87a-10; 95b-9.
n.-ımuuz 186a-6; 195a-15.	n.-lere 87a-5.
n.-ile 75b-5.	n.-leri 3a-8.
n.-ın 194a-12.	n.-lerin (7) 54b-5; 87a-4; 87a-9; 87a-12,13...
n.-ına 75b-2.	n.-üñ 88b-5; 199a-6; 218a-15.
n.-ını 266a-7.	nisā: (Ar.) Kadınlar. 145b-10; 145b-14; 154b-13; 175b-3.
n.-la 103a-7; 186a-11.	n.-ya 121b-14; 145b-11; 147b-13; 192b-1; 193a-8.
niķmet: (Ar.) Ceza, nimet olmayan. 218b-1.	nişāb: (Ar.) Esas, asıl n.-a 116a-1.

- nişābu'l-ihtisāb:** (Ar.) Asıl hesap sorma.148b-7.
- nisbet:** (Ar.) İlgı, bağılılık. 239a-12.
n.-î 194b-2.
- nisvān:** (Ar.) Kadınlar. 75a-14; 177b-5.
- nişān:** (Far.) Alamet, iz.145a-2.
n.-in 9a-14.
- nişāngāh:** (Far.) Nişan levhası. 118b-12.
- niye:** (6) Neden. 23b-7; 58b-1; 61a-7; 61a-9; 65b-14...
- niyet:** (Ar.) Niyet, kasıt, karar. (12) 71b-3; 93b-4; 97b-5; 106a-11; 108b-5...
n.-i (7) 74a-10, 101b-14, 102a-12,103b-7, 104b-15...
n.-le 95a-2.
n.-ler 76b-3.
n.-siz (7) 85a-12; 99a-10; 106a-10; 138a-14; 260a-13...
- niyyet-i küfür:** (Far.) Küfürlü niyet.
n.-dür 48b-3.
- niyyet-i imān:** (Far.) İman niyeti, kararı.
- n.-dır** 48b-5.
- niyyetü'l-mü'min:** (Ar.) Müminin kararı. 149b-15.
- niyāz:** (Ar.) Dua, yalvarma. 45a-8; 207b-8; 217a-5.
n.-in 8b-6.
- niyāz it-:** Dua etmek. 202a-1.
- nizā':** (Ar.) Kavga, çekişme.
n.-sın 162b-6.
- nohūdi:** (Far.) Nohut rengi, bu renkte olan. 85a-6.
- noqşān:** (13); (Ar.) Eksik, eksiklik. 10a-1; 14a-15; 14b-15; 22a-1; 37b-11...
- n'ol-:** (9) Ne olabilirdi, ne olurdu. 53b-10; 143a-11; 165b-10; 209a-9; 228a-5.
- nöbet:** (Far.) Nöbet.
n.-lerinde 103b-1.
- nūr:** (Ar.) Aydınlık, parlaklık, nur. 5a-6; 253b-7.
n.-a 55b-8; 56a-10.
n.-dan 28a-13; 33a-5.
n.-ile 167b-4.
- nūr-ı nübüvvet:** (Far.) Peygamberlik nuru.162a-3.

nūru'l-īmān: (Ar.) İman aydınlığı.

231a-8.

nuşh: Öğüt.

n.-ı 96b-12.

nuşret: (Ar.) Yardım.

n.-i 20a-6; 20a-10; 20a-14;

20b-1.

nübüvvet: (Ar.) Peygamberlik, nebilik,

elçilik. 38b-14,15; 162a-3;
162a-8.

n.-den 162a-5.

nüfesā: (Ar.) Lohusa.

n.-ya 124b-15.

nüfūr: (Ar.) Dağılma, kaçma.168a-10.

nüfūs: (Ar.) Canlar, ruhlar.

n.-i 251a-6.

O

o: 1. O. (işaret zamiri) 57b-9; 168b-12;

169b-9; 193b-15.

o.-dur 231b-5.

o: 2. O. (3.teklik şahıs zamiri)

214a-11.

od: Ateş.

o.-dan 176a-8.

o.-ılar 251b-1.

oda: Oda 173b-12.

odun: Odun. 183b-6.

o.-a 155b-1.

oğlan: Erkek çocuk.108a-2; 249a-14.

o.-ı 32b-5; 79b-14; 82b-13;

98b-8.

o.-larına 34a-12.

o.-sız 178a-1.

oğlı: (8) (Bkz. oğul)78a-13;14; 78b-1;

78b-4; 170a-1...

o.-dur 170a-1.

o.-nuñ 266a-7.

oğul: Oğul. 70b-12; 75a-3.

o.-a 70b-12.

o.-dan 14a-11.

o.-dur 167a-6.

o.-ları 38b-3; 186b-3.

o.-ların 59a-4; 186b-2.

o.-um 105a-8.

o.-uñ 271a-6.

o.-una 258b-8.

o.-uñuz 59a-15.

oğun-: Akli başından gitmek, kendinde

almamak.

o.-mağ 147b-12.

o.-mış 117a-10.

oğur: Hırsız. 98a-1.

o.-dur 97b-14.

o.-larına 178b-9.

oğu-: Okumak.

o.-mağ 101b-1.

oğ: Ok.

o.-ların 45a-3.

oğ at-: Ok atmak.120a-12; 217b-6.

oğu-:Okumak. 151b-3; 156a-13; 274a-

4; 274a-15; 274b-2.

o.-dan (7) 33b-9; 72a-4; 72b-

14; 112a-1; 143a-8...

o.-dı 226a-12; 226a-

15.

o.-duğun 67b-13.

o.-duğunuñ 241a-12.

o.-duğça 6b-1.

o.-duğda 226b-3; 238a-1.

o.-dup 214b-3.

o.-dur 72b-13; 113b-2; 162a-

15.

o.-durken 23a-4.

o.-durlardı 59a-5.

o.-dursa 79a-12.

o.-maduğda 238b-15.

o.-mağa 30b-6;114b-6; 119a-6.

o.-mağ 62b-5; 76b-14.

o.-mam 243b-1.

o.-mamak 97a-3.

o.-mayanları 147a-5.

o.-mazdum 153a-11.

o.-mazsın 239a-9.

o.-r 72b-13; 75b-7.

o.-ram 85b-11.

o.-rdı 180a-14.

o.-rken 260b-12.

o.-rsam 243b-2.

o.-rsun 67b-12/13.

o.-sa (9) 206a-3; 238a-5; 238b-

8,9; 238b-13...

o.-ya 15a-2; 110a-5; 190b-14;

191a-2; 228b-6.

o.-yalar 94a-6; 159a-9.

o.-yan 228b-14;261a-1.

o.-yana 110a-8; 206a-10; 208a-

12.

o.-yanları 147a-4,5.

o.-yanlara 119a-8; 276a-10.

o.-yup (8) 6b-2; 110a-7; 112a-

1; 184b-4; 214b-1...

oğun-: Okunmak.

o.-an (8) 64b-11; 95b-3; 104a-

- 2; 112b-5; 112b-14...
- o.-duğda** 104a-5,6; 113a-3,4.
- o.-madan** 119a-7.
- o.-madın** 168a-5.
- o.-mamak** 225b-10.
- o.-maz** 118b-7; 140a-2.
- o.-urken** 4a-8; 146b-3; 206a-14.
- o.-ursa** 113a-5; 114b-7.
- ol:** (312) 1. O. (işaret sıfatı) 2b-11; 3a-3; 3a-12; 3b-14; 4a-3...
2. O. (3.teklik şahıs zamiri) 4a-6; 51b-13; 138a-2; 138a-4; 163a-6.
- ol-:** Olmak.
- o.-a** 13a-14; 14b-10; 53b-9; 61a-8; 61b-13.
- o.-acağı** 51a-13; 51b-2.
- o.-acak** 197b-7; 204b-5.
- o.-acağdur** 142a-3; 143b-7.
- o.-acağdır** 113b-15.
- o.-acağlar** 63a-1.
- o.-acağlardır** 135b-4.
- o.-acağsın** 213b-4.
- o.-alar** 61a-10; 221b-6.
- o.-alım** 177a-1; 209b-13.
- o.-amazdır** 151b-8.
- o.-an** 1b-10; 2b-7; 4a-10; 5a-7; 6b-6.
- o.-ana** 94b-1; 97a-1; 100a-5; 116a-2; 232a-11.
- o.-analara** 77b-15.
- o.-anda** 70a-12.
- o.-andan** 125a-3; 140b-7.
- o.-andır** 99a-15; 201b-7.
- o.-anlar** 23a-11; 46b-12; 48b-10; 64b-7; 95b-12...
- o.-anlara** 248b-1.
- o.-anlaruñ** 215b-12; 225a-13.
- o.-anları** 45a-2.
- o.-anı** 258b-15.
- o.-anından** 272a-2.
- o.-aydum** 256b-1.
- o.-ayduğ** 12a-7.
- o.-aydı** 251b-10.
- o.-ayın** 245b-14; 267a-5.
- o.-dılar** 59b-15.
- o.-dılarsa** 231b-10.
- o.-duğı** 125a-3; 148b-4; 174a-10.
- o.-duğım** 257a-1.

- o.-duğın** 135a-14; 140a-15.
- o.-duğına** 160b-1.
- o.-duğından** 185a-14.
- o.-duđınıñ** 257a-1.
- o.-duğını** 122a-12.
- o.-duğun** 202a-2.
- o.-duķça** 124b-7.
- o.-duķda** (11) 4b-12; 15a-13;
18a-8; 35b-14; 40a-2...
- o.-dur** 67b-7; 67b-9; 78b-13;
83a-1; 110a-4.
- o.-maduğı** 20a-10;182a-4.
- o.-maduğından** 65b-3.
- o.-maduķça** 73b-1.
- o.-maduķda** 96b-10.
- o.-maduķları** 245a-9.
- o.-madı** 15a-10.
- o.-maķ** (13) 15a-12; 17b-6;
18a-13; 18b-5; 18b-
14...
- o.-mam** 245a-11; 260b-2.
260b-5; 260b-7.
- o.-mamaķ** 91b-10; 122b-13;
164a-14.
- o.-mamdan** 260b-2.
- o.-manuñ** 25b-10.
- o.-ması** 63a-3.
- o-masın** 9b-2.
- o.-masına** 77b-1.
- o.-masun** 177a-11; 190a-5;
259b-1.
- o.-mayandan** 95a-7; 95a-14.
- o.-mayanları** 49a-4.
- o.-mayasın** 250b-8.
- o.-mayaya** 208a-10.
- o.-mayup** 12b-3.
- o.-mazsa** 84a-13; 193b-9;
260a-1; 261b-12.
- o.-muşdur** 19a-1.
- o.-muşken** 134a-1.
- o.-mış** 27a-13; 96a-15; 134a-2;
194a-7; 196a-3.
- o.-mışdur** 26b-9.
- o.-mışlar** 31a-7.
- o.-sa** 2a-1; 12a-14; 25b-7; 40a-
14; 41a-1.
- o.-salar** 222b-14.
- o.-unca** 11a-4; 226b-6.
- o.-uncaya** 144b-3; 148a-15.
- o.-undukda** 200a-14.
- o.-unmadı** 124a-2.
- o.-up** 1b-9,10; 12a-13; 271b-

<p>13.</p> <p>omuz: Omuz</p> <p>o.-ına 177b-15.</p> <p>o.-ların 128b-5.</p> <p>o.-larının 190b-13,14.</p> <p>o.-unda 34a-14; 34b-1.</p> <p>on: (27) On. 6b-3; 7a-9; 7a-12; 7b-4;</p> <p>7b-8...</p> <p>o.-ı 36b-4,5.</p> <p>o.-uncı (8) 60a-10; 84a-15;</p> <p>115a-10; 127b-7; 175b-</p> <p>5...</p> <p>oñarıcı: Onarımcı.196a-13.</p> <p>ordan: Oradan.140a-7.</p> <p>orosbı: Hayat kadını. 206b-5.</p> <p>orta: Orta. 85a-14; 85b-1; 119a-7.</p> <p>o.-sına 122b-6.</p> <p>o.-sından 122b-4.</p> <p>ortak: Ortak. 21b-6.</p> <p>o.-lık 108b-14.</p> <p>oruç: Oruç. 12b-11; 75a-3; 232a-11;</p> <p>246a-15.</p> <p>o.-ı 138a-15; 191a-10.</p> <p>o.-ın 200b-15.</p> <p>o.-lu 72a-1.</p> <p>o.-ludur 72a-3.</p>	<p>oruç tut-: Oruç tutmak. 71b-14; 75a-2;</p> <p>184a-2.</p> <p>ot: Ot. 119b-5; 153a-7.</p> <p>o.-a 156a-9.</p> <p>o.-ı 84a-14; 153a-8.</p> <p>o.-lar 209a-15.</p> <p>otur-: Oturmak.</p> <p>o.-anlar 98a-12.</p> <p>o.-anlara 208a-13.</p> <p>o.-duğı 50b-3.</p> <p>o.-duğından 127b-4.</p> <p>o.-duğda 73a-9; 131b-7.</p> <p>o.-dılar 142a-13.</p> <p>o.-ma 90a-9.</p> <p>o.-madan 80b-7.</p> <p>o.-mağ (14) 97b-1,2; 125a-12;</p> <p>185a-8; 203b-9...</p> <p>o.-mamak 80b-8.</p> <p>o.-sa 127a-11; 127b-1; 248a-7;</p> <p>248a-14.</p> <p>o.-salar 47b-4.</p> <p>o.-sam 256b-10,11,12,13.</p> <p>o.-up 27b-2; 46a-11; 147a-10;</p> <p>208a-9,10.</p> <p>o.-ur 129b-13.</p> <p>o.-urken 174b-6.</p>
---	--

o.-uz 131b-8.
otuz: (27) Otuz. 7b-5; 7b-11; 8b-7; 9a-6; 52b-6...
o.-ı 36b-4.
o.-uncı 84b-7; 191b-12.

oyna-: Oynamak.

o.-duğda 242a-4.
o.-mağ 115b-9; 116b-6; 116b-8,9; 142b-12.
o.-ya 206b-7.
o.-yalum 68b-7.
o.-yanlar 115b-9,10.
o.-yup 42a-15; 98b-1.

oyun: Oyun.116b-8.

o.-a 122a-5.
o.-ları 142b-12.

Ö

öde-: Ödemek.

ö.-mek 115b-8.
ö.-meye 199b-4.
ö.-nmez 182b-9.
ö.-r 247a-7.
ö.-rim 243a-15.

ödünç: Ödünç.108b-8.

ög-: Övmek. 227b-3; 230a-14; 246a-8.

ö.-ene 107b-12.

ö.-eni 107b-14.

ö.-er 181a-8; 226b-9.

ö.-mek 107b-4; 107b-15.

ö.-se 107b-9.

ö.-üp 41b-15.

öğren-: (9) Öğrenmek. 16a-7; 23a-6;

24b-7; 68b-3; 248b-15...

ö.-di 49b-11.

ö.-dim 24b-12.

ö.-dise 49b-9.

ö.-dükde 72b-12; 113a-15;
134b-7.

ö.-dükden 175a-13.

ö.-düm 94b-12.

ö.-e (12) 25b-1; 56b-6; 76a-9;
94b-10; 128b-10...

ö.-edür 274b-15.

ö.-eler 137a-11.

ö.-en 109b-4.

ö.-esin 18a-9.

ö.-eyim 58b-4; 187b-13.

ö.-ici 76a-7.

ö.-me 133b-5.

ö.-meden 77b-8.

ö.-medi 16a-14.	25b-15; 31b-1.
ö.-medükçe 185b-2; 186a-4.	ö.-ür 128b-13.
ö.-medükleri 226b-11.	ö.-ürler 73a-2.
ö.-mege 67a-6; 78a-12; 91b-14; 100b-13; 131b-14.	ö.-ürse 179a-7.
ö.-mek (15) 11b-2; 15b-13; 30b-7; 62b-12; 65a-1...	öğret-: Öğretmek.
ö.-mekde 83b-12.	ö.(d)-de 192a-2.
ö.-mekden 69a-8.	ö.(d)-eler 275b-12.
ö.-mekdür 95a-6.	ö.(d)-en 87b-7; 87b-9.
ö.-mekle 22a-5; 78a-11.	ö.(d)-ene 76a-7; 109b-4.
ö.-meli 110a-13.	ö.(d)-ivir 227b-9.
ö.-memek 97b-12; 173a-14.	ö.(d)-iler 59b-9.
ö.-memiş 91b-13,14.	ö.(d)-iler 59b-4.
ö.-meye-idüm 56b-2.	ö.-me 113a-13.
ö.-meyenler 53b-9.	ö.-mede 102b-4.
ö.-meyenleri 5a-11.	ö.-medi 200b-9.
ö.-meyüp 110a-14; 120a-6; 168a-13.	ö.-medükde 113b-5.
ö.-mez 57b-14; 84a-4; 147a-7; 275a-6.	ö.-medüñ 59b-3.
ö.-mezlerse 131a-15; 168b-12.	ö.-mege 113b-4; 130b-12; 131a-14; 178b-15; 192a-14.
ö.-miş 120a-12.	ö.-mek (13) 91b-11; 151b-12; 191a-12; 191b-3; 191b-15...
ö.-se 57b-2; 113b-8; 129b-5.	ö.-memek 191a-5.
ö.-üñ 19b-9; 130b-14.	ö.-meyenler 274a-14.
ö.-üp (74) 5a-1; 5b-1; 25a-15;	ö.-meyüp 88a-4; 226b-12.
	ö.-mezse 191b-3.

ö.(d)-üñ 59b-1.	270b-12; 271a-6.
ö.(d)-ürler 190a-6.	ö.-enlere 245b-7.
ö.(d)-ürlerdi 59a-7; 186a-10; 190a-3.	ö.-medi 271a-7.
ö.(d)-ürlerse 87b-3.	ö.-mediler 245b-5.
ögül-: Övülmek.	ö.-medükçe 187a-11; 187a-14.
ö.-en 107b-12.	ö.-mek 176b-15.
ögün: Ögün, defa, kez.	ö.-melerin 255b-4.
ö.-de 225b-7.	ö.-mesi 271a-3.
ö.-den 122b-1; 172b-2.	ö.-mesin 255a-15.
ö.-e 175b-12.	ö.-mez 98a-5; 218b-15; 233a- 15; 271a-3.
ögün-: Övünmek.	ö.-mezler 29a-1.
ö.-müş 117a-7.	ö.-mezden 58b-9.
ögüt-: Ögütmek.	ö.-se 28b-11; 28b-15.
ö.(d)-ürdi 180a-13.	ö.-ünce 58a-1; 147b-8.
ögüt: Ögüt. 168a-3; 178a-4; 227a-6.	ö.-ünceye 11b-2; 139a-6; 183a- 1; 194a-13; 207b-11; 256b-1.
öküz: Öküz. 44b-11.	
öl-: Ölmek.	ö.-üp 10a-5; 32a-7; 220b-6.
ö.-di 251b-2; 270b-8.	ö.-ürler 186a-15.
ö.-dürüp 31a-1.	ö.-ürlerse 227a-1.
ö.-düklerinde 216b-8.	ö.-ürse 91a-8.
ö.-düler 245b-4.	ö.-üsin 45a-11.
ö.-düği 225b-8.	öldür-: Öldürmek.
ö.-dükde 58a-1.	88a-12; 256a-3; 271a-4; 273a-3,4.
ö.-eceksin 213b-5.	
ö.-en 4b-5; 79b-4; 105a-12;	

ö.-düm 217b-6.	‘ö.-ümüzü 209a-9.
ö.-en 256a-3	ö.-üñ 77a-4.
ö.-mek 233a-10; 245b-15.	‘ömür: Ömür. 3a-6; 98a-3; 99b-1; 181a-8; 209a-7.
ö.-sün 255a-7.	‘ö.-leri 214b-5.
ölü: Ölü. 68a-9; 105a-1; 268b-11.	‘ö.-lerine 224a-2.
ö.-ler 86a-4; 209a-1.	ön: Ön.
ö.-lerle 90a-9.	ö.-ümüz 232b-5.
ö.-sine 81a-1.	ö.-ünde 160a-5; 169b-9; 181a- 6.
ölüm: (17) Ölüm. 3a-2; 32a-1; 32a-4; 32a-10; 48a-2...	öñ: Ön, ileri. 13a-10.
ö.-den 82b-15; 127a-12.	ö.-de 13a-8; 40a-5.
ö.-e 123b-3.	ö.-i 216b-1.
ö.-i 26a-8; 66a-5; 195b-14.	ö.-lerine 97b-14,15.
ö.-üñ 79b-2.	öñer-: Önermek.
‘ömr: (Ar.) Ömür, yaşayış, hayat. 99a- 10; 127a-13.	ö.-lerdi 186b-3.
ö.-i (9) 99a-13; 99a-15; 105a-3; 105a-13, 124b-7...	önünce: Ondan önce, önünce. 121b- 13; 173b-13.
ö.-imüz 31a-10; 207b-12,13.	‘örf: (Ar.) Örf. 209b-15.
‘ö.-in 218a-7.	‘örf-i fāsa: (Far.)Önemsiz örf.140a-11.
ö.-inde 97b-7; 138b-7.	‘örfen: (Ar.) Örfe göre. 195a-1.
‘ö.-iñüz 105b-5.	ört-: Örtmek.
‘ö.-üm 67a-13 127a-12; 275b- 13; 275b-15.	ö.-ecek 111b-8.
‘ö.-ümde 250b-4.	ö.-er 237a-9.
‘ö.-ümi 221b-11.	örülü: Örgülü.117b-3/4.
	örümcek: Örümcek.174a-10.

öt-: ötmek.

ö.-dükde 98a-2.

ö.-se 98a-4.

ötürü: (17) Ötüri.2a-3; 2a-5,6; 5a-3;

14a-9...

ö.-dür 22a-1; 22b-9; 48b-1.

öv-: Övmek.

ö.-üp 216a-8.

öyle: (27) Öyle. 4b-12; 18a-8; 19a-10;

23a-9; 33b-2...

ö.-ye 178b-6; 206a-6.

öz: Öz; kendi.

ö.-i 89b-12.

ö.-ini 181a-7.

‘özr: (Ar.)Bahane, sebep bulmamak.

11b-9; 182b-10.

‘ö.-in 148a-9.

‘ö.-inden 138b-13.

‘özr-i şer’: (Far.) Dinsel (Şeriata

uygun) bahane. 114b-9.

‘ö.-i 114b-11.

‘ö.-ī 93b-10; 38b-1; 138b-11;

191b-8.

ö.-inde 193a-10.

‘özr-i şeriyye: (Far) Dinsel gerekçe ile

ilgili. 133a-1.

‘özür: (Ar.) Özü. 75a-4; 105b-14;

259b-14.

‘ö.-den 138b-14.

‘ö.-dür 54b-13.

‘ö.-leri 235a-1.

‘ö.-siz 143b-2.

‘ö.-süz 52a-13.

‘özür it-: Tevbe etmek, afv

dilemek.136b-3.

‘özrü ol-: Afv edilmiş olmak. 12a-15;

12b-2; 12b-5; 138a-15; 264a-7.

P

pabuç: (Far.) Pabuç.

p.-in 128b-3.

pādişāh: (Far.) Padişah, sultan.

169b-15; 170a-10; 269a-14.

p.-ları 171b-7.

p.-ımuızı 223b-4; 223b-9.

pāk: (Far.) Temiz, pak. 26a-1;

30a-7; 45b-2; 48a-15...

p.-i 111b-4.

p.-idi 35a-2,3.

p.-in 276a-8.

p.-inden 217b-9.

p.-lerin 170b-7.

pāk eyle- : Temizlemek. 240a-1.	p.-inüñ 42a-10.
pāk it- : Temizlemek 57b-2; 142b-3; 144b-5; 160a-2; 237b-9.	pek : (12) Çok, fazla, ziyade.7a-4; 41b- 15; 64a-1; 64b-4; 64b-8...
pāk ol- : Temizlenmek.156b-11; 186a- 6; 194b-2; 228b-10.	p.-dür 162b-1.
pākçe : Temiz bir şekilde.141a-15; 169b-13; 193b-5; 203b-15.	pelās : (Fr.) Palas.
pākla- : Temizlemek. p.-yup 275b-7.	p.-lar 31a-13.
pāklan- : Temizlenmek. p.-mada 57b-6.	p.-lar-ıla 31a-13.
p.-madukça 30b-10; 31a-2.	penbe : (Far.) Pamuk.
paralan- : Parçalanmak. p.-dı 176b-8.	p.-li 183b-4.
pāre : (Far.) Parça. 224a-10.	p.-siz 183b-4.
pāre pāre it- : Parçalanmak. 46a-7.	pençe : Pençe. 232b-8.
parmağ : Parmak. p.(ğ)-ın 119a-9; 119a-10; 172b-4; 197b-13.	pençsenbe : Perşembe, beşinci gün. 232b-8.
p.(ğ)-ını 84b-8.	perçem : (Far.) Kakül, Tepede bırakılan saç. 117a-12.
pāyimāl : (Far.) Ayak altında kalmış, çiğnenmiş. 221b-3.	perde : (Far.) Perde. p.-siz 146a-15; 208a-10.
pāzār : (Far.) Pazar (günü) 232b-8.	perişān : (Far.) Dağınık, karmaşık. 122b-4.
peçe : Peçe, yüz örtüsü.123a-15.	perk it- : Canlanmak. 219a-14.
peder : (Far.) Baba. p.-im 42a-10.	pes : (Far.) Sonra, sonunda. 21b-11; 142a-7; 214a-12; 240b-1; 274b-11.
	peydā it- : Elde etmek.142a-4; 185b-6.
	peygamber : (Far.) Peygamber. p.-ler (10) 14a-3; 28a-15; 37a-

7; 37a-9; 37b-4...

p.-lerden 38a-6; 38a-13.

p.-lere (7) 10a-4; 14a-4; 19b-1;
36b-13; 37a-5...

p.-lerüñ 8a-9; 38b-10.

peşimān ol-: Pişman olmak. 82a-10;
252a-5; 274b-8; 275a-9.

peşimānlık: (Far.) Pişmanlık. 134b-4;
275a-9.

pīr: (Far.) Şeyh.

p.-leri 137b-1; 159a-3.

pirinç: (Far.) Pirinç. 116b-7.

p.(c)-i: 85a-6.

pişimān: (Far.) Pişman. 31b-13.

p.-lar 110b-1.

p.-sın 208b-15.

pişimānlık: (10); (Bkz. **peşimānlık**),
nedāmet.
90b-10; 143b-1;
168b-13; 184b-7.

p.(ġ)-uñ 47a-11; 209a-5.

pişimān ol-: (13); (Bkz: **peşimān ol-:**)
98b-3; 99a-8; 120a-
7; 123b-7; 124b-8...

pişir-: Pişirmek.

p.-mege 183b-8.

pota: (Fr.) Pota. 118b-12.

pür: (Far.) Dolu, çok. 63a-6; 70b-9.

p.-den 158a-7.

R

Rabb: (Ar.) Sahip, Allah, Tanrı.

R.-ī 5b-13.

R.-i (21) 96a-12; 197b-12;
217a-6; 217b-11; 218a-
3...

R.-iñe 66a-9.

R.-üke 169b-10.

R.-üm (33) 66b-15; 67b-5;
69b-15; 72b-15; 73b-8...

R.-üme 67b-14; 204b-4.

R.-ümüñ 67b-7.

R.-ümüz 75a-15.

R.-üñ (7) 33a-7; 68a-4; 214a-
10; 218a-10; 221b-10...

R.-üñe 202a-1.

R.-üñi 89a-4.

R.-si 15a-8; 225a-11.

R.-sine 198a-15; 204b-5.

Rabbü'l- 'ālemin: (21) (Ar.)
Âlemlerin sahibi olan Allah.
3a-15; 29b-12;
62a-2; 63b-14; 66b-13...

R.-üñ (8) 72b-9; 73a-3; 86b-8; 95a-15; 106b-12..	95a-1; 103b-9; 209b-5; 218a-7.
R.-e 203b-11.	rāhat ol- : Gönlü rahat olmak, rahatlanmak.
rabṭ: (Ar.) Bağ. 84b-11.	213b-9; 214b-7; 274b-12;
rāci-i şefā' at: (Far.) Bağışlanmayı rica eden, yalvaran. 64a-10.	275b-6.
raḍiyallāhu ' anhu: (Ar.) Allah ondan razi olsun. (25) 90a-9; 148a-6; 163b-8; 166b-1; 166b-3...	rāhatlan- : Rahatlanmak. r.-mağa 77b-2.
rafiz: (Ar.) Bırakan, vazgeçen. 236b-13.	Raḥīm: (Ar.) Ahirette müminlere cömertliğiyle muamelede bulunan Allah. 210b-11; 211a-1; 221a-15.
rağbet: (Ar.) İstek, arzu. 72b-8; 163a-14; 164a-13.	Raḥmān: (Ar.) Dünyada her canlıya mümin kafir ayırım yapmadan merhamet eden Allah. 214a-6; 214a-13; 269a-3.
rağbet it- : İstemek, arzulamak. 75b-2; 180a-7.	R.-da 222a-9.
rağbet-i tām: (Far.) Kusursuz isteme. 197b-8.	raḥmet: (6); (Ar.) Birinin suçunu bağışlama, yarlıgama, merhamet etme. 29b-14; 30a-12; 93a-2; 129b-14; 131b-7...
rāhat: (Ar.) Rahat, gönül hoşluğu. 90b-9; 116a-12; 147b-8; 177a- 15.	r.-den (6) 92b-15; 93a-6; 158a- 10; 219a-8; 250a-15.
r.-da 142a-15; 170a-5.	r.-inden 25a-10,11; 208b-9.
r.-ı 213a-1.	r.-üñden 275b-4.
r.-ıla 74b-2.	r.-üñle 214b-2.
r.-la (9) 83b-6; 114b-8; 117a-; 175b-9; 213a-1...	raḥmet it- : Esirgemek.
rāhat it- : Rahatlık duymak.	

140a-15; 225a-3.	r.-sinden 59a-12.
rā'is: (Ar.) Bakıcı, sorumlu.	rāyet: (Ar.) Sancak, bayrak. 219b-2.
r.-ifūz 59a-11.	rāzık: (Ar.) Rızık veren. 27b-12.
raķış: (Ar.) Dönme, dans. 201a-15; 203a-12.	rāzī: (7); (Ar.) Rızık olan, itiraz etmeyen. 20a-5; 20a-13; 27a- 8; 123b-13; 236a-4.
raķık: (Ar.) İnce. r.-e 172b-6.	r.-dür 213a-2.
raķş: (Ar.); (Bkz. raķış) 135a-9; 135b- 5; 201b-3.	rāzī ol-: (22) İtiraz etmemek. 20b-4; 27a-7; 29b-13; 130a-15...
raķş-ı mezkūr: (Far.) Zikrolunan dans. 135a-13.	rebīb: (Ar.) Üvey oğul.
Ramazān-ı şerīf: (Far.) Kıymetli Ramazan ayı. R.-de 42b-2; 244a-10,11; 251b-7,8.	r.-ine 179b-10.
R.-e 264a-13.	recm: (Ar.) Taşa tutma, taşlama. 100a-13.
ra' nā: (Ar.) Güzel. r.-dur 91b-6.	recā: (Ar.) Ümit, reca. 25b-9; 92b-13; 207b-1.
rāst gel-: Tesadüf etmek. 56b-7; 199a-10.	r.-sında 25a-14.
rav' -ı müslim: (Far.) Müsliman'ı korkutmak. 116b-9.	recā it-: Ümid etmek. 106a-1; 169b- 14; 217b-10.
ravza: (Ar.) Bahçe, Peygamberin kabrinin yanındaki ravza, cennet bahçesi. 126b-14.	recül: (10); (Ar.) Ergin, yetişkin erkek. 104b-4; 236a-5; 236b-1; 236b-2; 253a-4...
ra' ye: (Ar.) Sorumluluklarına karşı.	r.-dür 254a-11. r.-i 249b-15. r.-üñ 251b-13; 255b-15.
	redd: (Ar.) Kovma. 11a-12, 20b-11;

- 21a-1; 266b-3,4.
- redd eyle-**: Kovmak, reddetmek.
10b-15; 235a-13; 235a-15;
250a-8.
- redd it-**: Kovmak, reddetmek. 88a-3,4;
91b-1; 106b-15; 114a-2.
- redd-i 'özür**: (Far.) Özürü kabul
etmemek. 105b-14.
- refik**: (Ar.) Arkadaş.
r.-lerinüñ 80b-11.
- rehin**: (Ar.) Rehin olarak verilmiş,
rehin olarak bırakılmış.
108b-7; 108b-9,10;
- rek' at**: (Ar.) Namazın bir kıyam, bir
rukû ve iki secdelik bölümü.
39a-12; 151b-3; 232a-15.
r.-a 144b-11.
- renk**: (Far.) Renk.
r.-den 13b-4.
r.(g)-e 197b-10.
r.(g)-in 89b-13.
r.(g)-inde 45a-5.
r.-ler 43b-3.
r.-lü 131a-9.
- re's**: (Ar.) Baş, kafa. 144b-4.
- resmi**: (Ar.) Resmi. 40b-2.
- revza-i cinân**: (Far.) Cennet bahçeleri.
274b-6.
- re'y**: (Ar.) Görme, görüş. 106a-5.
- reyhân**: (Ar.) Fesleğen. 174a-1.
- reyyân**: (Ar.) Suya kanmış, suya
doymuş.
r.-dur 168a-12.
- rezîl**: (Ar.) Alçak bayağı, soysuz,
utanmaz.
r.-eden 156b-10,11.
- rıfık**: (Ar.) Yumuşaklık, yavaşlık,
tatlılık. 74a-9.
r.-la 102b-2,3; 198b-15.
- rızâ**: (8); (Ar.) Razi olma, kabul etme.
221b-6; 254a-1; 255a-10,11;
255b-13...
r.-ları 112b-11.
r.-m 161a-8.
r.-muz 113b-1.
r.-sı 74a-12; 101a-15; 144b-1;
145a-3; 234b-10.
r.-sın 196a-2; 213b-4.
r.-sımı 5b-15; 127a-15.
r.-sıyla 105a-13; 234b-9.
r.-sız 155a-13.

- r.-yı** 106b-2; 220b-11; 223b-14.
- rızā-yı ma'şiyet** : (Far.) Günahı kabullenme. 210a-5.
- rızā'en**: (Ar.) Râzı olmak.173a-1.
- rızıq**: (Ar.) Yiyecek, kısmet, nasip. 27b-11; 27b-14; 28a-2; 242a-10; 242a-12.
- r.-ın** 27b-14.
- rızq**: (Bkz. rızıq) 27b-13.
- r.-ımı** 46a-11.
- r.-ın** 229b-9.
- r.-ında** 82a-12; 229a-9.
- rızvānu'llāhi**: 61a-10; 231b-9.
- ri'āyā**: 113a-6; 194b-14; 217a-9; 222b-15.
- ri'āyet**: 224a-1; 224a-4.
- r.-den** 211b-2.
- r.-siz** 78a-5,6; 116b-1.
- ri'āyet-ı tāmme**: (Far.) Kıyamet göstermesi. 225a-14.
- ri'āyet it-**: (12) Saygı göstermek. 81b-13; 109b-7; 146a-1,2,3...
- ri'āyet olun-**: Hizmet etmek, saygı göstermek. 107b-4.
- ribā**: (Ar.) Artma, çoğaltma.137a-11; 263b-5.
- r.-dan** 137a-13.
- ribḥ**: (Ar.) Kazanç.108b-13.
- ricā it-**: Rica etmek. 198b-7
- ricāl**: (Ar.) Erkekler. 121b-14; 145b-15; 192b-1; 193a-8.
- r.-de** 194a-5.
- r.-den** 144b-12.
- r.-e** 145b-11; 145b-15; 147b-11.
- riḍvānu'llāhi**: Allah'ın rızaları (onların üzerine olsun).147b-14.
- rif at**: (Ar.) Yükseklik, yücelik. 162a-4.
- rīh**: Rüzgar. 46a-3.
- rīhū'l-akim**: (Ar.) Ad kavminin helak eden rüzgar. 46a-3.
- riḥlet eyle-**: Göç etmek, ölmek. 213b-12.
- risāle**: (Ar.) Mektup.
- r.-sinde** 103b-13.
- rişvet**: (Ar.) Rüşvet. 115b-2; 118b-1.
- r.-le** 211a-4.
- rivāyet**: (Ar.) Söylenme, nakletme, aktarma. 255b-12; 257b-1.
- r.-de** (7) 34b-1; 41b-2; 43b-1;

164b-13...	84b-13.
r.-in 54b-11; 153b-10.	r.-sıdur 72a-6; 72b-4.
r.-ler 49b-7; 216a-14.	r.-sız 63b-7.
r.-leri 235b-2.	r.-ya 107b-11.
rivāyet it-: Anlatmak, söylemek.	riyā it-: İki yüzlülük etmek.
148a-3; 250a-7; 205a-15; 253a-3.	65b-13; 70b-3; 70b-13.
rivāyet ol-: (9) Anlatılmak. 188a-13; 263b-14; 266a-1,2; 266a-6...	riyā ol-: İki yüzlü olmak. 71b-4; 73b-14.
rivāyet eyle-: Anlatmak, söylemek.	riyāset: (Ar.) Reislik, başkanlık. 91a-5.
235b-2.	rub^ç: Dörtte bir, çeyrek.
riyā: (Ar.), (32) İki yüzlülük.	r.-u 246b-1.
62b-14; 63a-1; 63a-3; 63a-10; 137a-7...	r.-ımı 271a-5.
r.-da 70a-11.	rub^ç u uşur: (Far.) Çeyrek uşur. 246b-1.
r.-dan (10) 63a-9; 65a-7,8; 65b-15; 73a-13...	r.-dan
r.-dandur 73b-15.	rūḥ: (Ar.) Can, ruh.
r.-dur 72b-2; 75b-8.	29a-15; 47a-1; 222b-12; 276a- 8.
r.-en 115a-14; 115b-8; 246b- 11.	r.-a 222b-14.
r.-ile 149b-14.	r.-da 211b-5.
r.-lar 63a-15.	r.-ımı 105a-4.
r.-nuñ 63a-2; 66a-1; 72b-6; 74a-8, 76b-6.	r.-ları 30a-14.
r.-sı 71b-4,5; 72a-6; 76a-15;	r.-larını 29a-8,9.
	r.-una 276a-10.
	r.-uma 6b-2.
	r.-umuz 213b-12.
	r.-umu 163b-9.

- r.-una** 271a-1.
- r.-undan** 271a-1.
- r.-unu** 211b-1.
- r.-uñ** 268a-2; 270b-13.
- r.-uña** 270b-14.
- r.-ından** 270b-12.
- r.-ımı** (7) 29b-11; 29b-15; 30a-9,10; 105a-15...
- ruḥṣat:** (Ar.) Ulaşma, fırsat.128a-5.
- r.-dur** 232a-12.
- rukye:** (Ar.) Daha çok cinni hastalıkların iyileşmesi dileği ile yapılan okuma. 158b-8.
- rūyet:** (Ar.) Görüşsüz, fikirsiz.
- r.-in** 81a-9.
- rūz:** (Far.) Gündüz. 236a-1.
- rūzigār:** (Far.) Rüzgar. 46a-2; 46a-3; 46a-5; 89b-7.
- r.-a** 217b-14.
- r.-dan** 46a-4.
- r.-lara** 28b-3.
- r.-lı** 169b-8; 231b-4.
- rūcūʿ:** (Ar.) Dönme, ger, dönme.
- 48a-1; 141b-10; 204b-6; 248b-3.
- rūcūʿ eyle-:** Dönmek. 56a-11; 155b-14; 188a-8; 258a-10.
- rūcūʿ it-:** Dönmek. 156a-4; 188a-12; 208a-1; 233a-7; 233a-15.
- rūkūʿ:** (Ar.) Namazda kıyamdan sonra elleri dizlere koyup eğilme.
- 71b-9.
- r.-da** 35a-10.
- r.-dan** 152b-2.
- r.-ndan** 152a-3.
- rūsvāy:** (Far.) Rezil, itibarsız.131b-5.
- r.-ı** 222a-2,3; 223a-15; 243a-4.
- r.-lığı** 172a-11.
- r.-lık** 103a-12.
- r.-lıkdur** 3a-1.
- rūsvāy it-:** Rezil etmek.130b-15.
- rūsvāy ol-:** (10) Rezil olmak. 12a-12; 18b-12; 82a-7; 82b-12; 90b-10...
- rūşvet:** (Bkz.rişvet)165b-2.
- rūtbe:** (Ar.) Sıra, derece.
- r.-si** 76a-8.
- rūyā:** (Ar.) Rüya, düş. 57a-4.
- r.-da** 159a-6.

S

saʿādet: (7); (Ar.) Mutlu olma, mutluluk. 2b-14; 79b-12; 180b-9; 182b-1; 184b-5.

s.-dür 76b-4; 203a-11.	12; 189b-2; 221a-1; 221a-3...
s.-e 66b-8.	şabī: (Ar.) Çocuk. 155a-14.
s.-le 172b-8.	şābit: (Ar.) Yerinde duran, sabit.
s.-lü 228a-10.	56b-13; 99b-2; 148a-13; 198a-
saʿ ādet bul-: Mutlu olmak. 142b-6.	10; 219a7.
saʿ ādet ol-: Mutlu olmak. 74b-11; 95a-	ş.-dür (10) 28b-15; 31b-15;
3; 212a-8.	39b-7; 40a-12; 44b-1...
şaʿ lebe: (Ar.) Tilki(ce).	şābit eyle-: Sabit etmek. 26a-4; 162b-
ş.-yi 216a-14.	1.
sāʿ at: (13); (Ar.) An, zaman. 24b-3;	şābit ol-: (10) Sabit olmak.
43a-2; 72a-1; 127a-13,14...	22a-11; 22a-13; 122b-7;
s.-de (6) 26a-10; 26a-12. 190b-	148b-13; 149a-1...
15; 197b-9; 198b-8...	şabr: (Ar.) (Bkz. şabır) 173a-9; 197b-
s.-dendür 140a-9.	4; 253b-11.
s.-in 198a-14.	şabr eyle-: (Bkz. şabır eyle-:) 245a-7.
s.-inde 199b-7.	şābūn: (Ar.) Sabun. 80b-13.
s.-ine 199b-9.	ş.-ı 85a-11.
şabāḥ (11); (Ar.) Sabah. 9a-7; 40a-9;	şaç: Saç, zülüf.
42b-15; 43a-6; 88a-14...	ş.-ı 196a-8; 196b-10.
ş.-a 264b-15.	ş.-ları 117b-3; 117b-7.
sābık: (Ar.) Geçici.	ş.-ların 105a-10.
s.-da 224a-1.	ş.-larıñ 117b-4.
şabır: (Ar.) Sabır, tahammül. 189b-3.	şaç-: Saçmak.
ş.-dan 170a-6.	ş.-mayup 265b-2.
şabır eyle-: Sabretmek. 253b-10.	şadā: (Ar.) Ses, âvaz, yankı. 213b-7.
şabır it-: (6) Sabretmek. 92b-5; 176b-	ş.-sından 223b-8.

- şadaka:** (6); (Ar.) Allah rızası için fakirlere verilen yardım. 224a-13; 224b-6...
ş.-ile 82b-9.
ş.-sın 225a-12.
ş.-y1 224a-7.
- şadaka vir-:** Sadaka vermek. 82b-9; 82b-11; 224a-9;
- sādāt:** (Ar.) Seyyidler.
s.-a 115b-15.
- sāde:** (Far.) Süssüz, gösterişsiz.
179b-14; 216b-8.
- şādık:** (Ar.) Doğru, gerçek. 148b-9; 157b-8.
ş.-dur 69b-6.
- şādır:** (Ar.) Ortaya çıkan, meydana gelen. 160a-3.
- şādır ol-:** (9) Ortaya çıkmak, meydana gelmek. 60b-1; 162b-6; 162b-11; 162b-13; 163a-2...
- şadr:** (Ar.) Göğüs.
ş.-ından 199a-14.
- şaf:** (Ar.) Namazda durulan sıra.
ş.-ı 138b-12.
- şafā:** (Ar.) Saf, temiz.
ş.-da 222b-1.
- ş.-lar** 214a-2.
ş.-sı 197b-7.
ş.-y1 110a-5.
- şafaḥāt:** (Ar.) Safhalar.
s.-da 124a-12.
- şafṛā:** (Ar.) Sarılık denilen hastalık.
ş.-sı 122b-3.
ş.-y1 141b-7,8,9.
- şaff:** (Bkz. şaf) 128b-5.
- şag:** Sağ taraf. 13a-9; 34a-14,15; 128b-2.
ş.-a 71b-10.
ş.-da 13a-8; 40a-6; 232b-4.
ş.-dan 80a-14; 128b-4.
ş.-ı 163a-5.
ş.-ına 153b-2.
ş.-ından 118a-3.
ş.-ıyla 163a-1.
- şag-:** Sağmak.
ş.-dukça 88a-14.
- şag eyle-:** İyileştirmek, sıhhata kavuşturmak. 116a-7,8.
- şag ol-:** İyileşmek, hastalıktan kurtulmak. 245b-7.
- şagā'ir:** (Ar.) Küçükler. 263b-6.
ş.-i 163a-3.

ş.- üñ 148b-13.	ş.- i (13) 58b-11; 72a-3; 72a-13; 72b-14; 115a-13...
ş agıl :- Sağılmak.	ş.- idür 72b-5.
ş.- ur 88a-12.	ş.- ine 102b-1;121b-4; 121b-6.
ş agır : Kulağı duymayan. 89b-14.	ş.- ini 220a-7; 267b-13.
ş agır eyle :- Duymamak. 90b-1.	ş.- leri 63a-10; 80a-9; 74a-2; 141b-13; 205a-7.
ş.- dan 63b-15.	ş.- lerine 98a-11.
ş agır : (Ar.) Küçük. 73b-10; 119a-5.	ş.- ilerin 80a-1.
ş.- den 117a-8.	ş ahib çık : Kendisine âit olduğunu ileri sürmek, kendine mâletmek. 145a-2.
ş.- i 145b-4.	ş ahibü'l-milleti : (Ar.) Milet sahibi. 177b-5.
ş agire : (Ar.) Küçük.125a-6; 149a-1.	ş ahib-i dükkân : (Far.) Dükkan sahibi. 249b-9,10; 249b-12; 249b- 15; 250a-1.
ş.- ye 125a-5.	ş ahib-i hayrât : (Far.) Hayret sahibi. 151a-4.
ş agış :- Saymak.	ş.- ları 151a-13.
ş.- ınca 28b-7.	ş ahib-i kebîre : (Far.) Büyük sahibi. 148b-10.
ş ahâbe-i kirâm : (Far.) Ulu, büyük ve şerefli sahabeler. 61a-10.	ş ahib-i kerâmet : (Far.) Mübarek insanlar. 116a-10.
ş ahan : (Ar.) Tabak.	ş ahib-i nifâs : (Far.) Doğumdan sonra
ş.- da 241b-12.	
ş ahâyif-i hisâbuñ : (Far.) Hesap kitapları (günah ve sevabın yazıldığı kitaplar). 61b-7,8.	
ş ahib : (Ar.) Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, malik, sahip. 145a-2; 168a-10; 227a-13; 249b-14.	
ş.- e 14a-12.	

kadın.	69a-13.
ş.-a 118b-5.	sā'îl: (Ar.) Saldırıcı, saldıran.
şahîfe: (Ar.) Sayfalar, varaklar.	s.-e 144a-3.
ş.-nüñ 36b-3.	sā'îl ol-: Saldıran olmak. 114a-5.
şahîh: (Ar.) Sahih, doğru, gerçek.	sā'im ol-: Oruçlu olmak. 215b-14.
97b-5; 116b-2; 250a-7; 261b-5.	sa'îr: (Ar.) (25) Diğer, benzeri. 16a-
ş.-dür 14b-11; 16a-1; 16a-8;	12; 18a-8; 19b-1; 21b-2; 23a-
16a-10; 16a-15.	14...
ş.-siz 103b-6.	s.-den 12a-7.
şahîh ol-: Gerçek, doğru olmak.	s.-üñ 273a-10.
235b-3; 259b-10; 266b-4.	saqâ: (Ar.) Su dağıtan. 184a-13.
şahîha: (Ar.) Sahih, doğru, gerçek.	ş.-dur 184a-14.
105b-15; 112a-2.	şakal: Sakal. 117b-10; 117b-14,15;
sâhil: (Ar.) Sahil, kıyı. 136b-2;	118a-2; 174b-4.
170a-10; 273b-1; 273b-3.	ş.-dan 119a-4.
sâhir: (Ar.) Sihir yapan, büyücü.	ş.-ı 117b-12; 199a-15.
273b-6.	ş.-ların 105a-10.
s.-den 136b-1.	saqar: (Ar.) Cehennem.
s.-üñ 273a-14.	s.-dan 268b-7.
saḥiyye: (Ar.) Cömertlik. 195b-12.	şakın-: Sakınmak. 90a-8; 230b-3;
şahrâ: (Ar.) Çöl.	247b-3.
ş.-da 162a-7.	ş.-a 187a-4.
ş.-yı 218b-14.	ş.-ğıl 274a-7.
saht: (Far.) Sert, katı.	ş.-lar 208a-14.
s.-dan 92b-9; 93a-12.	ş.-maduğı 175b-12.
sa'id: (Ar.) Saadetli, mutlu, uğurlu.	ş.-mağ-ıla 51a-8.

ş.-mağ (7) 62b-7; 81b-4; 95a-4; 110b-10; 208a-7...	şalâh: (Ar.) İyilik, rahatlık, düzelme.
ş.-maz 153a-5.	ş.-da 126a-2.
ş.-sa 229a-5.	şalâh-ı dîni: (Far.) Dine samimiyetle bağlılık. 86b-7.
ş.-sun 212b-7.	şalâh-ı hâli: (Far.) Halin, durumun düzelmesi.
ş.-up 55b-3; 156a-12; 174b-9; 231a-7; 252a-3.	ş.-ne 222b-11.
ş.-ur 208b-2.	şalâvât: (Ar.) Dualar, salâtlar. 236b-11.
sakız: Sakız. 80b-13.	ş.-1 232b-7.
şakîl: (Ar.) Çirkin. 90b-13; 209b-14; 264a-9.	şalâvât-ı şerîfe: (Far.) Mübarek dualar, salavat. 104a-7; 104a-11.
şakla-: Saklamak.	şalâvât eyle-: Dua(lar) etmek. 236b-13.
ş.-duğı 181a-2.	şalgun: Salgın. 243a-14.
ş.-mağ 37b-4.	ş.-1 243a-14.
ş.-r 181a-3; 233b-4.	şalın-: Koyulmak, bırakılmak. ş.-mağ 72a-6.
şaklı: Saklı. 216a-15.	ş.-sun 123b-3.
sakf-1 medrese: (Far.) Medresenin tavanı. 157b-6,7.	şalivir-: Serbest bırakmak. ş.-di 270b-10.
sakîn: Sakınılması gereken söz, sakın. 252a-1.	ş.-düñ 248a-2.
sâkin: (Ar.) Sakin. 257b-12.	ş.-meden 117b-12.
sâkin ol-: Sakin olmak. 175a-3.	ş.-meve 128a-7.
sâl: (Fars.); Yıl, sene. 148b-3.	ş.-meyüp 131b-5.
şal-: Salmak. 160b-14.	
ş.-ar 67b-10.	
ş.-ardı 180a-15.	

ş.-üp 130b-7.	sâlim ol-: Sağlam, doğru olmak.
şâlih: (Ar.); (18) İyi amelli, günah işlemekten sakınan.	108a-3; 211b-11; 211b-15;
3b-3; 3b-7; 70a-1; 97a-4; 116a-9...	212a-3.
ş.-inden 204a-10.	sâlime: Sağlam, doğru. (Müennes şekli). 200b-4.
ş.-ler 5a-8; 76b-11; 104b-2;	şâlişen: (Ar.) Üçüncü olarak. 201a-9.
161a-13; 219b-13.	şalkalka: Gayet uzun olmaya. 196b-
ş.-lere 96a-9.	12.
ş.-leri 97a-5; 161b-5.	sâmir: (Ar.) Gece toplantıları.
ş.-lerle 52b-12; 134b-11; 186b-	s.-i 135a-9.
9.	şan-: Sanmak.
ş.-lerüñ 173a-1.	ş.-duğımı 110b-7.
şâlih ol-: Günahkâr olmamak. 148b-9;	ş.-ir 172a-7.
157a-13; 188b-10; 224b-5.	ş.-ma 260b-5.
şâliha: (Ar.) İyi amelli, günah işlemekten sakınan. (Müennes şekli). 131b-2.	ş.-madukça 110b-8.
ş.-yı 154a-9.	ş.-mağ 110b-5; 110b-9.
şâlihât: Şeriatın emrettiği insâniyete ve ahlâka uygun işler.	ş.-mayup 89a-7.
ş.-dan 185a-10; 194b-7; 198a-	ş.-ular 68b-15.
13; 200a-12.	ş.-ulara 227a-15.
sâlik ol-: Salık, öğrenci, mürit, bir yola girmek. 205a-8.	ş.-ulardan 158a-14.
sâlim: (Ar.) Sağlam, doğru. 19a-13;	ş.-up 58a-1; 61a-2; 230b-15.
154b-8; 212a-2.	saña: (35) Sana. 21a-13; 24b-15; 25a-
	5; 30a-4; 46b-13...
	şanduk: (Ar.) İçine saklanması istenen şeyler konan genelde ahşap olan kapalı olan eşya, sandık. 68b-11.

şanem: (Ar.) Put.

ş.-a 260b-7.

sanhityān: (Far.) Boyanmış, cilâlanmış

deri. 180a-1.

sāniye: (Ar.) Saniye.

ş.-leri 170a-2.

sāniyen: (Ar.) İkinci kez, ikinci defa,

ikinci olarak. 201a-7.

santrañç: (Ar.) Satranç. 115b-9; 206b-

7.

şar-: Sarmak.

ş.-mağ 174b-6.

ş.-up 30a-1; 30a-11.

sarāy: (Far.) Saray.

s.-larda 142a-13.

şarb: Çetin, güç, zor. 245b-1.

şarf: (Ar.) Harcama. 21b-13.

şarf it-: Harcamak. 21b-12; 27a-5;

51b-12; 209a-8.

şarımşak: Sarımsak. 141b-6.

şarın-: Kendi üsüne örtmek, sarınmak.

ş.-up 142a-14.

şarihan: (Ar.) Açıkça, açık olarak.

61a-12; 252a-2; 252a-9.

sāriķ: (Ar.) Hırsız, hırsızlık eden.

199a-10; 199a-12; 256a-3.

şarmuşak: (Bkz. şarımşak)

ş.(ğ)-ı 173b-9.

şaruķ: 247b-13.

ş.(ğ)-ın 85a-9; 174b-6.

şat-: Satmak.

ş.-ayın 137b-1.

ş.-ma 274a-4.

ş.-mağ (7) 63a-7; 85a-12;

108b-6; 118a-12; 143b-15...

ş.-un 88b-2; 262b-13; 262b-15.

şaticılık: Satıcılık. 196b-2.

şatıl-: Satılmak.

ş.-an 118a-15.

ş.-mağ 145b-12.

şatım: Satım, satış. 12b-12.

şatranç: Satranç. 142b-11; 242a-4.

şatvet: (Ar.) Birinin üzerine şiddetle

atlama, ezici kuvvet.

s.-i 209a-13.

şavım: (Bkz. şavm) 191a-10;

204a-8; 211a-15; 211b-4;

245b-12.

şavm: (Ar.); Oruç. 211a-11; 211a-14;

232a-9; 254a-12; 264b-3.

ş.-ı 215b-13.

ş.-ımı 251b-9.	ş.-üñ 211b-4.
şavm-ı ‘avām: (Far.) Kamunun orucu.	şâyim ol-: Oruçlu olmak. 74b-14; 75a-1.
ş.-dur 211a-13.	sâyir: (35); (Bkz. sâ`ir) 71a-12; 187a-6; 198b-4; 201a-8; 202a-9...
şavt: (Ar.) Ses, seda. 214b-13; 251a-11.	seb it-: Küfür etmek. 206b-3.
ş.-ı 261a-3.	sebeb: (21); (Ar.) Sebep, yüz, bahane. 3b-6; 6a-6; 27b-6; 48b-2; 62b-15...
ş.-ıla 26b-10.	s.-den (18) 21b-4; 88a-7; 90b-1; 105a-14; 117a-11...
ş.-ımı 188b-15.	s.-dür (17) 27a-15; 28a-6; 59b-11; 62a-1; 141a-1...
şavt-ı kerîh: (Far.) İğrenç, çirkin ses. 251a-11.	s.-e 69b-8.
şavt-ı turfa: (Far.) Komik ses. ş.-dur 260b-14.	s.-i (17) 9a-9; 57b-10; 58a-3; 60a-3; 61a-12...
sa`y: (Ar.) Çalışma, gayret etme. 161a-15; 197b-2; 224a-4.	s.-ile 69b-15; 210a-2; 204b-13.
sa`y eyle-: Çalışmak. 77b-9.	s.-in 8b-2.
sa`y it-: (12) Çalışmak. 30b-8; 100b-13; 100b-15; 133b-14; 139b-6...	s.-ini 90b-11.
şâyeten: (Ar.) Ve sayet. 148b-9.	s.-inüñ 79a-8.
şayı: Sayı. ş.-sız 92b-6; 135a-11; 232b-4.	s.-iyle 24a-1.
şayıl-: Sayılmak, hesap edilmek. ş.-maz 16b-1,2; 13a-5; 275b-1.	s.-iyledür 22b-8.
ş.-ur 275a-15.	s.-le 69b-15.
şâyim: (Ar.) Oruçlu, oruç tutan. 77a-5.	s.-ler 27b-7.
ş.-dir 211a-12.	s.-leri 174b-14; 230b-6.
	s.-lerin 9b-11; 127b-7.

s.-lerini 83b-7.	sefâ: (Ar.) Gönül şenliği, rahat, huzur. 93b-13.
sebeb ol-: (28) Sebep olmak, bahane olmak. 3b-15; 5a-8; 20a-7; 20a-11; 20b-1.	sefâhетен: (Ar.) Sefih, taşkın, cahil olma. 80b-15.
seb' : (Ar.) Yedi. 276a-13.	sefer: (Ar.) Yolculuk. 221b-9. s.-de 143b-11.
sebb: (Ar.) Sövme. 101a-10.	s.-den 128b-6; 268b-10.
sebķ-i lisân: (Far.) Dilsiz ilerleme. s.-sız 101a-5.	s.-e 127a-7; 143b-4; 144b-10.
sebt: (Ar.) Tesbit etme, yazma. 101a-10.	segir: Seğir. s.-dir 50a-8.
sec' at: (Ar.) Ötmek. 108a-5.	segir-: Seğirmek. s.-düp 41b-4.
secde: (12); (Ar.) Namazda yere kapanma. 41a-10; 41a-15; 204b-4,5,6...	sehħâr: (Ar.) Büyücü, büyü yapan kimse. s.-laruñ 159a-3.
s.-den 152b-2; 204b-11; 204b- 12.	seken: (Ar.) Makam, yer. 90a-2.
s.-ye 204b-10; 269b-2.	sekerât-ı mevt: (Far.) Ölüm sarhoşluğu. 164b-4.
s.-yi 160b-13.	sekiz: (16) Sekiz. 6b-7; 7a-14; 7b-3; 7b-11;
secde-i vâhid: (Far.) Tek secde. s.-üñ 138b-15.	s.-den 111b-13; 156a-6; 194a- 7.
seç-: Seçmek. s.-memek 97b-10.	s.-dür 88b-11; 158b-5.
s.-meyüp 88a-6.	s.-i 120b-14; 134a-12; 204a-4.
seçil-: Seçilmek. s.-meden 63a-10; 180b-8.	s.-inci (49) 60a-9; 84a-14; 84b- 2; 84b-6; 84b-13...

- seksen:** (27) Seksen. 119a-10,11,12;
119b-4; 119b-7...
94b-6; 164a-9; 176a-1;
226a-3.
- s.-inci** 119a-9; 146a-2.
s.-de 80a-1; 222b-3.
- selām:** (Ar.) Selam, dua. 52b-3; 80a-3;
140a-13; 166a-12; 206a-10.
s.-den 223a-1.
- s.-a** 96b-2; 164a-4; 208a-9.
selef-i şālihin: (Far.) Ehl-i Sünnet ve'l-
cemaatin ilk gelenleri.
100a-1; 156b-15; 159a-12.
- s.-dan** 205b-11.
s.-inden 198b-11.
- s.-ı** 111a-9,10; 211b-12.
semā: (Ar.) Gökyüzü.
s.-dan 122b-6.
- s.-uñ** 9a-6; 139b-4; 211b-11.
semir: (Ar.) Meyve, yemiş, mahsul.
s.-lü 50b-13.
- selām vir-:** (8) Selam vermek.
106b-7,8; 111a-8,9; 141a-
10...
semī^c: (Ar.) Herşeyi işiten, duyan
(Allah). 17a-15; 18a-13.
- selāmet:** (10); (Ar.) Kurtulmuş, necata
ermiş. 74a-6; 135b-8; 158b-3;
s.-dür 18a-14.
- 221b-13; 233b-14...
semiz: Semiz. 182a-2.
- s.-de** 181b-8.
semt: (Ar.) Yön, taraf, cihet.
s.-den 199a-9.
- s.-den** 207b-13.
s.-i 126a-2.
- s.-ile** 62b-12.
semt-i 'ibādāt: (Far.) Açık yol.
72b-8.
- s.-le** (21) 50a-6; 112a-4,5;
207b-6; 217a-7.
sen: (30) Sen. 24b-14; 29a-12; 39b-11;
55b-10; 56a-10...
- selāmet bul-:** (13) Kurtulmak.
37a-1; 37a-14; 46b-15; 53b-13;
58b-7...
s.-de 188a-10; 221b-14; 224b-
2; 237a-12; 252a-2...
- selāse:** (Ar.) Üç sayısı. 211a-11.
selef: (Ar.) Bir yerde, bir görevde
önce bulunan kimse. 54a-14;
s.-den (11) 24b-11; 29b-13;

30a-8; 31b-2; 49a-10...	s.-siz 178b-12.
s.-i (17) 32b-15; 33a-2; 39b-4; 55b-1,2...	setir it-: Örtmek. 72b-10; 72b-15; 110b-15.
s.-siz 272a-11; 272a-15.	sev-: Sevmek.
s.-üñ (17) 18a-3; 31b-3; 49a- 11; 56a-1; 67a-10...	s.-di 55b-1; 219b-6,7; 219b-10.
s.-üñ-ile 55a-15.	s.-diginden 58a-6; 72b-2.
şenâ: (Ar.) Övme, övüş, övgü.	s.-diñimüz 164b-8.
ş.-lar 198a-4.	s.-dügi (6) 201a-10,11; 203b-2; 203b-7; 203b-10...
sene: (Ar.) Yıl. 166b-6; 166b-11; 177a-8; 213b-3; 276a-13.	s.-dügiden 237a-9.
s.-de 42b-1; 42b-3; 182a-3.	s.-dügüñ 211a-1.
s.-lerde 177b-2.	s.-dürüp 73a-1.
s.-si 273b-15.	s.-dürür 225a-11.
ser-gerdân: (Far.) Başı dönmüş, sersem, şaşkın. 70b-11; 124a- 12.	s.-düñ 161a-9.
seriķa et-: (Ar.) Çalmak, çaldırmak. 115b-11.	s.-enler 41b-15; 66a-4.
sermâye: (Far.) Sermaye, ana para. 209a-7.	s.-enlerüñ 149a-6.
serrâķ: (Ar.) Hırsızlık yapan. 212a-2.	s.-er (6) 20b-3; 27a-8; 33b-8; 92b-1; 180b-5...
ses: Ses.	s.-erse 149a-6,7.
s.-in 70b-1.	s.-erdi 236a-15.
s.-ini 213a-9,10.	s.-erim 9b-3; 200a-1.
s.-inin 105a-1.	s.-erler 274a-13.
	s.-erse 149a-8; 161a-4.
	s.-erseñ 100a-9.
	s.-erüz 167a-11; 200a-3; 229a- 15.

s.-me 161a-3.	185a-12.
s.-medügi 20b-13; 188b-8.	ş.-lardan 35b-7.
s.-medügün 96a-12.	sevdâ: (Ar.) Sevgi, istek, arzu.
s.-medükde 215a-13.	s.-dan 88b-2.
s.-mek (9) 58a-3; 66a-2; 72b-11; 80b-5; 86b-10...	sevgilü: Sevgili. 138a-6.
s.-mem 202a-10; 236b-1.	sevgülü: (Bkz. sevgilü) 24b-14; 32b-8.
s.-memek 97a-5.	s.-dür 268a-14.
s.-meye 78a-1; 161b-3.	s.-sin 267a-13.
s.-meyen 167a-11.	sevil-: Sevilmek.
s.-meyüp 1b-12; 210a-10.	s.-mesi 101a-4.
s.-mez 20b-13; 21a-4; 27a-1; 27a-6.	s.-meyüp 101a-4.
s.-mezdiñüz 161a-15.	sevim ‘alâ sevim: Satılığa çıkarılan bir şeye paha biçmeyi artırmak.
s.-mezler 90b-5.	143b-12.
s.-mezüz 62b-9; 229b-2.	sevindir-: Sevindirmek.
s.-üp 24a-3; 24a-4; 58b-14; 99a-2; 161b-5.	s.-ür 210b-4.
seve seve: Severek. 24a-3.	s.-dürür 206b-11.
şevâb: (32); (Ar.) Sevab. 34a-13,14; 35b-12; 52a-13; 62a-11...	sevin-: Sevinmek.
ş.-a 197b-3; 269b-5.	s.-e 237b-8.
ş.-da 140a-4.	s.-mek 93b-2.
ş.-ı (17) 2b-12; 16b-9; 64b-2; 65a-6; 85a-2; 109b-8...	s.-se 45a-6.
ş.-lar 47b-9; 131b-8; 134a-5;	s.-seler 44a-6.
	s.-üp 30b-8.
	s.-üñ 47a-1.
	seviş-: Sevişmek.
	s.-ler 223b-15.

seyret-: Seyretmek.

s.-mege 135b-9.

s.-mek 208a-13.

seyir: (Ar.) Gezme, dolaşma.199a-4.

s.-i 75a-14.

seyyibe: (Ar.) Dul (kadın).

192b-2; 194a-14; 194b-1.

seyyide: (Ar.) Seyyit olan kimsenin

hanımı. 271a-8.

şibyân: (Ar.) Küçük çocuklar; sübyan.

75a-14; 248a-13; 262a-4;

263a-14.

ş.-ı 120b-1.

ş.-larınuñ 262a-14.

şıcaq: Sıcak. 226a-5.

ş.(ğ)-ı 165a-8,9.

şıcân: Sıçan. 104a-14.

şıçra-: Sıçramak.

ş.-yup 125b-5.

şıddıq: (Ar.) Çok doğru, hiç yalan

söylemez.37a-8; 64a-6; 202b-

10.

ş.-a 221a-4.

ş.-dur 270a-1.

ş.-ma 221a-13.

ş.-ında 221a-6.

şifâ: (Ar.) Safa eder.

ş.-lar 228a-13.

şifât: (Ar.); (6) Sıfatlar, vasıflar. 38a-

10; 38a-15; 38b-2; 164b-1;

175b-5...

ş.-dan 175b-4; 182a-11; 200b-

4.

ş.-ı 18a-11; 26a-6; 27b-8;

175b-11.

ş.-ıla 25a-4.

ş.-ın 175b-4.

ş.-ında 21b-8.

ş.-inuñ 26b-4.

ş.-la 37a-6; 38a-13.

ş.-lar 159b-8.

ş.-uñ 18b-14; 26a-10; 175b-10.

şifât-ı fi'liyye: (Far.) Allah'a ait fiili sıfatlar (icâd, ihya, in'am, tezyîn, terzîk gibi sıfatlar).

ş.-dür 26b-12.

şifât-ı mezmûm: (Far.) Kötü olan

sıfatlar. 182a-6.

şifât-ı İslâm: (Far.) İslam sıfatları.

253b-8; 253b-14.

şifât-ı lâzime: (Far.) Gerekli sıfatlar.

ş.-sidür 17b-2,3; 18a-15; 18b-

6.

şifât-1 selbiyye: (Far.) Allah'ın vahdaniyet, kıdem, bekâ, kıyam bi nefsihi, muhalefetün lil havadis gibi sıfatlarıdır. 14b-3,4; 16a-11.

şifât-1 şübütiyye: (Far.) Allah'ın sıfatları: Hayat, ilim, semi', basar, irade, kudret, kelim, tekvin sıfatları. 16a-12; 17a-14.

ş.-nüñ 14b-4; 15a-3.

şifatla-: Sıfatlamak.

ş.-dığından 22a-1.

ş.-miş 25a-5.

şifat: (Ar) Keyfiyet, hal, durum, şekil.

8b-12,13; 182a-11; 193b-15; 194a-3.

ş.-da 177a-7; 181a-9; 181a-11.

ş.-dan 180b-10; 196b-8; 217a-

12.

ş.-dur 87b-10.

ş.-ı (7) 80b-15; 180b-10; 180b-

15; 181a-10; 181a-15...

ş.-ıdur 102b-10; 200b-5.

ş.-ıla 13a-3.

ş.-ın 171a-14.

ş.-ından 91a-9.

ş.-ıyla 27b-11.

ş.-la 22a-1.

ş.-lar 13a-6; 13b-5; 13b-10;

16b-15; 37a-8.

ş.-lar-ıla 10a-2.

ş.-lardan 10a-1; 14a-15; 14b-

15.

ş.-lardandur 17b-1.

ş.-larla 15a-1.

ş.-ları (9) 13a-4; 13b-7; 15b-7;

16a-2; 17a-2...

ş.-larından 10b-10.

ş.-uñ 194a-8; 196a-9.

şifat-1 gıışşı: (Far.) Hile sıfatları. 89a-6.

şifat-1 ĩslām: (Far.) ĩslam sıfatları.

254a-10.

şığ-: Sığmak, girmek.

ş.-maz 88b-10.

ş.-mağda 177a-6.

şığa: (Ar.) Biçim.

ş.-sıyla 249b-4.

şığın-: Sığınmak, iltica etmek.

ş.-duğ 181a-9.

ş.-uñ 65b-8.

ş.-ur 65b-11.

ş.-uruz 48a-4; 63a-8; 71a-2;

172a-5; 220a-11.

şığır: Sığır.

ş.-da 154b-10.

ş.-dan 154b-12.	139b-4; 143a-14...
şık-: Sıkmak.	ş.-uñ 61b-7.
ş.-duğda 66b-2.	şırça: Cam. 125a-15.
ş.-maya 79a-3.	şıtma: Sıtma hastalığı.
ş.-sa 66b-2.	ş.-yı 79a-4; 216b-6.
ş.-up 33a-8.	şırf: Yalnız, sadece, ancak. 70a-8; 70a-11.
şikil-: Sıkılmak.	şır: (Ar.) Sır, gizli olan, bilinmeyen.
ş.-mağ 73a-7; 80b-14; 93a-12.	55b-4; 55b-9.
ş.-mazsa 86a-9.	s.-dur 55b-4.
şıkın-: Sıkılmak.	s.-ı 55b-3; 55b-14; 216a-9.
ş.-maz 100b-12.	s.-im 55b-1.
şikma: Sıkma. 129b-15; 215b-6.	s-ım 101a-15.
şıla: (Ar.) Kavuşma.140a-15.	şır-i hikmet: (Far.) Hikmet sırrı.
şıla-ı rahim: (Far.) Akrabalar ile bağı sürdürmek.140a-8.	227a-15.
şılak: (Ar.) Namaz. 232a-9.	şıtma: Satma.146a-6.
şınıf: (Ar.) Sınıf, bölüm.	şıvık: Cıvık, yumuşak kıvamlı.258b-4.
ş.-dur 44b-5.	şıyānet: (Ar.) Koruma, muhafaza,
ş.-ı 44b-5.	himaye. 76a-1.
şırāt: (Ar.) Cehennemın üzerine kurulacak kıldan ince, kılıçtan keskin köprü, sırat köprüsü. 232b-15; 262b-11; 271a-11.	şibāk: (Ar.) Bir şeyin baş tarafı, geçmiş, her hangi bir şeyin önceki durumu.
ş.-a 165b-7.	s.-da 200b-3.
ş.-da 91a-14; 143a-5; 161b-8;	şidüg: Sidik.
50a-7; 207a-12.	s.-e 115a-9.
ş.-ı (12) 50a-6; 99b-12; 112a-4;	şihir: (6) (Ar.) Sihir, büyü. 135b-13;
	135b-15; 136b-10; 158b-7;

273a-14...	bahsus. 155a-14.
s.-den 136a-3.	siz: (16) Siz. 12a-3; 19b-5; 47a-4; 57a-4; 59a-11...
s.-i (6) 136a-1; 136a-11; 136a-14; 136b-9; 273a-15...	s.-de 185b-10; 199b-2.
s.-ini 273b-1.	s.-den 96a-2; 204b-3; 271a-9.
sihirbāz: (Ar., Far.) Sihir yapan kimse, büyücü.	s.-e 31a-6; 47a-9; 209a-12; 209b-1; 222b-10.
s.-lar 158b-6.	s.-i 105b-5; 214a-4.
şıka: (Ar.) Güven, inanç. 78a-3; 229a-10.	s.-ler 167b-5; 167b-10.
sil-: Silmek.	s.-lere 38a-1; 80b-1.
s.-mek 174a-8.	s.-üñ 35b-5; 47a-12; 171a-3; 209a-14.
silin-: Silinmek.	s.-üñle 47a-5.
s.-mek 125a-14,15.	şof: (Ar.) Sof, derviş. 70b-3; 180a-2.
sincāp: (Far.) Sincap. 123a-15.	ş.-î 72a-3; 77a-8.
sinn: (Ar.) Yaş, ömrün derecesi.	ş.-ilik 76b-9.
s.-i 228b-7.	şofra: (Ar.) Sofra. 84b-8.
s.-üñ 213b-4.	ş.-ya 27b-2.
sirāyet it-: Bulaşmak, geçmek. 222b-13.	şoğ: Soğuk.
şiyāb: (Ar.) Elbiseler, giyecekler.	ş.-la 154a-6.
ş.-i 154b-14.	soğan: Soğan.
siyāh: (Far.) Kara, siyah. 196a-8; 262a-2.	s.-i 84b-4.
s.-uñ 67a-12.	şoğ-: Soğuk duruma getirmek.
siyyemā: (Ar.) Özellikle, hususiyle,	ş.-madan 226b-4.
	şoğ-: Bir yere girmesini sağlamak, içeri almak, sokmak.

ş.-anlar 233b-6.	221b-15; 275b-14.
ş.-duğda 165a-10.	şoñra: (101) Sonra. 18b-11; 23a-15;
ş.-masa 42a-15.	24a-11,12; 24b-8...
ş.-maz 171a-13.	ş.-dan 18b-2; 26a-7; 26b-1;
ş.-mış 115b-10.	26b-11.
ş.-sa 138a-4.	ş.-dur 150a-11.
ş.-up 80a-14.	şor-: Sormak.
şokak: (Ar.) Sokak.	ş.-arlar 49b-9.
ş.-da 122a-3.	ş.-madan 227b-4,5; 227b-10.
ş.-lar 131a-6.	ş.-maduğlarından 168b-6.
ş.-lara 130a-5; 130b-7.	ş.-mağ 104b-9; 106b-6.
ş.-larda 45b-8; 189a-2.	ş.-mamış 153b-15.
şol: Sol tarafı. 13a-9; 34b-1; 34b-2;	ş.-up 188a-3.
122a-2; 128b-2.	ş.-uñ 155b-13.
ş.-a 71b-10.	şorul-: Sorulmak.
ş.-da 13a-8; 40a-6; 232b-5.	ş.-maz 63b-13; 78b-12.
ş.-dan 80a-14; 128b-3; 273b-8.	ş.-mağ 232b-14.
ş.-ına 153b-2.	ş.-muş 127b-9.
ş.-ından 118a-2; 118a-5.	şovuk: Soğuk. 261b-3; 261b-8.
ş.-ıyla 162b-15.	ş.-dur 48b-9.
ş.-unda 160a-6.	şoy-: Soymak, açmak.
şoñ: Son, nihayet. 143b-10;	ş.-dı 155b-11.
211a-7.	ş.-maduğın 155b-10.
ş.-ı 98b-1.	ş.-maz 102b-8.
ş.-u 113b-14.	şoy: Soy.
ş.-unda 88b-6; 218a-5; 219a-9;	ş.-undan 102b-8.

- ş.-unı** 227a-7.
- sög-:** Sövmek.
- s.-di** 236a-2.
- s.-düm** 236a-8; 236a-12.
- s.-er** 181a-9; 227a-7.
- s.-meden** 187a-8.
- s.-medüm** 236a-8.
- s.-megi** 208a-3.
- s.-mek** 101a-11.
- sök-:** Ayırmak, çıkarmak.
- s.-ürlersen** 98a-9.
- söndürme-:** Söndürmemek.
- s.-mek** 120a-15.
- söv-:** Küfretmek, kötü söz söylemek.
- s.-mege** 236a-4.
- sövün-:** Kötü söz söylemek.
- s.-mek** 155b-8.
- söyle-:** (7) Söylemek. 54b-1; 55b-5; 237a-13; 237b-5; 237b-9...
- s.-di** 273b-4.
- s.-digim** 156a-3.
- s.-dikleri** 22b-7.
- s.-diler** 38a-2.
- s.-dügi** (12) 26b-6; 26b-8; 26b-10; 93a-5; 234b-10...
- s.-düginden** 163a-10.
- s.-dügini** 157b-15.
- s.-dügüm** 236b-3.
- s.-dükde** 72a-2; 102a-12; 151a-14.
- s.-dükden** 235a-5.
- s.-dükleri** 37a-9.
- s.-düñ** 260b-12.
- s.-me** 55b-15; 100a-8; 200a-8.
- s.-mesi** 26b-2,3; 26b-10,11; 107a-6,7.
- s.-meden** 74a-13; 156b-15; 168a-7; 171b-10.
- s.-mediler** 37b-1.
- s.-medüklerinden** 171b-14.
- s.-medükçe** 234a-13.
- s.-meg-ile** 215a-14.
- s.-mege** 108b-11.
- s.-mek** (16) 7a-5; 7a-7; 53a-3; 100a-7; 101a-6...
- s.-mekde** 108b-5.
- s.-mekdir** 102b-14.
- s.-meleleri** 37b-2.
- s.-meleri** 37b-1.
- s.-memek** 53a-4; 107a-14.
- s.-menüñ** 100a-3.

s.-mese 234a-11; 256a-14.

s.-mesi 107a-7; 118b-14.

s.-mesün 259b-3.

s.-meye 74a-12; 109a-11;
192a-2; 195b-9.

s.-meyen 172a-1.

s.-meyi 100a-9, 100b-11.

s.-meyüp 7a-5; 7a-6; 53a-3;
111a-12.

s.-mez 201b-12; 205a-6.

s.-mezdi 233b-3.

s.-mezler 171b-13.

s.-miş 100b-6; 100b-15.

s.-lere 206b-6.

s.-r (9) 25b-11; 40b-5; 71a-6;
93a-5; 233b-1...

s.-rdi 55b-15; 151b-8.

s.-rler 136b-6; 143a-1; 145a-9.

s.-rlerdi 172a-1; 180b-2.

s.-rse (7) 60a-13; 71a-15; 90a-
14; 233a-10,11...

s.-sem 100b-8.

s.-sün 259b-3.

s.-ye (6) 74a-12; 102a-1; 108b-
1;
141a-12; 222b-7.

s.-yecek 54a-2/3.

s.-yemez 223a-2.

s.-yen 111b-7; 234b-9; 234b-
13; 241a-10; 256a-7...

s.-yeni 171b-8.

s.-yenler 136b-7; 233b-1.

s.-yenlere 68b-12.

s.-yin 206b-1.

s.-yüp (6) 23a-9; 47b-15; 100a-
15; 107a-14; 200a-11...

söylen-: Söylenmek.

s.-meyercek 54a-3.

s.-se 101b-8.

s.-ürse 109a-8.

söyleş-: Söyleşmek.

s.-di 39a-15; 39b-3.

s.-megi 111a-8.

s.-mek (6) 105b-9,10; 106b-8;
112b-8,9...

söylet-: Söyletmek.

s.-mege 26a-9.

söyün-: Sönmek.

s.-mesi 231a-10.

söyündür-: Söndürmek.

s.-mek 174b-2.

söz: (12) Lâf, söz. 107b-2; 109a-13;

- 112b-6; 172a-7; 205a-4...
- s.-de** 235a-4; 249a-8.
- s.-den** 25a-10; 25a-12; 102a-3; 213b-5; 236b-3.
- s.-i** (12) 89b-11; 101b-7; 102b-4; 108b-11; 113a-9...
- s.-idür** 270a-15.
- s.-in** (9) 87b-15; 88a-3; 113a-5,6,7...
- s.-ine** 8b-9; 190b-11; 216a-8.
- s.-ini** 88a-6; 101b-3.
- s.-le** 213b-6.
- s.-ler** (11) 56a-11; 105a-2; 109a-11; 109a-12; 145a-9...
- s.-ler-ile** 57a-8; 60a-5.
- s.-lerde** 245b-6.
- s.-lerden** 244b-4.
- s.-lere** 95a-8.
- s.-leri** 37a-8; 192a-2.
- s.-lerin** 75a-1; 133b-6,7.
- s.-lerine** 57a-11.
- s.-lerini** 114a-5.
- s.-lerün** 101a-6; 242a-1.
- s.-lü** 196a-15.
- s.-üm** 87b-14; 88a-10; 261a-10.
- s.-ümden** 88a-9.
- s.-ünde** 267a-13.
- s.-ünñ** 132a-11.
- söz söyle-**: (12) Söz söylemek. 103b-12; 104a-1,2; 105b-13; 106a-14...
- şu**: Su. 199a-9.
- ş.-ya** 155b-1.
- sū'-i hātime**: (Far.) Kötü, son, kötü ölüm.
- ş.-den** 48a-3.
- ş.-ye** 48a-5,6.
- sū-i zann**: (Far.) Yanlış anlama, kötü sanma. 93b-11; 93b-13.
- su'āl**: (11) (Ar.) Soru, sual. 35b-9; 49b-8; 104b-2; 104b-7,8; 104b-9...
- s.-den** 184b-10; 223a-3.
- s.-i** 109a-10.
- s.-imüz** 207a-9.
- s.-in** 32b-1; 66a-11.
- s.-ini** 33a-3.
- s.-isiz** 151b-5.
- s.-leri** 33a-13.
- s.-siz** 8a-12; 168b-6; 207a-11.

su'âl ol-: (21) Sormak. 10b-10,11;

14b-14; 15b-6; 15b-12.

su'âl it-: (18) Soru sormak.

24b-11; 24b-12; 30b-4;30b-5;
34b-12...

su'âl olun-: (9) Sorulmak.

40b-4; 129a-4; 223a-5;
224a-8; 251b-4...

şuç: Suç, kabahat. 156a-8.

ş.-**ıluğ** 161b-1.

ş.-**ları** 168b-3.

ş.-**larımı** 4a-13.

ş.-**ların** 275b-4.

ş.-**sız** 116b-10.

ş.-**suz** 156a-7.

ş.-**umuz** 11b-14.

ş.-**umuza** 214a-14.

ş.-**undan** 47b-12.

şüfî: (Ar.); (6) Sofu, tasavvuf erbabı

kişi. 55a-13,14; 56b-15; 75b-
13; 152b-4...

ş.-**ler** 54b-2.

ş.-**ler-ile** 55a-2.

ş.-**lere** 55a-7; 56b-3.

ş.-**lerinüñ** 201a-14.

ş.-**nüñ** 55a-11

şuğrâ: (Ar.) En küçük (müennes).

15a-14.

şuhriye: (Ar.) Maskaralık.102a-2.

s.-ye 248a-11.

şuhuf: (Ar.) Sahifeler, yapraklar.

(Allah'ın 4 büyük kitaptan başka gönderdiği emir ve yasakları ihtiva eden sahifeler).

ş.-**ları** 8a-10.

şulbî: (Ar.) Birinin sulbünden gelme,

kendi evladı, oğlu. 210b-11.

şulehâ: (Ar.) Salihler, salih olanlar.

ş.-**dan** 47b-13.

ş.-**sın** 173a-9.

ş.-**ya** 47b-2; 203b-13.

şulehâ-yı selef: (Ar.) Bir yerde, bir

görevde önce bulunan salihler.

226a-3.

şulh: (Ar.) Barış, barışma.

ş.-**a** 260b-4,5; 260b-7.

sultân: (Ar.) Sultan, padişah. 268b-13.

s.-**a** 268b-14; 269a-11.

şun-: Sunmak.

ş.-**dı** 25a-5.

ş.-**madı** 24b-10; 24b-15; 25a-6.

şun^c: (Ar.) Yapmak, güzel iş yapmak.

ş.-**ını** 72b-9; 72b-15.

şūr: (Ar.) Kıyamet günü Hz.İsrafil'in
çalacağı boru. 28b-5; 211a-6.

ş.-a 28b-12.

ş.-da 28b-15; 46b-8.

ş.-dan 46b-8.

ş.-ı 46b-3; 46b-4; 78b-10.

şūr ur-: Boru çalmak.28b-4.

sūre: (Ar.) Sūre.

s.-dedür 14b-5.

s.-lerde 240a-10.

s.-lere 159a-9.

s.-nüñ 14b-5.

s.-sin 240b-1.

s.-sinüñ 39a-6.

şūret: (Ar.) Çehre, yüz, sırat.119a-12;

178b-9.

ş.-de 68a-9;170b-12.

ş.-den 13b-3.

ş.-e 159a-13; 269a-7.

ş.-i 119a-13; 120a-14; 142a-1;

161b-15.

ş.-inde 152b-4.

ş.-iyle 216a-10.

ş.-lere 119a-15.

şūretā: (Ar.) Görünüşte. 181a-1; 190a-

15.

şuşa-: Susamak.

ş.-dan 27b-4; 27a-15.

ş.-mağ 27b-6.

ş.-maz 48b-10.

şu' ūbe-i şedīde: (Far.) Çok zor.

ş.-dür 245a-14.

şübha it-: Haykırmak. 225b-8.

Sübhānallāh: (Ar.); “Allah’ı her türlü ayıp, kusur, noksan sıfatlardan tenzih ederim”. Allah’ın mahlûkatı ve eserleri karşısında hayret ve taaccübü ifade etmek için söylenir. (6).152a-4;

241b-13,14,15; 242a-1...

sübūr: (Ar.) Acı, azap, sıkıntı.174a-1.

sücūd: (Ar.) Secde etme. 71b-9.

s.-da 35a-11.

s.-dan 152a-4.

süd: Süt. 34b-10; 35a-3.

s.-de 34b-12.

s.-den 48b-9; 88a-15.

süfehā’: (Ar.) Sefihler, kötüler.

124a-11.

sühriye: (Ar.) Alay etme. 241a-4.

sühulet: (Ar.) Kolaylık, kolay.81a-
9,10.

sükker: (Ar. Sukker <Fars.) Şeker.

90a-3.

sükût: (7) (Ar.) Sakinlik. 7a-12; 53a-9;
104a-6; 202a-13; 202a-
15...

sükût it-: Sakinleşmek. 171b-10; 205b-
5; 235a-4.

süm^c a: (9); (Ar.) Riyâkarlık yapmak,
başkaları görsün. 74a-13; 122a-
11,12; 149b-14; 159b-4...

s.-dan 63a-9; 63b-5.

s.-sız 63b-7.

sümkür-: Sümkürmek.

s.-mek 116a-8.

sümük: Sümük.

s.(g)-in 216a-5.

sünen: (Ar.) Sünnetler. 157a-11; 162b-
8; 204a-1.

s.-i 225a-15.

ş.-ler 223a-1.

sünen-i müsteḥabbât (Far.) Hoşa
giden, sevilen, beğenilen
sıfatlar. 225a-15.

süniyyet: (Ar.) Sünnet sayılmış.
110a-1.

sünnet: (13); (Ar.) hz. Muhammed
aleyhisselâmın söz, hareket ve
davranışları, İslamın bu hareket ve
sözlerden kaynaklanan kuralları. 9a-
4,5; 9b-8; 11a-10; 14b-11...

s.-de 84b-14.

s.-dür 117b-15; 132b-13; 152a-
12; 175a-13.

s.-e 64a-12; 111a-8; 144a-3.

s.-i 123a-11; 225b-1; 225b-9;
232b-1.

s.-î 163b-2.

s.-ime 2b-4.

s.-in 236b-8.

s.-iñe 49a-12.

s.-ler 172a-3.

s.-leri 191b-2.

s.-lerini 191a-11.

s.-üñ 123a-8.

sünnet-i mevki: (Far.) Vurgulanmış
sünnet.

s.-de 143b-6.

sünnet-i şerîfe: (Far.) Hz. Peygamberin
mübarek sünnet 172b-13.

süpür-: Süpürmek.

s.-mege 183b-8.

s.-mek 173b-9,10,11.

s.-üp 85a-7.

süpürt-: Süpürtmek.

s.-di 154a-8.

sür-: Kullanıp gitmesini sağlamak,

sevketmek.	süt: (Bkz. sūd) 261b-4.
s.-di 166a-14.	
s.-dügi 202b-10.	
s.-düñ 3a-6.	Ş
s.-en 217a-15.	şāh: (Far.) Sultan, padişah. 211a-6.
s.-er 170a-13.	şāh-ı cihān: (Far.) Dünya padişahı.
s.-mek 117a-1,2.	ş.-uñ 202b-10.
s.-se 44a-14.	şāhid: (Ar.) Şahit, tanık. 148b-4; 221a-6.
s.-seler 11b-12; 83b-4; 168b-7.	
s.-ün 186a-2.	ş.-dür 116b-14.
s.-ünür 159b-2.	ş.-i 117a-3.
s.-üp 11b-14; 203a-7.	ş.-in 9b-4.
s.-ür 196a-6.	ş.-inüñ 116b-15; 117a-1.
s.-üñ 168b-2.	ş.-ler 273b-2.
sürç-: Sürçmek, ayağın kayması veya bir yere, bir şeye takılması.	ş.-lerim 251b-9.
s.-mek 156a-8; 226a-6.	ş.-lik 111b-2.
sürme çekin-: Kirpik diplerini sürme ile boyanmak. 183a-10.	şāhid ol-: Şahit olmak. 36a-4; 111b-1; 210b-8.
sürül-: Sürülmek.	şahş: (Ar.) Kişi, kimse. 125a-7.
s.-dükde 168b-4.	şāķī: (Ar.) Haydut, yol kesici, her türlü günahı işleyen kimse.
sürür: (Ar.) Sevinç. 5b-3; 164b-10; 207b-3.	69a-14.
s.-da 157b-1.	şākir: (Ar.) Şükredici, şükreden.
s.-in 187a-1.	221b-15.
süstüllük: Üşenme. 174b-13.	ş.-de 106a-14
	şākird: (Far.) Talebe, çırak. 74b-10;

94a-10;113a-7.	32b-8; 175a-2...
ş.-e 106a-14.	ş.-a 107b-3.
ş.-leri 216b-14.	ş.-i (7) 65a-13; 132b-4; 155b-
ş.-lerim 74b-5,6.	11; 156b-5; 213b-7...
şem' a: (Ar.) Nur, ışık.	ş.-in 8a-2; 8b-3; 9b-7; 201a-11.
ş.-sı 231a-13,14.	ş.-ina 78a-5.
şân: (Ar.) Ün, şöhret, şan.	ş.-indadur 254b-6.
ş.-ından 57b-8; 91b-9.	ş.-ını 99b-5.
şapka: Şapka.	şeb: (Far.) Gece.
ş.-sız 261a-12.	ş.-ler 176a-11.
şarâb: (10); (Ar.) Şarap. 121b-5; 153a-	ş.-leri 176a-13.
2; 153a-4; 153a-14; 153b-7...	şecâ' at: (Ar.) Yiğitlik, cesâret,
ş.-a 153a-4.	yüreklilik. 76a-15.
ş.-dan 153a-12.	ş.-i 157a-14.
ş.-ın 120a-13.	şeddâk: (Ar.) Kötü söz söyleyen.
şâribü'l-hamr: (Ar.) Alköl içen.	ş.-a 196a-14.
178b-3.	şedîd: (7); (Ar.) Çok şidetli. 124b-14;
şâri': (Ar.) Şeriatı koyan Allah.	139a-6; 169b-8; 191b-6; 235b-
ş.-den 61a-11.	15...
şât: (Ar.) Koyun.	ş.-e 153b-3.
ş.-ımı 253a-8.	ş.-edür 245a-14.
şâyi' ol-: Herkes tarafından	ş.-i 93b-9.
duyulmuş olmak, yaygın	şedîd eyle-: Şiddetlendirmek. 243b-3.
olmak. 59b-14.	şefâ' at: (13); (Ar.) Suçluların suçunun
şart: (9); (Ar.) Şart, koşul, durum.	bağışlanması için aracılık etme.
103a-10; 120a-11; 120a-13;	48a-8; 48a-13; 64a-11; 118a-1;
	141a-15...

- ş.-a** 214a-11; 220b-7.
- ş.-dan** (8) 88b-13; 121a-11;
126a-13;128b-13;
128b-15...
- ş.-dur** 134b-2.
- ş.-ıdur** 152a-14.
- ş.-ın** 36a-15.
- ş.-ların** 167a-11; 171a-11.
- ş.-uñ** 61b-6.
- şefā' at it-**: Suçluların suçunun
bağışlanması için aracılık etmek.
225a-2.
- şefk-i cinān:** (Far.) Cennete aşık
olmak.
ş.-ā 177b-9.
- şefkat it-**: Acımak, merhamet etmek.
146b-4.
- şehādet:** (Ar.) Şahitlik etme, tanıklık,
bir şeyin gerçek olduğuna inanma.
111a-14; 114b-12; 155a-10; 163b-14;
164a-1.
ş.-i 111a-14; 148b-8.
- şehādet it-**: Şahitlik etmek.
202b-6; 216a-7; 266a-9; 270b-
3.
- şehādet eyle-**: Şahitlik etmek.273b-2.
- şehādet-i ' azīm:** (Far.) Büyük şahitlik.
- ş.-dür** 163b-15.
- şehber:** (Ar.) Koca karı olma.
ş.-e 197a-1.
- şehīd:** (Ar.) Allah yolunda canını feda
eden müslüman. 2b-12.
- ş.-lik** 127b-3.
- şehir:** (Far.) Şehir.44a-11,12.
ş.-de 146b-1.
ş.-e 145b-6; 158a-8.
ş.-inde 12a-13; 57b-12; 154b-
12; 168b-7.
ş.-inüñ 184a-12.
ş.-üñ 251b-7.
- şehir-i Ramazān:** (Far.) Ramazan ayı.
ş.-a 264a-8.
- şehrüstān:** (Far.) Büyük şehir.162a-6.
- şehvet:** (Ar.); (6) Cinsel istek, aşırı
arzu. 28a-14; 83a-1; 115a-15;
131a-4; 178b-10...
ş.-de 175a-4.
ş.-den 115b-1; 228b-3.
ş.-i 197a-11.
ş.-in 198a-12.
- şek:** (Ar.) Zan, şüphe. 253a-12.
ş.-sün 252a-15.
- şek eyle-**: Zannetmek. 253a-8; 263b-4.

şek it-: Zannetmek. 252b-6.	8,9 114a-2...
şekk it-: (Bkz. şek it-:)10b-9.	ş.-de 136a-6; 200b-7.
şekâvet: (Ar.) Eşkiyalık, haydutluk. 2b-15.	ş.-e 81a-11; 196b-5.
şeker: (Far.) Şeker. 89b-11; 265b-1.	ş.-i (8) 111a-7; 195b-12; 249a- 12; 251a-11; 251b-2...
ş.-den 48b-9.	ş.-ice 108b-12.
ş.-e 265b-9.	ş.-ide 61a-9; 183a-14; 235a-8;
şekil: (Ar.) Şekil, biçim. 200a-7.	239a-4; 265a-4.
ş.-den 13b-3.	ş.-iden 102a-5.
şem'a: (Ar.) Nur, ışık.	ş.-üñ 251a-5.
ş.-nuñ 231a-10.	şer' -i maşşüdi: (Far.) Şeriat maksadı. 118b-2.
ş.-sın 9b-12.	şer' -i şerif: (Far.) İslam şeriatı. (9) 64b-3; 78a-2; 103a-5; 126b-10; 159b-1...
şemâtet: (Ar.) Şamata, gürültü. 93b-1.	ş.-de 124a-6; 137a-4.
şem' dän: (Ar, Far.) Şamdan. 231a-9.	ş.-den 94b-1; 127a-8; 144a-4.
şenâ it-: Övgü etmek. 73a-4.	ş.-e (30) 22a-14,15; 48b-13; 49a-15; 50a-2...
şer: (Ar.) Kötülük, fenalık, dinen yapılması kötü sayılan şey. 89a-7; 94a-12; 110b-10; 191a- 9; 220b-9.	ş.-edür 97a-12.
ş.-den 93b-15.	ş.-i 193a-2.
ş.-dür 261a-8; 247b-13.	ş.-üñ 221a-11.
ş.-i 97b-10.	şer' -i müyesser: (Far.) Kolaylaştıran şeriat. 219b-2.
ş.-lü 96b-4.	şerâben: (Ar.) Şarap ile ilgili. 240b-10.
şer': (Ar.) Şeriat, Allah'ın emri, İslam. 107a-2; 174a-15.	şerâ'it: (Ar.) Şartlar, koşullar. 132a-14;
ş.-a (22) 76a-2; 107a-1; 113a-	

237b-13.	ş.-i 220b-11.
ş.-i 167b-12.	ş.-inde 203b-9.
şerā'it-ı imāmat: (Far.) İmam şartları. 224a-3.	şerik: (Ar.) Ortak, eş. ş.-i 21b-9; 74a-14.
şer' an: (Ar.) Şeriat yönünden, şer'î bakımdan, şeriata göre, kanunca. (6) 94a-9; 106b-8; 111b-8; 112b-8; 114a-5...	ş.-ler 94a-11
şerāret-i küfri: (Far.) Küfür etme. 89b-9.	şerin: (Ar.) Kötülüğün. 232b-6. ş.-i 227b-2.
şerbet: (Ar.) Şerbet. ş.-i 129b-15.	şerir: (Ar.) Yaramaz, kötü, huysuz. 255b-4. ş.-üñ 255a-15.
şer'î (8); (Ar.) Şeriat ile ilgili. 76b-2; 138b-1; 138b-11; 139a-8; 144b-7...	şerr: (Bkz.şer) 24b-2,3; 51a-10; 232b- 5. ş.-e 21b-13; 96b-14. ş.-in 227b-8. ş.-inden 65b-6; 101b-11; 228b- 3.
ş.-de 136b-14. ş.-dür 76a-3; 193a-5,6. ş.-siz 63a-5; 137a-8.	şerr-i nās: (Far.) İnsaların kötülüğü. 99a-14.
şerī' at: (Ar.) Şeriat, Allah'ın emri, İslam. 6b-11; 56b-9; 250a-2. ş.-a 250a-15. ş.-ıyla 42b-7. ş.-larda 14a-7.	şetim: (Ar.) Sövmek, küfretme. 235b-13; 236a-5; 258a-11. şetim it-: Sövmek, küfretmek.235b-14. şetim eyle-: Sövmek, küfretmek 236a- 9.
şerif: (Ar.) şerefli, mübarek. 68a-5; 71b-7; 128b-1. ş.-dür 160b-2.	şevāğıl: (Ar.) Meşguliyetler. ş.-ım 76a-13. şevk: (Ar.) Şiddetli arzu, nee, keyf,

zevk.	ş.-ün (6) 10b-6, 95a-12, 106b-5; 194b-6; 263b-7...
ş.-a 56b-11.	
şey': (Ar.); (7) Şey, nesne. 21b-3; 34b-6; 102a-13; 129b-6; 136b-9...	şeyh: (Ar.) Tarikatın başı
ş.-de 182b-3; 242b-5.	durumundaki en yüksek mertebeye çıkan bulunan ve kendisine derviş yetiştirme izni verilen kimse, şeyh, pir. 40a-2; 73b-15; 132b-3; 142a-1.
ş.-den 143b-14; 249a-1.	ş.-im 55b-6; 55b-14; 56a-12.
ş.-e (16) 6b-4; 9b-14; 17a-10,11; 56a-9...	ş.-imiz 48b-14.
ş.-i (68) 9a-9; 15a-10; 16b-13; 18b-7; 19b-12...	ş.-imüz 39b-13; 48b-15.
ş.-iden 183b-11; 221a-8; 221a-14; 251b-4.	ş.-iñ 55b-10.
ş.-idür 172b-13; 173a-5.	ş.-üñ 56a-10.
ş.-ini 115b-5.	şeytân: (19); (Ar.) Şeytan. 8a-6; 66b-11; 67a-10; 67b-6; 82b-10...
ş.-le 184a-4; 248b-10.	ş.-a 66b-14; 126b-12; 209a-7; 228a-5.
ş.-ler (16) 19b-2; 41b-10; 48a-6; 60a-5; 62a-12...	ş.-dan 51a-6; 138b-15; 160a-15; 160b-1.
ş.-lerde 37b-10; 109a-7.	ş.-1 (9) 67a-6; 67a-14; 68a-3; 160b-6; 160b-8...
ş.-lerden (14) 24a-5; 48a-5; 71b-8; 75a-6,7...	ş.-ina 161b-13; 161b-13.
ş.-lere (7) 90a-5; 95a-8; 97a-4; 114a-13; 130a-14...	ş.-indan 51a-6; 160b-7.
ş.-leri (14) 7b-14; 8a-3; 8a-5; 37a-15; 38a-1...	ş.-la 83b-4.
ş.-lerim 108b-1.	ş.-uñ (14) 67a-7; 67b-10; 68a-3; 70a-6; 87b-14...
	şeytân-ı la' in: (Far.) Lanetlenmiş

şeytan. 87b-10.	30a-4; 224b-1; 273b-11.
şeytân ol-: Şeytan olmak. 163a-5.	şimdi: (12) Şimdi, şu an. 3a-1; 12a-7; 28b-7; 32a-14; 36b-9...
şib: (Far.) Aşağı doğru eğik olma. ş.-ler 131a-9.	ş.-den 213b-7.
şibe: Şey. ş.-ler 142a-12.	ş.-ki (10) 2a-13; 35a-15; 35b-1; 40b-10; 58a-13...
şiddet: (Ar.) Ceza, şiddet. 60a-9; 91a- 14; 112a-11.	ş.-ye 224a-15.
şiddet-i ‘azāb: (Far.) Şiddetli sıcaklık. ş.-i 98b-2. ş.-lar 83b-4.	şirk: (Ar.); (6) Allah’a ortak koşma. 136a-5; 194b-2; 233b-7; 233b- 9; 268a-10...
şiddet-i harāret: (Far.) Aşırı sıcaklık. ş.-de 222a-5.	ş.-den 19a-13; 220b-5; 234a-3; 268a-8.
şifā’: (Ar.) Şifa, deva. 28a-5.	ş.-i (9) 21a-4; 21b-2; 27a-1; 36a-2; 37a-13...
şi‘ir: (Ar.) Şiir. 108a-2. ş.-iyle 213b-8. ş.-ler 71b-6.	ş.-ler 36a-3.
şikāyet: (Ar.) Şikayet. Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma. 92b-6. ş.-in 212b-14. ş.-ifūz 105b-2. ş.-lerin 114a-6/7.	şirket: (Ar.) Ortaklık, şirket. 108b-13.
şikāyet it-: Şikayet etmek. 212b-15.	şol: (21) Şu, o. 69b-15; 74b-14; 75a- 10; 75b-6; 75b-8...
şikāyet eyle-: Şikayet etmek. 249b-14.	şöhret: (Ar.) Şan, şöhret. 74b-10; 86b- 1.
şimden: Şimdiden. 18a-12; 25b-7;	şöyle: (7) Şöyle. 181b-8; 185a-14; 192b-12; 209b-1; 259b-15.
	şu: (10) Şu. 68b-10; 88a-12; 108b-10; 109a-6; 115a-6...
	ş.-lar 275a-1.
	ş.-nu 151b-6.

- ş.-nuñ** 243b-12.
- ş.-nı** 109a-1; 109a-3; 156a-13;
238b-2; 264b-7.
- şu'ub:** (Ar.) Ağaç dalı. 266b-15.
- şuhūd:** (Ar.) Şahitler, tanıklar.270b-3.
- şura:** Şura.
- ş.-dan** 216a-9.
- ş.-ya** 216a-9.
- şuğūl:** (Ar.) İşler, meşgul olacak şeyler. 225b-2.
- şübhe:** (Ar.) Şüphe. Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu. 163a-5; 193a-2; 220a-10.
- ş.-de** 243b-9.
- ş.-lü** 75a-7.
- ş.-si** 58a-6; 215a-7.
- şühūd:** (Ar.) Şahitler. 273b-6.
- şükr:** (Ar.) Verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme. 95b-9.
- şükr it-:** Şükretmek. 95b-1.
- ş.-i** (8) 95b-2,3,4,5,6...
- ş.-in** 87a-12; 87a-15; 175b-8.
- ş.-ini** 86b-12.
- şükr ol-:** Müteşekkik olmak. 95b-10.
- şükür:** (Bkz. şükr) 95b-1.
- ş.-in** 229b-9.
- şürb:** (Ar.) İçme. 248a-14.
- şürb-i hamr:** (Far.) Şarap içme, içki içme. 102b-5; 245b-14,15.
- şürū' :** (Ar.) Başlamak.
- ş.-dan** 99b-13.
- ş.-na** 108a-10.
- şürū' eyle-:** Başlamak.251b-6.
- şürū' olun-:** Başlanmak.13a-1; 109b-1.
- şürūr:** (Ar.) Şerler, kötülükler.
- ş.-dan** 220b-9.
- şürūt:** (Ar.) Şartlar, gerekler.
- ş.-ina** 116b-3.
- şürūt-ı mezkûre:** (Far.) Zikrolunan şartlar, adı geçmiş olan şartlar.
- ş.-ye** 225a-14.

T

- tā:** (36); (Far.) ...kadar. 11a-9; 43b-1; 55a-5; 77b-15; 79a-2...
- tā ki:** (21) Sebep amaç belirtir. 14b-9; 23b-1; 25b-15; 32a-3; 65a-1...
- ta' accüb it-:** Hayrette kalmak. 158b-5.
- ta' alluğ:** (Ar.) Alâkalı. 252a-13.
- t.-ı** 26a-13.

ta'ām: (20); (Ar.) Yemek. 8a-14; 27a-10; 27a-11,12; 27a-15...

ṭ.-a 123a-6; 242b-12.

ṭ.-dan 123a-4,5; 198b-15.

ṭ.-ı (7) 27b-6; 122a-7; 122a-10; 172b-7; 173b-8...

ṭ.-ında 123b-1.

t.-larında 103a-15

ṭ.-uñ 86a-13; 122b-4; 122b-6; 122b-12; 123a-10.

tā'āt: (9); (Ar.) İbadet. 25b-7; 63a-11; 78a-12; 207b-13; 209a-3...

ṭ.-a 88b-13; 178b-1; 264a-15.

ṭ.-da 207b-12.

ṭ.-ı 27a-7; 101a-8; 254a-12.

ṭ.-ın 19a-3; 20b-6.

ṭ.-ına 72b-7.

ṭ.-ından 201a-3.

ṭ.-lar 67b-12; 68a-1; 92b-10.

ṭ.-ları 63b-4.

tā'āt: (Ar.) İbadetler.172a-12.

ṭ.-a 72b-8.

ṭ.-ı 34a-7; 233a-6.

ṭ.-ın 76a-8.

ṭ.-un 172a-13.

ta'avvūz it-: Allah'a sığınmak. 160b-7.

ta'b: Yorgunluk.

t.-dur 264b-7.

ta'b-ı nefis: (Far) Haksızlık ve yorgunluk hissi. 264b-2,3.

ṭab': (Ar.) Huy, tabiat.

ṭ.-a 84a-4.

ṭab' ol-: Tabiat olmak.157a-15.

tābi': (9); (Ar.) Birine veya bir şeye uyan.

1b-8; 2a-11; 61a-13; 62a-4; 106b-15...

tābi' it-: Uymak.148a-6; 149a-10.

tābi' in: (Ar.) Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)i görmüş olan eshab-ı kiramı gören, onlardan hadis rivayet eden, ikinci nesil müslümanlar. 151a-11.

ta'bīr olun-: İfade edilmek. 54a-

11,12,13.

ṭabl: (Ar.) Davul. 273a-12,13.

tābūt: (Ar.) Tabut, içine ölü konan sandık. 80a-13.

t.-a 153b-9.

t.-lar 80a-10.

t.-uñ 80a-11,12.

tāc: (Ar.) Taç.76b-12.

ta‘ dād it-: Saymak. 175b-4.

ta‘ dīl-i erkān: Namazın bütün rükünleri, esaslarını gerektiği şekilde yerine getirmek. (7) 75b-10; 75b-15;

152a-8; 230b-13...

t.-ı 75b-9; 76a-2; 229a-3.

t.-ıla 76a-5.

t.-sız 152a-3.

tafsīk ol-: Vasıklaşmak. 264a-4.

tafsīl: (Ar.) Etraflı, geniş bir şekilde bildirme, açıklama. 11a-3; 52a-10; 238b-14; 239a-1.

t.-i (9) 10a-13; 11a-6; 11a-11;

29b-1; 36a-4...

t.-ī 42a-7; 117b-9.

t.-in 144a-13; 153b-6; 216b-11;

220a-3.

t.-ini 119b-6.

t.-inüñ (6) 12b-8; 28a-10; 37a-

4; 45b-12; 51a-9...

t.-siz 266a-1.

tafsīl it-: Ayrıntıları ile açıklamak.

145a-5; 37b-7.

tafsīl ol-: (8) Açıklanmak. 26a-1; 52a-

9; 94a-2,3; 107a-8...

tafsīlen: (9); (Ar.) Uzun uzadıya,

genişçe. 62b-11; 72b-4; 95b-13; 99b-7; 215a-6...

tağ: Dağ. 46a-7; 194a-9.

ṭ.-a 44b-14.

ṭ.-dan 45a-11.

ṭ.-ında 26b-6; 39b-2; 56a-3.

ṭ.-ımı 180a-8.

ṭ.-ları 46a-5.

tağıl-: Dağılmak.

ṭ.-muş 46b-4,5.

tağavvüt it-: Büyük abdest yapmak. 125a-13.

tağrīr it-: Aldatmak. 193b-7.

ta‘ g̃yīr: (Ar.) Değiştirme. 89b-13.

tağyīr it-: Değiştirmek. 212b-4.

taḥammül: (Ar.) Yükleme, ağır bir duruma katlanma.

t.-den 156a-9.

t.-i 125a-6.

t.-üm 170b-6.

taḥammül it-: Dayanmak.

91a-1; 92b-4; 176a-6; 194a-9.

taḥammül olun-: Katlanmak. 173a-9.

ṭahārāt: (Ar.) Temizlikler. 163a-13.

ṭahāret: (Ar.) Temizlik, temiz olma, temizlenme.

- t.-i** 191a-10.
- t.-siz** 246b-6.
- t.-üñ** 8a-8.
- taḥmīn:** (Ar.) Tahmin, kesin olmayan.
- t.-in** 154a-3.
- t.-üñ** 154a-3.
- taḥarri:** (Ar.) Araştırma, inceleme.
- 246b-10.
- taḥdiş-i ni' met:** (Far.) Nimete şükretme. 94b-9.
- t.-den** 94b-13.
- taḥfiḥ it-:** Kolaylaştırmak. 75b-9; 239a-3; 247a-1.
- taḥfiḥ eyle-:** Kolaylaştırmak. 239a-5.
- taḥkik:** (24); (Ar.) Bir şeyin gerçek olup olmadığını araştırma. 35b-5; 67a-2; 198b-10; 202a-4; 205b-6...
- t.-dür** 185a-12.
- t.-i** 6b-13.
- t.-î** 156b-6; 192a-5; 192a-8.
- t.-ini** 271b-3.
- taḥrir-i evvel:** (Far.) İlk karar verme.
- 157b-10.
- taḥkik-i imān:** (Far.) İman araştırması.
- t.-la** 252b-7.
- taḥkīr:** (Ar.) Hor görme. 136a-10; 136b-14; 241b-9; 243b-9; 244a-8.
- taḥkīr it-:** (7) Hor görmek. 114a-12; 136a-7; 185a-4; 186b-15; 245b-6...
- taḥrīm:** (Ar.) Haram etme, haram kılma. 266a-3.
- taḥliş:** (Ar.) Kurtarma. 261b-12.
- taḥliyye:** (Ar.) Boş bırakma, serbest bırakma.
- 54a-12,13.
- taḥric:** (Ar.) Çıkartma, ortaya koyma.
- 152b-9.
- taḥric it-:** Çıkartmak, ortaya koymak.
- 220a-3.
- taḥşil:** (Ar.) Elde etme, ele geçme.
- 274a-5.
- t.-de** 94a-7.
- taḥşil it-:** Elde etmek. 201a-5.
- taḥsīn:** (Ar.) Güzel bulup takdir etme.
- 248b-5.
- taḥt:** (Ar.) Alt, aşağı.
- t.-ina** 156b-5.
- taḥt-ı teklif:** (Far.) Teklifin altı.
- t.-de** 12b-13; 52b-3; 53b-15.
- taḥta:** (Far.) Tahta. 82a-8.

tā'ib: (Ar.) Tövbe eden (kimse).

220a-15.

ṭā'ife: (Ar.) Kafile, bölük, takım.

ṭ.-nüñ 12a-10.

ṭ.-si 145b-10; 154b-13.

ṭ.-sinüñ 175b-3.

ṭ.-ye 38b-10; 238a-2.

ṭ.-yi 49a-7

ṭaḫ-: Takmak.

ṭ.-acaḫ 190b-2.

ṭ.-maḫ 146a-6.

ṭ.-up 262b-7.

ṭāk: Tak sesi.193b-2.

ṭāk: (Ar.) Süslü kemer, kümbet

şeklinde nesne.

ṭ.-uñ 82a-9.

ṭāḫat: (Ar.); (6) Güç, kudret, kuvvet.

131a-11; 165a-10; 177a-10;
184b-15; 245a-6...

ṭ.-ı 183b-6; 193b-2.

ṭaḫaddüm: (Ar.) İleride bulunma, ileri

geçme. 242b-3.

ṭaḫarrüb: (Ar.) Yaklaşma, yakınlaşma.

125a-2; 194a-2; 197b-1.

ṭaḫavut: (Ar.) Büyük abdest yapma.

50a-14.

t.-da 216a-4.

taḫzā: (Ar.) Sıkıştırma.199a-1.

taḫbīl it-: Öpmek. 266a-12.

taḫdīm: (Ar.) Takdim. 170b-9; 187a-5.

taḫdīm eyle-: Takdim etmek. 187a-7.

taḫdīr: (Ar.) Allah'ın ezelde verdiği
hüküm.

t.-ce 137b-10; 258a-4.

t.-ile 51a-10; 182a-12.

taḫdīr eyle-: Allah'ın ezelde hüküm
vermek. 27b-14; 51a-13.

taḫıl-: Takılmak.

t.-ıncaya 148b-1.

ṭaḫın-: Takınmak.

ṭ.-maḫ 119b-8.

taḫlīd: (Ar.) Tıpkısını, aynını,
benzerini yapma, taklit.
96b-13.

taḫlīd it-: Benzetmeye çalışmak, taklit
etmek. 61b-4.

taḫrīr it-: Anlatmak. 253b-4.

taḫrīrāt: (Ar.) Ağızdan, konuşarak
anlatılan şey. 231b-6.

taḫşīrāt: (Ar.) Kusurlar, suçlar. 200b-
12.

taḫtīr: (Ar.) Damlatma, damla damla

- akıtma,.174b-8.
- taḳtīr it-**: Akıtmak. 191a-6.
- taḳvā**: (Ar.); (7) Her türlü günahtan kendini koruma. 67a-3; 72a-3; 75a-7; 92b-2; 195a-4...
- t.-dur** 195a-1; 67a-3.
- t.-m** 94b-7.
- t.-sı** 230a-9.
- t.-sını** 216b-13.
- t.-sız** 78a-7.
- taḳvā it-**: Günahtan kendini korumak. 169b-6.
- ṭal-**: Başka bir şeyle ilgilenmeyecek şekilde kendini bir şeye vermek, yalnız o şeyle ilgilenmek, kendini ona kaptırmak.
- ṭ.-up** 23b-1; 161a-7; 203a-13.
- ṭalāk**: (Ar.) Boşanma. 193b-9; 249a-14; 249a-15; 270a-11.
- ṭalāk it-**: Boşanmak.188b-15.
- ṭal-**: Dalmak.
- ṭ.-a** 170a-4.
- ṭ.-mıṣdur** 227a-15.
- ṭaleb**: (Ar.) İstek, isteme. 127b-1; 200b-7.
- ṭ.-inde** 196b-1.
- ṭaleb-i ʿilim**: (Far.) İlim istemesi. 87a-2.
- ṭaleb eyle-**: İstemek. 187a-2; 271b-6.
- ṭaleb it-**: (12) İstemek. 5b-4; 34a-11; 41a-13; 41b-1; 106b-9...
- ṭālib**: (Ar.) İsteyen, isteyici, istekli, öğrenci, talebe. 64a-10; 144a-10; 172a-8; 177b-2.
- ṭālib-i ʿilim**: (Far.) İlim öğrencisi. 93a-14; 129b-10; 224b-14.
- ṭ.-den** 55a-10.
- taʿlīḳ**: (Ar.) Asma, geciktirme. 146a-5; 224a-6.
- taʿlīḳ-i ḳalb**: (Far.) Gönül bağımlılığı. 94a-14.
- taʿlīm**: (Ar.) Öğretme. 11a-14; 89b-11; 109b-3; 132a-15; 132b-1.
- taʿlīm it-**: (9) Öğretmek. 94a-12; 113b-12; 130b-3; 130b-12; 259b-2...
- taʿlīm eyle-**: Öğrenmek, öğretmek. 191b-7,8; 191b-10,11; 259b-4.
- taʿlluḳ it-**: Bağlı olmak.153a-2; 153b-11; 211b-14/15.
- taʿllum**: (Ar.) Öğrenme. 110a-12.
- tām**: (Ar.) Eksiksiz, mükemmel.

- 197b-8.
- tama'**: (Ar.), (6) Aç gözlülük. 94a-13;
116b-11; 145a-10; 218b-1;
218b-14...
- tama' it-**: Aç gözlülük etmek. 146b-6.
- tamām**: (Ar.) Bütün, baştan ayağa.
29b-10; 142a-2; 276a-4; 276a-9.
- t.-ca** 67b-2.
- t.-ina** 99b-6.
- t.-ında** 86b-15; 200a-4.
- t.-ından** 204a-6.
- tamām it-**: Tamamlamak.
154b-8; 154b-10,11; 202a-12.
- tamām ol-**: (43) Tamamlanmak.
31a-10; 36a-13; 40a-8; 41a-14;
54b-15...
- tamām**: (Ar.) Tam olarak,
bütünüyle. 69b-3.
- tamāmla-**: Tamamlamak.
t.-duğda 132b-5.
- ta' n**: (Ar.) Kınama, ayıplama.
101a-13.
ṭ.-larına 140a-12.
- ṭaḥī**: Tan vakti.105b-12.
- ṭanbūr**: (Ar.) Tanbur.120b-3.
ṭ.-a 116b-7.
- ṭanıṣ-**: Tanışmak.
ṭ.-dım 223b-2.
ṭ.-up 225a-9.
- tārik**: (Ar.) Terkeden, bırakan.
t.-i 138b-15.
t.-ine 148a-10.
- tārikü'l-cemā' at**: (Ar.) Cemaati
terkeden. 133a-8.
- tārikü'ş- şalātu**: (Ar.) Namazı
terkeden, namazı bırakan.
148b-7; 178b-3.
t.-ñ 149a-4.
- Taḥrī**: Tanrı, Allah. 41b-13; 42a-1,2;
268a-15.
T.-lık 41b-14.
T.-m 160b-12.
T.-sı 217b-6.
T.-ya 271a-6.
- ṭapırdı-**: Tapırtı, ayak sesini andıran
gürültü.
ṭ.-sım 18b-4.
- ṭar**: Dar.178a-2; 210b-13; 227b-12.
- ṭar ol-**: Dar olmak.199b-1; 215a-1;
261a-11.
- ṭaraf**: (Ar.) Yön, cihet. 13a-11.
ṭ.-a 18a-4; 181b-11.

ṭ.-da 12b-3.	ta' rīfī't-teġannī: (Ar.) Nağme ile okuma tarifi. 213a-5.
ṭ.-dan 93b-6,7.	ta' ruż it-: Taşlamada bulunmak. 193b-3.
ṭ.-eyinde 227a-8.	ṭartıl-: Tartılmak. ṭ.-sa 47b-10.
ṭ.-eyn 248a-4.	ṭarz: (Ar.) Usül, biçim, şekil. ṭ.-a 51b-6.
ṭ.-eynden 178b-11; 194b-2.	tarziye: (Ar.) Râzı etme, bir kusurdan dolayı özür dileme. 205a-9.
ṭ.-ında 34a-15; 34b-2; 231a-10.	tarziye it-: Râzı etmek. 202a-14; 202b-1.
ṭara-: Taramak.	taşadduk: (Ar.) Sadaka verme. 265a-8. t.-ı 116b-12.
ṭ.-mağ 174b-4.	taşadduk eyle-: Sadaka vermek. 265a-7.
ṭarak: Tarak.174b-4.	taşadduk it-: Sadaka vermek. 220b-11.
ṭarīk: (Ar.) Yol, meslek, tarz, usul. 213a-9; 235b-5; 236b-7; 240b-11; 265a-4.	taşadduk olun-: Sadaka verilmek. 118a-11.
ṭ.-dür 265a-4,5.	taşavvur olun-: Şekillendirmek, tasarlanmak. 235b-3.
ṭ.-i 200a-11; 235b-11; 238b-2; 238b-4.	taşdīk: (Ar.) Doğru olduğunu kabul etme. 10a-11; 256a-7; 262a-11; 269b-15; 270b-5.
ṭ.-iyle 103b-12; 204a-12; 266b-4.	taşdīk olun-: Doğru olduğunu kabul
ṭarīk-i haqqi: (Far.) Doğru yol, hak yolu. 109b-5.	
ṭarīkat: (Ar.) Allah'a ulaşmak için tutulan yol, meslek. 6b-12; 56b-10.	
ṭarla: Tarla. t.-sı 108a-14.	
ta' rīz: (Ar.) taşlamada bulunma. 102a-3.	

edilmek. 270a-7; 273a-9.	yapma. 242b-11.
taşdiye (Ar.) Alkışlama, el çırpma. 214b-13.	t.-dür 242b-11.
taşgîr : (Ar.) Küçültme. 243a-12; 249b-4.	taş : Taş. 18b-3; 118b-13; 125b-4.
taşhîf eyle- : Yanılarak bir kelimeyi yanlış yazmak. 57a-7.	ţ.-a 131a-14.
taskîf eyle- : Kitap yazmak. 57a-7.	ţ.-ı 26a-9; 35a-2; 89b-12; 119b-9.
ta'sîr eyle- : Zorlaştırmak. 192b-15.	ţ.-ına 102b-7.
taşliye : "Salallahü Aleyhi ve Sellem, Aleyhisselatü Veselam" diyerek dua etmek. 202a-13; 205b-14.	ţ.-lar 159b-6.
t.-de 205a-8.	ţ.-lar-ıla 55a-5.
t.-ye 205a-11.	taşî- : Taşımak. ţ.-mak 103b-12; 143b-11.
taşliye it- : "Salallahü Aleyhi ve Sellem, Aleyhisselatü Veselam" diyerek dua etmek. 202b-1.	taşra : Dışarı. 46b-11; 170a-13,14; 183b-1; 184a-5.
taşnîf : (Ar.) Sınıflama. 5b-14,15; 232a-6.	ţ.-da 163b-6.
taşnîf it- : Sınıflamak. 62b-2.	taş- : Tatmak. ţ.-alum 209b-13.
taşnîf ol- : Sınıflanmak. 6a-6.	taşbîk it- : Uydurmak, benzetmek. 23a-9; 23a-13.
taşnîf olun- : Sınıflanmak. 6a-3/4; 138b-5; 232a-7.	ta'ţîl : (Ar.) Tatil, geçici bir zaman için işe ara verme. t.-i 245a-13.
taşrih it- : (Ar.) Açık bir şekilde anlatma, açık açık söyleme. 125b-10; 149a-4.	taşlı : Tatlı. 245a-14.
taşvîr : (Ar.) Resim yapma, resmini	taşlu : (Bkz. taşlı) 197b-13. ţ.-dur 48b-8.
	taşvîl : (Ar.) Uzatma, uzatılma. 243b-3. t.-e 22a-9; 40a-13; 42a-5;

- 43a-9.
- taṭvīl ol-:** Uzatılmak. 6a-14; 88b-10.
- taṭvīle müeddi ol-:** Uzamaya devam etmek. 22a-9.
- ṭavan:** Tavan.
- ṭ.-dan** 185a-10.
- ṭavḳ:** (Ar.) Halka, gerdanlık.
- ṭavīl:** (Ar.) Uzun.238b-15.
- ṭ.-dür** 171a-6.
- ṭavr:** (Ar.) Hal, davranış, yapmacık,i gösteriş.157a-15.
- ṭavşan:** Tavşan. 97b-15; 212b-15.
- ṭavuk:** Tavuk. 63b-11; 80b-13; 157b-12; 170a-12; 216b-2.
- ṭ.(ğ)-a** 63b-8; 63b-13.
- ṭ.(ğ) -uñ** 193b-1.
- ṭ.-lara** 85a-7.
- ṭā' ün:** (Ar.) Veba.127b-3.
- ṭ.-dan** 127a-8.
- ṭā' ün ol-:** Veba olmak. 127b-6.
- ṭayan-:** Dayanmak.
- ṭ.-mamış** 219a-5.
- ṭ.-maḳ** 138a-14; 174a-5.
- ṭ.-maḳsızın** 60a-13.
- ṭ.-mıṣ** 177b-11.
- ṭayaran:** Uçuş, uçma. 213b-13.
- tayyiben:** (Ar.) İyiden.
- t.-dür** 137b-4.
- ta' yīb it-:** Ayıplamak. 116a-6.
- ta' yīn:** (Ar.) Belli etme, ayırma. 35b-6; 218b-1; 225a-14.
- t.-dür** 34a-13.
- ta' yīn it-:** (7) Belli etmek. 29b-3; 33a-11; 64b-3; 64b-5; 184b-9.
- ta' yīn ol-:** Belli olmak. 35b-3; 232b-2.
- ṭaylasan:** (Ar.) Sarığın omuza sarkan ucu, daylasan. 70b-5.
- ṭayr:** (Ar.) Kuş. 63b-10.
- taḏarru':** (Ar.) Yalvarma. 64a-14.
- tāze:** (8); (Far.) Taze. 50b-15; 75a-12; 141b-15; 142a-4; 189b-13...
- t.-den 213b-7.
- tāzele-:** Tazelemek.
- t.-dükde** 60a-15; 233a-12.
- t.-mez** 175a-10.
- t.-leżükde** 60b-3.
- taḏaccur it-:** Sıkılmak. 93a-12.
- taḏarru':** (Ar.) Kendini küçülterek yalvarıp yakarma. 202a-1.
- t.-ıla** 202a-3.
- taḏarru' -ı niyāz:** (Far.) Yalvarma ve niyaz etme. 198b-1.

ta' z̄im: (Ar.) Büyük sayma,

ululama, saygı gösterme. 111b-7; 118b-10; 172b-15; 262b-14.

t.-i 111b-4; 136a-7.

t.-ler 71a-13.

ta' z̄im bul-: Ululamak. 119a-5; 225b-

11.

ta' z̄im it-: Saygı göstermek.

58a-12; 131b-10.

ta' z̄imen: (Ar.) Saygı göstererek,

hürmet ederek. 177b-12.

ta' z̄ir: Yalandan özür beyan etme.

102b-3; 148a-14.

t.-e 101a-12

Azarlama. **t.-e** 115b-6.

ta' z̄ir olun-: Azarlanmak. 139a-5.

ta' ziye: (Ar.) Başsalığı dileme.

270b-12.

teba' iyyet: (Ar.) Tabî olma, uyma.

t.-siz 236b-12.

teba' iyyet it-: Tabî olmak. 128a-2.

tebāreke: “Mubarek etsin” manasında

duadır. 111b-5.

tebdīl: (Ar.) Değiştirme.

131b-1; 179a-3.

t.-den 36b-8.

tebdīl it-: Değiştirmek. 79a-8; 135b-

13; 261b-8.

tebdīl ol-: Değiştirilmek. 113b-6; 190b-

7; 206a-7.

tebdīl-i kıyāfet: (Far.) Kiyafet

değiştirmesi. 131a-6; 184a-6.

tebevül: (8); (Ar.) Küçük abdestini

yapma. 50a-13; 106b-7; 125a-13; 125b-3; 126a-5...

tebevül it-: Küçük abdestini yapmak.

126a-6; 173b-4.

teblīg: (Ar.) Götürme, ulaştırma,

yerleştirme. 37b-13; 64a-7.

teblīg it-: Götürmek, ulaştırmak,

yerleştirmek. 37b-14; 38a-2.

teblīg-i feṭānet: (Far.) Akıllı (bir

şekilde) ulaştırma. 202b-10.

tebşīr: (Ar.) Müjdeleme, müjde verme.

179a-15.

tecāvüz it-: Sınırı aşmak, ötesine

geçmek. 250b-7.

tecdīd-i nikāh: (Far.) Nikah

tazeleme. 60b-7.

techīl it-: Bilgisizliğini meydana

çıkarmak. 77b-4.

techīz: (Ar.) Donatma, donatım.

- 225b-6.
- tecrībe:** (Ar.) Tecrübe, deneyim.
- 163a-6.
- tecvīd:** (Ar.) Güzelleştirme. 113a-3,4.
- tecvīz eyle-:** Güzelleştirmek. 266a-8.
- tedārik:** (Ar.) Elde etme, araştırıp bulma, hazırlama. 209a-10.
- t.-de** 33b-4.
- t.-in** (11) 66b-11; 67a-14; 68a-14; 68b-13; 98a-15...
- t.-inde** 4b-13; 32b-12; 66a-9; 77b-12; 90b-5.
- tedārük:** (Bkz. tedārik) 139a-1; 142b-9; 164b-15; 214a-1.
- t.-de** 203a-10.
- tedārük it-:** Elde etmek, araştırıp bulmak, hazırlamak. 124b-13; 213b-13; 214a-3; 214a-6; 275a-10.
- tedārük eyle-:** Elde etmek, araştırıp bulmak, hazırlamak. 213b-11; 221b-12; 221b-14.
- tedbīr:** (Ar.) Çare bulma, çare. 200b-2.
- tedbīr eyle-:** Çare bulmak. 90a-4.
- tedbīr-i menzil:** (Far.) Evin işini yapma.
- t.-de** 200b-1,2.
- tedrīs:** (Ar.) Ders verme, öğretme.
- t.-inde** 74a-1.
- tefāhūr it-:** Övünmek. 86a-4; 142a-11.
- tefahūrülen-:** Övünmek.
- t.-üp** 79a-6.
- tefāsīr:** (Ar.) Tefsirler.
- t.-ler** 135a-11.
- tefekür:** (Ar.) Düşünme, akıl yorma. 3a-14; 164b-14.
- t.-ile** 80a-7.
- tefekür eyle:** Düşünmek. 68a-8.
- tefekür it-:** (9) Düşünmek. 83b-9; 100a-10; 100b-4; 105b-8; 168b-15...
- tefrīg:** (Ar.) Ayırma. 200b-2.
- tefrīk:** (Bkz. tefrīg) 145b-3.
- tefrīk it-:** Ayırmak. 269b-9; 270b-5.
- tefsīr:** (Ar.) Kurânıkerim'in mânâ bakımından îzâhı, açıklama.
- t.-e** 118b-11.
- t.-lerde** (6) 41a-9. 78b-9; 87b-5; 95b-11; 97b-3...
- t.-lerdendir** 6a-13.
- t.-lere** 201b-5.
- tefsīr-i tibyan:** (Far.) Geniş ve açık bir

- şekilde açıklama, anlatma.
160a-6.
- tefsîr it-**: Kurânikerim'in mânâ bakımından îzâhı etmek, açıklamak.
106a-6; 180a-15.
- teğannî**: (22); (Ar.) Nağme ile okuma.
62b-5,6; 62b-9,10; 64b-11...
t.-ile 64b-9.
t.-lerin 215b-3.
t.-nüñ 9a-12.
t.-siz 109b-9; 261a-4.
t.-yi 213a-3; 215a-8.
- teğannî it-**: Nağme ile okumak. 62b-8.
- teğayyür**: (Ar.) Değişme. 157b-13.
- tehāvünen**: (Ar.) Önem vermeme, önemsememe. 230b-14; 264a-11; 264a-14.
- tehdîd**: (Ar.) Gözünü korkutma.
t.-ler 133a-2.
- te'ħîr**: (Ar.) Geciktirme, sona bırakma.
67a-8; 99a-6; 144b-15.
- te'ħîr it-**: Geciktirmek, sona bırakmak.
99a-5.
- tehlîl it-**: "Lailâhe illallah, Allah'tan başka Tanrı yoktur", deme.
75b-7.
- tek**: Tek, sadece.
t.-den 271b-5.
- tekâsül it-**: Tembellik etmek. 94a-7.
- tekbîr-i iftitâh**: (Far.) Tekbir başlaması. 164a-15.
- tekebberrük**: (Ar.Tr.) Kibirlenme.
86b-15; 91a-1.
- tekellûf**: (Ar.) Kulfetli, zahmetli iş görme. 83b-1; 108a-6.
- tekellüm it-**: Zahmetli iş görmek.
234b-12.
- tekellüm eyle-**: Zahmetli iş görmek.
270a-11.
- tekfîn**: (Ar.) Kefenleme, kefenlenme.
t.-inde 225b-7.
- tekfîr**: (Ar.) Birisine kafirlik isnad etme. 254a-3.
- teklîf**: (Ar.) Teklif, öneri. 165b-5; 195b-8; 199a-3; 223a-14.
t.-de 165b-6.
- teklîf eyle-**: Teklif etmek. 19b-12; 245a-5,6.
- teklîf it-**: Teklif etmek. 211b-14.
- tekne**: Tekne. 120b-11.
- tekrâr**: (Ar.) Yineleme. 45a-12; 60b-4; 152a-7.

tekvīn: (Ar.) Yaratma, meydana getirme. 17a-15; 27b-8.	geçirme. t.-den 205a-9.
tekzīb it-: Yalanlamak. 238a-13.	temiz: Temiz. 243b-8; 265b-9.
telaffūz eyle-: Söylemek. 269b-6; 272b-8.	te'mmül: (Ar.) Hayretle bakma. 255b-2.
telāmiz: (Ar.) Talebeler, öğrenciler. t.-lerini 275b-5.	temşīl: (Ar.) Benzetme, bir şeyin aynını yapma. 240a-9.
telef: (Ar.) Yok etme, ortadan kaldırma. 197a-3.	temşīye: (Ar.) Akşamlık, "Akşamlar hayırlı olsun", demek. t.-sine 245a-3.
telef it-: Yok etmek, ortadan kaldırmak. 115b-7; 128a-14; 155a-9,10.	temüll eyle: Derin düşünmek. 226a-9.
telezzüz: (Ar.) Lezzet duyma, tat alma. 75b-8; 79b-1.	temyīz it-: Ayırmak, seçmek. 109b-5.
te'līf: (Ar.) Kitap yazma. 5b-14. t.-inde 157b-4; 175b-2.	ten: (Far.) İnsan gövdesinin dış yüzü, et ile deri, gövde, beden. t.-de 134b-5. t.-den 213b-12. t.-inde 103a-11,12. t.-lerine 46b-9. t.-leriñüze 47a-11.
telkīn it-: Fikir aşlamak. 259a-12.	tehāvūnen: (Ar.) Önem vermeyerek, önemsemeyerek. 264a-14.
temel: (Yun.) Temel. t.-dür 22b-3. t.-inden 151a-9.	tenbīh it-: Uyarmak, uyandırmak. 55b-5; 176b-5.
temellük it-: Temellük etmek. 94a-9,10; 180b-11.	tenbīh eyle-: Uyarmak, uyandırmak. 64a-15; 133b-9.
temennā eyle-: Dilemek, istemek. 256a-13; 256b-8; 266a-10.	tenbīh olun-: Uyarmak. 139b-12.
temet: (Ar.) Tamam(landı). 276a-11.	
te'mīn: (Ar.) Sağlamlaştırma, ele	

- teneşir:** (Far.) Üzerinde ölü yıkanan kerevet.79b-8; 213b-14.
- tenfîz:** (Ar.) Hükümünü yürütme, infaz etme. 76b-2.
- tenhâ:** (Far.) Kimse olmayan yer. 223b-12; 240b-5,6.
- t.-sında** 71b-12; 75b-9,10.
- tenzîh:** (Ar.) Kabahat ve noksanlığı ortadan kaldırma. 13b-10.
- tenzîl:** (Ar.) İndirme, indirilme.240a-9.
- ter:** (Far.) Ter.
t.-i 222a-6.
t.-inden 222a-7.
- terahhüm ol-:** Merhametli olmak. 255b-10.
- terâzû:** (Far.) Terazî. 47b-9.
- terbiye:** Yetiştirme, eğitme.155a-15; 187a-8.
- terbiyet:** (Ar.) Terbiye, eğitme.
İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma.189b-4.
- terceme:** (Ar.) Tercüme. 100a-4; 107a-10.
- tercih it-:** Tercih etmek. 170b-10; 260b-4.
- tercüme:** (Ar.) Tercüme. 124a-2; 234a-1.
- tereddüd:** (Ar.) Kararsızlık.10b-9.
- tereddüd eyle-:** Karar verememek. 252a-12.
- tergîb:** (Ar.) Teşvik. 220a-4.
- terhîb:** (Ar.) Çok korkutma, aşırı şekilde korkutma.
t.-de 220a-4.
- tergîb-i terhîb:** (Far.) Hoş gösterme, korkunç gösterme.150b-9.
- terk:** Terk. (10) 111a-7,8; 111a-14; 114b-12; 211b-9.
t.-i 62a-8.
- terk-i ‘amel:** (Far.) Ameli bırakmak. 69a-14.
- terk-i edeb:** (Far.) Edebi bırakmak.
t.-dür 146b-10.
- terk-i halk-ı re’s:** (Far.) Başî tıraş etmeyi bırakmak, saçını kesmemek. 144b-4.
- terk-i ta’illum:** (Far.) Öğrenmeyi bırakma. 110a-12.
- terk-i velîme:** (Far.) Davete icabet vermemek. 143b-2.
- terk eyle-:** (16) Terk etmek. 21a-7;

- 53b-5; 81a-7; 100a-10; 100b-4.
- terk it-:** (96) Terk etmek. 1b-9; 1b-11;
12a-2; 14b-12; 20a-6...
- terķin it-:** Yazılı bir şeyi silme.171b-8.
- ters:** (Ar.) Ters.
t.-iyle 125b-1.
- tertīb:** (Ar.) Sıraya koyma, sıralama,
düzenleme. 81b-14; 218b-2.
t.-de 126a-2.
- terzi:** (Far.) Terzi.184b-1.
t.-dür 184b-1.
- teşadduku:** (Ar.) Sadaka olarak
verilmesi. 121b-10.
- tesāmiḥ:** (Ar.) Hoşgörülü olmalar.
211a-4.
- tesbīḥ:** (Ar.) Tesbih.76b-13;179b-13.
t.-de 164a-15.
t.-üñ 119b-5.
- tesbīḥ it-:** Tesbih etmek. 35a-11.
- teselli it-:** Üzüntüsünü derdini bölmek,
avutmak. 177a-2.
- te'sīr:** (Ar.) Tesir.
t.-de 74a-1.
t.-i (7) 136a-1; 136a-3; 136a-
11; 136a-15; 226a-12...
- teslīm:** (Ar.) Verme. 30a-9; 78b-1;
125b-13.
- teslīm eyle-:** Teslim etmek, vermek.
170b-12; 211b-1.
- teslīm it-:** Teslim etmek, vermek.
79b-6; 125b-11; 163b-9; 197b-
15.
- teslīm ol-:** Teslim olmak. 49a-4; 105b-
3; 251a-1.
- teslīm-i rūḥ:** (Far.) Ruh teslimi.
29a-15.
- tesmiye:** (Ar.) İsimlendirme. 236b-13;
254b-7.
- tesmiye eyle-:** İsimlendirmek.245b-1.
- tesvīf:** (Ar.) Yapılacak bir şeyi
gereksiz olarak geciktirme,
atlatma. 67a-7; 99a-4.
- testere:** (Far.) Testere, keskin dişli
çelik âlet. 249b-10,11.
- tesvīf-i emel:** (Far.) Amelin
geciktirmesi. 99a-9.
- teşā'üm:** (Ar.) Kötümser. 97b-12.
- teşbīḥ:** (Ar.) Benzetme, benzetilme.
231b-5; 261a-15.
- teşbīḥ eyle-:** Benzetmek. 90a-5; 90a-
12; 248a-12.
- teşbīḥ it-:** Benzetmek. 63b-8.
- teşbīḥ olun-:** Benzetilmek. 57a-6.

teşbîk: (Ar.) Ağ şekline koyma,
şebekeleştirme. 119a-10.

teşebbüs: (Ar.) Bir işe girişme,
dikkatle başlama. 188b-1.

teşrifen: (Ar.) Şerefendirerek.
177b-12.

tevâbi': (Ar.) Fikir, düşünce
bakımından bir kimseye bağlı
bulunanlar. 72a-9; 72a-11; 80a-
1,2; 216b-10.

t.-im 80a-2.

t.-leri 80a-3.

tevâzü' (Ar.) Alçak gönüllülük,
gösterişsiz olma. 89a-12.

tevaküf it-: Beklemek, durmak.
10b-9.

tevbe: (11); (Ar.) Günah olan bir
hareketi bir daha işlememek
üzere söz verme. 31b-11; 40b-
6; 41a-3; 41a-4,5.

t.-den 60b-6.

t.-i 34a-2.

t.-si 41a-6; 156a-5.

t.-sinüñ 155b-11.

t.-siz (10) 3b-13; 4b-5; 16b-8;
33a-12; 48a-13...

t.-ye 60b-10; 264b-11.

t.-yi 99a-6.

tevbe-i naşûh: (Far.) Bir daha
bozmamak üzere kesin olarak
yapılan tevbe. 19b-5.

tevbe-i şahîhe: (Far.) Doğru tevbe.
105b-14.

tevbe it-: (28) Tevbe etmek. 22a-4;
22b-13; 23b-3; 23b-5; 25b-3...

tevbe eyle-: Tevbe etmek.
22b-11; 23a-5; 74a-13; 161a-
3; 218a-1...

teveccüh: (Ar.) Bir tarafa doğru
yönelme, doğrulama. 181b-11.

teveccüh it-: Doğrulamak, yönelmek.
18a-4; 70b-4; 250b-10.

tevessüd: (Ar.) Dayanma, yastığa
yaslanma. 138a-14.

tevessül: (Ar.) Sarılma, inanma,
başvurma.

t.-de 197a-15.

tevfîk: (Ar.); (9) Allah'ın yardımına
kavuşma, uydurma, uygun
duruma getirme. 23a-1; 23a-7;
23b-7; 23b-10; 24a-9,10.

t.-i-y-ile 61b-2.

t.-in 169b-14.

t.-üñ 23a-2; 24a-13.

tevfik it-: Allah'ın yardımına

kavuşmak. 67b-15; 111b-15;
175b-14; 177b-13.

tevhîden: (Ar.) Tevhit ederek,
birleyerek.

t.-dür 254a-7.

t.-i 254a-4.

te'sîr: (Ar.) İz bırakma, işleme.

t.-de 108a-7.

te'vîl it-: Açıklamak, izah etmek.

86a-5.

te'vîl olun-: Açıklanmak.162b-5.

tevkîr: (Ar.) Hoş karşılama, ağırlama.

73a-4.

t.-üñ 172b-15.

teвлиyet: (Ar.) Mütevellilik, yüz

çevirme. 106a-10.

te'vîl: (Ar.) Bir metni veya bir sözü

bilinen manasından başka bir
manaya yorumlama. 239a-14;
242b-14; 243a-1; 252b-1,2.

t.-i 86a-11; 236b-7.

t.-ine 252a-11.

t.-siz 264b-5; 264b-8.

te'vîl it-: Yorumlamak, izah etmek.

239a-13; 244a-1.

teyakkuz: (Ar.) Uykudan

uyanma. 192b-1.

teyemmüm: (Ar.) Su bulunmadığı

veya suyu kullanma imkanı
olmadığı zaman toprak, kum
vb. ile kolları ve yüzü
meshetmek sûretiyle abdest
alma. 12b-11; 250a-3.

teyemmüm it-: Abdest almak.191b-9.

tez: (Ar.) Savunulan, öne sürülen fikir.

51a-5; 67b-13; 174a-12,13.

t.-ce 99b-3.

tezcek: Çabucak, hemen. 223b-9.

tezevvüd it-: Edinmek. 67a-2.

tezhîb: (Ar.) Altınlama, altın sürme.

74a-1.

tezkîr: (Ar.) Hatırlatma, hatıra getirme.

109b-5.

tezkiye it-: Temize çıkarmak. 94b-6.

tezellük: Tez ve çabuk davranma

durumu. 94a-9.

tezvîc: (Ar.) Evlendirme.

166b-2; 198a-11; 256b-7.

tezvîc it-: Evlendirmek.166b-8; 166b-

13/14; 167a-1.

tıbben: (Ar.) Tıpça, hekimlikçe,

doktorlukça.

t.-dür 146b-11.

tıbbiyyen: (Ar.) Tıbbiyen.122b-7.	.-mış 151b-4.
tırna: Tırnak.	oğru: (9) Doğru. 33b-11; 37a-9; 37b-1; 77b-9; 100b-8...
.(đ)-ın 120a-12; 144b-14.	oğun-: (Gün) Doğmak.
.-ın 119a-1,2.	.-caya 137b-5.
tırāř it-: Tıraş etmek.117a-15.	oğur-: Doğurmak.177a-8.
ticāret: (Ar.) Ticaret. 262a-1.	.-madan 196b-13.
t.-de 108b-14.	.-ur 63b-9.
t.-lerinde 168a-13.	toğm: (Far.) Tohum.
ticāret-i şer' iyye: (Far.) şeriat ticareti.	t.-inũ 154a-3.
t.-den 108b-12.	toğum: (Bkz. toğm)63a-12; 153b-15.
tilki: Tilki.181b-5,6.	t.-uñ 154a-9.
tilāmiz: (Ar.) Talebeler.	toğ: Tok. 82a-6; 172a-7.
t.-lerim 276a-3.	.-dur 162a-15.
tilāvet: (Ar.) Kur'an-ı Kerim'i usũlũne uygun şekilde okumak, okunmak.	.(đ)-ıyım 41a-11.
t.-i 110a-6.	toğ ol-: Tok olmak.180a-11.
illsim: (Ar.) Bũyũ, bilmece. 158b-8.	toğ-: Tokmak.
tiryak: (Far.) İla, panzehir.169b-3.	.-up 108b-3.
oğ-: Doğmak.41a-12.	.-usa 261a-14.
.-a 41b-5.	oğsan: (12) Doksan. 7b-13; 33a-10; 38a-9; 52b-5; 52b-8...
.-arsan 41a-12.	oğun-: Dokunmak.
.-dı 38b-14.	.-sa 44a-3.
.-duğı 41a-8.	Zarar vermek. .-ur 188a-11.
.-duğdan 57b-12.	toğuz: (26) Dokuz. 6b-6; 7b-4; 7b-8; 33a-10; 38a-9...
.-masa 41b-1.	

- ṭ.-ı** 8b-4; 120b-15; 194a-6.
ṭ.-dur 12b-13; 52b-4.
ṭ.-uncı (38) 86b-1; 103b-5;
 104b-9; 106a-6; 107a-
 1...
ṭol-: Dolmak.
ṭ.-a 218a-3.
ṭ.-duḡda 41a-10.
ṭ.-dursa 42a-13.
ṭ.-muş 179b-14.
ṭoldur-: Doldurmak.
ṭ.-ulmuş 169b-8.
ṭ.-salar 44b-4; 44b-13; 44b-15.
ṭ.-dursen 240b-9.
ṭolu: Dolu. 35b-13; 80a-11; 126a-3.
ṭ.-sı 27a-11; 92b-10; 92b-15.
ṭ.-nda 194a-4.
ṭolun-: Batmak.
ṭ.-up 41a-15.
ṭon: (Fr., Lat.) 1000 kilogramlık
 ağırlık ölçüsü birimi. 183b-5.
ṭon: Don, iç çamaşırı. 174b-5.
torba: (Far.) Torba.
t.-dan 119b-7.
ṭoy-: Doymak.
ṭ.-ana 7a-10.
ṭ.-duḡdan 122a-3; 266a-13.
ṭ.-mazduñ 27a-12.
ṭ.-maḡı 27a-10.
ṭ.-maḡ 27a-11; 27a-13; 123a-2.
ṭ.-ura 179b-11.
ṭ.-uran 122b-14.
ṭ.-urmaḡa 123a-1.
ṭ.-ururlar 154a-14.
ṭoyun-: Doymak.
ṭ.-duḡdan 86a-7.
ṭopraḡ: Toprak. 169a-15; 174a-2.
ṭ.(ḡ)-a 216b-5.
ṭ.(ḡ)-ı 50b-1; 268a-4.
ṭuruḡ: (Ar.) Yollar. 121b-7.
tirīd ol-: Yaşlı olmak. 241b-12.
tīz: (Far.) Çabuk, seri, tez. 119a-15.
ṭudaḡ: Dudak.
ṭ.(ḡ)-ın 70a-15.
ṭūl: (Ar.) Uzunluk.
ṭ.-ı 116a-15.
ṭūlul'-emel: (Ar.) Bitmek, tükenmek
 bilmeyen arzu, istek. 227a-13.
ṭūlul'-fecir: (Far.) Sabahın doğuşu.
ṭ.-den 105b-12.
ṭurul-: Durulmak.
ṭ.-maz 63b-12.

tur-: Durmak, şu veya bu durumda bulunmak, belli bir durumda olmak.

ṭ.-acaḳ 17a-7.

ṭ.-dīsa 49b-10.

ṭ.-ma 68a-12; 258a-5.

ṭ.-madan 227b-5.

ṭ.-masun 49b-12.

ṭ.-mayup 143a-10.

ṭ.-maz 22b-4.

ṭ.-maḡ-ıla 22a-6.

ṭ.-maḡı 152b-3.

ṭ.-sa 246b-6.

ṭ.-sun 185a-14; 249a-15.

ṭ.-up (6) 30a-1; 46b-9; 49b-13;

109b-12...

ṭ.-ur (10) 33b-6; 58b-2; 78a-10;

126a-4; 132a-7...

ṭ.-urken 179a-13; 222a-14/15.

ṭ.-ursuñ 98a-8.

ṭurul-: Durulmak.

ṭ.-a 214a-7.

ṭut-: *Tutmak. 151b-6; 198b-15.

*Gereğini yapmak. **ṭ.-a** 178a-14.

ṭ.-ar 87b-14; 101b-3.

ṭ.-mada 194b-11.

ṭ.-maduñ 18a-6; 21a-15.

ṭ.-maḳ 157a-11.

ṭ.-mamaḳ 138b-1; 230b-12.

ṭ.-masa 133b-2; 133b-7,8; 133b-6.

ṭ.-maya 125b-12; 178a-15.

ṭ.-mayanlardur 88a-2.

ṭ.-sa 25b-6.

ṭ.-up 30b-10; 87b-15.

*Oruç tutmak

ṭ.-arsa 184a-3; 232a-12.

ṭ.-duḳda 71b-14; 215b-14.

ṭ.-mamaḳ 138b-1.

ṭ.-mayup 133a-15.

ṭ.-maya 184a-2.

ṭ.-mayanlardır 87b-15.

ṭ.-mayınca 151b-6.

ṭ.-mazlarsa 135b-3.

ṭ.-mazsa 232a-13.

ṭ.-ulsa 42b-2.

ṭ.-uñ 59b-6.

ṭ.-unmadı 14a-14.

ṭ.-up (9) 2b-6; 30b-10; 39a-3; 48b-13; 87b-15...

* Elle dokunmak. **ṭ.-ulan** 216a-6.

ṭ.-maḳ 72a-8.

*Edinmek. ṭ.-acağa 54a-11,12.	tüffāh: (Ar.) Elma.
* Takip etmek. ṭ.-mazlardı 151a-10.	t.-dan 258b-2.
ṭ.-up 2b-6.	tükür-: Tükürmek. 197b-12.
* Tanık olarak göstermek. ṭ.-mıṣ 127a-1.	t.-erek 148b-4.
* Yoş tutmak. ṭ.-up 48b-13;	t.-mek 135b-14.
ṭūṭi: (Ar.) Papağan. 89b-10.	t.-se 162b-15.
ṭ.-yā (Ar.)	türk: Yabani, kaba, dağ adamı. 89b-8.
ṭutun-: Tutunmak, asılmak, sarılmak.	U
ṭ.-madı 14a-14/15.	uc: Uç, kenar.
ṭuy-: Duymak, işitmek.	u.-ı 247b-13.
ṭ.-ana 109b-3; 172a-14.	u.-uñ 85b-1.
ṭ.-anı 174b-10.	u.-una 245a-3.
ṭ.-ar 58a-2.	u.-unda 30a-1.
ṭ.-arlar 186a-15.	uç-: Uçmak.
ṭ.-dum 239a-10; 245a-2.	u.-an 85a-7.
ṭ.-ur 202b-5.	u.-ar 201a-10.
ṭ.-urmaḳ 101a-15.	u.-sa 46a-6.
ṭuḡyān: (Ar.) Zülüm.	uḏhiyye: (Ar.) Allah rızası için kuşluk vaktinde kesilen kurban, kurban. 235a-11.
ṭ.-dandur 217b-5.	ufacuk: Ufacık. 120b-1,2.
tuz: Tuz.	uḡ-: Su-ıki sıkı sürterek temizlemek, ovmak.
t.-dan 222a-8.	u.-mak 115a-15.
ṭuz: Tuz. 42b-10; 123a-4.	uḡra-: Uḡramak.
tüccār: (Ar.) Tacirler, satıcılar. 168-11.	

- u.-r** 82a-15.
- u.-sa** 153b-3.
- u.-sın** 82b-12.
- u.-yup** 50a-8; 262b-5.
- uğrak:** Gidip gelinen yer. 125b-2.
- uğrat-:** Uğratmak.
- u.-madukça** 213a-1.
- u.-maz** 193b-3.
- uğrā:** (Ar.) Bir şeyin sonu. 213a-7.
- ulaş-:** Ulaşmak, yetişmek, vasıl olmak.
- u.-an** 185b-11.
- u.-duğda** 185b-3.
- u.-dı** 183a-6.
- u.-mağ** 82b-15.
- ‘ulemā:** (Ar.) Âlimler, bilginler. 97a-6.
- ulu:** Çok büyük, yüce. 51a-2; 55b-2;
70b-7; 78b-6.
- u.-luğı** 29b-6.
- u.-luğ** 196b-2.
- ulūhiyyet:** (Ar.) İlâh olma, ilâhlık,
tanrılık. 58a-9.
- ulu’l-‘azm:** (Ar.) Allah’ın emirlerine son derece uyup, yasaklarından da şiddetle kaçının büyük peygamberler (Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v), Hz. Musa (a.s), Hz. İsa (a.s.), Hz. İbrahim (a.s.), Hz. Nuh (a.s.) gibi peygamberler). 39b-12.
- um-:** Ümit etmek, dilemek.
- u.-anlar** 118a-1.
- u.-duğı** 141a-15.
- u.-sa** 93a-2; 265a-7.
- u.-uduğıñ** 205b-11.
- u.-uduğından** 129b-8.
- u.-uduğları** 142b-6.
- u.-up** 72b-1; 208b-1.
- um-:** Ummak, beklemek. 73b-3.
- u.-aram** 214b-7.
- u.-arlar** 142b-15.
- u.-arlarsa** 139b-6.
- u.-arsa** 64b-10.
- u.-aruz** 167a-11.
- u.-arım** 196a-4; 275a-14.
- umūr:** (Ar.) İşler. 260a-4.
- u.-ı** 209a-2.
- u.-unda** 187a-1.
- u.-ın** (10) 31b-1; 32a-14; 69a-8; 69a-11; 90a-14...
- u.-ında** 169b-4.
- u.-ından** 66b-13.
- u.-ını** 49a-15.
- umūr-ı dīn:** (Far.) Dinî işler.
- u.-den** 200b-4.
- u.-i** 68b-14.

- u.-iyyeye** 224a-4.
- umūr-ı kabīh:** (Far.) Kötü işler.
- u.-e** 104a-14.
- un:** Un. 183b-6.
- u.-a** 155b-1.
- unut-:** Unutmak.
- u.(d)-up** 63a-15; 76b-5.
- u.-maya** 6b-1.
- u.-maz** 196b-15.
- u.-mağa** 210a-1.
- u.-mağ** 94b-4; 144b-9, 147b-12; 174b-5; 231a-2.
- u.-mağlık** 206b-8.
- u.-muşlardur** 90a-13.
- u.-miş** 93b-10.
- u.-ur** 206b-10.
- u.-uñ** 249b-10.
- ur-:** Vurmak.
- u.-dı** 251b-13.
- u.-durmağ** 118a-7.
- u.-duğda** 44a-7.
- u.-madan** 79b-3.
- u.-mağ** (13) 28b-4; 94b-6; 115a-1; 211a-6; 251b-1...
- u.-sa** 28b-12; 44a-7.
- u.-up** 44a-4; 78b-11; 112b-4. 202b-9.
- u.-ur** 30a-5.
- uşan-:** Onu istemez duruma gelmek, bıkmak.
- u.-ma** 274a-4.
- ustād:** (6); (Ar.) Üstat, hoca. 58b-12; 85b-12; 113a-7; 126a-15; 248a-10...
- u.-a** 206a-15.
- u.-dan** 57a-4.
- u.-ına** 59b-12; 94a-10.
- u.-larımız** 59a-6.
- uşul:** (Ar.) Yol, kaide, tertip. 192a-14.
- uşağ:** (Ar.) Aşıklar.
- u.-lar** 42a-14.
- u.-lar-ıla** 75a-12.
- u.-larına** 155b-3.
- u.-sız** 178a-2.
- utan-:** Utanmak, hicap duymak.
- u.-mamağ** 94a-9.
- uy-:** Uymak, tabi olmak, uygun olmak, tam gelmek, denk gelmek. 227b-4.
- u.-amayaydum** 228a-5.
- u.-duğı** 133b-1.
- u.-duñ** 50a-2.

- u.-dı** 228a-3.
- u.-ma** 230a-7.
- u.-madukda** 22b-3.
- u.-madılar** 49a-12.
- u.-mağ** 61b-4; 96b-14; 169b-2;
178b-3.
- u.-mağdur** 169b-2.
- u.-maksız** 121b-9.
- u.-mamağ** 95a-12; 144b-10.
- u.-maya** 182b-4.
- u.-mayan** 140b-4; 178a-14;
196b-5.
- u.-mayup** 3a-14; 209a-7.
- u.-maz** 48b-14; 61a-14,15;
102b-8;140b-5.
- u.-mazsa** 81a-11; 81a-14.
- u.-sa** 2b-5; 42a-11,12;152b-4.
- u.-sun** 107b-7.
- u.-sunlar** 71a-14.
- uyan-:** (10) Uyanmak. 8b-9; 54b-2;
133b-7; 134a-4; 140b-3...
- u.-amamış** 219a-2.
- u.-dı** 239b-13.
- u.-dır** 275b-6.
- u.-lara** 85a-3.
- u.-mağ** 177b-3.
- u.-mazlar** 64a-2.
- u.-miş** 177b-9.
- u.-up** 94b-14; 137b-11.
- uyandır-:** Uyandırmak.
- u.-mada** 113b-13.
- u.-mağdur** 64a-2.
- u.-up** 113b-11; 139b-2; 1
51b-14; 275b-11.
- uyandır-:** (Bkz.uyandır-:)
- u.-mamağ** 144a-3.
- u.-up** 33b-2.
- uyanık:** Uyanık, uyanmış.167b-3.
- u.-lığı** 39b-8.
- uyar-:** (12) Uyarmak.48b-13; 61a-
14,15; 140b-4; 178a-13.
- u.-ıgör** 227b-11.
- u.-lar** 73a-2.
- u.-mağ** 103b-7.
- u.-sa** 2b-11; 81a-11; 81a-14;
84b-15.
- u.-sın** 229b-3.
- uydur-:** Uydurmak, uymasını
sağlamak. 49b-1; 211a-1.
- u.-a** 182a-5.
- u.-dıysa** 50a-2.
- u.-duñ** 22a-15.

u.-duktan 33b-14.	u.-mamak 97a-1.
u.-lar 142b-2.	u.-mak 71b-10; 127b-10.
u.-madisa 50a-3.	uzak: (6) Uzak, irak. 71b-15; 79a-12;
u.-mamak 138b-3.	86a-9; 126b-11; 157b-15...
u.-up 185b-15.	u.-da 91a-8.
uydır-: (Bkz.uydur-)	uzun: (11) Uzun, kısa olmayan.
u.-ursañ 22a-14.	68b-15; 99a-10; 99a-13;
uyu-: Uyumak.	99a-15; 99b-1...
u.-cudur 227b-2.	
u.-dukdá 64b-2.	
u.-ma 13b-1.	Ü
u.-mazlar 28a-12.	üç: Üç. (60) 7a-11; 7b-9; 7b-15; 9a-3;
u.-mak 137b-4,5,6; 137b-8,9.	9a-6...
u.-up (8) 41b-13; 43a-6; 57a-	ü.-de 194a-2.
11; 161b-13; 190b-12...	ü.-den (12) 143b-4; 201a-11;
u.-r 227b-6.	203b-2; 203b-10; 211a-
u.-ya 147b-12.	14...
uyku: Uyku. 40b-9; 137b-7.	ü.-e 60b-8.
u.-sından 177b-9.	ü.-i 152b-15.
uza-: Uzamak.	ü.-ü (7) 36b-2; 137b-4; 137b-9;
u.-r 219a-8.	155a-7...
uzat-: Uzatmak.	ü.-üñ 85b-1; 203b-7; 210a-5.
u.-a 219b-4.	ü.-ünci (139) 7a-13; 10a-3;
u.(d)-up 97a-2.	12b-9; 13a-4; 17a-2...
u.(d)-ur 170a-14.	ü.-üncisi 36a-5; 206a-6.
u.(d)-ır 68a-13.	ü.-üncü 121b-8; 128a-3; 167b-

- 9; 203b-5.
- ü.-üncüsü** 109a-14.
- ü.-ünden** 190b-10.
- ücret:** (Ar.) Ücret. 108a-13.
- ü.-i** 132a-15.
- ü.-in** 241a-8; 241a-11,12.
- ü.-ini** 241a-10.
- üfür-:** Üflemek. 45b-15; 46b-3.
- ü.-dükde** 28b-10.
- ü.-mek** 172b-5.
- ü.-se** 28b-9.
- ü.-üp** 174b-2.
- ülfet:** (Ar.) Kaynaşma, alışma.
124a-10.
- ümerā:** (Ar.) Beyler.76a-12.
- ümid:** (Ar.) Arzu edilen, umut,
beklenti. 25a-11.
- ü.-i** 25b-4; 93a-1; 93a-6; 93a-9.
- ü.-in** 25a-10; 92b-14.
- ümmet:** (Ar.) Ümmet, cemaat. 58b-3.
- ü.-em** 58b-4.
- ü.-im** 49a-9; 49a-11; 180a-11.
- ü.-imden** 49a-7.
- ü.-üñ** 2b-5.
- ü.-in** 173a-8.
- ü.-üm** 65b-7; 224a-8.
- ümmet-i hazır:** (Far.) Hazır
ümmet. 64b-6.
- üns:** (Ar.) Alışkanlık, alışıklık. 94b-2.
- ünsiyyet:** (Ar.) Arkadaşlık, samimiyet.
94b-2;198a-12.
- ürk-:** Korkup kaçmak.
- ü.-dükde** 156a-6.
- ü.-mekdür** 156a-8.
- üst:** Üzer, üst. 13a-10.
- ü.-de** 13a-8; 40a-6.
- ü.-ine** 79b-8; 138a-12.
- ü.-ünde** 49b-8.
- ü.-üne** 84b-7; 213b-14.
- üş-:** Toplanmak.
- ü.-mez** 158a-11.
- ü.-ürden** 246b-1.
- üşen-:** Üşenmek, erinmek.
- ü.-düginden** 75a-5.
- ü.-mek** 174b-13.
- ü.-üp** 83b-13.
- üzer:** Üst taraf.
- ü.-ime** 243a-14; 245a-14.
- ü.-imize** 207b-1; 264b-5.
- ü.-inde** (16) 8a-14; 8b-7,8;
18b-3; 49b-11...
- ü.-inden** 119b-5.

ü.-ine (52) 22a-13; 25b-12; 32a-2; 36a-9; 45b-11...	v.-dür (7) 16b-14; 48a-5; 111b-7; 152a-11; 247a-10...
ü.-inedür 25b-11.	v.-i 108a-5; 274a-6.
ü.-inedür 268a-1.	v.-î 163b-1.
ü.-ineyin 259a-3.	v.-ine 15b-8; 159b-9; 159b-11.
ü.-inüze 35b-5.	v.-leri 198b-5.
ü.-ifñüz 47a-12.	vâcid: (Ar.) Bir.
ü.-lerine 36a-3;226b-9.	v.-dür 127a-11.
üzere: (65) Üst, yukarı.7a-2; 10a-11; 10a-14; 16a-13; 22a-6...	va^c d: (Ar.) Bir husus için verilen söz. 93b-6; 179a-4; 237b-5; 238a-11.
ü.-dür 166a-5.	v.-i 93b-7; 150a-15; 237b-7.
ü.-sin 208b-15.	va^c d-ı v^c ad-ı va^c id: (Far.) Ürkütücü, yıldırıcı şeyler vadetme.150a-8
ü.-yim 231b-11.	vâfir: (Ar.) Çok bol. 159a-6; 212a-14; 222a-1; 226b-14.
üzre: (10) Üstünde. 6b-14; 110a-9; 112b-14; 113a-3,4; 132b-4...	va^hy: (Ar.) Bir fikrin, bir hakikatın veya bir emrin Allah tarafından peygambere bildirilmesi. 28b-2; 96b-2; 201b-12; 201b-15.
üzüm: Üzüm.	va^hy it-: İlham etmek, bildirmek, vahy etmek. 190a-10.
ü.-e 104b-4.	va^hy olun-: (6) Vahy olmak. 37b-10,11; 37b-15; 54b-8; 202b-12.
ü.-i 84b-3.	vâhid: (Ar.) Tek, yalnız. v.-üñ 17a-14; 138b-15.
V	
vâcib: (46); (Ar.) Yapılması gereken, lüzumlu. 9a-4; 15b-6; 15b-8; 16a-2; 16b-13...	
v.-ât 162b-8; 157a-11; 203b-15; 225a-15.	

va'îd: (Ar.) İyiliğe sevk veya kötülükten uzaklaştırmak için korkutma, yıldırma. 150a-8; 179a-4;

237b-4; 238a11.

v.-i 150b-1; 179b-1; 237b-5,6.

va'îd-i şedîd: (Far.) Şiddetli korkutma.

v.-i 93b-9.

v.-uñ 235a-3.

vā'iz: (Ar.) Nasihat eden. 73b-14;

234b-14; 248b-1.

v.-dan 234b-15.

vaḳf: (Ar.) (Bkz. vaḳıf)

v.-i 106a-11.

vaḳi': (Ar.) Vuku bulanlar, olanlar,

hadiseler.

v.-dür 136b-10.

vāḳi' ol-: (8); (Ar.) Meydana gelmek,

gerçekleşmek. 25b-3; 225b-6;
242b-14; 262b-15; 264a-12...

vāḳi' a: (Ar.) Hadise, vakıa.

v.-da 57a-6.

vāḳıf: (Ar.); (8) Vakıf. 106a-10; 116b-

1; 132b-2; 132b-8; 158b-2...

v.-dan 116b-2.

v.-uñ 116b-3.

vaḳit: (33); (Ar.) Vakıt, zaman.

2a-7; 3a-3; 3a-12; 11b-13;
29a-1...

v.-de (14) 2b-7; 2b-11; 6a-8;

56b-4; 89a-15...

v.-den 148a-9; 167b-8; 169a-4.

v.-i (8) 41a-14; 134a-11;

140a-11; 167b-13;

211b-4...

v.-ile 145a-1.

v.-inde (16) 32a-4; 32a-11;

42b-15; 48a-2, 66a-7...

v.-iyle 64b-6.

v.-ler 137b-11.

v.-lerde 104a-12.

vaḳt-i def': (Far.) Gömme vakti.

v.-ine 171a-6.

vaḳt-i seḫer: (Far.) Uykusuzluk

zamanı. 199a-13.

vaḳt-i lu'b: (Far.) Oyun, eğlence

zamanı. 242a-3.

v.-e 42a-3.

v.-inde 2b-6; 151b-3.

v.-uñ 128a-8; 145a-6; 226b-6.

vāḳuf: (Ar.); (Bkz. vāḳıf).

v.-uñ 132b-3.

vālide: (Ar.) Anne.

v.-en 69a-9.

v.-lerine 171a-4.	v.-dur (63) 12a-4; 15a-8; 79a-6; 85b-12; 87b-12...
v.-m 42a-11.	v.-iken 146b-2.
v.-müz 75a-3.	v.-ıdı 87b-13.
v.-si 74b-15.	v.-iken 144b-7.
v.-sin 174a-15.	v.-ımiş 44b-9.
v.-yne 140b-1.	v.-ısa (16) 11b-6; 13b-15; 15b-1; 19b-2; 19b-9...
vālī: (Ar.) Bir vilâyeti idare eden en büyük âmir, vâlî. 114a-6.	v.-sa (10) 13a-6; 14a-1; 43b-3; 56a-13; 73a-8...
vārid: (Ar.) Ulaşan, vasıl olan, erişen. 130b-8.	var-: Varmak, ulaşmak, erişmek.
vārid ol-: Vasıl olmak. 86a-3; 122b-5; 200b-8.	v.-a 4a-7; 159b-6; 168a-6; 182b-15.
vāriş ol-: Mirasçı olmak. 69b-14/15.	v.-acağı 19a-11.
vāsıta: (Ar.) Aracı, araya giren. 26b-8.	v.-an (6) 4b-9, 30b-15; 31a-4,5; 73a-8...
v.-sız 26b-5.	v.-anlara 218a-10.
vāşıl: (6); (Ar.) Ulaşan, kavuşan, erişen. 84b-10; 86b-9; 87a-13; 91a-2; 266a-4...	v.-anları 80a-12.
vāşıl ol-: Ulaşmak. 256b-2.	v.-duğı 185a-13.
vāy: Yazıki ay , vah. 149a-6.	v.-duğda (7) 3b-13; 143a-4; 161a-12; 169a-1; 189b-14...
var: (31) Bulunan, var. 10b-12; 10b-14; 13b-8; 15b-3; 17a-3...	v.-inca 15a-4; 38b-9; 135a-3; 253b-1.
v.-dı 59b-14; 187b-3; 188a-5.	v.-incadır 250b-5.
v.-dır (7) 99a-4,5; 134a-1; 139b-14; 197b-9...	v.-incadur 52b-1.

- v.-ıncaya** 224a-2; 265b-10.
- v.-ır** 134a-6; 198a-14.
- v.-ırsa** 61b-15.
- v.-ma** 187b-10.
- v.-mağ-ıla** 140a-14.
- v.-mağa** 85b-11.
- v.-mağ** (11) 50a-13; 145a-15;
182b-12;187b-15;
124a-6...
- v.-mamağ** 57b-11; 187a-11.
- v.-masa** 44b-14.
- v.-maya** 188a-4.
- v.-mayup** 187b-10.
- v.-maz** 60b-4.
- v.-mazdı** 187a-15.
- v.-mazlardı** 183a-1; 187a-14.
- v.-mazsa** 108a-9.
- v.-un** (14) 39a-10; 39a-14;
41a-15; 45b-5; 130b-
14...
- v.-ur** 24b-8; 41a-10; 60b-4;
158a-9.
- v.-urlar** 183a-4.
- v.-ursa** 85b-6.
- v.-uruz** 68b-8.
- varlık:** Varlık.
- v.(ğ)-ı** 13b-9.
- vārid ol-:** Ulaşmak.183a-14.
- vāriş ol-:** Mirasçı olmak.256b-4.
- vaşf:** (Ar.) Nitelik, sıfat.
v.-ı 138a-10; 153b-4.
v.-ıyla 20a-3; 51b-3; 52a-6.
- vaşf-ı kâbil:** (Far.) Kabul eden sıfat.
117a-6/7.
- vaşiyet-i bâtıla:** (Far.) Geçersiz
vasiyet.
189b-13.
- vaşif:** (Bkz. vaşf)165a-12; 254b-3.
- vâşıl:** (Ar.) Ulaşan, kavuşan.
v.-a 178a-7.
- vaşî' :** (Ar.) Ölünün vasiyetini yerine
getiren kimse. 241b-4.
- vaşl:** (Ar.) Ulaştırma, birleştirme.
v.-ı 89a-10.
- vaţ'ı:** (Ar.) Cinsel ilişki kurma. 265b-
11; 265b-15.
- vaz' :** (Ar.) Koyma, konulma.
71a-5; 243a-13; 262a-15.
v.-ı 75a-11.
v.-ında 23a-4; 74a-1.
- vaz' olun-:** Konulmak. 243a-14.
- vaz' eyle-:** Koymak. 242b-9; 261b-2.
- vaz' it-:** Koymak. 241a-7; 262b-12.

- vazî'**: (Ar.) Koyan.
v.-larına 90b-14.
- vazîfe**: (Ar.) Görev, vazife.
v.-leri 149b-14.
v.-lerin 132b-4,5.
v.-si 104b-8.
v.-sin 132b-9.
- ve**: (2504), (Ar) Ve. (Bağlaç). 1b-9;
2b-3; 3a-1; 3a-5; 4a-5...
- vech**: (Ar.) Görüş, bakış açısı. 194a-1.
v.-i (7) 228b-9; 239b-; 241a-3;
248a-12; 254a-6...
v.-ile 101a-14; 157b-5; 197b-1.
- vech-i hikmet**: (Far.) Bir olayın
yapılma sebebi.
v.-in 158b-10.
- vech-i şer'**: (Far.) Şeriat üslûbu.
249a-5.
- vecîh**: (Ar.) Hoş, güzel, münasip,
uygun.
v.-le 139a-8.
- vezin**: (Ar.) Ölçü. 240b-11.
- vedūd**: (Ar.) Çok şefkatli, merhametli.
218a-3.
- vefâ**: (Ar.) Sözüne yerine getirme,
sözüne sadık, sözünde durma.
- v.-da** 157a-6.
v.-sı 157a-5.
- vefâ eyle-**: Sevgi ve dostluk
göstermek. 70b-8.
- vefâ it-**: Vefa etmek, vefa
göstermek. 99b-5; 153b-14.
- vefât it-**: (8) Ölmek. 39a-1; 45b-6;
85b-4; 166b-5; 166b-10
- vehme düşür-**: (Ar.) Kuruntuya
kapılmak. 106a-9.
- vekîl**: (Ar.) Birinin işini görmesi için
yerine bıraktığı ve kendisine yetki
verdiği kimse. 146b-6.
- veled**: (Ar.) Erkek evlâd, çocuk,
oğul. 197b-3.
v.-i (8) 175a-11; 183a-7; 185b-
6; 195a-9; 195b-2...
v.-im 244b-10.
v.-imden 267a-13.
v.-üñ 197b-4.
- veled-i zinâ**: (Far.) Zina çocuklar.
185b-4.
- veled-i şâlih**: Salih çocuklar. 197a-15.
v.-i 258b-13.
- velâkin**: (43) (Ar) Lâkin, fakat. 103a-
9; 129b-6; 136a-6; 136b-10;
140b-4...

velī: (Ar.); (10) Veli, sahip, malik.

160a-15; 199a-11; 227b-9;

275b-1; 252b-15.

v.-den 56a-5.

v.-dür 42a-12.

v.-ler 40a-1; 56a-6.

v.-lerüñ 166b-3.

velī ol-: Veli olmak. 160a-13; 163a-1.

ver-: Vermek

v.-eyim 243b-7.

v.-mez 176b-7.

vesāyir: (Ar.) Bunun gibi olanlar ve

benzerleri de. 4b-15; 16a-11.

vera⁶: (Ar.) Haramlardan kaçınma.

75a-7; 78a-7; 216a-15; 228b-7.

v.-da 195b-6.

vesvese: (Ar.) Kuruntu, şüphe. 229b-3.

v.-sini 70a-6.

veyā: (73) Veya, yahud. 52b-9; 86a-8;

93b-10; 96a-12; 100b-14...

vir-: (9) Vermek. 115a-7; 146b-6;

156b-7; 266b-2; 271b-9...

v.-de 271b-13.

v.-dü 76b-13.

v.-dügi 4b-2; 115a-14; 182a-

10; 238a-13.

v.-düklerinde 186a-11.

v.-dün 95b-9.

v.-e 189a-5; 128a-10; 139a-8;

188b-7; 274a-1.

v.-ecegi 144b-6.

v.-eler 75b-13.

v.-elerdi 256a-12.

v.-elüm 68b-10.

v.-ememek 82a-5.

v.-en 116a-9.

v.-ene 115b-2; 265a-9.

v.-enler 144a-12; 145a-15.

v.-esi 272b-5.

v.-eyim 88a-11.

v.-eyin 271b-10; 266b-1; 271b-

7; 271b-11.

v.-ile 148b-2.

v.-iler 216a-1.

v.-ilmezse 116a-1.

v.-ilmiş-iken 145a-3.

v.-ilüp 42a-4; 92b-6.

v.-me 82b-11; 82b-11; 195a-8.

v.-mede 33a-14.

v.-meden 227b-4.

v.-medün 138a-7.

v.-mekdür 83a-8.

- v.-mem** 266b-3.
- v.-memek** 144b-7.
- v.-mese** 115a-7.
- v.-mesi** 82a-5.
- v.-mesün** 34b-14.
- v.-meye** 183b-11.
- v.-meyecek** 272a-5,6.
- v.-meyenler** 82a-9.
- v.-meyenlerüñ** 82a-14.
- v.-meyüp** 118a-1
- v.-mezdüm** 246b-1.
- v.-mezlerdi** 186a-13.
- v.-mezse** 116a-15.
- v.-mezseler** 263a-5.
- v.-mezseñ** 271b-1.
- v.-seler** 211b-13.
- v.-señ** 161a-9.
- v.-ülsün** 118a-11.
- v.-ür-idi** 88b-1; 88a-15.
- v.-ürlerdi** 186a-11.
- v.-ürse** 115a-13; 272a-11,
- v.-ürseñ** 88b-3.
- v.-ürüz** 70a-4.
- v.-üseñüz** 82b-7.
- veķāhet:** (Ar.) Edepsizlik, ahlaksızlık.
94a-7.
- veşim:** (Ar.) Dövme.
137a-2.
- vilāyet:** (Ar.) Vilayet.148a-1.
v.-en 90b-14.
- vildān:** (Ar.) Kullar, köleler.
v.-ları 50b-6.
- visāde:** (Ar.) Şilte, yastık. 250a-13.
- vitir:** (Ar.) Vitir namazı.
v.-den 168a-6.
v.-i 235a-10.
- vuķū':** (Ar.) Olma, ortaya çıkma.
v.-ı 171b-3.
v.-nuñ 61b-11; 271b-3.
- vuşūl:** (Ar.) Erişme, ulaşma. 70b-9;
209b-11.
- vücüb:** (Ar.) Lazım olan, lüzumlu
olma. 11b-8; 183b-5.
- vücūbiyyet:** (Ar.) Gereklilik ilgili.
110a-1.
- vücūd:** (Ar.) Varolma, varlık.17a-3;
95b-14; 217b-15; 217b-13.
v.-a 19a-2; 26a-15; 86a-12.
v.-ların 223b-8.
v.-ı 231a-13; 162b-2.
v.-ın 61b-11; 196a-13.
- vücūd-ı şerif:** (Far.) Şerefli vucut.

35a-1; 202b-5.

vüs' at: (Ar.) Genişlik, ferahlık. 169b-4;

169b-5; 180b-12; 229a-9.

vüzerâ: (Ar.) Vezirler.

v.-ya 76a-12; 215b-8.

Y

yâ: Veya. 9a-10; 244b-15.

yâ: Ey. (87) 31a-1; 31a-14; 34a-2;

34b-12; 45a-8...

yaban: (Far.) Dışarı, uzak.

y.-a 85a-8; 182a-4.

y.-da 68b-15; 73b-2; 227b-15;

274a-13.

yabancı: Yabancı.

y.-lardan 191a-3.

yağ: Yağ. 34b-12,13; 183b-6.

yağ-: Yağmak, inmek.

y.-dirmaz 16b-7.

y.-durur 16b-6.

yağmacı: Yağma eden kimse. 127b-

14.

yağmur: Yağmur. 16b-6; 45b-2.

y.-lara 28b-3.

yâhūd (69); (Far.) Veya, yâhut. 10b-

10,11; 12a-6; 43b-2; 82b-1...

yağ-: Yakmak, tutuşturmak.

y.-acak 85a-11.

y.-anlar 230b-2.

y.-ar 77b-5; 183a-14; 219a-5.

y.-arlardı 180b-3.

y.-duñ 226a-7.

y.-ma 81a-5; 274a-11.

y.-maya 77b-15.

y.-mağa 127a-3.

y.-mağ 115a-3; 138a-13; 173b-

10.

y.-sa 221b-2.

y.-up 165a-6.

yağa: Yaka.

y.-ların 105a-9.

yağıl-: Yakılmak.

y.-madan 76b-15.

y.-urlar 222b-15.

yağın: (10) 32a-6; 49a-11; 71b-15;

79a-13; 80b-7...

y.-da 206b-15.

y.-dur (6) 67a-11; 238a-5;

238a-7; 243b-15; 269b-2...

y.-ından 197a-8.

y.-lık 183b-7.

y.-mağ 183a-10.	yalvar-: Yalvarmak.
yakın ol-: (11) Yakın olmak. 1b-8; 31a-12; 126b-12; 126b-12; 133b-12...	y.-salar 45a-13. y.-up 34a-2; 45a-7. y.-ırum 22b-15.
yakın-: Koymak, sürmek. y.-an 118a-15.	yama: (Delik veya yırtık bir yeri) parça ile kapatıp onarma. y.-lardan 85b-2. y.-lı 70b-4.
yaklaş-: Yaklaşmak. y.-dı 213b-3.	yamalı: Delik veya eski yerine yama vurulmuş, yama ile onarılmış. 80b-10; 176b-6; 178b-15; 180a-2.
yala-: Yalamak. y.-mada 84b-9. y.-mağ 172b-4. y.-yalarsa 182b-9.	yan: Yan. y.-a 219b-13; 272a-5. y.-dandur 199a-11. y.-larına 181b-14. y.-larından 58b-15. y.-uñda 249b-11. y.-ıma 74b-7. y.-ımda 258a-4; 260a-9. y.-ına 58b-1; 78a-7; 82a-8. y.-ında (17) 43b-15; 73b-4; 86a-4; 106a-13; 106a-13.
yalama: Yalama. y.-dan 84b-7.	y.-ından 201b-12; 235a-5; 258b-6.
yalan: (26) Yalan. 37b-1,2; 100a-3; 100a-7; 100a-9... y.-a 88b-13; 107b-11; 108a-8. y.-dan 157a-1. y.-ı 100b-12; 101a-1.	yan-: Yanmak.
yalancı: Yalancı. 258a-7. y.-ya 206b-7.	
yalıñuz: (Bkz. yalıñuz) 33a-3	
yalıñuzluğ: Yalnızlık. 169a-12.	
yalıñuz: (13) Yalnız. 32b-15; 33b-3; 33b-10; 72a-12, 80b-5...	
yalın: Çıplak, sâde. 47a-15; 274b-7.	

- y.-an** 125a-14.
- y.-ar** 222b-15.
- y.-dırır** 183a-14.
- y.-ma** 81a-6.
- y.-ması** 48a-15.
- y.-mağdan** 120b-10.
- y.-miş** 231a-14.
- y.-up** 48a-9; 50b-14; 214a-12;
220b-7.
- ya' nî:** (254); (Ar.) Yani, o halde.
2b-6,7,8; 3b-2; 4a-4; 5b-14...
- yanlış:** Yanlış. 228b-14.
- yap-:** Yapmak. 182a-2; 144a-2.
- y.-anlar** 119a-14.
- y.-arlar** 212a-8.
- y.-diñuz** 119b-3.
- y.-ılan** 119b-7.
- y.-miş** 148a-1; 273b-10.
- y.-madan** 142b-14.
- y.-mağ** 62b-2; 223a-8; 119a-
13.
- y.-sun** 141b-3.
- y.-up** 176b-14.
- yaprağ:** Yaprak. 275a-15.
- y.(ğ)-ı** 223a-10.
- yapış-:** Yapışmak.
- y.-acak** 54a-4.
- y.-an** 200b-8.
- y.-ılmaz** 118b-7.
- y.-madın** 121a-4.
- y.-mamağıla** 53a-14.
- y.-mamağ** 7b-3; 120b-15;
121a-1.
- y.-mağıla** 53a-13.
- y.-mağ** (12) 7b-2; 114b-14;
115a-10; 120b-15;
121a-3...
- y.-mağdan** 69b-8.
- y.-mağlıktır** 172b-13.
- y.-mayacak** 54a-4.
- y.-mayup** 97a-4.
- y.-mazsa** 118b-9.
- y.-mazsın** 229b-4.
- y.-salar** 153a-10.
- y.-up** 84a-4; 95b-5; 130b-15.
- yâr:** (Far.) Sevgili, yar, dost. 157b-8.
- yarlığa-:** Bağışlamak.
- y.-urdan** 220b-5/6.
- yarat:** Yaratmak.
- y.(d)-an** 21b-10; 26b-13; 26b-
14,15; 27a-10.
- y.-dı** (9) 20a-13; 20b-3; 258b-

2; 258b-4; 258b-3...	yardım: Yardım. 5b-4.
y.-duğı 3a-8; 17a-11.	y.-ı 20a-15.
y.(d)-ır 21a-5; 21b-2; 27a-2; 27a-8; 26a-8.	yardım it-: (6) Yardım etmek. 74b-9; 139b-8; 203b-6; 214b-4...
y.(d)-ıldığı 169a-4.	yardım eyle-: Yardım etmek.266b-5.
y.-masa 27a-11.	yarı: Yarı, nısıf. 89b-15; 103a-11.
y.-masıyla 51a-11.	yarıl-: Ortadan ayrılmak.
y.-maz 20b-14.	y.-ağmaz 93a-3.
y.-mişdur 80a-9,10.	y.-ur 169b-10.
y.-uğum 147a-10.	y.-uz 169b-9.
y.(d)-ur (13) 21b-7; 27a-6; 27a- 14; 68a-11; 20a-5...	yarın: (9) Yarın. 53b-9; 65a-11; 172a- 10; 221b-12; 223a-6...
y.(d)-ılmış 28b-6.	yarlık: Buyrultu.
y.(d)-up 223a-10.	y.(ğ)-a 214b-2.
yara: Yara.	y.(ğ)-umuz 220b-4.
y.-sı 261b-7.	yaşdık: Yastık. 179b-14.
y.-ya 209b-2.	yaşlı: Yas içinde olan. 89a-11.
yarala-: Yaralamak.	yaş: Yaş. 119b-5; 190b-8.
y.-mağ 114b-15; 115a-1;155b- 7.	y.-ı 194b-4.
yaramaz: (17) Yaramaz. 9b-5; 48b-11; 50a-15; 141a-3; 141a-6...	y.-ın 144b-6; 154b-8; 154b- 10,11.
y.-dur 88b-8; 160b-7.	y.-ında 38b-13; 39a-1.
y.-lardan 197a-7.	y.-luca 228b-8.
yara-: Yarar sağlamak, faydalı olmak.	yat-: Yatmak.
y.-rlar 165b-7.	y.-a 219b-1.
	y.-madan 13b-1.

- y.-mak** 218b-6; 140b-9; 143b-2; 145b-13; 168a-7.
- y.-mağda** 192b-6.
- y.-mamak** 188b-6.
- y.-maz** 213a-1.
- y.-mazlar** 28a-12.
- y.-miş** 203a-2.
- y.-sun** 141b-2.
- y.-up** 216b-9.
- y.-urken** 173b-7.
- y.-urlardı** 176b-5.
- yatak:** Yatak.216b-9.
- yatsu:** Yatsı.137b-2; 137b-8.
- yayka-:** Yıkamak.
- y.-mağa** 183b-8.
- yaz-:** Yazmak. 51a-15.
- y.-ar** 34a-13,14; 224a-13; 227a-5.
- y.-alım** 216a-6.
- y.-amaz** 87b-12.
- y.-an** 34a-14.
- y.-anlara** 112a-2.
- y.-arsa** 274b-3.
- y.-ayım** 51b-1.
- y.-dığı** 250a-14.
- y.-dı** (7) 20a-3; 51b-2; 51b-3; 51b-6; 51a-14...
- y.-dılar** 192b-13.
- y.-dırmadı** 52a-3.
- y.-dırup** 53b-8; 199a-14; 214b-4.
- y.-duğı** 110a-10; 204a-3.
- y.-duğına** 122b-9.
- y.-duğınuñ** 241a-11.
- y.-duqları** 228b-5.
- y.-duqların** 216b-15.
- y.-dum** 140a-3.
- y.-madı** 20a-3; 51b-3; 51b-6.
- y.-maduğ** 14b-5; 133a-5.
- y.-mağa** 35b-2.
- y.-mağda** 164a-14.
- y.-mağdur** 118b-10.
- y.-miş** 228b-2.
- y.-mişdur** 141a-14.
- y.-muşdur** 160b-11.
- y.-sa** 51b-7; 51b-9.
- y.-up** 136a-8.
- yaz:** Yaz. 156a-10; 183b-4; 193b-8; 204a-8.
- yazar:** Yazar. 35b-15; 217b-12.
- yazı:** Yazı.119a-8; 191a-5.
- y.-ıla** 35b-12.

yazıl-: Yazılmak.

y.-an 146b-7; 152b-5.

y.-dı 51b-11; 52a-10.

y.-duğı 52a-7.

y.-duğda 238a-1.

y.-madı 6a-15; 43a-9.

y.-mağ 22a-8; 42a-5.

y.-maz 101b-8; 234b-5.

y.-miş 171a-8; 211a-9.

y.-sa 40a-12; 44a-5; 117b-11;

221a-2.

y.-ur (8) 41b-9; 44a-8; 85a-3;

131b-9; 131b-11...

ye-: Yemek (20) 7b-5; 62a-12; 86a-11;

100a-14; 121b-4...

y.-diginden 122b-2.

y.-dikleri 137a-11.

y.-diler 38b-2.

y.-dim 165b-11.

y.-dirme 184b-14.

y.-dirmek 191a-7; 203b-14.

y.-dirürüz 212a-2.

y.-dügin 171b-2.

y.-dük 147a-10.

y.-dükde 35a-3; 123a-2; 242a-

7; 242a-8.

y.-dükden 145b-12; 204b-1.

y.-düklerinde 132b-5; 170b-15.

y.-dürdi 204a-14.

y.-dün 3a-8.

y.-me 51a-3; 110b-1; 263a-12.

y.-meden 13b-1; 174b-8.

y.-medügin 155b-10.

y.-meg-ile 121b-3.

y.-megile 53a-15.

y.-mekde 192b-5.

y.-mekden 211b-14.

y.-memegile 53a-15.

y.-memek 123b-10; 123b-13.

y.-memiş 211a-12.

y.-menün 172a-2; 172a-4.

y.-meye 128a-8.

y.-meyecek 54a-5.

y.-mez 32b-11, 171a-1.

y.-mezdüm 153a-9.

y.-mezler 28a-11; 211b-14/15.

y.-miş 165b-10.

y.-se 153a-8.

y.-señ 27a-12.

y.-sünler 85a-8.

y.-sin 229b-9.

y.-rüz 212a-2.

- y.-rũñ** 240b-14.
- yed:** (Ar.) El.
- y.-ile** 210a-4.
- yedi:** (20) Yedi. 5a-14; 8a-13; 9a-14; 9b-2; 9b-5...
- y.-den** 211a-10.
- y.-dür** 17a-14; 77b-2/3.
- y.-nci** (23) 26a-10; 60a-8; 84a-14; 84b-2; 84b-6...
- y.-ncisi** 225a-13.
- y.-nden** 159a-3.
- y.-nici** 86a-12.
- y.-si** 152b-15.
- yek:** (Far.) Tek, bir. 212a-1; 242b-12.
- yel:** Yel, esinti, rüzgar. 50a-9; 143a-10; 163b-5; 176b-2.,
- yel-:** Acele etmek, yel gibi koşmak, gitmek.
- y.-ense** 163b-6.
- yelek:** Yelek.
- y.(g)-inden** 169b-8.
- yemek ye-:** Yemek yemek. 170b-15; 172a-2.
- yemîn:** (Ar.) Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz. 106b-14, 243b-10; 267b-4; 267b-9; 268a-13.
- y.-de** 267b-12.
- y.-dür** 267b-3.
- yemîn-i ğamûs:** (Far.) Yalan yere yapılan yemin.
- y.-dur** 267b-12.
- yemîn it:** (10) Yemin etmek. 106a-8; 106b-12; 107a-3; 230b-13; 239a-6...
- yen-:** Yenme.
- y.-mez** 101a-9.
- yence:** Ölü üzerine sesinin çıkarmak ile ağlamak 105a-1.
- yeñi:** Yeni. 192b-3; 194b-14.
- yeñile-:** Yenilemek.
- y.-digi** 236b-6.
- yenilen-:** Yenilenmek. 122b-9.
- yer:** (16) Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, yer, mahal, mekân. 13b-14; 14a-10; 45a-1; 45b-2; 50b-4...
- y.-de** (31) 5a-10; 5a-13; 9a-6; 9a-8; 9b-5...
- y.-dedür** 11a-3.
- y.-den** (8) 41a-12; 41b-11; 50b-3; 169a-5; 176a-3...
- y.-dür** 19a-8; 26a-2; 74a-10.

y.-e (29) 2a-4; 39a-13; 44a-11,12,13.	y.-dügi 127a-6; 183b-4; 183b-6.
y.-i (7) 105b-13; 111b-8; 116a-5; 211b-7,8...	y.-dükden 175a-13.
y.-idür 95a-4.	y.-er 153a-1; 228a-1.
y.-in 117a-14; 183a-6.	y.-mez 50b-8; 70b-8; 222b-15.
y.-indedür 96b-4.	y.-sünler 198a-6.
y.-inden 46a-5.	yetim: (Ar.) Yetim, babasız, babası olmayan çocuk. 245b-15.
y.-ine (33) 33b-15; 44a-14; 67b-3; 75b-11; 93b-8...	y.-lere 106b-10; 171a-4.
y.-ini 144b-5.	yetiş-: Yetişmek.
y.-ler (8) 15a-14; 29b-7; 54b-5,6; 80a-4...	y.-dir 217b-11.
y.-lerde 79b-4; 113a-8; 195b-12.	y.-dirmege 245b-3.
y.-lere (7) 15a-7; 86b-13; 128b-1; 189a-6; 195b-13...	y.-düñ 140a-1.
y.-leri 204b-9; 208a-14.	y.-emez 40a-2.
y.-li 211b-7/8; 232a-12.	y.-mek 56a-6; 78b-7; 203b-5.
y.-lü 67b-3.	y.-ür 100a-5.
ye's: (Ar.) Ümitsizlik, üzüntü, keder. 92b-14.	yetmiş: (19) Yetmiş. 11a-7; 27b-13; 64b-1; 65a-6; 119a-2...
yeşil: Yeşil. 216a-15.	yevmü'l-âhîr: (Ar.) Kıyamet günü. 29b-2.
yet-: Ulaşmak, erişmek, kavuşmak, yetmek.	yevm-i cezâ: (Far.) Kıyamet günü. 164b-10.
	yevm-i haşır: (Far.) Kıyamet günü. 210b-13.
	yevm-i haşr: (Far.) Kıyamet günü. 164b-10.

yevm-i hayāt: (Far.) Kıyamet günü.

164b-12.

yevm-i idā: (Far.) Kıyamet günü.

164b-11.

yevm-i kazā: (Far.) Kıyamet günü.

164b-11.

yevm-i kıyāmet: (Far.) Kıyamet günü.

11b-8.

y.-de 49a-1; 74b-8; 117a-5;

124b-1; 135b-4.

yevm-i maḥşer: (Far.) Maḥşer günü.

y.-de 81a-5.

yevm-i necāt: (Far.) Kurtuluş günü.

164b-11.

yevm-i nedim: (Far.) Sohbet günü.

164b-11.

yevm-i seb' a: (Far.) Yedi gün. 169a-2.

yevm-i sürūr: (Far.) Mutluluk günü.

164b-10.

yey-: Yemek.

y.-dür 262a-13.

y.-enler 27b-13.

y.-incek 93b-13.

y.-üp 46a-11; 86a-13; 177a-2.

Yeyneceklük: Yiyenecek. 60a-10.

yeyni: Açıkça. 75b-15.

yık-: Yıkamak.

y.-dukların 151a-2; 212a-8.

y.-dırmaya 221b-1.

y.-ma 274a-10.

y.-maya 55a-3; 185a-3/5;

221b-1;

y.-maya- idim 32b-4.

y.-mayalar 56b-7.

y.-mazlar 57a-12.

y.-miş 195a-6.

y.-up 66a-14; 145a-11; 247b-3;

252a-4.

yıkā-: Yıkamak.

y.cak 196a-15.

y.-maḥ 84b-7.

y.-r 64b-10; 142b-11; 195a-10;

233b-11.

y.-rdı 56b-5; 188a-14.

y.-rken 85a-6.

y.-rlar 151a-2.

yıkan-: Yıkanmak.

y.-lar 55a-7; 230b-2.

y.-lara 230b-5.

yıkıcı: Yıkıcı. 56b-15.

y.-ya 57a-2.

yıkıl-: Yıkılmak.

- y.-arak** 153b-2.
- y.-madan** (8) 33b-11; 58b-13;
134b-15; 151b-7; 207b-5...
- yıl:** (17) Yıl, sene. 27b-13; 29b-1; 36a-11; 45b-5; 45b-8...
- y.-da** 36a-10; 54b-10; 145a-9;
167a-9.
- y.-dan** 234a-15; 234b-3.
- y.-dır** 199b-3.
- y.-dur** 55a-15.
- y.-lar** 145a-11; 165a-11; 214a-12; 233b-12.
- yıllık:** Yıllık. 222b-8; 263a-10.
- yılan:** (10) Yılan. 33a-10; 138a-2;
138a-5; 157b-7; 169b-3...
- y.-lar** 42a-14; 50b-13; 80a-11;
80a-14; 98b-12.
- y.-ları** 165a-10.
- yıldırım:** Yıldırım. 50a-3.
- yıldız:** Yıldız. 44a-4; 167b-9.
- y.-a** 114a-14.
- y.-dan** 48b-8.
- yırt-:** Yırtmak.
- y.-ıcı** 203a-5.
- y.-mağ** 84a-15.
- y.-up** 105a-10.
- yırtık:** Yırtık.70b-5.
- yi-:** Yemek.
- y.-dükde** 27a-12.
- y.-yecek** 54a-5; 179b-15.
- y.-yelemiz** 233b-11.
- y.-yenler** 27b-11.
- y.-yenlere** 176a-3.
- y.-yenlerüñ** 123b-4.
- y.-mesine** 175a-3.
- yidereni:** Yedireni. 171b-2.
- yidi:** (Bkz.yedi). 34b-10.
- yigirmi:** (17) Yirmi.7a-7; 8b-12,13;
9b-11; 36a-10...
- y.-dür** 16b-15.
- y.-nci** 84b-3.
- yine:** (17) Tekrar, yine. 10a-6; 30b-12; 35b-15; 67b-14; 69b-1...
- yir:** Yer.70a-15; 175a-7.
- y.-inde** 77a-6.
- y.-ler** 27b-3.
- yirmi** (7); (Bkz. yigirmi) 54b-10; 14a-1; 115b-12/13/14...
- yoğ:** (9) Yok, mevcut olmama. 13b-8;
27b-10;27b-12,13; 183b-10...
- y.-sa** 160a-5,6.

yogurd: Yoğurt.	120b-7...
y.-dan 88a-15.	y.-a (15) 2a-4; 57a-9; 77b-9;
yoh: (Bkz. yoğ).	80b-5; 86a-9...
y.-sa (11) 5b-15; 16a-1; 24a-6;	y.-da 121b-11; 145b-8; 208a-
37a-1; 74a-5...	10.
yok: (30); (Bkz. yoğ) 63a-5; 72a-15;	y.-dan (7) 56a-12; 69a-15;
96a-13; 101b-1; 106b-5...	130a-6; 141a-5; 142a-
y.-dan 15b-3; 158a-7; 204b-7.	4...
y.-dur (67) 24a-8; 30a-4; 35b-	y.-dur 43b-5; 48b-7; 162a-14.
11; 58a-6; 85b-11...	y.-ı 234b-7.
y.-iken 144b-8; 147b-13; 148b-	y.-ına 37a-10.
6.	y.-ını 106a-7.
y.-sa 260a-4.	y.-lara 131b-2.
yokla-: Yoklamak. 219a-9; 219a-14.	y.-ları 58b-13.
y.-ma 219a-13.	y.-ların (20) 32a-8; 53b-11;
y.-madukça 186a-8; 186a-12.	59b-3; 63a-15; 63b-4...
y.-mağun 154a-2.	y.-larına 69a-5; 205a-8.
y.-mak 186a-13.	y.-larından 69a-6; 153b-5.
y.-miş 188a-7.	y.-larını (11) 5a-10; 5a-13;
y.-rlar 186a-14.	18b-9; 30b-12; 30b-
y.-yıp 219a-11.	14...
y.-yup 142b-1; 142b-13; 185b-	y.-una (12) 49a-12; 50a-13;
14.	63a-7; 88a-7; 169a-1...
yokuş: Yokuş. 46a-8; 49b-5.	y.-unda (6) 25b-2; 93a-14;
y.-a 216b-1.	132a-4; 132a-12; 216a-
yol: (9) Yol. 2b-6; 48b-13; 106a-6;	4...
	y.-undan 78a-2.

- y.-unı** 237a-7.
- yol tut-:** Bir yere doğru gitmeye başlamak. 2b-6; 48b-13; 151a-10.
- yol-:** Kuvvetle çekip koparmak, yerinden çıkarmak.
- y.-up** 105a-10.
- yolcu:** Yolcu. 97b-13.
- yoldaş:** Yoldaş. 169a-12.
- yorğan:** Yorgan.
- y.-sız** 178a-1.
- yön:** Yön.
- y.-ünde** 246b-3; 271b-5.
- y.-ünden** (8) 10a-15; 10b-1; 91a-12,13; 201b-14...
- yum-:** Yıkamak.
- y.-madan** 145b-13; 173b-6.
- y.-mamağ** 114b-2.
- y.-marlar** 180b-5.
- y.-masa** 163b-4.
- y.-mağ** (7) 114a-15; 117b-7; 123a-4, 163b-4; 191b-1...
- yudum:** Yudum. 34-14.
- yu-:** Yıkamak.
- y.-dı** 34b-10; 35a-4.
- y.-sa** 117b-6.
- yuyul-:** Yıkanmak.
- y.-up** 177b-14.
- yufka:** Yufka. 156a-11; 194a-11; 196b-11.
- yukaru:** Yukarı.
- y.-da** 153b-13; 174b-10; 191b-10.
- yumurta:** Yumurta. 29b-7; 262b-9.
- y.-lar** 63b-11.
- yumuşak:** Yumuşak. 63b-3.
- yut-:** Yutmak.
- y.(d)-amaz** 64a-13.
- y.(d)-anlara** 226a-10.
- y.(d)-ar** 181b-10.
- y.-dum** 226a-13.
- y.-mağ** 226a-8.
- yük:** Yük.
- y.-in** 228b-2.
- yükle-:** Yüklemek.
- y.-diler** 148b-3.
- yüklen-:** Yüklenmek.
- y.-mek** 228b-2.
- y.-miş** 50a-9.
- yüklet-:** Yükletmek.
- y.-se** 166a-1.
- yüksek:** Yüksek. 131b-13; 142a-13;

248a-6.	y.-dün 260a-6.
yüksel-: Yükselmek.	yüz: (36) Yüz, çehre.2b-12; 29b-8;
y.-en 216b-1,2.	36a-7; 36b-3; 45b-8...
y.-mege 48b-5.	y.-den 102b-7.
yürek: Yürek.	y.-e 191a-15; 223a-2.
y.(g)-in 77b-5.	y.-i (22) 32a-3; 44a-4; 44a-8;
yüri-: Yürümek.	66a-14; 66b-7...
y.-mek 128a-1.	y.-imiz 195b-3.
yürü-: Yürümek.	y.-in (7) 45b-2; 174a-8; 177a-
y.-meg-ile 134a-12.	6; 178b-9; 197b-14...
y.-mek 128b-7.	y.-ine (8) 115a-1; 116a-3;
y.-memeg-ile 134a-14.	116b-15; 148b-4; 156a-
y.-mesi 128b-8.	7...
y.-dügi 181b-6.	y.-leri 30a-5; 186b-5/6.
y.-dügini 18b-4.	y.-lü 195b-11.
y.-dükde 72a-7; 129b-14.	y.-ü 98b-10.
y.-dün 3a-7.	y.-ün 202b-9.
y.-meg-ile 129a-9.	y.-ünde 45a-1.
y.-mek 95b-7; 173b-13.	y.-üne 137a-2.
y.-memeg-ile 134a-12.	y.-ün 52b-11; 144a-2; 237a-14;
y.-mesini 71b-11.	240a-6.
y.-mesiyle 43b-4.	y.-üni 213b-3.
y.-r 157b-12; 169a-8; 182a-3.	yüz-: Yazdı.
y.-se 42a-14.	y.-di 240a-7.
y.-ye 114b-7.	y.-dün 241b-14.
yürült-: Yürütmek.	yüz-: Yüzmek.

y.-mek 141a-7.	65a-8; 86a-10; 159a-6; 200a-7.
y.-mesin 9b-2.	z.-e 88b-15.
yüzük: Yüzük. 44a-7; 119b-8.	zâ'il: (Ar.) Geçici. 87a-4.
y.(g)-i 44a-2.	zâ'il ol-: (6) Geçici olmak. 86b-10; 87a-9; 87a-13; 113b-15; 164a-14...
Z	
zabt eyle-: Kavramak. 137a-1.	zâlim: (6); (Ar.) Zulm eden, acımasız. 111a-11; 120a-11; 212b-13; 243a-13; 255b-4...
zād u zaḥīre: (Far.) Yiyecek yardımı.	z.-den 165b-14.
z.-si 170b-11.	z.-e 80b-15; 106a-6; 106b-3; 120b-8; 166a-1.
zaḥāyir: (Ar.) Yiyecekler.	z.-lerden 159a-10.
z.-i 137a-15.	z.-lere 102b-3; 212b-14.
zāhib ol-: Giden olmak. 146a-8; 149a-11.	z.-leri 99a-2.
zaḥīre: (Ar.) Parlak.	zamm: (Ar.) Ekleme, katma. 194a-6.
z.-si 170b-11.	zamān: (16); (Ar.) Zaman, vakit, an. 36a-8, 36a-13; 38b-5; 38b-11; 225b-12...
z.-ye 145b-6.	z.-a 25b-10; 132a-7; 237b-2; 242b-13.
zāhir: (Ar.) Ortada, meydanda, görünen. 19a-8; 23a-8; 103b-2; 247b-9; 269b-15.	z.-da (21) 2a-3; 2a-13; 40b-7; 58a-14; 58b-10...
z.-dür 244b-2.	z.-dadur 269a-14.
zāhir ol-: Belli olmak, görünmek. 142a-9; 241a-3.	z.-dan 199a-5.
zāhir-i şeri': (Far.) Görülen şeriat. 262a-9.	z.-dur 88a-9.
zaḥmet: (Ar.) Sıkıntı, eziyet. 33a-14;	z.-ımızda 226b-8.

z.-ımızda 160a-14.	mecbur kalmazsınız. 102a-5;
z.-ında 42a-15.	115a-8,9,10.
z.-ı 257a-2,3.	zarāfet: (Ar.) Zariflik, incelik. 60a-5.
z.-ımızda 75a-15.	zāt: (Ar.) Kendi, şahsî.
z.-ın 262a-10.	z.-ında 10b-8; 21b-8.
z.-ında 42a-13; 151a-11; 151a-12; 251a-12.	z.-ından 10b-10.
z.-uñ (10) 60a-2; 150b-10; 152a-2; 183a-2; 185a-15...	zāt-ı şerīfī: (Far.) Yüce Allah'ın kendisi, varlığı, yüze zat. 13a-14.
zamān-ı cāhiliyet: (Far.) Cahiliyet, bilgisizlik zamanı.	zātī: (Ar.) Özel. 148b-9; 202b-14; 233b-4.
z.-de 189b-12.	zā'id: (Ar.) Çoğalan, artan.
zamāne: (15); (Ar.) Devir, zaman. 61b-4; 93b-7; 142b-10; 183a-11; 195a-12...	z.-dür 244a-13.
z.-de 73b-6.	zebīd: (Ar.) Mayalanmış üzüm. 265b-9.
zan: (Ar.) Zan, sanma. 96b-14.	zebḥ eyle-: Hayvanı kesmek. 253a-8.
zan it-: (12) Zannetmek. 33b-9; 57b-15; 113a-2; 150b-12/13...	zebūnluk: (Far.) Güçsüzlük, zayıflık. 70a-15.
zānī: (Ar.) Zina eden erkek. 178b-3,4.	zecir: (Ar.) Zorlama. 221a-9.
zarūret: (Ar.) Mecburiyet, mecbur. 261b-8, 261b-11.	zekāt (13); (Ar.) Zekat. 266b-1.115a-4; 153b-14; 153b-15; 216a-2; 224b-6...
z.-de 170b-3.	z.-dan 246a-3.
z.-i 108b-4; 176a-6.	z.-ların 144a-11.
z.-ler 261b-4.	z.-uñ 246a-4.
zarūretsiz: Mecburiyet olmaksızın,	z.-ı (10) 82b-6; 82b-11; 83a-3; 115a-6; 137b-15...

- z.-ın** 82a-14; 83a-7; 87a-1;
200b-15.
- z.-ını** 82a-9; 82a-13; 82b-7;
87a-1.
- zekāt vir-**: Zekat vermek. 153b-14;
224b-6; 224b-13; 232a-10;
266a-15.
- zeker**: (Ar.) Erkek, erkeklik organı.
z.-i 104a-15.
- zelīl it-**: Hor etmek. 68a-7.
- zelīl ol-**: Alçak olmak, değerini
kaybetmek. 187a-12.
- zem**: (Ar.) Ayıplama, kötüleme.
z.-lerinden 73b-3.
- zem it-**: Ayıplamak, kötölemek. 107b-
13; 206b-3.
- zemm**: (Bkz. zem) 5a-11.
z.-i 6a-1; 92a-2; 92a-6; 129b-
7; 224b-10.
z.-inden (7) 58a-4; 58a-9; 58a-
15; 72b-1; 91b-12...
z.-lerinden 75b-14.
- zemm it-**: (7); (Bkz. zem it-:)
33b-9; 74a-4; 87b-7; 89a-12;
91b-13.
- zemm-i ğaybet**: (Far.) Gıybet
kötülüğü.
- z.-den** 76a-1.
- zemīme**: (Ar.) Kötülenmiş. 81a-11;
91b-5.
z.-leri 76b-10.
- zenbī**: (Ar.) Suç, günah. 218b-7.
- zenci**: (Ar.) Siyahî.
z.-leri 223a-5.
- zerre**: (9); Çok küçük parça. 79b-15;
143a-15; 152b-5; 186a-15;
203a-15...
- zerrece**: (Ar.) Çok küçük. 221b-5;
89b-8; 209a-5.
- zevāl**: (Ar.) Yok olma.
z.-in 86b-8; 87a-11; 87b-9;
91a-3.
z.-inden 207b-10.
- zevk**: (Ar.) Zevk. 56b-10; 66a-2;
213b-6; 222b-1; 262b-8.
z.-i 99a-10; 99b-1.
z.-ine 170a-4.
z.-ler 219b-14.
z.-ini 99a-1; 217a-15.
z.-ler 209b-14.
- zevk it-**: Eğlenmek. 66a-10; 79b-7.
- zevc**: (Ar.) Çift, koca, eş. 60b-8; 146a-
1; 260b-3; 270a-12; 270b-5.

z.-e 146a-1,2.	zikir olun-: (35) Anmak. 36b-10; 54a-9; 87a-8; 95b-10; 113b-3...
z.-i 244b-12.	zikir it-: Zikir etmek. 64b-1; 201a-13; 238b-5; 267b-14...
z.-im 244b-10.	zikrū'illāh: (Ar.) Allah'ı zikretmek. 65a-4; 238a-6.
z.-ine 260b-2.	zil'l-^çarış: (Ar.) Arşın gölgesi. 222a-5.
z.-ñdür 270b-2.	zill-ı ^çarış: (Far.) Arş gölgesi. 222a-9.
z.-si 270a-3.	zilleti'l-kārī: (Ar.) Okurun hatası. 239a-1.
z.-üñ 146a-2; 270a-15.	zinā: (Ar.) Nikahsız olan kadınla çiftleşmesi. (38) 78b-4; 124a-6; 185b-6,7; 233b-12...
z.-üñdür 270b-1.	z.-dan 62a-6; 187a-3; 221b-4.
zevce-i şālīh: (Far.) Doğru eş. 200b-2.	z.-dur 254a-13.
zevce: (Ar.) Evli kadın, kadın eş. 189a-13.	z.-lar 185b-15.
z.-inden 254b-4.	z.-ları 185b-6.
z.-si 261b-14.	z.-ya 84a-8; 86b-13.
zey-meşāyih: Hocalar katında.	zinā it-: Zina etmek. 154b-3.
z.-de 178b-7.	zinā ol-: (9) Zina sayılmak. 145a-11; 175a-11; 175a-11; 183a-6,7...
zındık: (Ar.) Allah'ı ve Kur'an'ı inkar eden kafir. 256b-14.	zinā eyle-: Zina etmek. 256a-1.
z.-a 207b-14.	zīnet: (Ar.) Zinet, süs. 176b-4; 184a-6.
zī-^çulemā: (Ar.) Ülema sahibi.	z.-dür 117b-3.
z.-dan 152b-3.	z.-e 183a-12.
zikir: (12); (Ar.) Zikir. 201b-1; 201b-3; 201b-7; 202a-7; 203a-1...	z.-ini 183b-3.
z.-de 9a-4.	
z.-i 202a-8.	
zikir eyle-: Zikr etmek. 238b-3; 240b-8; 248b-1; 253a-2; 255a-12.	

- z.-le** 128a-9.
- z.-ler** 131a-7.
- z.-leri** 154b-15.
- z.-den** 188b-3.
- zīnet-i meşrū' a:** (Far.) Yapılması
günah ve haram olmayan zinet.
- z.-dur** 183a-11.
- zīnetlen-:** Süslenmek.
- z.-mek** 183a-11.
- zīrā:** (110); (Far.) Çünkü, zira, şu
sebepten. 3a-15; 4b-14; 5a-5;
6a-1; 252b-4.
- ziyāde:** (54); (Ar.) Fazla, çok. 37b-
11,12; 38a-10; 49b-6; 56a-
15...
- z.-dür** 261a-9.
- z.-lik** 137a-7.
- z.-siyle** 88b-1.
- z.-siyle** 88b-1.
- ziyāde-i münkere:** (Far.) Aşırı günah.
106a-2.
- ziyān:** (Ar.) Zarar, ziyan. 52b-14.
- z.-dan** 61b-13.
- ziyāret:** (Ar.) Ziyaret. 80b-6; 170b-9;
199a-67.
- ziyāretçi:** Ziyaretçi.
- z.-ler** 72a-10.
- zūd:** (Ar.) Acele, çabuk. 214b-13.
- ẓuhūr:** (Ar.) Meydana çıkma. 41a-4.
158b-6; 191b-9.
- ẓuhūr it-:** Meydana çıkmak. 81a-13;
159a-3; 159a-11
- zū'l-celāl:** Yüce. 221b-5.
- ẓulm it-:** Eziyet etmek.101b-9.
- ẓulüm:** (Ar.) Zulüm, haksızlık.
- z.-e** 76b-5; 221b-5.
- z.-i** 76b-2; 107b-10; 266a-9.
- z.-üm** 76a-14; 168a-8.
- ẓulüm it-:** (Bkz. ẓulm it-:); (6)86b-14;
106a-7; 128b-1; 230b-10...
- ẓulimāt:** (Ar.) Karanlıklar.
z.-lü 231b-4.
- ẓulmet:** (Ar.) Karanlık.169a-13.
- zu' m eyle-:** Zannetmek. 263b-6; 272a-
2,3.
- zu' m it-:** Zannetmek. 159a-12.
- zūnnār:** (Ar.) Papaz ve keşişlerin
bellerine bağladıkları uçları
sarklık ip veya kıldan kuşak.
- z.-den** 120b-8.
- z.-dür** 115b-6.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ÖZEL İSİMLER

SÖZLÜĞÜ

A

‘**Abdü’l-Menâf**: Hz. Peygamberin baba tarafından üçüncü dedesi. 38b-8.

‘**Abdü’l-Muttalib**: Hz. Peygamber Muhammed’in dedesi. 38b-7.

‘**Abdullâhî’s-Seyyidî**: Anadolu’da yetişen büyük velilerdendir. 252b-15.

‘**Abdüllâhî ibn ‘Ömer**: İkinci İslam Halifesi Ömer’in oğludur. 220a-2.

Âdem: (16) Hz. Adem peygamber. 14a-2, 19a-14, 34b-9, 36b-4, 70b-14...

Âhvâl-ı Ehli’l-Cennet: Kitabın adı. 165a-14.

‘**Âiše-i Hâmrâ**. Hz. Peygamber’in hanımlarından, Hz. Ebu Bekir’in kızı. 178a-6.

‘**Âiše**: (Bkz. ‘**Âiše-i Hâmrâ**.) 90a-8,9; 166b-1.

‘**Âiše-i Şiddîka**: (Bkz. ‘**Âiše-i Hâmrâ**.)

90a-9; 200a-10.

‘**Alâmî Âhvâl-ı Ehli’n-Nâr**: Kitabın adı. 165a-13.

‘**Alî Kârî**: (10) Alim, şeyh, mutasavvıf ve hattat. 40a-15; 42b-4; 42a-6; 103b-15; 125b-10...

Allâh: (35); (Ar.) Allah 3b-9; 4a-12;

10a-8; 13a-14; 22b-7...

A.-dan 23b-1; 23b-13;

24a-8; 57a-5.

Allah ta‘âlâ (114) Yüce Allah. 2a-9; 3b-2; 4a-3; 14a-14; 17a-4...

A‘râf: Araf. 64a-3; 201b-8.

‘**Arabi**: Arapça. 123a-14.

‘**Arap**: Arap.157b-10; 168a-9.

‘**Arapça**: Arap dili. 6a-5; 42b-4; 103b-14; 111a-4.

‘**Azîz ve Gâffâr**: Allah’ın güzel isimler: 171a-10.

B

Bâdiyye: Çöl. 43b-6.

Bahru’l-Kelâm: ‘Ömer Nesefî’nin eseri. 23b-9; 38a-4.

Bârî: Allah’ın ismi. 67a-15; 104b-8.

Baḥḥâ: Dağ. 180a-8.

Bayrām: Dini bayram günleri. 177a-8;
211a-11; 211a-15; 211b-4.

Bedaḥşān: (la' l-i Bedaḥşān): Bedaḥşan
yakutu. Bedaḥşan
Tacikistan'da dağılık bir
bölgenin adıdır. 89b-13.

Bedri'r-Reşīd: Şerh. 97a-10; 241a-9.

Bekir: (17) Eserimizin yazarı. 218a-1;
219a-13; 221b-8;
221b-14; 222a-3...

Bel'ām bin Ba'ūra: Tevrat ve İslami
kaynaklarda, önceleri iyi bir mümin
iken daha sonra Hz. Musa ve kavmi
aleyhine hile tertiplediği için
cezalandırıldığı rivayet edilen kişi.
216b-12.

Belhī Buḥārī: Mezar-ı Şerif (Belh)
bölge olarak Semerkant, Buhara ve
Tirmiz. Belh şimdiki Afganistan'da,
Buhara ise Özbekistan'dadır. 258a-9.

Beyt-i Muḳades: (Far.) Kudüs 208b-5;
208b-11.

Beytü'l-māl: (Ar.) Devlet hazinesi
116b-4.

Bezāziyye. Hanefi mezhebi fıkıh
alimlerinden . 193a-2.

Birgili Efendi Risālesi: İmam-i Birgivi
Mehmet Efendinin Risalesi.
11a-5.

Birgivi Efendī: İmam-i Birgivi

Mehmet Efendinin. 81b-9;
156b-6.

Bostānu'l-Ārif: Ebul'l-Leys es-
Semerkandi'nin eseri. 164a-2

Būdūri's-Sāfire fī Umūri'l-Āhiret:
İmam Süyûtî'nin eseri. 28b-13;
80a-8.

Buḥārī: İmam Buhârî. 49a-5; 59a-9.
138a-8; 205a-15; 258a-9.

Buheyre ve Taberiyye : Göllerin ismi .
44b-7. (Taberiye İsrail'de
bulunmaktadır.)

Buḥtu'n-Naş: Babil kralı. 213a-12;
217b-5; 218a-1;

C

Caḡfer: (Ebu): Mansûr. 261b-11

Cebel-i ḥamur: 44b-10.

Cebrā'il: (11) Hz. Peygambere vahiy
getiren melek. 9a-2; 28b-1; 29a-
6; 37a-1; 199b-14...

Cebr'il: (Bkz: Cebrā'il) 200a-1; 201b-
12; 202b-13; 203b-2.

Cebriyye: (11) Mezhebin ismi. 19a-9;
21b-14; 22b-8; 26a-4; 185a-
11...

Cemāziye’l-evvel: Hicri takvime göre yılın 5. ayı. 276a-12.

Cenāb-ı Resūl: Hz. Peygamber Efendimiz. 177b-6.

Cevāhir-i Fıkh: (24) Buhārî’nin meşhur eseri. 238a-14; 239a-8; 245a-1; 253b-6; 257b-13...

Cezāire-i ‘Arab’: Arap adası. 44a-12.

Cum’a: (9) Cuma günü. 42b-15; 114b-8; 85b-1; 206a-5,6...

D

Deccāl: (7) Kıyamete yakın bir zamanda peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkacak ve Hz. İsa tarafından öldürülecek kişi. 41b-9; 41b-13; 42b-9. 42b-10.42a-2.

E

Ebū Bekir: (12) İlk halife Hz. Ebu Bekir. 146a-8; 166a-13; 166b-3; 166b-5; 179b-12...

Ebū’l-Beşer: Hz. Adem’in künyesi. 78a-15; 216a-12.

Ebū Hāmid: 272a-6.

Ebū Hānife: Hanefi mezhebinin kurucusu. 253a-1; 255b-12.

Ebi Hureyre: Yemen asıllı sahabe. 43b-2; 148a-3; 222a-11.

Ebü’l- Leys: İmam Ebu Leys. 2a-7; 12a-9; 259b-8.

Ebü Kāsım: İslam Fıkhı alimi. 260a-3.

Ebü’s-Su’ūd Efendī: Mehmed

Ebussuud Efendi, Osmanlı döneminde görev yapmış bir Şeyhülislam’dır. 135b-7; 201b-4.

Ebü Yūsuf: Ebu Hanife’nin öğrencilerindendir. 236a-14.

Ehl-i Nār: Kitabın adı. 50b-9; 165a-13.

El Mesīh İbnü’llāh: Yahudiler’e göre Mesih, Allah’ın oğludur. 270a-13; 270b-4.

Elyasa: Hz. Elyas peygamber. 166a-10.

Emine: Hz. Peygamberimiz Muḥammed’in annesi. 42a-9.

Enbiyā: (14) Peygamberler. 103a-13; 162a-3; 214a-11; 236b-11; 236b-12...

Enes ibn Malik: Hz. Peygamberimizin hizmetçisi. 163b-11.

Erbāb-ı Ğimāmet: Medine’deki cami. 142a-2.

Eyyüb: Hz. Eyyub peygamber. 148a-7;
166a-10.

F

Fahrü'd-dîn: İmam Fahrüddin/
Fahreddin. 141a-14.

Fâtîma: Hz. Peygamberin Hz. Ali ile
evlenen kız. 167a-6.

Fâtiha: Kur'an-ı Kerim'de ilk sure.
276a-10.

Fetevâ-yı Hâvî: (6) 234a-5; 254a-3;
259b-13; 272a-1; 260a-10...

Fetevâ-yı İhâneten: 249a-11.

Fetevâ-yı Muhtî: (10) 235b-12;
240a-10; 243b-10; 245b-2;
246b-14...

Fetevâ-yı Şugriyye: (13) 246b-4;
248b-14; 256b-4; 256b-9;
267a-8...

Fetevâ-yı Yetîmiyye: (10) 239b-6;
241a-5; 246b-11; 247a-5;
257a-7...

Fetevâ-yı Zahrîyye: (15) (Kâdî
Muhammed bin Ahmed Zahîreddîn-i
Buharî). 239b-4; 240a-5; 240a-14;
248a-13; 250b-1...

Fevzü'n-Necât: (Muhammed Sıddık
Hekim). 238b-1; 239b-11; 246b-2;
240a-1; 244b-9.

Fıkh Ekber: (18); (İmam Azam).

27b-9; 37b-8; 52a-7; 160b-9;
239a-1...

Fir'avn: (15) Hz. Musa (a.s.)

zamanında Mısır'da bulunan
hükümdar. 80a-6.

G

Gülsüm: Hz. Ali'nin kızı, Hz. Ömer'in
eşi. 166b-14.

H

Hadîce-i Kübrâ: Hz. Peygamber
Muhammed'in ilk eşidir. 178a-
5,6.

Hafiz Kebîr: 263a-8.

Hafza: Hz. Peygamber Muhammed'in
eşidir. 166b-8.

Hakk: (48); (Ar.) Allah. 58a-8; 68a-
12,13; 106b-13; 136b-
9...

Hakk ta'âlâ: (314); Yüce olan Allah.
3a-9; 3b-14; 4a-8; 4a-12; 4a-
15...

Hâlık: (Ar.) Allah, yaratıcı. 82a-12.

Ḥamza-nāme: Hz. Hamza'nın

menkibevî hayatı etrafında
oluşan halk hikayelerinin genel
adı. 208a-11.

Ḥanbelî: Dört hak mezhepten İmam-ı

Ahmet b. Hanbel'in
mezhebinden olan. Hanbeli
mezhebi. 148a-11.

Hārūn: Hz. Harun peygamber. 166a-

11.

Ḥasan: Hz. Peygamberin torunu, Hz.

Hasan. 167a-7.

Hāşim: Hz. Peygamber Efendimizin

büyük dedesi. 38b-8.

Ḥavf-i Ḥātīme risālesi: Ali Kârî'nin

risalesi. 103b-13.

Ḥayy: (Ar.) Diri, Allah'ın sıfatlarından.

180b-15.

Ḥazret-i 'Abbās: Hz. Peygamberimizin

Amcası, Hz. Abbas'tır.

148a-3,4

Ḥazret-i 'Abdür'rahman: Eshâb-ı

Kirâmın büyüklerinden ve
Cennetle müjdelenen on kişiden
biri. 148a-5.

Ḥazret-i 'Abdullāh: Hz.

Peygamberimizin babası. 148a-
8.

Ḥazret-i Ādem: Hz. Adem peygamber.

78a-13.

Ḥazret-i Aḥmed bin Ḥanbel: Dört

büyük mezhebenden biri olan
Hanbeli mezhebinin reisi. 148a-
8.

Ḥazret-i 'Aīşe: Hz. Peygamber'in

hanımlarından, Hz. Ebu

Bekir'in kızı. 189b-8.

Ḥazret-i 'Alî: Hz. Peygamberimizin

amcasının oğlu ve dördüncü
halife Hz. Ali. 43a-14; 153a-5;
159a-7; 167a-2; 204a-7.

Ḥazret-i 'Azrā'il: Hz. Azrail

peygamber. 211b-1.

Ḥazret-i Cābir: Hz. Cabir peygamber.

148a-6.

Ḥazret-i Cebr'îl: Hz. Cebrail

peygamber. 202b-13.

Ḥazret-i Dāvud: Hz. Davut peygamber.

148a-8.

Ḥazret-i Ebū Bekir: İlk halife Hz.

Ebubekir. 179b-12.

Ḥazret-i Ebū Derrdā: Hz. Peygamber

Muhammed'in yanında oturan
ve Kur'an tilavet etmiş olan bir
sahabe. 148a-5.

Ḥazret-i Ebū Hüeyra: Çok hadis

- rivayet eden meşhur sahâbîdir.
148a-3.
- Ḥazret-i Eyyüb:** Hz. Eyyub peygamber.
148a-7.
- Ḥazret-i Fahri Kâ'inât:** Hz. Peygamber
Efendimiz. 162a-13; 169a-15;
221b-2.
- Ḥazret-i Faṭıma:** Hz. Ali'nin eşi.
8b-5; 180a-13; 185a-5.
- Ḥazret-i Fâtıma-i Betül:** (Bkz. Ḥazret-
i Faṭıma:) 177b-6.
- Ḥazret-i Fâtime-i Zehrâ:** (Bkz. Ḥazret-
i Faṭıma:) 178a-5.
- Ḥazret-i Ḥakem:** 148a-7.
- Ḥazret-i İbn 'Ömer:** İkinci halife Hz.
Ömer'in oğlu ve müminlerin annesi
Hz. Hafsa'nın ana-baba bir kardeşi,
fakih ve muhaddis sahâbi. 253a-7.
- Ḥazret-i İbrâhîm:** Hz. İbrahim
peygamber. 204a-13; 204b-8;
217b-7; 252b-12.
- Ḥazret-i İshâk:** Hz. İshak peygamber.
148a-8.
- Ḥazret-i İsmâ'îl:** Hazreti İsmail
peygamber. 38b-9.
- Ḥazret-i Kur'an:** Kur'an-ı Kerim,
Allah'ın insanlara indirdiği son
Mukaddes kitaptır. 113a-3
177b-10.
- Ḥazret-i Mehdi:** Mehdi, yol gösteren,
doğru yolu bulan, rehberlik
eden, ahir zamanda dünyaya
gelecek olan. 159a-15.
- Ḥazret-i Mu'âz bin Cebel:** Yemen'de
bir sahabe yadigarı. 148a-4,5.
- Ḥazret-i Muhammed Muştafa:** İslamın
peygamberi Hz. Muhammed.
198a-10; 199b-9; 231b-7.
- Ḥazret-i Mūsâ:** Hz. Musa peygamber.
44a-1; 135a-6; 164a-3; 216a-7;
216a-8.
- Ḥazret-i Nüh:** Hz. Nuh peygamber.
78b-3; 216a-11.
- Ḥazret-i Nu'mân:** Büyük işlerin adamı
sahabe Numan Beşir. 148a-13.
- Ḥazret-i 'Ömer:** İkinci halife Hz.
Ömer.
166b-4; 166b-10; 170a-1;
177b-6; 203b-10.
- Ḥazret-i 'Osmân:** Üçüncü halife Hz.
Osman. 167a-3; 166b-9; 179b-
12; 203b-12.
- Ḥazret-i 'Ömer bin 'Abdü'l-'azîz:**
Emevî halifelerinin
sekizincisidir. Annesi Hz.
Ömer'in torunudur. 170a-15.
- Ḥazret-i 'Ömer Fârûk:** Hz. Ömer'e

"Faruk" unvanı Müslüman olduğu zaman, Peygamberimiz tarafından verilmiştir. 148a-1.

Ḥazret-i Se' id: Sahabe. 148a-4.

Ḥazret-i Süleymān: İsrailoğullarının hükümdardır. 98a-6, 98b-7, 217b-4.

Ḥazret-i Şūr: 211a-2.

Ḥazret-i Şāf' ī: İslam hukuku bilgini ve Şafi mezhebinin kurucusudur. 148a-10.

Ḥazret-i Zebānī: İnsanları cehenneme sevkeden ve cehennemi yöneten meleklerle verilen ad. 135b-4,5

Hūd: Hūd peygamber. 166a-8.

Ḥudā: (Ar.) Rabb, Allah. 172a-5. 205a-7.

Ḥulāṣat- ı kelām: Kitabın ismi. 160b-11; 162b-12.

Ḥulvāni: (Ar.) Tarikat ismi. 254a-11.

Ḥuzeyfe: Sahabe. 187b-7.

Ḥülāṣatu'l- Fetevā: (Ahmed el- Buharî) (23) 266b-14; 234a-13; 234b-8; 236a-13; 236b-9...

Hüseyyin: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in torunu. 167a-7.

İ

İblis: Şeytan, İblis. 74a-10; 160b-9; 259a-7; 259a-2; 259a-4.

İbn ' Abbās: Abdullah bin Abbas, İslam peygamberi Muhammed'in tefsir ve fıkıh alanlarında otorite kabul edilen bir sahabe. 214b-15.

İbn-i Māce: İranlı hadis bilgini ve düşünür, Arap soylu. 152b-8.

İbn Melek: hanefi fıkıh âlimi ve lugat yazarı. 173a-6; 213b-15.

İbn Mes' ūd: Sahabi ve ilk dönem müfessir, muhaddis ve fâkihlerindedir. 268a-10, 268a-12.

İbn ' Ömer: Abdullah bin Ömer, ikinci İslam Halifesi Ömer'in oğludur. 43b-8; 253a-3; 253a-5; 253a-7; 253a-9.

İbn Rüstem: İran efsanevi kahramanlarından. 266a-1; 266a-2.

İbrāhim: Hz. İbrahim peygamber. 166a-8; 204b-2.

İbrāhīm Edhem: Zahid, sufi muhaddis. 229a-11.

İbrāhīm Ḥalebī: Osmanlı alimi ve fakihidir. 117b-9.

İlâh: (Ar.) Tanrı. 268b-15.

İmâm-ı Birgivi Muhammed Efendi:

Birgili Muhammed Efendi, 16. yüzyılın en önemli alimlerden.

16a-9.

İmâm Ebü'l-Leys: (8) Hanefî fıkıh,

hadis ve tefsir alimi. 11b-4;
11b-7; 12b-4; 32a-5; 127a-2...

İmâm-ı Fazlî: (7) 249b-7; 249b-15;

252b-5; 268b-7; 271b-8...

İmâm-ı Ebü Yûsuf: Fıkıh ve hadis

bilgini. Ebu Hanife'nin öğrencilerindendir. 60b-6;
152a-8; 236b-1; 236b-6.

İmâm-ı Gazâli: Büyük Selçuklu

Devleti devrinin İslam alimi, filozofu, mutasavvıfı ve müderrisi. 63a-10;

175b-1; 228b-2.

İmâm-ı Kuşeyrî: Müderris, mutasavvıf

ve yazar. 56b-8; 63b-6.

İmâm-ı Manşürî Mâtürîdî: Hanefî mezhebinden olanların imamı ve İslam alimidir. 27b-8.

İmâm-ı Suyûtî: Muhadiss, müfessir,

mutasavvıf ve filozof. 28b-13;
80a-8; 127b-1.

İmâm Şâfi'î: İslam hukuku bilgini, Şafi mezhebinin kurucusudur. 89b-2; 104a-13.

İmâm Şemsü'd-dîn: Mehmed Nuri

Nakşibendi hazretleri. 265b-15.

İmâm-ı Zendüsi: (Muhammed Senusi) Mâliki mezhebi âlimlerinden ve evliyânın büyüklerinden. Senûsiyyenin kurucusudur. 133a-1.

İrşâd-ı 'Ukûl: Kitabın ismi. 215a-6.

'İsâ: Hz. İsa peygamber. 166a-11.

İshâk: Hz. İshak peygamber. 148a-8;
166a-9.

İskender Zü'l-ğarneyn: Kur'a-ı

Kerim'de Zülkarneyn adı ile bildiren mübarek zattır. 44b-4;
59b-12; 217b-4; 217b-14;

İslâmbol: İstanbul. 154b-12; 184a-12.

İsmâ'îl: Hz. İsmail peygamber, Hz.

İbrahim'in oğludur. 38b-9;
166a-8.

İsrâfîl Hz. İsrâfîl, kıyamet gününde

Allah'ın emri ile iki defa Sur'a üfleyecektir.

28b-4; 29a-2, 29a-6; 46a-1;
46b-3.

K

Ka'be: Mekke'de bulunan ve Müslümanların kiblesi olan kutsal bina. 36a-9; 43a-10; 185a-10.

Ḳaderiyye: (Ar.) İnsan kendi iş ve hareketleri kendisi yaratır. Mezheb. 24a-12. 20b-12.

Ḳārun: Hz. Musa'nın amcası veya amcasının oğlu idi. 80a-6.

Ḳāşifü'l-Humūm: 148a-13.

Kemāl Paşa-Zāde: Fakih, tarihçi, müfessir, kelamcı, edebiyatçı ve şair. 90a-5; 89b-8; 201b-4.

Ken'an: Hz. Nuh'un oğludur. 78b-4; 78b-8; 78a-14; 216a-12.

Keşfi fī Menākib: Kitabın adı. 253a-1.

Kirāmen Kātibīn: Yazıcı melekler. 34b-13.

Kitābiye: Yahudi ya da Hıristiyan kadın.(?) 192b-3.

Kitāb-ı Keşif: Kitabın adı. 253a-1.

Kudūs: İsrail'in başkenti. 44b-10.

Kutub-ı Fetvā: Fetva kitapları. 206a-8.

Kūheylān: Soylu Arap atı. 63b-7; 63b-9.

L

Levh-i Maḥfūz: (Far.) Allah tarafında takdir buyurulan şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha. 52a-6.

Lodos: Rüzgarın ismi. 231a-12.

(güneybatı yönünden esen ruzgar)

Loḳmān: Hz. Lokman. 166a-12.

Lūt: Hz. Lut peygamber.

83a-15; 166a-9; 178b-3.

M

Magrib: (7) Garb, batı tarafında olan memleketler. 43b-9; 43b-15; 44a-12; 46a-6. 217b-3.

Maşrık: Şark, doğu. 43b-14; 44a-11; 46a-7.217b-3.

Mecmau'l-Fetevā: İbn Teymiyye'nin eseri.

259b-10; 234b-11.

Mecma'u'n- Nevāzil: İmam

Muhammed'in eseri. 262b-10.

Me'cūc: (Yecūc ve Me'cūc); Kıyamete yakın ortaya çıkacağı belirtilen kısa böylü insanlardan oluşan iki kavim. 44b-2; 44b-12; 45b-1.

Mecūsi: Ateşe tapan, ateşperest. (13)

257b-8; 257b-13; 261b-2; 262a-3; 262a-6...

Medenī: Medine'ye ait. 36a-12.

Medine: Suudi Arabistan'da bir şehir.

36a-11,12; 38b-15.

Medrese-i Nizāmiyye: Büyük Selçuklu veziri Nizamülmülk'ün Bağdat'ta inşa ettirdiği medreseler. 157b-5.

Medīne-i Münevvere. Suudi

Arabistan'da bulunan İslam devletinin ilk başşehri. 208b-5; 208b-9.

Mehdi: (12) Mehdi, yol gösteren, doğru yolu bulan, rehberlik eden, ahir zamanda dünyaya gelecek olan. 42a-6; 42b-4; 42b-13; 43a-8; 159a-15...

Mekke-i Mükerrerme: Suudi

Arabistan'da bir şehir. 38b-14; 208b-4; 208b-7.

Mekke: (7); (Bkz. Mekke-i

Mükerrerme) 36a-11; 38b-14; 36a-11; 38b-15; 39a-14...

Mekī: Mekke'ye ait. 36a-12.

Me'mūn ḥālife: 7. Abbasi halifesi.

251a-15.

Merve: Suudi Arabistan, Mekke'de bir

ibadethane. 43a-10; 43b-7.

Mescid-i Ākṣā: Kudüs'te bir cami.

Müslümanların ilk kiblesi olduğuna inanılır. 39a-11.

Meymūna bint-i Mihrān: Hz. Peygamberin son olarak evlendiği hanımı. 226a-3; 226a-6.

Mısır: Ülke. 157b-5.

Minhāc: Kitabın ismi. 184a-8; 228b-2.

Miškāt Şerhi: Ali Kârî'nin eseri. 34b-7.

Mi' rāc: Hz. Peygamberin göğe yükselmesi hadisesi. 39a-9.

Mihrācu'r-Rayih: Kitabın ismi. 220a-3.

Miškati'l-Nevār: İbn Melek'in kitabı. 173a-6.

Miškāt Meşābih Şerhi: Ali Kârî'nin kitabı. 64b-14.

Mu' addili'ş-Şalāvāt: İmam Birgivi'nin kitabı. 143b-8.

Muḥammed Muştafa (12) Hz.

Peygamber aleyhisselam. 34b-9; 38a-9; 54b-9; 64a-8; 70b-14...

Muḥit: Seydi Ali Reysi'nin kitabı. (52) 252a-10; 243a-4; 235a-8; 255a-10; 264b-11...

Mūsā: (19) Hz. Musa peygamber.

56a-2; 135a-6; 135a-14; 164a-3; 164a-4...

Muşhaf: (7) Kur'an-ı Kerim. 119a-7;

127b-11; 239a-6; 119a4; 136a-7.

Münker: (17) Mezarda ölüleri sorguya çeken iki melekten biri. 96a-2; 169b-

10; 207a-9; 209b-12; 215a-11...

Mürşid-i Müteehhilin: Kutbüddin

İzniki'nin kitabı. (Evlilere Yol Gösterici) 145b-1;175a-14;

Müslim: (19) Müslüman. 40b-3; 152b-

8; 205a-15; 246a-6...

Müslimân: (22) İslam dinine girmiş,

Müslüman. 38a-14; 183a-3; 246a-2; 254b-2; 257a-5...

Müslimânlık: İslam, İslamiyet veya

Müslümanlık. 40b-4.

N

Nakşî: (Ar.) Nakşibendilik.61a-13.

Naşrânî: (9) İsa Peygamber'in dininden

olan kimse, Hıristiyan. 261a-5; 261a-8; 273b-7,8.

Nemrûd: Hz. Nuh'un torunu ve Sümer

kralıdır. 80a-6; 217b-7.

Neyrûz: Nevruz Bayramı. (11) 262b-

9,10; 262b-13/14; 263a-1...

Nişâbü'l-İhtisâb: Mehmed eş-Şâmî'

eseri. 215a-09.

Nu'mân: İmam-ı A'zam Ebu Hanife.

135b-2; 177b-11. 227a-6.

Ö

‘**Ömer Neseî:** İslam âlimi, hukukçu.

38a-4.

P

Peygamber: Peygamber. (17) 28a-15;

38b-5; 56a-5; 58a-8; 78b-1...

Peygamberimiz Muhammed: (98) Hz.

Muhammed peygamber. 2a-14; 11a-12; 14a-2; 26b-7; 36a-13...

R

Ramazân: (6) Ramazan ayı. 245a-6;

246a-14. 264a-8; 264a-11. 251b-8.

Râsım Hâkemî: (?) 63b-6.

Resûl-ı Ekrem: (9) Hz. Resul-i Ekrem

peygamber. 94a-8; 124a-13; 127b-15; 155a-2; 159a-4...

Ravza-i Kebîr: Kitabın ismi. 90a-7;

97b-3.

S

Şafâ: Suudi Arabistan, Mekke'de bir

ibadethane. 43a-10; 43b-7.

Şâlih: Hz. Salih peygamber. 166a-8.

Şâliha: Saliha hatun. 178b-6.

Selmân: Selman-ı Farisi, İranlılardan
ilk Müslümandı. 179b-13.

Semerķand: Özbekistan'da bir şehir.
248a-10.

Senūsî: Senusilik, Senusi
tarikatı. 6a-12.

Sevâd-ı Ā'zam: Ümmet ekseriyetinin
hakta, hukukta, adalette, ahlakta, salih
amellerde ve doğruluğu şüphe
götürmeyen meselelerde birleşmesidir.
23b-9; 38a-6.

Seyyid Neķibü'l-Eşref : 194b-15.

Seyyid Baṭṭâl: Gazi, Malatya komutanı.
208a-12.

Sûre-i A'raf: Araf suresi. 64a-3;
69b-10.

Sûre-i Bakara: Bakara suresi. 182a-7.

Sûre-i İhlâş: İhlas suresi. 240a-6;
240a-7.

Sûre-i Nûn: Nun suresi. 69b-11.

Sûre-i Tenzîl: Tenzil suresi. 240a-8.

Süleymân: Hz. Süleyman peygamber.
44a-1; 98a-6; 98b-7; 166a-10;
217b-4.

Ş

Şa' bî kifâyesi: 104a-13; 153a-14.

Şâm: Dimeşk, Suriye'nin başkenti.
42b-8, 43b-10.

Şeddâd: Kur'an'da geçen, Yemen'deki
Ad kavminin zalim hükümdarıdır.
80a-6.

Şemâ'îl-i Nebî Şerhi: Hz. Peygamberin
hayatını anlatan kitap. 34b-15.

Şeyh Ebü Bekir: Şifâ'ü'l-Ḳulûb ve
Ziyâ'ü'l-Ḳubûr adlı eserin
yazarı. 5b-4; 254b-13.

Şeyh İmâm Fazlî: 271b-8.

Şeyhü'l-İslâm: Dini konularda en
yüksek derecede bilgi ve
yetkiye sahip olan. 255a-12.

Şeyh Şibli: İlk sufilerden, mutasavvıf,
alim. 8a-6; 160a-4.

Şerh-i Zeyli: 154a-11.

Şî'a : Şiilik, bir İslam mezhebi.
236b-14.

Şifâ'î'l-Ḳulûb ve Ziyâ'î'l-Ḳubûr:
1731'de Şeyh Ebu Bekir
tarafından yazılmıştır. 1b-1; 5a-
4.

Şu' ayb: Hz. Şuayb peygamber. 166a-9.

T

Tahâvî: Ebu Cafer et-Tahavî, Hanefî
fıkıh ve akaid bilgini. 205a-9;

205a-11.	Türkçe: Türk dili. 6a-3; 6a-6; 24a-13; 54a-8; 125a-9.
Ta‘līm-i Mütea‘līm: İmam Burhaneddin’in eseri. 59b-1.	
Ṭarīkat-ı Muḥammediyye: İmam Birgili’nin eseri. 76b-8; 98a-5.	U Uman: 226b-15. Ü
Tatar-hāne: 62b-10; 122b-9.	Ümet-i Muḥammed: (14) Peygamber Efendimizin ümmeti. 33b-1; 74a-5; 76b-6; 87b-9; 113b-10...
Tefsīr: Kur’an’ı açıklama ilmi. 160a- 11; 167a-15; 206a-12.	‘Üzeyir: Hz. Üzeyir. 166a-12.
Tefsīr-i İbn ‘Ādil : İbn Adil’in tefsiri. 14a-8.	V
Tefsīr-i Yansīr: 41a-9.	Vaṣīyyet-nāme: İmam Birgivî’nin eseri. 16a-9; 16b-11; 20b-5; 21a-2.
Tefsīr-i Mu‘ālim : 49b-7.	Y
Tenbihü’l-Gāfili: (8) Ebu Leys es- Semerkandi’nin eseri. 73a-14; 95b-11; 129b-2; 127a-2; 155b- 6.	Yahūdi: Yahudilik ya da Musevilik. 46a-13; 155a-5. Yāsīn sūresi: Kur’an’ın 36. suresi. 240b-1.
Tevrāt: Yüze Allah tarafından Hz. Musa’ya indirilen ilahi kitap. 36b-1.	Yemen: Ülke. 43b-6; 43b-11; 44a-13; Yusuf: Hz. Yusuf peygamber. 166a-9.
Tirmīzī: 9. Yüzyılda yaşamış Fars hadis bilgini, yazar. 152b-8.	Z
Ṭur: Sina dağı (Tur-ı Sina) Bugün Mısır Sina Yarımadasında bulunmaktadır. 39b-2.	Zebānī: Cehennem’de bekçi olduğuna
Türkī: (9) Türk’e ait. 16a-9; 89b-4; 213a-8; 234a-1; 240b-6...	

inanılan, korkunç yaratık.

135b-5.

Zebūr: Hz. Davut peygambere

gönderilen ilahî kitap. 36b-1.

Zekerriyâ: Hz. Zekeriya peygamber.

166a-10.

Zeyd: 20a-7; 51b-5.

Zü'l-~~karneyn~~: Hz. Zülkarneyn. 59b-12.

SONUÇ

Hicrî 1143, Miladî 1731 yılında Şeyh Bekir tarafından yazılan *Şifâ 'ü'l-Kulûb* ve *Ziyâ 'ü'l-Kubûr* adlı eser üzerine hazırlanmış olduğumuz çalışmanın bulguları ve sonuçları şunlardır:

Şifâ 'ü'l-Kulûb ve *Ziyâ 'ü'l-Kubûr* adlı eserin ikinci bir nüshası bulunmamaktadır. 1754 yılında Abdullah'ın istinsah ettiği ve Atatürk Kitaplığında bulunan nüsha, elimizdeki tek nüshadır.

Eser, metin kuruluşu bakımından basit yapıdır. Halk hikayeleri şeklinde, dinî konuları ele alan bir ilmihal kitabıdır.

Diğer edebî mensur eserlerden *Şifâ 'ü'l-Kulûb* ve *Ziyâ 'ü'l-Kubûr* adlı eserde kullanılan ifade şekilleri, yazı dilinden çok konuşma dilinin söyleyiş şekline benzemektedir.

Eserin ulaşılabilen bu tek nüshasında müellif ya da müstensihle ilgili birkaç özellik dikkat çekmektedir. Ünlü harfler, kimi zaman harfler kimi zaman harekelerle; kimi zamansa harf ve harekenin birlikte kullanımıyla gösterilmiştir. Bu örnekler, nüshanın bir an önce bitirilme maksadıyla harekelere dikkat edilmeden yazıldığını düşündürmektedir, bu durum kimi kelimelerin doğru okunuşunda zorlanmamıza neden olmuştur. Eserde ünsüzlerin yazımıyla ilgili de birtakım karışıklıklar mevcuttur. Kelimelerde en sık zel, dat, zı ve ha ünsüzlerinin yazımında hatalar yapılmıştır (*ziyâde* ~ ذيادة ~ *ziyâde* زيادة ; *zekât* ~ زكوة ~ *zekât* نكاتي ; *hutbe* ~ حُطْبَه ~ *hutbe* حَطْبَه ; *hatun* ~ حاتون ~ *hatun* خاتون). Fakat metnin bazı yerlerinde geçen aynı kelimelerde şu ünsüzlerin yazımı doğru bir şekilde verilmiştir. Böylece müellifin ya da müstensihin yazma işinde gösterdikleri farklılığın birçok sebebinin olabileceğini düşündürmektedir.

Metnimizde ses olayları (ünlü düşmesi, ünlü ve ünsüz türemeleri, ünlü ve ünsüz değişimleri, tonlulaşma ve kaynaşma) ile ilgili örnekler yer almaktadır. Bazı olaylarda bir şekil bazılarında ise iki şekle rastlanarak metnin karışıklığı gösterilmektedir. Yalnız

iç seste ünlü türemesi oldukça yaygındır ve metnimizde bunun bol bol örnekleri yer almaktadır.

Morfolojik unsurlar söz konusu olunca bu dönemde uyuma aykırı örnekler rastlanmaktadır. Özellikle iki şekilli - hem düz hem de yuvarlak ünlülü örnekler, ses benzeşmeleri ve dudak uyumuna aykırı örneklerin var olması, sürecin devam ettiğini göstermektedir. Böylece dilde belli bir standardın oluşmadığı, ikili ve kimi zaman da birkaç şekilli söyleyişlerin metinde yer aldığı görülmektedir.

Eserin sentaktik yapısına bakıldığında basit yapılı bir eser olmasına rağmen unsurların dizilişinde düzensizlik gösteren devrik yapılı cümlelerin yer aldığı görülmektedir.

Bu metinde Arapça ve Farsça kelime kullanımı oldukça fazladır. İsim ve fiil soylu sözcükler, Arapça cümleler, ifadeler, özel isim ve dualar yer almaktadır.

Metinde yer alan önemli kişiler ve onların eserlerinde geçen konu ve düşüncelerden faydalanarak insanlara mesaj vermeye çalışılmıştır. Bu sebeple kelimeler için hazırlanan dizin-sözlük yanında özel isimler için de sözlük hazırlanma gereği duyulmuştur. Yapılan bu çalışmanın ileriki dönemlerde yapılacak olan çalışmalara katkı sağlaması ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alî Kârî: **Mirkatül Mefatih Şerhi Mişkati**
Mesabih, 11 Cilt, Darul Kutubil
İlmiyye, Beyrut, 2001.
- Arslan, Ahmet Turan: Vasiyetnâme, **TDVİA**, İstanbul, C.42,
2012.
- Arslan, Ahmet Turan: **İmam Birgivî, Hayatı, Eserleri ve**
Arapça Tedrisatındaki Yeri, Seha
Neşriyat, İstanbul, 1992.
- Arslan, Ahmet Turan: “İmam Birgivî’nin (929-981 H/1523-
1573) Bir Mektubu”, **İlmi Araştırmalar**
5, İstanbul, 1977.
- Ayverdi, İlhan: **Misalli Büyük Türkçe sözlük (3.cilt)**,
Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2005.
- Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, Türk Dili kurumu
Yayımları, Ankara 1995.
- Bilmen, Ömer Nasûhî: **Dinî ve Felsefî Ahlâk Lügatçesi**, Bilmen
Yayınevi, İstanbul, 1967.
- Birinci, Ali: Mehmed İlmî Efendi, “İlmihal”,
TDVİA, İstanbul, C:22, 2000.

Bursalı Mehmet Tahir Efendi:

Osmanlı Müellifleri (1299-1915), Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özren, Meral Yayın Evi, İstanbul, 1972.

Deny, Jean:

Türk Dili Grameri ‘Osmanlı Lehçesi’ (Ter.Ali Ulvi Elöve), İstanbul, 1941.

Develi, Hayati:

Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1982.

“-Sa Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerine Bir İnceleme”, **TDAY- Belleten**, 1995, Ankara, 1997.

Develi, Hayati:

XVIII Yüzyıl İstanbul Hayatına Dair Risâle-i Garîbe, Kitabevi, İstanbul, 1988.

Develi, Hayati:

Evlîya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar, TDK yayınları, Ankara, 1995.

Develi, Hayati:

Osmanlı Türkçesi Kılavuzu I, II, Kesit Yayınları, İstanbul, 2000.

Devellioğlu, Ferit:

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat: Eski ve Yeni Harflerle, Haz.

Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi,
Ankara, 2006.

Dilçin, Cem:

Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil
Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

Duman, Musa:

**Birgivi Muhammed Efendi Vasiyet-
name**, Risale Basın Yayın, İstanbul,
2000.

Duman, Musa:

**Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre
17. Yüzyılda Ses Değişmeleri**, Türk Dil
Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Duman, Musa:

“Klasik Osmanlı Türkçesi Devresinde i/e
Meselesine Dair”, **İlmî Araştırmaları 7**,
İstanbul, 1999.

Duman, Musa:

“Klasik Osmanlı Türkçesinde Konuşma
Dili”, TDK, **3.Uluslararası Türk Dili
Kurultayı**, Ankara, 1996.

Duman, Musa:

“Bazı Çeviri Yazılı Metinlerdeki Çok
Şekilli Kelimelerin Değerlendirilmesi”
**Uluslararası Sözlük Bilimi
Sempozyumu**, Gazımağuşa; 23-24
Mayıs 1999.

Ebu'l-Leys Semerkandi:

**Tenbihül-Gafilin ve Bostanul Arifin
(Nasihatlar ve Sohbetler)**, (Çev. Ömer

Faruk Yılmaz), İpek Dağıtım, İstanbul, 1970.

Eren, Hasan:

Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Kişisel Yayınlar, Ankara, 1999.

Ergin, Muharrem:

Türk Dil Bilgisi, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1983.

Gabain, Annemarie von.

Eski Türkçenin Grameri, Tarihi Türk Şiveleri, çeviren: Mehmet Akalın, Ankara, 1988.

Gencan, Tahir Nejat:

Dilbilgisi, Kanaat Yayınları, İstanbul, 1997.

Gülsevin, Gürer:

“Eski Anadolu Türkçesinin İmlası Üzerine Notlar”, **Tuncer Gülensoy Armağanı**, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri 1955.

Hatiboğlu, Vecihe:

Türkçenin Sözdizimi, TDK Yayınları, Ankara, 1972.

Işık, Hüseyin Hilmi:

Tam İlmihâl, Hakikat Kitabevi, İstanbul, 1956.

İbn Teymiyye:

Mecmu'u'l- Fetava, Cilt 2. Darul İman, 2017.

İmam-i A'zam Ebu Hanife:

İmam-i A'zam Fıkhu'l-Ekber, (Çev. Abdülvehap Öztürk, Şamil Yayıncılık, İstanbul, 2016.

İmam Birgivi:

Tarikat-i Muhammediye, (Çev. Celal Yıldırım), Demir Kitabevi, İstanbul, 1996.

İmam Gazali:

Kalplerin Keşfi (Mükâşefetü'l-Kulûb), Semerkand Yayıncılık, İstanbul, 2013.

İmam Kurtubi:

Kurtubi Tefsir, Buruç Yayınları, İstanbul, 2014.

İmam Suyuti:

Sünnetin İslam'daki Yeri, (Çev. Enbiya Yıldırım), Otto Yayınları, 2015.

-----:

İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1988, C.1, 39.

Karabulut, Alı Rıza –
Karabul, Ahmet Turan:

**Dünya Kütüphanelerinde
Mevcut İslâm Kültür ve Tarihi ile
İlgili Eserler 5.Cilt**, Mektebe Yayınları,
İstanbul, 2006.

Kılınç, Abdulhakim:

Fuzûlî'nin Türkçe Divanı Edisyon Kritik ve Konularına Göre Fuzûlî' Divanı,
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler

**Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı
Bilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora
Tezi), İstanbul, 2017.**

Korkmaz, Zeynep:

“Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-
Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”,
Türk Dili Üzerine Araştırmalar c.I,
TDK yayınları Ankara, 1995.

Korkmaz, Zeynep:

“Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında
Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler
” **Türk Dili Üzerine Araştırmalar, c.I,**
TDK yayınları, Ankara, 1955.

Korkmaz, Zeynep:

Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK
Yayınları, Ankara, 1992.

Korkmaz Zeynep:

**Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil
Bilgisi),** TDK Yayınları, Ankara, 2003.

Mutçalı, Serdar:

Arapça-Türkçe Sözlük, Dağarcık
Yayınları, İstanbul, 1995.

Özkan, Mustafa:

**Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski
Anadolu Türkçesi,** İstanbul, Filiz
Kitabevi, 2009.

Özkan, Mustafa:

“Eski Türkiye Türkçesi ki/kim
Bağlaçlarının Kullanılışı Üzerine”,
İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,
C.XXXI, İstanbul, 2004.

Öztürk, Abdülvahap:

İmam-ı Azam Ebu Hanife ve Eserler,
Şamil Yayınevi, İstanbul, 2007.

Pala, İskender:

Ansiklopedik Dîvan Şiiri Sözlüğü,
Kapı Yayınları, Ankara, 1989.

Sanz, Manuel Serrano Y.:

Türkiye'nin Dört Yılı 1552-1556,
Türkçe tercüme: A. Kurtuluşlu,
Tercüman Yayınları, İstanbul, 1974.

Sarı, Mevlüt:

El-Mevârid Arapça – Türkçe Lugat,
İpek Yayın Dağıtım, İstanbul, 2013.

Sev, Gülsel:

**Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller
ve Tamlayıcılarla Kullanılışı**, Türk Dil
Kurumu Yayınları, Ankara, 2001.

Süreyya, Mehmet:

Sicill-i Osmanî, Tarih Vakfı Yurt
Yayınları, İstanbul, 2000.

-----:

Şakâik-i Numâniye ve Zeyilleri, (haz.

Abdülkadir Özcan), Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989.

Şemseddin Sami:

Kâmûs-ı Türkî, Dersaâdet, İkdâm Matbaası, İstanbul, 1317.

Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, 6 cilt, Ankara, 1963-1972.

Şükûn, Ziyâ:

Farsça- Türkçe Lugat, 3 cilt, m.e.b., İstanbul, 1996.

Temel Türkçe Sözlük:

Kâmûs-ı Türkî'nin Sadeleştirilmiş ve Genişletilmiş basımı, (Haz. Mertol Tulum, Metin Akar, Necat Birinci, Mustafa Özkan, Kazım Yetiş), Tercüman Gazetesi yayınları, İstanbul, 1991.

Tietze, Andreas:

Tarihî ve Etimolojik Türkçesi Lugati, 1. (A-E), Simurg Yayınevi, İstanbul-Wien, 2002.

Timurtaş, F. Kadri:

Eski Türkiye Türkçesi (XV. yüzyıl), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981.

Uludağ, Süleyman:

Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Kabalcı
Yayımları, İstanbul, 1991.

Yavuz, Kemal:

Mu'înî'nin Mesnevî-i Murâdiyye'si
Mesnevi Tercüme ve Şehri, 2.Cilt,
Selçuk Üniversitesi Mevlana Uygulama
ve Araştırma Merkezi, Konya, 2007.



ÖZGEÇMİŞ

02 Nisan 1988 yılında Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'da doğdu. İlkokulu, ortaokulu ve Dil lisesini Breza'da tamamladı. 2007 yılında liseyi bitirdikten sonra, Saraybosna Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi, Şarkiyat Filolojisi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalına kayıt oldu. 2010 yılında Türk Dili ve Edebiyatı lisans öğrenimini bitirdikten sonra Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin burslu öğrencisi olarak Yüksek lisans eğitimi için İstanbul'a geldi. Yüksek lisans eğitimine başlamadan önce, Ankara Üniversitesi Taksim Şubesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezinde Türkçe eğitimi almakla beraber bir yıl boyunca Osmanlı Türkçesi eğitimi de aldı. 2011 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili Anabilim Dalına girdi. Tezli yüksek lisans eğitimini Doç. Dr. Uğur GÜRSU danışmanlığında "*Bosnalı Tevfik Efendi'nin Müntehâb min Kitab-ı Teşrih Adlı Eseri Üzerinde Dil İncelemesi (İnceleme- Metin-Sözlük)*" konulu tezi ile 2014 yılında tamamladı. Aynı sene Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Doktora programına başladı. "*Şifâ`ü'l-Kulûb ve Ziyâ`ü'l-Kubûr (Metin ve Dil Özellikleri)*" başlıklı doktora tezini Prof. Dr. Musa DUMAN danışmanlığında 2018 yılında tamamladı. İstanbul'da bulunduğu sürece çeşitli Uluslararası derneklerde ve Dil merkezlerinde Boşnakça, Sırpça, Hırvatça ve Türkçe dersler verdi. Bosna-Hersek ve Türkiye arasında önemli heyet toplantılarında tercümanlık yaptı.